fakir baykurt

köygöçüren

FAKİR BAYKURT'UN ESERLERİ

YILANLARIN ÖCÜ
IRAZCANIN DİRLİĞİ
ONUNCU KÖY
KAPLUMBAĞALAR
AMERİKAN SARGISI
TIRPAN
EFKÂR TEPESİ
KEREM İLE ASLI
EFENDİLİK SAVAŞI
ÇİLLİ - KARIN AĞRISI - CÜCE
ANADOLU GARAJI
ON BİNLERCE KAĞNI
CAN PARASI
KÖYGÖÇÜREN

YÜKSELEN MATBAACILIK LİMİTED ŞİRKETİ
CAĞALOĞLU — ISTANBUL
1973

TÜRK YAZARLARI DİZİSİ: 56

fakir baykurt

köygöçüren

ROMAN

REMZİ KİTABEVİ
ANKARA CADDESİ, 93 - İSTANBUL

FAKİR BAYKURT

Fakir Baykurt 1929'da Burdur'a bağlı Akçaköy'de doğmuştur. Köy ilkokulunu, Isparta-Gönen Köy Enstitüsünü, Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirmiştir. Köy öğretmenligi, ortaokul öğretmenliği, ilköğretim müfettişliği, TÖS ve TÖDMF genel başkanlıkları yapmıştır. Yunus Nadi, TRT ve TDK roman ve hikâye ödüllerini kazanmıştır. Başlangıçta şiirler de yazan Baykurt'un roman ve hikâyeleri yabancı dillere çevrilmiş, "Yılanların Öcü" romanı sinema ve tiyatroya uygulanmıştır.

1

YÜKSEKTEN SEYRAN

Başkent, bir yanda gökdelenleri, bir yanda gecekondularıyla zor belâ sıyrılıp çıktı gecenin içinden. Başyaver Nurettin çoktan kalkmış, traşını falan olmuş, oturuyordu.

İrikıyım koruma görevlisi, mermer merdivenlerden inip geldi, selâm verdi:

«Mavi Şavrola'yı istiyorlar gomutanım!»

«Yeşil cipi de çıkaralım... köye gidecekler!»

«Bana cipi demediler efendim...»

«Demeleri şart değil. Takarız kataın arkasına. Ne zararı var? Gider gelir... Bakarsın gerek duyulur!»

Odanın penceresinden bütün Yenidoğan, Hıdırlıktepe, Keçiören, Yenimahalle görünüyordu. Saat yedi falandı. Başkent kıpırdıyor, sabahın gürültüleri başlıyordu. Ötede Bağlum köyünün o yanlarda sis vardı. Bahar, bütün bozkırı, bozkır toprağını delip çıkmıştı.

Telefon!.. Zil sesi, odanın sessizliğini bozdu.

«Buyrun! Başyaver Nurettin ben...»

Pencereden Topraklık, Seyran Bağları, gecekondular, Abidinpaşa'nın oralar görünüyor. Çevre toprakları, tapulu tapusuz mülkleri yırta yırta, söke söke büyüyor Ankara.

«Dün size bülten gelmedi mi kardeşim? Her birinize ayrı ayrı bilgi veremem ki! Lütfen takdir edin, işimiz çok. Neyse, bekleyin... Basın Bürosu gerekli açıklamayı yapar. Hayır hayır, sadece bir inceleme gezisi. Bir açılış var. Birkaç köye uğrayacaklar. Akşama dönerler mi? Bilmiyorum. Kendileri bir şey söylemediler. Estağfurullah, rica ederim. Bir şey değil... Güle güle!» Telefonu kapatıp sövdü: «Eşşoğlu beşkulak!..»

Koruma görevlilerinden başka biri girdi:

«Kahvaltılarını yapıyorlar. Kuru nane istediler...»

«Lop yumurtaya serpeceklerdir. Çabuk aşçıbaşına haber

ver! Çabuk yollasın! Yumurtaya serperler. Belki balın üstüne de ekerler. Böyle şeyler her zaman bir dolapta, naylonlar içinde hazır bulunmalı değil mi? Bin kere söylemek lâzım bizim çocuklara: Önceden tedbirli bulunuuuuuun!»

Canı sıkıldı biraz. Bir transistörlü radyo duruyordu önünde. Çıt edip açtı.

Sarot yaylasında yaylayamadım
Divane gönlümü eyleyemedim...

Afet Sarıbaş söylüyordu. Başyaver hatırladı: «Çok gelir gider Köşk'e. Kendileri de bu kızı çok severler. Ilık, tatlı bir sesi var. Evet, 'Divana gönlümü eyleyemedim...' Bir yoksul semercinin kızıymış vaktiyle. Ama şimdi ünlü sanatçı!» Daldı biraz Başyaver. «Folklorü ben de severim. Folklorde kökümüzün, soyumuzun zevki, her şeyi...» Tamamlamadı cümlesini, telefon çaldı gene.

«Evet, benim! Buyrun Semih Bey! Hayır hayır unutmadık! Bizim «*Anadolu Telgraf*»a sempatimiz vardır, nasıl unuturuz? Yalnız bu sefer gazeteci falan arzu buyurmadılar. Hayır hayır, kimse katılmıyor. Anadolu Ajansı'ndan mı? Ajans, biliyorsunuz resmî kurum, o gelebilir. Ajanstan alırsınız. Bizim Basın Bürosu'ndan da bülten dağıtılacak. Ama size şu kadarını söyleyim, mahallî muhabirinize haber verin, onlar izlesinler. Hayır hayır engel olamazlar. Evet ben de katılacağım evet! Güle güle, teşekkür ederim, güle güle...»

Koruma görevlileri ellerini önlerinde bağlamışlar dikiliyorlardı. Dikilip Keçiören, Yenimahalle, Karşıyaka, Altındağ, Üreğil yanlarına bakıyorlardı camdan. Bir tek bulut yoktu o yanların göğünde. Dümdüz maviydi boşluklar. «Baharın gülleri açtı...» Koruma görevlisi Van'lıydı. Van'daki yoksul köyünü anımsadı. Gökleri böyle mavi olurdu. «Fakat altında sefil mi sefil köyler allahım! Baharın gülleri açtı, gine mahzundur gönlüm!» Duvardaki guguklu saat tık tık edip duruyordu. Bir sessizliktir gidiyordu köşkte, Başyaverin odasına. Sessizliği yalnız bu tık tık'lar bozuyordu. Başyaver göz etti, koruma görevlileri çıktılar. Kendisi de kalktı, ileri geri dolaştı geniş odanın içinde. Daracık bir pantolon giymişti. Bir pergelin ayakları gibiydi tüylü

Bünyan halısının üstünde gidip gelen ayakları. Kendi ölçülü vücudüne hayranlıkla baktı Başyaver. Sonra pencereye vardı, durdu orada. Başkentin sabah hallerine daldı.

Mermer merdivenlerde kıpırtılar oldu. Gelip gitmeler sıklaştı. Van'lı koruma görevlisi, tâ çıkış kapısında duran arkadaşına baktı, sağ elinin baş parmağını dudaklarına götürdü:

«Hişşt!»

Gözlerini de yumup açtı. Baş parmağını yukarı doğru götürüp getirdi. Kapıda duran görevli anladı. «Geliyor, tamam geliyor!» Başyaverin kapısına baktı telâşla. Kapalıydı. Hemen atılıp tıklattı, açtı kapıyı. Başını uzatıp baktı: «İniyorlar efendim!..» Çekti başını geri. Gene kapıdaki yerini aldı.

Başyaver fırladı. Sol elinin eldivenini giydi. Sağ elininkini sol avucuna aldı. Üstünü başını, tabancasını düzeltti. Kapıdan iki adım kadar ileri çıktı, dikilip durdu orada. Gözleri mermer merdivenin başındaydı. «Evet tamam geliyorlar! Birinci basamağa bastılar yukardan. İkinciye, üçüncüye... Evet, beyaz yazlıklarını giymişler. Üşümeseler bari. Güzel, ama biraz serince hava. Ancak 10.00'a doğru ısınacak. Beyaz eldiven takmışlar. Neşeli görünüyorlar. İyi, çok iyi bir gün olacak» Mutlandı Başyaver.

İki basamak daha inip merdivenin dibinde durdu Başkan. Eldivensiz sağ elini uzattı. Başyaver, kendisine uzatılan eli aldı, saygılıca öptü, alnına götürdü. Sonra sağa çekilerek yol açtı. Elini kapıya doğru uzattı, «Buyrunuz!» sol geriye geçti.

Yetmişine varıyordu Başkan. Birden dik bir poz aldı. Genel Sekreter geliyordu başka bir kapıdan. İçişleri ve Tarım Bakanları gelmişler, bekliyorlardı. Vali gelmişti.

Beyaz eldivenli elini başına götürerek kapıdaki subayın selâmını aldı Başkan. Çıktı. O kadar aydınlıktı ki dışarısı, gözleri kamaştı. Mavi Chevrolet merdivene kadar gelmişti. Kapıları açılmış, şoförü hazırol'da. Yürüdü Başkan. Aşağısı kalabalıktı. Geziye katılacak olanlar, geçirmeye gelenler... Günün erken saatinde... «Tamamen özel bir gezi!» Çok gelen olmuştu... El sıkmaya başladı. Sivil, asker. Görevli, görevli, görevli. El sıkıyordu boyna. Başyaver sol gerisindeydi. Sağını Genel Sekreter al-

mıştı. Elini sıktıklarının yüzüne bazen bakıyor, bazen bakmıyordu. Bazıları da eğilip öpmek istiyorlardı ille. Kanıksamıştı artık. Bırakıyordu öpsünler. Gözü yeşil cipe takıldı birden.

«Bu ne olacak? Niçin alıyorsunuz?»

Başyaver sokuldu:

«Köylere gidileceği için efendim! Belki lüzum eder...» Baktı Başyaver, acaba bir şey söylecekler mi? Yok yok, söylemediler. Hımmm, demek ki alınacak. «Alınacak yeşil cip!»

Cipin yanına doğru yürüdü Başkan. Dalar gibi oldu. Detroit'teki bir toplantıda *Otomobilciler Birliği* mi armağan etmişti? Sıcak bir anısı vardı. Çok uzun bir seçim mücadelesini içinde geçirdiği emektar cipi yapan fabrikanın armağanı... Hey gidi günler hey! O kadar çok armağan vardı ki! Döndü, Mavi Chevrolet'ye yürüdü. Girdi içine. Sonra birden çıktı. Geçirmeye gelenlere baktı:

«Çok teşekkür ederim beyler... zahmet ettiniz!»

Yeniden girdi arabaya. Arka sağa oturdu. Günlük gazeteleri koymuşlardı. Başyaver öne geçti. İki bakan solunu aldılar. Orta sıraya iki koruma görevlisi oturdu.

Yeşil cip en arkadan gelecekti. Önden polis arabası gitti. Hafif ıslak yoldan kıvrılarak yürüdü arabalar. Çıktılar köşkün bahçesinden. Sağa kıvrıldılar. Altı arabalık bir katar, tepeden aşağı hızla indi. Tarım Bakanlığı'nın, Jandarma Genel Komutanlığı'nın önünden sola doğruldular. Daha sonra Eskişehir yolundan saptılar. Kepeklibel'i aşarak Gölbaşı'na, oradan da güneye doğru akıp gittiler. En geriden gelen yeşil cipe öteki koruma görevlileri binmişlerdi. Yollar iyiydi.

Ok gibi, kaya kaya gidiyordu Başkanın katarı.

Uzanıp kolu çevirdi, camı açtı. «Oh be, oh be! Bozkır mozkır ama ne yanık, ne temiz geliyor, oh!..» Doldurdu ciğerlerini. Gölün suları kirli kirli dalgalanıyordu. Ekinler topraktan kurtulup büyümeye çalışıyorlardı. Oğulbey'i geçtiler. Bazı tarlalar nadastı. Keseklerin arasında kuzular koyunlar yayılıyordu. Yağlıpınar'ı, Ahiboz'u geçtiler.

Bakanlar susuyorlardı solunda. Başkan, camı kâh açıp, kâh kapatarak dışarları seyrediyordu. Ekinlerde çok ot görüyordu.

Çok, çok ot vardı. Bazı tarlalar ot mu, ekin mi bilinmiyordu. İçişleri Bakanını geçip Tarım Bakanına sordu:

«Bu otların ayıklanması mahzurlu mudur?»

«Değildir efendim... ama nasıl ayıklasınlar?»

«Ne demek nasıl ayıklasınlar?»

«Yani o kadar çok ki!»

«Yolsunlar elleriyle!»

«En iyisi tohumu temizlemektir efendim! Onu da esaslı bir şekilde ele almış bulunuyoruz. Tohum Islah İstasyonları projemiz tamamlandı. Bu yıl uygulamalara başlıyoruz...»

Daldı Başkan: «Ben de köylü sayılırım! Kökümüz oraya dayanır. Ve hâlâ ilişkim vardır. Ama bizim köy nerdee, bunlar nerde? Bizim köy Avrupa'daki bir kasaba kadar gelişmiştir...»

Van'lı koruma görevlisi, geçip gittiği köylerle kendi köyü arasında çok benzerlikler buluyordu: «Bizim köyler de heç gelişmemiştir, çoraktır, kuru çanaktır buralar gibi! Buralardan daha beterdir!..»

Uzanıp gazeteleri aldı Başkan. Koydu dizine. Bakmaya başladı. Okuduklarını İçişleri Bakanına, Tarım Bakanına doğru aktarıyordu. Nadas tarlalarda al başlı, mavi pazen entarili kadınlar, gelinler bostan ekiyorlardı yer yer. Ellerinde ufacık çapaları, kirli tohum çıkıları. Erkekleri başlarında yok. Üçayak gölgelikleri dikmişler, çocuklarını peştemal salıncaklara yatırmışlar. Ak çarşafları gölge etmişler. Toprağın yüzünde alacaböcek gibi görünüyorlar. Kıpır kıpır dürtünüp duruyorlar. Ve entarilerinin eteği toprağa değen kızlar, kız çocukları, düşe kalka yola doğru koşuyorlardı. Ama Başkanın katarı cızt cızt cıztt geçip gidiyordu. Oktan daha hızlı gidiyordu katardaki arabalar. «Gerçekten!..»

Gazetelere bakarken bazen dalıyordu Başkan: «Kaçıncı yılına geldik iktidarımızın? Ne fark etti köyler? Yani bura köylerinde, Doğu, Güneydoğu köylerinde nedir değişen? Hatta hatta Batı köylerinde? Bazı köyler evet, bazı köyler eskiden de iyiydi! Traktör bile sorunu çözmeye yetmiyor galiba. Evet yılların, yüzyılların ihmali ama bizler ne yapıyoruz? Kaç trak-

tör girdi, kaç kişi yararlandı? Yarın bunun da sorusunu sormaya başlar vatandaş. Kâfi değil, kâfi değil çabalarımız, hiç... kâfi değil!»

İl sınırında Vali bekliyordu. Çöpler köyünün öne gelenleri de yola çıkmışlardı. «Sabah sabah da ayran içilmez ki birader!» Çok kızdı Başyaver. «Bari temiz süt getirtseydi Vali! Şuna bak, adam Vali olmuş ama sadece göbek büyütmüş!» Devleti yöneten büyük memurların durumlarını ve tutumlarını çok çabuk anlamıştı Başyaver. Cin gibi bir adamdı. Aahh, politikaya falan atılmak isterdi, şöyle generalliğe kadar çıkıp... ama takılıp kalmıştı burada yaverlikte! Bu memleket böyle mi yönetilirdi be, şuna bak!..

Birden durdu katar. Koşup geldi maiyetiyle birlikte Vali. Açık camdan uzanıp el öptüler. Sıkmak da değil, öpmek! Fırlayıp indi Başyaver. Belki çıkmak isterdi Başkan. Evet, köylüler falan bekliyorlardı. Aynı zamanda seçmendi hepsi de. Sokulup kapıyı açtı saygılıca. Vali, birkaç adım geriledi kapı açılırken. Başkan, besmele çeker gibi kıpırdattı dudaklarını, indi yere. İl Emniyet Müdürüyle Jandarma Komutanının ellerini sıktı. Sonra köylülerle doğru yürüdü.

İki üç kadın, yoldan elli metre kadar içerde, başörtülerinin altında büzülüp duruyorlardı. Plastik sürahiler içinde ayranla yanaştı köyün muhtarı. Ayranı bardağa doldurup buyur etti eliyle. Başkan durdu. Ellerini ardına başlamıştı. Sordu ayranı almadan:

«Nasılsınız, iyi misiniz?»

«Eh!.. Sağlığına çok dovacıyız...»

«Çok ot var mı ekinlerde?»

«Çok var bu yıl... neden acabola?»

«Neden çok peki, düşünmüyor musunuz?»

«Allan bir vergisi olacak, bilmeg ki!..»

«Yolun ayıklayın onları, yakın...»

Çöpler köyünün muhtarı ayranı uzattı:

«Pekey başüstüne, yolarız, emme baş molur?»

Ayranı alıp Tarım Bakanına doğru baktı Başkan.

Muhtar da öteki konuklara doğru geçti. Hepsine teker te-

ker ayran sunacaktı. Bin yılın bir başında yoldan geçiyorlardı. Konuk sayılırlardı. Vali'nin de kaşı kalkardı biraz. Yoksa durulur muydu şu yolun tozunda dumanında? Acaba nasıldı ayran? Biraz ekşiydi galiba, ama ne yapsınlar? Bulunan oydu. Varını veren utanmazdı. «İşin bir de şu yanı var, onnar da bize versinler bi şey de böyle eşgi olsun! Yarım alma, gönül alma! An beni bi gozunan, o da isderse çürüğ olsun... değil mi emme?»

İçinden içinden güldü Başkan: «Şimdi şu yolüstü köyün muhtarıyla Tarım Bakanının ne farkı var? İkisi de tarlaları kaplayan otların yolmakla baş olmayacağını söylüyor!» İçten içten güldü. Sonra içip bitirdi ayranı. Muhtarın yanında köy bekçisi elinde tepsi, dikiliyordu. Başkan, bardağı tepsiye koydu.

«Bi tâ dolduruyum mu?»

«Sağol, kâfi!»

«Temiz ayrandır efendim, içiniz lütfen!»

Başkan baktı ilin Valisine, bir şey söylemedi.

Muhtar da bekliyordu acaba bir daha içmez mi?

«Gel buraya bakayım! Köyünüzde traktör var mı?»

Heyecanla bakıp yutkundu muhtar: «Yog...»

«Almadınız mı? Vermediler mi?»

«Almadıg, ahıl etmedig...»

«Okuman yazman var mı senin?»

Muhtar bakıp yutkundu gene: «Yog...»

«Hiç mi yok?»

«Ezcüh varıdın emme gulağasma, unuddum!»

Birden Başkent Valisini aradı Başkan. Çağırıp elini sıktı. Sonra Başyavere döndü: «Yeşil cipin gereği yoktu, döndürün onu! Bu arabalarla gideriz köylere, gidebilirlerse... Gitmezlerse çok araba bulunur...»

Geçip oturdu Mavi Chevrolet'ye.

Başyaver yeşildeki koruma görevlilerini başka arabalara aktardı. Şoförüyle konuşup cipi döndürdü. Sonra gelip yerine oturdu.

Başkan, Çöpler köyünün muhtarına el salladı:

«Teşekkür ederim, allasmarladık!..»

Muhtar eğildi, iyice eğilip selâm verdi:

«Selâmetle efendim, uğurlar olsun, güle güle!..»

Kulu'da, Cihanbeyli'de zorunlu duraklamalar oldu. Çaylar, ayranlar içildi. Sonra Kurukışla köyünde duruldu.

Kurukışla köyü, yüzü gözü kayalarla kaplı bir arazi parçasının üstünde. Daha baharın başlarında yanmaya başlamıştı. Sokaklar bağıra bağıra yanık çaput, yanık gübre kokuyordu. Damların gölgelerine koyun kuzu eğrenmişti. Köyün yarısı ağıl, ahır, yarısı ev. Kadınlar belleri kuşaklı, etekleri yerleri süpürüyor, yoksulluğun ve bilmezliğin ağırlığıyla çirkinleşip gitmişlerdi. Erkekler de yolun bir yanına toplanmışlar, yağdalı şapkalarını çıkarıp ellerine almışlardı. Kulakları, boyunları kir içindeydi.

«Suları yok galiba... temizlenememişler!»

Dikilen erkeklerin ellerini sıkıyor, hepsinin yüzüne ayrı ayrı bakıyordu Başkan. «Bunlar acaba bizim mi, yoksa başka bir ülkenin köylüleri mi? Yani Afganistan'ın, Sudan'ın falan? Ne bu kadar sefillik? Çökmüş belleri, bak bak, dişleri de piyore çoğunun!..»

El sıkmayı bitirip köy içine doğru yürüdü. Sığırın sıpanın toplandığı küçük alana vardı. Bir ev, koskoca bir öküz başını gömmüşler ön yüzüne, boynuzları duruyor. Avlunun ortasında bir inek, kuyruğunu bir o yana sallıyor, bir bu yana. Boynuzları körelmiş. İp geçirmişler diplerinden. İpe de boncuk dizmişler, gök gök görünüyor. Öyle çıkmış ki kemikleri ineğin... Başkan durup baktı dikkatle. Sordu:

«Ne bu?»

Vali atıldı:

«İnek efendim...»

«Emin misiniz?»

«Evet efendim...»

«Ne cins inektir bu?»

Tarım Bakanı atıldı:

«Karasığır cinsidir efendim! Orta Anadolu'da yaygın!»

«Böyle midir bunlar hep... böyle zayıf, boysuz?»

Vali Bakana, Bakan Valiye baktı, bakıştılar.

«Hiç büyümezler mi, semirmezler mi?»

«Bakımsızlıktan böyledirler efendim...»

Muhtar, Valinin yanında duruyor, titriyordu.

«Kimin bu ev? Çağırın bakayım sahibini!»

Muhtar soluna büküldü: «Çabık Garadaban'ı bulun ulaa! Bacısı gildedir...» Bekçiyi, imamı koşturdu. «Sen de evine bakıver Fariiiz!..»

Az sonra ineğin sahibini getirdiler.

«Senin mi bu ev?»

Adam, şapkasını çıkarıp durdu: «Benim... sayanızda!»

«İnek?»

«O da benim...»

«Niçin bakmadın bu ineğe?»

Şaşırdı adam, konuşamadı.

«Söylesene, niçin bakmadın?»

«Nazar ildi Beyim, ağnayamadık...»

Muhtara döndü Başkan:

«Öteki inekler iyidir öyleyse, ha?»

«Zararsızdırlar efendim...»

«Ne verirler süt... bir günde?»

«Yüz direm... İki yüz direm! İki yüz direm veren nadirdir ya, veriller işde! Bizim buranın ineklerine gulağasma gomutanım! Ahan böyle tiriddirler...»

İçişleri Bakanına döndü Başkan:

«Görüyorsunuz değil mi durumları? Yarın bir savaş olsa nasıl duracağız cephede, ayakta, yıkılmadan? Nedir bu köylerin hali?»

«Siz bunların böyle göründüklerine bakmayın efendim! Bunlar çooook çok başkadırlar göründüklerinden. Savaş zamanı allah bunlara bir kuvvet verir, canlanıverirler! Ve her daim böyle olmuştur efendim...»

«Demek öyle?»

«Evet... öyle!»

«Öyleyse mesele yok... ha?»

«Mesele yok değil de, bu durum başka, savaş başka!»

«İkisi arasında bir ilişki yok diyorsunuz?»

«Evet ilişki yok...»

Çok kızdı Başkan:

«Kalsın öyleyse köyler... böyle!»

«Hayır efendim kalmasın da... ama savaşta kahramanızdır, onu arz ediyorum!»

Bıraktı İçişleri Bakanını: «İzahatınıza teşekkür ederim!»

Yürüdü biraz daha ileri doğru. Çocukların yüzleri gözleri suvacık suvacık sümük. Çoğunluğu da irin çıban içinde.

«Suyunuz var mı?»

«Yog...»

«Ne içiyorsunuz?»

«Allah ne virirse...»

«Vermezse?»

«Virmez olur mu? Viriyor eyi kötü...»

Başkan eğdi başını, içinden içinden mırıldandı: «İşimiz Allaha kalmış bu köyde!» Sonra durup geri döndü. Muhtarı aradı gözleriyle. Çağırıp elini sıktı: «Teşekkür ederim, allasmarladık!..» Yürüdü Mavi Chevrolet'ye doğru. Geçerken gene o zayıf ineği gördü. Sahibi titreyip duruyordu yanında. «Bak buna biraz, baaak! Öyle başına boncuk takmakla inek, inek olmaz!..»

Vali birkaç adım geriye kaldı, ellerini yere silkeleyerek azarladı Kurukışla'lı Karataban'ı: «Bırakın şu batıl batıl inançları canım! Çıkar at o boncukları çabuk! Yani öyle insanlarsınız ki! İnsanı yerin dibine batırıyorsunuz! Çıkar çabuk onları! Muhtar, gel buraya bakayım! İneklerin başında ne kadar boncuk varsa çıkartacaksın bugün, anladın mı? Gelip kontrol edeceğim. Bucak Müdürüne emir verip denetleteceğim! Böyle küflü şeyler istemiyorum, bir daha görmeyeceğim! İşittin mi?..»

Muhtar, yağdalı şapkasını bu elinden o eline aktardı: «Eşittim Beyim, ben hemen onları aha bu ağşam paklatırım, sen heeç marağ itme!..» Bir de eğilip selâm verdi saçları dökülüp giden başıyle.

Başkanın katarı yürüdü. Şosanın üstünde, bir ırmakta kayıklar gibi akıp gidiyordu arabalar.

Ağabeyli, Yeniyayla, Yazıbelen, Karaömerler köylüleri de yola çıkmışlardı. Ama durmadı arabalar. Başkan, camdan şap-

kasını uzatıp, verilen selâmları topladı sadece: «Gör gör gör, ne var? Köylerin birbirinden farkı ne? Durma gör, sorma gör Orta Anadolu'nun köylerini. Acaba ne yapmalı, nasıl yapmalı da bu ayıbı kapatmalı?»

Kendi köyünü, o yanların iklimini, havalarını düşündü. «Tabiî önce iklim geliyor her şeyin başında! Buralarda o kadar kısır ki iklim! Bir kere doğru dürüst yağmur yağmıyor. Düşmüyor damla. Ot olmuyor, Ne yiyecek bu inekler? Ve kendi içmelerine bile suları yok! Kaynaklar da işlemiyor. Yağmur olmayınca kaynaklar nasıl işlesin? Nerden beslensin, doysun da su versin çeşmelere? Almadan vermek olur mu?»

Başkan içine kapandı. Üzgün ve dalgın, ardına yaslanmış olarak gidiyordu Mavi Chevrolet'in içinde. Gözlerini de yumdu bir ara ve uyumuş gibi yaptı. Bir şey konuşmak istemiyordu Bakanlarla, koruma polislerinden biriyle yer değiştiren Valiyle...

2

TOZ DİREKLERİ

Kantarma köyü il merkezine on üç kilometre. Çumra'ya giden şosanın sağında, orta çapta bir köy. Artmıyordu bazı köyler gibi. Belli belirsiz eksiliyordu hatta. Üst başından bir kumlu dere iniyor. Derenin düzünde ne kadar kumu varsa çekip tüketmişlerdi il merkezindeki yapılara. Kurulun, muhtarın gözünü külleyip çok ucuza kapatmışlardı kumlukları. Şimdi yerleri, domuz eşinmiş gibi çukur çukur. Kıştan biraz su doluyor çukurlara. Ve bahar yürüyüp yaza kavuşmadan uçuyor suları. Gelişen otlar, sazlar kuruyuveriyor.

Dönüp dönüp bununla öğünüyordu Kantarma'nın muhtarı Musa: «Gine de muhtarlığımda yapmış olduğum bir eyiliktir gomşularıma! Gum paralarının hatırına tam üç yıl heç birine salma salmadım, saldırmadım. Başka köylerin muhtarlarının eline geçseydi böyle fırsand, herif parayı guşaana gor annadın mı, her boççа zamanı avuç avuç para isterdi gomşudan. Allam gine haram lokma geçirmesin boğazımdan, nemelâzıım!..»

Kahvenin önünde ileze bir kavak. Masaları kavağın gölgesine çıkartmıştı kahveci. Musa, sandalyasını duvarın dibine çekmişti hafif. İleri geri kaykılıp duruyordu. Radyo saat ayarı verdi. Sonra günün haberlerini okumaya başladı.

İlk haber, Başkanın yurt gezisi.

Ayrıntılı ayrıntılı, kim uğurlamış, kim karşılamış... Yol boyunca hangi köylerde durmuş, kendilerine nasıl içten sevgi gösterileri yapılmış, hep hep anlatıyordu.

Köy bekçisinin kardeşi Hıdır, oturduğu yerden usulca kalktı:

«Bir de bizim köye gelse, biz de çok içten bir gösteri yapsak Başganımıza! Gadını gızı köyün ağzına yığsak, o bağırsa: 'Meraba vatandaşlar!' Biz bağırsak: 'Yaşaa, varol, sağool, şak şak şak!..' Bi garşılama görse...»

Muhtar, Hıdır'a bakıp biraz daha kaykıldı ardına:

«Çok havaslıysan git çığır, gırmaz hatırını...»

«Köyün başında bösböyük muhtar dururkene bana söz mü düşer? Muhtar olsam gider çığırırım...»

Köyün tek kavağıydı. Bir ay sonra başlardı pamuklanmaya. Köyde başka ağaç yoktu. Cumhuriyetin ilk yıllarında il merkezinden gelen bir emirle kırk elli akasya dikilmişti sokaklara. Ama taşıma suyla... yılına varmadan kurudu gitti tümü. Hıdır düşünüyordu: «Bir ağaca yarım çingil su! Akasya dediğin üç havuz yutar! Tee devletten ödenek olacak ona! Ödenek, her yıl biraz daha arta arta gonacak boççaya. Birazını akasyalar, birazını mütayitler yiyecek. Aksi halde gurur gider bizimkinner gibi...» Tutmadı akasyalar. Kavak nereden geldi, kim dikti, nasıl tuttu? orasını bilen, yaşına aklı eren yok.

«Nassı yoğumuş ula? Sizin bilmediğiniz yok dimek midir? Nahiye Müdürü dikti bu gavaa! Padişahlık gününde, bir Deli Müdür varıdın. Hatıp nahiyesinde oturur, köylerin ağaçlanmasına garışırdın. Hanı bir garısı varıdın, cin dutarıdın, işte o! Sizler felân hep çocukdunuz o zaman. Belkim dünyada bilem değildiniz... Çok eski bir gavakdır...» İçerde peykenin üstünde yatan Çil Ümmet, dışarda konuşulanları duymuş, lafa yardım ediyordu böyle.

«Sen yat yat! Yat da ıratına bak! Damadın muhtar bilir nassı bi gavak olduğunu! Bilmezse bir bileni sesledip sorar...» Hem konuşuyor, hem gülüyordu Hıdır.

Aşağıda Çumra şosası yassılmış yatıyordu öğle güneşinin altında. Öğle güneşi bulduğunu seriyordu. Duvarın dibinde bir köpek vardı, gölgedeydi sözde, ama dilini, günde gibi sarkıtmıştı bir karış.

Çil Ümmet, eskinin adamıydı. Dudakları yalama. Sinekler inip konuyordu. Uçuruyordu eliyle koluyla, ama gene inip, gene konuyorlardı.

Kayınpederi içerde diye uygun bir konu aradı Musa:

«Nahiyede muhtarların toplantısına gitmiştim ya eveli gün. Çayırbağı'nın muhtarı ağnattı. Bir Cin gurdu varımış onların orada. Habire ulur gezermiş köyün sokaklarında. Beş on gün

önce ne yapmış biliyonuz mu? Bir ölü ölmüş imiş. Yüyüp yıkayıp gomuşlar gabiristanlığa. Bu Cin gurdu gidip çıkarmış ölüyü. Yimiş yimiş göğüslerinin etlerini felân, ondan sonacıma gardaşım, kemiklerini yığagomuş oracığa. Molla Üseyin Hoca demiş, bu bir zırtlan mıdır, gaplan mıdır, ötenki ölülerimizi de deşer, eyisi mi gidip başında löbet dutalım. Tüfekleri alıp gitmiş iki kişi. Haggaten de dediği gibi gine gelmiş bu. Ay aydınlıkmış biliyonuz mu? Beklemişler bakalım nâpacak? Gelmiş, yanaşmış bu taze mezerlerden birine. Tam eşecek, bizimkinner nişan alıp tetiği çekmişler. Çekmeleriyle birlikte bumm etmiş tüfekleri tabi. Cin gurdu da arka ayaklarının üsdüne dikelmiş bakıyor! Tüfeklerin namlularıysa, biri sağa yarılmış, biri sola. Adamların da ağızları felân eğrilmiş. Yani böyle bir iş, cenaballah neler neler halkediyor görüyonuz!..»

Kahveci Mahmut, içerde peykede yatan Çil Ümmet'e sordu:

«Ümmet dayı, Ümmet dayı! Bunu da duydun muydu? Böyle şeyler de olur muydu senin gençliğinde, padışahlar zamanında?»

İyice doğrulup pencereye yaslandı Çil Ümmet:

«Cin gurdu demezler ona da Sin gurdu derler! Zırtlan gine başka bi şeydir. Sin gurdu kırk yılda bir gelir cihana. En çok da gocasına, gaynatasına ası duran gelinlerin mezerlerine sıvaşır...»

Hıdır üst üste iki sefer öksürdü:

«Demek Cin gurdunnan Sin gurdu aynı değil ha Ümmet emmi? Emme beri baak, bunnarın ikisi ayrı şeyler olsa bizim muhtar ayırd edemez miydi?» Hıdır bir daha öksürdü.

Musa hafiften öfkelendi:

«Nooldun ula, kelebek mi duttun öhhö öhhö? Cin gurdunnan Sin gurdunu ayırd edemeyecek kadar galın kafa değilim marağ etme! Bana öyle ağnattılar, ben de öyle söyledim. Cin gurdu yerine Sin gurdu deselerdi Sin gurdu deye habar verirdim size...»

Çil Ümmet gene konuştu camdan:

«Ha Cin gurdu olmuş, ha Sin gurdu, fark etmez! Emme ara-

larında az bir farg vardır, Cin gurtları daha ziyade dağ köylerinde görünür, Sin gurtları da ovalara enerler...»

Tam o sırada bir rüzgâr çıktı, kıvıra kıvıra koşup geldi köyün içine. Tozu toprağı topladı, kazıdı yeri kumu, dalazlayıp dikti göğe yukarı, upuzun bir direk yaptı. Tam kavağın yanına geldi, orada durdu dalaz.

Muhtar başladı okumaya:

«Yelli yelemeç, küllü bulamaç! Öte git, öte git, cini periyi götü git!..» Sonra kesti, içinden içinden bir cin duası okudu. Okuyup üfürdü toz direğine doğru.

Pencereden Çil Ümmet de okudu üfürdü, sonra elleriyle kişeledi: «Gelme gelme kör şeytan! Torbamızda duzumuz yok, sana yarar gızımız yok! Sakın gelme kör şeytan!..»

Radyonun okuduğu haberler kaynayıp gitmişti araya. Spiker şimdi özet veriyordu yeniden.

Muhtar kalktı: «Oturuşumuz eyi, emme bir işin sahabı olmadık!» Masaya iki çay parası bırakıp kalktı. Biri kendinin, biri içerdeki Çil Ümmet'in. «Eve varalım da bir bakalım ne var, ne yok?..»

Hıdır geçip muhtarın yerine oturdu:

«Yani bu adamlara çok canım sıkılıyor çook! Dört seneye bi geliyorlar, öyle söyleyerek, böyle söyleyerek, bütün oylarımızı alıp gayboluyorlar! Bir daha ara da bul beylerimizi! Dört sene, sır olup gidiyorlar! Emme sonra gine geliyorlar, gine afsunlayıp alıyorlar oylarımızı. Buna da çok canım sıkılıyor!»

Kimse, Hıdır'ın sözü nereye bağladığını çıkaramadı. Bir duyduğu mu vardı? Yakında seçim mi olacaktı? Köyün bildiği bir tüccar, bir avukat, bir doktor, yada bir mühendis aday mı oluyordu? Düşündüler, çıkaramadılar. Biraz daha beklediler Hıdır kendi açıklasın.

«Yani bu Başganın kalkıp bizim il merkezine gelmesi, hayır mıdır, şer midir? Biraz galacak mı, yoğsam hemen dönecek mi?» Sonra susup daldı Hıdır: «Şimdi köyün önünde böyle Cin gurdu, Sin gurdu demeyen, daşa çalsan giden, yırtık bir muhtar olacak, çıkıp varacak partiye, yada vilâyete, tak bi selâm,

eğilip bi de elini sıkacak, öpmek yok haa! öpmeyecek, sadece sıkacak, ondan keri kısa bi nutuk verecek: 'Efendim hoş geldin, safa geldin! Yüzünü gören cennetlik! Seçimlerden beri marağ ediyorduk öldün mü, galdın mı? Dahi şimdi gomşular da gara yasın içinde galmıştır. Halkçı Ramiz bir lâf çıkarmış: "Gıratın sahabı ölmüş!" Odaya gayfaya cem olup yalan diyoruz, emme Halkçılar bildiklerinden şaşmıyorlar efendim! Eğerkine zatına fazla zahmet olmayacaksa bizim köye gadar bir uzanıver, bu garınalmaz yaranlıklarını çürüdelim sayanda... Köyümüzün buna aytaçlığı çoktur efendim!' Emme hanı bu lâfları gonuşacak, daha vilâyetin merdimanlarında dizleri titremeyecek, onun orasına yığılıp galmayacak muhtar?» Biraz sustu, sonra yeniden yükseltti sesini! «Zaten bizde gabat! Neden deyecek olursanız, adam diyor, 'Ben yoruldum yeter artık!' Biz diyoruz 'Hayır yorulmadın biraz daha yap!' Her seçimde adamı seçiyoruz, o da bu gadar yapıyor! Gene eyi ki Nahiyeye varıp gelirkene mühürleri düşürmüyor...»

Birden kesti Hıdır. Utandı kendi burda olmayan bir adamın ardından konuştuğundan. En çok da muhtarın kayınpederi Çil Ümmet'ten utandı. Bir anda o kadar pişman oldu ki, «Yani ben bunu köyümüzün yüzünün azcık gülmesi için istiyorum! Muhtarımızın biraz girişken olmasını istiyorum!» Ne diyeceğini şaşırdı. «Maksadım heç de dedikodu değil yani! Gelsin bunu yüzüne de söyleyem. Netekim söyledim de az önce. Bunu sen de duydun değil mi Ümmet emmi? Sakın benim dedikodu yaptığımı düşünme yani...»

«Yüreğini selim dut yeğeniiim, ben seni bilmem mi? Hemi dedikodu yapsan ne ilâzım gelir? Hakkında gonuştuğun adamları heç bilmiyor muyum? Bir gittiler mi bir daha görünmüyorlar. Bizim muhtara gelince: Damadım Allahlık! Kendi elimizle doladık bu sapısiliği başımıza. Üç şinik yardım buğdayını gapıp gelemedi köye. Halbuysam hökümet ovalarda dağlarda buğday dağıta dağıta kötürüm oldu. Ellerin muhtarları pank parası zamanı, ev başına ikişer lire cip parası vererekten pangacıları köye gadar getirip milletin parasını ayağında dağıtıyor, bizimki bunu bile beceremiyor da, yavrılı tavık gibi köyü

ardına dakıp iki gün sıra bekletiyor şeherde Kara Mustafa'nın handa...»

Tam o sırada yeni bir yel çıktı. Köyün ortasından, caminin önünden dalazladı geldi. Topladı tozu kumu, gübreyi samanı, kıvırdı büktü, kıvırdı büktü, dikti göğe doğru, upuzun bir toz direği yaptı. Bu sefer Çil Ümmet okudu:

«Yelli yelemeç, küllü bulamaç! Öte git, öte git, cini periyi götü git! Gelme gelme kör şeytan, torbamızda duzumuz yok, sana verecek gızımız yok! Gözün kör olsun, gelme buraya kör şeytan!..»

Hıdır kalktı: «Şimdi köyde bir cip olmalıydı, bir otobüs felan! Binip gitmeliydim şehere!..» Kızgın, küskün bir adam olup çıkmıştı. Bunalıyordu her gün biraz daha. Öfkesini de kime yönelteceğini bilemiyordu. «Muhtarı da almalıydım yanıma. İkimiz bir olup bizim İl Başganına varmalıydık: 'Getir Başganı bizim köye, köyümüz yeşersin! Öldük guraklıktan, gıtlıktan! Çığırıyoruz gendisini, var söyle!..' Eğerkine söylemek istemezse kendimiz varıp söylemeliydik. 'Çıkar bizi huzuruna, geri yanına garışma!' Huzuruna vardığımızda kendimiz ağnadırdık: 'Onca rahmet yağdı memlekete zatın Başgan olalı, emme düşmedi bizim köye tek damla! Gel de bir adaletini göster! Valisi malisi, müdürü müdürü, pangası mangası heç gülmedi yüzümüze. Biz senin hüdütlerinin dışından mı geldik? Göçmenlerin bilem bizden eyoldular, otu saz, guşu gaz yerlere gondular. Bizi daha nice yakıp gurutacan bu tozun gumun içerisinde? Hadi bizi de geç, gadınlarımız, çocuklarımız bek irezil! İnanmazsan buyur gör. İnanmazsan buyur gözünle gör!..' Böyle ağnadırdık.» Durdu biraz: «Emme buyurup görse ne yapacak, guş mu gonduracak? Bir umut işte benimki! Yani ben diyorum, böyle boş oturmaylan olmaz. İlle de gıpır sapır, bi şeyler yapmalı. Körlük bönlük yeter gali Ümmet emmi...»

Musa biraz yoğurt ezdirdi, biraz bulgur pişirtti karısı Müslüme'ye, geçti başına. Bıyıklarını batıra batıra yedi, doyurdu karnını. Eski şapkasını attı, yeni şapkasını giydi. Ceketini falan değiştirdi. Kozalı tesbihini de aldı eline. Elini kıçına koyup şoşaya doğru yürüdü. «Belki bir taşıt gelir! Bir kamyon,

bir otobüs, cip... Biner varıveririm... Madem Başgan il merkezine gadar gelmiş, yanına sokulup bir hoşgeliş etmek uygun olur. Bugüne bugün 75 hanenin temsilcisiyim. İlle çığrılmayı mı beklemek gereğir? Adam o ki çığrılmadan gider. Hemi de bir sırası düşerse dâvet de ederim köyüme! Eğerkine söz verirse, goşar gelir hazırlık gördürüm, sokakları ney süpürdürüm, teze soğan, teze marul, bizde yoğ emme olanlardan bularaktan bir de guzu kestim mi bayâ olur, neden olmasın?» Eli kıçında, yürüyordu yola doğru.

Hıdır, her ne kadar konuştu ettiyse de, içindeki ağıyı eritemedi. Çay parasını ödeyip kalktı. «Eve gadar bir uzanayım Ümmet emmi!.. Sunacık, çocukları alıp Kadir Buba Üyüğü'nün oraya bostan çapmaya gittiydi. Belkim gelmiştir. Gelmediyse, iki dıkım bi şey yiyip uzanayım yanlarına gadar. Hadi hoşçagal Ümmet emmi!..»

Kahveci Mahmut, elindeki yağlığı boynuna attı, gelip parayı, hem de boşları aldı. «Güle güle Deli Hıdır, güle güle yeğenim! Ağşama gine gel de, bir yimbeşlik daha alayım senden. Kısa günün kârı! Başka gelirimiz yok napalım?»

Ağılın çiti gedilmiş, kapısı devrilmiş. Koyunların kimi içerde, kimi dışarda, duvar diplerinde. Evlerde sinek savruluyor şimdiden. Yıl yıldan zor oluyor susuzlukla yazları geçirip baş etmek...

«Gıı! Geldin mi çapadan?..»

Evin kapısı açıktı, karşıdan gördü.

Elinde aş dığanıyla çıktı Sunacık. Hayatın ocağına koydu dığanı. Gitti elek getirdi içerden, koydu dığanın üstüne, soğuyuversin, hem de sinekler konmasın.

«Öyle takdir ederim ki akıllı avradı! Kafası işledi mi böyle işleyecek işte! Eferim, ulan Sunacık!..» Hızlandırdı adımlarını, çıkıp vardı merdivenlerden, «Nasettin, birez çapabildin mi bali? Çocuklar dirlik verdiler mi gıı? Yoğsam heç bir iş üredemeden dönüp geldin mi?»

«Aman Hıdıır, döllerini bilmiyor gibi bubam!»

«Gahbam Sunacık!.. Sormasam sormadın dersin!»

«Doğru düzgün sor emme, doğru düzgün sor gurbanım!

Neyse, ge bakalım, sen ne yaptın? Gurtardın mı gayfanın işlerini? Ne gazandırdın Gayfacı Mamuda?»

«Yani Sunacık! Bak valla oyun moyun oynamadım gızım! Emme bi çay içtim yimbeşe, ondan keri de oturdum, muhtarın Cin gurdu, Sin gurdu gonuşmalarını dinledim. İl merkezine Angara'dan Başgan gelmiş, radiyonun habarlarını dinledik... gonuştuk işte ireli geri. Sen bize bakar mın? Bizim oturduğumuz ahır sekisi, çağırdığımız İstambol türküsü...»

«Ekmek yidin mi, garnın aç mı gurbanım?»

«Kendi kendime nerde yiyem? Bi sahatı geçiyor soyulcannarım ötmeye başladı. Emme sabrettim. Dedim daha Sunacık gelmemiştir. Gelsin bir aş bişirsin, birez de yoğurt ezsin, çokaşıp yiyelim çoluk çocuk...»

Büyük oğlu Doğan, öküzlerle Gözlük Gediği'nde kalmıştı.

«Ot var mı bali oralarda? Ne yiyecek mallar?»

«Ne yapayım gurbanım? Götürcem dedi, götürdü. Herkes o yana sürüyor. Başka yerler hırlı mı? Bu yıl yaylımlara gulağasma... Gaplan Harmanı'nın oralarda kındıralar bilem gurumuş. Bu yıl hallarımız küül! Ot yok, kök yok! Sular felân akmıyor bunarlardan a bubam!..»

«Gönül diyor, doyur garnını, düş şöyle yola! Bi gamyon gelirse atla, var şehere, sokul İl Başganının goltuğuna, sooona doooğruca Angara'dan gelen Başganın huzuruna. Ağnat ona içinde bulunduğun halları. Eğerkine elinden gelirse hem kendini gurtar, hem çoluk çocuğu, hem de köyü! Deyeceksin ki, 'Muhtarı yok mu bu köyün?' Var muhtarı emme görüyorsun muhtarını, sapısiliğin teki! Bi çivt sözü zor alıyorsun ağzından. Gidip de Angara'dan gelen Başgana lâf mı edebilir? De gidi Sunacık deee!.. Adamı bilmiyor gibi gonuşuyon!..»

«De sus! Otur hele şura gurbanım! Heç seni Başganın yanına gatarlar mı? Otur da garnını doyur! Ben şimdi zufrayı gurarım...»

Küçük oğlu Duran'la kızı Yeter, çuvalın dibine kıvrılmışlar, uyuyorlardı. Terleyip batmışlardı. Hıdır baktı: «Ulan Sunacık, gün furmuş felân olmasın bu döllere?»

Sunacık'ın yüreği harp etti: «Ne günü gurbanım? Benimle

gittiler, benimle geldiler. Eski beki demedim, başlarını da örttüm eyi kötü. Öteki oğlana da senin eski şapkayı geydirdim. Napayım daha? Gün fursa napayım?»

«Getir hele getir zufrayı! Yoğurt felân ezdin mi?»

«Ezdim bubam ezdim, azcık sabret!..»

Koşuverdi, kabı kacağı getirdi, kurdu sofrayı Sunacık. Bulgurun dığanını da getirip koydu ortaya. Kaşıklıktan kaşık aldı.

«Soğan kes, soğan yok mu gıı?»

Soğan kesti, tuz getirdi. Sonra vardı çocukları uyandırdı. «Geliverin analarım, geliverin yavrularım! Yiyiverin ıscacık ıscacık!..» Tuttu birer birer başlarını boyunlarını okşadı.

Sunacık böyleydi Kantarma köyünde. «Her gancık gibi Sunacık'ın da iki memesi vardır. Emme birinden süt, birinden de bal gelir. Bir sütlüden emzirir çocuklarını, bir de ballıdan. Bol bolamat yimezler emme sütlen balın sayasında topaç gibi olurlar...»

3

YERİN YARIĞI

Gözlük Gediği'nin oralarda mallar, pazarın sonuna kalmış yoksul alıcılar gibi, bir o yana seğirtiyor, bir bu yana. Taştan başka bir şey yok. Kumlar tozlar bile yürümüş. Köyün güneyinde en rüzgârlı yer bura sanki. Yavşanların, gökbaşların, kekiklerin kökleri görünüyor. Gevenler kurumuş. Yeni otlar, kafıllar yok. Taşların dipleri yanıyor. Ve gökyüzü o kadar yüksek, bulutlar o kadar başka bölgelerin üstünü örtüyor, sıcak; durmadan seğirtiyor mallar. Az ilerde ekinler var. Onlar da toprağın yüzünü bir örtmüş, bir örtmemiş...

Gözlük Gediği'nde bir o yana çeviriyorsun malları, bir bu yana, durmuyorlar. Yamaçlara sürüyorsun, tırmanıp çıkmıyorlar. Gözleri aşağılarda, ekinlerde!

Hıdır'ın Doğan baktı olmayacak, öküzlerle ineğin yönünü çevirdi Cinligeriç'ten yana. Torbasını taktı boynuna. Su şişesi torbasının içinde. Ekmeği katığı da torbasının içinde.

«Cinligeriç'te ekinler var, bekçi görürse yandın! Gırar valla kemiklerini, gitme gel!..»

Hiç ardına bakmadı, sürdü mallarını.

Doğan sürünce ötekiler de sürdü birer ikişer.

Köyün çocuğu Gözlük Gediği'ne yürümüştü önce. Sonra hep Cinligeriç'e indiler Doğan'ın ardından. Burda da su yoktu, ot yoktu. Ama sürülmemiş gen tarlalar vardı. Mal yese de, yemese de arsız otlar kalmıştı tek tük. Eski çayır körelmişti. Kındıralar kalmıştı tek tük. «Emme kındırayı da mal yimez ki bilâder!»

«Acap ekin aralarına mı soksak birer ikişer?»

«Soksak eyolur da, mal birer değil ki önümüzde! Üçer olan var, dörder olan var. Birine baksan, ötekine ne yapacaksın? İşte asıl o zaman gırar kemiklerimizi bekçi!..»

«Acaba eskiden de böyle miydi bizim köy? Ninem diyor

ki, abdas namaz kaktı, sıra saygı kaktı, böyük güccük bilinmiyor, ondan böyle gurak! Ninem böyle diyor, bubam da gızıyor nineme...»

Çil Ümmet'in dul kızı Teslime kendi sürüp gelmiş mallarını:

«Sizin okulda öğretmeniniz heç gonuşmaz mı leen? Bu yerlerin altı hep gölmüş, denizmiş. Bizim öğretmenimiz, 'Yağmur dovaları faydasız!' derdi. 'Gafayı golu çalışdırıp işde bu suları fışgırtmalı!' derdi. 'İşte böyüyünce sizi bekleyen mazife!' derdi. Gafalıydı bizim öğretmenimiz emme bir benim bubamdan başka arkası yoktu. Benim bubamın da arkalığından noolur? Koğdular adamı. Ardından teneke çaldılar. Hep o şeherden gelen Gurba Nuri yaptırdı kör olası! Deşilesi, ne biçim hocaysa! Topal Galip getirirdi ikide bir. Onun da harmanını yaktılar ya oh olsun! Halbuysam öğretmenlerin gonuşmaları ne kadar yarayışlıdır, bilmez eşşekler!..»

Doğan, Teslime abasının sözlerinden tat alıyordu. Kulaklarından içeri ılık ılık akıyordu sözcükleri. Teslime'nin kocası Kore'de kaldı. Bir daha kalkıp evlenmedi. Bir oğluyla, Ümmet dedeyle oturuyorlardı. Ekinden dikinden kalmıyor. Çapa çapıyor, mal güdüyor. Bazen kalkıp öteki karılarla tâ uzak derelere, bayırlara, çırpıya da gidiyor, ama bir tülü eski şenliğini bulamıyor. Dünyası ıssız, kendisi yapayalnız. Hem de kırlar kurak böyle...

Şimdi elinde kirmanı var. Kolunda yün kolçak. Çevirip kirmanı, büküyordu yünü. Köylerinin koyunu daha bolmuş eskiden. Ve Kantarma'dan bakınca uzak Toroslar'ın karlı başları görünür yazları. Varılmaz kadar uzaktır Toroslar. Kirmanı elinde, bir o öküze, bir bu tosuna seğirtiyordu Teslime. Doğan'a kaynıyordu kanı en çok. Doğan da hep Teslime abasının yanına yanına sokuluyordu.

«Senin anan Sunacık, köyün en has gadınıdır. En çok onu severim. Buban şahindir, onu da çok severim...» Elini Doğan'ın başına koyup saçlarını okşuyordu.

Doğan bazen bir böcek yakalayıp geliyordu:

«Teslime aba, bunun adı ne, bu ne böcüsü?»

«Tesbig böcüsü deriz, ganadı yok, uçamaz!»

«Bunun adını da biliyon mu Teslime aba?»

«O da papaztakkasıdır...»

«Bak bi dene çekirge duttum Teslime aba!..»

«Bir kındıra bul da diz çekirgeleri! Kekliğin olursa yidirirsin. Keklikler bek sever teze çekirgeyi...»

Öteden bir de arapdaşşağı yolup geldi Doğan. İnce bir sapın üstünde mor soğan gibi sallanıyordu bir çift. Yaprakları da nane yaprağına benziyordu biraz geniş.

«Arapdaşşağı zeherlidir biliyon mu? Sakın mallar yimesin! Eyi tanı mal güderken. Bak bi de sana ne deyecem? Belkim yarın öbür gün ben gelemem. Çapaya bostana giderim. Benim Şükrü'yle yollarsak malları, ona gözgulak ol. Onu golla, dövmesinler. En çok sana güveniyom biliyon mu? En çok da seni seviyom döllerin içinde...»

«Teslime aba! Başga kime güveniyon, kimi seviyon?»

Gökyüzünde bir kuş, pırlana pırlana uçuyor, dönüyor, konacak kadar yaklaşıyordu yere. Sonra gene uçuyor, gene dönüyordu.

«Başga Allaha güveniyom, O'nu seviyom...»

İnekleri ekine girecek oluyor, Doğan koşuyor, çeviriyordu. Sonra dönüp gene Teslime abasına geliyordu. Üç yıldır sürülmeyen, üç yıldır gen bir tarladalar. «Bu tarla Babıklar'ın biliyon mu?» Gen tarlada kurumuş otlara çiçeklere basarak koşarken birden Doğan'ın ayağı bir yarığa batıyor. Yarık bir karıştan fazla açmış ağzını. Uzuuun, belki tarlanın öte başına kadar gidiyor. Derin hem de. Ayağı batıyor, dizine, baldırına kadar iniyor. Bağırıyor Doğan:

«Goş Teslime abaaaa!..»

Koşup geliyor Teslime. Bir bacağı dipte, bir bacağı gökte, burgaşıp durur Doğan. Kapıp alıyor hemen dışarı: «Amanıın, gördün mü şu yerin yarığını? Yudacak abam senii! Ge bakem, ge yanıma da silem yüzünü gözünü. Doğaaan, aa Doğan! Korktun mu abam?» Doğan'ın torbadan şişeyi çıkarıyor. «İçiver bakem bi yudum! İçiver de geçsin korkun!.. O nasıl yarıkmış aman abam, yudacak insanı valla!..»

Dikti başını, göğe baktı Doğan. Göz akları büyüdü:

«Teslime abaa, bi de mallar düşerse biliyon mu? Çok dıkkatli olmalı! Bubam gızar öyle bi şey olursa...»

Az ötede bir kuruçay vardı. Daha gündönümü gelmeden uçup gidiyordu suyu. Akmaz oluyordu bir yudum. Kumları çakılları çobanın çocuğun ayaklarını yakıyordu. Doğan'ın içinde çelik gibi isyanlar gelişiyordu ileri doğru. Seçemediği bin bir soru başına çöküyor, beyni karıncalanıyordu.

«Teslime aba gıı! Diyorlar ki cinlerin köyü varmış yerin altında. Suları emerlermiş aşşadan. Hemi de onlar yararlarmış toprağı. Belkim beni çekip alacaklardı demin biliyon mu? Alıp köylerine götüreceklerdi. Bubam en cinder hocaları bulup gurtarana gadar işkence edeceklerdi burada. Bu cinlere çok gızıyorum Teslime aba!» Kepini başından alıp gösterdi: «Bak bunun içinde çıtlık var! Alnıma gelecek yerine bir de göz boncuğu dikti anam...»

Gülüp bakıyor, elleyip geri veriyordu Doğan'ın kepini: «Ben de Şükrü'ye diktim aynısından. Ellerin gözleri cavır çivisi! Çakagoyuyorlar çocukların yüzüne gözüne! Destur demeden külden geçme. Bismillâ demeden bir su bilem içme, emi abam?»

Mazot barut bir savaş geçmişti sanki buralardan. Yalamış yutmuştu her şeyi. Bir daha yenisi bitmiyordu. Toprak kitlenip kalmıştı. Döl dökmüyor, ot vermiyordu.

Malları toplayıp kındıralığa doğrulttular.

«Var yok, azcık da orda yayılsınlar. Öteki çocukları bırak, onlar oynasınlar. Onlar ayrı gütsünler. Hem de ekine felân girsin malları elleme, Bekçamat emmin de gelip hepsini döğsün. Biz ikimiz sahap olalım mallarımıza. Yarığa marığa düşürmeyelim. Gırılır bacakları Allam etmesin. Kesmekten başka çare galmaz o zaman. Hemi de burda kesmek gereğir. Gırık bacağıyla nasıl gidecek malcaz köye gadar?»

Kumlu kuru bir yerine geldiler Cinligeriç'in. Teslime eğilip çekmesakız köklerini çekti. Ardarda on kadar buldu. Sakızlarını sıyırdı. Çok sakız oldu. Beş altı tane de Doğan buldu geze geze. Teslime onları da sıyırdı. Sonra kendi topladıklarıyla

karıştırıp yarısını Doğan'a verdi. Avurtlarını doldura doldura çiğnemeye başladılar. Öyle hoş tadı vardı ki çekmesakızının! Bir de parmaklarına alıp çatlatıyordu Teslime, kimse onun gibi çatlatamaz. «Noolur, bi tâ yap Teslime aba, noolur bi tââ!..» Teslime, erinmeden, üşenmeden «bi tâ» yapıyordu.

Birden bir çığlık koptu gerideki gen tarladan. Mal gütmeciler koşuştular. Tarlanın bir yerinde kümelendiler. Acıyla, korkuyla birbirlerine giriyorlar, dürülüp açılıyorlardı. Aralarından biri ölmüş gibiydi. Doğan, can havliyle haykırdı:

«Teslime aba gooş! Goş Teslime abaa!..»

Teslime'nin ağzı açık kaldı şaşkınlıktan. Sanki damdan düşen birini tutmak elindeymiş de, basireti bağlandığı için tutamıyor gibi şaşkın bakıyordu tarlaya doğru. Doğan'a da bir şey diyemedi. On beş, yirmi saniye geçti kemire kemire. Biraz durulunca, malları koyup gitmenin doğru olmayacağını da düşündü. En iyisi sürmekti gene o yana ağır ağır. Teslime o gün orada mal güdenlerin en büyüğü oluyordu. Kendinden yaşlı kimse yoktu kırda. O yüzden biraz daha açtı adımlarını. Sürüp kındıralığın ortasına soktu malları. Sonra koştu çocukların biriktiği yere.

Topal Galip'in Emin ağlıyordu:

«Bubam beni keser galiii!.. 'Neden bakmadın da düşürdün, gırdın bacağınıı?' der der döver galiii!.. Ağşam olunca ben eve nasıl varacam galiii!.. Hü hü hü!.. Hiii hi hi hi!..» Hem ağlıyor, hem döküyor, sümüğünü de geri geri çekiyordu.

Teslime haykırdı:

«Açılın bakayım! Ne ağlıyorsunuz bunca deliganlı? Ağlamakla mal çıkacak mı yarıktan? Açılın çabuk!..»

Kızları oğlanları, kollarından tutup çekti.

Topal Galip'in sarı inekti yarıktaki. Başı bile gömülmüştü. Dilini çıkarmış, ak gözleriyle yalvara yalvara bakıyordu çocuklara, Teslime'ye.

«Şunların haline! Ne duruyonuz, bir urgan bulun çabuk! Fazla da yaklaşman bakalım yarığa! Malı çıkaralım derken birinizi düşürmeyelim içine! Hemen dediğimi yapın, ip gibi, urgan gibi bi şey bulun!..»

İp, urgan, nereden bulacaktı çocuklar? Ne yakında bir çiftçi vardı nadas eden, ne yolcu vardı uzak köylerin birinden eşeğine kavak sarmış, gelen! Çiftçiler öğleye kadar sürmüş, boşandırmışlardı boyunduruklarını. Ağaca gidenler de tâ akşama dönerlerdi aşağı yoldan. Yoktu ip, urgan!

Sarı inek de yüreği çarpa çarpa yatıyor, hatta gittikçe gömülüyor, Topal Galip'in sulugöz oğlu da durmadan ağlıyor, haykırıyordu.

«Anacığın garı gibi eyi ağıt düzüyon! Ziyankâr buban heç durmadan öğretmen attırıyordu, şeherden Gurba Nuri'yi getirip gonuşturuyordu... hemi de en allah yolunda adamıydı köyün, nooldu? Bulsana bir ip şimdi? Hişşt, kendin de geri dur bakem! On sefer mi söyleyelim? İp yok, urgan yok, biraz da senin için mi çırpınalım?»

Bekçi Ahmet'in Akif, belinden kuşağını çözdü:

«Bütün guşakları birleştirip ulasak Teslime aba?»

Teslime, tutup Akif'in yanağını sıktı:

«Allam akıllı başını ağrıtmasın! Ver çabuk! Hemen öteki oğlanlar da çözsünler guşaklarını, gızlar da çözsünler! Çabuk olun, çabuk olun!.. Çabukun bakayım hepiniz!..»

Kaşla gözün arasından on kadar kuşak çıktı ortaya.

Doğan güldü: «Herkes guşağına 'bellik' fursun, sonra birbirine garışır!»

«Heç garışmaz! Gözünü yumsa gine bulur guşağını Kantarma'nın çocukları!..»

Birazdan gösteri yapacak cambazınkiler gibi işliyordu Teslime'nin parmakları kuşakları birbirine ularken. Hemen ekledi kuşakları bir anda. İki büyük 'halat' yaptı, sağlamca. Sonra yarığa baktı, «Nasıl geçireceğiz bunları ineğin boynundan, hem de karnının altından?»

İki çocuk indirmekten başka çare yoktu. Ama ya çocuklar da gömülür kalırlarsa? Ya hiç beklenmedik kötü bir şey olursa? Tam çocuklar içerdeyken yarık biraz daha açılıverirse? «Yerin altında cinlerin köyü... Cinler yokarda gezinen insanlara gızıp... Tabiî herkesin dabiyatı bir değil ki!.. Kimi destur demeden sabah ezanı kül atıyor tersliğe, kimi de su döküyor

küllerin üstüne geceleyin! Gene iyi sabrediyor cinler! Onca çoru çocuğu eziliyor insanların ayaklarının altında...»

Halatın biriyle bir çocuk sarkıtıp, öteki halatı geçirtti ineğin karnının altından. Kızlar hemen o sırada başka bir halat yaptılar. Çocuk onu da boynundan, ön ayaklarının arasından geçirdi. Üçüncü halatla çektiler oğlanı. Adı Şeytan Hasan'dı. Çok ince direklere çıkardı, damların saçaklarında dolanırdı korkmadan. «Allah ona öyle bir yürek vermiş, yaptığını kimse yapamaz!» İki halatla çekeceklerdi şimdi ineği.

«İşallah halatlar bir çekmede gopuvermez!»

«Gopuvermez işallah! Neyse, haden bakalım, yapışın! Guyruğundan dutman sakın malcazın! Ganrılır da bir şeye yaramaz! Haden hoooop hop!.. Haden dayanın bakem hooop!..»

Boynunun altından geçirdikleri halat boğacaktı ineği.

Durup onu düzelttiler. Yeniden çekmeye başladılar.

Sanki Nahiye Müdürünün arabası, yok yok, Valinin otomobili, bir öze düşmüştü sulak köylerde. Hoooop güüüp onu çıkarıyorlardı. Sarı inek morarıyor, kararıyor, halat olan kuşakların da hayrı kalmıyordu.

«Al malınızı teslim! Bundan keri gözünü dört aç! Ziyankâr bubana da anlat eyice. Onun bunun alayında gezmekten vaz geçsin! Gine de işlenmiş hayırı varımış, karşı geldi... de, gurtuldu inecik! Haden bakalım, şimdi de guşaklarınızı seçin çocuklar!..»

Çekilip yerlerine giderken Doğan, Teslime abasına daha çok sokuluyordu, sokulup sürtünüyordu elcik kuzu gibi. Hem de üzüntüsünü söylüyordu, «Malları gözelce doyuramadık!»

4

ŞÖLEN

Musa, parti ocağından çıkarken Hıdır'ı gördü:

«Eferim maşşallah! Narıyorsun burda adamım?»

Attı Hıdır: «Başganımızın elini öptüm, vilâyattan çıkıyordu. Ulan ne gadar çil var ellerinde! Neyse! Binip tomafiline, Meram'a gitti! Masmavi bi Şavrola biliyon mu? Sen napdın bakalım?»

Çok bozuldu, Musa da attı:

«Ben de Doktur Zeyni Beyi gördüm. Vali, ağşam Meram' da böyük şölen veriyormuş Başganın şerefine. Bana dedi: 'Sen de gelirsen eyolur! Belkim bi fırsant çıkar görürsün!' Hemen çabuk Meram'a gidecem...»

«Benim de niyetim Meram! Barabar gitsek nasıl olur? Muhtar oldum deyi yükünü bu gadar yücelere yığma bakalım, gün gelir gartallar da yere iner!..»

Tartıp yürüdü alana doğru:

«Eşşemin annı sakar, gendi adını bana dakar! Madem şehere geliciydin, ne demedin barabar gideg? Sen ayrı, ben ayrı geldik bi köyden!..»

«Boşveeer! Gine de barabar gideg! Bi yerde iki lokma bi şey yiyip demiryolundan ileri yörüyüverelim...»

Hem çekişiyorlar, hem gidiyorlardı.

«Sen kendin bizim köyün çamurundan çıkamadığına ne bakan adamım? Bak bu Meram'ın iki yolu var! Biri eski, biri yeni! Biz hangısından gidelim dersin en eyisi?»

«İstersen *faytun arabasına binelim paranın* gittiğini bakmayıp, haa? Garnımızı da orda doyursak kötolmaz! Soğuk sulu havuzların başında... Para göl nasıl olsa sende...»

«Ulan Hıdır bi gızıyom sana adamım! Bi danlı dunlu gonuşuyon! Ulan sen beni bilmiyon mu? Beş guruş köy parası geçmiş mi boğazımdan? Nerden bulacam ben parayı da, anna-

dın mı, seni faytuna bindirecem, soğuk sulu havuzların başında kebap yidirecem *ulan*?»

«Ne gızıyon? Başganımıza şölen var, heralda bize de bi oturumluk yer açılır, ilişiriz! Biz de aynı milletteniz, hemi de aynı partiden!..»

İki köylü, birbirlerine acıyla baktılar. Bir tuhaf titredi sesleri.

«Demin 'Meram'ın iki yolu var' felân deyi emme de lâf çarptın bana? Biz aynı köyün insanı, istersek aynı köyden olmayalım köylüyüz ya, neden eşkiyip duruyoruz birbirimize? Bak ne deyecem? Ben demin sana yalan söyledim. Elini melini öpmedim Başganın. Hemi de ağşam Meram'da olacağını senden duydum!..»

«Boşveeer adamım!..» Çekti Hıdır'ı. «Doktur Zeyni de beni çağırmadı gel deyi. Ben de onu attım. Biz, birbirimize doğru söylesek noolur, eğri söylesek noolur? Ne gıymatımız hökmümüz var dünyada? Belkim yarın ahrette bile yerimiz en arkalar...»

Yamalı yırtık, hem de temelli yağdalı, kirli giysilerini çıkarmışlardı. Birbirlerini incelediler. Muhtar, hem kendini, hem Hıdır'ı süzüyordu. «Bunlar temiz nisbeten...» Otobüsler taksiler birbirini kovuyordu caddede. Sanat Okulu'nun önüne doğru yürüdüler. Daireler paydos olmuş, çıraklar boşalmış, kadınlar kızlar, evliler... Alâaddin'e Alâaddin'e gidiyorlardı.

Muhtar düşündü: «Haggaten bak, eğerkine paytuna maytuna para vermeyelim diyorsan, şurdan iki dıkım bi şey yiyip, vakit varken yörüyüverelim. Yörümediğimiz yollar değil ya! Ne dersin adamım?»

«Valla çoğ eyolur muhtar!..»

Orduevi'nin önünden geçiyorlar.

Tepenin üstü çıngı mıngı. Her basmadan giyinmiş kızlar, naylonlara sarınmış hanımlar, ne kirleri, ne tozları var. Erkeklerin de yağdalı şapkaları yok. Kısa kol gömlekleri, gözlükleri, ceketleri temiz. Masaları tutmuşlar. Tepenin her yanı bahçe. Çaylar şuruplar geliyor. Ayran bile satılıyor orasında burasında...

Solluyorlar tepeyi. Az ilerde, aşağıda bir evin koltuğunda, kilim kadar bahçesiyle, lokanta eniği bir yer. Et kokuları geliyor.

«Yani şöyle biraz fasille, biraz pilâv, azcık da bide getir, şurda bi yerde dıkınıverelim. Diggat et, porsiyonları hesaplı goy, paramız çıkışmaz belkim...»

Henüz ovalının tok gözlü geleneğinden kopmamış aşçı gülümsüyor: «Canlarınız sağolsun!..»

Elinde buğdayla kılıç tutan heykeli geçiyorlar.

Çığlık çığlık... çığlıklar taşan top alanını geçiyorlar.

İstasyonu, demiryolunu geçiyorlar. Yeni yola vuruyorlar. Eski yol solda kalıyor. Taksiler, faytonlar, burunlu burunsuz arabalar, minibüsler cızt cızt geçiyorlar. Gelenlerin ışıklarında gözleri kamaşıyor. Bazen yol arapsaçına dönüyor. İki köylü birbirlerine sokuluyorlar. Hiç çaktırmadan birbirlerinin ellerini tutuyorlar. Geniş karnıyla belki on saman kağnısı yutup daha var mı diye bakacak bir belediye otobüsü geçiyor. Benzin, mazot kokusu genizlerini tıkıyor. Terliyorlar hafif. Ağır ağır yürümek yok Meram'ın yeni yolunda. Cızt cızt gelip geçen taşıtlar, eski taşıtların ardından gelip gitmeye alışmış insanın hızını zorluyor. Cızt cızt cızt! Korkunç pat pat'larıyla kara polis motosikletleri geçiyor. Üçü, on üçü birden geçiyor. Sonra arkadan biri, biri, bir daha! Bir «As İz» cipi geçiyor. Sonra bir siyah Buick, bir mavi Chevrolet, bir Ford, bir İmpala, bir Buick daha, bir Plymouth, bir Ford, bir Buick daha... Sonra arka arkaya gene polis motosikletleri, biri, biri, biri, biri daha. Bir «As İz» daha...

«Hıdır! Gördün mü adamım içine düştüğümüz çangamayı?»

«Muhtar, heralım seni de beni de şeytan dürttü! Değilse ne işimiz vardı buralarda?.»

Girinceki küçük alan... Şükür daha yutmamışlar! Girince görünen değirmen... Şükür daha yıkmamışlar! Alların, mor, yeşil, pembe, sarı, bin türlü ve pırıl pırıl ışıkların içinde Meram! Dikilip uzun uzun seyrettiler. Takkeli dağın ardına dolanmış güneş. Derenin ağzında, kopkoyu yeşillerin içinde erken yanmış ışıklar. Karanlık çöküştü on metre ötelere. Onlar

hâlâ seyrediyorlardı yutkunarak. Az önce bir GMC dolusu asker gelmişti, görmediler. Şimdi de bir Reo geldi horlayarak. Ellerinde Tomsonları, Stenleri, çavuşlarının önü sıra yürüyüp gitti ağaçların arasına askerler.

«Bu şehirde Valinin üç konağı var, biri Meram'da!»

«Kaç yıl oldu Cumhuriyet gurulalı muhtar?»

«Oldu bir otuz kırk...»

«Otuz kırk yılda üç konak!»

«Allah mesnetlerini artırsın!»

Meram, yanan bozkırların ortasında toprağın yeşil ağzı! Ve taksilerin, «H» otomobilerin biri gelip biri gidiyor. Bir, iki, üç yıldızlı general arabaları geçer, geçiyorlar şimdi. Başsavcının, Ceza Reisinin, Defterdarın, büyük müdürlerin makam otomobileri, tüccarların, Torunoğlu'nun, Hüsnü Şifa'nın, Eczacı Ramiz'in, Dr. Zihni'nin, Dr. Hıfzı'nın, Dr. Muammer Hızal'ın «H» arabları geçiyor. Hepsi de alanda dönüp içindekileri indiriyor, sonra da park etmek için ağaçların altına çekiliyorlar. Bazıları da tepenin başına çekiliyor. Değirmenin, hamamın, Tavus Baba'nın önünden geçerek yukarlarda duruyorlar. Eskiden değirmen, han, hamam... şimdi fabrika, dükkân, apartman... Çok, çok adam geliyor etekleri yeri süpüren kadınlarıyla. Bunca sıcakta solmadan ve bunca tozda kirlenmeden nasıl kaldı bunlar böyle taze, temiz ve denizden yeni çıkmış kadar diri güzellikleriyle, her yanları mercan?!. Bakıyordu Hıdır yutkunarak.

«Heç olmazsa Doktur Zeyni'yi göreydik!..»

«Sennen ben ne geldik bilmem ki buraya?»

«Ben diyorum bu gelen insanı odalar almaz!»

«Bahçada yaparlar eğlentiyi, şöleni!..»

Ellerinde sazları, defleri dümbelekleriyle çalgıcılar indiler salkım saçak bir minibüsten. «Türküleri söyleyecek garı az sonra gelir ayrı arabaylan!»

«Dikelişimiz eyi değil mi muhtar?»

«Heralda bizi de buyur edecek değiller!»

«Ağşam oldu davul, herkes evine savuuul!»

«Biraz tâ seyredelim ucundan gıyısından...»

«Evet, gözün garnı yoğ emme, seyredelim!»

«Bak sana ne diyorum Hıdır? Çoğ olsa durdurup üstümüzü arallar... ne sende gama var, ne bende dabanca! Emme sorarlarsa napıyoruz? Ne cuvap verecez o zaman?»

«Düşündüğüne bak! Cuvap goley yavu!»

«Nasıl goley bakalım?»

«Gayıtsız şartsız milletin değil mi hakimiyet? Biz de bu milletteniz. Hemi de çoğunluğu köylüden. Dahi efendisi... Başgansa onun başganı, şölense onun şöleni, yimeğe değil hoş, sadece bakmağa geliyoruz. Kaç yıldır işlerimiz ters gidiyor. Görelim yüzünü de biraz rasgitsin. Cuvabımız bundan ibaret...»

«Çenen çekilsin candarma! Candarma, dilin dıkılsın candarma! Candarma, senin de dabanın bir köylü parçası, beni yolumdan döndürme!..»

«Sen bizi asılım Doktur Zeyni'den sor Zeyni'den! Bizim ilin başganından! Emme biz Böyük Başganımızı tanırız, asılım onu görmek isteriz. Onu biz tâ 49'da Böyük Miting oldu ortasında şeherin, Sarayın önünde, ordan tanırız. Nee? Goruma görevlisi mi? Ne goruması? Çiftçi Mallarını Goruma? Yok canım biz bu ağşam buraya yayan geldik, benim sırtımdan sular aktı. Hıdır'ın da goltukları ıslandı heralım. Heya, biz ikimiz hısım değiliz emme aynı köydeniz. Eyya işte, sen git habar ver, şöyle bi gıyıdan dikelip bakalım. Valla başga bi şey istemeyiz. Elini öpmek de istemeyiz. Eğerkine öptürmek isterse öperiz tabii. Belkim Hıdır istemez, emme ben öperim. Ne de olsa Kantarma köyünün muhtarıyım, gararacak değil dudaklarım!..»

Bir ara Doktor Zihni geçti havuzun arkasından. Kendisinden çok önde ve açıkta gidiyordu göğüsleri karısının. Ovanın bin köyü vardı. Bazen Memleket Hastanesi'nin tek operatörü kalıyordu. Yatabilmek ve bakılmak için birer birer «ördekhane»den geçiyordu hastalar. Vurdu vurdu vurdu, sonra ayrıldı hastaneden. Karısı da böyle oldu. Ekmeği, şekeri, şurubu kesti ama rejim falan kâr etmiyordu zayıflasın. Kendi de kara, çopur bir şeydi. Halkın dilini bilirdi. Görür görmez anlardı hastaların, hasta getirenlerin ruhunu. Kaç yıl oluyor partinin il başkanıdır. Yani hastaneden ayrıldı ayrılalı. Ama gene de

arı gibidir «ördekhane»si. Yeni gelen operatörle ortak çalıştığı söylenir.

«Günahı vobalı boynuna, değilim desin! Deyemez! Bu şeherliler var ya, hele bu okumuşlar, çok cinoğlu cin oluyorlar, dilim ilen tarif edemem Hıdır! Bak şimdi gendileri cem olup doldular şu bahçanın içine, biz giremiyoz! Bi tene köylü var mı içlerinde eyi bak!?»

«Sen gendin bak muhtar! Ben biliyorum olmadığını!»

Fırdolayına tenteler çekmişler, bir dünya masayı dizetmişler, her renkten ampulleri, ışıkları da asmışlardı. Maşalama gibi yanıyordu bahçenin içi. Bir su, Dereköy'den, Köyceğiz' den, böğürtlenlerin arasından geçerek, lıkır lıkır lıkır, sürahiden dökülür gibi ince ince akarak iniyordu konağın bahçesine. Ağaçların güllerin dibini dolandıktan sonra çıkıp gidiyordu. Ve havuz, bahardan başlayıp kasım ayı girene kadar böyle fışkırıyordu fıskiyesinden.

«Çifte terfiye»li bir çavuş geldi.

Hıdır tüymek istedi korkudan, muhtar tuttu.

«Ulan siz Kantarma köyünden misiniz essah?»

Muhtar, yemini billâh etti: «Ben muhtarım, ahacık mühürlerim! Bu da Hıdır, uzaktan hısımımdır! Gerçi gıymatımı bilmez başka! Yani biz zırf, Başganımız gelmiş Angara'dan, durup şöyle uzaktan seyredelim deyi geldik. Başganı furmak mıı? Töbe de! Bize birer Tomson verin, biz onu furmak isteyeni furalım. Deşelim barsağını Konağın önüne, köpekler pisikler yisin!..»

«Sizi şöyle dolandırıp duvarın üstüne alacam. Orda böğürtlenler, guşburnu dikenleri var. Başganınız da bu yana oturacak. Paşaları muşaları da yanında. Tam garşıdan seyredersiniz. Ayna gibi duracaklar garşınızda...»

«Allah razı olsun! Yavu sen nasıl çavuşsun? Memleketin nere? Vallaha gözüme gulağıma inanamıyorum!..»

Güldü çavuş: «İnan inan!» Gene güldü: «Ne varımış inanmayacak? At sizin, avrat sizin, bizi garagollarımızda pıstırdınız! Eskiden candarma sizi döverdi, şimdi siz çavuş dövüyorsunuz. Ödümüz sıdıyor hepinizden! Geçin oturun o dediğim ye-

re. Oturun da kusura bakmayın rica ederim. Hemi de çok güvenmeyin bakalım, ne gahba dünyadır bu, devranı çabuk döner!..»

Duvarın üstünde, bir adım aralı bir tümsek vardı. Çıkıp oraya, böğürtlenlerin, kuşburnuların dibine oturdular. Büyük Başkan beyaz giysilerin içindeydi. Çenesinin altında kelebek vardı. Sağında Vali, solunda çok büyük bir Paşa, Valinin, paşanın karıları duruyorlardı. Şehrin büyük tüccarları, Torunoğlu, Hüsnü Şifa, Eczacı Ramiz, İl Jandarma Komutanı, Defterdar, Ceza Reisi, Başsavcı, Müdürler...

Garsonlar rakıları, votkaları, biraları buzluklardan çıkarıyorlardı. Büyük Başkanla, büyük Paşa viski içeceklerdi. Izgara koçyumurtası, pirzola, bomfile, biftek, kıvırcık salata, cacık, havyar, hardal, zeytin ezmesi, çağla badem, kuru yemiş, yeşil erik... donatılmıştı maslar. Bir kuşun südü eksikti. Motor sesleri, klâkson gürültüleri kesilmişti. Bülbüller başlamıştı Tavuz Baba'nın arkalarından. Ara vermeden öterlerdi sabahlara kadar. Bir de akan suyun sesi duyulurdu. Hanımeli, şekayik, fındıkgülü, yasemin, katmer gülerinin kokuları doldururdu havayı. Takkeli dağın oralardan da serin serin eserdi bir garbî yeli. Hoş olurdu Meram'ın sefası hem gündüzleri, hem de geceleri...

Kadın kız, esnaf, çırak, usta, seyre gelenler, birer ikişer geri çevriliyor, ancak sakıncasız görülenler alınıyordu Hıdır'la Musa'nın yanına, duvar diplerine, tümseklere. Bir zengin evinin avlusunda düğün vardı, seyre toplanıyorlardı sanki. Gelen yığılıyor, gelen yığılıyordu.

Vali kalktı, kısa bir söylev verdi.

İçki dolu camları havaya kaldırdılar.

Musa Hıdır'a dürttü: «Şerefine adamım!»

«En kötü günümüz böyle olsun muhtar!..»

«Afiyet olsun, hallal olsun adamım!..»

«Benim bu dünyanın adaletine aklım ermedi, senin erdi mi acabola?»

«Gapa çeneni Hıdır, duyup ıratsız olacaklar!»

«Bakalım bu yıl ne gadar böyüyecek bizim Dalamaz'daki,

Osmanölen'deki, Gaplan Harmanı'ndaki ekinler? Eşşek gibi yanıp gavruluyoruz günün annında, heç olmazsa senede bi sefercik gadeh kaldırabilseydik böyle gomşular felân toplanıp!..»

«Sus diyorum diyorum, susmuyorsun!..»

«Aha gonuşmuyorum, sustum hade...»

İçişleri Bakanıyla Tarım Bakanı, iki başlarda birer masaya oturmuşlardı. Tarım Bakanı pek senli benliydi hemşerileriyle. Doktor Zihni de aynı masadaydı. Başyaver Nurettin, Başkanın masasına yakın oturuyor, ara sıra kalkıp içeri gidiyor, sonra geri geliyordu.

Hıdır baktı şaşakaldı: «Ne tez değişiyor Allam bu askerlerin üniforması! Benim Trakya'da Çakmak Hattındaki komutanıma benziyor Başyaver. O da böyle çakı gibi, hemi de sert bir adamdı. Elini sol bileğine attı, «Gine unutmuşum sahatımı evde! Halbuysam ne eyolurdu şimdi tık tık etse bileğimde!..»

Kızartılmış piliçler ve keklikler geliyor tepsilerde.

«Âlem gazanmış gaşık gaşık, galem yiyor kepçe kepçe, görüyon ya!»

«Ulan bi susmazsın ki!..»

Nane, maydanoz, keklik kokuları doluyor havaya. Ve kızartılmış et...

«Garabük'te vatani vazifemi yaparkene...» Düşünüyor Musa. «Fabrika yangını olmuştu böyüük! Tabii hemen bizim birliğe alârırn geldi, goştuk! Tam dört buçuk sahat, orası burası, koşup seyirttik. Şimdi bizim köylü Şeytan Hasan gibi, çıkılmayacak yerlere çıktık, girilmeyecek yerlere girdik. Guyruğumdan guyruk sokumuma doğru oluk gibi akdı ter! Bir de düştüm o halin içinde, ölüm tevlikesi geçirmişim. Kaldırıp hasdaneye ulaşdırana gadar, hem zatürre olmuşum, hemi de düşmenin etgisiyle omzumdaki incinme şişmiş. Paşa geldi görmeye, çok fedakar kahrıman olduğumu söyledi yüzüme. Emir verdi dokturlara eyi bakın, besleyin. Bir aydan fazla yattım hastanede, her gün et verirlerdi külbastı. O sözün hatırına üç haytadan fazla yidim külbastıları, yani pirzola! Tabi et dediğin öyle olacak. Ondan keri bi daha ne öyle bir yangın gör-

düm, hasdaneye düştüm, ne de öyle et yidim. Yani temelli görmedim deyemem, gurbandan gurbana kestiğimiz mallarınki de et. Emme nerde o etleeeer, nerde bu etler? Et var, etcik var. Hani, armut var, armudun eyisi var, onun gibi...»

Saz ekibi giriyor bahçeye. Küçük bir sekinin üstüne diziliyorlar. Altlarında ufacık ufacık iskemleler. Sazların telleri gerilmiş, düzen verilmiş. Tezenelerini çıkarmışlar, gözleri konağın merdivenlerinde.

«Köye dönünce hemen bi keklik avına çıkacam! Furup furup getirecem, gazanda haşladacam aha böyle. Sonra seni de çığırıp...»

«Bek severim kekliğin etini, yumuşaktır!»

Elinde ufacık bir sesbüyülten, ince uzun, çok uzun bir kordon, ortadan biraz uzun, ince belli, nurdan dökülmüş gibi beyaz, tafta entarisinin gümüşleri parlaya parlaya, ya 16'sında ya 17'sinde türkücü kız, bir sülünün doyulmaz güzelliğiyle süzülüp geliyor. Boyluca, hem de kemiklice. Ama ipince görünüyor beyazların içinde... Çatal kaşık şakırtıları, konuşmalar, gülüşmeler duruyor birden. Dışarlardan bakanların, tümsekten seyredenlerin, Başkanın, Paşanın, öteki paşaların, büyüklerin sesleri kesiliyor. Kadınlar falan şirp susuyorlar.

«Gecemizin sürprüzü...» Fısıldıyor Valinin hanımı.

Yürüyüp geliyor ortaya. Giriş yapmıyor, konuşmuyor. Hafif, hanım hanım bir selâm atıyor, sonra göz ediyor sazcı arkadaşlarına. Sazlar, def, dümbelek, darbuka... başlıyor. Bülbüller susuyor. Gecenin ıssızlığında bir inilti yürüyor.

Tarlaya ektim soğan
Bitmedi vurdu boran
Hep de güzel oluyor
Hep de güzel oluyor
Senin anandan doğan

Çalgılar yavaşlıyor söylerken. Ilık, şurup gibi bir ses, gecenin içine içine akıyor. Sülün boyu ışıklarda uzuyor. Beyaz giysilerin içinde sarı buğday benzi belli oluyor. Ak sedefden dişleri, söylerken parlıyor, gülerken parlıyor. Baktı kaldı Başkan.

«Folklorü sevdiğinizi biliyordum!»

Eline basıp Valiyi susturdu Başkan.

Başyaver Nurettin, açık ağzını kapattı.

İçişleri Bakanı hemen kadehe sarıldı.

Oy niye oy niye niye
Öldüm yar diye diye
Boynumda iki lira
Boynumda iki lira
Ver birini, vermem niye?

«İlk duyuyorum... fevkalâde!»

«Gecenin sürprizi olarak hazırladım efendim!»

«Çok taktir ettim... harikulâde!»

«Sağolun varolun efendim!»

Buzlu dere yatağa
Yol gider gara dağa
Yar ben seni alırım
Yar ben seni alırım
Liralar saya saya

Biraz gülüşmeler oldu. Vali gene eğildi, açıklamalar yapıyordu.

«Gördün mü Hıdır! Allam neler yaratmış?»

«Dur muhtar, ses etme, noolun?»

«Ulan şu gızın gözelliğine bak! Şu sesin gözelliğine, inceliğine bak! Bu gızınan var ya, bi gececik yatsam, ondan keri hemen ölüme razıyım bak!..»

«Çüüüüşşşş!..»

«Şart olsun kendi gönlümle ölürüm aha!»

«Çüüüüüüüş dedik!..»

«Tabii ölmeden bi kerecik de bu türküyü söylemesini isterim böyle yanık!..»

«Yavu muhtar sende ne çene varımış yavu?»

Ormandan yol açarım
Seni alır kaçarım
Dört yanım duvar olsa
Dört yanım duvar olsa
Şahin olur uçarım

«Halal halal! Âlem sana gurban olsun!..»

Hıdır'dı. Biraz fazla bağırmıştı galiba. Başkan başını kaldırıp baktı. Muhtar bozuldu. Dürttü dizine: «Bi de beni sıkıştırıyordun! Asıl sen yavaş! Şimdi atacaklar bak! JKK felân orda, görüyorsun değil mi? İsterse tevgif bilem eder! Yani çok dikkatli ol Hıdır!..»

«Bu gız var ya muhtar, aha bunu ovanın ortasına, geniş bir çayıra götürecem. Şöyle insanların başının hizasında yükseek bir seki yapacam. Gızı üstüne çıkaracam. Bütün Türkiye'nin insanlarını da toplayacam çoban çoluk, Erzulum'da, Trakya'da, Urfa Mardin'de, Isparta Buldur'un oralarda ne gadar garı gız, çocuk mocuk, fakırlar felân varsa çığırıp... gıza da deyecem söyle gali! Millete de deyecem dinlen bunu! Ne gam galır, ne kasavet! Ne de hasdalık felân! Yani dalakların şişi bilem iner. Hatta muhtar bak, sadece Türkiye'yi değil, Suriye, İran, Yonan, Bulgar, komşuları felân da çağırmalı, onlar da gelip dinlemeli bu bizim gızı!..»

Zulf olak dedim de devran olmadı
Beyde insaf gulda sabır galmadı
Habar gitti candarmalar gelmedi
Gara toprak bey ga...nıyla yuğrulur

«Çok takdir ettim, çok çok!..»

«*Sağolun varolun efendim...*»

«Yani hakikaten, sizi de tebrik ederim!..»

«Sağolun... efendim!»

Elinde sesbüyülten, çalgıcıların önünde dimdik duruyordu. Sonra geçip Hızır Paşa'yı söylüyordu. Asılanların olanca acısı sını topluyordu yüzüne. «Yarın hakkın divanında doğru söylensin!» diyordu. Sonra bir ara, «Kak gidek çayhanaya, gönlüm eylensin!» istiyordu. Hapishaneyi söylüyordu. Hapisanelere güneş doğmadığını, akşam olup kapıların kitlendiğini, birer birer yoklamaların yapıldığını, sabahların olmadığını, arayıp soranın bulunmadığını, yoksulların acısını söylüyordu duya duya.

«Aha bu gız var ya, ben bu gızı bigaç sefer dinleyem, merem olurum! Yani ben böyle acı şeyleri dinlemeye heç gele-

mem! Yanık seslere de biterim. Sen benim görünüşüme bakma muhtar!..»

Çeek deveci develeri engine
Şimdi rağbet güzel ilen zengine
Develi daylak, severler aylak
Sen kimin yarisin, her yanın oynak!
Meram yolunda, hançer belinde,
Şişe elinde, avrat kolunda,
Ellemen de ürkütmen aman
İşler yolundaa!..

«Bravo, bravo!.. Şak şak şak!..»

Kesmediler alkışı ki bir daha, bir daha söylesin.

Sonra camları kaldırdılar, içkileri diktiler havaya.

«Şerefine muhtar!..»

«Şerefin varolsun adamım!..»

«En kötü günümüz böylolsun!..»

«Bana galırsa bu gız bir yörük gızıdır Hıdır!»

«Böyle ortada kessen söylemez yörük gızları!»

«Haha, haha!.. Neye söylemezler imiş bakalım?»

«Töreleri berktir onların...»

Elini uzatıp «beşbeş» işareti yaptı muhtar:

«Bunu görüyon mu bunu Hıdır?»

«Onun geçmeyeceği yerler vardır!»

«Töreyi möreyi dinlemez bu! Türkü de söyledir, her şey yapar!»

«Bana galırsa, yörüklere söyledemez! Biliyon mu, Toroslar'ın başı 3000 metro! O gadar yüksekte dolaşır yörükler! Paraylan felân türkü mü söylerler?»

«Diyordun ya, gün gelir, gartal da yere iner!»

«Gartal başka, yörük başka bence...»

Kör ocağa çıra gosan yanar mı?
Yoksulun başına devlet gonar mı?
Garşı dağlar yanıp gider köz gibi
Kimse sürünmesin gali biz gibi

Üç türkü daha söyledi kız. Gene alkışladılar. Sonra Vali kalktı, elinden tutarak Başkanın yanına getirdi. Masanın önü-

ne dikildi kız. Başkan, oturduğu yerden elini uzattı. Çilleri çarptı gözüne ilkin. Tutup parmak uçlarıyla sıktı. Öpmedi. Sonra yer gösterdi Başkan. Kız oturmadı. Vali araya girdi: «Çok sıkılıyor efendim! Daha yeni geldi köyden! Tahsili ilkokul efendim! Başka hiç bir okula gitmemiş!..»

«Çok beğendim, takdir ettim!.. Harikulâde sesi var!»

«Yetiştirilmesi için tedbirler düşünüyoruz efendim!»

Başkan, aşağıdan yukarıya bir daha süzdü kızı:

«Yetişmiş bu yetişmiş! Daha nasıl yetişecek? Sanatını ifa ve icra ediyor... Afet Sarıbaş kadar güzel söylüyor...»

Doktor Zihni baktı tümsekte oturanlara.

Muhtar başını dikti, Hıdır'ı da dürttü.

«Bahçenin çevresini kadınlar, köylüler almış, Başkanımızı seyrediyorlar. Acaba Başkanımız kendilerine iki söz lütfetmezler mi çağırıp?»

Tarım Bakanı güldü:

«Biraz yatırım mı yapalım gelecek seçimlere?»

«Yatırım falan değil, halkla kontak lâzım...»

Tarım Bakanı göz etti:

«Türkücü kız çekildikten sonra git arzet!»

Biraz çakırkeyifti İl Başkanı, kalktı.

Karısı telâşlandı birden: «Çıkaracak mısın Zihni?»

Eliyle işaret etti: «Otur otur, kıpırdama yerinden! Sen nerde gördün Zihni'inin çıkardığını?» Yürüdü Başkanın masasına doğru. Türkücü kıza, Vali'nin masasından yer açmışlardı. Hanımının yanına almıştı Vali. Doktor Zihni, beline kadar eğilip Başkanı selâmladı:

«Karşıda, tâ köylerden gelmiş vatandaşlar var. Oturuyorlar böğürtlenlerin dibinde. Kadınlar gelmişler çocuklarını yatırıp... Çağırıp iki cümlecik iltifat lütfetmez misiniz? Memnun ve mesrur olurlar...»

«Çok zekisiniz Zihni Bey, sizi takdir ediyorum!..»

«Estağfurullah! Çok âlicenapsınız, lütufkârsınız!»

Yeniden eğildi, selâmladı, döndü Zihni. Hıdır'la Musa'ya işaret etti.

Hıdır şaşırdı. Musa da şaşırdı. Birbirlerine baktılar. Yü-

rekleri hızlı hızlı çarpmaya başladı. «Bir pislik çıkmasın altından?» Hıdır'dan çok Musa'yı bir korku aldı. Titremeye başladı.

Dr. Zihni dikkatle bakıp bir daha el etti.

Sonra yürüyüp bahçe kapısına doğru gitti. Çavuşu buldu: «Bak orada iki köylü var, dolaş da onları buraya çağır!..»

«Kantarma köylüleri var, onları mı?»

«Köylerini bilmiyorum, bakıver işte! Başkanımız istiyorlar!»

«Zeyni Bey çavuşlan gonuşuyor, heralım bizi yakalatacak, hemen tüyelim adamım!..»

Hıdır, Musa'yı tuttu paçasından:

«Nâpdık ki yakalatacak? Otur yerinde!..»

«Şimdi nâpdığını görürsün sen!..»

«Görürsek görelim, otur...»

Dolanıp geldi çavuş:

«Lan muhtar, Kantarma'nın muhtarı, kak bakalım! Kak da yörü yanım sıra!..»

«Küt küt küt!» Göğsünü delip çıkacaktı yüreği.

«Hemen goyuverdin gopçaları muhtar?»

«Gopça gupça deyip durma, sen de kak bakalım!»

Kalktı Hıdır da. Kıçlarının tozlarını çırptılar.

«Yörüyün ardımdan! Şapkalarınızı felân çıkarın. Adam gibi birer selâm atın. 'Bir şikâtınız var mı?' derse, 'Şikâtımız yok, memnunuz!' deyin, yânış sözcük gullanmayın!..» Dolanıp kapıya geldi, içeri soktu ikisini de. Kapının dibinde bekleyen Dr. Zihni'ye teslim edip çekildi.

Hıdır, şapkasını çıkarmayı akıl etti güç belâ. Hıdır'dan gördü, Musa da çıkardı. Heyecandan ne yapacağını bilemiyordu o. Dudakları kurumuştu. Sapır sapır titriyordu kolu, dizi. Birkaç sefer valiye çıkmıştı. Başka büyük adam bilmiyordu ömründe. Hıdır'a Hıdır'a sokuluyordu. Hıdır da yanlış durdum sanıp daha sola kayıyordu.

Başkan, ikisini de süzdü yukardan aşağıya:

«Nasılsınız bakalım, ne var, ne yok?»

«Ömrün çoğ olsun Başganım!» Şaşırdı Musa.

Hıdır'a baktı Başkan, onu süzdü ayrıca:
«Sen nasılsın, köyde ne var, ne yok?»
Dimdik bir esas duruş aldı Hıdır:

«Bu yıl gırlarda heç ot yok Başganım! Geçen yıl da yoktu, ondan önceki yıl da yoktu...» Gözlerini kırpıştırıp bekledi.

Vali başını geri yıktı, gözlerini yumup açtı, ama Hıdır anlamadı. Başkan da kendi sorduğuyla Hıdır'ın söylediği arasında bir ilişki bulamadı:

«Ne otu... yok?»
«Mala yidirmeye Başganım! Yıl yıldan gurak geliyor!..»
«Yok mu suyunuz?»
Muhtar kıpırdadı:
«Varsa da gulağasma!..»
«İçmeye falan?»
«Bi çeşme var, az bi şey akıyor...»
«Adı ne köyünüzün?»
«Köyümüzün adı Kantarma!»
«Millî Mücadele'ye katıldın mı sen?»
«Ben mi? Ben daha yeni doğmuşdum '21'de...»
At üstünde bir dizi çete ansıdı Başkan.

«Emme köyümüzde Çil Ümmet var, benim gayınpeder, o girmiş harbe, harplere...»

Başyaveri aradı dönüp. Bulunca göz etti. Koşup geldi Başyaver. Kulağına söyledi: «On bire doğru Nilüfer'i bağlayın, hanımefendiyi bağlayın...» Sonra dönüp gene Musa'yı süzdü. «Birer sandalye verin bunlara, otursunlar!..» Vali'ye baktı. «Ne kadar çeker Kantarma şehre?»

Vali, JKK'ına baktı.
«On kilometre kadar efendim.»
Muhtar düzeltti: «On üç'tür Başganım!»
«Neyle gelir gidersiniz?»
Hıdır ciddileşti gene:
«Ekseri dabanvaylarla!..»
Gene kaşları çatılda Vali'nin.
«Açlık tokluk var mı, karınlarınız nasıl?»

Elini göğsüne götürdü Musa: «Sağolasın Başganım, ağşam yidik Hıdır'la!»

«Acıkmadınız mı, epey oldu?..»

«Fasille pilâv yidik, dutar zabaha gadar...»

«Şöyle sofraya doğru yanaşın bakayım!»

Garsonlar, ayak değiştirip duruyorlardı.

«Servis koyun önlerine, kaşık verin!..»

Musa, şapkasını masaya koyacak gibi oldu, sonra dizine aldı, dizinden gene masaya getirdi.

«Alın bunların şapkalarını...»

Bir garson koştu, aldı şapkalarını.

«Ne istersiniz bakayım yiyecek?»

Hıdır, Musa'ya baktı, Musa çiğnini çekti:

«Pilâv milâv, çorba morba... az bi şey olsun!»

Garson gitmek üzereydi, Başkan çatalını vurdu porselen tabağa: «Köfte, kebap, pirzola, bomfile, biftek falan getirin, rakı getirin...»

Hıdır, Musa'ya diz vurdu: «Gördün mü?»

Musa bakıp göz kırptı usulca: «Şu allahın adaletini görüyon mu adamım? Üryanda felân görür müydün bunları? Şu insanlığa bak Başganımızdaki?»

«Ömrün çoğ olsun Başganım, haggaten insanımışın!»

«Bir isteğiniz var mı benden, köyünüz için?»

Doktor Zihni atıldı, başuçlarında ayaktaydı:

«Demin bana fısıldıyorlardı efendim, sizi köylerinde görmek istiyorlar!..»

Kızım bozum baktı Vali. «Bir matah köyleri var gibi!..» Söylendi içinden.

«Sağlığınızdan başga bi şey istemiyoruz Başganım!»

Muhtara içinden içinden sövdü Hıdır: «Böyle dürzünün yaptığı muhtarlığa sinkaf edeyim!» Toparlandı çabuk: «Heç olmazsa köye bir bunar bali getirmelisiniz Beyim! Malların içmesine de su ilâzım... Ekinlere su ilâzım...»

Başkan durup boşluklara baktı. Dalıyordu ara sıra.

Köfteler kebaplar geldi önlerine. Bol yanından bir «karışık

ızgara»ydı. Geniş tabaklarda, pilâv, bezelye vardı etlerin yanında. Rakıları da koydu garsonlar.

Paşa sordu -Başkanın sağında oturan-:

«Sulu mu içersiniz, susuz mu?»

«Sulu... susuz... farketmez!» Uzanıp kadehi kavradı Musa.

«Sürekli içki gullanmadığımıza...» Ekledi Hıdır.

«Bunlar ayran içerler efendim... yıl boyu!»

Dr. Zihni ekledi: «Rakıya da 'devlet ayranı' derler!»

Biraz serbesledi Musa: «O da su, bu da su... farketmez! İkisinin de aslı su!..»

Paşa güldü: «Öyle farkeder ki, biri tutar, biri tutmaz!..»

Çenesini bıyığını topladı Musa: «Orası doğru!..»

Başkan da peçeteyle sildi ağzını: «Yarın gelip köyünüzü göreceğim! Birer ayran içeriz olmaz mı?»

Çok şaşırdı muhtar: «İçeceğin ayran olsun, sen gel de...»

Vali'nin sevinci uçtu: «Biraz yorulursunuz ama çok memnun olurlar...» Muhtarın gözlerini yakalamaya çalıştı. Ama hep Başkana bakıyordu muhtar. Hıdır'ı yakaladı gözleriyle: «Gitmeden beni görün!» anlamına göz etti. Ama anlatamadı. Sonra usulca soluna eğildi, JKK'ı buldu. Fısıldadı kulağına:

«Ayrılmadan muhtara anlatın, çabbuk ineklerin başındaki bütün boncukları yolsunlar... bilâistisna!»

JKK kalktı peçetesini bırakıp. Karşıdaki çavuşu buldu. Fısıldadı kulağına.

«Başüstüne, başüstüne!..» İki üç sefer tekrarladı çavuş. Sonra dönüş yapıp karakola koştu Nahiyeye telefon etmek için.

Başkan, Vali'ye döndü birden:

«O türkü söyleyen kızın adı neydi?»

«Hacer'di efendim, ilkokul mezunu!..»

«Ona bir şişe bira gönderin. Saz arkadaşlarına da viski, votka...» Geğirdi Başkan. Bir de hıkkak tuttu arkasından.

Dr. Zihni, yelek cebinden bir tüp çıkardı:

«Bir 'Alujel' takdim edeyim mi Başkanım? Hazmettirir...»

Uzanıp aldı Başkan, güldü Doktora, «Mersi!»

Vali eğilip yüzüne baktı Başkanın: «Afiyet olsun!»

«Mersi!.. Çok teşekkür ederim...»

Hıdır'la Musa köfteleri yiyorlar, rakıyı da içiyorlardı bakınmadan.

«Traktör aldınız mı? Geldi mi köyünüze?»

«Alanlar almış Başganım, bizim köye gelmedi!»

«Eee sizler de alın birer ikişer... iyidir!»

«Eyidir de Başganım, bizde su olmadığına...»

«Su da olur inşaallah!» Döndü Vali'ye: «Çumra kanalı uğramıyor mu bunların köyüne? Ne yana düşüyor Kantarma köyü?»

«Aynı istikamettedir Başkanım, ama biraz uzakçadır. Kanalın kapasitesi de sınırlı malumaliniz...»

«Bizim hükümetimizin ve gelecek hükümetlerin önünde çok büyük davalar yatıyor!»

Sağındaki Paşa esnedi: «Çoookk!..»

«Yüzyılların ihmali Sayın Başkanım!..»

Kadehini Dr. Zihni'ye doğru kaldırdı Başkan:

«Sileceğiz o ihmalin izlerini memleketten!»

«İnşaallah Sayın Başkanım ...ceğiz!»

Başyaver Nurettin sokulup eğildi kulağına:

«On birde telefon emretmiştiniz, on dakika var?»

«On bir buçukta bağlatın, konuşuyoruz şimdi...»

Dr. Zihni sordu: «Kahvenizi nasıl emredersiniz Başkanım?»

«Orta!..»

«Siz Paşam?»

«Sade!..»

«Vali Bey, siz?»

«Orta...»

Başkan hatırlattı İl Başkanına:

«Kantarmalı arkadaşlara da söyleyin lütfen!..»

Musa: «Şekerli!»

Hıdır: «Şekerli!»

Dr. Zihni, dudaklarını kıpırdatarak kahveleri saymaya çabalıyordu. Başgarson sokuldu yandan: «Siz zahmet buyurmayın Zihni Bey, ben sayıyorum efendim...»

«Hacer bekliyor efendim, emreder misiniz üç türkü daha söylesin?»

«Repertuvarı zengin mi? Çok türkü bilir mi?»

Elini salladı Vali: «Sayısız... efendim!»

Başkan, bileğindeki saate baktı: «Geç oldu! Teşekkür ederim... Yetiştirilmesi için destek olalım. Konservatuvara falan... Ne kadar içli bir kız! Çok mütehassis oldum, çok takdir ettim...»

«Lütfuâliniz efendim...»

Sağına döndü: «Çok teşekkür ederim Paşa Hazretleri! Teşrifinize memnun oldum...» Vali'ye döndü: «Zahmetlerinize teşekkür ederim Vali Bey!.. Biraz yorgunum, malumâliniz...»

«Haklısınız efendim... İstirahat buyurun. Yeriniz hazır. Burada istirahat buyurmanızı daha uygun bulduk. Gerekli tertibat alınmıştır efendim...» Çevreyi taradı gözleriyle. «Havası pek hoştur... Sabaha kadar bülbül sesi, su sesi duyacaksınız...»

«Açıkta uyumayı severdim gençliğimde. Millî Mücadele'de ateş yakardık dağlarda. Yıldızlara baka baka uyurdum. Çeteler devriye gezerdi...»

Birden herkes kalktı.

«Çok memnun oldum!..»

«Müşerref oldum!..»

«Çok mütehassis oldum!..»

«Bahtiyarlıklar dilerim!..»

Konağın merdivenlerinden çıktı Başkan. Dönüp elini salladı. Aşağıdan el salladılar. Alkışlayanlar oldu.

Polisler, jandarmalar, JKK, karakoldan dönüp gelen çavuş... kapının iki yanını aldılar. Alana doğru açıldılar. Önce bir Buick yanaştı. Üç yıldızı vardı önünde ardında. Paşa bindi. Hıdır bir kıyıya çekilip dikeldi. Başka bir araba yanaştı. Siyah Chevrolet. Gene bir paşa bindi. Paşa, paşa, paşa...

«Kaç yıl oldu Cumhuriyet?»

«Çok paşa yetiştirdik maşşallah!..»

«Haggaten çok!..» Fısıldadı Hıdır.

Musa bakındı. Hafif çakırkeyifti: «Paşaları mı diyon?»

«Yook!.. Arabaları diyom... Kimbilir kaç bindir teki?»

Valiyle JKK arkaya kaldılar, fısıldaştılar. Vali gene hatırladı muhtarı, parmağıyla işaret edip çağırdı: «Bak, gel ya-

nıma! Başkan Hazretleri çok iltifat etti ikinize! Çabbuk köye yollanın! Sokakları, ev önlerini süpürtün sabahtan! Temiz yayık ayranı hazırlatın! Sonra da bir tek boncuk kalmayacak ineklerin başında! Bizzat kendin denetleyeceksin... bir tek boncuk, hem de çabbuk, anladın mı? Hem de bilâistisna...»

Bir Buick daha yürüdü. Bakanlar gittiler.

«Okulu, camiyi falan da süpürtün! Çabbuk! Dur bakayım, '4-K Kulübü' var mıydı sizin köyde? Söyleyin onlar da hazırlıklı olsunlar! Belki imtihan eder, çok meraklıdır...»

Bir İmpala yürüdü. Bir Buick, bir Chevrolet, bir İmpala daha yürüdüler. Tüccarlar, doktorlar, Ceza Reisi, Başsavcısı, Defterdar... gittiler.

Dr. Zihni, Vali'ye yanaştı:

«Bu nefis gece için teşekkülerimi arzederim Vali Bey! Cömert ev sahipliğiniz için karım zatıâlinize hayran kaldı. Çok minnettarız efendim...»

Vali eğildi. Tokalaştılar. Bir Buick daha kalktı.

Elini muhtarın omzuna vurdu Vali:

«Haydin bakalım, şimdi yallah!..»

Bir sürat koşusuna çıkar gibi çıktılar Hıdır'la Musa. İkisinin de ayakları dolaşıyordu. Musa, Hıdır'ın kolunu tutup yürüyordu. «Şu gece bize açılan bolluğun gapılarını gördün mü adamım? Herif gosgoca Türkiye'nin Başganı, emme tüy gadar kibir yok gönlünde! Bize yimek getirtti, bizimlen ırakı içti, gayfa söyledi!..»

Issızlaşmış alanı geçtiler.

«Heçbiri kesesinden değil emme biliyon mu?»

«İsterse kesesinden olmasın, yaptı ya!..»

«Başkasının kesesinden ben de yaparım!..»

«Dilenciye hiyar vermişler, eğri deyi burun gıvırmış!»

«Gendi nefsime, dilenciliği gabul etmem! Boççadan çıkmıyor mu bunlar, o bülüçler, keklikler, içki miçki, hepisi? Ne dedik? Garşıdan bakalım yeter. Çığırtmasa gitmezdik... ne gidelim?»

«Istersen eski yoldan furalım ha? Hasanköy'e doğru sapı-

veriz! Yeni yolda dolanıp durmayalım gece vakti! Bi dünya yol, nasıl olsa biz yörüyecez...»

«Tok acın halinden bilmez imiş! Senin Zeyni Beyi felân gördün ya, bir tomafil çektireyim de binip gitsinler dedi mi?»

«Geceleyin tomafil çıkar mı bizim yollardan?»

«Yakıversin şavkını! İkişer dene her birinin önünde!..»

«Boşveeer, yörürüz! Aşınacak değiliz heralım!»

«Hani diyordum olmuşken tam olsun...»

«Hacer gızı gördün değil mi, nasılıdı?»

«Bittim!..»

«İl Başganımızın avradı nasılıdı?»

«Sorma, heç sorma!.. Nefsim şaştı bu ağşam orda... Dedim ulan öldüm de öte dünyada cennette felân mıyım? Baktım yanımda sen varsın, dedim olamaz. Hıdır'lan ben aynı cennete giremeyiz. Ben olsam, o olmaz...»

Boş böğrüne dürttü Musa'nın:

«Gevenağız! Öyle bi gevenağızsın ki! Sülâlen gurban olsun bana!»

«Yani, Ronson çakmak gibi bir parlarsın ki adamım! Gonuşuyoruz be! Hemi de yol gidiyoruz! Gonuşma, şakalaşma, nasıl biter bunca yol? Ha, söyle bana, nasıl biter?»

«Yarın bu herif haggaten çıkıp gelecek mi dersin?»

«Şana şaka mı geliyor? Tabi çıkıp gelecek?»

«Ee ulan bizim gayınpederden felân çok hoşlanır da ağşam yimeğine eğleşir galırsa, ne goruz önüne, ne yidiririz?»

«Allah ne verdiyse onu! Soğan bulgur, biraz da yoğurt ezdiriz yanına, tamam! Varını veren utanmaz...»

«Azcık da teze soğan bulduralım eyolur!..»

«Azcık da ot mot buldursak gırlardan daha eyolur! Emme yok! Yokluk çok belâ bir zulum, nasıl belini çökertiyor insanın, görüyon değil mi?»

«Yimez otu motu canım?»

«Temelli yiyecek değil ya! Bir datmak için yani...»

«O gadarını buluruz işallah! Ben benim avrada söylerim, yaradır!.. Gözelce yüyüp pakladıktan sonra, yukarın arasına dürüp, sirkeye banması eyolur biliyon mu?»

«Midesinde ülser ganser varısa sirkeye banamaz!»

«Haha, haha! Ülser ganser olsa o yimekleri yiyebilir miydi? Gördün nasıl depti doldurdu? Bir dene de hap verdi Zeyni Bey, oh! Şimdi bülbülleri felân diğneyerekten üyüyor Meram' da!»

«Onun yerine olsam Hacer gızı salmazdım adamım! Giderayak bir daha bakardım öyle buğday benizli bir körpenin dadına! Emme deyeceksin ki bakmıyor mu? Kimbilir kaçı gelip geçiyor Angara'da elinden?»

Hıdır, kolunu kurtarıp iki adım açıldı:

«Yani öyle pis şeyler geçiriyon gafandan!..»

«Bak, beni bırağıp hızlı hızlı yörüme! Valla yıkılacam! Temizi pisi senin gadar bilmeme imkân yok! Ne de olsa Sunacık'ın gocası oluyon, eyice paklamış seni! Emme biz böyle pis galdık, saçıp duruyoz yolda molda. Hemi de gece vakti, yorgun...»

«Hacer gızın plâkları çıkarsa zere satıp alacam!»

«Bi de gramofon al madem!»

«Eee tabii!..»

«Sen alınca benim almama nüzüm galmaz değil mi? Canım isteyince gelir senden dinlerim. Deriz 'Biz bunun gendini dinlemişdik Meram'da Vali'nin bahçasında...' Meram yolunda, avrat golunda... Ellemeyin ürkütmeyin aman, işler yolunda... Yani ben bu Refik Başaran'ın türkülerini de severim! Onun plâklarını da al. Hacer'inkilerlen aynı yere goy. Çal her gün... gülüm gülüm... O bahçadaki gülleri de gördün mü Hıdır, adamım?»

«Kimbilir kaça patlar tek goncası millete?»

«Sen de milleti çok düşündün bu ağşam!..»

«Başga düşüneni galmayınca nâpayım?»

«Sonra da çok dokunduraklı lâflar felân!..»

«Nasıl dokunduraklı? Aynı köydeniz, aynı partiden! İçinde bulunduğumuz durumu gonuşuyom, neden dokanıyor benim lâflarım sana? İşgilli büzük tingilder imiş. Yoğsam bi şeyler mi dönüyor garnında?»

«Parti olup da... ne hökmü var bizim particiliğimizin?»

Soludu Musa: «Azcık dur, azcık dur istersen!»

«Nooldu, hani Hacer gızı salmıyordun?»

«Bırak Hacer gızı, dıkanıp galdım!..»

Ama daha Harmancık'ın, Hasanköy'ün oralara bile gelmemişlerdi. Bazen yoldan, bazen açık bahçelerden geçerek gidiyorlar, sonra bir büyük tarla rastlarsa ortasından yarıp geçmeye çalışıyorlardı. Gecenin içinde börtü böcü sesleri duyuluyordu. Uzaklarda tepelerin eteğinde çakallar uluyordu. Yıldızlar göz alabildiğine yüksekti ve ay dolanıp gidiyordu Takkeli dağın ardına doğru. Musa da, Hıdır da sallanıyorlardı. Ayakları taşa, keseğe değdikçe tökezleyip düşüyorlardı.

«Keşkem yatıverseydik ikişer lire verip handa!»

«Başgan gelecek ya!..»

«Zabahtan bir gamyon felân rastlamaz mıydı?»

«Ha şehere gadar yörüyeceğimize, köyümüzün yolunu yarılamış oluruz eyi kötü!..»

«Şeherde yatmak olmazdı canım! Belkim Meram'da bir han felân bulurduk! Var mı yok mu, bilmem emme?»

«Başgan neye sordu traktör aldınız mı?»

«Almadıksa verecek sandım birer dene!»

«Haha! Oturmuş oraya, bizi ne sanıyor, gördün mü? Birer traktör almamış mıyız? Nerde bizde o para, o kredi, o talih!?»

«Gahba garılı Kör Salih!..»

«On aya varıyor, doğru dürüs et yimiyorduk. Hele ki çığırdı da ikişer lokma yidirdi. Yoğsam dökülüp galacağmışız yollarda... gece!»

«Fırınlar gapalı, ekmek alamazdık. Lokantalar gapalı, aş bulamazdık! Aha bak, o gadar yimişkene gine acıktım ben!..»

«Acıkdımı macıkdımı bırak da yörü bakalım...»

«Sankim yollara yağmur yağmış, toprak çamurlanmış, yapışıyor lâsdiklerime. Öyle ağır ayaklarım. Vede sankim bataklık bir araziden geçiyoruz! Sırtımda ağır makineli var...»

«Sallanma bakalım sallanma, yörü eyi kötü!»

«Arkam felân da terledi biliyon mu?»

«Aman dur! Göyneğini değiştireyim! Hasda masda oluverme! Ulan nooldun böyle birden? İsdambol kibarı mın? Yörü

bakalım hadeee!.. A'a'a, yoğsam dönüp geriye faytun mu getirelim beyimiz binsin?»

«Çok acala yörüme de, böyle ağır ağır gidelim! Keremin Guyu'nun oraya varınca durup birer cara yakalım. Ondan keri gine yörürüz...»

«O gülleri dedim ya, ben de sevdim onları bak! İnsanın işi gücü olmayacak, çeliğinden çülüğünden getirip sokacak evin önüne, dolayını da telle çevirecek. Yeşerip çiçeklenecek her yaka! Sunacık'ın eline böyle fırsantlar geçmeli de görmelisin muhtar!..»

«Daha, bakıyorum, göründüğü bilem yok köyün! Biz vardıkça o da geri mi gidiyor yoğsam?»

«Dünyada bütün yolsuz, hemi de taşıdı olmayan köylerin çarkına yanayım! Yani bizim kalkınmamız maşara galmış!..»

«Hıdır, adamım! Yanımızda Hacer gız olacaktı! Bir elini sana, bir elini bana verecekti! Ne yorulma, ne ırılma, guş gibi uçardık!..»

«Hacer o gadar gözel bi gız, gözel de sesi var... Yarın beş on dürzü, zenginlerden felân, içirip içirip dayarlar gözüne parayı, orosbu olur deye korkuyom biliyon mu? Valla öyle bittim ki Hacer'e! Onu, nasıl biliyon mu, goymalı bir camekânın içine, bir sinek bile dokundurmadan, yılda bir sefer, iki sefer, harmandan harmana, bir de Hıdırellez gelince, halkın ortasına çıkarıp, türkülerini söyletip, gine yerine bırakmalı. En çok marağ ettiğim bu!..»

«Hâlâ inanamıyorum! Üykü gibi, düş gibi bi şey! Biz haggaten Meram denen yere gittik mi? Böyük Başganımızı gördük mü? Haggaten Hacer deye bir gız gelip telli tüllü, 'Yoksullar sürünmesin gali biz gibi!', 'Ormandan yol açarım...' felân deye türküler söyledi mi? Oturup Valiylen Paşaylan felân gayfalar içtik mi? İnanamıyorum!..»

«Hani datlı bir düş görürsün, uyanırsın elinde bir şey yok! Tıpkı onun gibi. Meram'dan çıktık, elimizde bi şey yok. Aha gine yayan yapıldak yollardayız. Tozun toprağın içindeyiz. Hemi de su yok, sabun yok, beş guruş hayırlı gazanç yok, ağız

doldura doldura yimekler yok, dinine gadar yanmış bi köydeyiz! Böyle bir köyde insan Başganı görse noolur, Truman'ı görse noolur?»

«Bak gine gıvradın Hıdır! Gendin yörüyon emme muhtar yörüyebiliyor mu deye düşündüğün yok! Yavaş git be adamım! Nasolsa zabaha daha var... Yavaş git, acalan ne? Keremin Guyu'nun orda duralım dediydim emme gine takatım kesildi, noolursun şimdi duralım. Hoca ezeni okurken varsak noolur, duralım azcık!..»

Durdu Hıdır:

«Yani seninlen ben, ikimizin halini Topal Galip, Hacı Okkalı, Hacı Yusuf felân görseler, çok eğlenirler valla, tefe gorlar...»

«Ben gali eyice çapdan düşmüşüm adamım! Yivim seddim silinmiş, yörüyemiyorum! Bu geçmişi kınalı köylü de beni ille de muhtar seçer gine!..» Çöktü olduğu yere, hemen bağrını açtı: «Hıdır!»

«Ne var gine?»

«Bi cara çıkarsan ya adamım!»

«Sen neye çıkarmıyorsun?»

«Çok üşeniyorum. İstersen gel, sok elini, benim pakedi çıkar...»

Ay dolanıp gitmiş, aydınlık azalmıştı. Ama görüyorlardı birbirlerini. Çok yıldız vardı gökyüzünde.

«Gel istersen şöyle yolun tozundan çekilip bir tarlanın gıyısına oturalım! Yatarız yüz yokarı!..»

«Yook, bura daha eyi!..»

«Üşenme üşenme, hade kak!..»

«Kakamam Hıdır, zorlama adamım!»

«Üşenenin oğlu gızı olmazımış, kak!»

«Oğul gız, bi şey istemem, kakamam!..»

Tuttu kolundan, Musa'yı zorla kaldırdı Hıdır. Bir kolunu omzuna aldı. Muhtar, olanca ağırlığını Hıdır'a verdi. Hıdır yürüdü. Ayaklarının biri şöyle böyle basıyor, biri de yerde sürünüyordu.

«Yoğsam bir zeherli ot mu yidin ulaa? Başganın getirttiği köfteler bayat mayat olmasın?»

Bir tarlanın kıyısına vardılar güçlükle.

Hıdır sordu: «Gönlün felân bulanıyor mu yavu?»

«Cara ver cara! Hemi de gonuşma, azcık dinleneyim!»

Paketinden bir üçüncü çıkardı Hıdır. Birini de kendi dudaklarına iliştirdi. Yaktı ikisini de. Sonra muhtarın yanıbaşına uzandı. O kadar uzak, o kadar uzaktı ki yıldızlar, mavi gök geceleyin o kadar koyu lâciverde dönüşüyordu ki, Hıdır, Başkanın bindiği Mavi Chevrolet'yi anımsadı, güldü.

5

BONCUK DAVASI

İki jandarma, iki tüfek, şafak sökmeden Kantarma'ya girdiler. Yürürken yalpalıyorlardı. İki saattir yoldaydılar. Tüfeklerini asınmışlar, şapkalarını arkaya devirmişlerdi. Koşar gibi geliyorlardı. Ter, sırtlarından çıkıyor, kuyruklarından akıyordu. Girdiler köye. Daha kimse kalkmamış.

«Şurda caminin dibinde hocayı bekleyelim. Nasıl olsa ezen okumaya gelecek. Muhtar da gelir, söyleriz...»

Öteki diretti: «Olmaz sadıcım! Bakarsın hoca köyde değildir. Boruktolu'na gitmiştir. Bakarsın muhtar da namaza gelmez. İşimizi sağlam tutalım, nenelâzıuım!»

«Dövelim mi gece yarısı herifin kapısını?»

«Noolur dövsek?»

«Herif karının koynundaysa?»

«Noolur koynundaysa?»

«Rahatsız etmeyelim...»

«Rahatsız olmaz. Biz rahatsız oluyor muyuz iki saattır yolda? Varız şimdi evine, döveriz kapısını, söyleriz çavuşun emrini, sonra geçer sedirin üstüne, uyuruz biraz. Uyanınca kırar bize dörder yumurta, yer çıkarız yola...»

Çekti arkadaşını. Tüfeğinden tutup asıldı. «Kak bakalım, kak hadi!..»

«Öf öf!.. Öyle yoruldum ki! Memlekette olmalıydım şimdi! Kocası İstanbul'daki Hanife abama varırdım. Sokulup girerdim koltuğunun altına. Yatağı yorganı ısıtmıştır ne gözel! Tam bu saate kadar, alır mısın almaz mısın, yer misin yemez misin? Daha hoca caminin eşiğini tıkırdatmadan çıkıp yürüyüverirdim. Öööf, imanım gevredi abamın hasretinden!»

Öteki çekti sertçe: «Görevi görüp dönelim, izin al git kak! Çavuş söylesin komutana. Şimdi muhtarı bulalım. Bakarsın he-

rif çeker yabana gider. Bizi geceden yola çıkardıklarına göre konu önemlidir, kak!..»

Gece yarısı bir yel çıkmış, köyün sokaklarını süpürmüştü. Yerin taşı kumu iyice kazınmıştı. Kabaralı postalları tak tak ediyordu jandarmaların. Köyün bildik sokaklarından yürüyüp muhtarın evini buldular.

«Evi burası, eyi biliyorum...»

«Vuralım kapıyı!..»

Vurdular vurdular, sonra açıp girdiler. Tam hayatın ocağında yarım harman kadar toz yığılmıştı. Kumları getirip buraya yığmıştı geceki yel. Karşıdan görünüyordu. Ve görünürde köpek falan yoktu. Nelerini bekleyecek köpek? Ahırın önünde, duvarda biraz tezek vardı işte, çarpıp çarpıp yapıştırmışlar; onu mu çalsın hırsızlar?

Çıktılar merdiveni. Köy bir ıssızlık içindeydi. Ahırı, malları sür götür, yar ambarı, arpayı buğdayı boşalt, ruhları duymayacaktı. İçerden horultular geliyordu. Duvarı delip çıkıyordu horultu. Derken bir de yellenme duyuldu. Güldü jandarmalar.

Biri varıp tak tak etti namlunun ucuyla. Öyle dalmışlardı ki ağır bir uykuya, üstlerine diri yılan atsan haberleri olmayacaktı. Bir daha, bir daha vurdu jandarma. Neden sonra bir kıpırtı oldu içerde.

«Herif kak! Kak herif gelen var!»

Saat biri geçiyordu Musa gelip yattığında. Ölü gibiydi. Nasıl yatmıştı yüzyukarı, öyle kalmıştı. Ve ağzını ayırıp horlamaya başlamıştı. Hâlâ horluyordu.

«Gidersin şehere, girersin lokantaya, içersin içersin ırakıları, ondan keri gelir zızarsın! Beş guruşun yoğu yok evde! Benim de çolum çocuum mu var, garım gızım mı var demezsin! Üstleri başları mı eski, yazlar baharlar geliyor ayaklarına bir çift lâstik mi alayım, heç düşünmezsin, anca içersin! Kak!..»

Jandarmalar dinleyip dinleyip gülüyorlardı.

«Kak, birinin evine hırsız mı girdi?»

Bu sefer eliyle tık tık etti jandarma.

«Kaak! Gardaşın oğlu Iramazan boynuzlarını bir merteğe

felân mı çarptı?» Göğsünden, çenesinden tutup tutup sallıyordu kocasını. «Kak deyince bi kakmazsın ki! Kak da bi bak, kapı döğülüyor!..»

«Gördün mü? Keşke bekçiyi bulsaydık önce!»

«Fur yahu, fur bir iki daha, uyansın!»

Birkaç sefer daha vurdu jandarma.

Karısı birkaç sefer daha sarstı Musa'yı.

Sıçrayıp uyandı muhtar: «Haah? Ne diyorsun gıı? Bi şey mi var?» Derin bir düşe dalmıştı. Başkan maşkan, Vali mali çekip gitmişlerdi bahçeden. Hıdır uyumuştu. Hacer çıkıp gelmişti. Bir at duruyor havuzda. Sıçrayıp bindi ata Hacer, kıçında donu yok! Naylon entari giymiş. Paraları dökülüyor şıngırdayıp. Çok parası var. «İyi ki Hıdır üyüyor! Görse üzülürdü. Emme eyidir, üzülsün! Daha bu üzüntüler az o dürzüye! Uyan uyan ey Hıdır sersemi! Uyan da gör bak Hacer gız orosbu olmuş! Uyan da gendi gözünle gör! Uyansana ulan Hıdır! Ulan ne eşşek uykusu varımış sende adamım?» Hacer'in buğday benzi gülüyordu. Bakmıyordu dökülen paralarına, onluklara, elliliklere. Kolları burma burma bilezik doluydu. Boyna yekiniyordu atın üstünde. Hem de sırıtıyordu. Birini altın kaplatmıştı köpek dişlerinin. Sarı sarı sırıtıyordu durmadan.

Bir daha sarstı karısı: «Gapı döğülüyor, kaak!»

Fırlayıp kalktı muhtar. İç donunun önü açılmıştı, düzeltti. Göğsünü gömleğini de düzeltti. Yürüdü kapıya. Sordu tok tok: «Kim ulan ooo?»

«Yabancı değil... candarma! Aç!..»

İçerisi karanlıktı. Sadece bacadan inen ışık vardı. Cama perde çekmişti karısı. Söylendi Musa: «Yabancı değilmiş, candarmaymış gördün mü? Kak kak kak... göğerttin böğrümü dürte dürte!»

Hemen ayaklandı Müslüme. Çabuk fesini başını düzeltti: «Sen çık hayata, eyleye goy, ben geyinip ötevi açayım... goş!»

Perdeyi sıyırmayı akıl etti muhtar. İçerisi seçilir gibi oldu biraz. Poturunu şapkasını arandı çabuk çabuk. Çoraplarını giydi oturup. Karısı hazırlanıp çıkmıştı bile. Jandarmalara baktı hayatta, sonra kumu gördü:

«Vay anacıım vay! Gördünüz mü olanları? Her yaka batmış gumulan! Tüüüh! Kusura galman candarmalar, size oda açayım...»

Bir hayatın ocağına doğru yürüdü, bir ötevin kapısına.

Az sonra muhtar çıktı hayata. Gülerek baktı jandarmalara:

«Bayâ özlediydim sizleri yavu! Hoş geldiniz bakalım! İşallah eyi habarlar getirdiniz! Daha şafak sökmeden bittiğinize göre heralda mühüm! Mal hırsızlığı felân mı gine? Yoğsam eşgiya takibine mi çıktınız?»

Müslüme seslendi:

«Odayı açtım, geçin, buyrun...»

Musa, çekti jandarmaları kollarından:

«Geçin... geçin de içerde ağnadın!»

Jandarmanın biri tüfeğini direğe astı, kendini de attı sedire: «Bildiğin gibi değil muhtar, valla çok yorulduk!» Öteki de astı tüfeğini, odadaki ufacık masanın başına oturdu: «Neyin nesi bilmiyorum! Çavuş dedi 'Çabbuk!' Büttün ineklerin başındaki boncuklar yolunacakmış! Bilâistisnaa diyor. Hemen gün doğmadan, sığır hergele çıkmadan... Vali Bey çabbuk demiş. Eğerkine bir tek inekte boncuk görürse köyü zopaya çekecekmiş. Telefon etmiş... 'Aynan böyle habar ver muhtara!' dedi çavuş. Çok da selâmı var zatına...»

«Haha haha!» Güldü muhtar. «Dün ağşam Hıdır'lan nerdeydik? bilin bakalım. Avraaat, çay bişir çaay! Dün ağşam Hıdır'lan şeherde Meram'daydık. Angara'dan Böyük Başgan gelmiş, Vali'nin şölenindeydik. Yavu siz ne biçim candarmasınız, Böyük Başganın geldiğini duymadınız mı?»

Bakındı, cık etti jandarma: «Duymadık!»

«Neyi duyduğunuz var zati? Sizi millet boşuna besliyor candarma deyi! Vay gidi yavrum vaaay! Vay gibi benim bubam vaay! Dün öğlen acansını da mı dinlemediniz? Yavu sizin dünyadan habarınız yok be! Pekey siz nasıl candarmasınız oğlum? Dün öğlen Böyük Başgan geldi Angara'dan. Ağşam da Meram'da şölen varıdın. Sizin JKK'dan tut, İkinci Ordunun Böyük Paşasına, Ceza Reisine, böyük tüccar Hüsnü Şifa'dan Eczacı Ramiz'e kadar herkes oradaydı. Hacer deye bi gız tür-

kü söyledi bittik! Hadim'in bir köyünden bulup gelmiş Vali Bey. Böyle devirleri bize gösteren mevlâya hamdolsun! İşte bu gördüğünüz garip Musa, Böyük Başgan ilen iresmi gadeh tokuşturdu dün! Eğerkine yalanım varısa gözlerim yere aksın! Gayfa da ısmarladı bize. Doktur Zeyni Bey, tüccar Torunoğlu felân hep oradaydılar. Garıları... tehoooo! Orda olup görecektiniz garılarını felân! O yidiklerini, içtiklerini, Vali'nin bahçasındaki gülleri görecektiniz! Bugün buraya geliyor Başganımız! Bundan da mı habarınız yok? Yazık size çekilen masarıfa! Ben de sizi bi şey sanırdım!..»

Sedire uzanan jandarma uyumuştu. Öteki de esniyordu, kalktı: «Biz şimdi çavuşun emrini sana bildirdik mi? Bildirdik. Çıkar bakalım mühürleri! Bas şu ilmabarın altına...»

«Acalası ne? Döneceniz mi çabuk?»

«Dönmesek bile... getir sen mühürleri!»

Musa gidip ceketini aldı öteki odadan. Mühürleri çıkardı. Önce köyün koca mühürünü, kendininkini, sonra üyelerinkini bastı. Yeniden çıkısına koyup bağladı mühürleri.

«Şuraya bir yatak ser bakalım...»

«Nolacak?»

«Uyuyacaz!..»

Muhtar baktı, ikisi de bitik jandarmaların. Kalkıp yatak serdi usulca. Sedirdekinin üstüne de bir eski kilim örttü. Kapıyı çekip çıktı.

«Ses etme bakalım Müslüme, candarmalar uyuyor! İki sahata anca uyanırlar. O zamana bir yemek gayırırsın değil mi?»

Elinde süpürge, kürek, bir o yana, bir bu yana koşuyordu Müslüme. Duymuyordu bile Musa'nın dediğini. «Gördün mü neler olmuş efendiiii? Nere goyacam da nasıl gaybedecem bunca gumu? Nedir benim çilem böyle iki güne bir gum temizliyorum hayattan, avludan?»

Musa, ırbığı alıp helâya doğru yürüdü birden: «Bak, demedi deme! Önce sana habar veriyorum: İneklerin başında boynuzunda ne gadar boncuk varısa yolacaksın! Vali Beyin emridir. Böyük Başgan geliyor bugün buraya. Ondan keri, ayran mayran bi şeyler gayır. Birez de ot bul. Gerçi Hıdır'ın felân

habarı var, emme biz kendimiz üzerimize düşeni bilsek daha eyi olur. Yürüdü damın ardına. Karısını dinleyecek hali yoktu.

Hoca ezan okuyordu. Sokakta İsli Cemal'i gördü muhtar, çağırdı.

«Bekçamada habar ver, çabuk yanıma gelsin! İki takka gecikirse idam! Ona göre çok mühim!..»

Jandarmalar uyuyorlardı. Sabah da oluyordu. Bir uçtan köy uyanıp kapıya bacaya çıkıyordu.

On dakika sonra Bekçi Ahmet geldi.

«Çabbuk bir dellâl çığır: Herkes ineklerinin başındaki boncuğu yolsun! Evinin önünü, sokağını süpürsün. Angara'dan Böyük Başgan geliyor! Yapmayana böyük ceza var... Ondan keri de bütün Gurul üyelerine habar ver, ev ev dolaşıp boncuklar yolundu mu, konturol etsinler. Ben de sığır hergele çıkarken bakacam. Eğerkine tek boncuk görürsem, hem boncuğu yolarım, hemi de bıçağı garnına garnına dokandırıverim ineğin! Aha candarmalar içerde! Ağnat ona göre dürzülere!..»

Gözlerini oğuştura oğuştura gitti Bekçi. Daha adamlar yeni durmuşlardı namaza. Caminin taşına çıktı, elini kulağına attı:

«Gomşulaaaaaaaaaaaa!..»

İbrahim Hafız, yenice el bağlamıştı:

«Bu oldu mu şimdi?» Sokurdandı içinden. Sonra düşündü: «Belkim çoğ önemli bi şey var! Böyle sabah sabah, daha garga bokunu yimeden...»

«Bakın ben ne deyyooooooom eyi gulak verin haaaaaa!..»

Tam da topluluğun kulağının dibinde! «Kasten mi yapıyor acaba?»

«Nahiyeden iki candarma geldi! herkez; ineklerinin başındaki; boncukları! yolacakmış haaaaa!.. Angara'dan! Böyük Başgan! gelecekmiş haaaaaa!.. Herkez! evinin önünü! avlusunu helâsını! süpürsün haaaa!.. Sabahtan ağşama gadar! Kimse köyden! ayrılmasın haaaaa!.. Gurul üyeleri de! çabbuk! muhtarın evinde! toplansınlar haaaaaa!!.. Bunları yapmayanların! ağır! cezası! varımış haaaaa!.. Sonura duyduk! duymadık! demen haaaa!!..» Öksürüp indi cami taşından.

Namaz surelerini çabuk çabuk okumaya başladı Hafız.

Topluluk da belli bir ivedinin içine düştü.

İki dakika sürmedi sabah namazı.

İmamı beklemeden dışarı fırladılar. İlk çıkan Topal Galip oldu.

«Gel ulan gel! Gel bi de gulağıma ağnat bakayım! Kim gelecekmiş dedin kiiim? İneklerin başındaki boncukları neden yolacakmışız? Kim diyormuş yolun? Say bunları bakayım kelem kelem!..»

«Saydık ya dellâlda!?»

«Ne saydın?»

«Böyük Başgan geliyor dedik, Angara'dan dedik!»

«Evet dedin emme boncuklar nooluyor?»

Tam caminin kapısındaydılar. İmam çıkacak çıkamıyor:

«Açılın, biraz nefes alayım komşular! Boğacanız mı beni? İneklerin başındaki diyorsun dellâlında, öküzlerin başındakinleri de yolacak mıyız?»

Hepsi birden yöneldiler Bekçi Ahmet'e:

«Öyle ya, öküzlerin başındakiler noolacak?»

«Goyunların başındakiler noolacak?»

«Garmagarışık! Ağnayabilene aşkolsun!»

«Maksat gaya ne? Böyle emir olur mu?»

«İnsan der ki «Şurayı gaz! Depo olacak, içine yem girecek!' Söz temsili. Emme bu öyle demiyor. 'Gaz burayı!' gazacaksın. 'Pakla burayı!' paklayacaksın. 'Doldur burayı!' dolduracaksın. Neden gazdım pakladım, neden doldurdum, bilmeyecem, sormayacam. Bi de diyorlar ki askeri idara değil başımızdaki!»

«Acaba ne gaya var boncukları yolmada?»

«Dedik ya, ağnayabilene aşkolsun!..»

«Muhtar gendi ağnayabilmiş mi, bi sormalı!»

«Gelsin de bi soralım...»

Topluluk caminin kapısından kopmayınca Musa merak etti, kalkıp geldi:

«Ne var be? Ne soruyonuz bakalım? Ulan bu bizim köyün sofu dakımı, insanı ince ince öldürür! Ulan, yolacaksınız diyor-

lar ineklerin başındaki boncukları! Yok öküzlerinkini de yolacaz mı? Goyunlarınkini de yolacaz mı? Ulan öküzlerden goyunlardan size ne? Herif diyor ki, ineklerinkini! Sen yol ineklerinkini, gerisini gurcalama! Herifin aklına gelmedi belkim emir verirken. Ne hatırlatıyorsun öküz deye, goyun deye?»

«Eyi emme maksat gaya ne?»

«Ne maksat gayası? Maksat gaya ne ulan? Valinin emri! Ben bilir miyim maksat gayan ne? Bana dedi ki çabbuk, bilâistisnaa yolduracaksın. Hıdır'lan yörüdüm geldim canım çıktı. Beklerim ki sabah olsun. Aha bi de baktım, iki candarma, iki tüfek gapıda! Vardır bi gayası ki bu gadar sıkıştırıyor herifcez! Söyler mi sana gayasını? Belkim gizli bi yanı vardır. Belkim ince bi dümendir. Böyük Başgan Kantarma köyüne geliyor Angara'dan, tarihlerde görülmüş mü?»

Topal Galip of pof edip duruyordu. Patladı birden. Sağ elini başının üstüne kaldırıp yürüdü: «Boncuk moncuk yolmuyorum muhtar! Demedi deme, habarın olsun!..» Yürüdü geriye bakmadan.

Musa koştu ardından: «Bunca derdin belânın arasında Galiba! Bak, dosdoğru Galiba diyorum, topal'ı felân garıştırmıyorum, bunca derdin belânın arasında, fırkacılık felân çıkarıp yeni dertler doğurma adamım! Belim omurum galmadı çekecek. Olur yanından bak önümüzdeki belâya. Ne diyor adam? 'Yol ineklerin başındaki boncukları! Çabbuk!' Yoluver sen de. Emme atıp ney etme. Goy bi duvarın kovuğuna. Böyük Başgan daim olarak mekân dutacak değil ya bizim köyde! Şimdiki mayışının yanına bi mayış daha versen gine eğleşmez. Öğlen gelir, ikindin gider çok çok. Bizim gibi deli olmalı ki, geberene gadar siftinsin Kantarma'nın pisliğinde. Haa, ne diyordum, çeker gider ikindin. Sen de çıkarır dakıverirsin boncuklarını...»

Sağ elini başının üstüne kaldırdı gene Galip:

«Olmaz! Mürayilik âdetim yoktur, yapamam!»

Muhtar haklı konuşuyordu, imamın falan aklı yatmış gibiydi:

«Yapamam deyi yükünü yüceldip durma Galiba! Bak ne

uygun söylüyor muhtar: 'Yol, sona gine dakıver!' Bak şimdi bütün gomşular yolacak, sen yolmayacaksın. Vali Bey de gelip seninkileri görecek. O zaman çık bakalım belânın içinden! O zaman bütün Kantarma'nın notunu gıracak Başgan...»

Topal Galip kasılıyor, hem de delleniyordu:

«Dünyada olmaz, sahtecilik yapamam!..»

Çil Ümmet daha kolay bir öneri attı ortaya:

«Varman canım Galip'in üstüne! Topal Galip'i bilmez değilsiniz ya! Lâf atlayan bir tek adam yoktur sülâlesinde. En eyisi, Galip yolmasın boncukları, emme, ahırdan da çıkarmasın! Başgan gidene gadar tutsun içerde. Galip diyor ki, 'Boncukları yolarsam mallarım ölür!' Heç yüklenmen, yolmaz...»

Muhtar tutmadı bu öneriyi:

«Ya bir de ahır gezeceği tutarsa Başganın?»

«O gadar da değil gali! Nerde görülmüş bösböyük bir Başgan, kaksın da Kantarma köyünde Topal Galip'in ahırına girsin? Belkim köye bile girmez de, alt baştan Delibaş'ın köyüne doğru geçer gider...»

«Yoooo yoo! Böyle deyip zeynimi garıştırma bubalık! Bakarsın ahırları gezer, hem de aksilik bu ya, Galip'in ahırı gezer! Deniz ataş alır mı? Almaz emme, iş ihtimal, bakarsın alıverir. Onun gibi, girmez emme giriverir!..»

«İsterse girmesin, ahıra da gapatamam mallarımı! Madem demokraasi var, ne boncuk yolarım, ne de ahıra gaparım. Salarım gün doğunca sığıra, başının boncuklarıyla felân giderler günün altında, gelirler günün altında. Ne Böyük Başgandan korkarım, ne de Validen maliden...»

Muhtar, sırtını tıpışladı Topal Galip'in:

«Efferim! Teke dediğin bu gadar inat olabilir!»

«Eferim meferim, dokanman keyfime! Üç sığırı on üç yılda dört edebildim. Cinler anamı dinimi ağlattı. Ambarda buğday gomadım Hatunsaray'ın hocalarına daşıdım. Daha fazla daşıyamam, o yolları yeniden gidip gelemem muhtar, heç gücenme bana! Vali Bey de gücenmesin. Böyük Başgan da ineklerimin boncuğuna moncuğuna garışmasın...»

6

SABAHIN ERİ

Sunacık, yürüdü, avlu kapısına geldi:

«Teslime gıııı!..»

Karşı evde Çil Ümmet'in Teslime, ayakyolundan geliyordu.

«Dediklerinin tekini anlayamadım gadın abam, ne dedi o dellââl? Sen anlayabildin mi?»

Saçağın ucunda elini yüzünü yumaya durdu Teslime!

«Biri geliciymiş, kim olduğunu ben de anlayamadım Sunacık aba! Ondan keri, ineklerin başındaki boncukları saklayın dedi. Ondan keri, heç kimse bi yana gitmesin dedi. Ondan keri, avluyu gapıyı süpürün dedi. İşte bunları dedi Sunacık aba... Nişledin, eyi min?»

«Amaaaan gadın abam! Bi datlı düşler gördüm! Emme bu ölüzgerin yaptıkları da ne? Her yakayı dolduragomuş gine! İşin yoksa biraz da bu gum yığınlarıylan uğraş. Pekey emme nere küreyecez bunları?»

Teslime, elini yüzünü yuyup doğruldu:

«Bizim evin önü daha beter a Sunacık aba!»

O sırada Çil Ümmet, değneğine dayanmış, camiden geliyordu:

«Yani bu bizim köyde ne dürzüler var be gızım! Herif diyor ne yolarım, ne de gaparım! Pekey muhtar ne bok yisin buna? Yani damadım deye ben muhtarı çok arkalamam, emme biraz da insaf var be gızım! Neyse, hade bakalım, eli golu sıva gözelce. Avlunun her yanları, gapının önleri, damın arkaları, gübrelikler, çocuk pislikleri hep kakacak. Hade göreyim seni! Ben de yardım ederim ya, sen asıl kendine güven. Anan nasıl, kaktı mı? Kakıp namazını gıldı mı? Müslümegilde de candarmalar varımış...»

Sunacık geri geldi, baktı odanın içine, çocuklar uyuyor. Doğan, Duran, Yeter... serilmişlerdi. Yeter, yorganın üstüne

çıkmıştı. Doğan, bacağının birini babasının üstüne atmış. Hıdır yüzaşağı kapanmış, ağzını da hafif aralamıştı. Bıyığı dudaklarını dişlerini örtüyordu. Derin, dalgın uyuyordu.

Sunacık, çekti kapıyı usulca. Bir kürek buldu ahırdan. Bir süpürge aldı kuzuluğun oradan. Başladı temizliğe. Çeyrek saatın içinde avluyu, sokağı süpürdü. Götürüp gübeliğin üstüne attı süprüntüleri. Kum yığınları kaldı öylece.

«Hıdır uyanınca...»

Koca kum yığınlarına bir daha baktı:

«Bu afatlara ben ne yapayım? Yarın da alır başga yere daşır ölüzger!»

Çıkıp ellerini yudu hayatta. Testiyi, çingili aldı, biraz su buldu geldi köyün içindeki tek çeşmeden. Hele ki başı kalaba değildi. Tekneyi, senidi çıkardı hayattaki ocağın önüne. Eleği getirdi. Un getirdi ambarın dibindeki çuvaldan. Sıçan gibi hiç çıtırdatmadan yapıyordu bunları. «Aman çocuklar uyanmasın, aman Hıdır uyanmasın.. Uykularına ganıversinler azcık daha!..» Bir yandan da, bugün yarın *temelli bitiverecek olan çuvaldaki* una üzülüyordu. «Nere gideriz, kime varır bir şinik un isteriz? Daha gündönümü bilem olmadı, ekinlerde keklik saklanmaz. Bu yılın ekinleri de heç böyümüyor a bubam! Şu nâlet köyün uğuru bi gaçtı ki...»

Eleği yepe yepe eliyordu unu.

Bitirince kalktı tuz buldu. Su ırbığını buldu. Kollarını sıvadı, yoğurmaya başladı. Eğildikçe saçları önüne dökülüyordu. Ama sol elini sokmamıştı daha, saçlarını onunla toplayıp atıyordu arkaya.

«Unutmadan boncukları da yolayım aman! Unutuveririm da Hıdır'a lâf gelir aman! Belkim ceza bilem keserler...»

Hıdır, horlamadan, yellenmeden, rahat rahat uyuyordu. Birden Duran, fırlayıp kalktı. Baktı anası yok, çıktı dışarı. Kaşınarak koştu saçağın ucuna. Eteğini kaldırdı, ayırdı bacaklarını. Sunacık bağırdı:

«Destur de gurbanım! Besmele çek Duranım!..»

Her zaman unutuyordu. İyi ki hatırlattı anası. Toparlanıp destur çekti. «Euzü'yü okudu. Sonra gene ayırdı bacaklarını.

Daha gün doğmamıştı. Daha temelli uyanmamıştı köy. Hiç bir bacanın dumanı dikilmemişti daha. Hamuru yoğurup bitirdi Sunacık. Koştu çırpı getirdi, üç tezek getirdi sonra. Yaktı ateşi. Duran geldi gözlerini oğarak.

«Uyandın mı bubam?»

«Uyandım...»

«Azcık daha uyuycan mı?»

«Uyuycam...»

«Azcık ekmek yimeden mi uyuycan? Isıcacık bak!»

«Yiycem...»

İlk ekmeği vermedi oğluna. «Garısı ölür...» İkinciyi aktarıp dönderdi çabuk. Onu verdi. Kalkıp koştu, keşlik getirdi deriden. Dürüm yaptı. Ucundan azcık da kendi aldı. Duran yedi dürümü.

«Anaa! Uyumak istemiyorum...»

«Uyuma bubam... kim dedi uyu!»

«Anaa! Tekerim nerde?»

«Aşşada gördüm, git de bakıver gurbanım!»

Duran gitti, tekerini buldu. İçeri girip bıçağı aldı. Dallar bulmuştu. Bir çürük tahta bulmuştu. İçeri girip bir şeyler aradı ambarın üstünden.

Kalkıp ardından koştu Sunacık:

«Tıkırdatma gurbanım! Buban uyuyor... Azcık daha uyuyuversin... Bak gardaşların da uyuyor... gansınlar uykularına...»

Kolundan tutup çıkardı Duran'ı. Pıstı, gelip oturdu tekerinin başına çocuk.

Dördüncü, beşinci ekmekleri pişirdi Sunacık. İlk ekmeği karıştırdı ötekilerin arasına. Bir yandan hamuru açıyor, bir yandan saçta pişiriyordu. Az sonra Hıdır uyanıp geldi:

«Bereketli olsun Sunacık...»

«Allah razi olsun bubam!..»

«Acıkdım gıı! Ötüyor solucanlarımı...»

«Elini yüzünü yu da geliver!»

«Bu oğlan yudu mu elini yüzünü?»

«Ekmeğini bilem yidi bubası. O oğlan oğlanların paşası!..»

Gidip Duran'ı okşadı Hıdır: «Ulan, böyümüşün! Şunun tekerine de bak! Ne yapıyon o tekeri ulan?»

Duran, babasına bakmadan konuştu:

«Gağnı!»

«Gağnı mı, ne gağnısı?»

«Öküş gağnısı...»

Oğlunun başını bir daha okşadı Hıdır:

«Ne olacak öküz gağnısı bubam? Tren yap, teyyare yap! Gağnıdan imanı gevredi milletin, oğlum!..»

Irbığı alıp ayakyoluna gitti Hıdır.

Az sonra çıkıp geldi, ocaktan kül avuçladı, önce elini, sonra yüzünü yumaya koyuldu.

«Duran! Kak anam, kak su dök bubaan eline. Goşuver!..»

Duran kalktı. Bıraktı tekeri. Teker, hayatın merdivenine kadar yuvarlandı. Hıdır baktı tekerin ardından. Durduğunu gördü. Bir yandan külle ellerini oğarken, bir yandan konuştu oğluna:

«Tren yap tren! Sana teker getireyim şeherden. Bir tren yap, ikincisi üçüncüsü olmasın! Binenler maçup olmasın...» Oğdu ellerini. Yüzüne çarptı suyu. Çarptı çarptı, boynunu, kulaklarını sildi yaş elleriyle. Saçları seyreliyordu. Sürdü ıslak ellerini başına. Bitirdi.

«Goş anam!..» Bağırdı Sunacık. «Peşkir getir bubana...»

Duran koştu, peşkir getirdi, tuttu babasına.

Çok mutlandı Hıdır:

«Bir tren yap, sekiz vagonu olsun, birbirinin aynı. Köylüler felân heybeleriylen binsin ıratcana...»

Sunacık bazılarını işitiyor, bazılarını işitmiyordu dediklerinin. Ama kavramıştı kocasının anlattığı treni: «Bir de düdük daktır oğlum trenine, dü-düüüüüüüt dü-düüüüüüt ötsün ovaları geçip giderken!..»

«Daktırayım... ötsün!»

«Çok teker alıver buba... çok!»

«Kerestecilerle bıçtırırım şeherde...»

Sunacık bir şepit yaptı kocasına:

«Geliver gurbanım! Keşlik felân var. Sen uyurken tellâl

çığırdı, ineklerin başındaki boncuklar yolunacakmış. 'Yolun da saklayın, Vali mali gelecek...' diyormuş. İki candarma gelmiş Hatıp'tan...»

Güldü Hıdır:

«Ağşam öyle şeyler oldu ki şeherde! Böyük Başganın önüne oturduk. Pirzola eti getirtti bize, yidik. O bolluk, o temizlik zufradaki! Hemi de semizlik avratlardaki! Neyse, bunları anlatmasam daha eyolur hatunum sana... Gayfasını varanaca içtik Başganımızın! Herif ne gadar alçakgönüllü biliyon mu? Çıkarken Vali tembehledi muhtara, 'İneklerin başındaki boncukları yolun çabbuk!..' Tabii ben de varım yanında. Emme gaya nedir, anlayamadım. Heralım muhtar da anlayamadı. Yani bunlar boncuğa çok zıddolmuşlar Sunacık!..»

«Çok mu şişgo Başgan?»

«Çook!..»

«Hep öyle pirzula eti mi yiyor?»

«Görsen... et yiyor, şurup içiyor!»

«Bak, nâparız bubam? Alırız boncukları ineğin düvenin başından. Herif gelip gittikten keri gine dakıveriz! Zabahlayın kaktım avluyu, gapının önlerini süpürdüm...»

«Altınlarını dak Sunacık. Yenilerini çıkar sandıktan. Geyin çık gözelce. Ben de sahatımı geçirem bileğime. Dün unutmasam eyiymiş! Neyse! Bugün dakarım gali. Doğan oğlanı da geydir gözelce. Yeter gızın saçını da dara olmaz mı hatunum? En tertipli çocuk bizimkinler olsun köyün içinde...» Kulaklarının ardını, içini sildi peşkirle, kuruladı. Sonra peşkiri verdi Duran'a:

«Götür içeri!»

«Aman anam tıkırdatma, gardaşların azcık daha uyusunlar!..» Sonra Hıdır'a baktı Sunacık: «Ne zaman gelir dersin Başgan?»

«Belkim öğleni bulur... geç yattı!»

«Ben de biraz tezek kesem diyordum...»

«Keseriz gine... barabar keseriz!»

«Yenileri geyinince olmaz emme?»

«Yarın kesiveriz... Allan günleri gaçıyor mu?»

Tekneden uğra alıp bezeye serpti Sunacık:

«Sana kötü bi habarım var a Hıdır, demeye korkuyom!»

«Söyle korkma!»

«Un bitiyor çuvalda... ambarda buğday yok!»

Baktı Hıdır. Daha gündünümü bile değil. «Değmenci Abdullah'dan ödünç alırım! Daha olmadı muhtardan alırım, korkma!»

«Korkmuyorum da... gine irezil olduk!»

«Heç korkma, ben Allaha güveniyom!»

Duran gelip boynuna dolandı babasının:

«Bugün gidecen mi şehere?»

«Yook... gitmeyecem!»

Buruşturdu yüzünü çocuk: «Giiit!..»

«Git olur mu bubam? Daha dün geldim. İşimiz yok mu bizim?»

«Ne zaman gitcen öyleyse?»

«Havta içinde işim düşerse...»

Birden Hacer'i anımsadı Hıdır. Okşadı oğlunun başını. Kucağına alıp öptü saçını: «Bek de gözel oluyor...» Türkü gibi söylüyordu: «Bek de gözel oluyor, senin anandan doğan!..»

Kocasının oğluna sarılışına baktı Sunacık:

«Doğan oğlanı da uyarsak mı acap?»

«Uyarayım da malları çıkarsın bali!»

«İneğin başındakileri de alıversin...»

«Ener ben kendim alırım, marağ etme.»

«Şehere enince Yeter'e de beşik al, emi?»

Güldü Hıdır. İçeri gitti, keşlik derisini aldı oymadan. «Doğan onbaşıı! Heey Doğan onbaşıı! Kak gali ulan gara efe!..» Ayağıyla dürtecekti, vazgeçti. Eğilip eliyle okşadı, öptü oğlunu. «Doğan onbaşı! Kakıver bubam!..» Bir daha öptü oğlunu, uyardı.

Doğan gözünü açar açmaz fırladı.

«Kak ulan öğlen oldu! Angara'dan Başgan geliyor!»

«Başgan... Başgan...» Anlamaya çalıştı Doğan.

«Böyük Başgan ya... tâ Angara'dan...»

«Ben de görecem mi buba?»

«Sen de, Yeter de, Duran da, anan da...»

«Okul dağılmasaydı bütün çocuklar dizilirdik.»

«Dizilir, el çırpardınız...»

Doğan kalktı. Hıdır keşlik derisini aldı.

«Çabuk elini yüzünü yu, ekmek yiyelim.»

Sunacık, şepidi sacın üstünden aldı. Sofra bezinin bir köşesine koydu. Bir şepitlik daha hamur çıkardı tekneden. Doğan gitti çişini etti. Sonra geldi, elini yüzünü yudu saçakta. Duran ona su döktü. Babasıyla şepite keşlik dürüp yediler. Duran tekerini aldı, bıçağı aldı, oyuna daldı hayatta.

«Yani, ekmek de ediyorsun emme, sana Hacer deye bir gızı anladayım Sunacık! Meram'daki Vali gonağının bahçasında Böyük Başgana türkü söyledi, orda olup duyacaktın!..»

Sunacık, hamurları çabuk çabuk açıp döndürüyordu sacın üstünde. Sonra da sofra bezine yığıyordu yufkaları. Sokaktan gelip geçenler belirmeye başladı. Bacalarda dumanlar çoğaldı.

«Böyük Başgan hep böyle garı mı oynadıyor Hıdır?»

«Yok gıı! Bu öyle gaşıkçı garı değil, ciddi!»

«Öyle de neden türkü söylüyor âlemin içinde?»

«Çok gözel sesi var! Ak buğday benizli. Gendi de gözel. Hem de çok ciddi! Heç sırtarmıyor. Elinde şeyi... dikelip söylüyor. Yani o gızı sen de dinlemeliydin! Dünya dinlemeliydi. 'Ormandan yol açarım, seni alır gaçarım. Dört yanım duvar olsa, şahan gibi uçarım...' Böyle söylüyor.»

Sacın üstündeki yufkayı çevirdi Sunacık:

«Nasıl uçarımış? Düşsün köy yerine de... uçsun bakalım? Gız iken ben de uçardım emme şimdi görüyon halimi!»

«Yani çok acıydı söyledikleri! İrezil mapusları söyledi. Hızır Paşa dürzüsünü söyledi! Yarın hakkın divanında nasıl durulacağını söyledi. Yoksulun başına devlet mi gonar? dedi. Çok hazzettim. Çok da korktum şeherin çakalları gıza bi kötülük etmesin!» Durdu biraz. Sunacık'a baktı. Sunacık da güzeldi evlendiklerinde. O da boyluca, o da ak buğday benizliydi. O ak taftayı giyse ne güzel olurdu. «Hemi de aslı köylüymüş, beşe gadar okumuş!..»

Sunacık, son bezeyi aldı tekneden:

«Gine eyi okumuş köy yerinde: Ya heç okumasaydı... biz gibi?»

«Köylerden böyle zekâlı gızların çıkmasına seviniyorum!»

Sunacık, son yufkayı aktardı sacın üstüne:

«Böyük Başgan dediğin ne iş yapar Hıdır?»

«Nasıl iş gıı? Böyük Başgan iş mi yapar?»

«Köy buğası gibi yir içer, gezer mi?»

«Yir içer emme milletin başını da bekler!»

«Padişah gibi bi şey mi bu, gurbanım?»

«Onun gibi emme Mavi Şavrolaya biniyor.»

«Köye gelince muhtar ne isteyecek kendisinden?»

«Valla bilmem! Ayran içirelim, ot gazdıralım diyordu...»

«Abuuu!.. Böyük Başgan ot mu yir?»

«Yani, datmak için. Çünkü çok alçak gönüllü. Yani millet ne yiyor, ondan yiyecek. Masaldaki padişah gibi, hanı tebdil gezer ya bazan?»

«Biliyon mu, dün Topal Galip'in oğlu Cinligeriç'te yarığa inek düşürmüş. Su yok, sel yok, gırlar gavruluyor. Ekinler dersen, böyümüyor. Üyüttüğümüz unlar yeni harmana ulaşmıyor. Bunları deseniz Böyük Başgan olacağa! Ganallar isteseniz Çumra'daki gibi!..»

«Onu muhtar bilir Sunacık! Muhtar gızar söylersem. Emme, dedim dün. Ot yok köyde dedim. Yeri gelince söyleyiverdim. Yani ben bu bizim muhtar gibi hamsalak görmedim. Susulacak yerde susmuyor da, susulmayacak yerde susuyor! Herif seni çığırmış, masasına oturtmuş, pirzula etini köftesini getirtmiş, ne gözel değil mi? Konuşsana! Hayır, bizimki ağzın açmış, hayran hayran bakıyor, devenin nalbanda baktığı gibi! 'Şu lâzım, bu lâzım...' Konuşmuyor. Ondan keri de bana diyor ki, 'Bu Hacer gızlan bi sefercik yatem, bir de türkü söylesin benim için hemen ölmeye raziyim!..' Dedim ya, tam hamsalak!..»

Odanın kapısı açıldı, Yeter geliyordu ağlayarak.

Sunacık da tekneyi, senidi topluyordu. Baktı, kızının eteği ıslak, hemen gördü. Bıraktı elindekileri, koştu: «Korkuttular mı anam? Gine mi korkuttular seni gara gızım? Heç ağlama

ben onların ağızlarına sıçarım! Ben onlara bir üzerlik tütüteyim de görsün onlar!..» Saçağa alıp gitti kızını. «Doğan! Gel anam! Gel dök bakayım şu suyu...» Doğan ırbığı aldı, döktü suyu. Sunacık kızının eteğini yuyup sıktı. Sonra elini yüzünü sildi Yeter'in. «Oturup kakarken dikkat et, kirletme. Hemen çabuk guruyuverir...» Getirdi, sofra bezinin yanına oturttu kızını. Şepitle keşlik koydu önüne. «Bubası! Dürüver de gızın yisin!..» Kendi de öteberileri topladı. «Bubası gızıma şeherden beşik alacak. Eee, eee, eee... sallayacak bebeğini benim gızım!»

«Şu allaha da heç sözümüz geçmiyor Sunacık. Yani kakıp gittik, dere depe, dovalar ettik, aşlar döktük, bir damla yağmur veriyor mu gördün mü?»

«Umudunu kesme... Yağdırır işallah...»

Elini başının üstünde salladı Hıdır:

«Yağdırsa da olur, yağdırmasa da... şimden keri!»

Çoban çıktı köy içine, «Hooooooha, hooooooha!»

Aşağı mahalleden bir karı ineklerini getiriyordu.

«İneyim ahıra da malları çıkarıp, boncuklarını yolayım...»

7

KAVAĞIN GÖLGESİNDE

«Öğlen oluyor, hâlâ yoklar!»

Güneş gene dikildi köyün üstüne.

Otları yudurup siniye koydurdu, üstüne de kalbur kapattırdı muhtar. Ayranı falan hazırlattı, sürahilere koydurdu. Tepsilerde billur bardaklar dizili. Kırk kadar da yumurta haşlattı. Soydurmadı. «Kendileri soysunlar, bek hoşlarına gider öyle! Biraz da çökelek peynir çıkartırım... Topal Galip buna da hayır demez heralda!..»

Hıdır'ı çağırttı muhtar:

«Hıdır! Git şu dürzüyle bir de sen gonuş adamım! Eğerkine malları gıra sürmediyse, ağnat sürsün. Gaplan Harmanı'ndan öte aşındırıversin oğlanların biriylen. Koca köy yoldu, bir o yolmadı boncukları! Böyle komşuluk olur mu? Onun yaptığını Halkçı Ramiz yapmıyor be! Yani biz ona gözelliklen söylüyoruz. Onun yaptığı gibi eşşekliğe galsa, depdim mi ağzını dağıtırım ben onun! Emme depmiyorum. Korkumdan değil, zırf insanlığımdan... aynan böyle söyle!»

Hıdır söz tuttu, gitti Topal Galip'e.

«Yavu bu muhtar aklını benimlen mi bozdu?» Parlayıverdi Galip. «Çıkardım malları ahırdan, gattım oğlanın önüne, tâ Yasinin Mezer'in oraya aşırttım, Gaplan Harmanı'ndan da öte! Böyük Başgan oralara da uzanamaz heralım?»

«Elçiye zeval olmaz Galiba!..»

«Zeval olmazsa git bunu da söyle!»

Dönüp geldi Hıdır, anlattı muhtara.

Kolunda saatı vurup duruyordu tık tık. Aklı gerilere, İkinci Dünya Savaşı yıllarına gidiyordu. Trakya'da, Çakmak Hattı'nda, Alman Yunan'a girişmiş, Avrupa darma dağın, bize de hücum ya etti, ya edecek, gece gündüz nöbetler tutuluyor, büyük komutanlar vızt vızt gelip gidiyorlar. Manevralar yapılı-

yor. Keşan'a, Malkara'ya, Enez'e gidip gidip geliyor birlikler. Bu saat ordu komutanının armağanı. Çok gözüpek, canını esirgemez bir askerdi Hıdır. İki sırması vardı, çavuştu. İhtiyatlığında da hiç erinmeden bekledi kaç koca yıl sınırları. Fakat...

«Ahacık ahacık geliyyyooor!..»

Muhtarın evin hayatında bekliyorlardı.

Dört motosiklet, Keremin Kuyu'nun oralardan tozutarak yürüdü. Daha gerilerde de uzun bir otomobil kervanı. Tesbihböceği gibi birbiri ardına dizilmişlerdi.

Çil Ümmet:

«Ha bubam deeeh, şuna bak şunaa!.. Böyle safayı Irametlik Gazi sürmedi!..»

Çil Ümmet:

«Çok toz, çok ısıcak... gine de safa!..»

Çil Ümmet:

«Irametlinin Cepe'de bi tek tomafili varıdın. Onu da biraz gendi biner, biraz İsmet'e verirdi. Hattâ Fevzi de daklaşırdı ben de binecem!..»

Çil Ümmet:

«Şimdikinner ise...»

«Gavaan dibine ensek, hatta biraz da yörüsek fena olmaz haa? Kakın bakalım!»

«Kadınları da sesleyelim öyle ya?»

«Kadınları da, adamları da... herkesi!»

Çil Ümmet:

«Herkesi görsün... eğerkine gözü keskinise!»

Çil Ümmet:

«Daş devri, tunç devri, cilâlı devir... bi de bu devir var değil mi? Kim derdi bizim köye Başgan gelecek, padişahımızın vekili!!.»

Kadir Baba Hüyüğü'de yağmur duasına gidiyor gibiydiler. Yediden yetmişe örelenip aktılar yola doğru. Sıcak daha da bastırıyordu. Toz, imanına kadar yakıyordu insanı. Köpekler geliyordu dilleri dışarda. İnadı falan bırakmış Topal Galip geliyordu oğlu Salim'le, oğlu Emin'le, karısıyla, geliniyle -gelini gebe!-

Kum çukurlarının orada polis motosikletleri duruverdiler: «Harrr, harrr, harrr!.. Pat pat patt!..» Kuduruyorlardı sepetli sepetli...

Muhtar önden yürümeye, önde bulunmaya dikkat ediyordu: «Değilse ne acarlar var köyümüzde, basıp geçecekler!»

Polislerin ikisi muhtarla, köylülerle kaldı. İkisi köye girdiler. Boş sokakları dolanıp geldiler. Çocuklar korktu. Çok harlıyordu motorlar. Sunacık Yeter'in elinden tuttu: «Korkma anam burdayım, heç korkma hatun gızım!..» Yüreklendirdi kızını.

Cinligeriç'in oralardan bir dalaz çıktı.

En öndeki otomobille JKK, Doktor Zihni, hem de Tarım Bakanı girdiler. Elli metre kadar geçip durdular. Sonra Mavi Chevrolet geldi. Başkan içindeydi. İçişleri Bakanı, Vali, Başyaver... Kalabalık yığılıyordu. Ayak altında kalıp eziliyordu yolun iki yanındaki ekinler.

Muhtarı, Çil Ümmet'i aralarına aldılar ilk arabadan inenler. Başkanı hep birlikte karşıladılar. Durdu Mavi Chevrolet. Şoför atlayıp kapıyı açtı. Elinde hasır şapkapla çıktı Başkan. Beyazlarını giymişti. Çilli, kumlu bir boyunbağı bağlamıştı. Gözlükleri parlıyordu. Gülerek birkaç adım attı sıcakta. Ayaklarında beyaz pabuçlar vardı. Çorapları beyaz! Bir kendisi biraz karacaydı.

Uzaktan Çil Ümmet'in karısı Selverce, kızı Teslime'ye sordu:

«Bu mu milletin goca sabahtır beklediği?»

Teslime bilemedi kim kimdir, enistesinden sordu.

«Budur işte Başganımız, geldi ayağımıza!..»

«Cenaballah bunu nurdan mı yaratmış?»

«Ne de parlıyor baksana garşıdan?»

Muhtara sorular soruyordu: «Önce nasılsın?»

«Sağlığına dovacıyım, sağol, varol!..»

«Hamsalak dürzüye bak! Ulan anlatsana halini köylünün! Dovacıymış sağlığına! Ne eytacı var onun sağlığının dovaya felân? Umum tokturlar eczaneler emrinde...»

«İşiniz yok mu sizin? Bütün köylü indi mi?»

«Zatını sevdiklerinden hoşgelişe endiler!»

«Tarlalar, bahçeler onları bekliyor ama?»

«Gaçmıyor ya tarlalar bahçalar!..»

Doktor Zihni kaçırmıyor fırsatı:

«Bu köy böyle günü tarihinde ilk görüyor!»

Çil Ümmet:

«Bizim köy, zatından başka böyük adamı ne gördü, ne işitti! Bir de işte Delibaş'ın adını duyduk. Kendi bizim şurda Alibeyhüyüğü var, ordandır da...»

«Resül köyü de yakındır Başganım bize!»

«Resül köyünden kim yetişti?»

«Ordan kimse yetişmedi, kurak bir köydür!»

Hıdır atıldı boynunu uzatıp:

«Köyümüzün damla suyu yok, ekinler gavruluyor Başganım!»

Topal Galip karısını oğlunun yanında bırakıp fırladı:

«En birinci isteğimiz bir gorstur!»

«Ne kursu istiyorsun bakayım?»

«Guran Gorsu istiyorum efendim.»

Vali, birkaç kişiyi kolundan tutup çekti:

«Daha merhaba demeden istemeğe başlamayın!..»

Başkan geniş bir adama benziyordu:

«Çıkalım yukarı, bunları orda konuşuruz...»

Hasır şapkasını sallayarak yürüdü.

Başyaver Nurettin eğildi kulağına:

«Arabaya binecek misiniz efendim, köy yukarda?»

«Sıcak falan ama yürüsek daha iyi olur...»

Gözlükgediği'nin oralardan bir dalaz daha çıktı.

«Türkiye'deki 40 bin köyün 38 bini böyle!»

«Yılların, yüzyılların ihmali dedik Başkanım!»

«Zihni Beey, uzuyor bizim de yıllarımız...»

«Ama bakın siz, köylüyü ardınıza alıp yürüyorsunuz!»

Hıdır, yutacak gibi dinliyordu konuşulanları: «Elli gün içimizde galsa, elli gün yörüse köyden yola, yoldan köye, ne fark eder?» Düşündü: «Ekinler kavruluyor, su yok!..»

Kavağın dibine su atmış Kahveci Mahmut:

«Yani, bulaşık sularını sepiverdim!..»

«Ne de olsa serinlemiş... ey'etmişsin!»

«Heya, gelirlerse oturuverirler dedim!»

Başkan muhtara soruyordu durmadan:

«Kaç kilo süt verir sizin burda bir inek?»

«Yüz direm, iki yüz direm! Fazla vermez Başganım!»

Çil Ümmet, öndekilerin hızına katılmıştı. Kolunu tutup ona sordu Başkan: «Katıldın mı Millî Mücadele'ye?»

«Ben efendim, tâ Trablus'tan galmayım! Yalınız Alaman Harbına almadılar 'çağdışı' çıkarıldığım için. Kore'ye de kendim gitmedim. Öteki harpların hepicine girip çıktım. Madalyamı çaldılar. Köyden bir dürzü götürüp Zaman Amat'a verdi. Günahı vobalı boynuna, şimdi o dakınıyor. Halbuysam Millî Mücadele'ye gatılmadı o. Urumlarlan alışveriş etti, nerden olacak madalyası? Şimdi heç geçirmeden beş vaktimi gılıyom gali!..»

«Senin var mı ineklerin falan?»

«Benim bir ineğim var! Damadımın biri de Kore'de galdı!»

«Ne kadar süt verir günde?»

«Yüz direm, iki yüz direm işte...»

«Boncuk var mı başında? Muska falan?»

«Gece iki candarma gelmiş Hatıp'tan, Vali habar salasıymış; bizim muhtar da tellâl çığırttı, yoluverdik hepicini!»

«Ne? Ne haberi, ne tellâlı?»

Muhtar da çok kızdı Çil Ümmet'e. Tutup çekti kolundan. Vali bozum oldu. Ama içi rahatladı Çil Ümmet'in: «Bir gün bile beş vaktimi aksatmıyorum, yalan mı söyleyecem durduğum yerde? Habar salmışlar, muhtar da tellâl çığırttı! Candarmalar da yumurtalarını yiyip daha yeni gittiler!..»

Gazeteciler her konuşmayı not ediyor, foto muhabirleri her pozu çat çut çekiyorlardı. Çok gazeteci takılmıştı bugün peşine. Çil Ümmet'le de çekildi birkaç pozu. Ama sekiz on adım sonra yaşlı adam kalıverdi. Köy, Başkanın ardı sıra koşuyordu.

Kavağın dibine camiden çıkarılan kilimleri serdirmişti muhtar. Üstüne de kepenekler, yün döşekler, halı yastıkları dö-

şetmişti. Sandalyeleri de halka gibi dizmişlerdi kilimlerin çevresine.

«Başka yok mu, bir tek bu ağacınız mı var?»

Hıdır gene atıldı, fırsat çıktı diye:

«Su olmayan köyde ağaç olur mu Başganım?»

«Anladık su yok! Ama gene ağaç olabilir! Meselâ akasya!»

«Dünyada en zıddolduğum iki şey var Başganım! Biri mütayit, biri akasya!.. Doymak bilmez ikisi de...»

Başkan, elini Hıdır'ın omzuna koydu:

«Sen akşam Meram'daydın değil mi?»

«Meram'daydım Başganım, sayanda...»

«Bak, dinle: Size su bulacağız. Yerlerin altı su dolu. Çıkaracağız. Yılların, yüzyılların ihmalini birden gidermek zor. Her şey sırayla. İhtiyaçları sıraya koyuyoruz. Ele alıp teker teker yapacağız...»

Sesi sopa yer gibi dövüle dövüle çıkıyordu gırtlağından. Ama inandırıcıydı. Olumlu etki yapıyordu dinleyenlere. «Bakıyorum, görüyorum halinizi. Ekinleriniz daha toprağı örtmüyor. Bizim Bursa köylerinde biçilecek boya geldi şimdi tarlalar. Kırlarınızda ot yok. İneklerıniz iskelet. Hepsini görüyorum. Ama dediğim gibi, sırayla... Cumhuriyet hükümetlerinin bütçeleri sınırlı. Halkın ihtiyaçları ise çok. İmkânlarımızı santim santim kullanmak zorundayız...»

Konukları getiren arabalar caminin önüne dizildiler. Polisler ve koruma görevlileri, kalabalığı çevirdi. Görevlilerden ikisi Çil Ümmetgil'in dama çıkmıştı. Gözetliyorlardı durmadan. Şoförler arabaları köy çocuklarından korumak için başlarından ayrılmıyorlardı. İkişer yanlarından kapılarını da açmışlardı. Serinletiyorlardı.

Çocuklar konuklara boşvermişler, gözlerini ayırmadan arabalara bakıyorlar, kılı kırka yararak her birinin içini dışını inceliyorlardı. Hıdır'ın oğlu Duran, belki bir otomobil yapmalıydı tren yerine! Ama o kadar çok gereç isterdi ki bir otomobilin yapılması!

Duran'dan gözünü ayırmıyordu Mavi Chevrolet'nin şoförü: «Vereyim mi bunu sana?»

Duran, gülüp yıktı boynunu: «Hıı gandırıyorsun!..»

«Kandırmıyorum! Ciddî! Vereyim mi?»

«İstemiyorum... ben kendim yapacam!»

Güldü, saçlarını okşadı Duran'ın:

«Çoğaldı, sürü kadar oldu mühendislerimiz! İnşaallah sen yaparsın da gâvura para ödemekten kurtulur devletimiz!..»

«Bubam şeherden teker getirecek, tren yapacam!»

«Yap!.. Trene de ihtiyaç var!..» Okşadı Duran'ı.

Hıdır: «Cumhuriyetimiz çok iş yaptı, farkındayız. Ne kalmıştı padişahlardan? Emme köylünün sehemine düşen ne? İnsan bunu da marağ ediyor Başganım?»

«Yani sen ille diyorsun ki, su su su!..»

«Evet Başganım, çölde garga gibiyiz!..»

Başkan, döndü çevresindekilere:

«Öyle mi? Siz de su mu diyorsunuz?»

Birkaçı fısıldadı: «Ne suyu diyor ulan bu?»

Kahveci Mahmut: «Tabii, su olursa ekin bol olur!» Destekledi Hıdır'ı.

Topal Galip çıktı: «Ekin bol olur emme, eğerkine diniyeyi biraz daha gevşedirsek milletimiz batar. Kalkan ekinlerin bereketi olmaz. Senin bize böyük eyiliğin, diniyemizi guvatlendirmek için bir gors, Guran Gorsu!»

Gene kalabalığa döndü Başkan:

«Fikirler ikileşti şimdi: Su mu, kurs mu?»

Beş altı kişi fısıldaştı: «Su tabiii, su, su!..»

Topal Galip'i destekleyenler daha çoktu:

«Yarın kim okuyacak ölülerimize Gurani Kerimi: Gors!»

İçişleri Bakanı kahvenin kapısının önünde dikiliyordu. Tarım Bakanı da Dr. Zihni'nin yanındaydı.

«Bunlar uzmanların kesip biçeceği münakaşalar değil mi ama Başkan Hazretleri?»

«Halkımız bazı konuları uzmanlardan iyi bilir kanaatindeyim!» Sesi gene öyle döğülmüş gibi, fakat inandırıcıydı.

«Çumra kanalının uğradığı köylerde durumlar bizden çok eyidir! Gerçi duyuşumuza göre suyu bahalıya veriyorlarmış.

Emme bizim su temelli kendimizin olur işallah! Öyle şirkete mirkete gaptırmayız gali!..»

Sordu Başkan Vali'ye:

«Çumra kanalı ne kadar buraya? Bu yönde mi?»

«Bu yönde, otuz kilometre kadar...»

«Vakit kalırsa bir görelim istiyorum.»

«Emredersiniz, isabet olur...»

Çil Ümmet gelmiş, soluğunu da almıştı:

«Ganala gadar varmışken Delibaşı'nın köyünü de görüven gali bi!»

«Bu 'gali' sözünü çok kullanıyorsunuz, aslı 'gayri' değil mi?»

Muhtar mahçup oldu:

«Muhitimizin lisanıdır, 'gali' deriz...»

«Madem kullanacaksınız, 'gayri' deyin...»

Çil Ümmet: «Sayanda bundan keri 'gari' deriz gali!»

Topal Galip: «Ha 'gali', ha 'gari', ne fark eder?»

Başkan: «Doğrusu 'gayri'dir, 'gali,' 'gari' değil!»

Hıdır baktı, konudan çok uzaklaşılıyor: «Bizim zatından en önemli isteğimiz, eğerkine bir himmetiniz olursa, köyümüzün suya gavuşturulması!»

Hemen Topal Galip'e döndü Başkan, gözlerini aradı.

Topal Galip: «Bilen bilmeyen her şeyi ister Başganım! Gine en eyisini gendin bilirsin. Dök düşün, hangısı daha mühüm ise onu lütfediver bize. Şimdi burda huzuru âlinde münakaşa abes gaçar!»

«Bilâkis çok memnun oluyorum! Sizi böyle ülkenin başkanıyla konuşur görmek beni son derece bahtiyar ediyor. Bakın burada Tarım Bakanı arkadaşımız var. Bir de onu dinleyelim ne diyor?»

Tarım Bakanı eğildi: «Arzedeyim Başkanım! Biz bu sulama developmanı konusunu ele almak niyetindeyiz efendim. Bazı yerlerde pilot proje etüdlerine başlamış bulunuyoruz. Etüdler tamamlanır tamamlanmaz bazı teşebbüslerimiz olacak...»

Başkan açıkladı: «Yani bu su işlerini ele almış bulunuyo-

ruz. Bakın size ben anlatayım. Şimdi birazdan çekip gideceğiz. Arkamızdan birbirinizle çekişmeyin. Kantarma köyünü çok sevdik. İnsanlarını çok konuksever, çok uyanık bulduk. Köyünüzün sulama işlerini ele alacağız. Ve burası örnek bir köy olacak. Vali Bey, söylediklerimi lütfen not edin. Bakan arkadaşım, siz de not edin. Buraya en mümkün olan sürede, bir teknik eleman gelecek, gerekli etüdleri yapacak. Susuzluğa hemen çare bulunacak. Böyle istiyorum. Münakaşa yok... Öteki konuya gelince, malum, din işiyle devlet işi ayrıdır bizde. Amma, lâyıklık, dinsizlik demek değildir!..»

Topal Galip'in 'taraf'ında bir gürüldeşme oldu:

«Haşaaa!..»

«Nüfusunun % 99'u Müslüman olan bir memlekette din işlerinin düzenlenmesi, yeni nesillerin dinî yönden eğitimi, asla başıboş bırakılamaz. Okul var, cami de olacak, Kuran Kursu da olacak. Bunu ele alacağız elbet! Bu bakımdan size derhal bir kurs hocası da gönderilecektir. Vali Bey, lütfen yazınız efendim, Kantarma köyüne bir kurs hocası! Ama ehil olacak...»

«Allah ömrünü uzatsın, gözel başın ağrımasın, Allah anaan ataan mezerine nur yağdırsın!..» Çok mutlanmıştı Topal Galip. Çok dualar etti. Sonra çıkıştı muhtara: «Hani oğlum ayranlar? Hani hazırlıkların? Böyle ağızları bağlı mı oturtacaz konuklarımızı?»

Muhtar, Kurul üyelerine göz etti. Siniler tepsiler peşi peşine getirildi. Ayranları sürahilerden bardaklara bölüştüler. Tuzlukları da bardaklarla birlikte gezdirdiler. Yufka ekmeklerini, haşlanmış yumurtaları, yıkanmış karakavuk, kuşekmeği, yemlik otlarını dolaştırdılar.

«Bugün hava çok sıcak, köyünüz yanıyor!» Cebinden mendil alıp silindi Başkan. Tam o sırada bir yel çıktı. Bir dalaz toparlandı caminin önünden. Kıvırta kıvırta geldi saniyenin içinde. Kavağın dibine sokuldu. Mahvoldu her şey. Siniler tepsiler battı. Otlar, yufkalar battı. Tuzluklar devrildi, su kapları battı. Arabaları otomobilleri süpürdü, kahvenin içini dışını to-

za boğdu, sonra gene kıvırta kıvırta göğe doğru çekilmeye başladı. Kavağın dalları titreyip kaldı.

Topal Galip, elini kaldırdı dua ediyordu; sonra da, «Yelli yelemeç, küllü bulamaç! Öte git, öte git, cini periyi götü git! Torbamızda duzumuz yok, sana verecek gızımız yok, çabuk burdan defol git kör şeytan!» Üflüyor, «Tü tü tü!..» tükürüyordu. İmam İbrahim Hafız da okuyup üflüyor, «Tü tü tü!..» tükürüyordu.

«Yavu noolduk?» Vali, fırlayıp kalktı. Hemen elini cebine attı, çıkardı mendilini. Başkanın başını gözünü silecek oldu. Sertçe çırptı elini Başkan: «İstemez istemez! İstemez rica ederim! Olur böyle şeyler... yok zararı!»

Dr. Zihni toparladı kendini:

«Sağolun Başkanım! Biz bir gün, köylü her gün içinde!»

Çil Ümmet: «Bubana ırahmat!..»

Topal Galip: «Adam evlâdını görüyon mu?»

Muhtar: «Gine de olmasa eyiydi bu dalaz!»

Hıdır: «Aksilik işte! Var mı çare?»

Başkan: «Neyse! Boş verin!..» Gülümsedi.

Muhtar: «Durun gali adamım, getirmen onları! Zini mini battı toz oldu. Çabuk eve götürün, gadınlar silip paklasınlar. Çabuk, temizini goysunlar. Otu motu yeniden sudan geçirsinler! Çabuk yapın dediklerimi!..»

Başkan: «Hiç gerek yoktu bu zahmetlere!..»

Topal Galip: «Ne demek? Bin yılın bir başında?»

Muhtar: «Uzamaz! Beş takkada olur dediklerim!»

Başkan: «Zararı yok, konuşuyoruz, memnun oluyorum!»

Vali: «Çok temiz olsun getirecekleri amma!»

Çil Ümmet: «Paklanır gelir! İşallah bir daha çıkmaz!»

Çil Ümmet: «Bunun asıl zamanı arpa oraklarıdır! Emme neden şimdi çıkıp geliyor anlamıyorum?»

Çil Ümmet: «Arpa oraklarında tarlaya bi girdi mi, deste demet bırakmaz, gümülleri felân alır aşırır!..»

Başkan: «Nereye aşırır?»

«Yoksulların tarlasından, varsılların tarlasına!»

Başkan: «Neyse... yok zararı! Mesele yok!»

Başkan gözlüğünü çıkarıp temizledi.

Başkan: «İçelim de gidelim!..»

Topal Galip: «Yani bugün çok memnun olduk!..»

Topal Galip: «Yani metini çok duyardık, gördük...»

Topal Galip: «İsmet felân, yönünü mü döner buralara?»

Topal Galip: «Buralı olduğu halde Garabekir'i de görmedik!»

Vali: «Şu yiyecekleri getirin çabuk!..»

Topal Galip: «Öyle bi yimek felân değil canım! Yimek olsaydı goçları guzuları devirir, çifte gurbanlar sunardık Başganımıza! Şöyle bir uğrayıp geçeceğinizi söylediler. İşallah bi daha sefere! Yatmaya da galırsınız o zaman. Yani bu gors işine çok memnun olduk!..»

Başkan, taktı gözlüklerini yeniden:

«Dikkat et yalnız: Sadece kurs değil, su da var! Hem su, hem kurs... Daima ikisini birlikte düşünecek, birlikte konuşacaksınız...»

«Ömrün çoğ olsun! Haggaten ikisine de memnun olduk!»

Kurul üyeleri, sinileri, tepsileri koşturup getirdiler.

Muhtar: «Noolursunuz, kusura bakman!»

Topal Galip: «Kusura bakman...»

«Alalım, hemen gidelim!» Vali.

Başkan: «Gidelim artık!..»

Başkan: «Ayran yayık ayranı mı?»

«Yayıklarımız vardır, her gün irkeriz!»

Başkan: «Cidden çok nefis!..»

Muhtar: «Temizdir yani...»

«Kadınlarımız yedi kere yurlar ellerini!»

«Ah bi de su bol olsa, dahi kırklarlar!..»

«Memnun ve mütehassis oldum...»

«Yumurtalardan al bi dene! Muhtarımız çok görgülü olduğuna heçbirini soydurmadı. İğrenirsiniz felân deyi... Bazı mamiranlar iğreniyorlar da... Bak bu otlar da köyümüzün bir gıdasıdır. Çeşni olaraktan minasip gördü gomşular. Tabii şimdi başga şeyin mevsimi değil. Köyümüzde kiraz miraz bulunmadığından... kusurumuza bakman gali!»

Başkan, üst üste iki üç ayran içti. Yayık ayranı ekşi, keskin ve tazeydi. Otlardan aldı bir iki tane. Fakat yumurtadan yufkadan yemedi. Midesinin biraz rahatsız olduğunu söyledi, özür diledi.

Çil Ümmet: «Yani bu dalaz her şeyi mahvetti!»

Doktor Zihni: «Yok zararı!..»

Muhtar: «Olsa da geçip gitti artık!»

Başkan: «Mesele değil, üzülmeyin...»

Şoförlerden biri Kurul üyelerine fısıldadı:

«Getirin oğlum, bize getirin! Otomobillerdeki konukları unutuyorsunuz! Şoförler de nefis sahibi, onların da canları var!..»

Siniler tepsiler otomobilleri dolaşmaya başladı.

Muhtar bir ara baktı, dün akşam Meram'daki çavuş. Yufka almış, içine yumurta tıkmış, ot döşemiş, bir elinde de yayık ayranı, yeyip yutuyordu. Muhtarın baktığını gördü, göz etti: «Nene lâzıım! Yemek buldun mu ye, dayak buldun mu kaç! Yallah!..» Ekledi sonra: «Hacer gibi gızları da gördün mü seyret doya doya, hemi de dinle şakımalarını...»

«Hacer'i allam kendi mi yarattı acaba çavuşum?»

«Meleklerine havale etmemiş, kendi uğraşmış...»

«Böyle gız, görmüş duymuş değildim!..»

«Hadim'in Sorgun köyünden, babası taşocağında ölük!»

«Aşkolsun sesine, boyuna bosuna...»

«Şimdi bir anası var...»

Büyük Başkan sordu: «Caminiz var mı?»

«Var.»

«Okulunuz var mı?»

«Var... şimdi tatil!»

«Eh, suyunuzla kursunuz da olacak... şimdi bize musaade! İlginize teşekkür ederim. Çok memnun oldum, mütehassis oldum...»

Muhtar kalktı ayağa, elinden tutmak istedi. Toparlanıp kendi kalktı Başkan. Başyaver Nurettin yol açtı. Koruma görevlileri dört yanını aldılar. Sıkı güvenlik içinde tutuyorlardı

Başkanı. Kadın kız açıldılar. Çocuklar otomobillerin yanından çekildiler.

Başkan, Hıdır'ın da, Topal Galip'in de ellerini ayrı ayrı sıktı. Doldular otomobillere. Sıcağın en yakıcı saatiydi. Güneş kama gibi iniyordu köyün üstüne. Gölgelerde bile yanıyordu insanlar, yoktu pek gölge ama. Konuklar kapattılar otomobillerin kapılarını. En son binen Doktor Zihni'ydi. Muhtarla, Topal Galip'le ayrı ayrı konuşuyor, ikisiyle de ayrı ayrı tokalaşıyordu. Birbirlerine karşılıklı teşekkür etmekten bir türlü ayrılamıyorlardı.

Kantarma köylüleri konuklarını geçirdiler. Ve Çumra yönüne doğru gözden kaybolana kadar baktılar arkalarından. Arabalar uzaklaştıkça birer kara noktaya, noktacığa benziyordu.

8

UN BİTTİ NAPSAK?..

İkindin oluyordu, Sunacık kalktı. «Bir işin sahabı olmadık! Enip iki tezek keseyim bubam! Çarpayım duvara, gurusun. Yarın zemheriler çıvv dedi miydi yakacak bi şeyimiz olsun. Yarın da bostanın çapasına gideriz hayırlısıyla...»

Hıdır da kalktı:

«Ben de gidip şu bizim hamsalağı göreyim diyorum, emme neyse, hem köy dâvasına yelmenin bize ne yararı var hatunum? Galayım da seninlen tezek keseyim eyisi. Yani sen tezek keserken, ben ellerimi ardıma bağlayıp gezmeyi gendime yakıştıramıyorum açığı...»

«Öyle bir adamsın ki Hıdır! Deme böyle. Bir gonuşacağın varsa *git gonuş. Ben keserim. Zaten ne var kesilecek?* Kemre mi birikiyor? Ne yiyor ki mallar ne çıkarsınlar?»

Sunacık'la avuluda tezek kesti, dizdi duvarın diplerine, çarptı duvarlara. Uğraştı epeyce. Battı çıktı elleri. Sonra silindi kurundu, çıktı köy içine. Mahmut'un kahveye vardı. Kavağın dibinde oturuyordu dört beş kişi. Mahmut, görür görmez oturduğu yerden kalktı, bir sandalye koşturdu:

«Yani bugün eyi mücadele verdin Hıdır! Böyük Başganımızlan eyi direkleştin, görülmüş işitilmiş değil. Fakat ne yapacaksın ki köy eşşek! Gors da gors, tutturdular... gördün!»

Hıdır oturmadı: «Tuttursunlar! Hele şu suyu bi getirtelim de... Nerde muhtar? Uğramadı mı?»

«Az önce burdaydı, evine gitti heralım...»

«Ben ona bi gideyim, sona gine gelirim...»

«Ağşam uğra istersen, lâf çoğ olur...»

Muhtar evindeydi. Evinin hayatında oturuyordu. Tütün sarıyor, bir yandan da düşünüyordu koyu koyu.

Kalktı toparlandı Hıdır varınca. Tabakayı da sürdü önüne, «Yak!»

«Cara içmeyi bırak da... bugün olacaktı şöyle bir ufaklığımız, ırakı içecektik seninlen. Yani sana çok gızıyorum emme, gine de yanına geldim... gelmeden edemiyorum!»

«Ne var, ne gızıyon bana?»

«Öyle bi adamsın ki, 'Sağlığına dovacıyız... dovacıyız!' Heç bilem dova edemem böyle adama! Hani Başganımız felân emme, nasıl goltukluyordu Topal Galip'i bugün? Yok % 99'u Müslümanmış da, din işi ayrıymış da... % 99'u Müslüman emme bizim köyün de % 100'ü gavruluyor, naber? Asıl sen gonuşacaktın su meselesini! Sustun, dova ettin...»

«Yani sen heç siyaset bilmen mi adamım?»

«Nasıl siyaset?»

«Ulan benim susmam, senin gonuşman demek. Bu siyasetim, senin böyümen içindir gomşunun içinde. Deyeceksin ki böyüyecem de noolacam? İşte buna aklına ermiyor. Benim neyim galmış şunun şurasında? Yapsam yapsam iki yıl daha yaparım, ondan keri? Ondan keri Topal Galip'in oğlu Salim olacağına, sen muhtar olursun, fena mı?»

«Düşündüğün işlere bak!»

«Eyidir benim düşüncelerim Hıdıır! Hemi de görüyon ya, heç kimsenin rufu duymadan ne işler çevirdik? Gosgoca Başganı alıp köyümüze getirdik. Gulak ver gali bugün ağşam acansına. Neyse, bak gine 'gali' dedik. Bundan keri 'gali' demek yok gali! Bi gayfa içer min?»

«Dedim ya, ırakıdan başga bi şey içmem! Pirzula etinden başga da bi şey yimem...»

«Kak öyleyse Meram'a gidelim! Nasolsa öğrendik yolunu...»

«Neyse! Bugün galsın, başga bi gün gideriz. Yani benim hâlâ inanasım yok olanlara. Aaah, her şey çoğ eyiydin de, şu Topal Galip dürzüsünün ettikleriylen dalazın ettikleri! Yani tam ayranları vereceğimiz sıra! Otu motu vereceğimiz sıra... Aksi şeytan!.. Yelli yelli yelemeç, küllü bulamaç... Öte git, öte git, cini periyi götü git... Otlar battı çıktı!»

«Sorma gali adamım, oldu bi kere!..»

«İşte bu ikisinden neşem sönük!..»

«Sağlık mağlık olsun, nâpalım?»

«Bu işin en eyisi kimse gonuşmayacaktı, köy namına sen gonuşacaktın, muhtar olaraktan, hemi de yalnız suyu gonuşacaktın... başgası garışmayacaktı. Topal Galip felân sokmayacaktı burnunu...»

«Neyse dedim ya! Gelse gelse bi gors hocası gelir. O da alır önüne beş on çocuk okudur. Sen vermeyiverirsin, zorlan değil ki!..»

Hıdır düşündü: Duran'a teker getirecekti. Yeter'e beşik alacaktı. «Bunları alayım ilk gittiğimde. Alayım emme hani para? Neylen idara edecez harmanı galdırana gadar?»

«Düzelir bee! Garabük'te gol gibi demirler düzeliyor, bu da düzelir!»

«Tabii... Başga dertlerimiz de var. Köy yerinde insanın başı dertten gurtulmuyor ki! Bugün Sunacık çuvalın dibini çırptı: Un yok muhtar! Nâpacaz harmanların sonuna gadar?»

«Marağ etme dedim ya. Her şeyin çaresi bulunur, yalnız ölümün çaresi yok!»

«Yazırlı Abdulla'ya mı gitsem, yoğsam senden mi istesem? Düşünüp duruyorum...»

«Açık gonuş açık! Madem ayran istemeye geldin, saklama gabını... Kime gidersen git, fark etmez. O da verir, ben de verim, tasalanma...»

« (Bu adama hamsalak felân diyordum!) » Söyledi: «Ben var ya, valla çok kötü bir arkadaşım! Heç güvenilmez bana. Öyle kötü fikirler geçirdim ki senin hakkında! Başgana öyle dova mova gonuşunca, senin çok hamsalak biri olduğunu düşündüm. Emme şimdi bakıyorum, bana un veriyorsun...»

Güldü muhtar: «Düşündün madem, içinde galsın!»

«İçimde galırsa dert olur, söyleyim çıksın...»

«Siyasetin zayıf!..»

«Siyasetin içine tüküreyim!..»

Gene güldü Musa: «O zaman siyaset de senin içine tükürür! Bilmediğinden böyle gonuşuyorsun? Bu dünya bir siyasettir adamım! Bak ne gözel siyaset yörüdüyor Topal Galip! Aman ile, zaman ilen gorsu gaptı Başgandan. Hemi de senden benden

önce alacak dediğini. Bizimki ayları, altayları bulacak. Benim muhtarlığım, senin köyü gayırmaların, milleti düşünmelerin sökmeyecek. Böyük Başganı da bi daha ya görecez, ya göremeyecez. Topal Galip ise varacak Vali'ye, çıkacak müftüye. Yamuk Şeytan, zaten düdüğün biri. Zaman Amat'ın düggâna da girecek. Ondan keri gors hocası şirp burda. Emme ne geçecek eline. Ne geçer köylü kısmının eline? Hava! Yaptık çattık deyip şeherdekinler gazanacaklar. Onların siyaseti de bizimkinden baskın çıkacak...»

«Bir de bir...»

«Bir de bir, biz, cansız, yoksul insanlarız işte. Yok el gadar malımız. Yok başımız, ağamız, şeherde adamımız. Gözel sesli gızlar da bizden çıkmıyor ki baksınlar yüzümüze!»

İçini çekti Hıdır:

«Hacer gızın hangı köyden olduğunu öğrenebildin mi?»

«Meram'daki çavuş söylüyordu, Hadim'in bir köyündenmiş. Bubası daşocağında ölmüş, bir anası varımış, neyse, gözel gızıdı!»

Kalktı Hıdır: «Yani şu un derdimi görmene çok sevindim. Ne zaman getireyim çuvallarımı? Bir gün önce alayım ki Sunacık eleyip paklasın. Hemen üyüdüp geleyim, çocuklar ekmeksiz galmasın... gali!»

«Hani 'gali' demek yokdu! Deme gali!»

Sığır sıpa geliyordu kırdan. Akşam çöküyordu köyün üstüne. Aşlar keşler hazırlanıyordu evlerde. Yanık yağ kokuları geliyordu. Bulgurun tatlı kokusu. Acı soğan, kuru yavan akşamlar geliyordu.

Sunacık, çatma kapının önünde kara ineği görür görmez boncukları ansıdı. Hemen girip aldı duvardaki oymadan. Tapır tapır indi merdivenleri. Koşup açtı kapıyı. İneği danayı içeri soktu. Bağladı boncukları başlarına. İneğin alnının ortasından sarkıttı gök boncuğu. «Amanın!..» dedi, okşadı, Bir de öptü güzelce. Nazar filân değemezdi artık. Dananın boncuğunu da bağladı. Buzağınınkini zaten çıkarmamıştı. Duran oğlan onu alıp ekin arasına götürmüştü öğleden sonra. Nerdeyse gelirdi. «Bubaları da bir an önce gelse de, oturup ekmecimizi

yisek!» Çıktı yukarı. Üfürdü ateşin altını. Aşın tuzuna baktı. Fıkırdayıp duruyordu bulgur. Neredeyse suyunu çekecekti. «Biraz da yoğurt ezerim, olur!» Ansıdı: «Ot da var azcık!..»

Hıdır gelip buğdayın haberini verdi.

Uçtu sevincinden Sunacık:

Bir daha hamsalak deme adama! Bu köyde en birinci Müslüman o! Topal Galip felân tafra satsın anca. Buban gardaşın yapmaz şu eyiliği. Düşün, Musa senin gapına gelse, gelmez ya, sende de buğday bol olsa, olmaz ya, onun sana verdiğini sen ona verebilir misin?»

Hiç gözünü kırpmadı Hıdır:

«Aşkolsun Sunacık! Demek beni tanımamışın! Sadece Musa değil, daha yoksul biri gelsin, bi şinik zerem varsa böler verim yarısını. Vermezsem eşşeğim. Az çok ben de insanım bu dünyada...»

«Emme o lâfı deme bi daha Musa'ya...»

Lâmba camını aldı silmek için. Kirman okunun ucuna tülbent eskisini doladı. Hohladı cama. Sildi. Hohladı, bir daha sildi. Ağarttı iyice. Koydu lâmbaya. Bir de baktı gaz yok. «Lâmbanın gazı bitik Hıdıır!..»

Kılını kıpırdatmadı Hıdır: «İçiyon mu gazları gıı?»

Güldü Sunacık: «İçip keef oluyom...»

Sordu Hıdır: «Doğan onbaşı nerde?»

«Deyzesi gile gitti, azcık sirke isteyecek.»

«Ver şişeyi, ben gidip alıvereyim...»

Aldı şişeyi, çıktı. Caminin önünden geçti. Topal Galip'in oğlu Salim işletiyordu dükkânı. İçerisi karı kız doluydu. Salim'in karısı da inmiş, alışverişe yardım ediyordu. Topal Galip yoktu kendisi. Sevindi Hıdır: «Eyi ki yok!» Sonra bağırdı dışardan: «Salim Efendiii, az çık hele gardaşım!..»

«Bi takkaaa, bir takka müsadee!..»

Hep böyle söylerdi... Çağrılınca çıkamazdı.

Epey bekledi Hıdır. Sabırsızlanıyordu. Çıkıp geldi Salim. «Sen min Hıdır ağa? Emret!..» Şişeyi gördü: «Gaz mı istiyon?»

«Gaz istiyom, doldur şunu...»

Salim şişeyi alıp kapının yanındaki bidona eğildi. Litre

kullanmaya gerek görmedi. Hortumu takıp dolduruverdi. Bir ivedinin içindeydi. Kaşla göz arasında verdi hemen.

«Yazıver deftere Salim Efendi...»

«Sen git, ben yazarım...»

«Unutup sonra iki şişe yazma... sakın!»

«Yok... her zaman yapmam o hileyi!»

Köyün öne gelenleri, yaşlıları akşam namazından çıkıyorlardı. Muhtar yoktu aralarında.

«Eeee, hayırlı akşamlar Hıdır Efendi!»

«Sana da hayırlı akşamlar Galip emmi!»

«Bugün çok gözüme girdin, eferim maşşallah!»

«Eee yetişiyoruz sayanda Galip emmi!»

«Biliyon mu, sen bir baştan, ben bir baştan, direte direte iki eser gazandırdık köye. Bayâ böyük eser ikisi de. İşallah suya da, gorsa da çabuk gavuşuruz. Yalınız su deseydik, yalınız gors deseydik, çok çok birini alırdık. Böylesi daha eyoldu, ne dersin?»

«Senin bu işlere daha eyi aklın erer emmi...»

«Eeeh, hadi bakalım uğurlar olsun!»

«Sana da uğurlar olsun... dürzü!» Yürüdü.

Doğan'la karşılaştılar kapıda. O da sirke şişesini almış geliyordu. «Napıyor deyzengil?»

«Eyiler buba...»

«Öksürüyor mu enişden?»

«Deyzem bubaşça gaynatmış...»

«Şunu al da önden git, ben malları gatayım.»

Şişeyi verdi oğlunun eline. Malları kattı ahıra. Bağırdı yukarıya: «Buzayı ayıracam mı gıı?»

Sunacık gürpedek çıktı: «Ayır ayır! Ben gelir ayırırdım, ne acale ediyon?»

«Sen yorulma... ben gatar çıkarım!»

Sunacık lâmbaya gaz kattı. Yaktı hemen. Sofrayı da serdi.

«Haden bakalım harbe!»

Hıdır da bağırdı çocuklara:

«Boğazlar Marebesine!..»

Muhtar, hayatın tahtalığında oturuyordu. Kurul üyesi İd-

ris vardı yanında. Karısı Müslüme içerde bulaşık yuyordu. «Bulaşıkları bitireyim de ondan keri yapayım gayfalarınızı!» Ama hâlâ uzatıyordu.

İçinden içinden kızıyordu muhtar: «Sanki bu eşşek köylü benim böyle sinir süpür bi avradım olduğunu bilmez de her seçim getirir getirir kakar mühürleri üstüme. Uyuver, her gün belâ!..»

«Canını fazla sıkma bakalım muhtar! Gors işinin fazla zaralı olmaz bize. Hem dur bakalım, verecekler mi? Böyük Başgan dedi deye, hemen oluverecek sanma. Bu memlekette Goca Gazi'nin dedikleri bilem olmadı. İlle olacak derlerse Goca Oda'nın bi gözünü böldürür, gel gardaşım otur deriz hocaya. Evli biri gelirse de oraya oturturuz. Gors işi de camide oluverir. Okulda desek olmaz da camide olur...»

Tam o sırada köpek ürdü aşağıdan.

«Hakkıı, köpek ürüyor, aşşaya bak!»

Oğlu Hakkı, şapkasını alıp kalktı. Köpek habire ürüyordu. Bir iki sefer de kocakapı vuruldu. «Ooooo, bekleyven biraz, varıyoo!» Bağırdı Musa. «Yabancı heralım! Değilse bu gadar ürmez köpek...»

Az sonra Bekçi Ahmet'le Tahsildar Tahsin çıkıp geldiler Hakkı'nın ardından. Musa'yla İdris kalktılar. Bekçi, halı heybeyi koydu tahtaların üstüne. «Ben gidip atı içeri alayım, saman yem vereyim...»

Tokalaştılar tahsildarla.

«Biz yabancı sandıydık, emme değilmişin...» Elinden tutup tahtalığa doğru çekti tahsildarı. «Geceleyin yolda soyarlar felân deye korkmadın mı adamım? Böyle para dolu heybeylen yollar tevlikedir Tahsin Efendi!»

Tahtalığa çıkmadı tahsildar:

«Elimi yüzümü yuyayım bir. Sonra çıkarım. Hemi nerde buldun para dolu heybeyi? Hatunsaray'dan beri yele yele geliyom, üç bin lire yapamadım...»

«Eeh gine eyi, nerde şimdi köylerde para?»

«Haggaten yavu Tahsin Efendi, bizim köyün de tam cıbıl

zamanı! Bugün Başganımız gördü gözüyle! Para mara arama gomşularda adamım!»

«Onun orası benden sorulmaz! Bana git dediler geldim, topla dediler toplayacam. Arama olur mu? Havayla civayla mı dönüyor goca devlet garada? Onar onar topladığını biner biner saçıyor hökümetimiz. Duydum, bir gors ile bir su dâvasının sözünü almışınız bugün. Sanki habarlaşmış gibi ben de damlayıverdim işte!»

«Safa geldin, emme bu sefer zor...»

«Ne zaman goley zaten?»

«Harman kakanda gelsen belki...»

«Bu sefer biraz toplarız da, harman kakanda gine gelirim.»

Bekçi Ahmet, ırbığı sabunu alıp geldi içerden. Su döküp elini yüzünü yudurdu tahsildarın. Hakkı, koşup peşkir tuttu.

«Söyle oğlum, olanından yimek çıkarsın anan!»

«Hazırlıyor buba...»

«Çabuk hazırlasın... ölüyor adam açlıktan!»

«Yok canım, ölmüyorum... sıkıştırma yengemi.»

«Elleme sıkışsın. Ee başka ne var, ne yok?»

«Ne olsun? Habarlar sizlerde... Radyoyu dinleyemedik akşam acansında. Bakıyorum Böyük Başganlan felân gonuşuyonuz. En güççüğü Vali mali. Aşşa çeşmelerden su içmeyonuz gali!»

«Su dedin de... söz verdi gitti. Biliyorsun söz vermek başka şey vermeğe benzemez. Bakalım nerden bulduracak bizim köyde suyu?»

«Oh'hooo!..» Elini salladı tahsildar. «Kendi bulacak değil ya. Emir verir müyendizlere. İster Çarşamba çayından getirirler, ister Beyşeher gölünü boşaldırlar. Deyeceksin ki çok uzak. Parası kesesinden mi çıkacak? Avlonyalı Ferit Paşa nasıl getirtmiş Beyşeher gölünün suyunu Çumra'ya? Çumra'nın Garkın köyüne? Bu da getirtir. Yeraltından bile çıkartabilir sizin köy için...» Durdu biraz: «İsterse tabii...»

«İstiyor istiyor, heç olmazsa gösteriş için istiyor! Yani, hem Vali'ye bağırdı, hem Tarım Bakanına. Dedi, not edin!..»

«Ederler notu da...»

«Unutuverirler öyle mi?»

«Unutuverirler, işlerine gelmez, cayarlar...»

«Nasıl işlerine gelmez ula Tahsin Efendi?»

«Bindikleri beygirin güçlü olmasını istemez bunlar! Güçlü olursa fırlatır atar sona! Onun için istemez, cayar... Osmanlının işleri böyledir hep...»

«Bunlar Osmanlı değil ki!»

«Ne fark eder? Onlar İstambol'da oturuyordu, bunlar Angara'da...»

«Ula Tahsin Efendi, bir tahsildar olduğun halde, hökümeti garıyorsun. Anlaşılmaz birisin adamım!..»

«Tahsildarım emme dabanım köylü...»

«Bırak yavu... Daha herif bugün söz verdi! Bu gara düşünceleri söyleme bize. Gomşulara felân söyleyip işdahını gaçırma köyün. Belkim imece ney nüzüm eder. Yani bizim köyün gür bi suya eytaçlığı var, ekinleri sulamak için... Neden deyecek olursan, var bilmeden, yok bilmeden, çıkıp çıkıp geliyorsun. Sana garşı maçup oluyoruz. Gendi yaşamamız için gerekeni bile zor alıyoruz kıraçlardan. Su gelirse elimiz beş on guruş para görür belkim...»

«Haden bakalım, işallah görür...»

«İşallah...»

Hıdır dışarı çıktı. Saçağın ucuna dikilip küçüksu döktü karanlıkta. Ötelerden, Boruktolu'ndan yandan bir yel ılık ılık esip geliyordu. İsli Cemal önündeki eşeğe paat küüt vurarak Hatıp değirmeninden geliyordu. Topal Galip abdesini tazeleyip yatsıyı kılmaya gitti camiye. Sunacık, ocağın başında bulaşığa oturmuştu.

Hıdır önünü kapatıp içeri geldi:

«Yarın on şinik buğday alayım Musagil'den de oturup paklayıver Sunacık! Gidip üğüteyim Hatıp değirmeninde. Çocukları ekmeksiz gomayalım...»

Sininin üstündeki kaplara teker teker sürüyordu elindeki küle bulanmış bezi Sunacık. Sonra da külledıklerini ayırıyor, bu sefer de siniyi küllüyordu. «Eyi madem. Ben de bostanı ça-

pıp geleyim diyordum emme neyse... bostana öbür gün giderim gali...»

Duran bağırdı boş ambarın dibinden:

«Anaa, üyküm geldi!..»

Elini durlayıp kalktı Sunacık. Yatağını yaptı çocukların. Yeter'i de, Duran'ı yatırdı. «Doğan, sen de yat anam üykün geldiyse?»

Kalkıp kardeşlerinin yanına uzandı Doğan da.

Küllediği kapları, birbirine ve siniye vurmadan duruladı Sunacık. Kaldırıp ambarın tahtalarına dizdi hepsini.

Hıdır kendini yatağa attı o sıra.

Lambayı üfleyip Sunacık da sokuldu yanına. «Neden bilemiyorum a gurbanım, kemiklerim zızlıyor bugün? İşe mişe de gitmediğimiz halde çok yoruldum...» Omuzlarına omuzlarına çekti yorganı.

Hıdır döne döne ayarını bulmaya çalıştı yatakta:

«Bu gece yattığın yeri beğenirsin hatunum! Bugün, neden bilmem, ben de çok bitginim...» Karanlığa alışan gözlerini açıp kapadı, açıp kapadı. Damın merteklerinde gezinen sıçanların çıtırtılarını dinledi. Dışarının seslerini, çocukların soluklarını dinledi. «Her gün biraz daha böyüyor bizim sıpalar. Tarlalarımızsa olduğu gibi duruyor!»

9

MAYMUNCUK

Elinde bir sepetle Çumra şosasına doğru iniyordu Topal Galip. Doğuştan aksak olan sol bacağı yürümesini hafif bozuyordu. Ama hızında bir düşme olmuyordu. Kendini bildi bileli neşesine etki etmiyordu topallığı. Varlıklı bir adamın oğlu sayılırdı köyde. Bacılarına hisse vermedi babası ölünce. Karısı da getirdi biraz. Bir dönüm 50x50'dir Kantarma'da. İki yüz dönümü bulur ekip biçtiği. Yarısını nadasa bırakır zorunlu. Ama yarısını eker. Dükkânı da var. Ne bozulsun neşesi? Babasının mülkü sayesinde, köyün en varlıklı, hatta en güzel kızını aldı. Tek parti zamanının işlerine o karışırdı Nahiyedeki Pehlivan Mustafa'yla birlikte. Elli'den sonra hemen Demokrat oldu. Almadı Amerikan Yardımı'ndan bir traktör henüz. Ama 45'ten beri kendindedir tütün bayiliği Tekel'in. Onunla birlikte üçüncü bir el gibidir köyün ortasındaki dükkân. Toplar her evden 'demir' paraları, kâğıt paraları... durmadan. Ne bozulsun neşesi? Ne düşünmüşse, ne istemişse, az çok erişmiştir bugüne kadar. İstese üç sefer hacı olurdu. Şehirden iki tane daire aldı. Artar durur «sermiya»sı. İstese kalkıp temelli şehire göçebilir. Şehirde bunun onlusu başka bir dükkân açabilir. Ama cenaballah, «Ekserüt tamâh-i şerrün!..» buyurmuştur. Fazla tamah iyi değildir!

Yürüye yürüye şosaya vardı. Duracağına, yürü yol boyunca. Sepet elinde, sallamadan, sallanmadan gidiyordu. Yumurta vardı sepette. Taze köy yumurtalarıydı. «Çok makbule geçecek»ti. Kafasında türlü düşünceler cirit dönüyordu. Muhtar Musa'ya taktı bir an. «Annadın mı adamım?» Sövdü içinden: «Annadım dürzü!» Hıdır'ı koluna alıp şehre götürmesine, Meram'da Başkanın önüne dikmesine bozulmuştu. «Ondan başka adam bulamadın mı götürecek... adamım?» Yürüdü. «Neyse, düzde gitsinler bakalım biraz, yokuşa varınca dökülür galır-

lar. Ne de olsa akılsız köylüdürler... Yek başlarına aşalım derler dumlu dağları!»

Keremin Kuyu'ya kadar gitti, gelmedi bir araba, kamyon. Yavaş yavaş bindirmeye başladı sıcak. Bir gölgecik yoktu ki sinsin. «Şu gosgoca ovaya, şu ulu yola bi tek alıç ağacını çok gören mevlâma ne deyim?» Durdu orada. Başını döndürüp köyden yana baktı. «Neyse, yakında su getirirler de işallah, ağaca yeşile gavuşuruz...»

Gözünü Çumra yönünden gelecek bir karaltıya bağladı. Bir toz bulutu kabarıp çıkmalıydı. Ama çıkmıyordu. «Bir işin olunca gelmez cavırlar!.. Emme işin olmasın, otur da sayıver gali! Geçerler gatar gatar, sankim İkinci Ordu manevra yapıyor!»

Öğleyi buldu taşıta binmesi, binip şehre varması.

«Namaza mı gitsem, Zaman Amad'a mı?» Öğle zamanı dükkân tenha olurdu. «Tenhalıkta göreyim efendiyi, iyi değil mi? Günah yazmaz cenaballah. 'Er-rızku kable's salât!..' Rızık namazdan önce gelir, gendi diyor!»

Vurdu İstanbul Caddesi'ne.

«Esselâmün aleyküm va rahmatullah!»

«Vaa aleyna aleyküm selââm!.. Safa geldin Galip!»

«Allah ömürler versin, varol, nurol!.. Hayırlı işler olsun bakalım!..»

Zaman Ahmet, geniş mağazanın bir köşesinde, masanın başında oturuyordu. Ardındaki duvarda resimli bir halı asılıydı. Çölde develerle giden bir şeyh, çevresinde adamları. Bir yanda şeyhe şurup sunan Arap güzelinin yandan görünüşü. Uzakta dağlar çingileniyordu. Yolunmuş yapraklarıyla palmiye ağaçları resmin boşluklarını dolduruyordu.

Fırlayıp kalktı Zaman Ahmet. Kucakladı, öptü.

«Buyur buyur, şöyle sağ canibime buyur! Kaç gündür seni düşünüyordum, nerde bizim Galip? Hasta mı, sayrı mı? Görüştürene hamdolsun! Gel şu mindere otur, dur dur, minderi sandalyeye goyalım, müsade et allaşkına!..» Kendi altındaki minderi zorla Galip'in sandalyesine koydu. Omuzlarından basıp oturttu dostunu. Göğsünde bir madalya sallanıyordu oturup kalkarken.

«Bak yani, hani galp galbe garşıdır derler, haggaten öyle vallahülâzim! Zabahtan şu gazatayı okuyunca marağ ettim. Dedim ne mutlu, artık Böyük Başgan kalkıp Kantarma köyüne gidiyor, bakımsız köylülerimizlen hemhal oluyor. Bilemezsin ne kadar mutlandım. Bir gors vadediyor, su getirtelim diyor, soruyor cami mami... Bugünleri gösteren Allaha hamdolsun...» Vurdu elini Galip'in dizine. «Önce inanasım gelmedi. Bu zina dölleri uydurur yazar bunları. Açtım telefonu Hüsnü Şifa'ya. O da marağ etmiş, Doktur Zeyni'den sormuş. Demiş nasıl aslolmaz? Demiş doğru dosdoğru! Ben de barabardım. Eee bir de sen anlat bakayım, anlat hele Galip, biraz daha haz dolsun derunuma!»

Yumurta sepetini yerden alıp masaya çıkardı Galip. «Önce bunu al bak! Benim eğsiketek yolladı: 'İlle bunu Amat ağamın hanımına götür, tezecik yiyiversinler, gabı ayrı olanın dadı ayrı olur, köy yerinde başga bi şey bulunmuyor malum...' Çok çok da selâmı var, ellerinizden öpüyor. Başganın gelme işi aynan öyle olur. Aklımızda aynımızda yok efendim. Bir de baktık telâllar çığırıyor, ineklerin başlarından bocuklar yolunuyor, avlular sokaklar süprülüyor, garılar sandıkları deşiyorlar, bebelerin sümükleri siliniyor... ulan çelişik çülüşük işler! Efendim, bizde iki hamsalak arkadaş var, biri Musa, biri Hıdır... Musa'yı tanır mın? Muhtar... Bunlar acansı dinleyip goşmuşlar şehere. Başgan nerde? Senin zibidi Zeyini demiş ağşam Meram'da olacak. Sen yok muydun Meram'daki şölende?»

«Çığırmadılar! Ceza Reisi gitmiş, anlattı biraz...»

«Bunlar goşmuşlar Meram'a! Çavuşu gandırıp, böğürtlenlerin dibine oturup, zibidi zibidi seyrediyorlar. Başgan Zeyni'ylen fısfıs edip çığırmışlar bunları. Oturmuşlar böyük masaya, pirzula getir, köfte getir, ırakı getir... Hacer deye bir gızı da salmışlar ortaya, çal ha, çığır ha, gece yarıyı bulmuşlar! Köye çıkıp geldiklerinde düşüyorlarmış yorgunluktan. İşte orda demişler Başgana ki köyümüze gel. O da sürmüş tomafilleri, çıkıp geldi Amat Efendim! Neyse! Gine bereket ki zırf delibozuk değil Başganımız. Akıllı izanlı, yani kiminle nerde nasıl gonuşulacak biliyor. Gors meselesini hemen attım önüne ki çev-

resinde bir dünya gazatacı var, alıp dillendirsinler. Hakiki Türk vatandaşları ne istiyor, dedim bilsinler. Yani öyle bir iş ki, Hıdır denen ayı tutturdu: Su! Ekinlerimize su! Guraklıktan ölüyoruz! Su emme, diniyeye boş verirsek bereketi olur mu kalkan mahsulâtın? Anlattım hepicini...»

«Dillerini sevem, mevlânı öpem! Gayfayı nasıl içersin? Yoğsam, gayfayı bırağalım, şurup mu söyleyem, ha?»

Sağ elinin orta parmağındaki şovalye yüzüğünü vurdu masanın camına. Mağazanın köşesindeki kutuları, torbaları yerleştiren çocuklardan biri koşup geldi. «Selânikli'ye git, çok gıymatlı misafirim var, şurup yollasın. Al şu parayı, gendinize de gazoz al, çabuk!..» Çocuk gitti.

«Şimdi mesele, bu gors hocasını hemen almak! Musa'ya dedim hocanın yerini hazırla! Evli felân olur adam, ona göre tedariğini yap. Gors deye hafife alayım deme. Goca odayı içerden ikiye üçe felân deyip duruyordu. Müftüylen mi gonuşacaz, Valiylen mi... gonuşup hemen goparalım. Bunları gendi hallerine bırağırsak seneye anca çıkar, hatta çıkmaz, unudurlar, bilmez değilsin, govalamak ilâzım!..»

Elini kaldırıp sırtına vurdu Galip'in:

«Goley goleeey! Hoca meselesi beş takkalık iş! Hüsnü Şifa'ya habar vereyim, yimek yimediyse Havuzlu'ya gidip bi yimek yiyelim, hemi de bunları gonuşalım barabar...» Elini telefonun kara kulpuna koydu. Kaldırdı. Çevirdi numaraları. «Hüsnü Bey orada mı oğlum? Haa ben Zaman Amat! Veriver bakayım! Haa Hüsnü Bey, hay diline gurban! Haa bak hele, öğlenneyin eve gitme! Misafirimiz var. Havuzlu'da yiyelim. Haa ben oraya telefon ederim. Hadi bubam görüşürüz. Tomafiline bin, uğrayıver buraya. Barabar geçer gideriz...» Koydu kara kulpu. «Heç nazlanmaz... Esas Bakan olacak herif budur emme istemiyor. Garısı da hasda ya... onun da çok etgisi var. Bi de çok köylü galıyor arkadaş garılarının yanında. Bakan garısı dediğin örtünmeyi de bilecek, açınmayı da. Yeri geldiğinde dans etmeyi de bilecek Galip! Eee bizim Hüsnü'nün Asiye, Deliverenli Kel Amat'ın gızı, maşşallah, köyündeki gibi duruyor hâlâ! Neyse, gine de her daşın bi nüzümlü yeri vardır

derler, Hüsnü de öyle. Görüyon, her gapıyı açan maymuncuk. Vali'ye sür, müdüre sür, dahi eskeriyeden bitecek işler için paşaya maşaya sür, herif dozer! Lisan bunda, nezaket, mamele bunda. Neyse, hadi kak bakalım. Sepet galsın...» Seslendi çocuklardan birini. «Bunu al da bize bırağıver! Kantarmalı Galip Ağa getirdi de. Çok hörmetleri, selâmları varımış hanımının... de! Haa dur, şurup söylediydik ulan! Git bak bakayım nerde galdı bu macıroğlu?»

Şuruplar girdi kapıdan.

«Geti geti geti çabuk!..»

Aldı zembilden. Karlı. Birini Galip'e verdi hemen. Ötekini kendi önüne aldı. Karıştırdı. Karıştırdı kaşıkla. Eritti çabuk karları. Dikti. «Eyiymiş!..» Dikti bir daha. «Bek gözelmiş!.. Macır mucur emme dürüs iş yapıyor. Hile mile bilmiyor daha...» Dikti, «Oooooh!..» Bir daha dikti, «Hadi sen de bitir çabuk! Bitir, şimdi Hüsnü Şifa gelir...»

Mağazanın köşesinde küçük bir çevrik vardı. Yarısı kontrplak, yarısı cam bölme, 2x3 bir yerdi. Yerden bir adam boyu ancak yükseltilmişti. İçinde büyücek bir kasa, bir de küçük masa vardı. Bir de paralel telefon. Zaman'ın şapkası, ceketi oradaki askılıktaydı. Gidip aldı. Geldi, gene ellerini vurdu Galip'in omuzlarına:

«Mal götürecek min bu sefer? İstersen ayırdayım neler istiyorsan. Resül'e felân giden gamyonlardan biriyle yollayıverim ben. Vite mite, bak habar vermedi deme, Vite yağları kakacak, biraz alıp goysan eyolur. Seksen yüz teneke gadar goy bi yere. Şeker? İstediğin gadar. Duz? Gani. Ayçiçeği yağı diyorsan ondan da vereyim. Züccaciye için bizim bilâdere gideceksin. Yeni geldi İstambol'dan. Basma kesme dersen böyük oğlumdan ikramlı alarım. Bak Hüsnü Şifagil'de gözel radiyolar var. Komşulara söyle Halkçılara gitmesinler, veresiye felân alırız. Bana yolla, kefil olurum hepsine. Tabiî bana garşı da sen kefil olursun. Çürük dürzüleri yollama sakın. Neyse bunları sona gonuşuruz...»

Galip, her gelişinde bu sözleri dinler, böyle mahçup olurdu

Zaman Ahmet'ten. Ne kadar adamlıklı, tokgöz biriydi. Sıkmazdı müşterisini.

«Götü git, götü git, heç düşünme, ne zaman istersen o zaman getir, eline para geçince getir!..»

Mağazası da gösterişsiz falan, ama içi, ardiyesi her zaman doluydu. Bir yandan dolar, bir yandan boşalırdı. Köylerin bakkallarını takviye ederdi. Köy bakkallarından öteki tüccarlarla, toptancılarla arasını bulur, gerektiğinde kefil olurdu.

«Yani senin Salim'i de çok beğeniyom ha! Maşşallah çok terbiyeli, ganaatkâr, hatırnaz, hesabı guvatli, hem de zekâlı! Salim'i dükkâna yerleştirmen eyolmuş... Aaah, sana her zaman diyorum gel şehere, böyült elindeki işi, valla üç seneye galmaz Meram'da yazlığın, şeherde gışlığın olur! Emme gelmiyorsun, neyse...»

Mağazanın önünde bir «Taunus» durdu, korna çaldı. Zaman, çekti Galip'i. Yürüdüler. İstanbul Caddesi, faytonlarla, bisikletlerle, yük arabalarıyla, hammal, çırak, kucağında kutu, sırtında sandık adamlarla doluydu. Uzanıp arabanın kapısını açtı Hüsnü Şifa. Zaman Ahmet, öne Galip'i itti, oturttu. Kendi arkaya geçti. Taunus yürüdü. Halıcı Gazi'yi, Philips Dağıtıcısını geçtiler. Hükümet Sarayının önüne çıktılar. Oradan Alâaddin'e doğru sürdü, göbekten döndü Hüsnü Şifa. Saray Sinemasının önünden geçip Havuzlu Lokanta'ya doğru kaydılar. Şehir sıcak, lokanta ise, havayı döğen fıskiyelerle serindi bu saatlerde.

Hüsnü Şifa, arabayı bir akasyanın altına eğledi. Ceketini arabada bıraktı. Kısa kol bir gömlek giymiş, kelebek kravat takmıştı. Saçlarını da alaburuş kestirmişti. Hafif de sarışın, gökgözdü. Sivil giymiş Amerikan çavuşlarına benziyordu. Gerçekte Yüksek Fizik Mühendisiydi. Amerika'da Michigan State University'den lisans diploması almıştı. Fakat devlet işine girmemişti. Buzdolabı, çamaşır, dikiş makinesi, çeşitli metal eşya üzerine toptancılık yapıyordu. Topal Galip'i kolundan çeke çeke götürdü, havuzun kıyısındaki boş masaya oturttu.

Önce birer lâhmacun getirttiler. Sonra birer buçuk porsiyon etli ekmek söylediler, bol salata getirttiler.

«Tomatizler felân çıkmış mı yavu Amat Efendi?»
«Oh'hoooo, çoğ oluyor çıkalı!..»
«Valla hayret!..»
«Amma bunlar turfanda, Finike'den geliyor...»
«Tomatis biber... şu mevlâmın işlerine baak!..»

10

DÜNYA BİR SİYASET

Üç gün sonra Hüsnü Şifa, Kantarma köyüne bir kurs hocasının verildiğini telefonla Zaman Ahmet'e bildirdi:

«Kadro yokmuş hazırda. Esef ettim Vali Beye: 'Bir Başganın vaadi, böyle bürokratik bahanelerle geri bırakılamaz. Rica ederim bir çaresini bulun!' Bir çıkıştım buna. Neyse, Kız Öğretmen Okulunda bir kaloriferci kadrosu varmış, oraya bir atama yaptılar. Kantarma Kuran Kursu hocası güya bir okul kalorifercisidir şimdi. Bu yüzden maaşlarını gidip Kız Öğretmen Okulundan alacak aybaşlarında. Gönülleri olunca nasıl buluyorlar yolunu görüyor musun? Fakat imam kadrolarının böyle uydurma usullere bağlanması ne acı! Neyse, tebrik ederim bu iş bitti. Saygılar...»

Hemen o gün bir kamyona mal doldurup Kantarma ve Resül'e gönderdi Zaman Ahmet. Bu haberi de yolladı Şoförle:

«Beş on güne galmaz hoca gelir, ona göre yerini yurdunu hazırlasınlar. Tabiî şimdi yaz zamanı, çocuklar işte olurlar, gors toplanamaz. Fakat harmanlar kakınca dova ile vede asrî bir tören ile açılışını yapmaya geliriz işallah!.. Gözlerinden öperim...»

Bu haberi aldı, dükkânın önünde, topal bacağını sağlam bacağının üstüne attı Galip. Küçük oğlunu Kahveci Mamut'a gönderdi, bir az şekerli yaptırdı.

«Haşşöyleee haşşöyle! Kına gibi un oldu şimdi! Goca Odayı böldürdü mü acabola muhtar? Sıkıştırmayınca böldürür mü rezil? Hadi gine usta parasını ben vereyim. Bu hayrı da ben yapmış olayım köye. Geldiği zaman kilimi keçesi yoğusa onu da caminin kilimlerinden idara ediverelim. İmam İbram Havız gendi köyümüzün adamı. Okusun ezenini, gıldırsın namazını. Bu da bebeleri derslesin. İkisini İbram Havız yapamazdı. He-

mi de, gem furma demişler eşşeğe, gendini at sanır. Gors için ayrı bi hoca nüzümlüydü, geldiği eyoldu...»

Hıdır, Hatıp değirmeninden geliyordu. Değirmende bir gün sıra bekledi, Abdulla'yla konuştu, kaynattı, ununu da üğüttü, paat küüt vura vura geliyordu.

«Gözün aydın Hıdır! Köye bi hoca verilmiş, çocuklara gors okudacakmış! Topal Galip'le muhtar evini hazırlıyorlar şimdi. Demincek Garagızın Ayşeli söylüyordu, duyuverdim...»

Cukcuk Ali de eşeğine iki çuval sarmış, değirmene gidiyordu. O da söyledi. Haber yayılıvermiş...

«Eeee nooluyor böyle? Bizim sucu ne zaman geliyor allah kısmet ederse?» Vurdu sopayı eşşeğe Hıdır. Sonra kızdı kendine: «Malın ne gabatı var oğlum? Ne furuyon paat küüt? Sür! Sür çabuk da, var anlat hamsalak Musa'ya, böyle oturmaylan olmaz...»

Eve geldi, yükü yıktı, çıkardı çuvalları yukarı. Sunacık bostan çapasına gitmiş. Eşeği Duran oğlana verdi: «Götür anaan yanına, güt oralarda...» Bundan sonra hiç eğleşmedi, doğru Musa'ya gitti, evine.

Müslüme çıktı:

«Musa evde yok, Goca Odaya gitti. İçine usta gattılar. Gors hocası geliciymiş. Hazırlık görüyorlar.

«Gors işi dedin mi goşa goşa gider!..» Döndü. «Gors hocası bunlara bereket getirecek. Derelerden gümüş sular akıdacak... gider, hamsalak Musa goşa goşa gider!..» Dolanıp Koca Odaya vardı:

«Selâm muhtar!»

«Aleykümselâm adamım, hoş geldin!»

Koca Oda köyün eski odasıydı. Rahmetli Barnik yaptırmıştı. Altı ahır, üstü iki göz üzerine, sağlam bir yapıydı. Bir gözünde hatırlı konuklar eğlenirdi, bir gözüne de gariban yolcular alınırdı eskiden. Hekimhan'dan, Darende'den gelip geçen toplayıcılar bu gözde kalırlardı. Yemlerini, samanlarını, çorbalarını, ekmeklerini bir süre Koca Barnik kendi kayırdı, sonra oğlanlarına kaldı. Oğlanları bir süre baktılar. Bir süreden sonra hakkından gelemez oldular. Olanağı mı vardı? Koca Odaya

bakabilmek için Koca Barnik olmak gerekiyordu. Hem onun günündeki bereket ekmekte aşta, yemde, samanda... şimdi nerde? Şimdi oğullar boğazlarını anca beceriyorlar. Belki on yıl var, köreldi Koca Oda. Bakılmaya bakılmaya gelmez uğramaz *oldu o* eski «dokuz kısmet getirip sekizini yiyip birini gene oda sahibine bırakan» konuklar. Ara sıra gene düşüyordu, ama daha çok şöyle tekerleme ediliyordu:

Yolcu, iyi bak geldiğin yere
Su içmek istersen uzak dere
Ekmek yemek istersen Allah vere
Yatıp uyumak istersen geldiğin yere!

Tanışlar, bilişler yada gene duyulmuş işitilmiş utanılacak konuklar olursa birkaç kişi vardı, Topal Galip, Hacı Okkalı, Hacı Yusuf gibi, götürüp evlerinde konuk ediyorlardı. Ama genellikle, «Akşam oldu davul, herkes evine savul...» Evliler gidiyor, konuklar ortada kalıyordu. Karanlıkta kapı dövüyorlardı: «Biraz yem, biraz saman, biraz da ekmek, allah rızası için...» Çok sürmedi, kesildi konuklar. «Şehere yakın olduğuna, şeher edetleri çabuk pençesine aldı Kantarma köyünü!» Yaşlıların elinden üzülmekten başka bir şey gelmiyordu. Gençlerse, bu durumun ayıbını üstlerine bile almıyorlardı. Onların başka, değişik sevdaları vardı, filizlenip filizlenip geliyordu yeni yeni.

«Napıyorsun bakalım muhtar?»

«Şu odayı böldürüyorum adamım! Bilmem duydun mu, gors hocası verilmiş, bigaç güne gadar geliciymiş, hazırlık gördürüyorum. *Ustaları* gattım, parasını Topal Galip verdi, muhtar olduğum için ben de başlarında duruyorum...»

«Oda böldürmen, usta çalıştırman, kerpiçlerle çamurlarla uğraşman bek gözel! Emme bizim sucu dürzüsünden bi habar yok, buna ne diyorsun?»

«Eee yaz var gış var, evecek ne iş var demişler be adamım! Sabret, o da çıkar gelir engücü! Nasolsa sözünü verdi Başgan. Bak birini duttu, onu da dutar... işallah!»

«Topal Galip gitmiş Zaman Amadı, Hüsnü Şifayı görmüş, habarın yok mu? Gendiliğinden mi oldu sanıyon olanları? Herifler vızır vızır, tap burda, tap şeherde! Biz de oturuyoz köy-

de, yada gors hocası gelecek deye oda böldürüyoz! Halbuysam düşünsen ya bi muhtar, ne faydası var gors hocasının bize, kafa ağrıtmasından başga? Bize nüzümlü olan asıl sucu değil mi?»

«Yavu adamım, sana gözel gözel anlattım dünya nasıl siyasettir! Şimdi herif çıktı istedi, Başgan da verimker oldu, köyün içinde, 'Biz gors hocası istemiyoruz!' deye garşı durulur mu? Topal Galip duttu, hocayı getirtti, sen de yerini hazırlarsın. O bir işdahlıysa, sen iki işdahlı görünürsün. İçinden gine söver sinkaf edersin de, heç değilse dışından Topal Galip'ten fazla ister görünürsün. Yani bi bunları anlayamadın gittin, ellehem anlayamayacaksın da adamım!»

«Yok öyle, yok muhtar! Anlıyorum olanları ben. Onlar gidip hocayı nasıl gopardılarsa, biz de varacaz sucuyu goparacaz. Ağlamayan çocuğa meme yok! Eğerkine heç sesimizi çıkarmazsak beş yıl gelmez bizim sucu! Öyle Başganımış maşganımış, unuduuuur giderler. Hemi de beş yıla gadar ya ayı ölür, ya ayıcı!...»

«Yok canım! Not ettirdi Bakana, Valiye. Bakarsın bugün yarın bi ses çıkar, emme biz gine yoklayalım. Fakat elimizdeki işi bitirmeden olmaz. Birini bırakıp ötekine bulaşmayalım adamım. Ne demiş Hazratı Peygamberimiz, ümmetim armıdı birer birer yisin. Biz de birer birer yiyelim adamım! Sabırlı ol. Şimdiye gadar ölmedin susuzluktan, şimden keri de ölmezsin işallah!»

Hıdır durdu: «Ne zaman gideriz pekey?»

Muhtar hesapladı kafasından. Önündeki işe de baktı:

«Havtaya gideriz... nasıl?»

«Geç... çok geç!»

«Öyleyse on güne! Anca on güne gideriz! Sana böyle demeliydim ki sözümü anlamalıydın. Yani goçum, heç yorma beni, havtaya gideriz. Hadi bakalım, bak ne gözel cuvap veriyorum, ne açık, ne selis!..»

«Çok geç muhtar! Sen gine bi düşün, yarın-yarından keri gidelim biz! Gidip gulaklarından gebe edelim herifleri. Sucu deyelim. Belkim bu yaz hayırlısıyla bi yerlerden bulurlar da

şu bostanları sularız gana gana. Arpaların yerine gökmısır, gökfasille ekeriz...»

«Ek, gine ek! Emme bunu bitirmeden gidemeyiz. Daha bak, benim de gendime göre düşüncelerim var. Şimdi bu Topal Galip kakıp gitti gors ayırttı, hoca getirtti, bizim buna garşılık bi şey yapmamız ilâzım!»

«Sucu getirtiyoruz ula, yetmiyor mu?»

«Hayır! Diniye cihetinden bi şey yapmamız şart! Bu dürzünün altında galdık mı, temelli tepeler bizi! Daha baskın bi şey yapmalı...»

Baktı Hıdır bön bön: «Ne gibi bi şey!»

Ustalar dalmış çalışıyorlardı. Üç kişi almışlardı yanlarına «amele»: Kurban, Refik, Gediğin Osman... Onlar da dalmışlar çalışıyorlardı. Bugünkü yemeklerini Müslüme hazırlayacaktı. Yarın Topal Galipgil'deydi sıra. Muhtar, biraz köşeye çekti Hıdır'ı:

«Ben düşünüyorum ki, bunun karşısına biz de bir minare yaptıralım usulca! Bir de camiyi onarttık mı, ancak başgelebiliriz bu dürzüyle!»

«Neyle yaptıracan ula minareyi?» Sarardı Hıdır.

«Heç korkma, düğün edenle yapı yaptıranın yardımcısı allahtır. Gum paralarından biraz var. Biraz da salma salarız gomşuya. Daha olmadı bigaç bin de vilâyetten furuz! Olur biter. Bunlar gaygu değil de, caminin onarımına gider biraz. Boyası moyası, içinin yazıları, bayâ ciddi usta ister. Usta ki, belkim Eskişeher'den getirtmek ilâzım!»

Hıdır'ın bönlüğü daha da artıyordu:

«Eyi ya, ne faydası var bunların? Bunlar ezen, dova, fakat ekinler gavruluyor gırlarda! Suyumuz olmadığına ot da olmuyor, ineklerin kemiklerini say, öküzler sabanı çekerken yıkılıyor. Çocuklar dersen perişan, ağaran yok, göğeren yok. Bi dene pehlivan çıkmıyor gaç senedir köyümüzden, daha da çıkamaz epey zaman...»

«Çıkmasın adamım! Şimdiye gadar çıkmamış çıkmamış da, hemen bi havtanın içinde pehlivan mı doğuracaz? Ulan bir de Trakya'da Çakmak Hattı'nda askerlik ettin. Onun orası ne ol-

sa Avrupa sayılır. Köyümüzden Avrupa görmüş bir adamsın emme, gine de siyaseti bilmiyorsun. Sabret bak, sucuya da, suya da sıra gelecek. İş ki bu Topal Şeytan'ın oyunlarına gelmeyelim, annadın mı?»

Kafasının içinde kurula kurula zemberek olmuştu muhtar. Gittikçe sabrının sınırına varıyordu. Çıkarıp bir sigara yaktı. Bir tane de Hıdır'a tuttu, ama yüzünü eğri gördüğü için almadı Hıdır. «Eyvallah!» Elini kaldırıp salladı başının üstünde. «Sucu mucu hacat değil bizim köye, galıversin! Napalım, bizden keri gelenler mezerlerimize işesinler, hemi de yedi silsilemize sövsünler. Benden başga goşturan yok bakıyorum. Mademöyle, ben de bırağırım, daha eyolur, hade eyvallah muhtar!»

«Darılma, gücenme Hıdır!»

«Darılır mıyım?»

«Darılma adamım!..»

Çekip yürüdü Hıdır. Sabahtan bir kül gömbesi yemişti değirmende. Onunla duruyordu. Açlıktan kazınıyordu içi. Çabuk eve çıktı. Kedi deliğinden elini sokup anahtarı aldı. Açtı kapıyı, girdi. Keşlik de bitmişti deride. Tencereyi dığanı yokladı. Yoktu bir katık. Bir baş kuru soğan buldu. Yumruğunu vurup yardı soğanı. Ayıkladı kabuklarını, zarlarını. Koydu yufkanın arasına. Tuz ekti. Dürüp yemeğe başladı. Hemen bitirdi bir yufkayı. Baktı doymadı, bir yufka daha dürdü soğanla. Aldı eline, çıktı. Kitledi kapıyı. «Varayım usul usul ineyim Sunacık'ın yanına, bakayım nâpıyor?» Elinin dürümüyle yürüdü.

Kadir Baba Hüyüğü'nün oralar nadasa yatırılmıştı bu yıl. Bostanı oraya ekmişlerdi. Biraz kavun, biraz karpuz, bolcana da kabak! Olursa, yani biraz yağmur düşüverirse, yemelerine yeterdi. Dün gitmişti Sunacık çapmaya, kurtaramamıştı. Bugün de çapıyordu. Yürüdü Hıdır.

11

VALİ KAPISI, BEY SOFRASI

Hükümet konağında, Valinin kapısının önünde bekliyorlardı Hıdır'la Musa. Sabahtan beklemişler beklemişler, sıraları gelmemişti. Öğleden sonra gelmişler, gene bekliyorlardı. İki jandarma duruyordu kapıda. Bir de polis vardı. Polis, «Sen ne konuşacaksın, sen ne diyeceksin?» soruyordu gelenlerden.

«Nasrettin'in kürkü! Bizimkiler de bek kötü değil eme yüzlerimiz berbat! İnsanın yüzü azcık ak olacak. Bizimkiler gibi yağlı aş görmemiş bakır olmayacak. İşte bak adamım, gadın öğretmenler bilem girdiler, biz bekliyoruz. Daha ne gadar bekleyecez, belli değil. Böyük Başganı değil ya, Hazratı Peygamberi görsek gine bizimki bu! Değil mi ki dabanımız köylü, yüzlerimiz yanık, şapkalarımız yağdalı!..»

Hepsini böyle bir sıra içinde konuşmuyordu Musa. Birazını kafasından geçeriyor, birazını da Hıdır'a söylüyordu. «Deee, herkesleri alacak alacak, ondan keri gönlü olursa bizi alacak. Ölme eşşem ölme! Tam öyle adamım!..»

«Bi daha söylesek pulise! Ne bu yavu? Herkesin işi gaydı var, gendi işimiz için de dolaşmıyoruz buralarda, guyacaksa guysun, guymayacaksa söylesin, çekip gidelim hayırlısıyla!..»

«Çekip nere gideceksin? Köye! Köyden de bura gelmek için gıvradıyordun!»

«Canım şart mı köye dönüp gitmek? Düşünürüz bir çare...»

«Gideriz Angara'ya, çıkarız Başgana, haa? Yala gali avucunu! Valinin gapısını iki candarma bi pulis dutmuş, onunkini gaç kişi dutuyor kimbilir? Acale etme, bekle biraz daha. Sıramız gelir, bugün gelmezse yarın gelir, girer anladırız işallah!»

İkindiler okundu minarelerden. Yeniden gelip gidenler oldu. Jandarma Alay Komutanı girdi. Koltuğunda dosyalar, dosyalarla Emniyet Müdürü girdi. İl yollarıyla ilgili işler için Bayındırlık Müdürü girdi. Her giren yarımşar saatten fazla ka-

lıyordu. Arada telefonlar çalıyordu. Ereğli, Karaman, Ilgın, Sarayönü, Cihanbeyli belediye başkanları giriyor, onlar kalıyorlardı. Kantarma köyünün muhtarı Musa'yla, aynı köy halkından Hıdır'a sıra gelmiyordu.

«Size gelin dedi miydi Vali Bey?»

«Demediydi emme gendinin haberi var. Böyük Başganla bizim köye geldiğinde dedi Başgan gendine, o da not etti defterine...»

«Anlaşıldı... Bunu siz Bayındırlık Müdürüyle konuşsanız olmaz mı? Hadin onunla konuşun eyisi!..»

«Yok efendim, Bayındırlık Mürünün heç haberi yok! Bu işi Vali Bey biliyor. Gendine de Böyük Başgan söyledi yani... ordan biliyor. Değilse ne kafasını ağrıtalım?»

«Ama Vali Beyin de ne kadar meşgul olduğunu gözünüzle görüyorsunuz!»

«Biz bu iş için ta sabah ezeninde yola çıktık efendi! İki sahat Çumra yolunda bekledik, iki sahat sabahtan burda bekledik, iki sahattır da, annadın mı, şimdi bekliyoruz, gitti goca gün burnunu dikip! Eğerkine, çeker Bayındırlık Müdürüne felân gidersek, emeklerimiz ziyan olur efendi. Eyisi mi bekleyelim azcık daha. Belkim bize beş takkasını ayırır Vali Bey. Yani her gün, her havta gelip eşiğini aşındıranlardan değiliz biliyon. Ayda âlemde, ne ayda âlemdesi, bin yılın başında bir... işimiz düşmüş de, gelmişiz! O da ha deyince görülmediği gibi, bırak heç olmazsa beklediğimize garışma efendi!»

Bakanlık müfettişleri geliyordu. Kandınhanı'nın Toprak Mahsulleri Ofisi'ndeki yolsuzluktan ötürü, Genel Müdürlükten koğuşturmacılar geliyordu. Saat beşten sonra Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin çayı vardı, onun temsilcileri gelip çağrı bırakıyorlardı. Aladağ'ın başındaki radardan Amerikalı binbaşıyla yardımcısı ve çevirmeni geliyorlardı. Meram'ı Güzelleştirme Derneği temsilcileri geliyordu. Hıdır'la Musa bekliyorlardı.

Hıdır birden pişmanlık duydu:

«Kusura bakma yavu muhtar! Yani gine gendime gızıyo-

rum bak! Sen bekleyelim diyorsun, ben gidelim deye dutturuyorum! Evet madem bekledik, sonunaca bekleyelim haggaten!»

Çıkarıp bir sigara daha yakıyor Musa: «Bekleyelim adamım!» Veriyor bir tane de Hıdır'a. «Acı acıyı, su sancıyı... nasıldın o söz? savar demişler, öyle mi? Savar savmaz, yak bakalım!»

«Vali Beyin, beşte, Kadınlar'ın çayına gitmesi gerek. Bence bugün sizi kabul edemez. Boşuna beklemeseniz...»

«Yavu pulis efendi gardaşım, âlim unutur galem unutmaz, yaz adımızı tevtere, goy önüne: Kantarma köyünden su işi için deye de belli et. Galınca da bir cızık çek. Eğerkine, 'Hayır gabul etmiyorum, görüşemem!' derse, napalım, küseriz gaderimize, döner gideriz. Dünyaya bi daha gelişimizde, yada Böyük Başganı bi daha görüşümüzde deriz ki, oldu olacak, birer vali daha goyun şeherlere, o da köylülerin işine baksın!»

Hıdır, kulağına tutup dinledi tık tık'ını saatının. Çalışıyordu düzenli. «Ne kaldı şunun şurasında beşe yavu? Valla billâ *insan punt olacak. Ulan heç mi insafınız yok? Hep şeherlinin* işlerini görüyonuz, dahi, gabuklu Amerikanların işlerini! Ha noolursunuz, beş takkacık da köylünün işlerine döndürün yönünüzü. Yemin mi içtiniz bakmamaya?»

«En eyisi bizim de goca göbekli Zaman Amat'a gitmemizdi peşin. Ordan kalkıp Hüsnü Şifa'ya gitmemiz, yalvarmamız... dı! O zaman belkim bizim işimizin de bir çaresi bulunurdu. Deyeceksin ki bizden ne çıkarı olacak Zaman Amat'ın, Hüsnü Şifa'nın? Daha olmazsa birer dükkân da biz açardık, alırdık yarımşar kamyon mal. Vede getirirdik gelişte gidişte köylülerden topladığımız yumurtalardan kırkar ellişer. Hemi de azcık daha menfatımız olurdu sonunda, Havuzlu Lokanta'da birer yimeklerini yirdik, guşun südü eksik!..»

«Neyse, yimeği batsın dürzülerin de, işimiz görüleydi!»

Duruyorlardı orada öyle. Birden jandarmalar toparlandılar. Polis toparlandı. Kapıcı, hademe; birkaç sivil görevli sürekli olarak oralarda dolanıyorlardı, toparlandılar. Dizilip bir koridor yaptılar oracıkta. Birden Vali Bey göründü. Ama hayret, bekledikleri kapıdan değil, onun yanındaki kapıdan çıktı. İki

genç «maiyet memuru» vardı peşinde. Dosyaları, çantaları kucaklamışlardı. Dosyalı, çantalı başkaları da vardı yanlarında. Ok gibi, oktan daha başka bir şey, kurşun falan gibi yürüdü çıktı konağın salonundan. Kıyıda köşede kaç adam varsa, dikilip put oldular. Eğdiler başlarını. Bu sefer aklarını giymiş, vapur dumanı gözlüğünü takmış, kumlu kravat bağlamıştı Vali Bey. Musa baktı. Hıdır baktı. Vali çekip gitti, sanki kumlu kravatının borcunu ödememiş. Hıdır'la Musa bakıp kaldılar bir süre. Sonra Musa dürttü Hıdır'a:

«Gitti... adamım!»

«Gitti!..»

Polis çırptı pantolonunu sanki toza oturup kalkmış gibi: «Allah için eyi beklediniz, ama çıkıp gitti! Dedim ya size, saat beşte Kadınlar'ın çayı var. Ondan sonra da çeker Meram'a gider, çocuklarını alır, oynar biraz. Siz bakman böyle çekip gittiğine, çok eyidir, hem de çalışkandır Valimiz. Sabahları sekizde gelir. Öğlenleri az yer. Akşamları altıya, hatta yediye gadar çalışır genel olaraktan. Fakat bugün Kadınlar'ın çayı var. Yani Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin demek istiyorum!»

«Gaç senedir bu gapıdasın pulis efendi?»

«On iki, on üç...»

«Hep bu vali mi?»

«Çok vali gördüm!»

«Çok da şişmişsin...»

Baktı polis Musa'ya, alay var mı, yok mu gözlerinde. Var-yok...

«Benim yerime olsan sen de şişerdin otura otura...»

«Otura otura, yiye yiye...»

«Efendim? Annamadım... ne dedin?»

«Haklısın dedim. Yani senin bi gabatın yok. Biz Vali Beyi görecektik, o da çıktı gitti... Sana ne deyebiliriz?»

Musa'nın dikliği Hıdır'ın hoşuna gidiyordu. Ama korkutuyordu, kaşırken kaşırken başına bir iş bulacak. Usulca çekti kolundan, sürükledi. Polise de el salladı Hıdır: «Hoşcagal emşerim!» Yürüdüler.

Konaktaki bütün memurlar, bütün müdürler, yazıcılar çı-

kıyorlardı. Solup gitmiş bayanlar vardı. Ensesi kat kat, göbeği polisinkinden daha çok şişmiş, pabuca pantolona sığmayan yaşlanmış memurlar, kimileri de çok zayıf, hiç yememiş, içmemiş, yeyip içtiğini göstermeyip inkâr etmiş memurlar vardı, çıktılar. Hıdır'la Musa karışıp aralarına, indiler konağın tâ padişahlar gününden kalma merdivenlerinden. Polis baktı arkalarından. Çok kızmıştı Musa'ya nedense: «Eşşoğlu beşkulak!.. Çok şımardılar durdukları yerde!..»

Hıdır, Musa'nın kolunu bir süre bırakmadı. Döndü konağın önünde. Dağ gibi taş yapıya bir daha baktı. Sonra yukarı, İş Bankası'nın önünden İstanbul Caddesi'ne doğru yürüdüler.

«Ne diyorsun, gidelim mi Zaman Amat'a?»

«Ciddi mi söylüyorsun?»

«Ciddi söylüyorum tabii adamım! İşimizin görülmesi için gerekiyorsa Zaman Amat'a da gidecez. İşte gördün, bekledik ağşama gadar, almadı gapısından içeri. İşi, çok işi var, tabii bizimki iş değil. Gidelim teslim olalım, öpelim elini eteğini. Dedik ya, Arap eli öpmeylen dudak gararmaz!»

Tuttu Musa'nın kolunu, sıkıca çekti Hıdır, «cık» etti usulca: «Gitmeyelim! İstemez... Belkim Doktur Zeyni'ye uğrasak daha eyolur. Hüsnü Şifa'ya doğrudan gitsek de olur. Ne gidiyoruz Zaman'a? Öpeceksek bi kişinin elini öpelim, o da doğru dürüs biri olsun!»

«Pekey adamım... gabul! Ne dedin de olmaz dedim şimdiye gadar? Bak hep senin dediklerini yapmaya çalışıyorum. Gidelim şehere dedin, geldik, gidelim Valinin gapısına dedin gittik. Şimdi de eğer diyorsankine gidelim Doktur Zeyni'ye, hay hay gidelim. İşallah bulabiliriz de bizi gabul eder, dinler derdimizi, hemi de yüreğimize biraz su serpilmiş olarak döneriz köye...»

Yürüdüler İstanbul Caddesi'nden biraz. Bir vitrin gördüler, yatak koymuşlar. Yorganlar kırmızı carseden. Karyolasını da akkavak ağacından yapmışlar. Yürüdüler. Halıcı, mobilyacı. Mobilyacının önünde durdular. Alçacık boylu koltuklar, divanlar, kanepeler, portmanto, komodinler, vestiyer çeşitleri, aynalar... Ve puflar, çek altına otur, ama Hıdır da. Musa da bilmi-

yorlardı çoğunu, çoğunun adını. Bunların döşendiği evlerden birini de görmemişler, girmemişlerdi kapısından. Fakat koltukların her biri bağırıyordu teker teker ben koltuğum. Varıp oturmak istiyordu Musa'nın canı. Ve yemek takımları vardı. İnce cam geçirilmiş gibi cilâlıydı üstleri... Sonra çocuk arabaları vardı. Ufacık yorganını örtmüşler, oyuncaklarını önüne koymuşlar, mavi boncuk asmışlar bir yanlarına... koy çocuğunu sür öyle.

«Görüyorsun değil mi adamım şu safaları?»

«Görüyorum...»

«Emme bizde talih yok!..»

«Gahba garlı Kör Salih!..»

Döndüler İstanbul Caddesi'nden. Vakıf Hanı'nın önüne geldiler yürüye yürüye. Hava serinlemiş, faytona koşulu atların sinekleri dağılmıştı. Hana girip çıkanlar çoktu hâlâ. Avukatların, doktorların yazıhanelerini, muayenehanelerini arı kovanları gibi işletiyorlardı.

«Zeyni Beyi burdan mı yoklayalım, partiden mi?»

«Gelmişken bi bakalım, yoksa partiye gideriz.»

Girdiler büyük betonarme yapının içine. İkinci kata çıktılar. Sora sora gidiyorlardı. Musa birkaç sefer gelmişti buraya, ama unutmuştu hangi kapı onunkisi.

Bakınca levhasını gördü Hıdır, «Aha burası!» Durup altını da okudu: «Birinci Sınıf Hariciye Mütehassısı... Kadın Doğum Bevliye... Çok birinci levhası var!..»

Musa bastı zile. Bir daha bastı.

Bir kadın çıktı ak gömlekli: «Gelmedi Doktur Bey!» Kapattı.

Hıdır çekti Musa'yı: «Partidedir! Hemen gidelim, ordan da gaçırmayalım...» Birden bataklıktan kurtulmuşlar, kumsala çıkmışlar gibi hafifledi Hıdır. Bir şevk geldi içine. Partiye bir an önce varmak istiyordu. Muhtarın elinden tuttu usulca. Yürüdüler.

Yalpalamadan gidiyorlardı. Aynı hafifleme Musa'ya da gelmişti. Dosdoğru yürüyüp otobüs duraklarını falan geçerek, PTT' nin, Torunoğlu mağazasının önünden ilerleyip saptılar. Parti

binasına da girip çıkanlar vardı. Daldılar hemen içeri. Çıktılar ikinci kata. Kapıcı, burada da kapıcı! Sordu ne istiyorsunuz? Musa söyledi. «Biz Zeyni Beyi arıyoruz emşerim!»

«Gözeeeel!.. Demek Zeyni Beyi arıyorsunuz?» Küçük bir oda gösterdi içi boş. «Geçin oturun! Arayan demişler mevlâsını da bulur, belâsını da... haa öyle değil mi? Geçin de oturun bakalım...»

Alay etmiyordu ya kapıcı? Çünkü artık «ulan herkes bizimlen eğleniyor adamım, kimin doğru, kimin yampiri gonuştuğu belli değil gidinin şeherinde!..»

Altlarına birer sandalye verdi, «Oturun...»

Kendi de kapının ağzındaki sandalyeye çöktü yeniden. Çıkarıp bir sigara yaktı. Musa hâlâ soran gözlerle bakıyordu: «Nerde Zeyni Bey?»

«Zeyni Bey toplantıda! Bakın sesi geliyor... İdara Hiyyeti toplantısı derler buna. Bugün ne günlerden? Cuma... Hayırlı mübarek cuma... Cuma günleri toplanır partimizin İdara Hiyyeti... Bir iki gonuşup dağılırlar. Esasında Angara yapar çatar her şeyi... burası da uyar!»

Tıpkı kendileri gibi bir köylüydü kapıcı. Ama paketinden tek sigara çıkarmış, sadece kendi yakmıştı. Ne çabuk şehirli olmuştu. Bir «şehirli teklifi» bile yapmamıştı. İçiyordu ve konuşuyordu makine gibi gır gır gır.

Muhtar, elini cebine attı, paket çıkardı. O da kendi yaktı, koydu paketi yerine, göz etti Hıdır'a.

Hıdır attı elini cebine. Paket çıkardı. Bir sigara çıkardı. Paketi yerine koydu. Kalkıp kapıcının yanına gitti: «Yavu emşerim ataşını versene...» Uzattı sigarasını kapıcı.

Hıdır sordu:

«Zabahberi Vali'nin gapısında bekliyoruz! Gocca gün bizi orda beklettiler, sonra dediler Vali Bey Gadınlar'ın çayına gidiyor! Dönüp geldik ellerimiz böğrümüzde. Yavu emşerim öğsüz oğlak gibiyiz bu şeherlerde. Yoğsam Zeyni Bey de Vali gibi bekletir bekletir, sonra çeker gider mi?»

«Cık» etti kapıcı: «Gabili mi var? Zeyni Bey yoksul bubası! Gariplerin adamı. İşte bak şu sahatta mayenehanesine git-

miyor da gelip partide çalışıyor. Toplantı yapıyor. Sizin gibi garibanların derdini dinliyor. Heç korkman çıkıp gitmez, gidemez. Vede Vali'ye bakman siz. Onnarda idaranın bürokrasi-si-si var, deyemedim, bürokra-si-si var! Zeyni Bey mis gibi adam. Paraya felân eytaçlığı yok. Çünkü vaktiyle gazanmış, şimdi yiyor tıkır tıkır...»

Onayladı kapıcıyı Musa:

«Sular akarken doldurmuş gabını, dutmuş yükünü!»

«Dutmuş deee, ne dersen de!..»

«Biraz uzayacağa benzer toplantısı, ha?»

«Eee uzar, amma mutlaka gonuşur sizinlen!»

«Emme biz daha burdan çıkıp köye yetişelim diyoruz?»

«Yetişirsiniz! Gaçmıyor ya köyünüz yerinden!»

Sordular, sora sora bitirdiler sigaralarını. Hıdır kalkıp biraz dolandı odanın içinde. Pencerenin önüne durdu. Torunoğlu' nun mağazasına emprime giymiş, ak göğüs, beyaz gerdan, etekleri esip savuran kadınlar giriyorlardı alışverişe. Durup biraz seyretti. Camlardan içerisi olduğu gibi görünüyordu. Genç genç tezgâhtarlar kadın müşterilere soruyorlar, bir o topu, bir bu topu indiriyorlar, istedikleri toplardan da kesiyorlardı. Genç tezgâhtarların kız yüzüne benziyordu yüzleri.

«Sen orayı eyi buldun! Seyret biraz, sinema gibidir. Vaktın nasıl geçtiğini bilemezsin!..»

«Hemi de çok hıssalı! Geyemez bu toplardan bizimkinler ömürlerinde bir deffa! Gırat da geçse, Halk da geçse, bizimki hep aynı değil mi?»

«Eee orası öyle! Eğerkine sen bunu yeni öğrenmişsen, biraz geç kalmamış mısın?»

«Bizimki... köylerde başakçılar vardır hani, biçilen ekinin galan başaklarını toplayıp geçinirler... zenginlerin döküntülerini toplayıp geçiniyor gibiyiz...»

«Gibi'si fazla hatta...»

«Şuna baksana, bir aldılar mı kaç metro alıyor hasbalarım?»

«Almayıp nâpsınlar? Para var... Sağlık dersen var. Yiyip içiyorlar öğün sektirmeden, gözellik dersen o da var. Gezmek

için cadda sorarsan susaçan makineleriyle sulayıp serinletip duruyor belediye. Almayıp da nâpacak haspalarım? Tabii alacaklar. Hemi de geyinip düzüşecekler, soyunup düzüşecekler, soyunup düzüşecekler. Düzüşmek için alacaklar, almak için düzüşecekler! Tehooo, şeher avratları bunlar!..»

Musa, oturduğu sandalyeyi gıcırdattı:

«Heralım burdan da hava alacaz adamım! Ağşam oluyor!»

«Oluyor değil, oldu, amma şimdi çıkarlar!»

Birden toplantı salonunun kapısı açıldı. Doktor Zihni yarıp çıktı dışarı. Koridoru adımlayıp karşı odalardan birine geçti. Bir klâsör aldı içinde beş on evrak. Tam dönecekti, Musa'yla Hıdır'ı gördü: «Ooooo! Burda mısınız?» Görüp durdu. «Hoş geldiniz! Nasılsınız- Maşşallah yavu, vefalı arkadaşlarmışınız! Çok memnun oldum...» İvedilikle ellerini sıkarken bunları sordu. Ama karşılık almadan yürüdü içeri. «Kusura bakmayın, oturun biraz. İçerde bi toplantımız var. Siz yabancı değilsiniz...» Kayboldu gözden.

Şehirde kapılar hiç açık durmuyordu. Giren kapatıyordu ve kayboluyordu. Gene de ılıdı içleri. «Herifin bal akıyor dilinden. 'Siz yabancı değilsiniz!' 'Çok memnun oldum!' Yalanısa da bravo! Bravo Arap Zeyni'ye! Ya Vali olacak ne yaptı? Bakmadı bilem yüzümüze. Dinine imanına Hıdır, baktı mı adamım?»

«..... bakmadı!»

«Emme gördün bunu! Sanarsın ki gadın! Sanarsın ki evinde garşılıyor bizi, daha fazla paramızı almak için bu dilleri... Emme para dâvası değil. Dâva insanlık dâvası heralım Hıdır?»

«Eee herkesin bi mesleği var tabii. Bununki de bu. Bu da oy alacak. Herkesin gayası ayrı, napsın parayı?»

«Alsın, Vali'ye de verelim oy! Emme baksın yüzümüze!»

«Bakalım bu ne gadar bekletecek, görecek mi işimizi?»

«İsterse zabahaca bekletsin! Beklemezsem adam değilim. Hemi de görür işallah! Görmeyecek olsa bu dilleri döker mi? Hemi de bu görmeyecek ki bizim işi... Bizim işi gine Vali görecek. Bununki zırf bize bir delil olmak. Delilsiz türbelere bile girilmiyor şimdiki zamanda adamım!..»

Beklediler, akıp geçti zamanlar.
Beklediler, ışıkları yandı caddelerin.
Beklediler, hâlâ sesleri geliyordu içerdekilerin.

«Partinin içinde biraz garışıklık var biliyonuz mu? Üyelerin bazıları diretiyorlar. Zeyni Bey de çabalıyor ki toplu durun!»

«Öyle ya, dağılırsanız gurt yir, tükedir kökünüzü... eferim!»

Beklediler, bitti toplantı. Çıktılar çok şükür. Bıyıklı gözlüklü beyler. Önünü açmış, kravatını gevşetmiş beyler. Saçlarını uçurmuş, göbeklerini öne sürmüş, elleri mendillerinde, terlerini sile sile yürüyen beyler.

Doktor Zihni de çıktı kucağında dosyalar, klâsörler. Fıs fıs etti birkaçıyla. Birkaçıyla tokalaştı. «Siz gidin kusura bakmayın, benim biraz işim var. Kantarma'dan arkadaşlar gelmiş. Onlarla konuşacağım azcık...»

Bir anda içi yundu yıkandı, mutlu falan bir adam olup çıktı Musa. «Buğday ekmeğin yoğusa, buğday dilin de mi yok a herif! demiş adam adama...»

Dosyaları kapıcıya verdi, koşup geldi Doktor Zihni. Ellerini çabuk çabuk birer daha sıktı. Tutup kollarından çekti ikisini de. «Geçin! Kusura bakmadınız ya? Geçin, benim odaya girelim...» Çekip karşı odaya götürdü ikisini de. «Gave çay bi şey içelim mi? Yoğsam şurup falan mı içersiniz?» Odanın ışığını da yaktı. Dardı ama büyüüüük koltukları vardı. Camlı masası vardı. Büyük bir kadife koymuştu kendi koltuğunun ardına çerçeveletip. Bayraklar asılıydı. Gazi'nin ve Başkanın resimleri vardı duvarda. Musa da, Hıdır da bir bakmada tanıdılar. Eski bilişlerden birinin oğluna konuk gelmiş gibiydiler. Bilişleri ölmüştü, oğullarından biri babasının adını ve anısını yaşatıyordu gelenin gidenin önünde.

«Buyrun oturun, dikilmeyin yabancı gibi!»
Hem de gülüyordu bunları söylerken.

Geçip oturdular koltuklara. Hıdır gömüldü, şaştı gömülüşüne. Biraz doğrulmak istedi, ama olmuyordu. Bu koltuklar

böyleydi. Oturdun mu kaybolup gidiyordun. Kaybolmamak için biraz biçimli olmalıydın... biçimli ve besili!

«Sabri Efendi! Gel bakalım yavu! Gel bize şurup getir! Al şu parayı... Bir iki üç, kendine de al, dört şurup getir. İyice olsun, misafirim var. Söylersin Şevket'e. Hem de çabuk gel, bişdim sıcaktan!»

Kendi de geçip oturdu. Ama gene kalktı, bir pencere açtı. Oturdu gene. Paket çıkardı cebinden. «Sigara içiyordunuz değil mi? Birer tane de benden yakın bakalım. Kusura bakmayın, çakmağın benzini bitmiş?»

Musa, kendi çakmağına davrandı çabuk. «Eyi ki bir bu çakmağımız var! Maçup olmadık...» Zihni Beyin sigarasını yaktı, kendininkini, Hıdır'ınkini yaktı, oturdu yerine.

Hıdır da saatini tuttu kulağına. İşliyordu tık tık.

«Bizim partinin içine de epey eşşek karışmış! Yani öyle adamlar var ki... neyse, hiç açmıyalım bu konuyu... nasılsınız?»

«Sağool sağol!..»

«Öyle sağol ki, Allah ömrünü uzun etsin!»

«Yani haggaten çok sağol!.. Hayran olduk...»

«Estafurullah estafurullah... ne yaptık ki?»

«Biz yapılanı, yapılmayanı görüyoruz!»

«O sizin iyiliğiniz...»

«Neyse! 'Neyse' goyalım adını Zeyni bey! İnsan heç olmazsa dilinen, dilinen bir, bir insannık gösterir. Bugüne gadar biz bu insannığı ilk sayanda görüyoruz, ister inan, ister inanma! Zabah çıktık Kantarma'dan, iki sahat Çumra şosasını bekledik. Geldik şehere, durduk Vali'nin gapısına, öğlene gadar! Öğlenden sonra ağşama gadar! Bekle bekle bekle, ayaklarımıza gara şular endi. Emme beş olunca çıkıp gitti, bakmadı bilem yüzümüze!.. Bir de ineklerin başındaki boncukları yolduruyordu Başganın köye geleceği gün! Aha köylü hepicini gine daktı... ne suçu varıdı boncukların?»

«Üzülmeyin! Bunların heppicini, heppicini, birer eski çarık gibi çıkarıp atacaz milletin ayağından! Hiç üzülmeyin. Şimdi siz bana kısa yoldan, çünkü Meram'a gidecem, siz yabancı

değilsiniz, hanımı çocukları götürecem, arkadaşlardan da gelen olacak, akşam yemeğini orda yiyecez... bekletmeyelim! Kısa yoldan derdinizi anlatın, ben de ne yapılacaksa düşüneyim şuruplar gelene kadar...»

«Sağol! Allah razi olsun! Bizim derdimizi gısaca deyim sana. Birinci derdimizi Topal Galip söyledi, gors hocasıydı. Gelip gitmiş, Zaman Amat'ı, Hüsnü Şifa'yı gıvratmış, hocayı ayırtmış. Şimdi yerini hazır ediyoruz. İkinci derdimiz sucu meselesiydi. On günü geçti Başgan gelip gideli, bir habar çıkmadı, onu diyoruz. Bu yıl bir hayırlı sonuç alınırsa, sularız bostanları. Arpaların yerine gökmısır, fasille ekeriz. Yani bu sucu hemen gelsin diyoruz. Öteki derdimiz, tabii, camimizin içinin onarımı, dışının onarımı, sıvası... Bir de minare dikelim diyoruz. Goca köy, minaresiz olmuyor. Gelip geçen lâf çarpıyor... gınıyor! Tabii elimizde azcık para var emme yetmez. Senin bildiğin bir yerlerden biraz yardım. Yani partimizin şerefini de artırmak için diniyeyi elden bırakmamak ilâzım. O gün Başgan da söyledi köyün önünde. Bizim derdimiz bunlar Zeyni Beyim. Eğerkine bir olur yanını görüyorsan yap. Görmüyorsan heç üzülme. Gözel canın sağolsun, dönelim gidelim. İküş günden keri Vali Beyimize bi daha gelir, noooldu bizim sucu? köye Başgan geldiğinde fırt fırt atıyordun, o Başganı bi daha görüz işallah... buna benzer bigaç lâf söyler çıkarız. Tabii senden çok memnunuz. Bunu diller ilen tarif zor, Zeyni Beyim!»

Partinin kapıcısı şuruplarla birlikte çıkıp geldi. «Ziyni'ye, Musa'ya, Hıdır'a birer tane koydu önlerine. Kendininkini de dışarıya koridora aldı. kapattı kapıyı.

«Çok yorulmuştum, ooooh! Susamıştım, ooh! Sizin işleri birer birer düşünecem. Cami onarımına yardım ederiz bak. Minarenin yapımına da yardım ederiz. Elimizde biraz ödenek var. Daha olmadı telefon ederim Ankara'ya, gönderirler... gönderirler. Fakat sucu meselesi var ya, bu çok zor. Nedeni de şu: Pilot projeye mi alınmış ne? Bütün Türkiye'de etüdler yapılacakmış. Umum olarak düşünüyorlar yokardan. Ne zaman başlar, ne zaman biter? Tabii tutmuşken ciddî tutmak istiyorlar. Bu arada biraz da oyalama yapabilirler Ankara'dan. İpe un se-

rebilirler. Eski memurlar, müdürler sık sık sabote ediyorlar işlerimizi. Gene de bir çare düşünürüz. Yazı yazarız. Vali'ye söylerim, o da yazar. Diyeceksiniz ki Başkan emir verdi. Başkan söyler, emir de verir, fakat mesele teknik meseledir. Teknik yönden olgunlaşıp imkân dahiline girmeden olamaz. Bu bakımdan sucu meselesinde biraz sabırlı olacaksınız.»

«Sağol...»

«Çok sağol da... biz bu yıl da idarayı dengeldemeyecez Zeyni Beyim! Yani nasıl bitginiz bilemezsin. Ahacık ben on şinik buğdayı valla bu Musa'dan aldım. Vardı da verdi, olmasa ne yapacaktım? Bu haldayken bizim ne faydamız olur devlete millete? Sen de bizim yabancımız değilsin, halimizi sana söylüyoruz, başgası bizi gonuşturmaz bile bu gadar!»

«Neyse, gene adını 'neyse' koyalım şizin dediğiniz gibi. Fakat o kadar üzülmeyin bakalım. Bütün köylerde durum aynı değil mi?»

«Boruktolu, Resül, Alibey Hüyüğü hep aynı. Fakat içlerinde en kötüsü bizimki. Yani biz bir an önce yırtıp çıkalım diyoruz biraz da. Senden saklamayalım, biz ikimiz gayrat ediyoruz, komşulara önayak olalım diyoruz...»

«Yemeklik zahire için endişe ediyorsunuz öyle mi?»

«Eee geldiğinde gördün ekinlerin halini! Başganımız da gördü. Daha toprağın yüzünü örtmediler. Ne zaman böyüyecekler de evinleşecekler şimden keri? Şu gün oldu, bi damlacık yağmur düşmedi. Korkumuz bu...»

Düşündü Doktor Zihni: «Eğer yemekliğiniz kısa gelirse Amerikan Yardımı'ndan biraz buğday alırız. Başkanın gezisi iyi etkiler yaptı. Amerika'da çok müspet bir hava var lehimizde. Kore'deki kahramanlıklarımızın çok yararı oldu. Neyse, 'neyse' koyalım adını dedik ya...»

Gene düşündü Doktor Zihni: «Şimdi kalkalım sizinle. Binelim arabaya. Benim çocukları alalım. Hep birlikte gidelim Meram'a. Bir yemek yiyelim orda. Arkadaşlardan gelecekler var dedimdi ya, Torunoğlu falan, onlarla da bir konuşuruz meseleyi, bir çare araştırız...»

«Sağol...»

«Çok sağol da, biz senin şurubunu içtik bak, caranı da yaktık, Meram'a gitmeyelim gali! Galabalık etmeyelim çoluk çocuğun yanında. Emme bu sucu işimizin düşünülmesini de senin yüksek vicdanına havale ediyoruz. Sen bizim halimizi anlamış bulunuyorsun. Biz de senin dediklerini anladık. Ne gidelim daha Meram'a?»

Başını arkaya devirdi Zihni Bey. Gözünü yumup açtı. «Gitmemizde maksat var. Caminin, minarenin parasını konuşuruz Torunoğlu'yla. O da az çok söz sahibi partide. Desteklerse daha kolay olur. Değil mi ama? Bir işi yapacaksak usuliyle yapalım. Sonra, Ankara'ya gidip gelmesi eksik değil. Bakarsın bir yetkiliyle konuşurken çıtlatıverir. Onun da kulağında kalır. Zor olacak işimiz kolaylanıverir. Gidelim Meram'a. Yük oluruz falan demeyin. Ne yük olacaksınız? Garsonlar hizmet edecek, etsinler. Para da var eşle dostla yiyecek kadar. Gider oturuz, çoluk çocuk da oturur. Sizler terbiyeli arkadaşlarsınız. Benim hanım sizin bir bacınız...»

Ne diyeceğini, ne yapacağını bilemedi Hıdır, Musa. Neler konuşuyordu bu adam böyle? «Sizler terbiyeli arkadaşlarsınız.» «Benim hanım sizin bir bacınız.» O göğüsleri önden önden giden hanımı anımsadı Hıdır da, Musa da. «Ne tatlı dilli adam bu böyle?»

«Çok sağol! Bacımız tabii... de!»

«Helbet, sen böyle davranınca o da bacımız!»

«Sayanda her görgüleri öğrenecez, en ince insanlıkları...»

Kalktı Dr. Zihni: «Öyleyse hemen gidiyoruz!»

Musa da toparlandı. Hıdır oturuyordu. Kalkamıyor gibi bir hali vardı. Ayakları ağırlanıyor, yalpalanıyordu sanki. Zihni Bey tuttu kolundan, zorla kaldırdı. «Hadin hadin bakalım, gidiyoruz! Bekletmeyelim çocukları, arkadaşları...»

«Eğerkine bizim su işinin bir olur yanını bulabilirsen yok mu ya Zeyni Bey, valla senin gazanacağın sevabı trenler çekemediği gibi, Vabis gamyonları da çekemez!»

Kapıcı Sabri'ye el salladı, «Allasmarladık!» Önden önden yürüyüp merdivenleri indi Zihni Bey. Giriş kapısının solunda bir sokağa eğlemişti arabayı. Çeke çeke oraya doğru götürdü

iki köylüyü. Anahtarlığını buldu cebinden. Açtı otomobilin kapısını. Girdi, yaktı lambalarını. Motoru da çalıştırdı. Arka kapıyı açtı sonra. 'Geçin geçin geçin' işareti yaptı eliyle. Çaresiz kaldılar Musa'yla Hıdır. Girdiler arabaya.

«Yani bu bizim gelmemiz heç olmadı Zeyni Bey. Daha öteygün çıkıp vardık, en böyük şereflere nayil olduk. Başganın zufrasına oturduk paşasıynan maşasıynan. Bu ağşam da gidiyoruz, zatının ve gıymatlı arkadaşlarının yanına oturacaz. Sümdüklük gibi bi şey olacak!»

«İşte bunu demeyin! Bunu dediniz mi darılırım! Bakın, geçen gün biz geldik, sinilerle taşıdınız. Yufkalar, yumurtalar, otlar, ayranlar... Hem de birinciyi dalaz batırdı, gidip bir daha getirdiniz! Biz nazlandık mı? Sizinle bizim aramızı açmışlar yıllar yüzyıllar boyu. Bundan sonra kaynaşacaz. Vede birbirimizin ekmeğini yiyecez işallah! İnsanlık böyledir...»

«Senin yüksek insanlığına bizim çıkabilmemize... çıkabilmemiz için, bizim fırınlar dolusu ekmek tüketmemiz ilâzım. Emme ne var? Şu var ki bak Zeyni Beyim, köyde bizim her şey gendi mahsulümüz. Yumurtaya para vermeyiz, yukaya para vermeyiz, ota, ayrana heç para vermeyiz. Emme şeherde her şey tereziye giriyor, vede paraylan. Bu yüzdendir bizim çekinmemiz...»

«Yanışınız var! Benim param dostlarım için kazanılmış. Sizler de benim en iyi dostlarımsınız. Köylüyüz diye kendinizi hakir görmeyin. Hakkınız yok buna. Benim ne arkadaşlarım var şehirde, yüzüme çok iyi konuşurlar, çok iyidirler, fakat ardımdan söverler! Bunu nerden bilirim? Demin bir arkadaşı yüzüne karşı övdüklerini görmüşümdür. Övdükleri arkadaş kalkıp gidince adamın karısından başlamışlardır. Hani az önce övüyorlardı? Adamlık bu mudur? Adamlık köylülükte, şehirlilikte midir? Ben sizin terbiyenizi, insanlığınızı beğeniyorum. Lütfen çekinmeyin. Bu akşam beraberiz, misafirimsiniz...»

Muhtar yüreklendi birden: «Pekâlâââ...»

«Pekâlâ Zeyni Beyim! Emme biz bunu böyle bırakmayız. İşallah bir minasip zamanda, abılayı, çocukları, Torunoğlu arkadaşını, onun çocuklarını felân da alaraktan bizim köye bi

geleceksin, tomafilini öddüre öddüre... Arkadaş nasıl garşılanırmış, biz de insannığımızı göstermeğe çalışacaz sana, hemi de senin çocuklarına. Vede şerefimiz artacak senin gelmenden. Kesecez guzuları, patlatacaz şişeleri...»

Kolunu arkaya atıp Hıdır'ın omuzlarını okşadı, sırtını yepti: «Sağol, çok sağol!..»

Zihni Beyin evi Kız Enstitüsü'nün oralarda, elinde kılıç ve buğday tutan heykelin bulunduğu alana bakan büyük bir yapıdaydı. Bir apartmanın dördüncü katındaydı. Önüne gelince orada eyledi arabayı.

«Siz bekleyin, ben çocukları alıp geleyim!»

Fırladı arabadan. Hızlıca gitti. Tapur tupur çıktı merdivenleri. Karısı bekliyordu.

«Nerdeydin Zihnii? Çok bekletmedin mi şekerim?» Çıkışacak oldu biraz, fakat ağzını kapattı Doktor:

«Sus! Hiç ses etme! Köylü misafirlerim vardı. İş konuştuk iki tanesiyle. Bitiremedik, bizimle gelecekler şimdi. Sıkılmazsın değil mi? Lütfen sıkılma. Yani benim işleri biliyorsun. Ben bu siyasetin uğruna mesleğimi bıraktım, yani bıraktım sayılır, kapıldım gidiyorum, bakalım nereye kadar gideceğim, seni de sürüklüyorum peşimden? Bunu biliyorsun, katlanıyorsun, takdir ediyorum, ediyorum hoooop ediyorum, hoop, billûr toop, cumbur lop!» Kucakladı kızını, ikinci çocuğunu. «Öyle değil mi kızım? Öyle değil mi anam? Hadin bakalım!» Döndü ötekilere: «Hadin bakalım hop!»

İki çocuğu vardı. İkisi de kızdı. İkincisini kucağına aldı, ötekinin elinden tuttu, merdivenlere yürüdü. «Ceket, kazak al, üşürsünüz!» Bağırdı karısına. «Bana bir paket de subay sigarası! Hadi canım Melâhat... bekliyoruz!»

İki üç dakikanın içinde indiler aşağıya. Küçük kız tutturdu ille de öne binecek. Öne bindi anasıyla. Hacer'i de arkaya, 'amcalarının yanına' verdiler. «Melâhat, bak sana arkadaşları tanıştırayım. Bunlar Kantarma köyünden oluyorlar. Biri köyün muhtarı. Adın neydi bakayım? Kusura bakma, isim hafızam zayıftır...»

«Musa!»

«Evet, Muhtar Musa Efendi... Öteki de...»

«Hıdır!»

«Hıdır Efendi...»

«Kantarma köyü halkından...»

«Evet köy halkından Hıdır Efendi...»

Arkaya dönüp gülümsedi Melâhat Hanım. Araba istasyona doğru yürüdü. İstasyona varmadan Gedikli Okulu'nun yanından sağa saptı, yeni yoldan Meram'a doğru aktı. İki üç dakikanın içinde tükendi o yürüye yürüye, terleye terleye tükenmeyen yol! O giriverinceki alanda döndü araba. Bir ağacın altına eğlediler gene. Çıktılar hemen. Yürüdüler Aile Gazinosu'na doğru. Garsonlar kapıda karşıladılar Zihni'yi, karısını, çocuklarını. Onlarla birlikte Musa'yı, Hıdır'ı.

Hıdır'la Musa, arkadan arkadan yürüyorlardı. Zihni, bir adım durup tuttu ikisinin de kollarından: «Çekinmeyin allaşkına! Melâhat, bak bir de sen söyle şunlara, vallaha kaçıp gidecekler...»

Melâhat Hanım durdu:

«A'a'a'aaaa!..» Beyaz çantasını salladı elinde. «Ne varımış çekinecek? Üstümüz başımız felân diye sakın utanmayın. Sizin bu hallerinizden utanacaklar utansın. Sizi yıllarca ihmal edenler...»

«Bunların bir lâfı...» Hıdır'ın koluna dürttü Musa. «Essahtan mı gonuşuyorlar, yoğsam engastan mı? Bunların bir lâfı, bir böyük mânâ! Yor yorabildiğin gadar!.. Siyasetin tâ göbeğine gömülmüşler garı goca, görüyon mu adamım?»

Tam ortaya, piste yakın bir yere oturdular.

Başgarson geldi hoşgeliş etmeye. Zihni Bey yemekleri söyledi hemen. Listeyi bir Musa'ya, bir Hıdır'a tuttu. Ama ikisi de, «Yimek seçilir mi, sen buyur, biz ne olursa yiriz, gayamız gonuşmak değil mi?» Listeyi Zihni Beye sürdüler.

«Çorbalardan ne var?»

«Düğün çorba, mercimek, şehriye, Ezogelin, sebzeli çorba...»

«Önce birer sebzeli çorba... Çocuklara birer biftek, dövülmüş olsun güzelce... Bize birer buçuk pirzola... Ortaya bir ka-

rışık salata, bir kıvırcık... Melâhat, rakı içer miyiz anam? İçeriz... bir de ufaklık önce! Yani gerisini sen ayarla. Hadi bakalım... Bak misafirler var, beni mahçup etmeyin...»

Hıdır'la Musa, en çok birer buçuk porsiyon pirzolalara sevindiler. «Allahın işine bak. İşimiz bek görülmedi emme, bir sefer daha et yidik! Ne eyi gadermiş bizimki?»

Çorbalar geldi. Çorbalarla birlikte Torunoğlu geldi karısıyla, çocuklarıyla... Kadastrocu Bektaş Bey, Avukat Şadi Ardalı geldiler karılarıyla... Garsonlar her biri için ayrı birer masa hazırladılar, yanaştırdılar birbirlerine. Torunoğlu'yla Zihni yanyana oturdular. Onlara da çorba geldi, yemekler ısmarlandı. Torunoğlu söz arasında, arabasını Zihni Beyin arabanın yanına eğlediğini söyledi.

Tüccar İsmet Kalfa, Doktor Muammer Hızal, Altıoklar'dan Samim Bey geldiler eşleriyle.

Musa'yla Hıdır hiç konuşmuyorlardı. Musa, ara sıra Melâhat Hanıma bakıyordu. Ne kadar temiz, kırmızı, ne kadar sağlıklıydı yüzü! Hem kendi karnını doyuruyor, hem çocuklarının yemeleriyle ilgileniyordu. Sonra da lâfa söze katılıyordu. Kocasıyla birlikte rakı da alıyor, konuklarıyla ilgileniyordu.

Torunoğlu'nun karısı Kübra Hanım, ayrı bir âlemdi. Çok süslüydü. Takmış takıştırmıştı. Çok da sürünmüştü. Melâhat'ın sadeliği yoktu onda. Kara dolgun, baygın balık, saçları da kıvırcık, Girit göçmenlerinden birinin kızıydı ama gölden gelmiş gibiydi. Donuktu. Az konuşuyordu. Ve bakmıyordu Hıdır'la Musa'nın yüzlerine. Bakarsa hemen çeviriyordu.

Torunoğlu'nun teneke gibi bir sesi vardı:

«Kaça çıkar bir minare dur bakayım? Yani çok para tutmaz! Hatunsaray Kavağı'na yaptırdık bir tane, 16 bine mal oldu. Kantarma'nınki de o kadar çıkar. Bilemedin 20 bine... Var ellerinde dört bin, daha ister 15 bin... Caminin onarımı, sıvası, 8-10 bin, hepsi eder 25!.. Yirmi beş bini bulmak için çok yol var. Bir kere, alırız birazını Özel İdare'nin bütçesinden. Şeker Fabrikası'yla Sümerbank'a da asılırız beşer bin! Biraz da öteki bankalardan... Fakat karşılamaz gene bunlar... En iyisi nedir bakın? Arkadaşlar birer bağış makbuzu bastırırlar, birer lira,

ikişer lira, ikişer buçuk lira... Koruz nazımızın geçtiği arkadaşların dükkânlarına. Birazını da bizim dükkâna...»

Kübra Hanım bağırdı birden:

«Şirp kesilsin müşterilerin ayağı tükândan!»

«Öyle değil yahu! Tanıdık müşterilere veriz! İsteyen alır, istemeyeni zorlamayız. Zaten dinde zorlama yoktur...»

«Müşteri der mi ben istemiyorum? Cami işi, minare yardımı... nasıl der?»

«Eh, demezse demesin, kesilirse kesilsin...»

«O zaman başka!..»

Hıdır düşünüyordu: «Camiyle minareyi ne gözel gonuşuyorlar! Ama kılarlar mı acaba cuma'ları, hiç değilse bayram'ları? Bir de bizim sucuyu gonuşsalar da biraz neşem açılsa?..»

Torunoğlu, belli belirsiz bir öfkeyle kaldırıyordu kadehini. Zihni iyiydi... Zihni Bey kızmıyordu hiç bir şeye ve sanki çalışmıyordu sinirleri karısının ve konuklarının yanında. Karısı da kendi âlemindeydi çocuklarıyla. Küçük kızı 'Coca-Cola' tutturdu. «Oooo! Bak, tokadı yersin Figen! Olmaz artık...» Ustalıkla susturdu onu da. Ondan sonra konuşmaya başladı Torunoğlu'nun karısıyla:

«Şekerim, eskiden ne iyiydi? Her gün akardı sular. Şimdi öğlenden sonraları kesiliyor bizim mahalleninki. Halbuki evlerin işi de öğlenden sonraları biliyorsun. Bizim efendiye kırk oldu söylediğim. Vatandaşın işi dedin mi ölür, kendi evinin işine koşayım demez!..»

Ağır Ceza Yargıcı Dündar Bey, Veteriner Turgut Bey geldiler eşleri ve çocuklarıyla.

Hıdır: «Bunlar bu ağşam bizim su işini gonuşmayacaklar!» Umudunu kesiyordu.

Torunoğlu'nun ortanca oğlu bomfileyi bitirmiyordu önündeki. Anası şikâyeti bastı babasına: «Söylüyorum inanmıyorsun, gör işte, yemiyor!»

Torunoğlu, baktı ortanca oğluna:

«Aa'a'a'aaa! Yemezsen kuvvetlenemezsin oğlum! Yersen sana dondurma alacağım, hadi bakayım...»

«Bi liralık alacaksın ama?»

«Bi liralık alacam...»

«Gördün mü? İşte böyle bizimki! Dondurma alacak, bi liralık olacak... Sonra da boğazı şişecek, hastalanacak, öhho öhhoo!.. Bari elli kuruşluk al, yirmi beş kuruşluk al...»

«Şişmez şişmez! Burda doktor var, şişecek olsa söyler!»

Dr. Zihni arka çıktı: «Yemek üstüne zarar etmez...»

Torunoğlu başka konu düşünüyordu kafasında: «Hüsnü Şifa, gerici burjuvaziyi oynuyor bizim partide. Çok okşuyor köylerin, köylülerin din duygularını. O yüzden biz de aynı köke takılıyoruz. Fakat ne zaman geçeceğiz orta derecede tatmini işine küçük çiftçilerin? Ve tarımın reorganizasyonu geciktikçe gecikiyor memlekette!..» Konuştu Zihni Beye:

«Doktorcuğum, küçük motorlar, motopomplar almak lâzım Amerikan Yardımı'ndan. Büyüklerini zaten vermezler. Bunu anlatmak lâzım Tarım Bakanına. Amerika'dan buğday almanın gereği yok bence. Bak şimdi bu işler ne kadar birbirine bağlı...» Ama vazgeçti, söylemedi. Hemen çekildi içinin kuyusuna: «Hiç olmazsa birazcık canlandırmak lâzım köylüyü! Köylü canlanmazsa açılmaz ticaret işleri...»

Büyük oğlu tutturdu bu sefer:

«Ben de bi liralık isterim annee!..»

«Gördün mü? Bak büyük oğlun da istiyor!..»

«Alacam ona da... küçüğüme de, Nilgün'üme de alacam... Hacer'le Figen'e de alacam... Hepsine birer liralık alacam!» Çatalını vurdu tabağına, garson koşup geldi çabucak. «Çocuklara birer dondurma!» Göz etti garsona, garson eğildi. «Ellişer kuruşluk olsun!» Yükseltti sesini biraz: «Bize de kürdan getir...» Duydu Torunoğlu'nun ortanca oğlu fısıltıyı: «Yaaaa kandırıyorsun bizi! Ellişer kuruşluk diyorsun dondurmalarıı!..»

«Ellişer kuruşluk söylemiyorum, kürdan istiyorum!»

«Ben de gider bakarım, bi liralık yap derim!»

«Peki peki...» Bağırdı garsona: «Yetmiş beşlik olsun!»

Tepindi oğlan: «Bi liralıık!..»

Anası solunu dönüp hışındı: «Çarparım haaa!..»

Dondurmalar yetmiş beşerlik gelecekti...

«Sonra bu arkadaşların su işine gelince: Bence çok müs-

pet bir girişim! Kırmamak lâzım. Bilâkis desteklemek, cesaretlendirmek gerekir. Yalnız, o Çarşamba suyu, Beyşehir gölü hikâyesini bırakmalı bence. Onlar eski sitildir *irrigasyon* konusunda. Şimdi eğilim daha çok yeraltı sularına doğrudur. Geçenlerde bir Amerikan dergisinde okumuştum, nasıldı dur bakayım? 'Yeraltı sularının modern tarıma etkileri...' Ve biliyor musun, bütün ana ve tali eküpmanlar da buna göre yapılıyor. Kesin olarak karar vermek lâzım ki konu yeraltı suyu konusudur Kantarma için. Asla kanal meselesi değildir. O kafa Alman kafasıydı. Şimdi dünyaya Amerikan tekniği egemen. Yani egemen olmak üzere... Acaba bizler de alır mıyız birer dondurma?»

Biraz daha kararmıştı karısının yüzü:

«Ben istemem!..»

«Sen istemezsen isteme, biz isteriz!»

Melâhat:

«Ben isterim... Ama sen de sinirlenme şekerim! Alalım birer dondurma hadi...»

Kübra sinirlenmişti bir kere:

«Dünyada almam!»

«Amaaan! Sen de çabuk parlıyorsun Kübra'cığım?»

«Çocuklara ne dersem, aksini yapıyor, sinirleniyorum...»

«Bundan sonra dikkat ederim, tamam, kes!..» Sesi birden değişmişti. «Bu arkadaşların su işini buna göre koğuşturmak lâzım. Bizim Vali Bey de bilmez bunu. Araya girerken bunları hatırda tutarsak iyi olur...»

Hıdır anlamıyordu Torunoğlu'nun konuştuklarını. Ama su işinin büyük bir iş olduğunu söylüyordu galiba. Buna da memnun oluyordu. Rakının da etkisiyle, şenelir gibi olmuştu biraz. Bir ucundan söze karışmak istiyordu, fakat neresinden karışacağını bilemiyordu. Bir fırsat kolluyordu, bir pot kırarım diye çekiniyordu.

«Şu türkücü kızın işini söylüyordun ikindin?»

«Yaşını küçülteceklermiş. Hastanedeki Nuri Amcayı tanık yazdırmışlar.»

«Neden gerek görmüşler buna?»

«Başkan Hazretleri konservatuvara girmesini istemiş. Yaşı büyük...»

«Sadece yaşını küçültüp girebilir miymiş konservatuvara?»

«Bir de diploma lâzımmış ortaokuldan... Onu da Vali Bey sağlayacakmış. Birkaç öğretmen sınava hazırlıyormuş kızı...»

«Bakıyorum bizim başkan sanata destek oluyor...»

Dondurmalar geldi. Sadece Dr. Zihni'ninki sadeydi, karışıktı ötekiler. Birer tane de Hıdır'la Musa'nın önüne koydu garson. Krome tabaklar içindeydi dondurmalar. Ve dondurma kaşıkları tuhaftı. Yemeğe başladılar. Vişnelinin, vanilyalının, kakaolunun, sakızlının ayrı ayrı renkleri vardı. Luna Park gibi bir şey hayal etmeye başladı Hıdır. Çocuklar çığrışıyorlar, birbirlerini kovalıyorlar, göklere çıkıyorlar, babalarının boyunlarına sarılıyorlardı parkın dolaplarında.

«Aman unutma sakın Hıdır! Sen gelene gadar üyümez bu! Beşiği unutma...»

«Ey...vaaaah! Beşiği de, tekerleri de unuttum, gördün mü? Gördün mü? Gördün mü?» *Başının içinde ince bir burgu dön*meye başladı. «Gördün mü?» Beyni oyuluyordu. «Gördün mü? Gördün mü?» Alnı ter içinde kaldı birden. Dondurma soğuktu ama teri kesmiyordu. Usulca Musa'ya baktı, dondurmasını yiyordu o. Ve hayran hayran Torunoğlu'nu dinliyordu. Ara sıra da Melâhat'a bakıyordu. «Gördün mü?» Dondurma kaşığı Hıdır'ın elinde kalakaldı. «Şimdi bütün dükkânlar kapalıdır! Bütün çarşı toplanmıştır. Kerestecileri de ara ki bulasın şimdi!» Oyup yiyip bitiriyordu kendini. Biraz mutlanır gibi olmuştu, biraz açılmıştı... birden aklına geliverdi! «Nasıl yüzüne bakarım Duran'ın? Nasıl yüzüne bakarım Yeter'in? Asıl mühümü Sunacık'ın? Doğan'a bi şey almasam da olur, ona harman kakınca ceket pantol söz verdim. Emme Duran'la Yeter'e almalıydım, kesin...»

Birden Musa dürttü koluna:

«Sahat kaça geldi adamım?»

«Bi bakayım, geçiyor on buçuğu...»

«Biz Beylerden izin isteyelim gali!..»

Melâhat de baktı kolundakine: «Daha erken ama...»

«Erken değil şekerim! On buçuk: Gittik gidiyoruz on bir olur! Biz de gidelim...» Kocasına baktı Torunoğlu'nunki.

Doktor Zihni: «İzin sizin amma beraber kalksak daha iyi olurdu. Götürürdük sizi şehre kadar...»

«Yoook, biz şurdan, Harmancık'ın, Hasanköy'ün altından furur yörürüz...»

«Peki öyleyse, siz bilirsiniz...» Kalktı ayağa. «Çok memnun olduk gelişinize. Fakat bütün konuşacaklarımızı konuşamadık. İki üç gün sonra bir daha uğrayın. Ben Vali Beyi de göreyim. Cami onarımıyla minare yapımını da kesin karara bağlayalım. Makbuz bastırma işini falan...»

Torunoğlu da kalktı ayağa: «Evet çok iyi olur...» Uzattı Hıdır'a, Musa'ya elini. «Çok memnun oldum sizlerle tanıştığıma, görüştüğüme...»

Hıdır'la Musa, şapkalarını çıkarıp ellerine aldılar, Doktor Zihni'nin de elini sıktılar. Sonra eğildiler hanımların önlerinde. Geri geri açılırken bir iki sandalye devirdiler. «Allasmarladık allasmarladık...» Çıkıp gidene kadar ter içinde kaldılar. Musa biraz çakırkeyifti. Hıdır ise çok bitkin. Tuttular hemen birbirlerinin kollarından. Musa, ileri ileri kaktı Hıdır'ı: «Yörü adamım, gafam pırlanıyor, sen önden yörü, yoğsam düşecem...»

«Buldun öne kakacak adamı! Biliyon mu ne bok yidim?»

Yüreği harp etti Musa'nın: «Ne bok yidin ulan?»

«Çocuklara bi şey alacaktım unuttum!..»

«Ne alacaktın unuttun?»

«Gıymatlı bi şey değildi emme mühümdü...»

«Ne gibi mühüm?»

Düşündü: «Söylesem alay eder mi? Ederse bozarım...» Öksürdü; biraz cesaret buldu: «Oğlana teker bıçtıracaktım, kıza da beşik dediydim...»

«Bunlar mıydı?»

«Bunlardı...»

«Napacak ki oğlan tekeri?»

«Tren yapacaktı... çocuk değil mi?»

«Unuttun demek?»

«Unuttum...»

«Allah akıl dağıtırkene sen ahırda felân mıydın?»

«Sorma gali!..»

«Yarın gelir alırsın!»

«Bu ağşama söz verdim, bekleyecekti çocuk!»

«Çok mu mühüm sence?»

«Çook!»

Ufacık bir sevinç duydu, Musa alay etmiyordu.

«Ben böyle şeylere çok gıymat verim, unutunca gızarım!»

«Eyi düşünüyon emme, bi çare bulunmaz geceleyin!»

«Dükkânlar gapalıdır haa? Keresteciler felân?»

«Hepsi gapalıdır...»

Hıdır elini başına vurdu: «Kafa değil ki bu!» Bir daha vurdu.

«Bırak şimdi gafa dövmeyi!..»

«Eeee?»

Yürüyüp Meram'ın eski yoluna girmişlerdi.

«Bu gece köye gitmeyelim...»

Sordu Hıdır: «Galalım mı şeherde?»

«Yatalım handa. Zabahlayın alalım unuttuklarını, ondan keri gidelim. Hemi de bir daşıt buluruz belkim... Şimden keri yayan gideceğimize!»

Musa'nın kolunu sıktı, sıktı Hıdır: «Çok sağol! Yani çok seviyorum seni... Esgisi gibi içimden hamsalak felân demiyorum gali!..»

«İstiyorsan de adamım, çekinme... Birbirimize o gadarcık nazımız geçmesin mi? De istiyorsan...»

«Yoook, demem... dilim şişer!»

«De sen, şişerse doktura bakıdırız!»

«Doktur adamımız değil mi?»

«Adamımız ya...»

«Yavu muhtar?»

«Buyur Hıdır...»

«Biz bugün handa yatamayız?»

«Neden yatamayız adamım?»

«Han... para, biliyon mu?»

«Eee para olsun?»

«Yatamayız, ben yatamam... gıza beşik alacam!»
«Oyuncak bi beşik değil mi bu?»
«Oyuncak bi beşik...»
«Ne dutar?»
«Çok dutmaz belki, emme teker de biçtirecem...»
«O da dutmaz, biçtireceğin dört teker!..»
«Kırk teker biçtirecem, tren yapacak!»
Durdu Musa: «Nerde yatacaz öyleyse?»
«Kırk teker, ağaç mağaç, emme para dutar!»
«Evet para dutar, nerde yatacaz?»
«Valla sen bilirsin, öl de ölem!»
«Hıdır be?»
«Emret!»
«Yani diyorum ki hava eyi...»
«Hamdolsun çok eyi...»
«Harmancık'ın bağ evlerinde... ha?»
«İnsan minsan yok mudur?»
«Olursa olsun... nâpacaklar bize?»
«Yakalarlar hırsız felân deyi...»
«Yakalayamazlar, gaçarız!»
«Gurşun atarlar?»
«Eeeee, sen de! O gadarına gatlanırız!»

Sıktılar birbirlerinin kollarını. Gülüştüler. Ve büktüler yollarını Harmancık'ın bağ evlerinden birine doğru.

«Dokturun garıya da bittim Hıdır! Ne gözel, ne geniş garı! Ötekine de tam bir hastir, benden! Melât Hanım bi içim su!..» Durdu, bir su döktü Musa, sonra ekledi: «Şevtali!.. Yime de yanında yat!..»

Hıdır da su döktü: «Yalnız dıkkat et, Zeyni Beyin hanımı, ne de olsa bacımız... düşünme kötü!»

«Kötü düşünmüyorum... 'Gözel gadındı, halal olsun!' diyorum...»

Bağ evinin oralar ıssızlıktı. Girip uzandılar.

12

CAFER İLE TÜLİN

Müslüme kocasına dürttü: «Kak adam!»

«Ne var gıı? Biraz yavaş dürt bakalım...»

«Kak çabuk, Topal Galip göğe fırlıyor, gors hocası gelmiş!»

Akşamdan gelmişti. Bir kamyona pırtılarını yüklemiş, karısıyla kendi de öne oturmuş, sürüp gelmişti. Topal Galip de yukarda pırtıların başındaydı. Doğru kendi çift kapılı evine indirmişti hocagili.

Ama muhtar yatıyordu...

«Kak herif!..»

«Annadık yavu, gelmişse gelmiş!..»

«Gelmişse gelmiş olur mu? Kak köyün hocasına sahap ol! Yarın kakınç ederler başına. Kak, al gel evine. 'Hele önce bizde bigaç gün misafir olsun da size gine gelir, uygunu budur!' de Topal Şeytan'a, kak...»

«Kakarım, evdirme! Bi gayfa yap bakayım...»

«Kak, başga habarlarım da var: Barniğin Hasan'ın avrat Çil Fedime göçükde galmış. Höllük gazıyormuş, göçmüş! Zorlan çekip çıkarmışlar, baygınmış, kak!»

«Goley mi çocuk böyütmek, o gadar olur...»

«Bi adamsın ki Musa... kak!»

Musa kalktı. Elini yüzünü yıkadı. İki lokma bir şey yedi, sonra Topal Galipgil'e koştu kurs hocasına hoşgeliş için. Ve söyleyip getirecekti kendi evine. Akşam gene şehirden gelmişti, geç uyumuştu. Torunoğlu'nu, Doktor Zihni'yi görmüştü. 'Ankara'ya yazalım'a karar vermişti Vali. Yazacaktı. Doktor Zihni de telefon edecekti. Hıdır gitmemişti bu sefer. Hocanın geldiğini görememişti. Müslüme de sabah başkalarından duymuştu.

Karayağız, kısa boylu, otuzunda falandı kurs hocası. İnce bıyığı vardı. «Ermenek'ten eyi adam çıkmaz emme du baka-

lım!» Hocayı görür görmez bunu düşündü Musa. Karısı da, karıların yanındaymış ötevde. Çocukları memleketteymiş. Güzün alıp geleceklermiş. Şimdi hem pırtı getirmişler, hem de köyü şöyle bir görelim, komşuları tanıyalım demişler. Aylığı 400 olacakmış. Hükümetten alacakmış. «Gittiğim köylerde bana arpa buğday, bostan büber eker komşular. Fazla tamahkâr olmadığımdan az ektirim tabii!» Kuşkusunu büyültüyordu muhtarın.

Kurs hocasını baş köşeye oturtmuş, altına döşek atmıştı Galip. Başına yeşil takkesini giymiş, bir dizini dikip bir dizini bükmüş, öyle oturuyordu önünde hocanın. Din açısından siyasete siyasete çekiyordu konuyu. Fakat hoca direniyordu. Gelir gelmez, hem de muhtarın önünde açılmak istemiyordu. Sönük, küt bir konuşması vardı, öyle sürdürüyordu.

«Köyümüz eyidir hocam! Daha gendin de göreceksin, Galip Efendi varolsun, sen de varol, eyettin geldiğine!..»

«Allah razı olsun cümlenizden!»

«Ben hem zatına şöyle bi hoşgeliş edeyim, hem de Galip Efendi izin verirse seni fakırhaneye götüreyim'e geldim. Bigaç gün misafir olun abılayla, sona gine gelirsiniz. Gendi gıymatımız yok, emme adımız var, hasbelgader Kantarma'nın muhtarıyız. Heralda beni gırmazsın. Galip Efendi de izin verir işallah...»

«Misafiri gonduğu yerden hemen gıpırdatmak eyolmaz emme uygun gonuşmalara bi şey deyemem. İnsanlıklı insanlıklı gonuşur bizim Musa. Zaten gendini bunun için sever desteklerim. Diniyesi guvatlidir. Camiyi onartacam, bir minare yaptıracam demene çok memnun oldum öteygün caminin önünde. Kör olayım göğsüm gabardı!»

O sırada koca kapı döğüldü, çıkıp baktı Topal Galip: «Hıdır geliyor!»

«Önce senin eve uğradım muhtar... Söylediler, bura geldim. Düneyin şehere gittin, marağ ettim nooldu bizim sucu? Gors hocamızın geldiğini de Müslüme söyledi. Eee, hoşgeldin, safa geldin bakalım hocafendi!» İki elini uzatıp hoşgeliş etti

Ermenekli hocaya. Sonra Galip'in, sonra Musa'nın ellerini sıktı. Ellerini birleştirip burnunun altına götürdü.

«Hocam, bu da köyümüzün uyanık adamı Hıdır!»

Hıdır, iğne gibi baktı Galip'e: «Estafurullah!»

«Köyü çok düşünür, milleti düşünür...»

«Köylerde uyanık arkadaşlar bolarıyor!»

«Haggaten...»

Musa kalktı biraz sonra:

«Ben şimdi bi gideyim, birazdan gelecem, hocagili götürecem...»

Hıdır da kalktı muhtarla.

Muhtar, önce dükkâna uğradı, helva aldı yarım kilo.

Hıdır'la birlikte yürüdüler.

«Zeyni Bey de gitmiş, Torunoğlu da; söylemişler Valiye. Yazacakmış Angara'ya. 'Vilâyet olarak elimizde çare yok, yazalım yokarıya!' demiş. Eh gine hepicinden allah razi olsun. Biraz gecikecek emme ucu bir hayıra bağlanacak...»

«*Beriki işleri nasıl dutuyorlar görüyon?*»

«Beriki işler goley! Emme su zor...»

«Dutsalar bu da goley olur...»

«Dutarlar işallah... Tâ yer altından çıkacak!»

«Yani ekinler erişmeden, gidip bi de gendim göreyim Zeyni Beyi, Torunoğlu'nu... Daha olmadı durayım bi daha, bi daha, zabahtan ağşama gadar Vali'nin gapısında. Bi de gendim gonuşayım...»

«Eeee fena olmaz adamım, arzın bilir!»

Kurs hocası bir gün muhtargilde konuk oldu, iki gün Topal Galipgil'de. Sonra pırtılarını Koca Oda'nın bölünen, sıvanıp kuruyan gözlerinden birine yerleştirdi. Bir gün de Hacı Yusufgil'de kaldı, karısını alıp gitti. İşte göreve başlamıştı. Gelmişti köye kadar. Şehre varıp haber verdi. Güz olunca gelecekti. Gitsin de memleketine, tarhanasını, bulgurunu, kakını, kurusunu hazır edip gelsindi. Müftü, gitmesinde bir sakınca görmedi. Zaten 'gayri resmî', yani 'kaçak' bir kurstu. Güzün açsa noolurdu, yazın açsa nolur...

Muhtar çıkıp tarlalarını dolaştı. «Azcık da gendi işimize

bakalım...» Vurdu elini kıçına. «Köy işine çok yeldik...» Ekinler kısa mısa, kıvranıyorlardı. Yağmur yoktu. Ama olsa da, olmasa da, ereceklerdi. Erip ne vereceklerdi bakalım?

Hıdır, iki sefer gitti şehre. İkisinde de çıkamadı huzuruna Vali'nin. İkisinde de Zihni Beyi, Torunoğlu'nu gördü. Caminin, minarenin koçanları basılmış, tanıdık dükkânlara verilmişti. Torunoğlu'nun mağazasında falan tıkır tıkır birikiyordu paralar. Yorulmak yoktu, ırılmak yoktu. Acap bir koçan da su işine bastırılsa, veren olur muydu para? Din işine olunca hay hay deyip atıyorlardı ikişer, ikişer buçuk...

Dolandı gündönümü oldu. Kuzular büyüdü.

İlkin arpalar erişti. Biçtiler. Gümüller ufak. Her gün dalaz çıktı, saçtı, savurdu sapları. Anızları falan kazıdı çanakkurutan yelleri. Geceleri fırtınalar çıktı, kum yığınları oldu tarlalarda, avlularda, evlerin köşelerinde, damların diplerinde. Ahırlar samanlıklar doldu bazen. Sonra buğdaylar erişti, 'kısa mısa' onları da biçtiler. Köyün merasında, yaylımında kındıralar kurudu. Öldü açlıktan çayırçekirgeleri... Boncuklar falan kâr etmedi, biraz daha kurudu kabukları ineklerin. Kesildi sütleri.

Güzün Kadınhanı'ndan iki usta geldi, biri minare yapımına, biri cami onarımına başladı. Yaptılar bir liste Musa'yla Topal Galip, komşuyu imeceye, ekiplere ayırdılar. Günde dörder yardımcı veriyorlardı. Yemekleri de ev ev... Muhtar, Topal Galip'i, Topal Galip muhtarı övüyordu komşunun önünde. Ama ayrılıp evlerine giderken içlerinden, bazen de dalgınlıkla açıktan sövüyorlardı birbirlerinin sülâlesine, karısına.

Güz gelince kurs hocası döndü. Üç gün sonra dua ile, âlâvâlâ ile başlayacaktı kurs. Topal Galip şehre gitti. Zaman Ahmet'i, Hüsnü Şifa'yı, Müftü'yü, Gurba Nuri'yi çağrıladı. Gurba Nuri Efendi -köylüler arasında büyük ünü vardı- çıkıp geldi, doldu cami. İçinin dışının onarımı yetişmişti açılışa ve az bir işi kalmıştı minarenin. Resül'den, Hatıp'tan, Boruktolu'ndan, Dedemoğlu'ndan, hatta Çarıklar'dan gelenler oldu. Çok ünlü hocaydı, namazı gümbür gümbür tekbirlerle kıldırdı. Bir de vaaz etti yukardan. Attı tuttu din düşmanı Halkçılara, hatta

«gökgözlü gâvur dönmesi, adını söylemek icap etmez, ezanı Türkçe okutacam diye tutturmuştu bilirsiniz hep» O'na ve kutsadı bugünlerin doğru yollarına milleti sokanları, çoluk çocuğumuzu düşünenleri... Attı tuttu şehirde açık gezen kadınlara, komünistlere, din ve mukaddesat düşmanlarına, kutsadı çocuklarını yeni açılan İmam-Hatip Okulları'na verenleri, Kuran Kurslarına yazdıranları, kutsadı kocasının sözünden çıkmayan kadınları ve beş vaktini düzenli olarak kılan müslümanları... Attı tuttu köylerde din düşmanlığını yaygınlaştıran öğretmenlere, fesat yuvası Köy Enstitülerine, Yücel diye, Tonguç diye birilerine ve kutsadı cami yapımına, minare dikimine yardım edenleri, hatta yayınlarıyla İslâmın güneşini parlatan gazeteleri... Ve dahi, İlim Yayma Cemiyetleriyle, Komünizme Karşı Mücadele Derneklerine nasıl yardım edileceğinin yollarını sayıp döktü. Hep birlikte yeniden kelimei şahadet getirmeye çağırdı cemaati. Yıkıldı caminin içi, dışı iniltilerden, gürlemelerden. Aziim bir vaaz oldu, aziim bir tören, böylesi ne unutulurdu, ne silinirdi belleklerden... Namazdan sonra şerbetler içildi. Açıldı kursun kapısı bismillâh ve allah allah'larlan... Ve allah razı olsun bütün verenlerden çok yardım yapıldı minarenin kalan işi ile şerefesine bağlanacak hoparlör için. Yepyeni bir batarya satın alınacaktı Hüsnü Şifa'dan.

Yoktu bir haber sucudan.

«Anlıyorum ne gadar üzülüyorsun, gine de sabırlı ol adamım! Sabreden derviş, muradına ermiş! Sabır ile koruk pütür pütür helva olmuş. Yani bakarsın adı gözel mevlâm bunun da çaresini verir, heç aklından aynında yoğuken, bir su usdası, bir müyendiz çıkar gelir. Üzülme, üzülmenin yok yararı...»

Kimi zaman Musa'yla birlikte, kimi zaman tek başına çıkıp çıkıp gidiyordu şehre. Gidip başını ağrıtıyordu Doktor Zihni' nin ve... babasının oğlu gibi Torunoğlu'nun. Gidip bekliyordu işleri bitsin, bekliyordu toplantıları bitsin, bekliyordu iki lâf etsinler, bir haber versinler...

Ne ekinlerden ekin oldu, ne bostanlardan bostan. Gene öyle dolmamış ambarla, yarı boş samanlıkla gireceklerdi kışa, çok kötüydü. Muhtardan aldığı on şinik zahireyi verdi harmanları

kaldırdıktan sonra. Sunacık yudu kuruttu, Hıdır da Hatıp'a gidip ununu öğüttü, tezekleri örtmenin altına aldı. Çok uzaktan, Çukurkavak, Avşar köylerinin ötelerinden biraz çırpı bulup geldi, ama aklı fikri sucudaydı hep.

Bir gün bir otomobil çıkıp geldi, yeni... Yeni çekilmiş acentadan. Otomobilde 23-24'ünde bir adam, bir de genç, tini mini bir hanım vardı. Adamın burnu eğri ve bir tuhaftı yüzü. Bir gözü aya, bir gözü çaya bakıyordu. İbili'nin Baki gibi şaşıydı. Hanım da sarı kuru, ne yemişse inkâr eden, kısa kol, açık baş, kollarının derisinin altından sinirleri mikanın altında tel gibi tek tek görünen, gök göz, sarı saç bir şeydi. Hem de boyamıştı gözlerinin altını üstünü yeşile, karaya. Bir acayip, karayip olmuştu. Adam indi, hanım inmedi. İlk iş, yüksekten bir bağırdı çocuklara, adam:

«Arabama dokunmayın!» Durdu: «Burası mı Kantarma?»

«Geç bakalım efendi, hoş geldin... burası!»

Altına sandalye verdi, saygılıca elini sıktı Mahmut. «Gayfayı *nasıl istersin*?» *Sordu.*

«Kave içmem... sağol!»

«Çay yapayım?..»

«Çay da içmem!»

«Ayran?»

«Köyde bi şey içmem, mersi!»

Musa yoktu, Hıdır vardı. Küsmüş gibi yatıyordu içerde köşede. Dışardakiler kalkıp teker teker hoşgeliş ettiler, içerdekiler de kalkıyorlardı. Adam kızıyordu kalkıp kalkıp eline sarılmalarına, ama diyemiyordu dokunmayın. Sıkıyordu çaresiz kendisine uzanan elleri. Bir yandan da çok eviyordu, bir an önce muhtarla konuşacağını konuşsun, kalkıp gitsin. Çünkü bekliyordu otomobilde karısı.

«Muhtar nerde? Hanginiz muhtar?»

«Muhtar Hatıp'a değmene gitti, ağşama gelir...»

«Dünyada bekleyemem! Gider gene gelirim, yada o gelir beni bulur, Selçuk Oteli'nde kalıyorum...»

Mahmut, elini yüzüne alıp sordu:

«Ayıbolmasın ama, niçin arıyorsun muhtarı efendi?»

«Ben mühendisim, köyünüzün su dalgası varmış, onu konuşacağım. Ama madem yok, bekleyemem uzun...»

Adamı tepeden tırnağa, tırnaktan da tepeye süzdü, bir daha süzdü Mahmut. «Yani sen... şu bizim beklediğimiz sucu... musun sormak ayıp olmasın?»

«Su mühendisiyim ben...»

«Yani, yerin altından çıkaracaksın?»

«Bakacağız, araştıracağız... Esasen ben etüd yapacağım, gerekirse sondaj ekipleri gelecek sonra...»

«Desene uzun iş?»

«Evet biraz...»

Adamı bir daha süzdü Mahmut. Sonra içeri varıp Hıdır'ı uyandırdı:

«Hıdır! Kak yeğenim, kak adamın geldi!»

Tam değil, alabuçuk bir uykunun içindeydi Hıdır. Söylenenleri yarı duyuyor, yarı duymuyordu. «Haa, ne dedin Mamut emmi?»

«Kak adamın geldi, müyendiz geldi!»

Fırladı kalktı o zaman. Hemen koştu kapıya. Ama eşiğe varınca durdu. Baktı arabaya, arabada tini mini hanımı gördü önce. Sonra kavağın dibine getirdi gözlerini. Sandalyede oturan şaşı beyi gördü. Baktı adama derin boylu. Mahmut, yanında duruyordu. Döndü usulca: «Bu mu?»

«Buyumuş!»

«Bu mu bulacakmış suyu?»

«Arayacakmış...»

İçeri girip ellerini dizine vurdu: «Görüyon mu Mamut emmi, ne gadersizim? Acap şu Türkiye'de benden gadersizi var mıdır?»

«Seninkinden eyi kimin gaderi var ulan, git tokalaş! Bak avradı bilem var! Arabada oturanı görmedin mi? Akşamları köyün içinde yakın birer maşalama, zabahlaraca teyatora oynadın! Gidin Resül'e, Hatıp'a, Boruktolu'na, tâ Alkaran'a gadar gidin, harman edin parayı, kötü mü?» İtti ardından Hıdır'ı.

İster istemez çıktı, kavağın dibinde oturan adama hoşgeliş etti Hıdır. Sonra arabada oturan hanıma vardı, arabanın açık

camından iki elini birden sokup, «Hoşgeldin, safa geldin abıla!» Ona da hoşgeliş etti. «Ne enmedin? Enseydin...»

Tini mini hanım elini verdi. Sıktı Hıdır'ın ellerini, pütürekli.

«Ben Tülin! Memnun oldum...»

Hıdır hemen toparladı kendini:

«Ben de Hıdır'ım hanım abıla! Eneydin şöyle?..»

«Ayyyh! İyi böyle...»

«Çay içer min? Ayran, çalkama yaptırayım mı?»

«İstemem efenim, teşekkür ederim!»

«Pekâlâ... yani arzın bilir!»

Dönüp kavağın dibine geldi. Bir sandalye çekti altına. Yanıbaşına oturdu şaşı beyin. «Efendiye bi şey yap!» Göz etti Mahmut'a. Mahmut, biliyordu ama kalkıp gitti, iki çay getirdi. Hiç gülmeden birini konuğa, birini de Hıdır'a verdi.

«Ama ben söylemedim size! İçmiyorum... Yani çok affedersiniz köyde bi şey içmiyorum!»

Hıdır: «Olur mu canım? İç iç...»

Hıdır: «Köyümüze gadar gelmişsin, bir çayımızı içmeyecen mi?»

«Ama ben yeminliyim? İçemem...»

«Boz yeminini! Gâvur köyü mü?»

«Ayh! Çok ayıbolur, içmicem demiştim bi kere!»

«Olmaz olmaz... İç bakalım!» Durdu Hıdır: «Bizim köyde adamı dövüp yollayıverirler! Hem adın ne senin? Adını söyle bakayım!»

«Adım Cafer efenim! Ay çok affedersiniz, siz Muhtar Bey misiniz?»

«Muhtar Bey mi? Ne Muhtar Bey'i? Ben Hıdır'ım, halktan!»

«Affedersiniz, çok memnun oldum... efenim!»

«Eh, biz de memnun olduk! Yani memnun olduk diyelim de memnun olalım.» Uzağındaymış gibi bağırdı Mahmut'a: «Gayfacıı! Bak bakayım buraya!» Koştu Mahmut. Bağırdı gene: «Bir bardağı gaynar suyla yıka gözelce, dök üstüne gaynar

suyu, ondan keri çay doldur, götür arabadaki abılaya! Bi şey ikram etmeden olur mu konuğa? Ayıptır...»

Tülin, kıpırdandı arabada.

Mahmut, çabuk çabuk içeri girdi. Bardak seçti güzelinden. Ve kaynar su döktü gerçekten. Sonra çay doldurdu. Şekeri dışına koydu, tabağı falan sildi iyice. Askıya koydu çayı tabağı. Dikkatle yürüdü otomobile doğru.

Tülin, bir daha kıpırdandı yerinde.

«Buyur abılam! Gözel çaydır! İçmeyenin ya parası yoktur...» Durdu, «ya aklı!»

«Ama benim bazı prensiplerim var!» Baktı Tülin.

«Eyi ya, ne zararı var pirensibe çayın? Çay olsa olsa biraz sinir yapar, o da doğru mu, yanlış mı bilmem, öyle derler, öyle gider. Halbuysam Erzulum'da 50 bardak içen vardır günde. Vatani vazifemi orda yaptım da...»

Uzattı çayı iyice.

Almasa üstüne dökülecekti, aldı Tülin. Koydu yanı başına. Mahmut dikiliyordu. Tülin baktı çaya yan gözle. «Çok affedersiniz, içmesem olmaz mı?»

«Olmaz! Bu ısmarlayan adam var ya, deli gibi bi şeydir, bunu içmezsen bu sefer yimek yidirmeye kalkar. Parasını da alır çayın... çok delidir yani!»

Gene korkuyla baktı çaya Tülin.

Cafer içiyordu. Ama titriyordu elleri.

«Zorlamayla olmaz ki? Zorlamış oluyorsunuz beni! Ben alışkın değilim fors yoluyla bir şey yaptırılmaya!»

«Ne zararı var? Köyümüzün göreneği böyle. Şordan bi konuk gelince, şeherliler gibi arkamızı dönüvermeyiz. Eskiden daha eyiydik. Çok hörmet ederdik konuğa. Atının yemini samanını, gendinin garnını felân gayırırdık. Şimdi sadece çay ısmarlıyoruz...»

«Kaç hane bu köy?»

«Var bi yedi sekiz hane...»

Şaşırdı Cafer: «Daha kalabalık görünüyor ama?»

«Görünüşe bakma! Yedi sekiz hane bile yoktur, çok çok dört beş hane! Üst yanının yimelik buğdayı yetişmez!»

Sustu, anlamaya çalıştı Cafer.

«Senin memleket nere Cafer Efendi?»

«Benim mi? Bursa-Gemlik! Ben Bursa'lıyım...»

«Oooooo!» Hıdır parladı.

«Oooooo!» Kahveci Mahmut parladı.

«Sen yabancı değilmişin yavu!»

«Siz de mi ordan geldiniz?»

Hıdır güldü: «Yoooook, Başganımız oralı!»

«Hangi Başkan?»

«Bayâ Böyük Başgan...»

«Hep böyle şaka mı konuşursunuz?»

Başını sert sert salladı Hıdır: «Yoooo...»

«Ben bunları şaka buluyorum...»

«Şakanın yeri mi şimdi Cafer efendi?»

Mahmut boşu aldı usulca: «Bi daha doldurayım...»

«İstemem, çok mersi! Teşekkür ederim...»

«Doldurayım, bi de benden iç!»

«İçmem, teşekkür ederim...»

Otomobile gidip hanımı yokladı: «İçtin mi abıla?»

Tülin boşu uzattı: «İçtim, çok mersi!»

«Yalan demiyorsun ya, dökmedin ya?»

«A'a'a'aaa! Ha-hayır, kat'iyen!..»

«Nasıldı, eyi miydi çayım?»

«Güzeldi... evet evet, güzeldi!»

«Bi daha doldurayım mı?»

«Yooo hayır, hayır teşekkür ederim!»

«Sen bilirsin!» Aldı boşu çekildi. Çekilirken bakıyordu kadının derisine, derisinin altındaki mor damarlara, tel gibi tel gibi sinirlere.

«Cafer Efendi, hangi okulda okudun yeğenim?»

«Ben mi? Ben liseyi İstanbul'da bitirdikten sonra Amerika'ya gittim. 'Field Service' bana burs verdi *skalarşip,* orada Keliforniya Teknikıl Yuniversiti'yi bitirdim. Mastırımı yaptım, döndüm yurda!»

«Yani su müyendizi olaraktan mı?»

«Evet, yani genel olarak *encineyring,* fakat yeraltı suları konusunda tecrübeler kazandım...»

«Anan buban sağ mı?»

«Babam yok... annem de vefat etti ben Keliforniya'dayken.»

«Vah vah... gelemedin cenazesine, öyle mi?»

Salladı başını Cafer: «Gelemedim, uçak *tikıt* pahalı!»

Saatı gene kolundaydı Hıdır'ın. Kulağına tutup dinledi. «Açlık tokluk var mı Cafer Efendi? Hanım falan aç mıdır? Yimek yir misiniz?»

«Biz Meram'da yemek istiyoruz karımla.»

«Şimdi toksunuz yani?»

«Evet... tokuz!»

«Nobalınız boynunuza yani?..»

«Bir tepe var şehirde, çok güzel bir yer, güzel restoranlar var, öğleyin orada yedik.»

«Cafer Efendi, bu hanımı Amerika'dan mı aldın?»

«Yok ben burda evlendim. Tülin Amerikalı değil. Ama o da bulundu Amerika'da. Hem de Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi İstanbul'da. Sonra *yüniversiti* bitirdi Boston'da...»

«Şimdi kısmet olursa bize su bulacan değil mi?»

«Tabii çalışacam. Yani ben etüd yapacam, *jeolocikıl* haritalar inceleyecem. Yağışların yıllık dağılımını, bitki örtüsünü, *klima, vecetasyon* vesair araştırmaları yapacam...»

Öteki köylüler pek karışmıyorlardı söze.

Mahmut: «Buraya heç yağış düşmez. Onu geç. Bitgi olarak da sadece arpa buğday... o kadar! Yani bunların incelenmesi goleydir!» Bilgi verdi mühendise.

«Öyle değil! Bunların dağılımı söz konusudur, yıllara aylara dağılımı, yani teknik olarak... İşin bu yanı biraz karışık, anlatmam güçtür...»

«Neyse!» Kıpırdandı Hıdır. «Anlar gideriz...» Bakındı çevresine. «Eyi ki Topal Galip felân yok... kimse yok sülâlesinden! Mars olup gittiydik!» Ayağa kalktı usulca: «Şimdi seninlen bize gadar gidelim. Hanım abılayı da alalım. Gerçi evde kimse yoktur. Bizim çocuklar burçak yolacaklardı bugün. Bir hafif

gavaltı yapalım. Belkim o zamana muhtar gelir. Gelmezse siz evde istirat edersiniz, ben gider çığırım. Hade, arabayı da çekelim benim evin önüne...» Elini vurdu mühendisin omzuna.

Cafer sıçradı kalktı: «Yooook, böyle şakalar olmaz her zaman! Yani benim halimde ne var tuhaf? Ben kavaltı falan demiyorum size! Yani biz karımla geldik Muhtar Beyi görmeye. Otomobilim var. Etüdlerime başlamadan önce göreyim istedim. Vali Bey de söyledi, çok merak eden varmış, geldim. Şimdi gitmem lâzım, geç oldu!»

Bozuldu Hıdır: «Çok yanlış gonuştun Cafer Efendi! Heç şaka değil dediklerim. Sana gendi lisanımızı gonuşuyorum. Ters anladın. Tâ şeherden gelmişin, bir yimemizi yimeden gitme. Emme sen bilirsin. Muhtarı da hava telefonuylan getirtemem Hatıp'tan. İstersen sür arabanı Hatıp'a, değirmende gör muhtarı. Hatıp'a kadar kötüdür emme Hatıp'tan şehere gadar eyidir. Yani sen bilirsin...»

Elini havaya kaldırıp salladı mühendis:

«Karım banyo alır beşlerde. Sonra çay içer. Gitmem lâzım!»

«O zaman haklısın! Yalnız çay olsa goley emme banyo meselesi zor! O zaman gitmek elzem...»

«*So long!* Bize müsade! Hoşça kalın!..»

Uğurladılar Cafer'i. Araba döndü köyün içinden. Çocuklara çıkıştı Mahmut. Koşmadılar ardından. Çumra şosasına, oradan da şehre doğru aktı gitti mühendisin arabası. Mahmut Hıdır'a baktı, Hıdır Mahmut'a. Sonra kahvedekiler bakıştılar. Hıdır'ın yüzünde acı bir gülme dolaşıyordu. Ne diyeceğini bilemiyordu. Şaşkınlıktan gelişigüzel konuştu:

«Bütün bunlarla uğraşmak bize mi düşüyor acaba?» Sonra Mahmut'a baktı: «Ne dersin Mahmut emmi? Bu adamdan sucu olur mu?»

En kötü durumda iyimser kalmayı becerir Mahmut:

«Sıkma canını! Şaşı maşı emme bakarsın daha eyi çıkarır! Eğerkine su varsa yerin altında... Yoksa Amerika'daki hocası da çıkardamaz!..»

Yukarı Mahalleden Barniğin Hasan geldi: «Fedime'nin ha-

li kötü! Belini başını dutup duruyor. Doktura götürelim diyoruz Hıdır Ağa, sen Zeyni Beyi tanıyon... biz araba goşacaz, barabar gidiversek?»

«Zeyni Bey benim lâfımnan mı bakacak, çekin varın!»

«Valla bilmem, bubam öyle diyor...»

«Eh... Git söyle madem... çabuk goşsunlar arabayı. Eyice ağşam olmadan varalım. Hem beri baak, Zeyni Bey gendi bakmaz, hastaneye telefon ediverir... ona göre! Ben evdeyim, hazır olurum. Siz geldiniz mi gideriz...»

13

ÇATAL KAZIK

Hıdır, höllük kazarken göçükte kalan Çil Fadime'yi hastaneye yatırdı Zihni Beyin yardımıyla. Ama bu iş için o gece şehirde yatıp ertesi gün on bire kadar uğraşması gerekti. Kara Mustafanın Han'da tahtakurusundan uyumanın olanağı yoktu. Uykusuzluktan başı ağrıdı durdu şehirde koşarken. On ikiye doğru çıktılar şehirden. İki saate kalmadan geldiler arabayla. Muhtar hâlâ dönmemişti.

«Ne lan bu? Ordu unu mu üğüdüyor?»

Meğer Hatıp değirmeni doluymuş Üç gün sıra beklemiş Musa. Bir araba zahirenin üğünmesi dört güne mal olmuş beklemekten.

Geldiğini duyar duymaz koştu Hıdır. Anlattı olanı biteni. Mühendis Cafer'i, karısı Tülin'i... Ve şehirde otelde arayıp bulamadığını... Köye gelen bu mühendisin «etüd-tikıt» deyip durduğunu... Bu konuşmalardan iyi bir şey anlamadığını...

«Annarız adamım! Marağ edip durma bakalım! Bakarsın bugün yarın gine gelir, açık açık annarız her şeyi!»

Ama o gün, ertesi gün, daha ertesi gün gelmedi Cafer.

Beklediler hafta geçti... gene gelmedi!

Kuran Kursu harıl harıl öğretim yapıyordu.

Hıdır kalktı, köyün okuluna gitti. «Biraz dert yanarım öğretmen Sefer'e... o da bana serinletici bigaç söz söyler... bunalıp durmaktan bıktım...» düşünerek vardı okula.

«Derdim var seninki yanında sıfır!» hesabı, öğretmen de adam arıyordu dert dökecek. Adam arıyordu kendine teselli verecek. «Muhtar gelip sormuyor, ben varıp söylüyorum, ciddi dinlemiyor. He hıı, kafa sallıyor. Müdür müfettiş dersen onlar daha kusurumu çıkarmaya çalışıyorlar. Dernekte görev aldım. Şehire yakın bir köyde çalışıyorum diye yüklendi arkadaşlar, hatırlarından çıkamadım. Duymuş müdürün başyardımcısı. Bir

'mim' koymuş adamın önüne. Bu da kaygı değil de... çocuklar gelmiyor, kesildi öğrencilerimin ayağı. Noolacağım ben? Kime halim şu diyeceğim? Hadi beni başka ana doğurdu, hısım akrabanız da değilim, ama bu çocuklar sizin; bunlar noolacak?»

Çocukların arasında iki oğlu vardı Hıdır'ın. Duran da gidiyordu okula. Başını çevirip onları aradı usulca. Buldu ikisini de. Eğmişler başlarını iyice sinmişlerdi babaları gelince.

«Çocuklar bizim Sefer Efendi! Başka sahipleri çıkmazsa helbet bizim... Emme ben senin derdini tam anlamadım. Noolmuş bizim çocuklara?»

«Doğrudan doğruya çocuklara bir şey yok. Fakat işin içinde iş var. Bu okul sizin, çocuklar sizin. Bir sorsanız ya derdimi?»

«Ohhoooo! Ben sana geliyorum derdimi sorasın! Diyorsun önce sen benim derdimi sor! Bizim derdimizi kim soracak Sefer yeğen?»

Elindeki tebeşiri attı yere Sefer öğretmen: «İyi madem! Siz salmışsınız bu köyün, bu okulun yakasını, ben de salarım olur biter! İnceldiği yerden kopar, nâpayım?»

«Goparsa Topal Galip'len Ermenekli hoca ular, tasalanma!»

«Ben de bunu diyorum. Böldü çocuklarımın yarıdan çoğunu! Devam falan kalmadı. Dahasını deyim sana: Çocuklar Alfabe'deki bütün resimlerin başlarını boyunlarını kesmişler öteygün, gözlerini de kalemle bastıra bastıra kör etmişler!»

«Neye?»

«Bu resimler şeytanı temsil ediyormuş! Resim yapmak, resim bakmak günahmış! Okulda ben onlara gâvurluk öğretiyormuşum. Muhtara anlatayım dedim, elini salladı: 'Düzelür bee! Garabükte gol gibi demirler bile düzeliyor. Bu da düzelir!.. Düzelmezse de üzülme... napalım bunu da çekeriz. Gökten ne yağdı da yer gabıl etmedi?' Muhtarınki bu. Gidip tartışsam kendisiyle: 'Yavu kardeşim hocafendi, benim okulumdan ne istiyorsun? Kanuna göre sen benim okuttuğum yaşların çocuklarını okutamazsın. Aleyhimde atıp tutmaktan da amacın ne? Halkımız okuya okuya kör mü oldu? Niçin okumanın aleyhinde konuşuyorsun? Bırak çocukların devamları aksamasın...' Adam

beni gördü mü domuz görmüş gibi bozuluyor... hemen kavgaya dönecek konuşmamız. Yani Hıdır, bulduk bir belâ kardeşim, yitirmezsem çok iyi! O benim aleyhimde konuşuyor, ben onun aleyhinde konuşamıyorum. O yeni okumayı kötülüyor, ben eski okumayı kötüleyemiyorum. Köylülerin çoğu da ondan yana. Habire maşşallah çekiyorlar okuttuğu çocuklara. Daha benimkilerin bir kerecik başını okşamadıkları gibi, kitaplarında şeytan var diye şevklerini kırıyorlar ki temelli gelmesinler okula!»

Sabırla dinledi Hıdır:

«Varsa derdin gonuş daha Sefer Efendi!»

«Ne güzel gidiyordu işimiz önceleri! 'Sağaçark!..' Nereden geldiyse bir komut geldi, millet bu yana dönüverdi. Sekiz on yıldır durmadan horlanıyoruz. Okuduğumuz okullar kötüleniyor. Camilerde açıkça aleyhimizde konuşuluyor. Tuttular bir de bu kursları açmaya başladılar, çekiver bundan sonra köy okullarının kuyruğunu! Güya kısa zamanda halkın tamamını okutacaktık. Tarım okulları, teknik okullar açacaktık. Toprak Reformu falan yapılacaktı. Şimdi hepiciği komünistlik!»

«Başganımız dedi ki geldiğinde, 'Okul da olacak, kurs da! İkisi yanyana yürüyecek!..' Siz de yörüdün be gardaşım! Kızmayın birbirinize...»

«Bi dakka, bi dakka!..» Sordu Sefer Yılmaz: «İkisini yanyana yürüten hangi millet var dünyada?»

«Bunun örneğini Amerika'da görmüş Başganımız!»

Elini alnına vurdu Sefer: «Hey...vaaaah! Bu Amerikan sevdası bizi batıracak!»

«Batmaya batmayız... da!»

«Eeeee?»

«Batmıştan beter oluruz, korkum bu! Bak gors dediler şirp! Cami onarımı şirp! İçinin boyası şirp! Dışının sıvası şirp! Minare şirp! Minarenin âlemi, şirp! Şerefesine hoparlör, şirp! Hoparlörüne dinamo, şirp! Emme ben altı aydır su deye ötüyorum, Başgana gabıl ettirdiğim halde, peşine düşen yok. Bir sucu geldi, ömrümde öyle şaşı adam görmedim, o da çekti gitti. Öldü mü galdı mı, on gündür habar yok! Sana bi lâf gonuşacam: Orosbunun çocuğu olmazımış, neden?»

«Neden?»

«Biri gelir yaparımış, öbürü gelir yıkarımış... ondan! Daha ne oldu memleketi hurafattan temizlemeye başlayalı? Hooop gine geldiler! Hooop eskisinden hızlı geldiler!..»

«Asıl bizim işler zoraldı Hıdır Efendi!»

«Tabii! Onlara göre siz birer düşmansınız... dinimizin düşmanı! Yeni yazıyı getiren siz, medreseleri gapatan siz, hocaların yeygisini kesen siz, siz Millî Mücadelecilerin öğretmenleri, halkın gözünü açmak için çalışan, muskayı üfürüğü beğenmeyen, sülüğe sömürgen duşman güzel öğretmenler...»

«En çok da gelecekte yaratacağımız uyanıklıktan korkuyorlar! Bütün sömürücü tutumlarına direnince gelecek kuşaklar, nasıl ayakta durur egemen sınıflar? Şimdi uzadı, biraz daha yokuşa sardı yolumuz!..»

«Yokuştan beter oldu, diklendi, dikenlendi! Aynan şu duvar! Eliniz kolunuz bağlı. Bilmem nasıl çıkacaksınız? Sizin işler, bizim işler, yani yoksulların işleri... zor!»

«Ama zor da olsa çıkacaz, aşacaz o duvarı!»

«Evet, işallah!..»

«Peki bu muhtara nooluyor? Para diyorum yok, araç diyorum yok? Ama camiye gelince şirp, minareye gelince şirp!..»

«Öyledir...»

«Çocukların devamı diyorum, dilinin ucuyla...»

«Öyledir... İki ucu da idara edeyim deye çalışır emme asılım o yanın adamıdır. Sen bakma, bana çok eyiliği var, on şinik zere verdi geçen yıl, harmanı buldum, emme hamsalağın tekidir, bi daha demeyecektim bu lâfı, bak gine dedim. Emme desem de, demesem de görüyon...»

«Seninle benim işler kül...»

Sordu Hıdır: «Pekey benim şaşı bey nere gayboldu dersin?»

«Çok asri bir hanımı varmış hani?»

«Evet...»

«Gitmiştir Ankara'ya, İstanbul'a, basmıştır istifayı! Duyduğuma göre Amerika'da okumuş. Karısı da Amerikan Koleji-

ni, üniversitesini bitirmiş. Çevirmenlik yapsalar gene çıkarırlar devletten alacakları parayı. Ne sürünsün buralarda?»

Gene yolu bir bataklığa uğramış gibi çıkıp yürüdü Hıdır.

Köy içinden geçti. Evine vardı. «Sunacık gııı! Ah ben olmaz olaydım Sunacık! Hâlâ bi habar yok şaşı beyden! Napacamı bilemez oldum. Gözlerimin kökü gurudu baka baka yollara gıı!..»

Sunacık gene yamalık yamıyordu evin hayatında. Hasırın üstüne eski çarşafı sermiş, seleyi sepeti getirmiş, bütün çamaşırı giysiyi dökmüş, çıkı, çikın, ne varsa açmıştı. Akları Hıdır'ın donuna, karaları Doğan'ın carına, gökleri Yeter'in entarisine, karaları Hıdır'ın çağşırına, alları Duran'ın yeleğine... Yanında Çil Ümmetin dul kızı oturuyordu.

«Aaaah Teslime ah! Geysiden geysiye böyle uğraşıyorum... sankim alla garanın Allahı ayrı! Köyün garıları eğsik yazıcı. Halbuysam yünü yüne, pamığı pamığa uydursaz da ötesini fazla incelemesez ne var? Köreldim yemin olsun... aah Teslime ah!..»

«Bu şaşı bey bir yerde öldü galdı Sunacık! Gopuğun biri bi lâf attı yanındaki tini mini'ye, o da buna gatlanamadı, garşılık verdi. Garşılık verince çekip furdu. Sonra sürüdü bunun ölüsünü gopuk. Götürüp çoook uzak bir yazıya, kuru kındıraların felân dibine bırağıverdi. Gartallar dolanıp endi, akbubalar felân... yiyip bitirdiler dürzünün oğlunu. Onun için gelemiyor. Yoğsam neye ırasın bu gadar? Bak Teslime, sen de dinle gomşum: Benim gaderim gibi kötü gader var mı şu batası köyde? Keşkem ben de eller gibi Guran Gorsu deseydim. Caminin sıvası badanası deseydim. Minarenin dinamosu deseydim. Kalktım gittim de su dedim. Bir şaşı beyin eline galdı işim, o da gayıp!»

Teslime kalkıp yer verdi Hıdır ağasına. «Geç buyur Hıdır Ağa!» Otuzunda falandı Hıdır ağası. Gözünü kaldırıp bakmaya üşenir. «Belkim üşenir, belkim yılar Sunacık'tan. Belkim de, ben Çil Ümmet'in gızıyım ya, ar eder bubamdan. Aaaah, asıl ben olmaz olaydım! Vardım gittim de gepegenç herifi duymadığım bilmediğim Korelere saldım... salmaz olaydım! Akılsız

garı, ne bıraktın elindeki gocayı? Bi selâmı bilem okunmuyor gali ıradiyolardan! Oh olsun sana, yutgun şimdi ellerin gocalarının önünde!.. Akılsız garı!.. Genç yaşında dul galdın, galmaz olaydın... «Geç buyur Hıdır Ağam... Geç! Nassın bakalım, eyi min? Biz de... ne eyi, ne köyü işde... Biz nasıl oluruz... çekiyoz işde! Ya çekecen, ya çökecen... biz ise hem çekiyoz, hem çöküyoz Hıdır Ağam... yüzümüze bakan yok!»

Sunacık kalkıp bir minder getirdi, attı çulun ucuna. «Otur gurbanım, otur etme... hem de dinle beni. Dinle bak, sana ne deyom? Ağzına sıçarım müyendizinin, ondan keri şaşı beyinin, tini mini avradının! Kakıp gidip bir şaşı bey mi doğurem sana bu çilenin içinde Hıdıır? Senin evin yok mu, işin yok mu, malın yok mu, çolun çocuun yok mu Hıdır? Alsan mallarını önüne de ikişer darak fursan sırtlarına, kene mi var, göven mi var, uğraşsan olmuyor mu? Kakıp gidiyon da elin sucusunnan uğraşıyon bre gurbanım! Dört yanına bak, senden başga gavranan var mı? Gayranmayıver sen de! El nerde, sen de orda oluver. Camiye mi gidiyorlar, sen de camiye, dahi bi fazla gidiver. Eller gors hocasına maşşallah mı deyorlar, sen de maşşallah deyiver, dahi bi fazla. Eller aş döküp, mevlütler okudup hocaları mı çığrılıyor, sen de çığrıla, dahi bi fazla! Bak şu gün oldu, daha bazara gidip iki metro gaput almadın bre bubam! Benimse gözüm köreldi esgi yamaya yamaya. Bu yıl bi Söke'ye bali gideydin. O gadar dedim git Hıdır, git Hıdır, hep şeherlere goştun, Meramları dolaştın. Arap Zeyni'nin, Torunoğlu'nun gapılarını aşındırdın. Aşındırdın da ne geçti eline gurbanım?» Hıdır'ı bırakıp bu sefer Teslime'ye geçiyordu Sunacık: «Kör olası pank paraları da verilmedi ay abam! Verilse de beş guruşluk çapıt alsaz... da, hep böyle çöküp durmasam şu yamaların başında... ölecem ay abam!»

Teslime, Hıdır'ı bırakıp Sunacık'a bakıyordu: «Ne ölmesi gıı? Sen ölür mün Sunacık? Sen ne yedi canlı gancıksın, sen ne yedi canlıı! Sen ölünce Hıdır Ağam garısız mı galır sanıyorsun gııı? Onca dullar var, dahi dul olmayanlar, gocalarını bırağırlar da goşa goşa gelirler Hıdır Ağama!» Bakıp yutkunuyordu. Başka ne yapabilirdi?

Mindere oturup karısının dizine vuruyordu Hıdır. Sonra dönüyordu Teslime'ye: «Teslime hatun, bak vallaha bu öğretmene de çok canım yanıyor. Çok içime dokanıyor hali. Sana nasıl ağnadayım: Almış elindeki çocukları Ermenekli hoca, bir bizim çocuklarlan, senin Şükrü galmış desem yeri! Bi de beş on döküntü çocuk işte! Bütün zekâlıları bölmüş deşilesi Topal Galip! Buna da bi çare bulacam ben. Verip gafa gafaya Sefer öğretmenle, köy okulunu destekleyecem gorsa garşı!»

«De sus allaşkına! Zaten namaza gitmiyon deye adını çıkarıp duruyorlar. Bi de bunu dolatma dillerine itin olayım!..»

«Talaşlanma Sunacık! O şaşı beyi de gidip arayacam. Eğerkine, haggaten ölüp galdıysa, Zeyni Beye, Torunoğlu'na felân deyip bi şaşı bey daha bulduracam. Sokacam tarlalara, gırlara: 'Bul ulan suyu, dürzü!' Suyu buldurunca, arpanın yerine gökmısırlan fasille ekecem, yisin sülâlen. Artanını da götür son turfanda niyetine sat şeherde, kuşağın para dolsun. Ertesi yıl da göbekli göbekli harmanları sırala Uzunçayır'a... öff!»

«Allahın saf gulu, noolacak? Yeler böyle zevdalara!»

«Talaşlanma dedim Sunacık! Talaşlanıp canımı sıkma. Zaten sıggın! Kak bi su ver bakayım gendi elinlen. Sen ver, ben içerim. Ulan bu garı milletine biraz yetgi verdin mi, hemen adama köstek furuyorlar be! Bütün garılar böyle midir yavu gomşuu?»

«Bütün garılar... bütün garılar... Ben bütün garıları ne bilirim a Hıdır Ağam? Ben anca...» Yumuyor hemen gözlerini Teslime, «Ben anca... gendimi bilirim. Ben ne köstek furayım erkeğe?» Yumuyor gözlerini, açmıyor. «Ben daha destek olurum...»

Sunacık kalkıyor. Billur bardağı alıyor raftan. Kim bilir ne zamanın bardağı? Ninesinin ninesinden mi kalma? Gelir develerle dolaştıra dolaştıra satarlardı yağa peynire. Dışı oyukludur, içi pürüzsüz. Alıyor o bardağı raftan, bir yıkıyor oğa oğa, sonra gidip dolduruyor bakırdan. «Bakırdan doldurduğum ıscak olur...» Düşünüp döküyor hemen geri. Varıp testiden dolduruyor, Ilgın testisinden. Bakıyor güne tutup, böcü börtü var mı? «Hazzetmez Hıdır!» Bakıyor, yamadan körelmiş gözleri, ama

gene görüyor, dupduru su. Alıp götürüyor dökmeden. Sol elini göğsünün üstüne koyup, hafif de eğilerek, sunuyor dolu billuru kocasına, usulca fısıldıyor ondan sonra:

«Buyur bubam!»

Hıdır alıp şapır şupur içiyor:

«Huyum gurusun çok ivedi içerim evde suyu, gavede çayı! Alışmışım da, ırakıyı bile diki-dikivedim öteygün Meram'da.»

Şapır şupur içiyor, bakıyor karısına. Karısı öyle sol eli göğsünde, hafifçe öne eğik, sağ elini de sallayıp sol elinin üstüne koymuş, bekliyor boşalan bardağı versin...

İçip bir Sunacık'a, bir Teslime'ye bakıyor Hıdır. Sonra kalan suyu serpiyor karısının yüzüne:

«Eferim ulan Sunacık! Gine gözüme girdin!» Gülüyor. «Emme bi de şu şaşı beyin neden gelmediğini bileydin!»

14

YİTİĞİN BULUNMASI

«Ay Cafer, ne manyak şeysin!»

Cafer'in şaşı gözleri dönüverdi:

«Ne dedin, ne dedin bakayım kıız?»

«Ne diyecem, manyak dedim işte!..»

Fırladı ayağa birden: «Al sana öyleyse, al sana, al... sana!» Kıçına kıçına, sırtına, yüzüne vurdu karısının. Şap şap öttürdü yukarıları. Aşçı Emin'le hizmetçi Şehriban, birbirlerine göz edip sordular: «Noluyor?»

«Ben manyak dedirtmem kendime anladın mı?» Bir daha, bir daha vurdu. Vurdukça hep şap ettiriyordu.

Tülin ansızın bir çığlık attı:

«Ayyyyyyyyy!.. Acıttın... Yapma! Bak yapma Cafer, yapma diyorum! Bir de manyak deyince kızıyorsun, yapmaa!» Birden fırladı kapıdan. Koridorda Şehriban'la burun buruna geldi. Aşçı Emin ikinci parti şap şap'ları duyar duymaz sıvışmıştı. Tuttu Şehriban'ı yakasından Tülin: «Bir de kapı dinliyorsun öyle mi? Tu sana, tu tu tu!..»

Duvara doğru attı Şehriban kendini:

«Gözüm kör olsun değil hanımcım, valla değil hanımcım, aha burdan geçiyordum! Canım çıksın değil! Bavul odasına geçiyordum hanımım, ayyyy, Aşçı Emin'e de sor istersen, ayyy!..»

Hıncını alamadı, tap tap indi merdivenleri Tülin. Ağaç saksıdaki margirit çiçeğine çarptı kendini. Toparlandı, sütuna çarptı. Toparlandı, doooğru yemek salonuna daldı. Balkonda şezlonga uzanmıştı annesi. Kremleri sürmüş, bigudileri takmış, ayaklarının bileklerine havlular dolamış, güneşleniyordu. Koşup vardı yanına.

«Tamam, kararımı verdim anne!»

Belinleyip kalktı Şeyma Hanım:

«Ne kararı kız, hayırdır işallah!?»

«Kararımı verdim anne, boşanıyorum!»

Elleriyle başını tuttu, aşağı aşağı bastırdı beynini Şeyma Hanım:

«Neee? Boşanıyor musun? O da nerden çıktı?»

«Boşanıyorum, dövdü beni!..»

«Kim dövdü?»

«Amaaan anne, çok geri zekâlısın, kim döver? Kimden boşanabilirim?»

«Cafer mi?»

«Afferiiim benim canım anneciim!» Eğilip öptü: «Cafer!»

Şezlong sağa sola yamuldu çatırdadı, kırılacak gibi oldu. Pembe hırkasının içinde dikeldi Şeyma Hanım: «Ne yaptın da dövdü, ne dedin oğlana?»

«Tamam! 'Ne yaptın da dövdü, ne dedin oğlana?' Mutlaka benimdir kabahat. O bir şey yapmış olamaz. Ben yapmışımdır bir şey!» Oturdu üstünde gazeteler yığılı koltuğa: «Senin beni bir defacık olsun anladığını ne zaman göreceğim anne? Çok değil, sadece bir defacık?»

«Anlıyorum kızım, anlamaz olur muyum? Ama niçin dövdü Cafer seni? Ne yaptın?»

«Uuuuff! Bak gene! Anne beni çıldırtacak mısın?»

Şeyma Hanım da çekti uuuf: «Ne var bunda uf çekecek? Ne var bunda çıldıracak Tülin? Soruyorum güzelce. Yoksa dilimi beğenmiyor musun? Ne yaptındı, neden dövdü Cafer?»

«Neden dövecek, manyaklığından...»

«Sust, sust bakayım! Koca manyak olamaz! Öyle mi dedin yoksa?»

«Evet manyak dedim, gene derim, çünkü manyak!..»

«Çok şımarıyorsun Tülin! Kaç defa tembihledim sana, şımarma kızım!»

«Şımarmak mı bu? Bana değer vermiyor! Dediğimi yapmıyor!..»

«Ne diyorsun da tutmuyor sözünü? Neden tutmuyor?»

«Neden olacak, manyaklığından!»

Çabuk çabuk ellerini çırptı Şeyma Hanım:

«Şehribaaan, aa Şehriban! Çabuk bana ilâcımı getir! Bir

de kahve yap...» Dönüp yeniden uzandı şezlonga. «Anlat bakayım nooldu? Manyak falan demeden anlat!»

Sayı sayar gibi parmaklarını birer birer açıp kapamaya başladı Tülin: «Anlatayım peki, bak! Diyorum ki kendisine, bırak artık, gitme diyorum! Ellerin köylerinde yeraltı su etüdleri yapmak sana mı kaldı bırak, ver istifanı, otur burda diyorum. Daha olmadı çalış babamın yanında diyorum. Babamın dünya kadar işi var diyorum. Konuş babamla... Ama konuşmaktan hoşlanmıyor babamla ki! Diyor diyor istifa etmem. Hep bunu biliyor!..»

«Bırak etmesin kızım! Niçin istifa ediyor? Çalışmak istiyor madem, çalışsın. Böyle şeyler aile arasında sinirlenilmeden konuşulur, hem de kocanın dediği olur. Ne varmış köylerde yeraltı su etüdleri yapmakta? Eğer orayı beğenmiyorsan, anlaşın aranızda, daha uygun bir yere aldırtsın babanız. İstanbul'a bile aldırtır. Ama isterseniz İzmit, Adapazarı da olur. Ne istese yaptırıyor görüyorsun. Kırmıyor Genel Müdür Bey. Bir telefon edip izin alıyor. Bir telefon edip Cafer'in terfisini getirtiyor. Aman kızım, yapma allahı seversen! Bunlardan falan insan takışır mı kocasıyla?»

Derisinin altında damarları ufak ufak atıyordu. Mikanın altında imişler gibi görünen sinirleri civrişip duruyordu: «İstemiyorum, sevmiyorum!..» Sarardı, karardı, domaştı iyice...

«Bak sana ne tavsiye ediyorum? Acele karar verme! Bu işler çocuk oyuncağı değildir kızım! Senin gibi yapsaydım ben şimdiye yüz kere boşanmıştım. Barajı aldığı yıl, Rahmetli Atatürk de sağ, eve kadın getirdi! Eve eve, bayâ kendi oturduğumuz eve! Boşanmadım ben! Havaalanını aldığı yıl, gene bir kadın meselesinden dövdü dövdü beni, kemiklerimi kırdı, gene boşanmadım. Hava Hastanesini yapıyor, topladı öte berilerini, üç ay eve uğramadı. Otel Gamgam'dan bir oda tutmuş, yanında gene bir kadın Ankara'lı, hahaha, hihihi... gene mesele yapmadım, gene ağzıma almadım boşanma sözünü. O beni boşayacak oldu, razı olmadım: 'Benim kocamın bir kusuru yok, erkek değil mi, istediğini yapar, ben memnunum geçineceğim!' dedim. Yaa, böyle böyle korudum bu yuvayı, sizi büyüttüm. Sen

bak ya, senin kocan melek gibi, nurdan dökülmüş melek, yok bir kusuru!..»

«Sevmiyorum: Çirkin, şaşı! Herkes alay ediyor!..»

«Sust! Neresi şaşıymış? Neresi çirkinmiş? Erkeğin çirkini olmaz. Eğer araya başka kadın sokup da karısını aldatmıyorsa ondan iyisi yoktur. Var mı arada biri?»

Burnunu kıvırdı Tülin:

«Kim bakar onun yüzüne?»

«Bak Tülin, baban duyarsa çok üzülür! Aksar üzüntüden işleri... Çok da düşkün ikinize...»

«Evet ama ben de hayatımı bu görgüsüzle geçiremem!»

«Aman Tüliiin! Oğlan yedi yıl Amerika'da okumuş. Mastırı bile var. Hem daha yaşı ne, başı ne? Dur sen, baban onu alır, biraz Asya-Avrupa gezdirir, daha da artar görgüsü... Mecburi hizmetim, falan diyordu, bırak yapsın hizmetini. Hizmet edecem memleketime diyor, dokunma! Erkeğin memlekete hizmet etmek isteyen avanağı iyidir... sen beni dinle!» Eğilip okşadı kızının saçlarını. Öptü, boyalarını gözyazlarının bozduğu yüzünü. «Hadi kalk bakayım, kalk da git yukarı, özür dile, barışın güzelce...»

Omuzlarını oynattı Tülin:

«Hayır! O barışsın! Benim gururum var!»

«Şımarıyorsun! Onun yok mu kıiiız?»

«İşte hep böyle diyorsunuz!.. Ben de kendimi öldürecem! Göreceksin öldürecem, vallahi billâhi, gözüm kör olsun öldürecem!..»

Şeyma hanım kalktı: «Delisin diyorum da kızıyorsun! Kız sen bir düşünsene, şimdi senin ne derdin var? Boşuna ağlıyorsun. Üzüyorsun kendini de, beni de, Cafer'i de... sersem! Bak, kırarım senin kafanı haa! Kız senin aklından zorun mu var? Eğleniyor musun yoksa benimle? Kalk diyorum, kalk bakayım, çabuk! Manyakmış da, görgüsüzmüş de, kendini öldürecekmiş dee... öldür hadi! Kalk öldür! Vallahi babana söylerim! Bakırköy'e yatırır seni! Bak, gözüm kör olsun söylerim, daha hiç birini bilmiyor bu yaptığın deliliklerin...» Tuttu saçlarından çekti Tülin'i, çekip sürükledi balkondan içeri.

Evin sofra işlerine bakan Kerimhan koşup geldi:

«Abla dur, abla yapma noolursun?»

«Çekil bakayım Kerimhan!..»

«Ayyyyyyyyyyy!..»

Marlon havlayıp kalktı çığlığa, gezindi kapının önünde.

Genişçe bir bahçenin içinde, bahçenin ortasında, ağaçların, böğürtlenlerin, tâ Endonezya'dan, Japonya'dan gelme güllerin, türlü çimlerin çiçeklerin arasında, dışı derzli, içi plastik boyalı, doğramaları natürel cilâlı, bazı duvarları lâmbri kaplama, bazı pencereleri vitraylı, buzlu camlı, fayansları, kiremitleri Avrupa, salonunun bir duvarı boydan boya kitaplık, bir duvarı ayna, biraz antika eşya ile dolu evden yükselen çığlık tâ yollardan duyuldu. Müteahhit Sadık Can'ın villası, Suadiye'de Bağdat Caddesi'ne otuz metre kadardı. Kadıköy'den gelirken sağ kolda, bakımlı bir sokağın içindeydi. Saparken sağda storları yarı açık bir kuvaför vardı. Kadınlar başlarına 'tas' geçirtmişlerdi. Çığlığı duydular. Tanıyanlar, «Sadık Beyin deli coştu gene, dinleyin dinleyin...» güldüler. Bayan Berberi Süha, «Bu Cafer, hak edemiyor Tülin'iii!..» Söyleyiverdi içindekini.

Çiğdem Karlı; «Hih!..» güldü, «Karı isterik! Nasıl hak etsin?»

«Koskoca mütahit, Türkiye'nin parasını vuruyor, ama bir kızına bak, bir damadına! Ağzına tüküreyim böyle kaderin!»

Afife Ergene, Çerçi Limited'te bir muhasebecinin karısıydı: «Kader değil Süha'cığım, herif karı kız peşinde koşmaktan, kızına oğluna vakit mi bulabildi? Anca bu kadar olur! Çok güvendi parasına, zenginliğine...»

«Bakın öteki kızı iyi çıktı ama! Allah için...»

«Evet, çok da iyi işler çeviriyor damadı!..»

«Bunu o Amerika bozdu Ameriika! Bir kızı bu kadar serbes bırakmak iyi olmoooor! O şaşı'yı da Amerika'dan bulmuş!..»

Nisa Hamurcu: «İyi ki onu bulmuş! Bir kabuklu takıp gelmemiş!..»

«He valla, ne de olsa Türk! Şaşı maşı, gene bir Amerikalıdan iyidir!»

Süha, sımsıkı bastırdı Çiğdem Karlı'nın saçlarını: «Bir

Türk bütün cihana bedeldir!..» Boyun damarlarını kaslarını oğdu bastırdı, tamamladı masajını. «Gene de ben o Cafer dümbüğüne acıyorum!»

Evde ana-kız birbirlerine girmişlerdi. Sular devrilmiş, vazolar kırılmış, ortalık sele bürünmüştü. Cafer çıkmıyordu odadan. Tülin, bulduğunu savuruyordu annesine. Şehriban bir yandan, Emin bir yandan, Kerimhan bir yandan, ana-kızı ayırmak istiyorlardı ama beceremiyorlardı. Dövüş, yatışacağına kızışıyordu gittikçe.

Tülin, bir yolunu bulup merdivene tırmandı. Bir gelinali saksısı geçirdi eline, savurdu annesinin başına. Neresine gelirse! Saksı kadının tam da beline! Haydiiii! Yıkıldı Şeyma Hanım. Ondan sonra Tülin koştu Cafer'in kapanıp çıkmadığı odaya:

«Cafer!.. Ooh... Caferciiim!..»

Sarıldı Cafer'in boynuna: «Caferciim!..»

Cafer itti: «A'a'a'aa nooluyorsun be?»

«Cafercim kalk! Burdan hemen gidelim! Kalk Cafercim! Kalk otele gidelim! Kalk telefon et İpek Palas'a, Divan'a, odamızı tâ yedinci kattan ayırsınlar anladın mı? Kalk Ceyfocum!..» Öptü kocasını: «Hadi noolursun Cafercim, kalk diyorum, işitmiyor musun?»

Kolunu yakasından boynundan söküp savurdu Cafer:

«Kalkamam!.. Telefon orda, kapı da orda... Hiç kalkamam, kendin kalk, kendin ayırt, kendin git, kendin yat otelde, ben gidemem! Ben şimdi düşünüyorum...»

«Cafer, Ceyfocum, ne düşünüyorsun?»

«Söylemem, düşünüyorum...»

«Noolursun, söyle beraber düşünelim!»

İtti Cafer: «Seninle hiç bir iş yapamam artık! Bir hata yaptım, yeni hatalar yapamam! İnsan bir kere yanılır... Dur bakayım, lisede çok sevdiğim bir şiir vardı, inaan... inanan... inan Halûûûk... ezelî bir şifadır al... aldan... aldanmak! Bir defa aldandım, şifayı buldum!»

«Aman Cafeeer! Sen de hep böyle yapıyorsun! Annemle

atıştık, beni yapayalnız bırakıyorsun! Yapma böyle, çocuk olma şekerim!»

Gene itti Cafer, gene söküp attı kollarını.

«Şimdi bu yaptığın iş mi ama Cafer? Beğeniyor musun?»

Başını kaldırıp dışarlara, bahçeyi dolduran ağaçlara, güllere baktı Cafer. «İş... iş değil... orası beni ilgilendirir!»

«İyi yapmıyorsun ama şekerim!»

«İyi... kötü, dedim ya, beni ilgilendirir!»

«Düşüncesizlik etme Cafer! İrrasyonel olma!»

«Hadi be sen de... canımı sıkma fazla!»

«Bak iyi düşün ama?»

«Düşünüyorum...»

«Mahvolacaksın sonra...»

«Olmamış mıyım zaten? Daha ne olacağım?»

Tülin, bir anda gözlerini yumdu, atıldı kocasının üstüne. Başladı öpmeye, ısırmaya. Cafer atik davrandı. Doğruldu, savurduğu gibi attı karısını. Yarısı yere, yarısı karyolaya gitti Tülin'in. Ayağıyla da pas verir gibi, kıçına dokunarak itti karısını. Tülin kapandı yere.

Geçip oturdu masanın yanına. Geniş odanın içinde hava tükenmiş gibiydi. Açtı pencereyi. «Ulan nerden buldum, nasıl çattım, ne benim çektiğim bundan? Ben senin kölen miyim serseri? Ulan bana bak, vallahi boğarım seni! Boşamam falan da boğar atarım! İneğe bak, ulan sen beni ne sandın be? Senin babanın zenginliği sökmez bana. Benim elimde sanatım, gider eşşek gibi çalışır, paşa gibi yerim, anladın mı? Daha olmadı mecburi hizmetimi bitirince gider Amerika'da devam ederim doktorama...»

Tülin, yüzüne yapışan saçları ayırdı:

«Zaten biliyordum, beni sevmiyorsun diyordum, 'Seviyorum seviyorum, çok seviyorum!' diyordun. Yeminler ediyordun, yalanmış hepsi! Sen beni şeyim için aldın... biliyordum zaten!»

Birden kalktı Cafer: «Haa? Neyin için aldım?» Tuttu Tülin'in kolundan, yüzünü yüzüne döndürmek istedi, ama birden

kapandı Tülin. Tutup gene döndürdü Cafer: «Söyle bakim, neyin için aldım seni?»

Kapandı Tülin, hıçkırığını yükseltti: «Diyordum da kabul etmiyordun! Sen beni sevmiyordun, işte çıktı söylediklerim!..»

«Çok saçmasın, her zamanki gibi...»

«Sevmediğin için saçma buluyorsun...»

«Kız söylesene, niçin almışım? Babanın parası için mi?»

«Hayır, ama prestij için... yalan mı?»

«Ama ne prestij... ortada!..»

«Ortada tabiî, az mı? Bir telefon ediyor babam, en iyi işe tayinin... Bir telefon...»

«Hakkım! Diplomam var İhtiyaç da var!..»

«Bir telefon, terfiin...»

«Yüksek tahsilim var, herkes terfi ediyor!»

«Bir telefon, iznin...»

«Sen istiyordun, 'Annecim annecim...' İşte annecin, gör!..»

«Beni sevmiyor, sen de sevmiyorsun, nâpim?»

«Sevilecek halini bırakmıyorsun ki!»

Birden kalktı Tülin: «Cafer! Cafercim, noolursun bırakalım! Bırakalım hepsini, unutalım şekerim! Noolursun zehir etmeyelim hayatımızı! Bak bir daha yapmicam, üzmicem seni! Bak bak bak, bak ne diyorum şekerim, benim bir tane Cafercim, affet beni! Affet hayatım beni! Hadi gel, gel barışalım, hadi bak!.. Bak, bak buna, bak seviyordun...»

Yumdu gözlerini Cafer: «Hayır istemiyoruuum!»

«Bak ama Caferciim, baksana hayatım...»

«Hayıır! Ben senin hayatın değilim!..»

«Benim hayatımsın, Ceyfocumsun!..»

«Hani manyak diyordun az önce?»

«Ağzımdan kaçtı, affet!» Öptü Tülin! «Hiç manyak mı olursun sen? Sana manyak diyen dilim kopsun! Ağzımdan kaçıverdi, demem bir daha!»

«Yaa, her zaman böyle diyordun, gene diyorsun!»

«Özür dilerim sevgilim, hadi bak şuna...»

«Hayır olmaz... olmaz dedim!..»

«Bir defacık bak noolursun!» Göğüslerini de açtı: «Bak ama,

bak şunlara... Bak hep senin... Bak, oldu bir kere, ağzımdan kaçtı, bağışla beni! Bak çok ayıp ediyorsun, beni çok mahçup ediyorsun Caferciim! Ayy Cafeeer, ne lâf anlamaz şeysin böyleee!»

«Evet lâf anlamam, ben manyağım!..»

Çıkardı üstünde ne varsa, atıldı kocasının üstüne: «Caferciim! Bak özür diledim! Gene dilerim cicim! Sen de bir şeyi tutturuyorsun, hiç unutmuyorsun. Unut onu şekerim, lütfen... hadi canıım!..»

«Ben senin için arkadaşlarımı bıraktım, çevremi bıraktım, mesleğimden de fedakârlık ediyorum. Sen bana manyak diyorsun!»

«Cafercim oooh, gözüm kör olsun demem bir daha! Sen güzelsin, sen iyisin, sen benim bir tanemsin! Noolursun bak, hadi Caferciim!»

«Ağzından kaçtığına yemin et!»

«Kur'an çarpsın, annem ölsün!»

«Bir daha demeyeceğine de yemin et!..»

«Yemin şart olsun, beybam ölsün!..»

«Bak bir daha dersen çok fena olur...»

«Hiç der miyim? Ağzımdan kaçtı. Sen dünyanın en akıllı insanısın, benim erkeğimsin, yakışıklı, kudretlii... hadi gel!»

Cafer kalktı, pencereyi kapattı, storu çekti.

Tülin de komodinin üstündeki ilâçlı su fincanına 'Lens'lerini çıkardı gözlerinden. «Cafercim, kapıyı da kitle hayatım!»

Aşçı Emin radyoyu açtı.

Şehriban birden güldü, ağzı kurumuştu.

«Nooldun, efkâr mı bastı Emin Ağa?»

«Yok be Şehriban, biraz maç dinleyelim dedim...»

«Dinle dinle, iyi kulak ver! Yalnız dikkat et, bizim Fenerbahçe'ye gol olmasın aman!»

Kerimhan, Şeyma Hanımı kaldırdı, götürüp odasına yatırdı, elini yüzünü kolonyayla oğdu. Sonra gidip ortalığı topladı. Kırılanları kaldırdı. Şehriban'ı çağırdı: «Gel de bir süpür şuraları! Gelen falan olur, görmesinler böyle...»

Şehriban: «Biz maç dinliyoruz Emin Ağamla!»

Kerimhan: «Ben de gidip camcı getirecem! Kırılan vazoların, saksıların yenilerini alacam! Akşama Sadık Bey geliyor, her şey yerli yerinde olsun. Abla öyle söylüyor, kalk lütfen...»

«Aman Kerihaaaan! Bir bozarsın ki insanın keyfini! Tam da gol olacaktı... sersem!»

Camcı ikindiye doğru işini bitirdi. Gelinali çiçeği yeni saksıya yerleştirildi. Yeni vazolar yerlerine konuldu. Şeyma Hanım da kalktı iyi kötü:

«Kalk Şeyma kalk! Kalk da topla evin elini yüzünü! Kalk, sen kalkmayacaksın da kim kalkacak? Kalk bütün işler sana bakıyor! Bakalım Aşçı Emin yemeklerden ne yaptı? Bakalım Şehriban çamaşırları ne yaptı? Kalk Şeyma kalk!..»

Ahlaya oflaya kalktı. Hâlâ sırtında duran sabahlığı çıkarıp attı. Yünlü bir entari giydi.

«Güz gelince ötmeye başlar romatizmalarım! Diyorum diyorum dinletemiyorum Sadık Beye. Hemen gidelim, hemen gidelim Termal'e... ama bugün yarın, erteleye erteleye... kalıyor! Zaten benim sözüm mü geçiyor bu evde?»

Çıkacaktı, Kerimhan kapıyı vurdu. Gidip açtı usulca. «Sen misin Kerimhan? Söyle evlâdım, nasıl oldu işler? Bitirdiniz mi? Oldu mu dediklerim?»

«Hepsi bitti hanım abla, bitti de!..»

«Eeeee?»

«Camcı para diyor!..»

«Haaa, camcı para diyor, peki... verelim!»

Komodinin gözünü açtı: «Al, bundan ver! Ama pazarlık et, istediğini verme hemen!»

«Etmiştim zaten, seksen verecem!»

«Vazolar, saksılar ne tuttu?»

«Saksıları bırak ya, vazolar batırdı bizi... Çok tuttu!»

«Nâpim? Tutarsa tutsun! Ama batıramaz, Sadık Can bunlardan falan batmaz! Canı sağolsun!..» Durdu: «Haa bak Kerimhan, parayı verdikten sonra Şoför Selim'e telefon et çabuk! Altı buçukta Yeşilköy'de olacak. Yedide geliyormuş uçak, Bey'i karşılayacaz!»

«Haberi var abla, söyledim...»

«Aferin Kerimhan... haa bak!»

«Buyur abla!»

«Nâptı onlar?» Gözüyle yukarıyı işaret etti.

«Bilmem yatıyorlar galiba...»

«Yatıyorlar mı daha?»

«Sesleri gelmiyor...»

«Sesleri kısılsın!» Dönüp komodinin gözünü kapattı. «Git Kerimhan, bekletme camcıyı...» Terliklerinin birini bulmuş, birini bulamıyordu. «Kerimhaaan!..» Bağırdı. «Kerimhan!..» Keriman dönüp geldi. «Bak bakayım şu karyolanın altına, terliğimin teki orda mı?»

Kerimhan, dolandı karyolanın öte yanına. Bulup aldı terliğin tekini, koydu Şeyma Hanımın önüne, koyup çıktı.

«O kadar dedim de dinletemedim. 'Gel Sadık, bu kızı bu kadar şımartmayalım!' 'Yok! zarar etmez, şımarmaz!..' Al işte, çarp başına! Havaalanının bütün kazancını bu şıllığa harcadın, böyle oldu!..»

Dışarı çıktı salona. Şehriban mutfağın kapısındaydı.

«Gel buraya Şehriban!»

«Buyur hanımım, beni mi çağırdın?»

«Yok başkasını! Kim var karşımda başka?»

«Affedersin, bağışla hanımım!..»

«Nâpıyor onlar, daha kalkmadılar mı?»

«Kalkmadılar, gelmiyor sesleri!»

«Yıkadın mı çamaşırı?»

«Nasıl yıkayım, onlarınkini alamadım!»

«Git tıklat kapılarını... akşam oluyor!»

Şehriban yukarı çıktı, vurdu Tülin'in kapısını.

Usulca kalktı Tülin. Ayaklarının ucuna basa basa geldi, açtı kapıyı.

«Hanımım! Çarşafları verin de yıkayım...»

Parmağını ağzına götürdü: «Yavaş konuş, Cafer uyuyor!»

«Kendinizinkileri de verin, makineye sokuvereyim...»

«Git on dakka sonra gel, Cafer uyuyor!..»

«Peki... Ha ben yıkayıvereyim dedim...» Çekildi.

Gelip Cafer'in başucuna çömeldi Tülin:

«Heey Ceyf! Ceyfocuuum!» Eğilip öptü.

«Iıiıı!..» Döndü, buruşturdu yüzünü Cafer.

«Ceeeyf! Uyandın mı Ceyfocuuum!?.»

Kalkıp storları açtı, ışıttı odayı.

«Ceyfocuum, kalk! Şofbeni yaktırayım, bir banyo al! Kalk Ceyfocum, ben de alayım... Beraber alalım kalk! Kalk, Şehriban da çarşafları, çamaşırları istiyor, yıkayacakmış, kalk!..» Tutup bir daha öptü, çenesinin altından, ağzından öptü kocasını. Kulağından da ısırdı: «Kalk!»

Can acısıyla kalktı Cafer: «Bir uyutmazsın ki!»

«Akşam gene uyursun Ceyfocum! Şehriban çamaşırları istiyor!»

«İstiyorsa ver, beni ne uyandırıyorsun?»

«Ama sen kalkmadan nasıl vereyim... yatakta?»

Kalktı Cafer, pijama altını aradı. Bulup taktı bacağına. «Çok acıktım... söyle bir şey hazırlasınlar! Ama çay değil. Bu evde çaydan bıktım! Yumurtalı, peynirli bir şey istiyor canım...»

«Sen banyoya gir, ben hazırlatayım...»

Kalktı, Şehribanı çağırdı kapıdan. «Önce şofbeni yak Şehriban. Şampuan var mı? Yoksa koy... Ceyf yıkanacak! Sonra gel çarşafları topla. Emin Ustayı da çağır yanıma...»

«Hangi birini şimdi?» Düşündü Şehriban. Çarşafları toplamaya başladı.

«Hayır, önce şofbeni yak! Sabun, şampuan koy!..»

Cafer, kapının ardındaki bornozu alıp yürüdü: «Onları ben yaparım, sen işine bak Şehriban!..»

Şehriban çarşafları topluyordu. Yastığın yüzünü falan alıyordu. Tülin de çıkıntı çamaşırları verdi. Sonra gidip banyodan Cafer'in çıkardıklarını da getirdi. «Al koy bunların hepsini makineye. Temiz havlu getir banyo kapısına. Ben de giriyorum, çabuk!.. Ama Emin Ustayla görüşecektim... haa, sen söyleyiver, yumurtalı, peynirli, domatesli... omlet gibi bir şey yapsın tereyağlı... şöyle bolcana, hani Ceyf seviyordu, anlat Emin Ustaya, ben de yerim!»

Akşam yemeğinde mantı yediler. «Bey seviyor...» diye yap-

tırdı Şeyma Hanım. Emin Usta da çok iyi yapmış, «Eline sağlık!» Oturup konuştular, uzadı yemek.

Kerimhan, Marlon'u getirdi sofraya yakın. Ona da bomfile verdiler bu akşam. Çatal bıçakla kesip kesip veriyordu Kerimhan. Fakat lokmaları normal köpek lokmasıydı, iri...

Sadık San çok mutluydu. Amsterdam'da, *'Hollandse Signaal Apparaten'* şirketiyle çok kârlı anlaşmalar imzalamıştı uzun görüşmelerin sonunda. «Bakın, aramızda kalsın, Marshall Planı, Truman Doktrini, Kuzey Atlantik Paktı ve sair ikili anlaşmalar gereğince, bunlar şimdi gizlidir, belki açıklanır on beş yirmi yıl sonra, on dört tane radar üssü yapılacak Türkiye'de: *Nadge Radar Üstleri!* Nato'nun bir sistemi bu. Öteki ülkelerde de böyle tesisler kurulacak. Kırk milyon katacak bizim hükümet. Toplam giderlerin % 1,1'idir bu ancak. Amerika % 31'ini, Almanya % 20'sini, İngiltere % 11'ini katıyor, anlayın. Çok para var bu işte. Büyük şantiyeler kuruyorum. Büyük inşaat makineleri getiriyorum. Çok işçi çalıştırıyorum. Onarım yerleri falan... Sık sık da geziler... hep birlikte gidiyoruz!..»

«Cici babacım, *televicın* için çok teşekkürler!..»

«Rica ederim, bir şey değil! Bir şey değil nonoş kızım! Fakat yok ki yayım! Çok geri memleket ki Türkiye, daha bir *televiza* yok bak! Ne zaman kurtulacaz bakalım yanıbaşımızdaki Bulgarların bile arkasına kalmaktan? Yavu, eller aya hazırlanıyorlar!..»

«Babacım ben de teşekkür ederim, o elektrikli traş makinelerini duymuştum, fakat görmemiştim. Almanlar önde gidiyor zaten bazı işlerde!»

«Ohhoooo!.. Uyuyorsun!.. Caponlar bunun pillisini yaptılar!.. Ama ben alamadım, unuttum geçen gittiğimde... Bir daha gidersem alırım!..»

«Ses makinelerinden bir tane daha almışsın, nâpacaksın bunları alıp alıp Sadık Bey? Sat birazını bari... evin içi depoya döndü!»

Uzanıp bir sarma aldı Sadık Can:

«Oralarda en çok neyi özlüyorum biliyor musun Şeyma?»

«Kahveyi mi?»

«Hayır... rakıyı!» Bir yudum daha aldı. Sonra Cafer'in başına koydu kocaman sağ elini: «Seni de göndermiyorum artık o yazıya yabana! Oturur benim işlerin bir yanından tutarsın... Sami'yi de alacam yanıma, bıraksın o da kanalet işlerini! Bu *Nadge Radar Üstleri Projesi* öyle iş ki sülâlemize yeter. İt sürüsü kadar mühendis, usta, kalifiye işçi lâzım!..»

«Ama babacığım, biliyorsun Cafer'in mecburi hizmeti var? Ortayı liseyi yatılı okudu... Hem Cafer memleketine hizmet etmek istiyor, değil mi Ceyfocum?»

«Bırak bırak!..» Rakısından bir yudum daha aldı Sadık Can. «Memlekete hizmet istiyorsan devlet kapısını bırakacaksın! Tâ rahmetli Atatürk gününden beri bakarım, nice mühendisler, makinistler, cin gibi delikanlılar ziyan olur giderler! Ne bir buluş yapabilirler, ne de yarım santim yükseliş kaydederler! Ziyan olurlar sadece! Rahmetli'ye çok dedim, 'Bırak bu devletçiliği, deli olma!' Tam bırakacaktı, ömrü vefa etmedi. Hiç bizde devletçilik söker mi? Zaten sökmedi ya, neyse! Sonra İsmet geldi, temelli ağzına yüzüne bulaştırdı... İşte Avrupa, işte Türkiye! Onlar nerde, biz nerde? O kadar, o kadar ilerlemiş ki herifler, habire bizi sömürüyorlar! Biz kimi sömüreceğiz peki?»

«Benim düşünceme göre, Türkiye kendi tekniğini yaratmak zorundadır baba! Yani böyle Avrupa'nın, Amerika'nın kıçına takılmakla olmaz!»

«Nasıl kendi tekniğini be? Yani Avrupa penisilin'i buldu, Türkiye ayrı bir penisilin mi bulacak?»

«O anlamda değil! Kendi tarıma bağlı çalışma tarzını kırıp köylerden kuvvet alan bir ağır ve hafif sanayi organizasyonu... Birden traktör yapmasın bence belki, ama pulluğu mutlaka kendisi yapsın! Binek otomobili yapmasın, ama kamyonları falan mutlaka kendisi yapsın!..»

«İş mi bu? Bu kafayla yürürse Türkiye, yani kamyon yapacam falan derse, on yıla varmaz batar! İsmet'in batıramadığı memleket bu yolla beş yılda, hem de kolaylıkla batıverir!..»

«Ama baba, o zaman da şu oluyor ki...»

«Bırak yahu!..» Bir yudum daha aldı Sadık Bey.

Şeyma Hanım dürttü Cafer'i: «Dinle evlâdım babanı!»

«Yani anne görsen, şu köylüler öyle ilkel insanlar, bana zorla çay içirdiler. Bi dolu geri zekâlısı var!..»

Sadık Can, hem mutlu, doygun, hem de üzgün baktı karısı Şeyma'ya. Dokuz gün yeniden yeniden cennetlere gidip gidip gelmişti en son sevgilisi daha otuzuna basmamış Nalân'la. Nalân, Haski Limited'in genel müdürlerinden birinin yarı vaktini Avrupalarda geçiren karısıydı. Gelecekti artık yurda iki gün sonraki uçakla.

Kerimhan'a seslendi Şeyma Hanım: «Sabunlu bez hazırla evlât, sil ağzını yüzünü Marlon'un!..»

«Tabiî benim sana söylediğim, ancak bu yaşta düşünebildiğimdir! Senin de benim yaşıma kadar vakit kaybetmeni istemem! Terket bir an önce devlet kapısını. Dağlarda ovalarda su aramaktan bir şey çıkmaz anladın mı? Suyun yerini buldun diyelim. Etüdlerin falan da tamam. 'Vurun buraya, buradan çıkacak' diyorsun. Hani sonda'n? Yok! Nerden alacaksın sondayı? Almanya'dan, Amerika'dan. Vermezse Amerika sondayı, çıkaramazsın suyu! Takılmayıp da nâpacaksın kuyruğuna?»

«Peki yok dünyada Amerika diye bir millet, sondayı falan da bulmamış, nolacak Türkiyenin hali? Biz insan değil miyiz kendimiz? O nasıl buldu ilerlediyse, biz de ilerleriz, bu başka, penisilini yeniden bulmak başka!..»

«Geç bunları, geç de... ayrıl! Ben seni yanıma alayım, bak ne kadar ilerleyeceksin kısa zamanda!..»

«Yok baba, darılma ama, herkes benim gibi yaparsa ne olur sonu? Devlet yoksul, millet yoksul, bizler de bu yoksul milletin parasıyla okuduk, hiç olmazsa mecburi hizmetlerimizi ödeyene kadar çalışalım...»

«Peki Tülin napacak oralarda?»

«Tülin de gelecek benimle...»

«Bu sefer bari gitmesin, noolur zorlama oğlum!»

«Ama isterse kalabilir, zorlamıyorum anne...»

«Sen gideceksin Tülin kalacak?»

«Tabiî, kalır isterse...»

«Fazla ihmal ediyorsun karını oğlum?»

«Daha hiç bırakıp gitmedim ki anne!»

Sadık Can: «İşte şimdi kahvemi isterim! Şehribaaaan! Nerdesin Şehriban?» Karısına döndü: «Yok canım, telefon ederim Genel Müdürüne, sık sık izin alır gelir. Nasıl, rahat mıydı bu sefer uçak? Bizim Hava Yolları'nın iç hatlarındaki uçakları hiç sevmem, dökülürler. Fakat Hollanda Kraliyet Havayollarının uçakları nefis! Bu sefer nasıl geldim tâ Amsterdam'dan onca yolu, bilemedim! Çok nefis uçaklar!»

«Babacım, bak az önce söz verdin, unutma! Bizi de götüreceksin bir dahaki geziye. Götüreceksin değil mi?»

«Tabiî! Bu işleri bir başlatayım, hemen...»

«O zaman Kraliyet Havayollarına bineriz değil mi?»

«Ona, ondan daha iyilerine...»

Cafer, Türk Hava Yolları'nın gerçekten külüstür bir uçağıyla Marmara üstünden içerlere doğru uçuyordu. Camın kıyısına, sağa oturmuştu. İznik gölüne bakacaktı, uçağın altında kalıyordu galiba. Gemlik'i falan aradı. Buldu bir yer ama havadan iyi seçilmiyordu. Belki orasıydı, belki değildi. Solunda bir adam oturuyordu, belki 100 okkalık! Abanıp duruyordu sağına sağına. Zaman Ahmet gibi eski beğeniyle, sallapati giyinmişti. Boynunda yakasız bir gömlek, başında fotrü vardı. Dişleri sarıydı. Birkaç tane de altın kaplatmıştı; ama onlar hangisi, ötekiler hangisi, zor seçiliyordu.

Uçak Marmara'yı geçince, Hostes Nuriye kek getirdi. Birer bardak da limonata. Adam Hostese bakarken limonatayı dökecekti az daha. Cafer yardım etti. «Ulen yeğenim, bu gızları yime... yanlarında yat! Yani öyle gevrek lokumlar ki, nerelerden bulurlar da dıkarlar bunları uçaklara bilemem. Eeee, ahacık şimdi gine gidiyoruz gırların ortasına. Bi on gün galdım İsdambol'da, haggaten bol, çok eyi vakit geçirdim! Bu ilimonata veren gibisini felân bulamadım emme, benim bulduğum da zaralsızdı! Eeee, sen de mi bizim oraya gidiyon?»

Kekini yedi, limonatasını içti Cafer. Aşağılara, artık gide gide kıraran topraklara, onların üzerindeki balçık köylere bakmaya başladı. «Evet oraya!..» Tepeler tepeler tepeler, ot yok,

çöp yok... nasıl da kuru kalmış bir ülkeydi aşağıdaki? Uçaktan daha iyi belli oluyordu.

«Ben gendim Garabınarlı'yım. Yağ peynir üstüne iş yaparım. Gendimin mandıram var. Biraz daha böyüldeyim işi diyorum bakalım. Gamyonlarla gelip alacaklar, soğuk hava deposuna goyacaklar. Agsaray'da bir yer duttu arkadaşlar, gomisyon üzerine iş yapacaklar... sen?»

«Ben Su İşleri'nde çalışıyorum. Yeraltı su etütleri yapacağım. Esasen bütün Türkiye'de ele alınması, uzun perspektivli planlama yapılması düşünülüyor. Ben sadece küçük bir alanda çalışacağım. Pilot proje niteliğinde bir şey. Bir köy verdiler...» Bazı arkadaşlarından duyardı, anımsadığına göre birkaç da yazı okumuştu Orta Anadolu köyünün durumu üstüne. Zaten çok merakı yoktu kitaba, edebiyata. Biraz vardı, o da Amerika'da kurudu.

«Suyun eyisi asılım Garabınar'a ilazım! Çünküm gurudu temelli bizim orada otların kökü bile! Emme nerde onu bulacak müyendis, hem de çıkardacak hökümet?» Karapınarlı peynirci, başını geri geri çekip Cafer'e, Cafer'in birbirinden kaçıyor gibi duran gözlerine bakıyordu. Düşünüyordu: «Senin her yanın temsil müyendiz olsa şimdi, nasıl su çıkardırsın ulan sen?»

Afyon'dan öteye, Sultan Dağları'nın kuzeyinden uçuyorlardı. Neden bu kadar güneye kaymıştı motorlarından su mu, benzin mi, bir şeyler sızan uçak? Fakat güç halle indikleri zaman bozkırdaki o varlığı yokluğu belirsiz alana, Karapınarlı peynircinin alabildiğine büyümüştü içindeki alay duygusu. Uçağın kapısında biraz durup yol verdi Cafer'e, baktı taşkalayla ardından: «Senin...» sövdü, «Senin çıkaracağın suyun ben...» söverken bir de Hostes Nuriye'ye baktı, «Suyun ben...» Daha kötü bir şey demek gereğini görmedi: «Tüküreyim içine!» İçine tükürmekle yetindi. Yolcuları alandan şehre götürecek minibüse yürüdü.

Pilot ve mürettebat ayrı bir arabayla gidecekti. Yolcular 12 kişilik minibüse rahat sığıyorlardı. En gerilerde bir yere ilişti Cafer. «Yani şimdi Tülin olsaydı, mutlaka alıp dolaştırmam gerekirdi Alâaddin'i, Meram'ı. Ama yok madem, istersem Öz-

can Tekgül'e giderim, striptiz yapıyor Saray Sinemasında, istersem vurur kafayı yatarım. Sonra kalkıp bir şeyler yerim gene o gazinoda tepenin üstündeki...» Düşündü: «Veya... alırım otomobili otelin garajından, ver elini Kantarma! Bulurum o bana zorla çay içiren, dur bakayım neydi adı, neydi adı, çok hoş bir adı vardı, ama dur bakayım neydi adı, neydi adıı? Adı mı hoştu, yoksa kendisi mi? Dur bakayım kimdiii? İşte giderim ona... İstanbul ki incisidir bütün şehirlerin, orda kalmamışsın, burda ne kalacaksın a Cafer, Ceyfo, Ceyf!..»

«Ulan sen nerelerdeydin? Valla adını felân unuttuk, hem de öldün mü, kaldın mı, leşini kurtlar mı, kartallar mı yidi, çok marağ ettik... Sahi nerelerdeydin ulan?»

Kısaca aklından geçirdi ama demedi:

«Cehennemde!»

15

ANIZ AVI

Artık her gün gelip gidiyordu. Çayı iğrenmeden içiyordu. Aç kalınca yemek ekmek yiyordu. Yemindi, iğrenmeydi, sökmüyordu. Kısa zamanda attı bunları, hayret, nasıl attı, Hıdır şaşıyor, kendi de şaşıyordu.

Kafasının içinde, tâ diplerde, çok derinde, bir ayrı iklim vardı, indikçe ferahlık duyuyordu oralara. Birkaç sefer muhtarın evde yemek yedi. Müslüme çorba, kabak, gözleme, ayran koyuyordu. Kabağı yemek zor geliyordu biraz. Pekmezle bir de helva yapmıştı, nasıl helvaydı? onu seviyordu. Musa, «Yavu adamım, senin bu hallarını gören...» durup söylediği sözün sonunu getirme gereği duyuyordu, «...başga bi memleketten felân gelmişin, anan buban ölmüş, galmış gidememişin, öyle bir öksüz çocuk felân sanır yavu! Yani aklın fikrin gendi memleketinde... gidecem gidecem çabalayıp duruyorsun... emme gidemiyorsun... felân sanır!»

Gülüyor: «Kimin? Benim mi? Yok canım, sen bakma bana! Ben bugün biraz çıkıp kırları dolaşacam. İster bekçiyi ver yanıma, ister yalnız gideyim...»

«Ne yalnız gidecekmişin adamım? Bekçiyi de vermeyim, Hıdır duysun, can atar seninle gelmeye...»

Daha Hıdır'a haber gitmeden Topal Galip geliyordu.

«Müyendiz Bey oğlum, safa geldin! Yani seni bi bulup bi yitirdik! Depemizden fesimiz fırladı, nere gayboldun be oğlum? Fakat şükür mevlâya ki gavuşturdu gine! Zaten nâparmış adına gurban olduğum, zenginleri sevindirmek için mal verirmiş, yoksulları sevindirmek için de... eşşeni yitirtir buldururmuş... hamdolsun!»

Sunacık, eğilmiş ocağa, üflüyordu. Tezeğin ucundaki ateş, üfledikçe Meram'daki güller gibi kızarıyordu. Sonra çekiliyor, külleniyor, bir daha üfleyince bir daha gülleniyordu. Bir kül-

lene, bir güllene, çırpı tutuşuyordu. Hıdır da bakıyordu karşıdan. Bakıp düşünüyordu: «Eğer bugün de gırlara su aramaya çıkmazsa bu adam ya delidir, yada delinin köylüsü! Kaç gün oldu, hâlâ su arayacak, bulacak, çıkaracak da... biz de ekin sulayacaz! Meğerim ne zorumuş hökümetimizden iş bitirmek?»

Topal Galip:

«Evini, garını getirmedin, bir akşam bize de buyur, zebil olma! Musa! Bak sana ne diyorum, bi gün zabahtan habar ver de bizim küldökene deyim halva garsın. Bi de horoz kessin. Köy için çalışan bir konuktur, lokanta yok, aşçı kebapçı yok köy yerinde, irezil etmeyelim Cayit Beyi -dur! neydi adı?- Cafer Beyi! Eğerkine temelli burda galacak olursa, yani demem, işi uzayacaksa, Goca Oda'nın öteki yanını da buna hazır edelim, getirsin avradını. Bunların görgüleri bizim görgülere benzemez, bişirip daşırsınlar gendi görgüleri uyarınca... Gendi çekinir deyemez, bizim düşünmemiz ilâzım bunu... muhtar!»

«Bak Sunacık, Hıdır demedi deme: Ben bu su işinden ya abâd olacam, ya berbâd! Üyküme düşüme giriyor. Fakat bu dürzünün oğlu Şaşı Bey, ne eviyor, ne gıvrıyor! Bak ne diyorum, sen bugün şöyle yumurtalı peynirli bi şey hazırla da, öğlen bunu bi daha yemeğe alıp geleyim, gözelliklen olursa gözelliklen, olmazsa, öyle ya, herkes gibi benim de iki yüzüm vardır, biri insan yüzüm, biri it yüzüm, dakınayım it yüzümü, ne olursa olsun, Allah ya ona versin, ya bana...»

«Yani eğerkine bu iş biraz uzayacak gibiyse, bence Goca Oda'nın öteki gözünü bölmek en eyisidir. Yani her ne gadar bu işin bana bi gireri çıkarı yoğusa da, gine köyün bir işidir, bi gomşu olaraktan gine az çok elâgadar olmam ilâzım!»

«Yavu Galip, adamım, sen gidip Ermenekli hocaylan elâgadar olsan daha yavız olmaz mı? Yaz var, gış var, evecek ne iş var dediği gibi, bizi ne gıvradıp duruyon be gardaşım? Senin eve bi ağşam yimene gelme meselesini soruyon, onu da paşa gönlün bilir, ben bi şey deyemem. Bugüne bugün gara yazılı Kantarma köyünün muhtarı olmuşum, nâpar eder, aç gomam müyendizimizi, emme ille dersen ki bir ağşam mutlaka gelin,

eh olur, bir ağşam gelelim, ben sana habar iletirim, annaşıldı mı sözüm... adamım?»

Rafadan yumurtayı yiyip bitirdikten sonra, kalkıp pencereye gidiyor, cimnastik yapar gibi kollarını kaldırıp indirerek bir iki nefes alıyor, sonra dönüyor muhtara: «Bugün en iyisi *Çumra Bölge Sulu Ziraat Deneme İstasyonu»na* kadar gideyim. Orada mühendis arkadaşlarla bir görüşeyim. Gerçi, kıra falan çıkmam lâzım. Ama bu da önemli. Daha sonra bir de Bozkır' ın yaylalarına uzanacağım. Toroslar'daki düdenleri görmek için...»

«Keef senin, köy Memed Ağa'nın adamım! Nasıl canın istiyorsa öyle yap. Bi yandan da azcık yağmur yağsa eyolacak. Neden dersen, güzlükleri ekmemiz ilâzım. Guruya ekecek olursak çok ot getirir. Tarla ot mu, ekin mi, bilemezsin! Ekmeden bi yağmur yağarsa yavız olur... Bunun için de ne yapmalı bilmem ki adamım?»

Topal Galip:

«Eskiden köyümüzün bir hocası vardı, şimdi oldu iki hocası. Eskiden bir sefer çıkar idik yağmur dovaşına, şimdi çıkarız iki sefer. Cenaballah bizden memnundur, daha çok memnun olacaktır Musa. Dağ daş dova ile duruyor, bunu sen de bilmeyon mu... adamım?»

Okulda çocukların haline bakıp bakıp kederleniyordu Sefer Yılmaz. Çifte öğretim yapıyordu. Dörtler, Beşler, Üçler kendindeydi. Otuz dört çocuk oluyordu hepsi. Birle ikiyi de İvriz' den Yusuf öğretmen okutuyordu. Boyunbağı bağlamayı seviyordu. Ne olmuştu daha okuldan çıkalı, «Bekârlık zor hocam, köyde öğretmenlik dersen daha zor!» gelip Sefer'e dert yanıyor, belki evlenmek, belki gönül eğlemek için sık sık şehre inip, Kız Öğretmen Okulu'nda gündüzlü okuyan Ilgınlı tapucunun kızı Meral'in peşinde dolaşıyordu. Zorlukların altında tek başınaydı Sefer. Kızlar iki, oğlanlar yedi kişiydi son sınıfta. Daha yıllık planda Roma tarihine gelmemişti sıra. Ama neden bilmiyor, sık sık Grakhüs Kardeşler'in encamını anlatmak istiyordu öğrencilere. Tabiî Beşlere anlatırken Dörtler de, Üçler de du-

yuyor, kimi az, kimi çok anlıyor, kimi de içinde alevler parlayarak dinliyordu bin yıl önceki reformcuların öyküsünü:

«Yaa, işte böyle bir durummuş o zaman! Zenginler çok zengin, yoksullar da her yıl geri geri gidip daha yoksul oluyorlarmış. Reform yapmaktan başka çare yokmuş, yeniden dağıtmak gerekiyormuş toprakları. Senatörler hep zengin. İçlerinden tek tük bile çıkmıyor yoksullardan yana konuşan. Böyle bir ortamda Tiberius Grakhüs 'trubun' seçiliyor. Diyor toprakları yeniden dağıtacağım ilk iş olarak, herkesin toprağı eşit olacak, ne artık, ne eksik... Ama ne yapıyorlar Tiberius Grakhüs'ü biliyor musunuz? Yandaşlarıyla birlikte öldürüyorlar. Böyle namussuzdur bu tutucu milleti! Ve niçin tutucudur? Çünkü çok tarlası vardır, yoksulların ölüsünü gömecek toprağı yokken... Neyse öteki kardeşinin başına gelenleri de başka zaman anlatayım. Şimdi bu anlattığımı yazın defterlerinize. Yazılı yaparken soracağım, çok önemlidir. Bilenlere beş veririm. Bende orta lise tarihleri var, bu konuyu onlardan da okuturum size, isteyen gelir alır...»

En iyi not beşti. Özendirip güvendirip güç veriyordu Sefer Yılmaz. Sonra Üçlere geçiyordu. Onlara da problem çözümleri yapıyordu. İğne ile kazar gibi fiske fiske kazıp delmeye çalışıyordu geleceğin şafağına açılan tünelin geçirimsiz kayalarını. İğnenin ucuyla geçmeye çalışıyordu önüne çıkan granitleri...

«Pekey emme adamım, burada su arayacak adamın ne işi var Toroslar'daki düdenlerde, felânlarda? Eğerkine yaylaya çıkmak ise meramın şimdi yayla zamanı değildir! Eğlen nisan mayısta barabar gidelim. Ben zatını gezdireyim.. Hem gör, ne soğuk sularımız var... mestolursun! Yani zatına garşı her hızmatı yaparım...» Böyle 'zatına' falan diye yüceltiyordu ki bir an önce kalkıp işine baksın!

«Tabiî şimdi siz, ben sizin kusurunuza bakamam, siz maşaallah, Galip Efendi amca, başta Hıdır Efendi falan, siz maşaallah, okumadan bilgin, gezmeden gezgin! Meselâ hiç bilmediğiniz halde jeolojiyi, jeo-morfolojiyi... derin fikirlen yürütüyorsunuz! Vede fikirlerinizin doğru sayılmasını istiyorsunuz! Ama bunun hiç bir yanı yoktur rasyonel! Yeraltında geçirimli

geçirimsiz tabakalar vardır, dağların yaylaların kar suları birikir, düdenlerden iner aşağılara, girer bir geçirimsiz tabakanın altına, kapanır kalır orada yerin altında. Akar sağa, akar sola bazan, ama genel olarak büyük bir basınç altında hapsolur, çıkamaz yerin üstüne. O kadar yükselerden süzülüp indiği halde, bekler biri gelip kapı açsın. Tabiî benim *Keliforniya Teknikıl Yuniversiti*'deki tecrübelerime göre sizin buradaki durum da öyle olabilir. Çünkü arzın tamamı bir bütündür. Sonradan çizilmiştir bu bildiğiniz, yada bilmediğiniz sınırlar... falan!»

«Hişt Galip Ağa, ne diyor bu efendi, annadın mı?»

«Onun orasını tabii herkesten önce Cenaballah bilir. Bir de kitaptaki yerini bulabilirse bizim Ermenekli Gors Hocası Nuriddin! Ben gine bi yokladırım gendisine. Benim gendim bir şey diyemem, çünkü bir şey bilmeden gonuşmak hem bana ayıptır, hem de günahtır dinimizde!»

«Hişt Hıdır! Sen annadın mı adamım?»

«Valla muhtar, ben maraktan çatladım evde, onun için çıkıp geldim Cafer Efendi bilâderimize bir bakayım! Gözü mü ağrıyor, yoğsam gine İstanbul'a gidip gayıp mı olacak? Yoğsam ben de gidip gendimin bir işine sahap mı olayım? Bu annatıklarına gelince muhtar, heç annamadım emme Cafer Efendi gendi annadıysa mesele yok! Hemi de bizim köyde biraz galır da bigaç sefer annadıverirse müyendiz olamasam bile galfa olabileceğime senet vereyim. Çabuk gaparım böyle şeyleri, çünküm can gulağıyla dinlerim. Çünküm duymamışımdır ömrümde bir kere bile tek sözcük bilimden fenden, fena meraklıyımdır!»

«Oturuşumuz eyi!» Kalktı Topal Galip önce. «Ben varayım iki hocanın ikisine de birer kitap açtırayım, bakalım ne var ne yok yerin altında? Ondan keri dükkâna bakayım, gelip gidecek var mı şeherden? Varsa enip alayım, hemi de Zaman Amat ağamı göreyim, köyde ne var, ne yok marağ eder... Ondan keri de Cayit Beye -dur! neydi adı?- Cafer Beye yerin altında olanları söylerim...»

Muhtar kalktı, anlayıp Cafer de kalksın.

«Gelişine memnun oldum Galiba! Gine uğra ara sıra mi-

safirimiz sıkılmasın. Hemi de maşşallah, işleri ilerlettin, bi Hecaz'a niyetlensen eyolur gali! Heç düşünmeyon mu?..»

«Sen de böyle dipli yarenlikleri hep ben gitmeye davranırken açarsın Musa! Ben namaza niyaza düşkün bir insanım hamdolsun, emme öyle bidakım gericiler gibi gösteriş yanlısı değilimdir. İstesem üç kere beş kere gider gelirdim Hecaz'a. Tecaret gayasına da maraklı olmadığımdan gitmedim. Olursa beş guruşum, memleketimin galkınmasına harcamayı severim. Öteygün yüzer liralık goçanlar kestirdim 'İlim Yayma Cemiyeti'ylen 'Komunizim Mücadala Derneği'ne. Hüsnü Şifa ilen Doktur Hıfzı dediler 'Verenlerden allah razı olsun, sağol Galiba!..' Duyuşuma 10.000 lire de Böyük Başganımızdan gelmiş, posta havalesiylen...»

«Pekey... ayağına sağlık adamım, güle güle!»

Hıdır saatini kulağına tutup dinledi: «Onu geçiyor, su gibi akıyor, tren gibi dü-üüüüt dü-üüüüt! goşuyor zamanlar! Durup dinlendiği yok. Eeee, senin niyetin vede gararın ne, sormak ayıbolmasın, Cafer Efendi? Yani benim öyle Gurul'da bir görevim felân yok, üye müye değilim, fakat havaslıyım su bulunmasına tarladaki ekinlerimiz için. Gafamı hep buna yoruyorum. Eğerkine bana eytaçlığın olursa çekinmeden söyle, ne görev verirsen yaparım...»

«Ben bugün 'Bölge Sulu Ziraat Deneme İstasyonu'na gidecem Çumra'da... az önce muhtara da söyledim...»

«Eeee çıkalım yola, bekleyelim bir daşıt. Yolda canın sıkılır, gelip zatına yoldaş olayım. Hani bi türkü var, 'Bacısı gözele yoldaş olayım!' Meram'da Hacer de söylüyordu, hatırladın mı muhtar?»

«Hatırlamam mı adamım? Acap nerdedir şimdi?»

«Kim?»

«Hacer... Hacer deye bir gız vardı sesi gözel. Hıdır onu diyor, barabar dinledik Meram'da...»

«Ne diyorsun Cafer Efendi, çıkalım mı yola?»

«Yola inmeye gerek yok, biliyorsun arabam var?»

«Araban var, gözel... ben de geleyim mi?»

«Eee yoksa işin, gel tabiî...»

«İşimin yokluğundan değil de, senin canıyın sıkılmaması için. Bir de, belkim iki hıssa gaparım yanında gezerken gıymatlı sözlerinden...»

«Estafurullah... buyur öyleyse!»

«Hadi kak madem, kak bakalım arkadaşım...» Tutup elinden çekti Cafer'i. Çekip kaldırdı ayağa. Ardından da iteledi hafif. Çıktılar hayata. Müslüme hayatın ocağında bir kazan kaynatıyordu. «Hatıplılardan biraz gara erik aldım, guruttum da külden geçirecem gurtlanmasın.»

«Eeee Hıdır, madem öyle, sen Cafer efendiyle git, ben galıp bir iş sahabı olayım adamım! Bak bu gün oldu, daha pangacıları da getirmedim. Bu yıl diyorum, ikişer lire verip bi cip dutalım, alıp gelelim müdürü masebeciyi, versin herkesin parasını ayağında. Ağşama gadar caminin dibinde beklesin cip, olmaz mı?»

«Neye olmasın? Bana ne danışıyon? Senin Gurul'unda üyelerin yok mu? Onlara danış. Biz şimdi gidiyoruz Cafer Efendiylen. Kısmet olursa ağşama geliriz, gelemezsek marağ etmen. Cafer efendinin yanında ben varım...»

Otomobili muhtarın avluya, örtme'nin altına almıştı. Ama önünde kağnı vardı. Cafer motoru çalıştırırken, Hıdır kağnıyı çekti. Sonra kocakapıdan çıkardılar otomobili. Çil Ümmet'in Teslime, Musa'nın baldızı, dikilmiş kapıya, güya kirman çeviriyor, ama gözlerini Hıdır'dan ayırmadan, «Usul boylarına gurbanlar olayım, bastığın tozlara gurbanlar olayım, ha başını galdır da bi bak, cavır mın ula Hıdıır! Hıdır gibi olmaz olası!..» Hıdır'a bakıyordu. Hem de izliyordu otomobili. Araları epey vardı ama dürbün gibi görüyordu ne kadar uzak da olsa. Hıdır'ın olduğu yerleri daha seçik görüyordu kaç zamandır. Ama bakmıyordu kör olası Hıdır! «Madem şöyle bi kaldırıp bakmayacan, ne dakındın o gözel gözleri alnının altına, mevlâm verseydi ya bir kör guluna!..»

Cafer, açtı ön kapıyı, «Gel sağıma otur!»

Tâ ilk gördüğünde Tülin'in oturduğu yere oturdu Hıdır. Çil Ümmetgil'in, Hıdırgil'in evlerin önlerinden hızla geçtiler.

Çıktılar yola. Çabuk sağa büküldüler. Sağda anızlar, solda kurumuş dikenleriyle kındıralıklar... Çıvıp gidiyordu otomobil.

«Av olur mu sizin buralarda?»

«Ne avı? Davşan, keklik?»

«Yaaa... kaz, ördek?»

«Hem de birincisi olur! Benim bi çivtem var biliyon mu? Fakat senin gözlere uyar mı uymaz mı bilemem! Şimdi keklikler de çok eyi etlenmiştir Cafer Efendi! İnsanın vakti olmalı, kafa dengi arkadaşlarla ava çıkmalı. Anızlarda ekinlerin döküntülerini yiye yiye yağlanmıştır bubalarım!»

Birden eğledi arabayı Cafer:

«Sıkılı mı çiften?»

«Eee tabii... sıkısız çivteyi nâpacam evde?»

«Dönüp alabilir miyiz? Çok severim avı!»

«Emme bi dünya yol geldik Cafer Efendi! Nerdeyse Kaşınhanı'na varıyoruz, dönmek olmaz!..»

Büktü direksiyonu. «Bi dakkada varıp alırız! İyi nişancıyımdır uçara da, kaçara da... bak göreceksin! Attım mı boşa çıkarmam!»

Sefer Yılmaz, dönüp gene geldi Beşlere. «Yazdınız mı Tiberius Grakhüs'ü? Şimdi size bazı sorular soracağım. Bizim memleketin de böyle reformlara ihtiyacı var mıdır? Tabii vardır. Anlattım biliyorsunuz, ama çok zor reform yapmak! Tarlası çok olanlar, tutucu olur, hem de güçlüdürler. Bırakmazlar reform yapılsın. Bırakmazlar yeniden bölüştürülsün topraklar. Fakat biliyorsunuz mutlaka lâzım reform. Şimdi siz de okuyorsunuz. Okuyup adam oluyorsunuz. Sanıyor musunuz böyle gelmiş böyle gidecek? Kiminiz vali, kiminiz vekil yarın. Siz büyüyene kadar çok şeyler değişecek. Değişmezse siz değiştireceksiniz. Değiştirmeyecek olduktan sonra niçin okuyorsunuz? Haa, şimdi söyleyin bakalım, Beşlere soruyorum, kim yapacak içinizden bu dediğim reformları? Kim bölüştürecek toprakları yeniden?»

Baktı:

«Çocukları bir şey sanmaz büyükler, hatta öğretmenler!» Ama Sefer öğretmen sanıyordu, sanmıyor biliyordu. Kalktı do-

kuz kişilik Beşinci sınıftan 19 el havaya, oğlanlar, kızlar, hep! Baktı Sefer öğretmen başka eller de var Dörtlerden Nazım, Kemal, Doğan... «Doğan, Nazım, Kemal! İndirin evlâdım, siz Beş değilsiniz. Size gelecek yıl soracağım...» Sorsa da, sormasa da, toprakların yeniden bölüştürülmesi konusunu dinlerken kapıp kapıp alıyorlardı öğretmenin ağzından sözcükleri...

«Hepiniz yapacaksınız demek? Güzel, çok güzel. İndirin bakalım. Demek reform yapmak istiyorsunuz? Şimdi bir soru daha soruyorum!»

«Bana sor, bana sor örtmenim!»

«Bana, bana, bana örtmenim.»

«Hepinize soracağım: Acaba düşündünüz mü, öldürürler sizi, reform yapmaya kalkarsanız? Bakın öldürdüler Tiberius Grakhüs'ü? Niçin okuyoruz tarihi ders almayacaksak öldürülenlerden? Canınız değersiz mi? Acımayacak mısınız kendinize?»

«Acımayacaz örtmeniiim!..»

«Halkımız için örtmenim!..»

Biri ikisi değil, konuşuyordu çocukların korosu.

«Olmuyor! Bu cevapları beğenmiyorum. Biraz daha düşünün, en uygun cevabı bulun, ne yapacaksınız? Ben sizden ne istiyorum bakın: Hem reformu yapın, hem de Tiberius Grakhüs gibi öldürülmeyin. Çünkü eğer öldürülürseniz yapamazsınız... değil mi?»

«Evet örtmeniiim!..»

«Siz bunu düşünün, düşündüklerinizi defterlere yazın, toplayıp okuyacam. Gayüs Grakhüs'ün nasıl öldüğünü de gelecek derste anlatacağım.»

Hıdır, evinin önüde indi, çıkıp koştu otomobilden. Bir solukta vardı, ötevden çifteyi aldı, torbasıyla birlikte barutu saçmayı aldı, dönüyordu, Sunacık'ın haberi oldu: «Allah yolunu verdin Hıdır! Ben de sandım evi soyuyorlar. Valla yüreğim ağzıma geldi, insan bir öksürür a gurbanım!..»

Güldü Hıdır: «Eee, hep ağzını açacağına biraz da gulağını aç sen de! Evi soymaya gelirlerse haberin olsun...» Karısı ne diyecek, bir karşılık beklemeden çıktı avludan, girdi otomobi-

lin içine. Teslime, otomobil gürültüsüne gene dışarı çıkmış, elinde kirman, bakıyordu Hıdır'ın inip binişine. «Acap böyle nere gidiyor elinde tüfek, Şaşı Bey'in tomafiline binip?»

Cafer, bir anda Çumra yoluna çıkıp sürdü gene.

«Bana gösterirsin keklikleri en bol nerde, ben nişan alır sıkarım.»

«Olur; emme bak sana ne deyecem? Şimdi keklikler üyküdedir, ıscak çöktü biliyon mu? İkindin felân çıkarlar. Benim sahat da on biri gösteriyor. En eyisi o dediğin deneme yerine varalım, orda işimizi görüp dönüşte yapalım avımızı, haa?»

Durup düşündü: «Peki, iyi fikir! Yalnız çifteyi göstermemek lâzım arkadaşlara. En iyisi koruz bağaja. Kırma mıdır bu senin çifte?»

«Gırmalar ateş bahası Cafer Efendi! Bizler felân yaklaşamayız yanına! Emme gine de sığar heralım, bi deneriz...»

Mavzerin kurşunu gibi gidiyordu otomobil.

«Çok üzüldüm Hıdır! Ne kadar üzüldüm bilemezsin...»

«Neye?»

«Kekliklerin bu saatte uykuda oluşuna!»

«Haa, uykudadırlar, anca ikindiye uyanırlar. Dönüşte avlarız dedim ya. Şimdi gidip işimizi görelim...»

«Çok işimiz yoktu ki! Konuşacaktık arkadaşlarla... neyse!»

Kaşınhanı'na varmadan durdurdu arabayı. «Koyalım şu çifteyi bağaja...» Sonra fikrinden caymış gibi yeniden işletti motoru. Arabayı sağa aldı iyice. «Bak ne diyorum, telefon edeyim Tülin'e, yollasın benim çifteyi uçakla. Barut, saçma, fişek, kapçık... Toroslar'a beraber gidelim, alalım seninkiyle benimkini, güzel avlar yapalım olmaz mı? Hem benimki kırmadır, gör ne kırma!» İndi yere, dolanıp bagajı açtı, çifteyi sığdırmaya çalıştı. Yerleştirdi zorlukla. Torbayı da koydu oraya. Geçti öne. «Büyük müdür bu Çumra?»

«Ne deyim bilmem ki? Çumra bizim gazamız olmadığına işimiz düşmez. Bazarı felân da sapa gelir. Heç gelip gitmiş değilim, bilmem. Fakat ganal şirketi vardır, böyük bahçaları vardır devletin, bakıcıları mayışlı... duyarız!»

Kaşınhanı'nın oradan demiryolunu geçtiler. Vardıkları yer

İçeriçumra'ydı. Köy gibi bir yerdi. Bölge Sulu Ziraat Deneme İstasyonu Çumra'daydı. Sola saptılar, girdiler kasabaya. Deneme İstasyonu bir büyük bahçeye benziyordu. Büngüldeye büngüldeye akan kanalın suyu kırmızıydı. Regülâtör üçe bölüyordu koca suyu. Bir köprüden geçtiler. Kanalın kıyısından çit boyunca gittiler. Kızılırmak gibi bir suydu. Hıdır'ın bildiği, gördüğü su arklarına hiç benzemiyordu. «Nasıl gırmızı! Gudurtur ulan bu tarlayı! Aaah ah, olmalı da salmalı... şimdi!»

Şehirdeki belediye bekçileri gibi resmî çuha giymiş adamların beklediği bir kapıdan geçtiler. Yerlerde ağaçların güz yaprakları, daha tam döşememişler diplerini ama, dökülüyorlar hızlıca. Ve akasyalar... Hıdır bakıp kıvırdı burnunu. «Bütün resmî yapılarda, resmî ağaçlar, olmaz olası!..» Deneme İstasyonu idare binası küçük bir yapı... ve başka yapılar. Pötikare ceketini giydi Cafer. Yakasını paçasını düzeltti. «Sen istersen bekle arabada, istersen gel, yani nasıl istersen!..» Cebinden tarağını çıkarıp bir de taradı saçlarını. Bir günlük falan sakalı vardı, üzülüyordu. «Neyse!» Yürüdü. Hıdır takıldı peşine.

Kapıdaki görevli, ilk önce gözlerine baktı, sonra boyunu bosunu süzdü Cafer'in. Mühendisliğine inanmak o kadar zor geldi ki! «Sen dikil burda, ben gidip Amet Beye habar vereyim. Adını bi daha söyle bakayım?»

«Cafer... Cafer!»

«Pekey Cafer Efendi, bekle burda!..»

Bekliyordu Hıdır'la.

Mühendis Ahmet Beyin, il merkezindeki müdürlerin odalarına benzeyen bir odası vardı. Koltuklar Dr. Zihni'nin partideki odasının koltukları gibiydi. Cafer birine, Hıdır birine geçti. Ahmet de camlı masasının başındaydı. Hal hatır soruldu. Hoşbeş ettiler. Sigara tuttu Ahmet kalkıp. Hıdır'ın anlamakta güçlük çektiği terimlerle falan bir konuşma başladı. Duvarlar harita, grafik, levha doluydu. Dolaplara da dosyalar doldurulmuştu. Ordunun okuryazar çavuşu Hıdır okuyordu, daha doğrusu okumaya çalışıyordu levhalarda yazılanları. Levhalar iri harflerle yazılmış, her zaman bakılıp hatırlansın diye göz önü yerlere asılmıştı.

Ahmet -o da Cafer'in yaşında, iki yaş büyük belki, yakışıklı, gürbüz, iri kemik bir mühendisti- zile bastı, kapıdaki adam geldi, «Kahveler nasıl olsun?» Bakındı konukların yüzüne. Cafer az şekerli istedi, Hıdır şekerli. Ahmet de bir ıhlamur söyledi kendine. Kapandı gene kapı. Ve devam etti Hıdır'ın anlamadığı konuşma iki meslekdaş arasında oldukça teknik bir çizgiden.

Okuyordu Hıdır levhayı: «Çumra Sulu Ziraat Deneme İstasyonu, çalışmalarını aşağıdaki sekiz bölüm halinde yürütür:

a) Hidroloji ve sedimentasyon araştırmaları
b) Drenaj ve çorak ıslahı araştırmaları
c) Toprak ve su muhafaza araştırmaları
ç) Sulama araştırmaları
d) Verimlilik ve bitki adaptasyon araştırmaları
e) Laboratuvar araştırmaları
f) Yem bitkisi araştırmaları
g) Alet ve makine araştırmaları...»

Okuyor, okuduklarını anlamaya çalışıyordu:

«Araştırma ve deneme sonuçlarını yıllık raporlar ve broşürler halinde yayınlar... Meyveli ve meyvesiz fidanlar yetiştirir. Bunların Tarım Bakanlığı dağıtımı dışında kalanlarını bedeli karşılığında isteyen çiftçilere dağıtır...»

Kahveler gelince Cafer'le Ahmet'in konuşmaları bir an için kesildi, sonra gene başladı:

«Bu sizin 6200 sayılı kanun...» Ahmet konuşuyordu, «Tabiî çok iyi ama, Su İşleri Teşkilâtının kuruluşunda Birleşik Amerika'daki sistem model alındığı için bize uymayan durumlar çok! Gerçi merkeziyetçi idarenin otoritesi dışında kalmak iyi, fakat birbirinden bağımsız bir sürü ünitenin sakıncaları da ortada. Bunların nasıl önleneceğini kimse düşünmüyor. Bakın burada biz ayrı bir örgütüz, kanal şirketi ayrı bir örgüt, sizin idarenin iki üç ayrı ünitesi var, hiçbirimiz çiftçiye varamıyoruz, varıp nüfuz edemiyoruz. Aramızda bu koordinasyonu kim sağlayacak?» Birden Hıdır'ın yüzüne baktı Mühendis Ahmet.

Hıdır, bir uygun lügat bilip bulamadığına ve bu yüksek

düzeydeki konuşmaya katılamadığına üzüldü. Ayrıca, ceketi çok eskiydi, pabuçları bir şeye benzemiyordu. Yenisini giydiği halde dizinin üstünde tutup durduğu şapkası yağdalıydı. Kınanma korkusu altında eziliyordu. Belki muhtar olsaydı katılırdı konuşmaya. «Kim sağlayacak olur mu efendi? Hökümetimiz her işin bir çaresini bulur evellallah!..» Yada Topal Galip olsaydı: «Canaballah nelerin farkında değil adına gurban olduğum, heç üzülmen, bunun da bir çaresini bulur işallah!..» Ama Hıdır, bu iki karşılığı da sevmez, Cafer'le Ahmet'in sevmeyeceklerini de bilirdi. Bu yüzden bu tür karşılıklarla konuşmaya katılmayı aklından geçirmezdi. Katılmışken Cafer'le Ahmet'inkiler gibi yeni görüşler, yeni sözcükler bulmalı, onları konuşmalıydı. Bunlar olmadığına göre susmak en iyisiydi. Fakat temelli altta kalmamak için kaşla göz arasında kolunu kaldırıp saatine baktı o da. Sonra başını gene duvardaki levhalardan birine çevirdi.

Ahmet, İstasyon'u gezdirmek istedi Cafer'e. Çıkıldı hep birlikte. Avlonyalı Ferit Paşa'nın resmi kaldı kocaman çerçeve içinde duvarda... Odanın ortasında gerçekten güzel bir yeşillikti. Selvi kavaklar uzayıp göğe göğe gidiyorlardı. Daha fidan yaştaki zerdaliler de iyi gelişiyorlardı. Her türden elma ağaçları... Güz elmalarının çoğu duruyordu daha dallarında. Ve kümesler, ahırlar... Arazinin yarısını fidana, yarısını ota yoncaya, yem bitkilerine ayırmışlardı sanki. Hem geziyorlar, hem Ahmet'in yaptığı açıklamaları dinliyorladdı. Sekiz mühendis, yirmi bakımcı çalışıyordu Deneme İstasyonunda. Ekim, dikim, biçim ve toplama zamanlarında geçici işçi tutuyorlardı. Ayrıca ahır ve kümes hayvanlarının bakımı için sürekli çalışan on sekiz işçileri vardı. Denemelerden elde edilen ürünler, «görevli arkadaşlar arasında» kurulmuş bulunan bir kooperatif aracılığıyla değerlendiriliyordu. Tabiî piyasa fiyatlarından hayli ucuza satıldığından meslekdaşlar ev ihtiyaçlarını hep burdan karşılıyorlardı.

«Şimdi nerede buluyorsunuz Cafer Bey?»

«Şimdilik şehirde Selçuk Oteli'ndeyim...»

«Münferit bir çalışma için gelip gidiyorsunuz köye?»

«Evet gelip gidiyorum...»

«Araba kendinizin mi?»

«Kendimin...»

«Evli misiniz Cafer Bey?»

«Evet evliyim... eşim henüz İstanbul'da, bir sefer geldi gördü il merkezini, köyü... izne gitmiştik, kaldı ailesiyle.»

«Eşinizi getirirseniz şehirden ev tutarsınız tabiî. Biz dört beş yıldır buradayız, alıştık artık. Çumra küçük yer. Ama memur arkadaşlar arasında iyi bir ahenk var, sıkılmıyoruz. Zaten şehre 46 kilometre, sıkıldık mı gidebiliyoruz. Müessesenin taşıtlarından yararlanmamıza izin veriliyor, ama çok gitmiyoruz. Arada bir sinemaya falan... Geçenlerde Özcan Tekgül'e gitti arkadaşlar...»

Yemek zamanı geçiyordu. «Siz yediniz mi?» Sordu Mühendis Ahmet. «Yemedinizse haber gönderelim lokantalardan birine. Etli pide falan yaparlar. Benim, maalesef eve kadar gitmem gerekiyor. Hazırda bir şey yoktur diye çekinirim, değilse sizi evime götürmek isterdim. Neyse, başka sefere işallah!»

«İnşaallah, mersi!..»

El sıkıştılar Mühendis Ahmet'le.

Çabuk çabuk, Cafer'den önce arabaya doğru yürüdü Hıdır.

Okulun tek dersliği vardı, öğleden sonraları Birler, İkiler okuyordu. Durangil'in sırası öğleden sonraya geliyordu. Doğan, okuldan sonra iş olursa bakıyor, iş olmazsa kapanıp dosya yazıyordu. Öğretmen, derslerin özetlerini, ev ödevlerini dosyaya yazdırıyordu. Öyle güzeldi ki Doğan'ın yazısı! Yere kapanıp dilini çıkararak, özene özene yazıyordu. Gün gidip sığır hergele gelene kadar yazıyordu. Sınıfındaki kızlar ondan çekiniyorlardı. Oğlanlar da ondan alıp yazıyorlardı. Herkesin çocuğuna veriyordu.

Ama kızıyordu Sunacık: «Ne veriyon o Topal Galip'in, Salim'in oğluna? Verme hıyanetin dölüne! Bubası dedesi bek akıllılar ya, söylesinler çocukları da akıllı olsun! Almasın benim oğlumun özetini neyini!..» Sonra oğlunu böyle kıskançlığa yönelten bir öğüt verdiğine pişman oluyor, utanıyor, değiştiriyor usulca sözünü: «Gine de sen benim dediğime bakma, öğretme-

nin ne derse onu yap gurbanım!» Geçip başka konu düşünüyordu, başka söz konuşuyordu. «Çok eriyor gibi aklım, karışıp duruyorum oğlanın işine, canım durmuyor...»

Teslime çıkıp geldi gene. Bu sefer elinde bir çorap vardı. Altı eskimiş bir yün çoraptı, kesmiş sökmüş, aşı yapıyordu dört şişle. «Hıdır Ağam çiftesini aldı, nere gitti goştura goştura Sunacık aba? Hıdır Ağam çok eyi sardırdı Şaşı Beyle! Allah muhabbetlerini artırsın...»

Sunacık senidin üstünde erişte kesiyordu. Kesip kesip siniye döküyordu. Doğan da yazıyordu. Gene dili dışardaydı. «Gı... ra...küs!» Heceleyerek yazıyordu. «Gıra küs, dağa küs, köye küs, Gıraküs!.. Ana, bu dediğim Graküs var ya, öyle gıra-küs ney değil, bu herif, tarlaları yeniden üleştirmek istemiş, zenginler asmışlar!»

«Allah belâcıklarını versin o zenginlerin!»

«Gendinden sonra gardaşı 'trubun' olmuş, trubun, yani gıral gibi bi şey, o da toprakları yeniden üleştirmek istemiş, zenginler ona da gafa dutmaya başlamışlar, demişler 'Tek dur ulan! Tek dur!..' Durmayınca, çok dövmüşler, yerlerde ne sürümüşler, o da gendini öldürmüş. Yani bu da gardaşı gibi yanış yapmış ana. Doğrusu neyimiş biliyon mu? Bil bakalım...»

«Neyin doğrusu?»

«Yaptığı işin doğrusu?»

«Dosdoğru bir iş, ondan daha doğrusu olur mu? Toprakları yeniden üleştirmek istemiş...»

«Emme gendi ölmüş, asmışlar... Gardaşı da gendini öldürmek zorunda galmış, doğru mu?»

«Değil, öyle ya... değil!»

«Pekey, söyle bakalım doğrusunu!»

«Ne bileyim ay anam? Ben okula mı gittim sen gibi?»

«Teslime deyze sen söyle bakalım?»

«Neyi?»

«Doğrusunu...»

«Doğrusunu gendin söylesene Doğan, ne söylemeyon?»

«Yaa, işte böyle yalnız başına bu işlere girişmeyeceğidi! Halkı yanına alacaktı. Halkı yanına almayınca heç kimse re-

form yapamaz. Çünküm zordur. Halk olunca öldüremezler. Halk arka çıkar.»

Düşündü Sunacık: «Eyi...» Düşündü gene: «Madem doğrusu öyle, sen de öyle yap. Gardaşın Duran'la anlaşın, yapın...»

«Oldu olacak, benim Şükrü'yü de alın deyzem, sizden galmasın!»

Gün eğildi gidiyor. Meram'ın ötesindeki Takkeli dağın ardına çekildi çekilecek. Hıdır'la Cafer geldiler. Tam avlu kapısının önünde durdu otomobil. Önce Hıdır indi. Elleri keklik doluydu.

«Doğaaaan!..» Bağırdı. «Gel bubam!..»

«Kak yavrım! Buban çığırıyor! Bırağıver yazıyı!»

Cafer de çıktı arabadan. Arka kapıyı açtı.

«Doğaaan! Geliyon mu bubam?»

Evin hayatına baktı, Teslime'yi gördü Hıdır. Görmezlikten geldi. «Goş oğlum, şu kekliklerden dördünü Çil Ümmet dedengile ver gel. Sonra gel, başka deyeceklerim var. Sunacıııık, Duran felân yok mu gıı? Duran yoğusa sen gel, şunlardan beş denesini al, pakla, fur tencereye, bişsin ağşama, Cafer Efendiyle yiyelim. Altı denesini al, çocuklar felân doysunlar bolcana!»

«Doğaan! Şu dördünü de Musa emmigile ver gel bubam! Dört daha ayırıyorum, onları da Ayşeli deyzengile eletirsin! Bak, Çil Ümmet dedengile de vereceksin. Galanları da Cafer Efendi şehere götürüp satsın isterse... nâparsa yapsın!»

«Allah yolunuzu vermesin Hıdıııır! Nâpdınız siz gurbanım?» İndi Sunacık merdivenleri. «Oğlanı Çil Ümmet emmigile yollama, yokarda Teslime var, giderken götürür. Nerden furdunuz bu gadar kekliği?»

«Sorma gali hatunum! Bizim bu Cafer Efendiyi görüyon mu? Bitirim! Herif bi sıkıyor, güm! Lapır lapır lapır, keklik! Hem de uçara! Bi daha sıkıyor, gine lapır lapır. Tâ Apasaraycık'ın oralara vardık...»

«Abuoovvv! Tâ oralara, tâ Apasaraycık'ınaa?»

«Altında araban olunca goley! Anızlarda yimişler yimişler teneyi biliyon mu? Çok yağlıdır bu gahbanalılar şimdi! Neyse, al pakla, fur ocağa. Bi şişe de ırakı olacaktı ki! Neyse! Sen

bize başka ne hazırladın bakalım? Birez halva felân garaydın! Neyse, haşla çabuk! Suyuna pilâv yaparsın. Teslime gıı! Sen bizde min? Ne bakıyon el gibi gıı? Al da gendinizinkinleri ayır, bizimkinlerin yolunmasına yardım ediver... Hadi bakalım, nasıl gomşusun sen gıı?»

O akşam yemeği yediler, Cafer hemen kalktı:

«Gidiyorum Hıdır, hemen telefon edeceğim Tülin'e! Versin kırmamı kargoya, beni de merak etmesin, iyiyim!»

«İyisin...»

«İyiyim, çalışıyorum sahada!»

Sıkı sıkı tembihledi Hıdır:

«Aman gözünü seveyim Cafer Efendi, bak görüyorsun, keklik bol, 'Gel bubam telefon eder, Genel Müdürden izin alır!' derse, sakın pekey deme. Gidersen on beş gün de gelmezsin gine! Elini ayağını öpeyim, bastığın tozlara gurbanlar olayım, bak gözlerine de gurban olayım, sakın pekey deme, gitme...»

16

CİN KENTİ

«İnsanın gardaşı olsa bunu dutmaz! Çok seviyom Cafer Efendiyi! Emme insanı mahçup ediyor a Hıdır! Baksana, Doğan oğlana, Duran oğlana çantalar, trenini tamamlasın deyi teller tenekeler, teneke gutular, hemi de nedir o bissürü alet edavat, keski, kerpeten!.. Paraya bunun gendinin heç eytaçlığı yok mu gurbanım?»

«Olmaz olur mu? Var! Emme herif zengin! Herifte para göl! Gayınpederi Türkiye'nin birinci mütayidi. Benim en gızdığım dürzülerden. Garısı da, tam annattığım gibi, tini mini! Emme gendi bulunmaz adam! Bi kusuru var, şu bizim işe tam sarılamadı henüz! Oğlan trenini tamamlasın. Tabii, çok memnun oldum. *Çantalar da gözel. Yeter'in beşiğine bebek, o da gözel.* Emme bizim su işine ne zaman sıra gelecek? Yazıp bir sondaj makinesi getirtecek sözde. Bubalığına telefon edip, 'Bir de sen söyle Genel Müdüre, çabukdursun sondayı!' Etti mi, etmedi mi? Garısına deyecekti, desin bubasına. Dedi mi, demedi mi? Hâlâ yerinde saymada bizim su işi!»

Anızlarla keklik avı çok eyi! Yani o kadar iyi ki, bağlıyor adamı buralara! Geldi ne güzel kırması uçakla, gidip aldı alandan, ne güzel! Otomobili biraz bozuldu, verdi onarımcıya, onu da yaptırdı, ne güzel! Cebi dolu bi yandan da, elini attı mı geliyor, ne güzel! Bugün yarın karısı kaynanası çıkar gelir, yan gelirler Başak Palas'a, Şahin'e, Saray'a, Saray'ın turistik bölümüne, ne güzel! Ama daha ne zaman başlayacak kazmaya toprağı? Daha ne zaman başlayacak açmaya araştırma kuyusunu? Öyle diyordu, «İklimini, en başta iklimini...» diyordu, «saptamam gerek!» Saptasan ya efendi! «İl merkezinin yıllık yağış ortalaması 33,5 santimetredir. Bunun 10,8 santimetresi ilkbaharda, 3,4 santimetresi yazın, 7,6 santimetresi sonbaharda, 11,7 santimetresi de kışın düşer. Donlu günler toplamı 225'tir...»

Alıp yazıyordu Ziraat Müdürlüğünden, Meteoroloji'den... ama ne çıkıyordu? Sıfıra sıfır, elde sıfır!..

Komşuların yarısı kuruya ekiyordu. Çünkü düşmüyordu yağmur. Toprağın yüzündeki yarıklar adam yutuyordu. Çünkü büyüyordu gittikçe çatlaklar. Dalazların sonu, dibi yoktu, boyna süpürüyordu kumu, tozu. Sabahları evlerin önünde yığınlar oluyordu. Ot yoktu, kuruyor kuruyordu kırlarda kirpiotları, gevenler, yavşanlar, düzlerde kındıralar. Ve ilerledikçe ilerliyordu güz, sonda dediği bugün gelse kaç gün çalışabilir? Bırak ekimi, kasımı, ağustos dedi mi yarısı yaz, yarısı kıştır buralar. Ağustostan sonra gelen makine feriştah olsa ne yapar? Yarın şurda saplanır bir yere, çıkarabilirsen çıkar!.. «Fakat gine de allah razı olsun da o deli garıdan da gurtarsın! Habire telefon, habire telefon, habar üstüne habar, habar, habar: Cafer, Ceyfocum, gel artık, niçin gelmiyorsun? Eşine, ailene karşı hiç sorumluğun yok mu senin? Memleketten başka bir şey bilmez misin sen? Yeter allaşkına, bıktık senin memlekete hizmetinden! Gel artık geleceksen, gelmeyeceksen biz seni getirtmesini biliriz... Bak babam da çok bozuluyor, vallahi bozuluyor, gözüm çıksın Ceeeeeeyf!..»

Bazen yalnız, bazen Hıdır'la birlikte, bazen kırmasıyla, bazen kırmasız, elinde düzey ölçer araçlarla çıkıp, tek tek bütün ekenekleri, düzleri, tepe önlerini, artlarını, belenleri... geziyordu. Gözlük Gediği, Cinligeriç, Kaplan Harmanı, Kadir Baba Hüyüğü'nün oraları, kındıralıkları, yavşanlıkları, gevenlikleri... bir bir dolaşıyor, bakıyor, dönüp dönüp oraya varıyor, dönüp dönüp orada, bir yerde, bir tarlada duruyordu:

«Araştırma kuyusunu burada açtıracağım, buradan vurduracağım sondayı! Evet haklısın Hıdır kardeşim, iyice ilerledi mevsim, haklısın ama gelmedi sonda, ben ne yapayım? Yani ben istedim tam vaktinde gelsin, gelmedi! Muhtar Bey, çok rica ederim, lütfen sen de kızma... Bu yıl olmazsa bahara en erkenden başlarız. Nâpalım, biraz daha gecikir ama biz de amacımıza erişiriz mutlaka!»

«Yok canım, yok adamım, ben heç gızar mıyım? Ne gızayım? Çok doğru söylüyorsun, benim de ganaatim aynı, bekle-

dik bekledik şimdiyece ölmedik, bir gış daha beklemeylen ölecez mi? Bunda da vardır heralım bir hayır, heralım değil, mutlaka vardır, bekleriz bir gış daha, asıl sen üzme datlı canını...»

«Bugün yarın bir telefon daha gelir, çeker gidersin! Senli sensiz çıkar gelirse sonda, başındaki ustalar bilebilirler mi nasıl gazılacak? Senin başında bulunman elzem değil mi? Şayet bulunmazsan, hele sen şu yeri bize bir daha göster sağlamca da, biz de işimizi bilelim. Göster, muhtar felân da görsün. Bunlar, ne olsa hökümet işidir, belkim bizim ağalara şaka gelir. Darılmak gücenmek olmasın sonunda, hele bi daha göster...»

Alıyordu Musa'yı yanına, Kurul üyelerini alıyordu, Hıdır da katılıyordu, bir süre gidiyorlardı. Cinligeriç'i geçiyorlardı. Kaplan Harmanı'nın oralarda duruyorlardı. Bir yer vardı, gökbaş otları çıkıyordu, çıkıp göğeriyor, sonra kuruyordu yazları. Kurumuş kökleri, kazıkları vardı, orayı, tam orayı gösteriyordu ayağının ucuyla...

«Eee burası Topal Galip'in yavu adamım?»

«Heya valla onun! Bu dürzü bize duman attırır!»

«Yavu nasıl olur? Vardı vardı da... emme bi yandan da çok eyi tabii, bak su da o dürzünün tarlasından çıkacak! Görüyon mu, nere gitse dört ayağının üstüne düşüyor namussuz! Emme anlamaz ki! Bilmez ki bu ne böyük bir devlettir, ne böyük bir saadettir! Daha kalkıp bize gafa tutmaya bulaşır: 'Siz gulağına fısladınız daa, siz şaşı gözlerine soktunuz daa... siz olmasanız onun gendi, mümkünü mü var, orayı bula mı bilirdi de... Fakat bizi daha fazla elâgadar etmez. İş bizim işimiz değil, köyün işi, bir ucunda da hökümet!..»

«Beri bak Cafer Efendi! Yani bu sondalar furulurken hökümetin bir ganunu vardır tabii değil mi adamım?»

«Ne gibi bir kanunu Muhtar Bey?»

«Yani bir ganun... herif deyemesin tarlamda açtırmam!»

«Numarası 6200 olacak...»

«Sayi mi diyorsun?»

«Gayet tabiî...»

«Bir daha söyle bakayım kaç idin?»

«6200!..»

«Hem de 6200!.. İşte buna memnun oldum! Bu çok eyi! Hade şimdi gıpırda bakalım Topal Şeytan!.. Delerler burayı yarın sonda makinesi gelince, hemi de ossurda ossurda... heç marağ etmen! Hıdır, heç marağ etme, 6200 imiş, bu işin de goleyi bulundu, korkma adamım!..»

Hıdır iki gidiyor, bir duruyordu:

«İsterseniz bir de dutanak dutalım. Cafer Efendi bir rapor felân yazsın, daha sağlam olur... tabii gine de siz bilirsiniz emme...»

«6200 sayılı kanuna göre otomatikman kamulaştırılmış sayılır, karşı duramaz, ister büyük, ister küçük çapta olsun su araştırma işlerinde kamu yararı vardır, engel olamaz kimse!»

Hıdır: «İşallah olamaz...»

Musa: «İşallah olamaz adamım...»

Cafer: «Olamaz olamaz...»

Cafer: «Olamaz...»

Dönüp köye geldiklerinde Hıdır'ın içine kedere benzer bir şey çöküyordu: «Vardı vardı da öyle bir adamın tarlasına dürttü ayağının ucunu, biraz öte yanı Kahveci Mamut'un tarlasıydı, beri yani muhtarın kaynının, onun beri yanı gendinin, sağ başında Ümmet emmigilin var, sol başında bizim... Neden onunkine vardı, bizimkine varmadı? Yoktur emme bir gasti garezi... fen böyle gösterdi. *Keliforniya Teknikıl Universiti*'deki tecrübeler böyle gösterdi. Tecrübeler gösterince ne bok yisin Cafer, ne bok yisin Musa, ne bok yisin Hıdır?»

Hıdır evine saptı, muhtar Kurul üyelerini ardına takıp köy içine doğru gitti. Hıdır gitmedi Mahmut'un kahvesine akşamdan önce. Konuşmadı Sunacık'la da. Sustu, hep sustu. Sonra aldı Duran oğlanın yaptığı ikincisi üçüncüsü olmayan treni önüne, oynadı biraz oğluyla. «Bir de insanlar yap sırtlarında heybeleri, ellerinde sepetleri olsun. Sepetlerini felân çekinmeden soksun garılar. İnsanlar korkmadan otursun koltuklarına bubalarının malı gibi... anlıyor musun?» Duran'ı bırakıyor, Yeter'i alıyordu. Boyalı beşiğin içindeki bebeğe don dikmişti anası!

«Ah Sunacık aaah, ah hatunum ah! 'İkişer lire verdik iki-

şer yüz lire aldık pangadan, bütün köy birbirine müteselsil kefil, yer misin, yalar mısın? Otuz kile zere gattık, un mu yaparsın, bulgur mu, tarhana mı, erişte mi?' deye yarılıyordun tasadan, şimdi de buna yarıl bakalım, hadi söyle borca mı verecen, haraca mı? Güccük oğlana böyüğün carını geydirsek de, böyüğe yeni bi car alsak ayıp molur? Hele ki gızın bebeğinin ayağına bi don dikmişin sağol! Fakat gendi ayağına da ister don. Benimkine bi yama daha fur zararı yok. Fakat noolursun gine ak bi şey bulmaya çalış gözünü seveyim. Bir gün icap etti de şeherde yattıydım ya Cafer efendiylen, çağşırımı çıkarırken çok utandım, göklü gırmızılı basma gomuşun, ayıboldu... Tabii haklısın, madem sabun alamadık bol bolamat, ilk işimiz bol bolamat kil almak olmalı. Haklısın, alırız be Sunacık, üzülme hatunum! Hoş, üzülsen de bi faydası yok ya!»

Gelmedi kör olası sonda! Cafer Efendi tüydü.

Kasım çıkıp gitti, zemheriler geliyor. Saman azaldı, tezek azaldı. Çıra çırpı kalmıyor. Çatırdıyor ova ayazdan. Ulan ne zorlu girdi bu yılın kışı gene! Sular erken buzlandı. Çok kar attı Toroslar'ın başına. Buralara da vuruyor azdan az, yufkadan. Bazan üğünüp yatıyor toprağa, bazan boran olup savruluyor. Geceleri evlerde, geceleri kahvede, masal masal maniki, oğulu uşağı on iki, on ikinin yarısı, Şepirli'nin karısı, anha, minha... Yavruağzı otları giriyor rüyalarına minna minna yapraklarıyla!

Köy okuluna götürsün çocuk tezek.

Kuran Kursu'na götürsün çocuk tezek.

«Bu asırda çocuk okutmak da bir felâket gardaşım! Neylen çıkaracaz biz gendimiz gışı pekey? Bacaklarımızı mı yakalım evde galanları ısıtmak için? Yorganların altına girin de büzülün bali ulan, girin de çıkmayın hele! Çıkanlar ölüyormuş, bakın gaç oldu ölüp ölüp giden?..»

«Demek baharla birlikte burada olacakmış? Başında iki dene ustası, çalıştırmaya dört işçisi, «Nisan-1» der demez tarlanın ortasında durup, efendime söyleyim, tam da benim tarlanın ortasından sondayı furacağmış! Pekeeey, allah akıl dağıtırkene, bunlar ahırda mı eğleşiyormuş? Bi deyiver hele Ca-

maaaal! Aha şimdi camiden çıktık, abdasımlan duruyorum, Ermenekli Gors Hocası Nuriddin Efendi kitap açtı, gendi gadim hocamız İbiram Havız da kitap açtı, ne gördülerse gendileri söylesinler, dinleyin... ben söylesem tevatür olur...» Yürüdü gitti topal topal.

Böyle sinirli bir kıştı, gelmişti, gitmek bilmiyordu.

Cafer çekip gitmişti... gelmek bilmiyordu.

Ne kendi, ne haberi, ne mektubu... Tebriği bile gelmiyordu.

Musa: «Ulan nerden bi bulaştık bu işe? Daha toprağa tek gazık çakmadık, ağzının dadı gaçtı köyün! Bir Topal Şeytan gattı garıştırdı ortalığı! Hele Hıdır, dinle gali adamım, neler neler ötüyorlar, eskiden birinin hakından gelemiyorduk, şimdi iki hoca birden, dinle gali neler ötüyorlar köyün içinde!..»

«Üç İhlâs, bir Fatiha okudum, ondan keri başladım. Hata gonuşursam Cenaballah üstümüzde. Tam Gaplan Harmanı mevkiinin oralarda, yerin epeyce altında, cinlerin böyüüüük bir şeheri var! Şimdi o şeher gaynıyor... Şimdi zaman ahir zaman: Bu dediklerime inanacak var, inanmayacak var! İnanmayacaklara bir şey deyemem. Sözüm inanacak olanlaradır anca. Aha size söylüyorum, yerin altındaki bu cinlerin şeheri gaynıyor. Cinler duyunca bu sonda habarını, çabuk bir cem kurdular, münazara, müzakere, ant içtiler sıradan. Çok çetin mücadele edecekler! Gatliyen eşdirmeyecekler şeherlerinin üstünü. Çünküm bir milyon çoru çocuğu var cinlerin. Eğerkine sonda orayı delerde küllisi ölecek. Kitap benim değil, Allahın. Ben sadece gördüklerimi söylüyorum. Ben köyünüzün Gors hocasıyım. Adım Nuriddin, Ermenek'tenim. Kendiniz çağırdınız da geldim, Vali Beyin emriylen buraya tayin olup atandım... ilime hörmeti olan din gardaşlarımızı uyarmak hemi görevim, hemi de vazifem! Hemi haggım, hemi yetgim!..»

«Benim de adım İbiram! Köyün gadim hocasıyım. Ölenleri yuyup gömdüğüm gibi, doğanların gulaklarına Ezanı Muhammediyeyi de ben üflüyorum. Ben kıyıyorum evlenenlerin nikâhlarını. Giden askerlerin dualarını ben ediyorum, ben okuyorum hastalarınızı... Yedi kere «Ayetül Kürsü» okuyup baş-

ladım. Köyün kıblesinden biraz aşağıda, haggaten tam Gaplan Harmanı'nın oralarda, cinlerin böyük şeheri olduğu gibi, şeherle bizim köyün arasında da böyüüüük bir mağara var. Mağaranın gendi böyük bir tonel. Bir ucu cin şeherine varıyor, bir ucu bizim köyün altına açılıyor. İşte bu mağarada bir böyük yılan var, yılan değil bir evran. Bin kırk metro boyu, iki ucunda birer başı, her bir başında da tam yedişer gözü var. Gözlerinin içine bakmak şöyle dursun, önünde durabilmenin mümkünü yok! Nar gibi ataş saçıyor evranın gözleri! Cenaballahın en sınangılı mahlûğu evran, hemi bizim köyü, hemi cinlerin şeherini bekliyor. Eğerkine bu evran olmasın, cinler bi takkada bizim köyün altını üstüne getirir. Biz cinlere bi şey yapamayız amma cinler bizi uçurur. Şimdi bu mesele cinlerin tarafından duyulunca, münazara müzakere mevzuu da olunca, bu evranın da durumdan habarı oluyor tabii. Diyorkine evran, 'Şimdilik heç bi şey yapmam icabetmez. Emme bir dokansınlar toprağın gabuğuna, sonda mıymış neyimiş, onu da sırtımın derisine azcık bir değdirsinler, işte o zaman yapacağımı ben bilirim. Hemi sadece gendilerine yapmakla galmam, gendilerinden sonra geleceklere de... gendi köylerine yapmakla galmam, aynısını Resül köyüne de, Boruktolu köyüne de, Evdireşe köyüne de, dahi Çarıklar'a da yaparım. Alkaran'a gadar giderim!..' Evran böyle diyor. Şimdi ne suçu var öteki köylerin de çekiyorlar bu zulmü Kantarmalılarlan birlikte? Gendilerini geç, ne suçu var yarınki çocuklarının, bugünkü çocuklarının?»

Hacı Okkalı, bastonunu yere yere vuruyordu:

«Bre hocalar, siz, 'Ne suçu var öteki köylerin, ne suçu var yarınki çocukların?' deye soruyorsunuz, ulan şunun doğrusunu sorsanız ya azcık! Ne suçumuz var bizim? İki üç gendini bilmez yüzünden, bizim başımız neden araya gitsin? Neden yanalım onların narına bre hocalar? Eyi bakın bakalım daha akla yatgın bi şeyler demiyor mu o baktığınız kitaplar?»

İsli Cemal, cukcuk kuşu gibi öttü:

«Heya valla, Hacı Okkalı emmim doğru söylüyor! Bizi neye düşünmüyorlar? Yorganları alıp Manisa'ya, Aydın'a mı gi-

decez temelli çoluk çocuk? Suyu batsın, istemeyoooz! Tamam bir sözcük, anlaşılmayacak ne var?»

Hacı Okkalı, şapkasının gölgeliğini ardından önüne döndürdü:

«Hele şunların tedbirsizliğine! İnsan dabiyatsız olursa bu gadar molur? Az çok bizim de ekinimiz dikinimiz var. Biz diyor muyuz sonda vurun, yeri delin? Cenaballah aciz miydi, gendi delemiyor muydu? Gafayı çalıştırın, yeraltı suları yerin altındakilerindir! Bize gereken suyu Gadir Mevlâm gökten versin. Yatalım kakalım dovamızı edelim, namazımızı niyazımızı aksatmayalım...»

Çekirge Hasan da yedekledi hemen:

«Heya valla! Cinlerin şeherini yıkmaya haggımız yok değil mi emme? Sularına da göz dikmeyelim nenelâzıiım! İnsan kötü olursa bu gadar da olmaz. Uyuyan yılanı ne uyandırıyoruz arkadaş? Bırağalım bu zevdaları: Sondası da batsın, suyu da! İlâzım olduğu gadarını cenaballah gendi verir bize! Zaten de veriyor. Besmelesiz ekip dikenler, galdırdığını ambarına besmelesiz gatanlar, çoluk çocuğuna gudümsüzlük edenler, gendi kusurlarını köyün sırtına yüklemesinler. Yatalım kakalım Böyük Allaha şükredelim, böyüklerimizin, hocalarımızın dediklerinden çıkmayalım...»

«Ulan Hıdır yörü gidelim, yörü bu bizim köy uçmalık olmuş adamım! Yani bunlar seni beni cavır belleyip daşa dutacaklar, hemi de ganımızı içecekler inan! Eğerkine böyle giderse biz vallaha su, mu, çıkardamayız! Senin Şaşı Beyi felân bunlar vallaha gaşıklarına gorlar da atarlar Koçasar'dan aşağı! Bunlarlan başolmaz adamım!..»

Tuttular bir de Gurba Nuri'yi getirdiler. Bir vaaz verdi.

Hamsin savuruyor, soğuk kavuruyordu. Yoksullar yorganların altından çıkamıyordu. Tezek bitmişti. Saman azalmış, ekin azık kısalmıştı. Herkesin içi köz dolu, derdi gamı fakır fakır, fakat dışı üşüyor, buyuyordu. Kalkıp koştular camiye. Namaz vaktinden önce içerisini doldurup ısıttılar nefesleriyle. Nuri Hoca çıkıp geldi...

«Allah allah allah...» Bir ölgün seda gitti. Bir yanında Nu-

riddin Hoca, bir yanında İbrahim Hafız, ardında da Hacı Okkalı, Hacı Yusuf, Topal Galip... girdi geldi. Bol ceket, bol pantol giymiş. Yakasız gömleği çizgi çizgi. Sakalını da biraz çembere benzeterek kestirmişti bu sefer. Sakalının uçları gömleğinin yakasızlığını kapatıyor. Başına yeşil takke oturtmuş. Gülümser gibi bakıyordu. Çok içerlere çekilmiş tilki gözleri vardı. «Esselâmün... esselâmün aleyküm va rahmatullaaaaah!..» Uzata uzata yürüdü. Ön sıranın sağına, mihraba yakın bir yere oturdu. Gene sağına soluna selâm verdi. Dudakları kıpır kıpır kıpırdı. Arada başını kaldırıp yukarlara, duvarlara, yazılara, süslere bakıyor, bir daha bir daha bakıyor, hayranlık ve takdir anlamına tavırlar takınıyordu.

Gelen geliyor, cami biraz daha doluyordu. Evlerin odaların yoğunlaşmış ter kokusu, tezek kokusu geliyordu. İçerisi gittikçe ılıyor, ısınıyor, ağızlarından burunlarından çıkan soluklar camları buğulandırıyordu. Girenlerle açılan kapı, otomatik gibi birden kapanıyor, bir daha açılmıyordu. Her halde bütün gelecekler gelmiş, dolacağı kadar dolmuştu Kantarma'nın camisi. Derken yeşil boyalı kapı bir daha açıldı. Gözünde gözlükleri, elinde değneğiyle Çil Ümmet girip geldi. Yürüdü yürüdü, önlerden, mihrabın epeyce solunda, duvar dibine bir yere oturdu. Kahveci Mahmut, Muhtar Musa, Hıdır falan oradaydılar.

Ermenekli hoca «kamet» etti. Çiy et gibi bir sesi vardı. Arabistan'da eğitilmiş seslere benziyordu. Ayını gayını çatlata patlata okuyordu. Yükseliyor, yükseliyor, belirli bir yükseklikte takılıp kalıyordu. Bir zaman inmiyordu sesi. Nuri Hoca, ilgiyle dinliyordu.

Sessiz bir süre geçti. Öksürükler hapşırıklar durdu başladı, durdu başladı. Herkesin sırtının kiri yumuşuyordu yavaş yavaş.

Usulca sallandı Nuri Hoca. Kuranı Kerim'den bir sure okudu önce. «Sadagallahül-azîîm» çekti. El açtırdı, elleri yüze çaldırdı. Sonra kalktı usulca, mimbere yürüdü. Her basamağı dualar okuya okuya çıktı. Bazen sesli, bazen sessiz okuyordu. Derin hocalar, dehriler zincirinin büyük halkalarından biriydi. Denenmiş, pişmiş sesiyle etki yapıyordu. Hasta köylüler, ba-

karken yutkunurken öksürüyorlardı. Onlara o kadar zor gelen duaları ve devinimleri nasıl kolaylıkla yapıyor, yürütüyordu! Besbelliydi, Tanrı yardım ediyordu işte! Çünkü kendi sözünü değil, Canaballahın yüce kelâmını, kutsal Kelâmı Kadim'i söylüyordu.

«Ey Cemaati Müslimin, Ey Ihvani Dîn!..» Başladı. «Hutbemiz haddini bilmeye ve cemiyyetimizin içinde bulunduğu ahvalâta dairdir!» Gözleriyle önde, arkada, hasta, sağlam, küçük, büyük, ne kadar adam varsa bir anda hepsini tarıyor, hepsini etkisi altına alıyordu. Çoğunlukla Türkçe sözler kullanıyor, Arapça sözleri bilgisinin derinliğini kanıtlamak, topluluğu daha çok etkilemek için arada bir harcıyordu... «Her mümin, her müslüman, tâ çocukluğundan beri bilir ki, müslümanlığın beş şartı vardır. Ama kendi aramızda 'Altıncısı da haddini bilmektir!' diye konuşuruz. Esbabı mucibesi açıktır. Cenaballah Kurani Azimüşşanında beş şart ileri sürmüştür, ama her ayetinde, Kurani Kerim'in her sahifesinde haddini bilmenin önemine de sık sık i'ma ve işaretlerde bulunmuştur. Dünyada insanoğlunun haddi, Canaballahın izni ve müsaadesiyle sınırlı olup, o iznin başladığı yerde başlar, müsaadenin bittiği yerde hitam bulur. Bir ağaçtan erik, başka bir ağaçtan ceviz almak, denizlerden balık istihsal eylemek, bağlarda üzüm, çöllerde hurma yetiştirmek hep Cenaballahın kullarına verdiği izin ve müsaadenin hudutları içindedir. Bize ihsan buyrulan bütün nimetler, avladığımız kuşlar, ehlileştirdiğimiz hayvanat, ağaca vurduğumuz aşı dahi, onun yüce izinleriyle bizim emirlerimize ram olmaktadır. İnsanoğlu her muvaffakiyetinin onun yüce izinlerine bağlı olduğunu bilmelidir. Aksi halde, her yıl daha çok ürün elde etmek, dilediği kadar para kazanmak ve servet cem eylemek mümkün olurdu. Halbuki olmuyor, olamıyor. Neden? Çünkü, 'ben-i âdem'in gayretleri Cenaballahın çizmiş olduğu sınırın ucuna varıp dayanmaktadır. İnsanoğlu bu sınırı tanımalı, bu sınıra razı olmalıdır. Olmayacak olursa bundan kendisi, evlâdü ayali, anası atası, akrabayü taallûkatı, daha sonra da konu komşusu zarar görür.

«Ey Cemaati Müslimin! Bilmiş olalım ki, içinde yaşadığı-

mız kâinatın bir ilâhi nizamı vardır. Bu nizamı, Cenaballah doğrudan doğruya kendisi tayin ve tanzim eylemiştir. Nasıl ki biz gökleri yere indirmek, yerleri göğe çıkarmak gibi hayâl ve hevâs ile bu nizamı tebdîl, tağyîr ve ilgaya kaadir değil isek, âciz organlarımızı takviye babında keşif ve iycat eylediğimiz birtakım âlât ve edavât ile bu nizamın unsurlarını kısmen veya tamamen tebdîl, tağyîr ve ilğaya da teşebbüs edemeyiz! Etmememiz lâzımdır! Hemen şuracıkta hatırıma hutur etmiş bulunan bir misali dikkatlerinize arz etmekle iktifa edeceğim. Beyninizde, yeraltından bir su çıkarma münakaşası bulunduğunu biliyorum. Ey Cemaati Müslimin! İlim yolunda ilerlemek, her türlü teknik terakkiye vasıl olmak hususunda Cenaballah insanoğluna herhangi bir mania tesbit etmemiştir. Her türlü keşif ve iycat, her türlü arama ve bulma, tamamen serbest olup, ancak, sadece Cenaballahın emir ve müsaadesiyle sınırlandırılmıştır. Bunu şu şekilde anlamamız mümkündür: Bir unsurun tabiisi var ise, sun'isini iycada mahal yoktur. Bir unsurun mevcudu var iken, ona yenilerini eklemeğe çalışmak abestir. Şimdi sormak isterim Ey Muhterem Cemaat! Acaba yerin üstündeki sular tükendi mi ki, içimizden bazılarımız yerin altından sular arayıp bulmaya ve onu yer üstüne çıkarmaya çalışıyor?..»

Çil Ümmet: «Ula bu ne biçim vaaz?» İçinden sordu. «Bu adam düdüüük!.. Düüüt düt ötüyor Topal Galip'in nefesiyle! Bu yaşa geldim böyle vaaz duymadım, dinlemedim!..»

«Evet, Muhterem Cemaat, diyelim ki arzın üstündeki sular bitti, bak bak, bitmedi ya...»

Hoca devam ediyordu, ama Çil Ümmet başını kaldırıp baktı hocanın konuştuğu yere doğru. «Nerde bre, nerde hani arzın üstünde su?» Hoca gördü bunu. Açıklama gereği duydu: «Birtakım köy, kaza vesair beldelerde mevcut olan sular ziyan olup gitmekte iken, birtakım köy, kaza vesair beldelerde, gerek içmek maksat ve gayesiyle ve gerekse ziraat işlerinde kullanılacak su darlığı çekildiği doğrudur. Fakaat, bu suları dahi derleyip toplamak ve birtakım kanalâtı fenniye ile ihtiyaç mahallerine nakleylemek insanoğluna düşen vezayiftendir. Hadi diyelim ki bunlar da yapıldı, fakat gene soruyorum Muhterem

Cemaat, yerin üstündeki sular tükendi veya kifayet etmiyor, gözlerimizi asumana dikelim, göklerden gelecek sular da kurudu mu? İstedik de Cenaballah vermedi mi? Çıktık mı her yıl muntazam olarak rahmet duasına? Yağmurlar yağar iken bereket okuduk mu? Başta Halil İbrahim Hazretleri olmak üzere, gelmiş geçmişlerimizi, ölülerimizi rahmetle ve gerekli hayır hasenat ile andık mı? Aç gördükse doyurduk, açık gördükçe giydirdik mi? Fitre ve zekâtlarımızı her yıl muntazam olarak verdik mi? Dahi, namazlarımızı kıldık, oruçlarımıız tuttuk mu? Bunların hiç birini tam olarak yapmayıp, daha fazla zirai gelir elde etmek emeliyle kürrei arzın yüzünü zedelemek ve yeraltı suları çıkarmaya teşebbüs eylemek, bir kelimeyle haddini bilmemektir. Cenaballah cümlemizi haddini bilen, büyüğünü sayan, küçüğünü seven, anasına babasına, hocasına hörmetkâr, hemi de âmali salih kullarından eylesin, âmin!..

«Muhterem cemaat, gelelim bahsimizin ikinci nısfına: Görmekte ve işitmekte olduğunuz gibi, kâinatımızın nizamına göz dikenler olduğu gibi, cemiyyetimizin nizamatına musallat olan unsurlar da son zamanlarda zuhur etmeye başlamıştır. Bunlar bir yandan mukaddes dinimizi tahkir ve tazyif eylemekte, bir yandan da Kurani Kerimimizi ayaklar altına alarak çiğnemektedirler. Nizam düşmanları Kuran Kurslarına giden çocuklarımızın yollarını kesmekte, cüzlerini ellerinden alarak parçalamaktadırlar...»

Çil Ümmet: «Ulan vay hainler, kimmiş bunlar?»

«Bunlar... her yerde, mülk ve servet müsavatsızlığı üzerinde konuşmalar açıp, müslümanların zihinlerini bulandırmaktadırlar. Toprakların yeniden tanzimini ve taksimini telkin etmek, devletimizin dostları ve müttefikleriyle olan münasebatını tahrif eylemek suretiyle, istiklâli milliyemiz üzerinde bulut ve bühtan husule getirmektedirler. Bütün bunlar, cemiyyetimizin ezelî ve ebedî düşmanlarından olan komonislerdir! Bunlar ile fikren ve fiilen mücadele aşikâr surette şart olmuştur. Bu amaçla kurulmuş bulunan millî teşkilât 'Komonizimle Mücadele Cemiyyeti' yurdun muhtelif yerlerinde sohbet toplantıları tanzim etmekte olup bu hususta tenvir edilmek ihtiyacın-

da olan din kardeşlerimizin hizmetlerine girmiş bulunmaktadır. İlimiz merkezinde de böyle bir cemiyyet üç yıldan beri faaliyette olup, yakında Karaman, Ilgın, Cihanbeyli, Akşehir, Beyşehir kazalarında dahi şubeler açmak üzeredir. Her türlü bağışlar, kurban derileri, fitreler, Teyyare Cemiyeti'ne verilebileceği gibi, beriki cemiyyetin temsilcilerine de makbuz mukabilinde teslim edilebilir. Biri vatanın semalarını muhafaza ve müdafaa maksadıyla tesis edilmiş bulunan bir cemiyyet, öbürü de milletin i'man kal'alarını tahkim için tesis edilmiş bulunan başka bir cemiyyettir. Hayır hasenat ve millî müessesatı takviyye babında yekdiğerlerinden hiçbir farkları yoktur...

«Muhterem cemaat, geçen gelişimde Kuran Kursunuzun açılışını görmek bahtiyarlığına ermiş idim. Canaballah bu âciz kuluna, bu sefer de, sizleri sıhhat ve neşe içinde sağ salim ve büyümüş, müttehid ve mütesanid bir cemaat halinde görmeyi ihsan eyledi. Lütuf ve inayetlerine hamdolsun!»

Çil Ümmet: «Olsun olsun...»

Hıdır: «Bu ne biçim hutbe, ne biçim hoca?»

Musa: «Bu dürzüler köyü garıştırıyorlar!..»

Hıdır: «Ulan, hökümetin bunlardan haberı yok mu?»

Hıdır: «Bir memleketin hocaları hutbelerde böyle gonuşursa o memleket hapı yutmuştur! Yutmasa bile yutma derecesine düşmüştür. Bunlar insanın nargını, hemi de şevkini gırıyorlar... bu nasıl hutbe?»

Sonra yeniden el açıldı, yeniden «tövbe» edildi. Karadaki trenlere, denizdeki gemilere, gökteki uçaklara, devleti milleti yönetenlere, anaya, ataya, şehitlere, üstatlara dualar edildi. Sonra Nuri Hoca öne düştü, cuma kılındı. Eller yüze çalınıp çıkıldı camiden. Ne Hıdır Topal Galipgil'e baktı, ne onlar Hıdır'a, Musa'ya, Kahveci Mahmut'a... Herkes kendi yoluna yönüne doğru çekilip gitti. Nuri Hocanın çevresini de «gendi adamları»ndan başka saran olmadı. Topal Galip ardı sıra dikiliyor, ardı sıra yürüyordu. Öne çıktığı, öne durduğu yoktu. Biraz sabretti, çevresindekiler açılsın. Sonra Nuri Hocayı, onunla birlikte öteki hocaları alıp yemeğe götürdü.

Gurba Nuri gittikten sonra günahtı, sevaptı, yılandı ev-

randı, cinlerin şeheriydi, çocuklarıydı, ateşleriydi... yakıştırmalar, yalanlar uzadı uzadı. İki başlı yılan gibi geceleri Hıdır'ın uykularını kaçırdı yalanlar. Cafer Efendi çekti gitti, her halde yapacak iş yok diye gelmiyordu. Kış beline beline vuruyordu kendinin, komşularının. Kış vurdukça yalanlar daha etkili oluyordu. Topal Galip, Galip'in oğlu Salim, İsli Cemal, Çekirge Hasan, Çapaklı Bayram, nerdeyse üstüne gelecekler, döveceklerdi. Hıdır'ı, Musa'yı tenhalarda kıstırtıp dövdürecekti Topal Şeytan.

«Gözünü korkutmuş olmayım emme adamım, sen gine beline bi bıçak daksan, hemi de geceleri felân, yalınız dışarlara çıkmasan eyolur! Aha bak, ben de bunu çokdaaaaaan asdım belime!..» Elini vurup kıç cebinin üstündeki tabancayı gösteriyordu. Sonra Bekçi Ahmet'i çağırıp, «Gardaşın Hıdır'ı golla, yalınız gezmesin, yolda belde bakarak ol...» tembih ediyordu.

«Çıvvvvv, çıvvv!..»

Esiyor, tozuyordu kış...

Hamsinler savuruyor, ayazlar kavuruyordu. Donmuş tarlalar, donmuş yollar, sokaklar çatlıyordu. Çok zor geçiyordu, zor geçti kış. İnsanlar, hem soğuktan, hem yokluktan, hem de birbirlerinden çok çektiler, çabalayıp durdular çamurları gittikçe ağdalaşan ve gittikçe kötüleşen batakların içinde.

Mart geldi, gün ışındı. Kırıldı ayazı ovanın.

Gün çıktı, yer ısındı. Düştü tek tek cemreler.

Gurba Nuri bir daha geldi, gelmedi Cafer Efendi.

Nisan geldi, kar çamur kalmadı, tek tük otlar yürüdü, köye biraz tat geldi, ama Cafer Efendi gelmedi. Hıdır kalktı, Musa'ya gitti. Bir gün, iki gün uğraştı kandırmak için. Musa'yı önüne düşürüp şehre gitti, Doktor Zihni'yi gördüler. Zihni, Torunoğlu'yla konuştu, Avukat Şadi Ardalı'yla konuştu, bir de gidip Vali'yle konuştular. Vali, Hüsnü Şifa'yı çağırdı, Müftü'yü çağırdı: «Gidip Kantarma köyünü de görecem!» Belki içten, belki ağızdan... Ama nisanın sonu geldi, Vali de, Cafer de, sonda da gelmediler.

«Eeeee, nooldu böyle bu?»

«Noolacak? Besleyemedi öldü!»

«Demek öldü haa?»

«Evet öldü... bence öldü adamım!»

«Bence ölmedi, ölmeyecek, heç ölmeyecek işallah! Ölürse biz de öldük! Şaşı maşı, Cafer Efendi bi gelsin, onların hepicinin çanına ot dıkadığı gibi, sonda makinesi de tümünün avradına sinkaf edecek! Galbime öyle doğuyor!.. Hemi de Allah onları mı, yoğsam bizi mi seviyor, görecekler!..»

Çocuklar sonda makinesini bir an önce bekliyorlardı. Çünkü sıçrayıp sıçrayıp kalkıyorlardı uykularından. Bin kırk metre boyundaki evran, bir gecenin içinde bütün damların altını dolaşıyor, bütün çocukların karnına kafasına giriyor, örtüleri, döşekleri, uykuları su içinde bırakıyordu. Cinler de sabahlara kadar davul zurna çalıyor, işemeye çıkan çocukları alıp alıp kaçırıyorlardı. Çocukları evranın, hem de cinlerin elinden o sonda kurtaracaktı. Sonda makinesi, okullu çocukların tasarladığına göre, trenden daha büyüktü. Her yanı çeliktendi, eli kolu, insan elinden kolundan daha çevik, hem de ağırdı, vurduğu yeri çökertiyordu. Onu kullanan ustalar uzun boyluydular. Bu mühendis şaşıydı, kısa boyluydu, ama olsun. Allah onu boya değil, akla yöneltmişti. Apasaraycık'ın kırlarında, hemi de Toroslar'daki yaylalarda nasıl keklik vurmuştu, arabanın içini nasıl keklikle doldurmuştu, gördüler, yi yi bitmez! Gelecek, gene öyle akıllar fenler düşünüp bütün o Topal Galip'i de, Hacı Okkalı'yı da, Hacı Yusuf'u da, Gurba Nuri'yi de, hepicini de fen yoluyla yere serecek, gebertecekti! Hem de toprağa akım vererek, Kaplan Harmanı tarlalarının altındaki büyük evranı öldürecek, cinleri de ayna tutarak bir bir kıracaktı. İşte o mühendis, sonda ustalarıyla birlikte gelip yerin altından çok güzel sular çıkaracaktı... hem içmeye, hem de ekinleri sulamaya dupduru sular... çıkaracaktı!

Ama gelmiyordu!

17

YÜREK TİTRETEN

Baharın küçük yoksul otları yürüdü. Kuş lokması kadar yapraklarıyla güne çıktılar. Yol kıyılarını, anları, sürülmemiş tarlaları, bazı ekinleri süslediler. Aralarında arsızları da vardı. Arsızları dalıp dalıp giriyorlardı canlarının çektiği yere. Ekinle, sabanla, öküzün ağzıyla, ayağıyla, ineklerle, eşeklerle savaşıyorlardı. Arsız otlar toprakların öz evlâtları olduklarını unutmuşlar, unutturmuşlar, sonradan arpalar, buğdaylar, kim bilir nerenin, hangi kuytuların kızlarıydı, toprağın öz evlâdı gibi yerleşmiş, her yıl, yıl aşırı çıkıp çıkıp geliyorlardı. Arsız otlara çek git düşüyordu. Arsızlarıyla birlikte bütün yoksul otlar bir daha yürüdüler.

Kardeşi Duran okulda olduğu için, okul da henüz kapanmadığından, öküzleri alıp Doğan götürmüştü gütmeye. Yeter de anasıyla evdeydi. Anası evin işinde, aşın keşin peşindeydi. Gene Teslime vardı Kaplan Harmanı'nın oralarda. Başka gütmeci çocuklar, malları, daha sürülmemiş bozluklara bırakmışlar, «Uzun Eşek» oynuyorlar, çığlık çığlığa doldurup taşırıyorlardı kırları. Teslime de kolunda yün, elinde kirman, biraz oturuyor, biraz Doğan'a lâf atıyor, Doğan'ın topladığı çekirgeleri bir kındıraya dizişine ve asıl onun babasınınkine benzeyen gözlerine dalıp gidiyordu.

Hıdır kalktı uzandığı yerden. Çiftten geldikten sonra uyumuş kalmıştı. Sunacık, üstüne namazlayı örtmüş, kızına da, «Yeter, ses etme gurbanım, bak buban üyüyor, ses etme üyüyüversin!» uslu durması için tembih etmişti.

Yeter gürültü etmezdi, bir koşulu vardı, bebeği uyursa. Uyumazsa neen neen nen söylerdi. «Üyü gızım neen neen... Nen gızım neen neen nen! Üyüyüver gı ziligırık! Üyü bakayım, aaa furarım valla!.. Benim öyle uslu durduğuma bakma,

valla furarım bak! Üyü hade, üyü, neen neen neen! Nen bi denecik gızım neeen neeen, nen!..»

Bebeğini beşiğin içine koyup üstünü başını örtüyor, sinekler konmasın diye peşkiriyle sallıyor, yanmasın diye rüzgârlandırıyor, sallaya sallaya, uyutmaya çalışıyordu. Sonunda uyuyordu bebeği. Bir koşulu daha oluyordu Yeter'in. Duran ağasının treniyle biraz oynamak. Oynamazsa ağlardı. Yok yok hiç kırmadan, hiç zedelemeden, tekerlerini dağıtmadan, içinin yolcularını düşürmeden oynayacaktı. Düdüğünü kurcalamadan oynayacaktı. Gelirken karşıdan görür, görünce hemen kaçırırdı ağasının trenini içeri. Ambarın üstüne, yerine bırakıverirdi.

Sunacık, her nasılsa bir çıkında kalmış fasulyeyi buldu, vurdu ocağa. Biraz da erik hoşafı yapacaktı akşama. Hayatın ocağına yakmıştı ateşi. Uğraşıyordu ikide bir: «Yeter, bozma ağan trenini gurbanım! Kurcalamadan oyna, sakın bozma emi anam! Bozarsan ağlar, sana da, bana da küser biyol! Bozarsan bebeğin de hasta olur aman gızım! İneğimiz de hasta olur, öküzümüz de hasta olur, buban bile hasta olur, ben de hasta olurum, aman gızım!..»

Yeter okşadı Duran ağasının trenini: «Heç bozulma, heç bozulma emi! Tıkır tıkır yörü, gapının önünden dolan, saçağın ucuna gadar yörü, ondan keri ocağın önüne gel, bi daha dolan, bi daha yörü, heç bozulma... Bozulursan bebeğim hasta olur, inemiz hasta olur, bozulma bak...»

Hıdır kalktı geldi:

«Neler neler diyor bu be?»

«Demez olsun da, demelerden gitsin o! Kaç sefer tembehledim, 'Yeter, sus gurbanım!' Emme sustu mu? Vır vır vır, durmadan gonuşur gancık! Uyandırdı mı bubam? Neyse, bunun da adını 'neyse' goyalım bakalım Hıdır! Nasıl olsa ağşam yakın, galanını da ağşam üyürsün, hadi yetiversin gali gurbanım, gücenme!..»

«Geçen sene miydi o gıı? Böyük Başgan gelmiş de 'gali' demeyi yasak etmişti biliyon mu? Emme insanın dili alışınca unutamıyor. Bak gine gali deyiverdik...» Karşı, Çil Ümmet'in

evin hayatına baktı, köy içine baktı. Sonra Sunacık'a döndü Hıdır: «Bak Sunacık, sana ne diyorum?»

«Söyle gurbanım!..»

«Acıktım ben Sunacık!..»

«Acıktınsa git al zufradan bubam! Ekmeemiz var, git al...»

Hıdır gitti, bir yufka aldı. Bir soğan yardı, Ayıkladı, ayırdı, yaydı yufkanın ortasına soğanı, üstüne tuz ekti, «Biraz keşlik yok mu gıı?»

«Ah Hıdıır, keşlik var emme az bi şey galdı, yarın bakarsın bi utanılacak konuk gelir, pilâvın yanında çanak yoldaşı olur...»

«Soğanın yanında eyolur dedimdi ha gıı!..»

«Keşliksiz yiyive bubacım, boğazda bostan mı bitecek?»

Yufkayı dürüm yaptı, tıkınarak çıktı hayata Hıdır:

«Oğlan nere götürdü malları?»

«Gaplan Harmanı'na gidecekti!»

«Kim vardı yanında?»

«Teslime deyzesiyle gidiyorlardı...»

Hıdır, birden koşuşmalar gördü karşıdan. İsli Cemalgil'in evin oralardan. Aşağı doğru koşuyorlardı. Acaba gene höllük kazarken göçük oldu da biri altında mı kaldı? İlk düşündüğü bu oldu. Sonra geçti... Bir de gürültü duyuyordu, büyük bir gürültü! Koşanlar çoğalıyordu. Uzaktan uzağa, damlardan, hayatlardan, kapılardan birbirlerine seslenerek bir şeyi haber veriyorlar, evden eve, insan insana uçuruyorlardı verdikleri haberi. Kavağın dibinde Mahmut'un kahve boşaldı birden. Musa koşuyordu, Bekçi Ahmet koşuyordu.

«Hıdıır! Eniversen ya, ne duruyooon?»

Kahve halkı koşuyordu.

Tâ Kaplan Harmanı'nın oradaki çocuklar söküldüler. Doğan koştu. Teslime teyzesi koştu. Çumra şosasından Kantarma köyüne doğru, alâmet kıyamet bir şey, yürüyen bir «dağ» geliyordu. Homurdana homurdana geliyordu. Adamlar, çocuklar, kadınlar, kızlar oraya oraya koşuyorlardı. Hıdır, atladı saçaktan, koştu. Atladı, Sunacık da koştu. Ocaktaki öylece kaldı. Yeter, treni, beşiği öylece bıraktı, koştu... Haber bir anda okulu

yaladı, Sefer öğretmen, Yusuf öğretmene göz etti: «Sal çocukları!» Çocuklar koştular. Kuran Kursu, akşamüstleri çalışmıyordu. Başıbağlı, başıboş, işte kayıtta ne kadar çocuk varsa döküldüler şosanın köye doğru saptığı yere. Topal Galip, damının başına çıktı, oğlu da dükkândaydı. «Saliiim!.. Var, var bakalım ulan bu gelen neyin afatı, bak da bi habar getir!..»

Şosadan köy yoluna doğru zorlukla kıvrıldı trayler. Çifter çifter olmak üzere on tekeri, on sekiz lâstiği vardı. Kocaman bir kasaydı. Kasanın üzerinde «dağ» gibi bir sonda makinesi duruyordu. Ter içinde ufak tefek bir sürücü, trayleri sürüyor, yanındaki arkadaşı da sigara içiyordu. Koca alâmeti getiren işte bu iki kişiydi, hem de ufak tefekti ikisi de. Şaştı çocuklar.

Fakat tıs yoktu kimsede. Kimse yaklaşamıyordu yanına, yakınına. On adım, on beş adım gerilerde duruyorlar, gerilerden bakıyorlardı. Doğan, babasının yanına geldi hemen. Körük gibi inip kalkıyordu ufacık göğsü. Teslime'nin Şükrü de Doğan'ın yanına dikildi nedense. Musa da Hıdır'ın yanına geldi usulca. Konuşmadı. Topal Galip'in Salim, Salim'in oğlu Behçet gerilerden bakıyorlardı. Köy yolunda biraz yürüdü trayler. Onunla birlikte kalabalık da kıpırdıyordu ağır ağır. Sonra birden durdu. Sürücü yerinin kapısını açıp çıktı sürücüler. Önce, sigara içip duran ve ötekine bakarak biraz irice olan bıyıksızı indi. Şapka giymiyordu bıyıksız sürücü. Yağa grese pek batmamış iş giysilerinin içindeydi. Ufak tefek olanı da yeni tulum giymişti. Onun da şapka yoktu başında. Sarı saçları savrulup duruyordu. Bıyıkları sarıktı. İndi traylerden, bileğinin içiyle alnının terini sıyırdı. Sonra belinin kemerini düzeltti. Ve yürüyüp arkadaşının yanına durdu, bekliyordu o konuşsun.

Muhtar da kendi bıyıklarını burdu usulca.

Yavaş yavaş halkayı daraltmayı denedi kalabalık. Çocuklar hesaplı hesaplı yaklaştılar. Kadınlar, erkeklerin de ardındaydılar. Az insan kalmıştı evlerde. Kırlarda falan tek tük. Çoğunluk buradaydı. Hâlâ solukları hırıltılı, hâlâ göğüsleri inip kalkıyordu. Musa, Hıdır'a biraz daha yanaştı, bedeni bedenine değdi. Doğan, babasının elinden tuttu. Teslime'nin Şükrü de ya-

pıştı aynı ele. Hıdır bir adım kadar yürüdü, ilerledi sürücülere doğru, bekledi.

Bıyıksızı: «Selâmünaleyküm!..»

Bıyıklı, ufağı: «Selâmünaleyküm!..»

«Aleykümselââm...»

«Aleykümselâm, aleykümselââm...»

«Aleykümselâm, aleykümselâm, aleykümselâm, aleykümselâm...»

«Hoş geldiniz!..»

«Hoşbulduk, hoşgördük...»

«Eee hoş geldiniz bakalım adamım!»

Hıdır, her ikisinin de gözlerine baktı üç metre kadar aradan.

Kalabalıktan bazıları sokuldular.

Kahveci Mahmut varıp toka etti: «Hoş geldiniz, nassınız?»

«Hoşgördük, eyiyiz...»

«Eeee gine hoş geldiniz bakalım...»

«Hoşgördük, gine hoşgördük...»

«Hoş geldiniz!..»

«Bura değil mi Kantarma? Hoşgördük...»

«Kantarma bura... hoş geldiniz!»

«Hoşgördük, sondaj için... geldik!»

Hıdır Musa'yı itti öne: «Aha muhtarımız...»

Musa varıp toka etti sürücülerle.

«Benim de adım Hıdır...» Toka etti.

Doğan toka etti... Şükrü de etti o etti diye.

Traylerin tekerlerini, kasasındaki alâmeti inceliyorlardı kaçamak. İki metre aradan bakıyorlardı. Çocuklar, yukarı doğru uzayıp giden delgi kulesine korkuyla, ürpertiyle bakıyorlardı.

Düşe kalka, sanki çamurlara bata çıka, sırtında eski bir yaralıyı taşıyormuş gibi yalpalayarak Çil Ümmet çıkıp geldi:

«Oooo!.. Hoş geldiniz yeğenlerim! Eyi ki geldiniz! Gelmeseniz guduracaktı dürzüler! Azcık başımız doğrulur gali, azcık diriliriz...»

«Eeee... Hep burda mı duracaz adamım? Hadi buyrun köye çıkalım. Nasıl olsa bizim için geldiniz, safa geldiniz...»

Sarkık bıyıklı ufak sürücü: «Sağolun! Yani biz şimdilik iki kişi geldik, bunu getirdik... Belki bugün, belki yarın Cafer Beyle yardımcı arkadaşlar gelecekler, merak etmeyin... Yani epeyce yorulduk Ankara'dan beri, fakat geldik şükür. Cafer Bey de *Ankara'da. Belki bugün gelir, onun arabası var.* Bir *araştırma* kuyusu açacağız burada, çok düşüyor peşine, o da olmasa soran izleyen yok, niye hiç alâkadar değilsiniz, su istemiyor musunuz yoksa?»

Boynunu büktü muhtar, Hıdır'a baktı. Hıdır sustu.

Çil Ümmet: «Ne diyor bu genç arkadaş Musaa?»

«Soruyor yoksa su istemiyor muyuz?»

«Biz mi istemiyoruz?» Güldü Çil Ümmet. «Eee doğru soruyor. Ayna dürbün gibi biliyor içimizi: İsteyen var, istemeyen var! Köyde ikicilik olmadan olur mu? Parası bi yere gitmiş, sözü bi yere gitmemiş köyün, köylerin!..» Ciddileşti birden: «Tabii, istediye, istemediye bakmayacak, doktur nasıl furuyor inneyi, o da furacak sondayı! Altüst edecek cinlerin şeherini, yılanı, evranı!.. Hemi de beni dinle Musa, silecek, kafaların içine Gurba Nuri ne gadar doldurmuşsa safsatayı yalanı!.. Silip pampak edecek, Musa herkesler görecek, heç korkma oğlum!..»

Musa, Çil Ümmet'i çekti biraz:

«Dur hele şöyle, bubalık! Daha vaktimiz var, gonuşursun. Yörüyün madem arkadaşlar. Köye mi çıkaracaksınız, yoğsam bir tarlaya felân mı goyacaksınız bu afatı? Goyalım bi yere, gendimiz de gidip oturalım. Heralda bugün vakit geçti, sonda felân furulmaz...»

«Bizim esasen...» Bıyıksızı, muhtara konuşuyordu, «ardımızdan bir kamyona bağlı olaraktan üç ufak vagonetimiz gelecek, variller, bidonlar gelecek. Vagonetlerin birinde yataklarımız, birinde mutfağımız, birinde de yiyeceklerimiz içeceklerimiz var. Arazide geçireceğiz gecelerimizi. Bizimki buna göre... vagonetlerimiz yarın gelecek!»

Anlamaya çalıştı muhtar:

«Neyse, hele bi yokarıya varalım da...»

«Tabiii tabiii... Bunu da ister burda bi yere bırağalım, ister götürelim, köyün içine, nasıl isterseniz...»

«Götürürsek daha eyolur adamım! Eşeğini sağlam gazığa bağla da ondan keri Allaha havale et demiş. Köy bunun burası. Bakarsın bir daklaşan felân olur...»

Güldü bıyıksız olanı, Bahri'ymiş adı: «Haha! Haha! Daklaşacaklar da çalıştırabilecekler mi? At arabasına benzemez, gamyona heç benzemez!.. Parçaları da gamyonların parçalarına uymaz. Tekerleri bile başgadır! heç bir makineninkine uymaz!»

«Alalım köy içine güvenlikli bi yere! Senin dediğini gabıl ederim, uymaz, emme şeherlerde felân. Eli yüzü düzgün, ağzı bir köylerde... Bizim köyde uydururlar!..»

Hıdır da destekledi muhtarı:

«Alalım zor şer, burda gomayalım... bence de!»

Kalabalık, 'afat'ın çevresini biraz daha sarmıştı. Ufak sürücü, adı Şahin'miş, tırmanarak çıkıp yerine oturdu, çalıştırdı motoru. Düzgün yolda zor yürüyordu, inişli çıkışlı köy yolunda sarsıla sarsıla dönmeye başladı tekerleri. Direksiyon titriyordu. Şahin, dişlerini sıkarak, kaslarını gererek, 'afat'a egemen olmaya çalışıyordu. Muhtarla Hıdır önden önden gidiyorlar, koşarak, durup elleriyle kollarıyla işaretler vererek yol gösteriyorlardı.

İsli Cemalgil'in çeneye gelince durdu muhtar:

«Burdan geçemez adamım! Geçse bile dönemez! Dönerken bigaç merteği gırar, bigaç kerpiçi de endirir...» Dönüp Hıdır'a baktı: «İsli Camal'ı da biliyoruz, mahana arar şimdi, eyisi mi bi çare düşünelim!» El etti Şahin'e: «Ooooop! Dur bakalım, dur adamım!..»

Kahveci Mahmut koşup geldi:

«Yavu Musa, yokarı alsak nere sığacak bu?»

«Ha benim evin önüne felân?»

Güldü Mahmut: «Sığmaz ki!»

«Nâpalım?»

«Şurda bi boş tarlaya bırağalım...»

«Dilkiye tavuk mu amanat edilir be adamım? Bi gecenin içinde garnına bir avuç gum atıp, yada bi yanına bir çomak sokagorlar!»

«Onlar çomak sokarsa biz de sokarız beee!..»

«Başında löbet dutalım diyorsan, onu gabıl ederim! Sorumlu iştir, goca makineyi açıkda bırağamam adamım!»

Sonda makinesini Musa'nın enistesinin tarlasına aldılar. Hıdır başta, üç kişi nöbete kaldılar.

Sürücüleri alıp evine götürdü Musa.

Doğan, babasına aş ekmek getirdi.

Sunacık, Teslime'yle oturdu hayata. Uzaktan uzaktan, afat'ın başında nöbet tutan herifleri seyretti uykusu gelene kadar.

Topal Galip, oğlu Salim'le konuştu, sonra kalkıp Hacı Yusufgil'e gitti:

«Şimdi bunlar bizim tarlayı delecekler akılları sıra! Emme yalasınlar avuçlarını. Ben ölmeden tarla felân deldirmem adama! İsterlerse candarma doldursunlar köyün *içine!.. Bu iş* ırza bazarlığıdır. Irzam olmadan mümkünü mü var? Hemi de durun bakalım, cinlerin gralı ne garar verecek bu gece bu işe?»

Hıdır, Doğan'ı geri yollarken, «Anana söyle, bişirdiği erik goşafından bi gaba goysun da muhtargile götürüver! Misafirlere ikram olur. Ondan keri bizim *çivteyi getir* buraya. *Gelirken* korkmazsın değil mi yalınız?» Durdu: «Korkuyu felân at gali Doğan, annadın mı bubam?»

Doğan koştu: «Annadım buba, şimdi gelirim çabuk!..» Koştu. Öyle koşuyordu ki büyük işlere karışmanın sevinciyle, koşmadı, uçtu. Aynı zamanda kafasındaki çok büyük bir adı mırıldandı evlerinin merdivenini çıkarken: «Gı...ra...küs!..»

Usuldan usuldan akşam basıyor, karanlık çöküyordu.

Hıdır kalktı, İsli Cemalgil'in damın dibine işedi. Yönünü sonda makinesine doğru dönüp bir de yellendi. «Ağzına tükürdüğümün çakalları, çakalları! Gelin de bi dokanın sıkıysanız!..» Yürüdü traylere doğru. «Bizim Şaşı Bey gine de sözünün eriymiş, daşşaklı çıktı! Yarın da vaktinde çıkar gelir işallah!» Durdu önünde. «Tam da baharın ağzındayız. Böyle bi sondaya ne dayanır? Gaç gün sürer suyun bulunması?» Elini sürdü koca lastik tekerlere. Sürdü okşadı. «Gecikti mecikti emme sonunda geldi gine, geldi gali!» Sıktı okşar gibi. Sertti lastikler. Asker-

liğinde bile böyle lastik görmemişti, anımsamıyordu. Başını eğdi lastiğin yüzüne doğru, dudaklarını değdirdi.

Ardında bir çıtırtı oldu, köpek sandı, seçemedi.

«Buba! Çivteyi getirdim. Anam biraz da sıkı verdi. Ayırıp saklamışmış... aha bunun içinde!» Av torbasını uzattı Doğan.

«Gapçık da getirdin mi bubam?»

«İçinde... torbanın!»

«Eyi... Şimdi ben onları deper doldurum! Eğerkine paltalarla felân saldıracak olurlarsa gece, Allah ya onlara verir, ya bize! Fururum onları!»

«Fur buba...» Dönüp gidecekti çocuk, durdu birden. Elini koynuna soktu. Bir şey çıkarıp uzattı: «Anam bunu da verdi, dakınacakmışım...»

Aldı oğlunun uzattığını. Alır almaz bildi. Yanar gibi oldu parmakları. Yedi kat muşambaya sarılı hameylisiydi! İpiyle falandı. Bilmiyordu çoktandır nerelerde olduğunu. Ilık bir yel dolaştı içinde. «Neyse! Neyse Sunacık! Bunun da adını neyse goyalım... Söyle anana emi bubam?»

Doğan bekliyordu. «Başga bi şey deyecen mi buba?»

«Deyecem Doğan onbaşı! Eyi dinle: Ananla gardaşlarını ganadının altına al, hep barabar yatın gözelce. Ben evde yoğum. Yoğum deye korkman... korkmadan yatın bubam...»

«Yatarız buba... marağ etme sen...» Gitti Doğan.

Ay çıkıyordu, yığma harman gibi göbekli bir ay...

18

SONDA BAŞINDA

Erkenden Doğan geldi. Sordu, «Gece uyumadın mı?»

«Cık!» etti Hıdır: «Uyumadım... sen?»

«Biraz uyumuşum heralım...»

«Hep bunu mu düşündün?»

«Hep... hep buba!»

«Ah gücüm yetse de seni bi müyendiz yapabilsem!» Gözlerine baktı oğlunun. «Şöyle dik dur bakayım! Bana çevir gözlerini! Eferim! Öyle anasının gözü bi müyendiz olursun ki!.. gelip geçmiş dürzülerin heç birine benzemeyen!..»

«Buba yavu! O ufak herif nasıl sürüyor bunu?»

Az sonra Duran da geldi koşarak. Daha günün doğacağı yerler yeni alarıyordu. Sığır hergele falan yoktu ortalarda.

«Duran yavu?»

«Buyur buba...»

«Oğlum yatıp uyumadın mı sen?»

«Uyudum kaktım buba...»

«Anan hamuru yuğurdu mu oğlum?»

«Yuğuracaktı buba...»

«Ha bak, yuğurunca sekiz on gatmer yapsın, git söyle. Yağ yok felân demesin. Temiz bir peşkirin içine sarsın, ısıcacık götürüver konuklara!..»

Başka evlerin çocukları sökün ettiler. Üçer beşer geliyorlar, gözlerini büyülte büyülte seyrediyorlardı afatı. Bildikleri makinelerle kıyaslayarak hem onları, hem bunu anlamaya çalışıyorlardı.

Topal Galip kalktı. «Git çabuk Hacı Yusuf'u çığır!» Yolladı oğlunu.

Salim gitti, Hacı Yusuf geldi az sonra.

Topal Galip, topal bacağına oturmuş, susuyordu.

Çöküp Hacı Yusuf da susmaya başladı.

Salim sordu: «Birer sütlü gayfa yaptırem mi?»

Baktı Salim'e, tam anlamadı dediğini. Sordu işaretle ne dedin?

«Birer sütlü gayfa yaptırem mi dedim?»

Çiğnini çekti Galip, yaptır, yaptırma...

Duvar halısının üstündeki develer gidiyorlardı hâlâ. Süslü develerdi. Palmiyelerin görüntüsü çöle gariplik veriyordu. Uzaaak, çok uzak bir çöldü. Resmin gerisinde kızgın kayalar... Güzel güzeldi saçlarını başlarını kıskançlıkla örtmeyen Arap kadınları. Düşündü bir ara 'hem neresi Arap bu gaymak göğüslü gancıkların?' Tabii, birazdan iyice akşam olacaktı vahanın sularında. Kim bilir kimler saracaktı bu emsali cihana gelmemiş hatunları. Bakıp hayallere dalıyordu Hacı Yusuf.

Yutup yutkunup susuyordu Galip.

Hacı Yusuf da susuyordu.

«Oturuşumuz fena değil Hacı!»

«Zaman ahir zaman Galiip, nâpabiliriz?»

«Hep oturacaz mı eli kolu bağlı?»

«Gözlerine görükecek var, getirdiler son sonu!»

«Eeee getirdiler Allah için...»

«Bugün de sokacaklar tarlaya heralım?»

«Bana da öyle geliyor Galip!»

«Sordum ettim, 6200 nümrolu ganun varımış, nâpalım?»

«Bubalarımız Delibaşı'nı gınarlardı! Hatırlarım...»

«Olacak elinde guvatin, haden deyip yörüyeceksin!»

«Emme hani demiş o günler?»

Sustular gene. Hacı Yusuf halıdaki develere döndü çaresiz.

«Bugün de bi gamyon geliyormuş, ardında mutfağı. Yatakanesi, ambarı... hemi de beşlik bir ekip!»

«Gonuşuyorlardı... Şaşı Bey de geliyormuş!»

«Getirirler... Vali'yi bilem getirirler!»

«Böyük Başganı bilem getirdikten keri!»

«Herif çivteyi almış goluna, başında devriye gezmiş zabaha gadar! Birimiz oralardan geçelim de çekip fursun!..»

«Cahil cesur olurumuş... biliyon mu?»

«Eeee hemi de yoksul hepiciği! Öyle zibidiler ki, unları yok yimeye!»

«Yoksulluk yaptırıyor mu diyorsun?»

«Ya ne?»

Sustular bir nöbet daha.

«Bak ne deyecem Hacı?»

«Buyur gardaşım, öl de öleyim!»

«Berhüdar ol... git o muhtar olacak Yonan'a!»

«Eeeeee?»

«Anlat birem birem de ki...»

«Ne diyem gardaşım?»

«De ki, 'Ağımız çivimiz bu köyde! Gurşun da sıksak birbirimize, ölümüz felân bu köyde! Madem gafaya goydular delecekler toprağı, arının ocağını gurcalar gibi gurcalayacaklar cinlerin şeherini, heç olmazsa benim tarladan yapmasınlar bu işi! Edirafta çok tarla var... bunu rica ediyorum... yani efelik bakımından değil de, insanlık bakımından! Eğerkine bir pulitikeylen bunu gabıl ederlerse memnun olurum...' Böyle deyiver...»

«Elçiye zeval olmaz gider söylerim!»

«Git söyle buban hayrına!»

«Gider söylerim de, gülmezler mi? Biraz erken pes etmedik mi?»

«Pes değil bu! Gülmezler, gülemezler! Bunun pes olmadığını bilir onlar. Pulitikedir bu. Şimdi fırsant onlara geçti, sabredelim azcık. Yarın da bize geçer... hemi öyle geçer ki!»

«Gider söylerim ben...» Gitti.

Hacı Yusuf gitti. Sürücüler daha evden çıkmamışlardı. Müslüme hayatın ocağına saç vurmuş ekmek ediyordu. Musa, yattıkları odadaki sandığı kapının önüne çıkarmış, deşerek diderek, içinden bir şeyler arıyordu. Kuş ciğeri, kara, kırmızı eski boncuklar çıkıyordu. Çakmak taşları, düven dişleri, kartal kemikleri çıkıyordu.

«Bi müracatım var, avluya gadar ensen ya Musa!»

«Geç yokarı Hacı! Geç, konuklar kakmadılar daha!»

«Galiba'nın selâmı var, diyor ki...»

«Dur öyleyse eneyim, böyle galeden galeye olmaz...»

İndi Musa. Hacı Yusuf'u örtme'nin altına çekti. Kendi kağnının üstüne oturdu. Hacı Yusuf'un da elinde baston vardı, ona dayanıyordu.

«Ne diyor Galiba?»

«Yani diyor ki, 'Madem bir delilik yapıyorlar, elleme zerhoşa yıkılana gadar gitsin, emme benim tarladan bali yapmasınlar, oralarda çok tarla var, kendi tarlalarından yapsınlar!» diyor. 'Benim olmazlanmam köyün umum çıkarı için, asla gendi çıkarım için değil!' diyor. Çok da selâmı var sana...»

«Aleykümselâââm adamım! Getiren gönderen sağolsun! Hay hay! Tabii ben Galiba'yı çok severim. Emme bu işleri Cafer Efendi bilir değil mi adamım? Benim yetgim sığmaz buna. Emme nâparım, çeker bı gıyıya söylerim, er geç bugün çıkıp gelecek, işallah gabıl eder, edeceğine umudum vardır!..»

«Sen dersen eder...»

«Derim ben de!»

Savdı Hacı Yusuf'u. Hıdırgil'den katmer geldi hemen. Sıcacıktı. Temiz bir peşkire sarılmıştı. Duran oğlanın elleri yanıyordu. «Şu Sunacık'ın insanlığına bak, ne yollamış!» Bağırdı aşağıdan. Duran'ın elinden aldı peşkiri. «Buban gelmedi mi sondanın başından?»

«Daha gelmedi, ben gittim...»

«Kakmış mı? Üyümemiş mi?»

«Cık... heç üyümemiş...»

«Nâpmış... nâpıyor?»

«Tüfeğini tutuyor... oturmuş!»

«Ekmek götürdün mü?»

«Götürecem...»

«Goş öyleysem!»

Bekledi peşkir boşalsın. Boşalınca alıp koştu Duran. Sokaktan yel gibi gidiyordu. Sığır hergele yeni toplanıyordu. Muhtarın hayatına gelmiş sürücüler eli yüzlerini yuyorlardı. Müslüme sofralarını hazırlamıştı. Biraz da süt koymuştu sahana. Şeker, kaşık, süzgeç, hepsini çıkarmıştı. Çaylarını da demlemişti. «Guruluğuna bakman, buyrun! Buyrun soğuma-

sın!» Sunacık'ın yolladığı katmerleri seriyordu önlerine: «Buyrun!..»

Hıdır öyle oturuyordu. Yanındaki Kurban'ı, Mestan'ı yolladı evlerine. Kaldı tek başına. Duran geldi az sonra. Azığını katmerini getirdi. Çocuk, sokuldu afat'ın yanına, sürdü elini. Okşadı lastiklerini. Az sonra Doğan geldi.

«İnternational S-170...» Okuyordu. «Ne demek buba?»

«Markasıdır bubam...»

«Cardner-Denver...» Okuyup bakıyordu babasına.

«O da markasıdır oğlum...»

Fırdolayını gezdi Doğan. İstediği yerlerine elini sürdü. Ama kurcalamadı. Bastırmadı elini. «Denver-Colarado! Marka ne demek buba?»

«Markaaaa? Marka, ustasının adı! Bir de makinelerin pirinin adıdır, hepicine yazarlar. Tüfeklerin de markaları vardır... yazarlar!»

Gün doğdu Kadir Baba Hüyüğü'nün arkalarından, Hayıroğlu, Bakırtolu köylerinin oralardan. Çil Ümmet, damadı Musa'nın evine, kızı Müslüme'nin adını sesleyerek geldi: «Nasettin Müslümeeee? Kaktı mı konuklar? Garınlarını doyurdun mu?» Sonra çıktı yukarı. Hayata, tahtalığa oturdu. Sunacık'ın yolladığı katmerden «hatır için» bir lokma aldı. Sürücüler karınlarını doyurduktan sonra, saçağın ucunda ellerini sabunlayıp dönmelerini bekledi. Müslüme kokulu sabun çıkarmıştı, «Eferim!» temiz peşkir de çıkarmıştı. Sürücüler gelip habaya oturdular gene. Çil Ümmet, saygısından kıpırdandı. Yerlerine yerleşmelerini bekledi. Yarım doğrulup bir daha hoşgeliş etti ikisine de. Hatırlarını sordu. «Eyi üyüdünüz mü? Köyümüzün suyu yoktur emme, havası zaralsızdır!..»

İyi uyuduklarını söylediler.

«Pire felân yoktu ya?»

«Yoktu, uyuduk...»

«Şimdi galmadı gali, Dede-te çıkalı! Eskiden ne pire olurdu bu köyde, bilmezsiniz! Millî Mücadele'de, bi gün Bolatlı'nın Garahamzalı mı ne, öyle bir köyünde çadırlarımızı gurduk. Bizi de Fahri Paşa'nın karargâhına vermişler, atlara bakıyoruz.

Ulan bi girdim idim, ebeh ebeh ebeh, ulan gapgara sardı pireler bacağımı! Sıvana galdı gara bekmez gibi namıssızlar! Heç unutmam, unudamam!..» Girdi Kurtuluş Savaşı anlatısına, tek başına ileriye at süren savaşçı gibi... gidiyordu!

Musa, merdivenleri indi usulca. «Gidip Hıdır'a bi bakayım... Nâpıyor, nâpıyorlar?» Yürüdü usulca. Köy içinden geçerken belinde tabancasını yokladı, duruyor mu? Okşadı usulca eliyle. «Galiba»nın evden yana baktı. Dükkânın da kapısı açıktı. Hacı Yusuf oradan çıkıyordu elinde paket. Yürüdü. Bir ara gözlerini Keremin Kuyu'nun oralara çevirdi. Bir otobüs şehre gidiyordu, ak bir toz kümesi dürülüp kalıyordu ardında. Kum kamyonları çalışmaya başlamışlardı gene. Bir kara küçük araba şehirden çıkmış, belki Çumra'ya, belki Karaman'a, yada Mersin'e, Adana'ya doğru gidiyordu. Yürüdü, Hıdırgil'in evin önünden geçti. Sunacık malları sığıra sürüyordu.

«Öküzleri de gatıyon mu sığıra Sunacık?»

«Gatıyom Musa ağa... Hıdır bigaç gün gelemez gali! Na*das galıversin* azcık...»

«Eee hayırlısı olsun da Sunacık, iki gün er, iki gün geç...»

İsli Cemalgil'in evin önünden geçti. Cemal yeni kalkmış, elinde ırbık, ayakyoluna gidiyordu.

«Nassın Camaaaal? Anan nasoldu adamım?»

Şaşırıp ırbığı elinden öbür eline verdi Cemal:

«Sağol Musa Ağa... Anam eyoldu... sen nassın?»

«Eeeh, benim de zaralım yok, işle güçle uğraşıyom...» Geçti.

Küçük kara otomobil Kantarma ayrımında durdu, sağa saptı. Tabancasını bir daha yokladı Musa. Sesini başını denetledi kendinin. Sonda orada boş tarlanın içindeydi. Yirmi beş otuz çocuk sarmıştı başını gene. Önünde ardında dönüyorlar, bağıra bağıra koşuyorlar, cinpazarına döndürüyorlardı orayı. Hıdır, çiftesi elinde, on adım geri çekilmiş, İkinci Dünya Savaşında Çakmak Hattı'ndaki gibi bekliyordu. Muhtarın geldiğini gördü. Muhtar da yoldan gelen arabaya bağlamıştı gözünü. Hıdır farkında değil. O hep köyden yana bakıyordu doğal olarak, o yandan gelecek bir «tevlike»ye göre ayarlamıştı kendini.

Baktı, Cafer'in sarı başını, sonra da gözlerini gördü. Muh-

tarın ayakucunda durdu otomobil. Sert bir fren yaptı. Bir cayırtı koptu orada. Kolunun üstünden başını çıkarıp bağırdı Cafer:

«Önüne baksana vatandaaaş! Köyde mi geziyorsun?»

«En bakalım, eyi ki gelebildin... en!»

Cafer çıktı otomobilden, elini uzattı.

«Eee hoşgeldin bakalım, nassın adamım?»

«Ben iyiyim... siz?»

«Sen eyi olunca biz de eyi oluruz canım! Gel Hıdır'ın yanına varalım biraz...»

Yürüdüler. Çocuklar gene çağıl çoğuldular. Cafer'i, Musa'yı gördükleri yoktu. Hıdır beş on adım koştu. Çifteyi elinden bırakmadan atıldı Cafer'in kucağına. Bir eliyle tokalaştı, çifte tutan koluyla da sarmaştı.

«Gayboldun gittin beee! Gomşular umudu kestiler. Emme ben kesmedim. Dedim 'Cafer Efendi erkektir gelir er geç!' Geldin!..» Geri çekilip bir daha baktı Cafer'e, atılıp bir daha sarmaştı: «Daşşaklıymışın!..»

Geri çekilip Cafer de ona baktı:

«Bu tüfek falan ne elinde?»

«Eeee, -gösterdi- bunu bekledik!» Çekti kolundan iki üç adım. «Köy yerinde... dos var, duşman var... belli molur?»

«Eşşeğimizi sağlam gazığa bağlayalım da ondan keri Allaha havale edelim dedik Cafer Efendi! Sütlerden ağzımız yandı da adamım!..»

«Sürücüler neredeler?»

«Evdeler... gayfaltılarını felân yaptılar.»

«Öğleye doğru ekip gelecek! Yatacakları vagoneti, mutfağı, kileri de getirecekler. Delgiler melgiler, su taşıma varilleri... hep geliyor!»

Göğsünü şişirip boşalttı Hıdır.

«Bekâr olmalıydın adamım!» Muhtar da boşalttı göğsünü.

«Nolacaktı bekâr olsam?»

Musa: «Gocası Kore'de galdı biliyon mu, benim bir baldız var Teslime, verirdim sana!»

Musa: «Tam da sana minasipti!..»

Musa: «Çok da yavuz olurdu...»

«Yani gücüne gitmesin emme adamım, nerden varıp daklaştın o tini mini hanıma? Bir adamın garısı, o adamın yarısı! demiş adam adama. Sormak ayıbolmasın emme nasıl geçiniyon?... *Hıdıır*, bunun da adını 'neyse' goyuver gali adamım!»

«Goyalım emme lâf yok Cafer Efendiye! Gendine yok, garısına da olamaz!»

«Lâf yok da... bir çıkar içindi sözüm biliyon mu? Baldızım gurudu otura otura! Gendin görmüyon mu hallarını zabah ağşam?»

«Neyse dedik ya! Nerlerdeydin Cafer Efendi, yeyip içtiğin senin olsun...»

«Gittim geldim Bölge Müdürüne, Şube Müdürüne, Genel Müdüre... yok sonda! Verdik veriyoruz, Erzurum'dadır getirttik getirtiyoruz, Malatya'ya gitti döndü dönüyor, Maraş-Osmancık'ta geldi geliyor, az daha işi varımış bitti bitiyor, en sonunda, bizim kayınpeder girdi araya daa öyle alabildik... yoksa? ben de umudumu kesmiştim! 'Yattı bizim sonda işi artık kalkamaz' diyordum...»

«Mütayitti senin gayınpeder öyle ya?»

«Evet...»

«Sevmem mütayitleri emme eyiliği dokandı bize!»

«Şimdi Hıdır, Cafer Efendi! İkiniz de beni dinlen adamım! Topal Galip Hacı'yı göndermiş, 'Madem deleceniz toprağı, benim tarladan delmen, ben köyün umum çıkarı için çabaladım, bari benim tarlama daklaşman!' diyormuş. Yani şimdi nasıl bir fikriniz var bu fikre garşı?»

Çocuklar bekliyorlardı ne zaman çalışacak?

Hıdır Cafer'i gösterdi:

«Orasına ben garışamam muhtar! Gendi bilir!»

«Ne diyorseun Cafer Efendi, olur mu?»

«Nereyi deleriz demiştik? unuttum. Gider gene bakarız. Sanırım fazla farketmez. O tarla, bu tarla, yakınında başka bi tarlayı delsek de olur!..»

«Eğer böyle bir eyilik yaparsan ben de memnun olurum! Sıçratmayalım bu dürzüyü üstümüze. Hem topal, hemi de gıçı

yere yakın. Çekiniyom bir hileli iş açar köyün başına! Bak Hıdır, bir kere bu -afat'ı gösterdi- ne gadar burda, sen de hep burda olacaksın! O dürzülerden biri felân gelir, çalışırken bir çomak sokar, biraz gum mum atar, galırız ovanın yüzünde. Bekle gali ustasını bulup onartacaz. Bakarsın gendileri yapmazlar, bir adama, bir çocuğa, dahi garıya, gıza yaptırırlar. Yani bunların hepicini gözün önüne al, ona göre tetik bulun. Hamsalağın biri olmadığını bilerekten çok güvenirim sana, emme gine de tembehliyorum, ne olur, ne olmaz! Yarın ekip gelecek diyor Cafer Efendi. Sürücülerlen ekibin şefine mefine de fısla, kimin kim olduğunu bilmezler! Bunu sen gözedeceksin adamım! Bak, gendi üyelerime felân güvenmiyorum, önce Allaha, sona sana güveniyorum...»

«Doğru bu dediklerin muhtar! Ayrılmam buradan! Nadası madası yıkarım Sunacık'ın üstüne. Burdan ayrılsam da içim ırat olmaz zati. Emme sen de bulun ara sıra. Heç olmazsa günaşırı eve gideyim!»

«O gadarını ben düşünürüm, sen marağ etme! Bazı ağşamlar gelir löbedi devralırım iki üç saat, sen de varır gelirsin. O gadarcığını yaparım...»

Cafer bakıyordu ikisine de, bakıp şaşıyordu.

«Eğerkine bu Topal Şeytan'ın tarlasından olmasın, heç kimseye müdane etmeden gendi göbeğimizi gendimiz keselim diyorsan, gidelim Cafer Efendi bi görsün, gabıl ederse benim tarlayı delsin. Benimki hemen Topal Şeytan'ınkinin yanında. Yani ben buna da varım muhtar!»

«Sağolasıın! Beni bi guduza dalanmaktan gurtardığın için çok sağolasın adamım! Bak bi şey daha diyorum sana, gerek sürücülere, gerek ekip arkadaşlarına, sakın ki bu dürzülerden bir şey de yedirmeyeceksin! Dahi gabıklı yumurtalarını! Haşlanık yumurta gelse yedirmeyeceksin!»

«Yok yok!» Atıldı Cafer. «Ekip zaten kendi parasıyla yiyecek. Bir aşçıları olacak. Gidip alırlar şehirden. Onlar köyden yemezler!..»

«Eyi de... ikram deyerekten felân getirirler, bunlar da hatırlarından çıkamazlar. Bizim dürzülerin içini bana sor sen.

Duz gadar fare zehiri gorlar, tamam, diker nalları bizim adamlar. Adamların öldüğüne yanmam, yenilerini vermez hökümet. Hemi de haklıdır, çünkü verdiklerine sahap olmadık!»

«Pekey muhtar... bütün bunlar gabılım. Bunları sen bana bırak. Şimdi Cafer Efendiyi al git, bi garnını doyur. Haa, bir de şunu de bana bakayım, acaba ne zaman geliyor ekip?»

Güldü Cafer: «Bilemedin ikindiye...»

Ellerini toka ettiler birbirlerinin. Cafer arabaya gitti. Muhtarı da çekti yanına. «Hıdır'ın burda canı sıkılır, şu gazeteyi vereyim okusun!» Dönüp bir gazete götürdü.

Hıdır oturdu. Tüfeği kucağına koydu, gazeteyi de açtı. Gözleri bir yazılarda, bir sondada, okuyordu.

«Amerika'da seçim savaşı hızlandı...»

Birden gazeteyi bıraktı. «Ulan yeterin gali!.. Çekilin başından!..» Çok ciddî bağırdı. Çocuklar düğmelerine basılmış gibi kalakaldılar. «Bakın ne diyorum, dinleyin! Herkes on adım açılacak. On adımdan fazla yaklaşmak yok. Haden bakayım... Ölçün gendi adımlarınızla! Hile yapmak da yok...»

Çocuklar geri geri giderek adımlarını saymaya başladılar.

«Milyarder Fullbright senatörlük için henüz karar vermedi...»

«Alabama Valisinin demeci tepkilere yol açtı...»

«USA Senatosu Kore savaşı için ek ödenek kabul etti...»

«Denizaşırı ülkelerde Amerikan ticareti...»

«Amerikalı atlet Nelson başta gidiyor...»

«Olimpiyatlara yirmi gün kaldı...»

«Uşak'ın Banaz ilçesini sel bastı...»

«Doğan! Bubam buraya gel! Gardaşını sesle! Teslime deyzenin Şükrü'yü de sesle. Yanıma toplanın hepiniz...» Durup baktı çocuklara. «Ulan hani fazla sokulmayacaktınız? Haden madem, doooğru evlerinize!..»

«Valla ben sokulmadım bu sokuldu!..»

«Bi daha heç sokulmayalım Hıdır emmi!»

«Hadeeen, bak daha duruyorlar!..» Tüfeğini alıp doğruldu. Gazeteyi de attı yere. Baktı gazetenin başlığına... «Sankim Amarikan gazetesi itoğlu it!..» Baktı. «Bi daha sizleri bunun

başında görmeyecem! Benden habarsız kimse sokulmayacak yanına!..»

Doğan'ı, Duran'ı, Şükrü'yü topladı başına, anlatmaya başladı. Nasıl gözlerini dört açacaklar, nasıl bir «tevlike» dolaşıyor suyu çıkaracak, hem de cinlerin defterini dürecek makinenin çevresinde... anlattı. «Sadece çocuklara değil, bubalarına, analarına da dıkkat edin, dört açın gözlerinizi gurbanlarım!..»

Duran oğlan korkmaya başladı. Bir tuhaf vuruyordu yüreği. Doğan ise, açtı açtı, horozlu cep aynaları kadar yaptı gözlerini.

19

MOTOR ÜSTÜNDE MOTOR

Gerçekten öğleyle ikindinin arasında çıkıp geldi koca kamyon. Üstünde variller, numara numara delgi uçları, borular, mukavva kutular içinde araç ve gereçler... Ardında üç de vagonet... Ekibin adamları ikinci vagonetteydi. Vagonetin içinde yataklara uzanmışlardı. Kamyon durunca gürültüden anladılar geldiklerini... çıktılar.

«Heç buraya enmesin bunlar! Doooğru Gaplan Harmanı'na, Hıdır'ın tarlaya! Bekçi Amat, hade gösteriver adamım, çık arkadaşın yanına, süre süre gidin dediğim yere!..»

Seyir için birikenleri uzaklaştırdı muhtar: «Hoş burda ayı da oynatmıyoruz! Ne var? Görmekse gördünüz, daha ne bakıyorsunuz? Bakmayıverin!.. Gözün garnı yok ki zaten!..» Karılar kızlar, çocuklar uzakta durup baktılar baktılar, sonra çekilip geldiler köye. Erkekler de muhtarın sözü üzerine fazla kalamadılar. Yalnız Çil Ümmet; «Ulan oğlum, aynan Hatıp'daki garagol gibi sıkma insanı! Ne ziyanımız olur, durup bakalım nasıl çıkaracak, nasıl fışkırdacak?»

«Olmaz bubalık! Şimdi sen geldin mi herkes gelir! Arkadaşların da zeyinleri dağılır! Goley iş değil ki! İnce iş, hesap işi! Tâ yerin altından su bulacak...lar!» Yanına sokulup kulağına fısıldadı Çil Ümmet'in: «Yavu bubalık, sen çağ görmüş adamsın, nasıl anlamıyorsun? Birinin gözü mözü iler bozuluverir makine! Yakın duracaklarına uzak dursunlar daha eyi değil mi?»

«Haa evet, tabii tabii! Bak bunu aklıma getirmemiştim! Emme benim gözüm felân ilmez! Benden korkman... Ben maşşallah'sız gonuşmam ki! Ben bakayım da, ötekileri goğ gine sen... Goğ, goğ eyi edersin!..»

Ekip ertesi gün başladı çalışmaya.

Bidonları doldurmak gerekiyordu. Doldurup getirmek, açıl-

mış çukurda mil karmak, milden şerbet yapmak gerekiyordu. Bir buçuk iki metre gittikten sonra delgi taşa geldi hemen. Taş, hep taş gidecekti belki. Taş ısıtıyor, kıpkırmızı ediyordu delginin ucunu. Milli şerbeti basıyordu soğusun. Ekip şefi, «Maggap» diyordu. «Darbelisi var, rotarisi var!» diyordu. «Darbeli demek furan demek! Rotari de dönen demek!..» Yerin altı granit kayalarla kitlenip kalmıştı.

«Madem neden dönerli demiyor da rotari diyorsunuz?»

«Eeee, cavır öyle demiş! Bizim elimizde değil ki!»

«Döner delgi varıkene rotari maggap eyi değil...»

Bir saat kadar çalıştıktan sonra el değiştiriyorlardı. Biri bırakıp öbürü alıyordu. Öğlen oluyor, öğlenden sonra gene çalışıyorlardı. Yemek ekmek orada, 'uyku- istirahat' orada... Arada köylerden gelenler oluyordu. Evdereşeli Alâaddin Ağa geldi. Atını alıp gezdirdiler. Sonra götürüp Musa'nın örtme'nin altına bağladı bekçi. Bir gün kuşluk vaktinden ikindine kadar dikilip seyretti. Musa götürüp yemek yedirdi evde. Sonra uğurladı. «Vallaha akıl alacak iş değil. Daş daş daş, boyna daş, eğerkine çıkarsa bravo!..»

«Çıkar diyor gendileri!»

«Hani biz de sanırdık ki buralar hep topraktır, ova olduğuna...»

«Gine de toprak vardır da, tabaka tabaka oluyor demek... Arada bir daş tabakasına raslıyor böyle...»

«Yerin altı sır desene?»

«Eeeeh, üstü sır değil mi adamım?»

«Hani bir de diyorlardı ki, cinlerin şeheri, yılan, evran, mağara var? Keşke yılan evran olsaydı! Şeher olsaydı! Çabucak deler eniverirdi!..»

«Eeee sizin ganaatinizce gaç gün sürecek bu?»

«Belli molur? Bakarsın işlemez, bırağıp başka yerden denemek lâzım gelir, hep böyle taş giderse!.. İnsan elli yüz metre taş delemez ki böyle! Ne diş dayanır, ne tırnak buna?»

«Emme hâlâ daş mı acap?»

«Hâlâ daş... şimdilik!»

«Ulan bu Şaşı Bey var ya, herifin dediğini dutmak varı-

mış! İlkin Topal Galip'in tarlayı gösterdi ne gözel! Emme biz geçip Hıdır'ın tarlayı eşdiriyoruz. Orda daş yoğumuşdur bu gadar!.. Dürzü bir de köyün umum çıkarını düşünüyordu!»

Caminin gölgesinde oturuyordu Topal Galip. Bazen İbrahim Hafız'la, bazen Hacı Okkalı'yla, Hacı Yusuf'la, Ermenekli Nuriddin hocayla fısfıs fıs! Öğleden sonra ikindini, ikindiden sonra da akşamı ediyordu fısfıs'larla. Gökten bir uçak geçse kalkıp bakıyorlar, ilerden bir kamyon çıksa kalkıp bakıyorlar, geceleri de yerlerin altından çıkıp gelecek ateşli orduları bekliyorlardı durmadan. «Bugün yarın... bi yandan deper... deper gelir...» Bekliyorlardı.

Cafer gidip şehirde yatıyordu.

Bir gün bozuk çalarak geldi.

«Nooldun adamım? Hasmın varsa furalım, borcun varsa verelim, öl de ölelim. Aman böyle sorudup durma! İşimiz uz gitmez biyol!..»

«Özel bir meseledir, bununla ilgisi yok!»

«Ne demek özel?»

«Yani benim kendi işim!..»

«Yani hanım tarafından felân?»

«Ne kurcalıyorsunuz bu kadar?»

«A'a'a'aa!.. Sen bizim elimiz misin ulan? Tabii kurcalarız. Senin canın sıkkın, bizimki de sıkkın. Sen gülüyon, biz de güleriz. Ayrı gayrımız mı galdı? Bak biz nasıl marağ edip başını bekliyorsak şunun, sen de bizimlen barabarsın maşşallah!»

«Gene Tülin yavu! Söylemeyecektim amma!.. Tutturmuş Ceyfo gel, Ceyfo gel!.. Annesi babası da Termal'e gidiyorlarmış... hemen gideymişim ben de! Annesinin biraz romatizmaları var biliyor musun? 'Ceyfocum, Termal'de benim canım sıkılır, çabuk gel!' Kız benim seni eğlendirmekten başka işim yok mu?»

«Heya valla! Garı dediğin azcık sınırını bilmeli canım! Gocasının ayağına duşak olmamalı!»

«Canım sen bu tini mini hanıma, evelinden dersini vermemişin! Daha ilk gece, yavru ödünü alacaktın ki! Şimdi böyle Ceyfo gel, Ceyfo gel! emir verip duramasındı! Garı dediğin go-

caya nasıl deyebilir gel gel? Sona gardaşım, iki güne bir vırt telefon, zırt telefon! Yani bak haggaten diyorum, benim baldızı alalım sana? Teslime onun gibi on deneyi cebinden çıkartır. Bakma öyle kirli felân gezdiğine! Yununca pampak olur. Datlarına doyamazsın benim baldızın! Yime de yanında yat derler, aynan öyle olur... Hele bi de gömme banyolara gatarsan... ebeh ebeh ebeh...»

«Eeee muhtar, bu yaranlıklar çok çok eyi de, neye görünmeyor bu suyun ucu? Gaç gün oldu ne bir nemerme var, ne bir teperme?»

«Sağlam iş altı ayda bitermiş, sabret adamım!»

«Altı ay!.. Altı ay sabrolur mu yavu?»

«Eee dokuz ay on gün nasıl sabrettin?»

«O başga, bu başga!»

«Başga olur mu? Esasına bakarsan bu ondan da zor...»

Ermenekli Hoca gene kitaba bakıyordu. Gelip konuşuyordu caminin önünde. O bakınca İbrahim Hafız da bakıyordu. Biri bırakıp öteki alıyordu sözü. Namaz önceleri, namaz sonraları toplanıp dinliyordu cemaat.

«Bir kere şu çevremizdeki köylerde bizden başga heç 'Yeraltı suyu! Yeraltı suyu!' deye dutturan var mı? Biz kalkıverdik maşşallah, şeherde ödül verseler yeri! Bek eyi görünmüyor bunun sonu! Kara bulutlar dönüyor köyün göklerinde. Gaplan Harmanı'nın oralardan su bulacaz deyi, köyün barınak gadar bi çeşmesi var, onu da gurudacaz ellehem! Kitap diyor ki, 'Gomşular iğfale gapılmasın!' Daha da bissürü remizler, rumuzlar, hepiciğini anlamağa ilmim kâfi gelmiyor...»

«Yeraltında sade cinlerin şeheri vede evran yılanlar değil, aynı zamanda yeraltı devleri, ejderhalar da mevcut. Bunların büyüklüğünü dünyadaki nesnelerle kıyaslamak mümkün değil. Size nasıl tarif edeyim, farzedelim başı Koçasar'da falan bunun, guyruğu da tâ bizim Ermenek'te, Mut'ta... hattâ Silifke' ye felân aşıyor. Gövdesini derseniz, işte bizim buralarda. Şimdi bunların 'Daş tabakasına geldik!' dediklerinin esası, yeraltı devinin omurgasına tesadüf etmek olabilir. Emme bunu şimdi onlara söylesen, bize gerici derler. Herifler çocuklarını Guran

Gorsuna bilem yollamıyor. Ben de baktım kitaba, köyden bazı komşular torba takınıp Gadınhanı yanlarına doğru gidiyorlar. 'Bu yıl idaramız kâfi gelmedi, bize biraz arpa, biraz buğday, un, bulgur, göce...' Bu ne demek? Tabii bunu yorumlamak gereğiyor. Bunun anlamı çok ağır. Bu köyün insanı, eğer hatasından dönmezse, böyle torbalar takınıp birbiri ardından buraları terk edecek. Dutmalar duracak dinibütün köylerde, namazında niyazında adamların gapılarında... demek. Gayet açık bunun anlamı!»

Bir Çil Ümmet vardı, o çıkıyordu yamaçlarna:

«Siz hocasınız! Hoca adam böyle lâf eder mi? Terakkiye havasınız yok. Halbuysam noolur yeraltından su çıkarmaylan? Ha yeraltından, ha yerüstünden, hepsi de Allahın suyu değil mi? Sizinki gomşunun şevkini gırmak, başga değil!» Karşılık veriyordu hocaların ikisine de.

«Eeh, bizimki galbimizden geçeni söylemek! O da belkim bir faydası olur gayasına. Değilse terakkiye mani olmak aklımızdan geçmez. Terakki edeceksen camiler, medreseler, külliyeler, çeşmeler, saraylar, kervansaraylar yaparsın. Terakki atalarımızın yaptıklarıdır. Atalarımız koca cihana egemen oldular, heralda yerlerin yüzünü dırmalayarak değil!..»

«Bırakın çalışsın adamlar...»

Çalışıyorlardı. Musa da, Hıdır da başlarından ayrılmıyor, ekmeklerini aşlarını çoğun orda yiyorlardı. Evden gelenlerle, orda pişenleri aynı sofralara koyup birlikte yedikleri de oluyordu. Hıdır'ın çocukları sabah akşam, yemek ekmek taşımaktan bıkmıyor, yorulmuyorlardı. Bazen komşular da yemek ekmek yolluyor, suyun hemen çıkmasını istiyorlardı. Sabahları çifte giderken adamlar, ota giderken kadınlar, öğle sonraları öküz gütmeye çıkarken çocuklar durup bakıyorlar, ne olup bitiyor, «Daha delinip bitmedi mi bu daş tabakası?» kahırlanıp gidiyorlardı.

Cafer geldi: «Tülin iyce kızdı bana! Gitmedim diye küstü. Gittiler bugün Termal'e. Kalacaklar bir ay. Ben de dedim iş bitince belki gelirim. Bitmeden gelmem, hiç küsme... Kaçmıyor ya Termal!»

«Cafer Efendi, anlatsana adamım, nedir bu Termal?»

«Duymadın mı? Termal, Yalova'da sıcak su. Kaplıca gibi bir şey. Otelleri falan var. Girip banyo yapıyorsun. Kayınvalide için gidiyor bizimkiler. Anlattım ya, romatizmaları var...»

«Sende de var mı bu romatizma?»

«Yok canım, neden olsun bende?»

«Bende var da onun için diyorum. Bereket bizim burda yağmur fazla yağmıyor da çok zızlamıyor barmaklarım, bacaklarım...»

«Öyleyse hemen gitmelisin Termal'e!» Musa'ya baktı üzüntüyle.

«Hemen gidemem adamım!..»

«Neden?»

«Suyun çıkması ilâzım! Su çıkacak, ganalları açacaz, suyu tarlalara ulaştırıp ekinleri sulayacaz, ürün bol olacak, fiyatlar da hesaplı gelecek... satacaz buğdayları... çekecez paraları... birazıyla eytaç görecez, birazıyla da Müslüme yengeni alıp gidecez o dediğin yere, Termal'e... Sen gine de adiresini ver, bi yere goyum, bakarsın yolunu bulamam o zaman!»

Hıdır güldü.

Cafer daldı: «Sizin Kantarma topraklarını sulayabilmek için bu açtığımız gibi 18-20 kuyu açmamız gereğiyor. Her birinin başına birer motor, motopomp, santrfüj... kayışı taktın mı pat pat pat... gece gündüz sular akacak, sizler de sulayacaksınız. Daha pek çok sorunları gelecek tarımın. Toprakları yıkamanız, hem de traktörle sürmeniz gerekecek o zaman...»

Güldü Musa: «Tamam! Böyük Başgan da böyle istiyor heralım ki sorduydu traktör aldık mı? Emme bu senin anlattıkların nedir biliyon mu? Ölme eşşeğim ölme, yonca yakın hesabı... Gaç yıl oluyor Cumhuriyet? Gaça alınır o dediğin moturların teki? Gaça patlar o füj dediklerin? Ne veriyor panga bize biliyon mu? Ben aldım 298 bu yıl, Hıdır'a da 198 verdiler. Bizim onmamız, hemi de Termallere gitmemiz maşara galmıştır Cafer Efendi adamım. Tabii maşarda da Topal Galip ile Ermenekli hocadan. Gurba Nuri'den sıra gelirse...»

Hıdır, lâfa fazla dalmış gibi fırlıyor, koşup sondaya bakı-

yordu. Tepenin başındaki delginin yuvarlak kolu büküle büküle büküle iniyor, çıkıyor, bir hortum, aşağıdaki çamurlu suyu hiç durmadan yukarı çekiyordu. Bir yandan da mil şerbetini aşağı veriyordu başka bir hortumla. Hıdır uzun uzun, 'Madem taş var, niye kırıkları çıkmıyor, hep böyle çamur geliyor?' buna şaşıyordu. Ama işte böyle çamur geliyordu, taşlar eritilerek, üğütülerek çıkarılıyordu.

«Ben senin işleri bilebilir miyim?» Soruyordu ekip şefi. «Farzet inek hastalandı. Ne verilecek? Bilebilir miyim? Bilemem, çünkü anlamam. Benim işim değil. Sen de bunu anlayamazsın...»

«İnek hastalandı ne verecez, bunu ben de anlamam. Hep Aşşa Mahalle'den Buran Gadı'yı çığırız. O, yatırır insan tersi akıtır boğazına. Bazan da yakar gızgın demirlen garnının yanlarını...»

«Kim Buran Gadı? O da bir çiftçi değil mi? Bak o anlıyor. Ama ben heç anlamam... Siz de bunu anlayamazsınız...»

«Goyalım bunun da adını 'neyse!' Emme suyu bi çıkaralım, onu anlarız değil mi?»

«Ee tabii, suyu herkes anlar...»

«Kısmet olursa ne zaman çıkar dersin?»

«Nasipte varsa çıkar, yoksa çıkmaz. İş nasipte... Her şey Cenaballahın elinde. Nasibe yazmışsa çıkar...»

Hıdır bir makineye bakıyordu, bir bu şefe.

«Ulan bir de yazmadıysa mat olduk! Malamat olduk köyün içinde! Galiba'nın elinden kimse gurtaramaz hali bizi!..»

«Yazmıştır işallah!..»

«Yani şimdi sen bu suyu başga yerlerde çıkardın, bu sondayı başga yerlerde furdun değil mi?»

«Furdum...»

«Çıktı değil mi?»

«Çıktı...»

«Ee bizim burda da çıkar işallah!»

«İşallah dedik ya?»

«Senin esas memleket nere Emin Efendi?»

«Angara-Ayaş...»

«Mahmudefendi nereli?»

«O da Ayaşlı bizim...»

«İkiniz de aynı memleketli mi?»

«Hısım oluruz az biraz. Erenler var bizim Nallıhanlı. Onlar dıktılar bizi bu işe. Sayalarında girdik. Değilse mümkünü var mı?»

«Mayış ne gadar gardaşım?»

«Eh, dokuz yüz, bin... çalışmana göre!»

«Yılda mı?»

«Ne yılda'sı? Ayda... çok mu?»

«Eeee, eyi para! Bizim yıllığımız gelmez bu gadara...» Sordu: «Nerde öğrendin sonda çalıştırmayı?»

«Girdik, yardımcılık, yamaklık ederken, öğreniverdik! Şimdi her bi şeyini anlıyorum maşşallah!»

«Bozulsa onarabilir min?»

«Ağzından yel alsın... bozulmaz işallah!..»

«Mühendizler hep Amerika'da mı okur Emin Efendi?»

«Amerika'da, Alaman'da, İngiliz'de... Bizim İsdambol'dan yetişenler de var...»

«Sen şimdi müyendiz olaman mı isdesen?»

«Ben müyendize değişmem gendimi!»

«Bu Cafer Efendi nasıl? Anlıyor mu bi şeyler?»

«Fena değil, anlıyor bi şeyler... emme?»

«Emme'si?»

«Çalıştıramaz bu sonda'yı benim gadar...»

«Esgerlikte de öyledir ya, çavuş vardır subaydan çok bilir...»

«Onun gibi...»

«Bu bizim köylük işleri... biliyon mu Emin Efendi?»

«Köylük işleri... mülkün olursa, motorun olursa, köyünün de yolu olursa, şeherde tokturlar da tanıdığın olursa... eyi! Değilse gulağasma köylük işlerine!»

«Önce mülkün... içinde suyun... motorun!»

Yeniden makinenin tepesinde dönüp duran delginin koluna bakıyordu. Çamurlu suyu yukarı çeken hortuma, milli şerbeti aşağı veren hortuma bakıyordu. Gözenekli borular vardı,

Doğan'la Duran giriyorlardı içine... «Daha bunlar ne? Bunlardan böyükleri de var! Emme çok sıra var bunlara...» Emin Efendi anlatıyordu. «Şimdi 17 ¼'lük maggabı salıyorum. Ondan keri 12'liği salacam. Bunlar ne biliyon mu? 12'lik demek 12 inç! İnç demek bir ölçü demek. İngilizin iycadı heralım. Gralları bulmuş...»

«Heriflerin gralları akıllı... başta!»

«Eee öyle!..»

Cafer, akşamüstü gidiyor, kuşluklayın geliyordu. Bazen çevredeki ekinlerin anlarından ballıbaba toplayıp emiyor, bazen her gün biraz daha ısınan toprağa uzanıp göğün yükseklikleri-ne bakıyordu.

«Ah ulan aaaah! Delineceksen deliniver *gali* ibne daş! *Ham*salak daş!..»

Bazen bıkıp usanıyor, Musa gelse de acık da o beklese... yola bakıyordu. Saçı sakalı da uzamıştı kaç gündür!.. Gidip bir tıraş olmalıydı... Üstü başı kir içindeydi. Sırtını yumasa bile, başını, ayaklarını yumalıydı.

«Köyün bekçisi değilim emme bekçinin gardaşıyım...» Düşünüyordu. «İşte böyle, elimde tüfek, zabaha gadar, ağşama gadar bu afatın başını bekliyorum. Bi de sonu fos çıkarsa yidik ayvayı! Ayva... yani ayva deyelim... ayvaya gurban ol!..» Yatağını bir hasıra dürüp koyuyordu gündüzleri. Geceleri güvenilir biri nöbetçi olursa uyuyordu. Değilse kalkıp dolaşıyor, ertesi güne saklıyordu uykusunu. Bazı gündüzler eve gidip kıvrılıyordu. Sunacık, öküzleri ve Doğan'ı alıp nadasa gitmiş oluyordu. Duran ota, Yeter oyuna gitmiş oluyordu.

«Sunacık abaaaa, evde min?» Teslime çıkıp geldi birinde. Her halde eve geldiğini görmüştü. Kantarma köyünde kapı vurulmazdı ki. Saklısı gizlisi olmazdı ki insanların birbirlerinden. Kapıya basıp girdi Teslime. «Sunacık abam yok mu Hıdır Ağa?»

Kaldırdı başını hafifçe: «Sunacık aban yok gomşu! Ben de sondanın başından şimdi geldim...»

«Haaa, öyle mi? Sunacık abam varısa dedim, gidem de dedim, azcık... şey... isteyem dedim.»

«Valla Sunacık yok Teslime...»

«Azcık artıntı ip var mı deyecektim? Bir duz torbası dokuyacak oluyorum da... Sunacık abamda vardır deye geldiydim...»

«O işleri ben bilmem ki Teslime!»

«Senin bildiğin iş hep o afatın başını beklemek mi Hıdır Ağa?» İçeri girip duvara yaslandı Teslime.

«Eee öyle say, başga say...»

«Ondan eveli de öyle mal mal bakıyordun...»

«Nâpayım Teslime, hallarımı görmüyon mu?»

«Azcık da sen görmüyon mu, kör ının?»

«Değilim emme gomşuyuz şunun şurasında...»

«Gomşusunun Allah belâsını versin yeter gali!»

«Olmaz gomşu, olamaz, heç olamaz!..»

«Sabır sabır, ardı gabir... yeter!»

«Olamaz dedim ya, dur orda!»

«Olanlar nasıl olduruyor pekey?»

«Sen bu işten bana darılma gomşu! Ayıplama da beni... Ellen de bir dutma... Ben az çok... görüyon halimi, bissürü duşmanım var, say ki hadımım, nefsim felân da uyanmıyor, onun için de senin datlı dillerinin, gözel bakışlarının anlamını heç bilemiyorum. Anlamını bilemediğim gibi değerini de bilemiyorum! Bilemiyorum, öyle say!»

Teslime oturdu duvarın dibine, uzattı ayaklarını.

«Heç oturma, heç uzatma ayacıklarını. Bir an evel çık git. Sen gitmezsen, ben çıkar giderim. Hatır gönül goma bana gomşu...»

«Yani şimdi oturtagoyacak mısın beni bokumun üstüne?»

«Çarem, mümkünüm yok! Say ki ölüyüm, deliyim!..»

«Hep köyü düşün bakalım sen. Yarın türbe yaptırır köy sana. Mezerine sıçmasın döller de!»

«Türbe yaptırsınlar deye değil!»

«Ya?»

«Elin arı... Herifleri işitmeyon mu? Her gün cinlerle topa dutuyor dürzüler bizi...»

«Bir seneden fazladır ardımda dolanır Topal Galip'in Sa-

lim! Dükkânına adım atmaya korkarım da... çocuğu yollarım! Emme sen de şu duvardan sağırsın!»

«Öyleyim... emme sen gine yüz verme Galip'in oğluna!»

«Heç mi beğenmedin beni, heç mi yarar yanım yok?»

«Olmaz olur mu gözel yanın, nerelerini sayayım?»

«Ya?»

«Söyledim ya'sını, söyledim saydığım yanları?»

«Binin yarısı gaç? Beş yüz! O da bizde yok...»

Doğruldu dirseğinin üstüne: «Kak gapıyı gapat da gel yanıma... istersen gapatmadan gel... farketmez!»

«Gapadıp geleyim...»

«Gapat gel... bi şey deyecem!»

Fırlayıp kapattı kapıyı, sürgüsünü de sürdü, dönüp geldi, çöktü.

Az bir aydınlık geliyordu küçücük camdan. Gözleri seçiyordu Hıdır'ın. Tuttu Teslime'nin elini, kendi göğsünün üstüne koydu: «Bak nasıl furuyor! Yüreğimdir bu! Emme biliyon mu, Kore denen bilmediğim yerde galdı gocan! Orayı ben de bilmiyorum. Bizim Bekçi Amat'ın arkadaşıydı. Yani seni ben gardaşımın garısı gibi severim gomşu! Bir de buban Ümmet emmiyi çok severim. Sevdiğim için de elimi sana süremem. Hemi de Sunacık'ı biliyon mu? Var mı dili ağzı? Sana bakarken gitmez yüzü aklımdan. Darılma bana. Ben senin halini de anlıyorum. Anlamaz olur muyum? En çok seni düşünmüyorsam gözüm kör olsun! Zabah ağşam görüyorum, düşünüyorum... emme sen beni bu işe zorlama gel. Zorlamasan çoğ eyolacak. Çok memnun olacam. Belkim bir başgası olaydın, heç sanıp banmazdım, heç heç heç... Belkim o zaman Sunacık abanı bilem düşünmezdim!»

İki elini de yüzünde, saçlarında gezdiriyordu Hıdır'ın. Kulaklarını tutup sıkıyor, çenesiyle, burnuyla oynuyordu.

«Annadın mı dediklerimi?»

«Annamadım... annamayacam! Sen de bunu annadın mı?»

Tutup elini sıktı, sonra öptü Teslime'nin. «Anlasan eyolur!» Sıktı bir daha. Sonra usulca doğruldu, kalktı ayağa. Teslime'yi de kaldırdı. «Hadi!..» Çekti kapıya doğru. Açtı kapıyı. «Hadi gü-

le güle gomşum!..» Yepti sırtını. «Gadersiz gomşum!.. Benim sana erinde gecinde gine bi eyiliğim olacak. Kesme umudunu gomşu. Emme şimdi yapamam... şimdi elimde bi şey yok!..»

«O zamana da benimki benden geçer, sen de bunu unutma Hıdıra!»

«Belkim bunu bile gördü maraklılar...»

«Bi şey yapmadık ki!..»

«Bi şey yapmadık... derler mi yapmadık?»

«Eee olmuşa marak, olmamışa marak, yeter gali!»

«Hadi uğurlar olsun...»

Teslime'yi savdı, ama uyuyabilir miydi bundan sonra? Uyumaya çalıştı. Yumdu sımsıkı, sımsıkı gözlerini. Gitmiyordu Teslime gözünün önünden. Sunacık da öyle çift sürüyordu Osmanölen'in oralarda. Hayalinin birazında da o vardı.

Gün kuşluğa çıkmıştı. Yapışmıyordu toprak, ama gene de ağırdı şaban. Erkek gücü gerekiyordu kaldırıp atmak için. Gidip geliyordu ağır ağır. Bir eli sabanın tutağında, bir eline de övendereyi almış, en çok dönerken zorluk çekiyordu. Çarıkları çekmişti ayaklarına...

Doğan geliyordu, «Ana yardım edeyim!» Takılıyordu ardına. «Çekil azcık da ben süreyim! Ben sürebilirim ana!..» Omuzlarını kaldırıp şişinmeye çalışıyordu çocuk. Gözlerinin altı moraryor, kemikleri ireliyor, sesi de çatallanıyordu artık. Büyüyordu oğlu... veriyordu sabanı. Kendi de yürüyordu yanı sıra. «Sen gelme, ben giderim, ben gider... döner gelirim ana!»

Öküzler duruyorlardı. Övendereyi kaldırıp dürtüyordu ama kolu zor dayanıyordu övenderenin ağırlığına. Bağırıyordu, sesini biliyordu öküzler. Yılmıyorlardı Doğan'dan. Sonra bir 'göven' konuyordu kara'nın kuyruğuna. Göven ısırınca yürüyordu. O zaman çok hızlı yürüyordu, yıkılıyordu Doğan, yuvarlanıyordu çizginin arasına. Ardına dönüyordu Sunacık, toparlanıp kalksın. Kalkıyordu. Kalkınca hemen bakıyordu. İyi, anası görmemişti, iyi! Bağırıyordu daha deli. Vuruyordu övendereyi sırtlarına. Vurup yürütüyordu öküzleri. Tarlanın başına kadar yıkılmadan gidiyor, oradan can belâsına dönüyordu. Döndürüp getiriyordu çifti, göğsü körük.

Mutlanıp öpüyordu oğlunu Sunacık:

«Hadi, ver gali! Ver gali, bak öğlen oldu! Azcık daha sürelim de gidelim gurbanım! Şu buban da hep o afatın başında a Doğan! Nerelerden girdi bu heves onun garnına ay oğlum?»

Hıdır hâlâ direniyordu, açmıyordu gözlerini. «Açmayacam, açarsam eşşeğim! Dönmeyecem sözümden! Teslime gancığına da yüz vermeyecem! Giderse gitsin Topal Galip'in oğluna! Gitsin... gitsin... gitsin!..» Daldı.

Dışarda bir dalaz çıktı. Güya ekinler biçilmişti. Kır tarlalardan kağnıyla sap getiriyordu Musa. Teslime'nin oğlu Şükrü'yü öküzlerin önüne, boyunduruğa bindirmişti. Değilse ardına devrilip gidecekti kağnı.

Bir adam geldi sondanın başından. Nişancı Muzaffer'e benzemiyor muydu? Ta kendisi! «Yavu Muzaffer, nerelerdesin adamım? Yavu bekledirim bekledirim baldızımı, 'Dur Teslime dur, azcık daha dur, bugün yarın çıkar gelir Muzaffer!' valla zor sabretti gancık! Neyse, geldin ya, hoş geldin! Annat bakalım deyecem emme vakit yok, şu sapı boşaldıvereyim bizim harmana da geleyim, hadi yeğenim! Hadi hoş geldin...» Çürük dişini göstererek gülüyor Muzaffer. Musa'nın içinde gülmeler uyandırıyor.

«Yavu Musa Ağa, öyle ilgisizsin ki! Yavu sen bu köyün muhtarı değil min? Davulu zurnayı goştur yavu! Çabuk bekçiyi çıkar caminin dışına, dellâl çığırsın! Topal Galip, Hacı Yusuf felân da çatlasın dürzüler! Çabuk, çabuk yavu, su çıktı, Gaplan Harmanı'nın ordan su çıktı! Ne? Duymadın mı? Habarın yok mu? Hay senin... huyların gurusun... dürzü!»

Davul zurna, çalgı çengi, kadın kız, düğün mü var? Sunacık büyüüüük bir peştemala sarınmış, iç gömleğini de ne çıkarır acaba, memesinin biri görünüyor, halayın başını çekiyor, köyün çocukları çokaşmışlar, Hacı Okkalı gülüyor, Hacı Okkalı'nın gelini de oynuyor: «Ben bu köyün insanı değil miyim, neden sevinmeyecek mişim?» «Öyle daşşaklı gelinler var ki köyümüzde!» Bir arabayı süslemişler, Cafer Efendi oturmuş önüne. Beygirlere birer boncuklu namazla örtmüşler. Tini mini hanım yüzünün boyalarını silmiş, hemi de yiyince köyün arpalı

ekmeğini azcık güzelleşmiş! «Gözelleş biraz gözelleş gıı sarı çiyan! O gopası sinirlerini de bırak azcık! Guru gabuğunda gurudup durma Cafer oğlanı!» Köyün kocakarıları da bilip bilip söylerler kitabın ortasından ellerinin hamuruylan! Yürüyüp caminin çevresini dönüyorlar. Davul önde, zurna yanda çalıyor. Kızlar hep Hacer kızın çağırdığı türküyü çağırıyorlar:

Ormandan yol açarım
Seni alır gaçarım
Dört yanım duvar olsa
Dört yanım duvar olsa
uçarım!

Hıdır damın saçağına çıkmış bağırıyor: «Uç gızım uuuuç uç! Gaplan Harmanı'nın ordan su çıktı, uç! Ulan ne zorumuş beklemesi! Yavu yirmi günden çoğ oldu, ne çıkmaz suyumuş bu! Valla umudu felân kesmiş idim! Emme bak görüyon mu Topal Galip'i, önce ben sulayacam deye dutturdu dürzü! Eeee hakkıdır, elleme sulasın! Sülâlesi sulasın, bir de çimsin suda. *Öyle bol, öyle gür ki! Aman şunun çıkışına bak, aman şunun* akışına bak, şar şar! Yavu muhtar, nerelerdesin be gardaşım! Yok mu senin eşin dostun? Ne çığırmadın böyle günde Doktur Zeyni'yi? Belkim garısını alır gelirdi... Ne yavuz garıydı... bir daha görürdük! Bize arka çıktıydı Meram'da, unutmadın ya! Heç gözümün önünden gitmiyor ne gadar gırmızıydı derisi? Yani ben senin baldızına da bu hakareti yapmazdım, bakardım yüzüne emme, senden saklamanın gereği yok, azcık Sunacık' tan çekindim! Sezerse ayıbolur dedim. Kore more masaldı. Kore'yi de düşündüm emme asıl çekindiğim Sunacık'tı. Hem sonra senin baldızın bir dadarsa arlaştıramam deye de korktum. Tabii korktum. Korku bilmez min sen? Ben bilirim. Ara sıra korkarım. Ara sıra Topal Galip'ten de korkarım. Neyse, bunun da adını «neyse» goyalım, hemi de bir daha açmayalım gali!..»

Başyaver Nurettin çağırıyordu Musa'yı. Bir telgraf uzatıp «Kusuruna bakmayın, kalkıp Termal'e gitti, arttı romatizmaları biliyor musunuz? O kadar diyoruz naneyle yemeyin şu yumurtaları, bırakın bu yaştan sonra kuru nane, yaş nane yemeyi, Efendi Hazretleri? Tabii nanenin iyisi Gemlik'ten gelir...»

«Yoooo yooo! Bilmediğin işleri biliyormuş gibi gonuşma adamım! Nanenin eyisi Bozgır'da olur. Bizim şeherin zenginleri oradan getirtirler, gurusunu da, yaşını da... Tabii ağızlarının dadını biliyorlarsa. Haa bak, o Hacer gıza da eyi sahap olun, döşemenin üstüne düşerse gırılır. Irakı felân da içirmen, dokanır! Yaver efendi, çok şişmişin, pirinci biraz az yi adamım! Hemi de selâm söyle Başganımıza, çillerinden tiksinmesem ellerinden öperdim... benim sıramı da düşünsün Termal'den. Romatizmalarım azıştılar... Bilmiyordum, Cafer Efendi anlattı, azcık da ben gireyim o ısıcak sulara ölecem! Garımı Müslüme'nin zızıları da azıştılar, gayri dayanamıyor. Gelirken bir kese Bozgır nanesi getiririm. Söylemem söylemem, heeeç kimseye söylemem, Avukat Şadi'ye, Dişçi Şükrü'ye deye yaptırır, Başganımıza getiriveririm. Selâm söyle! Mavi Şavrola'yı niçin bıraktı? Bek yakışıyordu... neyse... neyse! Hıdır'a söylen, bunun da adını 'neyse' gosun!»

Çil Ümmet'in eline makası verdiler. Kırmızı kurdeleyi o kesti. At dişi gibi oluyor buğdayın tanesi sulanınca. Çok çok büyümüş harmanlar, toprakları sulanınca kızları da göbekleniyor Kantarma köyünün! Neyse, susun susun, bakın Ayaşlı Buran'a bir armağan guzu veriyorlar. Bakın, Emin Usta'nın önüne de bir haba getirdi kızlar. Şuna bakın şeytanlarını düşünemez, Cafer Efendiye de kepenek veriyor, naha gözün kör olmasın Ümmet emmi! Bunu nerden düşünürsün? Susun susun, şimdi nutuğunu okuyor bakın. Sefer Yılmaz yazmış özene özene. Kahattan okuyor, okuyamadığı yerleri kafadan söylüyor: «Gazi bizee!.. biz bu memleketin!.. efendisii!.. Afyon cepesinde giderkene düşünürdüm... eğerkine... sağolur köyüme gavuşursaam... yeniden bağ dikiiip... meyve yetiştireceem, çocuklar yisin!.. Şırasından bir destiye dolduruup Gazi'nin gendine salacam golunun çıbanlarına eyi gelir! Biterse gine yollarım!.. Ben ona şıra yapar yollarım deye düşünürkenee... o da oturmuş beylerleeen... ırakı içiip kebap pirzula yiiir!.. Selâmetliiik... bek severdii içgiyii... Neyse, ben zatii...» Boş verdi burada kâğıdı, sadece sallıyordu elinde, «Ben zatii bildim onuun... beylerleen... içli dışlı olacağını daa... bu gözlükleri astım gözlerime...

harbi bizimlen yaptığı haldaa!.. gitti Cumuriyeti beylerlen gurduu!.. Tabii Cumuriyeti beylerlen guruncaaa!.. beyler de milletin canına okudu... ondan kerii... gendi de ölüverincee... tabii hal var hale malûm... derdim var derdini gagalar hesabı... kırk yıla varıyor, bizimki bu! Gurba Nuri'yi de getirmiyorlar mı ikide bir, cinlerim depeme birikiyor, halbuysam ne gadar çok kesmişti bunlardan Irametlik! Esgisinden beter süydüler ginee... Haa bir dee... bir de şunu diyorum kinee... oğlum Amarikanlarılan bu gadar gucak gucağaa oturman bakalım!.. Tee herifler ne yüzsüz, oturuyorlar, ortaya zufra gelsin, hindi yisinler, bili yisinleeer... Bizim eskeer, ayağına potin, günde de iki tayın buldu muu çok eyi harbedeer! sonunda Cumuriyeti kiminle gurarsa gursuuun!.. anası daa, gıyamete gadaar ağlasın istersee... köylünün anasını kim tanıır, bubasını kim tanıır? Yani biz bu suyu da çok bekledik, daha çok sular isteriz... çok böyük sandallelere oturuyorlaar, kendi sandallelerimizi alııp annadın mıı... neyse, siyaset garıştırmıyorum Topal Galip!.. biz su çıkacak deye diredirkenee senin gendin caminin dibine oturmuuş, çıkmaz işallaah çıkmaz işallah deye tesbig çekiyordun, siyaset deye biz bunnalara itiraz etmeyorduk emme?.. Açtırma gutuyu, söyletme kötüyü Topal Galiip!.. Ulan dürzüü, senin garın Kel Kevser... neyse... gine adamlık bende galsın...»

Terleyip kalkıyordu Hıdır. Evin içi karanlıktı. Dışarda bir yelin gürültüsü. Dalaz kumu tozu süpürüp gitmişti az önce. Varıp kapıyı açtı. Teslime su doldurmuş, çeşmeden geliyordu. İçeri girdi ocaktan ırbığı alıp ağzını çalkaladı.

«Daha yatıyon mu bu zamana gadar Hıdıra?»

«Üyümüş galmışım gomşu, şimdi kaktım!»

«Guru guruya ha yat, ha yat! Halbuysam ki...»

Güldü... Dönüp geldi, sofra bezini açtı. Bir yufka alıp katladı ikiye. Ambarın üstündeki sepetten soğan buldu. Tuz buldu. Dürdü yufkayı, aldı eline. Köy içinden, Mahmut'un kahvenin önünden ısıra ısıra geçti, İsli Cemalgil'in evin önünden geçti, sondanın başına gitti gene.

«Yavu adamım ne severmişin üyküyü?»

«Terlemişim muhtar, hastolacam!..»

«Yavu bu bizim Cafer Efendi yok?»

«Gelir korkma... su çıkmadan gitmez Termal'e...»

«Biraz nemermiş güya, Emin Usta söylüyor...»

«Çok garışık düşler gördüm, bi çıksın da işallah adaklar üleştireyim! Sunacık'ı da çivte yolladım... seninki de galıyor öyle ya?»

«Gendimizi köy yoluna gurban ettik adamım!»

«Halal olsun, şu su bi çıksın da...»

«Sağol bakalım! Eee iznin olursa şimdi biraz da ben gideyim eve!.. Bakayım ne var, ne yok... Buralar sana teslim gali!.. Su çıkarsa bir habar salıver, hemen gelirim...» Durdu. «Acabola bulanık mı çıkar ilk suyu? Bulanık mulanık, ilk ben içecem ona göre, çarparsa beni çarpsın cinler!..» Güldü: «Sakın tamahkârlık edip gendin içme, bekle beni!..»

20

COŞKUN SU

Tam ikindi zamanıydı. İbrahim Hafız ezan okuyordu. Minareye falan çıkmamıştı. Caminin içindeki mikrofondan okuyordu. Minarenin şerefesindeki iki hoparlörden taşıyordu ses. Çelik duvarlara çarpa ovanın düzüne yayılıyor, beşikteki bebeleri korkutuyordu.

Hıdır'ın Doğan koşarak köye gidiyordu. Yanında Teslime' nin Şükrü vardı. Önü ona kaptırmamak için canı dişinde koşuyordu Doğan. Yorgundu ama, Şükrü'den önce varacak, ondan önce yumruklayacaktı muhtarın kapısını. Köy içinden tazı gibi geçti. Düşmedi. Kahvenin önünde beş altı kişi vardı. Caminin önüne adamlar birikiyordu. Abdes almışlar, kollarını indirerek geliyorlardı. Koştu Doğan, çift kanatlı kapıyı açıp girdi. Şükrü gerilerde kalmıştı şükür. Koşup çıktı merdivenleri. Köpek, örtme'nin altındaydı, bakıp tanıdı Doğan'ı, sonra gene koydu başını ön ayaklarının ucuna.

«Ne ulan bu halin, ne goşuyon?»
Doğan bakmadı Müslüme'nin yüzüne:
«Musa emmi, kak Musaa emmii!..»
Kapıyı vurup girdi: «Kak Musa emmi!»
«Ne diyon ulan, nooldu, bubanı mı furdular?»
Yataktaydı, zor uyanıyordu muhtar.
«Su çıktı Musa emmi! Kak, su çıktı!..»

Musa holayıp kalktı. Müslüme'nin başındaki örtü fırladı. Musa da başını tuttu eliyle. Koştu merdivenlerden. Teslime'nin Şükrü kocakapıdan giriverdi: «Su çıktı enişteee!..» Çocuğu çevirip koştu Musa. Caminin önündekiler bakıştılar. «Bakışın dürzüler, çatlayın! Su çıktı!..»

Selâm bile atmadı hiçbirine. Kahvenin önünden de yel gibi geçti. Mahmut, silgi bezini omzuna atmış, askıyı elinde sal-

layarak içeri gidiyordu, durup baktı: «Heralda sondaya bi ziyan oldu! Belkim maggap gırıldı!..» Başka bir şey düşünemiyordu. Aklı kesmiyordu o kayalar delinsin. Cinlerden de korkuyordu az buçuk...

Soluk soluğaydı Musa. Hıdır'ın önünde durdu.

Emin Usta bakıyordu: «Çıktı şükür... çıktı nâyet!»

Hıdır gözlerindeki sevinci saklıyordu.

Bulanık bulanık akıyordu su. «Çıktı be muhtar!..»

«Gel bi kerecik sarmaşalım adamım!»

Hıdır'ın atılmasını beklemeden atıldı kucağına, sarmaştı, sıktı. Sonra çözdü kollarını. Başını da biraz ayırıp baktı: «Cuvap ver adamım, içtin mi, içmedin mi? Bak dinine imanına, dosdoğru cuvap ver...»

«İçmedim muhtar, seni bekledim...»

«Ben içecem önce değil mi?»

«Sen iç emme...» Arkadan çocuklar geliyordu gene koşarak. «Çocuklara birer yimbeşlik ver mücüde olarak...»

«Liralar veririm, liralar!..» Eski ceketinin cebinde cüzdanını aradı. İçinden liralar çıkardı, sıktı avucunda.

Çocuklar soluya soluya geldiler.

«Doğan, al emmim!.. Şükrü, sen de al... Şeker alın yin...»

Köyden adamlar söktüler. Koşarak, bağrışarak geliyorlardı. Kadınlar falan sökülmüşlerdi. Sunacık geliyordu. Teslime, Müslüme geliyorlardı. Hıdır baktı, Nişancı Muzaffer geliyordu. «Yavu düşümde gördüm adamı! Aslı çıktı!..» Şaştı. «Biz onu eyleşip galdı Menemen'de sanıyorduk!.. Eee silâdır bu! Çeker adamı!.. Eyi eyi, çok eyetti geldiğine!.. Dişlerini felân da yeniletmiş. İşallah bi dakıntısı yoktur da aralarını yaparız Teslime'yle. Varsınlar evlensinler...» Dalıp gitti. Kalabalık geldi yığıldı. Musa tutuyordu hepsini. Böğet gibiydi insan selinin önünde. Çocuklar geliyorlardı. Tâ gerilerden Çil Ümmet geliyordu.

«Bi davul zurna olmalıydı haggaten!» Düşünüyordu Hıdır. «Bir arabayı süsleyip Ümmet emmiyi bindirmeliydi öne. Cafer Efendiyi de sağ yanına oturtup, benim Doğan'la Şükrü'yü felân da üstüne çıkarıp, bigaç dene de gız, ağşama gadar gezdirmeliydik köyün içinde...»

«Eeee gözleriniz aydın bakalım gomşular! Mamut, gözün aydın adamım! Yol verin, yol verin, bizim bubalık geçsin! Gözün aydın adamım! Yol verin, yol verin, bizim bubalık geçsin! Gözün aydın bubalık! Yani bugünü gördük çok şükür. Gözün aydın bakalım Hıdıır!..»

Hıdır sordu Emin Usta'ya: «Duruluyor mu?»

Boynunu yıktı Emin Usta: «Az daha var...»

«Bekleriz on dakka daha... şimdiyece bekledik!»

«Sunacık gadıın, gözün aydın bakalım!..»

«Aydınlar içinde gaal, allah razi olsun...»

«Yani bu işe çok keef oldum! Şimdi bir bakracın içine goyun bakalım. İçeyim gana gana...» Emin Usta'ya dönüp sordu: «Soğuk mu çok?»

Yıktı gene boynunu Emin Usta: «Soğuk biraz...»

«Eee bi düşünsene gaç metrodan çıkıyor!»

Çil Ümmet değneğini kaldırıp baktı Usta'ya:

«Cinlerin gralı felân görünmeyor mu?»

Kalabalık gülüştü. Sondaya ve Usta'ya baktılar.

«İki gafalı yılandan da habar yok haa?»

Mahçup mahçup güldü Emin Usta: «Yok...»

«Belkim bu gece bi yandan çıkarlar, biraz el yüz eğerler köyün içinde. Aman besmelesiz çıkmayın. Euzü'yü okuyun durmadan...»

«Emin Usta okuyuverdi gali hepimizin yerine...»

Hıdır, yıkmış pehlivanlar gibi duruyordu. Baktı Emin Usta'ya: «Durulmamış mıdır daha?»

«Eeeh bi bakalım...»

Emin Usta'yla birlikte yürüdü Hıdır. Su kaplarından birini aldılar. Alüminyumdan ak bir su kabıydı. Büngüldeye büngüldeye akan borunun başına vardılar. Mavi göktaşı gibi bir suydu. Akıp duruyordu mavi. Beyazları kırılıp çıngılanıyordu içinde. Yerin diplerinin ışığını getiriyordu. Uzattı su kabını Emin Usta. Doldurup çalkadı. Bir daha doldurup bir daha çalkadı. Sonra bir daha doldurdu, verdi Hıdır'a: «Götür bakalım muhtar efendiye! Bizim bahşişi unutmasın...»

«Başişiniz goley! Benden de bi guzu size!..»

Su kabını alıp yürüdü. Kalabalığın önüne vardı.

«Buyur bakalım 'Muhtar Bey'!..»

Gözler Cafer Efendiyi aradı... gülüştüler.

Muhtar su kabını alıp durdu. Titriyordu.

«Bunu böyle olduğu gibi bizim bubalığa, Çil Ümmet'e veriyorum, o içsin!» Sesinin telleri titriyordu.

«İç gendiiiin!» Geri çekildi Çil Ümmet.

«Her hususta en böyüğümüzsün içimizde!..»

«Böyük bir Allah, böyük molur, iç gendin!»

«Bak ben diyorum sen iç bubalık!..»

«İç iç... Sen iç... Uygunu budur!» Komşular bağırdılar.

Alıyor su kabını Çil Ümmet, sol el başa koyup, «Bismillâââ...» çekiyor. Üflüyor usulca. Sonra yudumluyor. Ya bir yudum, ya iki yudum alıyor. Döndürüyor ağzına aldığı suyu. Bakıyor Musa'ya, Hıdır'a.

«Al bi de sen iç bakayım Hıdıır?»

«Sen iç iç... Biz senden keri içeriz!»

«Ulan oğlum, içtim, bir de sen iç bakayım!»

«Canım içseydin... iç diyoruz ya?»

Yutamadan tükürdü ağzındakini Çil Ümmet. Su kabını da uzattı Musa'ya: «Al bakayım, şuna bi de sen baaak!..»

Musa aldı su kabını. Sol el başa koydu: «Bismillââââ...» çekti usulca. Bir yudum aldı. Bir yudum daha alıp durdu. Baktı Hıdır'a. Döndürdü ağzındaki yudumu. Yutamadan tükürdü. «Ulan Hıdır! Adamım? Bir de sen bak şuna? Çabuk bir de sen bak bakayıım!..»

Sunacık'ın yüreği güm güm vuruyordu. Az daha düşecekti oraya. Acı, çok acı bir ölüm haberi alacaktı... Teslime'ye tutundu usulca. «Teslime! Dur abam, gıpraşma! Kötü çarpıyor yüreğim!..»

Hıdır, su kabını aldı. Sol el başa koydu. «Bismillâ...» çekti. Aldı bir yudum. Bir yudum daha aldı, durdu. İlk yudum yakarak geçti boğazını. İkinciyi yutamadı. Yutulacak gibi değildi.

Emin Usta aldı su kabını Hıdır'ın elinden. Avurdunu doldurup çalkaladı. Kapalı ağzının içinde dilini döndürdü. Gargara yapar gibi yapıp tükürdü.

Köylüler sallandılar. Sunacık çöktü yere. Teslime de çöktü onunla birlikte.

Musa: «Hıdır, sana nasıl geldi adamım?»

Hıdır: «Sana nasıl geldiyse öyle...»

Çil Ümmet: «Ulan Musa, yaktı avurdumun içini, ne olduğunu anlayamadım, su mu, başga bi şey mi?»

Musa: «Acıydı değil mi bubalık?»

Çil Ümmet: «Daha durulmadı da ondan mı acap?»

Hıdır saatini kulağına tuttu: «Çıkar çıkmaz sahata baktım, yimbeş dakka oluyor, bulanıklığı geçti çoktaaan...»

«Eeeee?»

«Eyisi sen...»

«Kötüsü ben haa?»

Kara borudan, ak ile gök arası, bacak kalınlığında akıyordu. Akıp çukurları, sondanın kazdığı yerleri dolduruyor, sonra tarlanın içinden ağrı yürüyordu. Küçük büyük yarıkları dolduruyor, sonra daha ilerilere yürüyordu.

«Bi daha doldur bakayım şundan adamım?»

Hıdır'ın dizleri titredi. Emin Usta'ya baktı.

Emin Usta, su kabı elinde, vardı borunun başına. Kabı çalkaladı. Doldurdu sonra. Biraz içip baktı. Bir yudum almıştı, tuttu biraz ağzında, yutamadı, tükürdü yere. Sırtı kalabalığa dönüktü. Kalabalıktan saklamaya çalışarak yaptı bu deneyi. Sonra doldursun mu, doldurmasın mı kabı, düşüncede kaldı.

«Getir bakalım getir! Bi daha bakalım...»

Usulca alıp götürdü yarı dolu su kabını.

Musa bir yudum aldı, tuttu, döndürdü ağzında, tükürdü çaresiz. Kabı Hıdır'a verdi.

«Acı... öyle ya! Bir değişiklik yok... öyle ya?»

«Al kendin bak, ağzını kiraya mı verdin?»

Alıp baktı Hıdır. Ağzında döndürdü suyu, tükürdü yere.

Komşular bakıyorlardı. Hiç birinin yüzü gülmüyordu. Yıllardır gözlenen birinin ölüm haberi gelmişti. Çöküp kalmışlardı. Sunacık'ın sarıydı benzi sıtma gibi. Teslime ona, o Teslime'ye tutunuyordu. Çok da kalabalıktılar. Duyan gelmişti. Sevinmişlerdi. Sevinmek istiyorlardı. Yıllardır dipli köklü bir sevin-

ci yaşayacaklardı. Böyle bir sevincin özlemi içinde koşup gelmişlerdi. Şimdi koyun eğreğinde gibi birbirlerine sokulmuşlar ve çökmüşlerdi. Çocuklar da, büyükler de bir suskunun içindeydiler. Hıdır da, Musa da konuşmuyorlardı. Kahveci Mahmut'un da ağzı kitlenmişti. Çil Ümmet öyle bakıyordu. Gözlerini şehrin üstünden aşırıyor, Ankara'nın o yanlara doğru, göğün toprakla birleştiği yerleri, uzak ufukları tarıyordu. Birden dizleri titredi, çöktü yere.

Emin Usta su kabını aldı Hıdır'ın elinden. İçindekini serpti yere. Yürüdü traylerin ardına. İşaret etti, ekibini topladı. Fısıldaşarak yemek vagonetine yürüdüler. Çıktılar vagonete. Girdiler. Kapısını kapatıp oturdular. Fısfıs fısfıs... Ne yapacaklarını bilemeden oturdular içerde.

Borunun ağzından harlayarak akan su tarlanın içinde ilerliyordu. Çukurlar dolup tamam olmuş, yarıklar doluyordu. Ufak büyük yarıklar, yılan delikleri, karınca yuvaları, köstebek yolları, tarla sıçanı delikleri birer birer doluyor, sonra yürüyüp gidiyordu su.

«Hıdır!.. Oturacak mıyız adamım?»
Hıdır baktı Musa'nın yüzüne: «Nâpalım?»
«Valla 'nâpalım' demeylen olmaz adamım.»
«Nasıl olacaksa söyle muhtar?»
«Bilsem sana heç sormam adamım?»
«Benim de bildiklerim yânış çıktı!»
«Pekey... bu Cafer Efendi nerlerde, o Şaşı?»
«Nâpacan Şaşı Beyi? Nâpacak Şaşı Bey?»
«Ha bi bakardı suya be adamım?»
«Bakıp nâpacak... fişi dakıp süzecek mi?»
«Eee pekey noolacak böyle?»
Hıdır havaya baktı: «Allah!..»
«Topal Şeytangil bizi tefe gorlar gali!»

Kalabalık susuyordu. Doğan oğlanın gözleri gene öyle horozlu aynalar gibiydi. Köyden gelen giden yoktu. Şehirden de yoktu. Çumra şosası ıssızlıklar içindeydi. Arada bir toz yuvarlayarak gelip giden taşıtlar, umut da, güven de vermiyordu. Ka-

dın erkek hepsinin ağızları acıydı. Akla gök karışımı su, öyle akıyordu borudan, coşkun...

Muhtar, belinde tabancasını yokladı:

Eğerkine bana bi söz deyecek olurlarsa, alınlarının ortasından fururum adamım! Gözümü gırpmam, alınlarının ortasından furur yıkarım dürzüleri!..»

«Deyemezler... derlerse köt'olur!..»

«Emme bakarsın geceye doğru datlanır haa? Bakarsın önce böyle acı acı gelir de giderekten datlanır haa? Hele bir de ağşama doğru dadalım bakalım?»

Hıdır göz yaşlarını tutamadı. Dane dane döküyordu yere. Ama hiç belli değildi ağladığı. Sanki dışına değil, içine içine ağlıyordu. Ağır bir mahçupluk, koca dağ gibi çöküyor üstüne, başından omuzlarından basıyordu yere. Başını kaldırıp karısına bakamıyordu: «Ey'olsun dedikçe kötü gider mi bir insanın işi bu gadar? Acap bu benim başıma gelenlerin eşi benzeri başga köylerde, başga memleketlerde, başga arkadaşların, başga Hıdırların başına gelmiş midir? Acap şu dünyada benim gadar gülmedik bir köylü var mıdır?» Tam böyle cümleler halinde değildi pek, ama buna benzer duygular birbirine vurup duruyordu içinde.

Kalabalık hâlâ oturuyordu. Çakılmış gibiydi yere.

Musa da, Hıdır da oturuyorlardı.

Birden vagonetin kapısı gıcırtıyla açıldı. Emin Usta indi usulca. Ardından Bahri, Nuri, bütün öteki adamlar indiler. Boruları, hortumları, varilleri, neleri var, neleri yoksa, elleşip elleşip attılar kamyonun üstüne, traylerin içine. Kaşla göz arasında yüklediler yüklerini. Sanki yayladan göçün zamanı gelmişti. Ama evlerinde ölüm olmuştu. Nâpsınlar? Ölüm oldu diye göç kalır mıydı? Yaşam durur muydu? Göçmek zorundaydılar. Koyunları, davarları önden gitmişti. Çocukları, gelinleri giyinip sarınıp yola çıkmışlar, tee orada, dönemecin başında bekliyorlardı. Çaresiz bunlar da gideceklerdi. Sevgili ölülerini gömmüşler, örtmüşlerdi üstünü, gideceklerdi. İri, şişkin bir mezardı bıraktıkları. Dolanıp çevresinde, bakına bakına gideceklerdi.

Emin Usta, şapkasını eline almış, başını yere eğmişti:

«Size de, bize de heç eyi olmadı! Sankim bizim yüzümüzden olmuş gibi suçukuyoruz Musa Efendi! Kusura bakman. Olanla ölene demişler değil mi, çare bulunmazımış. Belkim bunda da hayır vardır. Bizim görev tamam oldu. Allaha amanat olun...»

Hıdır'la Musa baktılar. Bekliyorlardı. Ellerini yere koyup kalktılar. Ötekiler kıpırdamadılar. Yürüdüler Emin Usta'yla beş altı adım. Birbirlerinin ellerini toka ettiler. Ekiptekilerin, sürücülerin hepsiyle helâllaştılar.

«Kusura bakman...»

«Uğurola... selâmatla...»

Önce koca trayler yürüdü. Ardında üç vagonetle kamyon onu izledi. Köyle Çumra şosası arasındaki toprak yoldan gürültüyle ve toz duman içinde gittiler. Şosanın yanına varınca biraz durakladılar. Sonra sola kıvrılıp yola girdiler. Arkadan, Çumra yönünden, Karaman, yada Mersin-Adana yönünden iki küçük otomobil geldi, hızla geçtiler. Traylerle ardına vagonetler takılı kamyon ağır ağır çekilip gittiler.

Musa, Hıdır'a döndü:

«Hani nasıl derler adamım, hani bir şeyi çok isteme! İstersen o iş olmaz... bizimki ona döndü!..»

«Yani...» Durdu Hıdır, yutkundu. «Çok istedik de ne istedik? Koca yıllar gelip geçti sen bu köye muhtar olalı, ben de Trakya'da eskerliğimi bitirip döneli... Senin bubalık Çil Ümmet emmimizi dersen, o daha esgi... çok mu istedik şunun şurasında Çumra şosasına bi garış olduğumuz halde doğru düzgün yolumuz yok. Çürük çarık bir okulu gendimiz yaptık. Bir bu suyu istedik, işte o da böyle oldu. Başga ne istedik, ne verdiler bunca yıldır?»

Musa, çekti Hıdır'ı. Şarlayarak akan borunun başına götürdü. Tarlanın yüzünde almış başını gidiyordu su. Yayıla yayıla, gönene gönene ilerliyordu. Hıdır'ı suyun başında bir süre tuttu Musa. Sonra bakıp yüzüne sordu: «Hep böyle acı mı akacak dersin?»

«Bilsem böyle şapır şapır ağlamam muhtar!»

«Bakarsın bir eyiye döner engücü be adamım!»

Avucunu açıp biraz aldı sudan, ağzına götürdü Musa. Ağzında döndürdü döndürdü, tükürdü. Gene eskisi gibiydi, gene acıydı.

«Bir de malları getirip sınayalım. İçecekler mi bakalım. En çok goyunlar anlarmış sudan, öyle derler...»

«Eyi akıl ettin... biz anlayamadığımıza göre...»

Gün indim iniyorum'a gelmişti. Kalabalık bekliyordu. Hiç birinin aklına çekip gitmek gelmiyordu. Geliyordu da cesaret edemiyorlardı. Çil Ümmet kalktı birden. «Oturuşumuz eyi gomşular! Ağşam oldu! Hayvan oruz bekliyor. Gidip işlerimize sahap olalım hayırlısıyla...»

Biri ikisi Çil Ümmet'in yüzüne baktılar. «Bu noolacak pekey Ümmet emmi?» Suyu gösterdiler.

«Bunu da sona düşünürüz yeğenlerim. Şimdi burda otursak bir fayda var mı? Gün ağşam oldu. Garanlık çöktü çöküyor. Ne bok yinir garanlıkta? Zabah olsun, hayrolsun! Kakın bakalım. Hıdır, hadi yeğenim! Musaa, hadi sen de!..» Kendi yürüdü, ardı sıra köylüler de yürüdüler. Sunacık'la Teslime arkaya kaldılar. Doğan ile Şükrü de oradaydılar. Hıdır öyle önüne bakıyordu. Çökmüş kalmıştı. Müslüme, Musa'yı alıp gitti. Hıdır kalkmıyordu. Sunacık'la Teslime önüne dikildiler. Doğan ile Şükrü de geldiler. Biri bir kolundan, biri öteki kolundan tutup çektiler: «Hadi, gün endi, garalıyor ortalık!..»

«Nâpıyorsunuz beni böyle gollarımdan çekip?»

«Gidelim köye, onun için çekiyoruz...»

Bir Sunacık'a, bir Teslime'ye baktı Hıdır. Doğan'a Şükrü'ye baktı. Sonra yatağının bulunduğu yere baktı. Tüfeği oradaydı. Bir hasırın arasında sarılıydı. Çevirip başını suya baktı. Akışı çok güzeldi akşam akşam. «Yani benim ne taksiratım vardı da böyle yaptın heyy Allah? Goca köyün ne taksiratı vardı?» İçinden geçiriyordu. «Nolurdun böyle acı akacağına datlı datlı akaydın da bi bayram edeydik şuraya toplanmış gomşularla!?.»

Yürüdü suyun başına. Daldırdı ellerini. Alıp biraz kattı ağzına. Bir umut, ufacık bir umutla kapadı ağzını, dilini döndür-

dü içinde, hemen tükürdü yere. İçini bir yokladı saklıca, umut büsbütün silinip gitmemişti daha içinden.

«Bakın size ne diyorum?»

«Söyle Hıdır gurbanım...»

«Söyle Hıdır ağam?..»

«Hadin siz gidin eve!»

«Sen? Sen nâpacaksın?»

«Bekleyim biraz daha şunu!»

Sunacık başını arkaya attı: «Eğerkine datlanacak olursa senden önce habar alır gomşular. Bize de habar verirler. Daha olmadı gece gandille gelir bakarız, gaçmıyor ya...»

«Eeee bu akıyor böyle! Tarlalar batıyor!»

Güldü Sunacık: «Nâpacağıdı? Duracak mıydı biz tasalanıyoz deye? Su bu! Akar tabii...»

«Bir arık marık açsak?»

«Nereye açacan arığı? Dur bakalım...»

«Ben daha gitmem o köye! Siz gidin...» Oğlunu buldu gözleriyle. «Doğan! Hade bubam! Gidin ananla felân! Şükrü, hade dayışım, gidin hep barabar...» Sesi karcığıyordu.

Sunacık serteldi:

«Benim canımı sıkma Hıdır! Suysa su, hadi bakayım, düş önüme, gidiyoruz!» Çekti Hıdır'ı kolundan. Hıdır bir iki adım sıçradı öne. İtti Sunacık ardından. «Yörü bakayım yatağının yanına, sırtla bakayım onu! Doğru eve! Acıysa acı, yalnız senin değil ya, biraz da köylü düşünsün! Beş guruş hak huk almadan yatıverdin yirmi gündür başında! Şehere enip çıktıkların, yeldiklerin de çabası! Azcık da gendileri uğraşsınlar. Yörü bakalım!..»

«Yatağı ben alayım Sunacık aba, sen çivteyi al!»

Sunacık çifteyi, Teslime yatağı aldılar.

«Hadi Hıdır, beni uğraştırma, hadi bubam!»

Bir daha itti kocasını ardından. İte kaka götürdü.

Doğan'la Şükrü de bir ucundan tutmak istiyorlardı. Sanki köye yataktan ve tüfekten başka çok ağır bir şey götürüyorlardı. Ama tutamıyorlardı. Büyüklerinin yanı sıra öylece yürüyorlardı.

Duran oğlanla Yeter kız, İsli Cemalgil'in evin orada ağlıyorlardı. Bağırdı uzaktan Sunacık: «Susun bakayım! Kim dedi ağlayın? Noolmuş? Ölü mü ölmüş? Suyuna sıçarım!! Yoğsam borcumuz mu varıdın? Bissürü hacısı hocası var, geçip öne onlar uğraşsaydılar! Oooo, yettiyse yetti gali! Heç de müdanem yok kimseye! Kimsenin lâfını küfürünü de çekemem! Yörüyün eve doğru!..» Yeter kızın elinden tuttu. «Duran! Sen de yörü gardaşınla bubam!.. Doğan, sen de buban elinden dut gurbanım!.. Şükrü, sen de Hıdır dayın öteki elinden dut deyzem!.. Yörüyün bakayım birlikte!»

21

ATEŞ ALMIŞ GİBİ

Topal Galip söğüp süpürerek girdi evine:

«Goca bi köy itin çakalın ardına dakılıp giderse, sonu böyle olur! Haden temizlen şimdi! Haden buyrun, buyrun temizlen bakalım!..» Oğluna, gelinine, karısına bağırıyordu: «Buyrun temizlen!.. Bütün tarlaları acı su alıyor, buyrun temizlen!..» Deli gibi, o duvardan bu duvara, bu duvardan o *duvara* gelip gidip duruyordu.

Ellerini ardına bağlıyor, durmadan adımlıyordu.

Karısı da kıpır kıpır dua okuyordu içinden: «Duttu gine dutarağı! *Şimdi bi sakametlik çıkarır evin içinde! Ne zaman*dır dilki gibi susup duruyordu! Buna susarmış meğerim!..» Oğluna, gelinine göz ediyordu: «Aman yavrularım uyman, huyunu biliyonuz!..» Torunlarına göz ediyordu: «Siz de uslu durun *aman guzularım*!.. Çarpar marpar...»

«Beeeeeen, ben bilirim başıma geleceği! Ben bunlaraaa olacakları olmadan söyleyiverdim! Hemi gendim söyledim, hemi de bösböyük hocalara söylettim! Tâ şeherden Gurba Nuri'yi getirttim, anaları ataları görmemiş, ona söylettim! Anlamadılar! Gözlerine gözükecek varımış, anlamadılar!.. Haden şimdi temizlen bakalım, temizlen yediğiniz boku!..»

İki gidip bir duruyor, hapisanenin dar avlusunda volta vurur gibi, hemen dönüyordu. Arada bir ellerini birbirine çarpıyor, «Eeee? Noolacak gali? Ulan kaktılar gittiler de müyendiz deye o Şaşı dürzünün ağzına baktılar! Ulan heç onun yüzünde meymenet var mı? O doğru dürüst baktığı insanı göremez. Yerin altındaki suyu nasıl görecek?» Yürüyor, hemen dönüş yapıyor, ellerini birbirine çarpıp soruyordu: «Eee? Noolacak şimdi? Hacı Yusuf'a soruyom, 'Ben neblem?' Hacı Okkalı'ya soruyom, 'Ben neblem?' Ulan siz bu köyün öne gelir adamı değil misiniz? Kim bilecek bunu? Muhtarımız olacak iki memeli

Musa'yla Bekçi Amat'ın gardaşı deli Hıdır mı bilecek? Bir kere onun anası bir orosbuydu, heç saklamasın! Ben az yaş mı yaşadım bu köyde? Eyi biliyorum, orosbuydu anası! O kim oluyor da öne düşüyor, kim oluyor da Doktur Zeyni'ylen gonuşuyor, Başganın felân elini toka edip müyendis getiriyor? Şimdi bütün tarlaları su alıyor, deniz oluyor bütün ova, hade gurtar bakalım! Zabaha gadar bir de yarılsın oralar, cinniye tayfası da yörüsün, yıksınlar bütün köyü, bütün evi, hemi de samanlıkları, ahırları, içinin mallarıylan ataşa versinler!..» Yürüyüp gene duruyor, dönüş yapıyor, elini gene birbirine çarpıyor, bağırıyordu: «Ulan Salim, ulan Salim olacak dürzü, dürzünün oğlu, hade bir çare düşün, köyü su alıyor! Denizin altında galıyoruz ulan hade bakalım!..»

Karısı kıpır kıpır dua okuyor, el açıp Allaha söylüyor, sonra elini yüzüne çalıyordu: «Noolursun gözel Allahım, böyük Allahım, noolursun bi tanecik Allahım, sen bu adama akıl fikir ver, bu Topal Galip guluna akıl fikir ver!.. Su çıkmış, acı çıkmış, çıkmışsa çıkmış aman Allahım!.. Bizim datlı ağzımızı acıttırma aman Allahım!..»

Birden durup sordu Galip:

«Gıu Kevser, Kel Kevser! Ekmeği yidiniz mi?»

«Yimedik herif! Sen olmayınca ekmek mi yiriz?»

«Öyleyse yin! Yin, nâparsanız yapın, ben gidiyorum! Ben gidiyorum, bütün tarlaları su alıyor, köyü su alıyor... Ben Hacı Yusuf'a gidiyorum!.. Hacı Okkalı denen deyusa gidiyorum!.. Değirmenin hunisindan fışkırır gibi fışkırıyormuş zeherli su! Ne ekin gormuş, ne ot! Mallar bile içmezimiş!.. Ben gidiyorum... Eğerkine bir de zabaha gadar cinler, cinniyeler köyü yakarlarsa... hemen gidiyorum!..» Bıraktı yürümeyi, iki gidip bir durmayı, durduğu yerde dönmeyi... sanki ellerinde bir şey varmış, tutup duruyormuş gibi, odanın ortasına atıverdi onları, çıktı gitti. Tıp tıp tıp, inip gitti merdivenlerden. Kevser, oğlu Salim, gelini, torunları kalakaldılar. Torunları Kuran Kursuna gidiyorlardı. Uslu durmayı, diz çökmeyi, diz çökerken ellerini dizlerinin üstüne koymayı biliyorlardı. Dedelerinden çok korkuyorlar, nineleri ne derlerse yapıyorlardı. Namaz kılıyor-

lar, ufacık ağızlarıyla oruç tutuyorlardı. İslâmın şartlarını ezbere, beş vaktin farzlarını, sünnetlerini ezbere söylüyorlardı. Allah daha şimdiden kursaklarına koymuştu, hevesli, algın çocuklardı.

Gide gide, hem söylenip hemi gide, önce Hacı Yusuf'un eve vardı. Çift kanatlı kapıdan seslendi: «Hacııı, heeey Hacıı!..» Canından yonga kopmuş gibiydi sesi. «İşler feciii!..» Yerden bir taş aldı, savurdu Hacı'nın tahtalığına. Köpek havladı. Gürültüye kadınlar çıktılar. Sordular kimdir. «Hacı'ya habar verin Şerfe, ben Hacı Okkalı'ya gidiyorum, çabuk oraya gelsin! Orada gonuşacam gendisiylen!.. Gecikmesin, çabuk... Ekmek felân yiyorsa bıraksın!..» Geçti hemen. Gide gide, hem söylenip hemi gide, Hacı Okkalı'nın evine vardı. «Hacııı, heeeey Hacıı!.. İşler feci!» Bir taş aldı yerden, savurdu Hacı Okkalı'nın tahtalığına. Gene köpek ürdü. Gene gürültüler oldu. Hacı Okkalı'nın karısı çıktı gürültüye. Oğlu çıktı. Sordular kimdir. «Ben geliyorum, köpeği dutun!.. Oşt den!.. Ben geliyorum!.. Bubanız evde değil mi? Nâpıyor, oturuyor mu? Otursun bakalım!.. Siz böyle oturun, köyü de su alsın!.. Deniz oluyor köyün yeri, siz oturun evinizde!..» Hem merdivenleri çıkıyor, hem söyleniyordu: «Siz oturun evinizde, köyü de sular alsın!..»

Hacı Okkalı çıktı kapıya. Baktı Topal Galip geliyor. Yükseltti sesini: «Geeel Galiba, gel gardaşım! Senden ayrıldıktan sonra ben de duramadım. Nasıl bir iştir bu yavu! Durduğumuz yerde gelip çöktü başımıza!.. Diyorum nâpacaz nâpacaz, emme bir çarecik düşünemiyorum! Eğerkine sen bir şey düşündünse, söyle de ona göre bir hat dutalım, hadi gardaşım!..»

«Bu su var ya Hacı, deniz suyu gibi acıymış! Değirmenin hunisinden gelir gibi de gür geliyormuş! Batmış benim tarla, Hıdır'ın tarla, Mamut'un tarla, çıldırık Ümmet'in tarla felân! Hep batmış! Batmış tam tüm! Zabahaca bütün tarlalar deniz olacak! Deniz belkim bütün köyü yudacak, belkim değil, muhakkak! Zabaha galmadan bütün köy, bütün ova suların altında galacak... çabuk buna bir çare!..»

Hacı Okkalı'nın evinde bir beşik vardı. Beşikte Hacı'nın oğlunun, Mestan'ın bebesi vardı. Gelini beşiğe kapanmış emzi-

riyordu. Bir yandan da sofra seriliydi yerde. Evin içi, oğul uşak, torun doluydu. Daha sofradan kalkmamışlardı. Galip gelince boşlamışlardı. Galip otursa da, onlar da otursaydılar. Ama o gene kendi evindeki gibi gidip geliyor, yerinde dönüşler yapıyor, ellerini birbirine çarpıyor, «Nâpacaksak yapalım, köyü su alıyor, ovayı su alıyor! Nâpacaksak yapalım, hemen bi şey yapalım...» Şaşıp yanılmadan bunu söylüyordu.

Hacı Okkalı sordu:

«Çok mu gür geliyormuş Galiba?»

«Gür demek de söz mü? Değirmen hunisi!..»

Hacı Okkalı, oğlu Mestan'a baktı:

«Bizim oğlan görmüş canım, gol gibiymiş!»

«İsterse barınak gibi olsun! Düşünsene, sürekli akıyor! Ne olur biliyon mu? Denizlere de ancak böyle gollar akıyor! Sürekli akınca umman olur! Düşün, şimdi gece gündüz akacak, beş vaktin devamınca heç durmayacak! Vede bakalım bunun ardından ne gelecek? Belkim hemen bu gece cinniyeler köyü saracak! Ellerinde ataşlarla ahırlara, samanlıklara dalacaklar!..»

«Eeee onun orasını Cenaballah bilir! Yani, üç beş südübozuğun sebabına bütün köyü, ovayı cezalandıracaksa, cezalandırır, nâpabiliriz Galiba? Takdiri ilâhi! Takdir ile yazılan, tedbir ile bozulmaz buyurmuş mevlâm! Eğer gine de diyorsan ki şunu yapalım, hay hay hemen yapalım! Beni biliyorsun, sen nerde, ben de orda!..»

Köpek gene havlamaya başladı. Kocakapı takırdadı. Mestan çıktı hemen. Hacı Yusuf geliyordu oğluyla. Kapı açıktı. Köyün içinden sesler, gürültüler geliyordu. Ağıtlar, çığlıklar geliyordu. Karşıdan karşıya, evden eve, birbirine ses yetirenler vardı.

«Galiba geldi mi Mestaaan?»

«Geldi... geldi Hacı emmi...»

«Ulan yavu bu ne iştir?»

«Onu gonuşuyorlar Hacı emmi!»

«Bir çare bulabildiler mi bali?»

«Düşünüyorlar Hacı emmi!»

«Beni neye çığırdı acap?»

«Bilemiyorum Hacı emmi!»

Paltosunu omzuna almıştı Hacı Yusuf. Ayaklarında kabralı kunduraları vardı. Takırdatarak geliyordu. İki durup bir de ökdürüyordu. «Ulan gördün mü, durduğumuz yerde nerden de bir çattı bu deniz meselesi başımıza?»

«Geeeel, gel bakalım Hacı!..»

Ayakta dikiliyor, geziniyordu Galip: «Gel!»

«Akşamınız hayrolsun!..»

«Hayırlar üstüne olsun, gel!..»

«Gel bakalım Hacı dayı, hoş geldin!..»

Hacı Okkalı'nın karısı, gelini, torunları, teker teker hoşgeliş ettiler.

«Söyle bakalım Hacı gardaşlığım, nâpacaz? İşte durumu vaziyeti görüyorsun. Delinin biri kuyuya bir daş atmış, bütün akıllılar toplanıp çıkaramamış! Ona dönüyor. İki deli düştü köyün önüne, yerin sırtını deldiler, uyuyan yılanı evranı uyandırdılar, cinleri, cinniyeleri ayağa kaldırdılar, hemen bir acı su fışkırdı! Köy deniz oluyor. Deniz ovayı kaplayacak. Biz de bir çare düşünemiyoruz!.. Ben diyorum hemen şehere gidelim! Varıp Hacı Şavkı'yı bulalım, Hüsnü Şifa'yı, Zaman Amat'ı görelim. Vali'yi mi kaldıracaklar, Alay Gumandarını mı, bunları tevgif felân mı ettirecekler? Nâpacaklarsa hemen habar verelim. Böyle durmaylan olmaz!..»

Hacı Okkalı, her ikisini de tutup teker teker bastı: «Hele önce bir oturun! Her işin bir usulu gaydası var, lâfın da usulunu bilelim. Oturun gardaşlarım!..»

Ancak o zaman oturdu Topal Galip:

«Farzet ki oturduk! Oturunca başga türlü mü ötüyor insanın dili? Ötüyorsa söyle bakalım! Şimdi Gaplan Harmanı'nın oralar şarıl şarıl su! Hem de acı su! Ne ekin goyacak, ne ot! Guduracak oralar! Sade oralar olsa öp başına! Bütün köy, bütün ova guduracak! Gözlük Gediği dolacak, Cinligeriç dolacak! Çumra şosası, Keremin Guyu, Hayıroğlu, Harmancık, Bakırtolu, Boruktolu, Evdireşe, Resül, Alibey Hüyüğü, Gadir Buba Hüyüğü... hep hep su altında galacak. Sular Koçasar ovasına gadar varacak. Bir ucu tâ Niğde Aksaray'ı bulacak. Bor'u felân yu-

dacak, yerin garnı yarıldı. Cinlerin ordusu ayağa kalktı, yörüdü cinniye tayfası... Gidip habar verelim nâpacaklarsa yapsınlar!..»

«Bak Galiba!..» Haccı Okkalı yekindi. «Sen Vali olsan nâpabilirsin buna? Böyle bir su çıkmış mı? Çıkmış. Kim izin vermiş çıkarın? Evet Hıdır istemiş, Musa desteklemiş, emme bir de burası var! Kim izin vermiş çıkarın? Memleketin başındaki Başgan! Sade izin vermemiş, müyendiz yollamış bir gözü ayda, bir gözü çayda... garısı tini mini... Daha? Daha bir de sonda yollamış. Daha? Bir de ekip yollamış, aşçıları, erzakları yanında! İşin buralarına dıkkat et Galiba! Musa'nınki, Hıdır'ınki solda sıfır bunların yanında. Hatta bunlarınki eyiye de alınabilir. Angara'dan emir gelmiş, bunlar da köy namı hesabına elâgadar olmuşlar. Biri muhtar, biri muhtarın bokyidicisi! Olamaz mı? Bekâlâ olur. Yaah! Bir de buralarını düşün Galiba!..»

Topal Galip fırlayıp kalktı ayağa:

«Bırağalım köyü su alsın öyleyse!»

«Hayıır, öyle değil!..»

«Ya nasıl?»

«Nasıl'ı şu: Eğerkine bir iş yapacaksak yakışsın! Yakışmayacak işi yapmayalım. Tevgif ettireceksek dutarlı bi sebep söyleyelim, onunlan tevgif ettirelim. Çürük lâflan adam tevgif etmezler, etseler de hemen salarlar...»

«Müyendizi tevgif ettirelim?»

«Onun da ettiremeyiz! Der ki 'Ben zaten araştırma guyusu açıyordum! Gastim garezim yok! Yerlerinin altında acı su varımış acı çıktı, datlı su olsaydı datlı çıkardı...' Ne deyecez bu cuvaba?»

«Eee daha dutarlı sebebi siz söylen, biz uyalım madem, haden bakalım, sizi dinliyoruz?»

«Düşünelim hep barabar...»

«Düşünelim emme geç galmayalım, köyü su alıyor!»

Hacı Okkalı'nın evinde, Hacı Yusuf, Topal Galip, düşünüyorlardı.

Kaplan Harmanı'nın orada, Hıdır'ın tarladan çıkan su, ay

ışığında şarlayarak akıyordu borudan. Akıyor, önünü yanını sulayarak, şosaya beri, kındıralıklara öte yayılıyordu.

Birden beş kişi geldi başına. Üçü kadın, ikisi erkek, beş kişiydiler. Yatsı okunmuş, kimse gitmemişti. Köy kitlenip kalmıştı. İbrahim Hafız'ın ardında bir Ermenekli Hoca, bir de Çil Ümmet vardı. Ötekiler yatmışlar mıydı? Hayır. Kantarma köyünde herkes az çok, Kaplan Harmanı'nda çıkan acı suyla uğraşıyordu. Onunla dolup, onunla boşalıyordu. Yerin karnı yarılmıştı. Bu su durmazdı. Bir de cinler çıkar yürürse ellerinde ateşleri, baltaları!.. Doluya koyuyorlar almıyor, boşa koyuyorlar dolmuyordu. Herkes kendine göre iki üç kişiyle birleşmiş, fısfıs fısfıs, kendine göre çareler düşünüyordu.

Musa kalkıp Hıdır'a geldi Müslüme'yle.

«Böyle durup oturmaklan olmaz adamım! Bu su oraları göl eder bu gece! Hemen gidip çaresine bakalım! Yoksa ne köy galır, ne ova!..»

«Nasıl bir çare muhtar?»

«Alalım Sunacık'ı da... varıp dıkayalım?»

«Olur mu muhtar, dıkanır mı?»

«Ne dıkanmasın, helbet dıkanır...»

«Yavu belkim datlanır matlanır zabahaca?»

«Datlanırsa açıveriz zabahlayın!..»

«Gidip dıkayalım öyleyse... köyü su alacağına!»

Hemen kalktılar. Tam gidiyorlardı, Sunacık hatırladı:

«Teslime'yi de alalım, faydası olur...»

Varıp sesleyip, Teslime'yi de aldılar. Beş oldular. Herkes evlerinde, su mu alacak, cin mi gelecek, ateş mi, balta mı düşünürken, beş kişi Kaplan Harmanı'na, suyun başına vardılar. Beşi birden durmaksızın besmele üstüne besmele çekiyor, arkası arkasına «Ayetül Kürsü» okuyordu.

Müslüme bir daha bağırdı kocasına:

«Musaaa!..»

«Söyle hatun!..»

«Çök oraya, 'İhlâs' oku yedi kere!..»

Musa çöküp okumaya başladı. Bir yandan okuyor, bir yan-

dan sayıyordu. Yanılırsa baştan alıyor, doğru düzgün bir daha sayıyordu. Yedi olacaktı.

Müslüme, kardeşine seslendi:

«Teslimee!..»

«Ne diyon gıı?»

«Çök oraya, sen de 'İsmi Azam' duası oku, yedi...»

Teslime de çöktü, İsmi Azam duasını okumaya başladı.

Sunacık fısıldadı Hıdır'a:

«Hıdır, gurbanım!..»

«Ne diyon Sunacık?»

«Seninlen biz de okuyalım gurbanım?»

«Üç 'Gulfü bir Elham' sen oku, üç 'Gulfü bir Elham' ben!»

«Az olmaz mı gurbanım?»

«Üçer de 'İhlâs' okuruz!»

Sayıya vurarak duaları okuyup bitirdiler.

Musa kalktı: «Çıkarın bakalım getirdiğiniz çuval esgilerini, ipleri! Hemi de ellerinizi çabuk dutun, oyalanıp durmayalım buralarda!..»

Musa, gene 'Ayetül Kürsü' okuyarak borunun başına vardı. Yeniden 'Bismillâ' çekti. 'Estaizübillâhi...' okudu. Elini daldırdı suya. Soğuktu, akıp duruyordu. Azıcık aldı avucuna. Gene zayıf, ufacık bir umut kırığıyla ağzına götürdü tek elinin avucundakini. Baktı tadına. «Heç! Heç, heç farkı yok! Öyle acı!..» Tükürdü ağzındakini. «Gadersiz başım! Başımın gara yazıları!.. Onmamış başımın... gülmemiş köyümün...»

Dürttü Hıdır'a:

«Şimdi dıkkat et adamım! Önce bu çuval esgisini sokacam, sokarken bana yardım edeceksin. Sonra Müslüme elindeki çuvalı verecek. Hemen saracaz başını! Sunacık ipi goşturacak. Yani hemen boğuverecez. Annaşıldı değil mi? Öyleyse haden bakalım!..»

İki üç çatal sesiyle bir «Bismillâ» daha çekti. Borunun ağzına tıktı hemen elindekini. Çuval eskisini itti su. Bereket bırakmamıştı eskiyi. Ardına devrilecek gibi oldu. Toparladı kendini. Gene «Bismillâ» çekti. «İsmi Azam»ı okudu. İki ayağının üstünde daha dikkatlice dengeledi kendini. Gene soktu çuval

eskisini borunun ağzına. Kolunu borunun ağzında tutabilmek için var gücünü kullanıyor, ayaklarıyla da direniyordu. Üstüne üstüne abanıyordu borunun.

«Goştuuuur! Goştursana çuvalı adamım!»

Borunun ağzına tıktığı eskinin yanlarından fışkıran sular kurşun gibi geliyordu başına boynuna. Musa kendini sakınınca Hıdır'ı vuruyordu sular. Acıyordu suyun vurduğu yerler. Ama katlanmak gerekiyordu. Kaçmadı Hıdır. Koşturdu çuvalı, gerdi borunun ağzına. Musa'nın elinin üstünden sıkıca sardı borunun başını.

«Yavu adamım nâptın, elim içinde galdı?»

«Önce böyle bi saralım da, sona çekersin!»

«Olur mu dersin?»

«Olmaz emme yok başga çare!»

«Eyi ya... sıkı dut madem! Çekiyom, dut!»

Çekti elini. Çekti, çuvalla birlikte borunun boynuna sarıldı. Sardı sımsıkı. Elleriyle de çelik kıskaç gibi tuttu. Çuvalın altındaki eski çuval zorluyordu. «Aah bir çuval daha olmalıydı şimdi! Müslüme gıı! Yok mu öyle bi şey?»

Teslime atıldı: «Önülceğimi vereyim enişte!»

«Yepyeni önülcek gıı!..»

«Nâpayım enişte, yarasın da tek!»

Çıkarıp verdi önülceğini Teslime. Hemen aldı Hıdır. Onu da sardılar borunun başına. Su zorluyordu. Ama Musa tutuyordu sımsıkı. Kaynak yapmıştı sanki orayı. Dünyada bırakmazdı.

«Yenge! Goştursan ya ipi! Bu ip de dutaydı bali!»

«Marağ etme adamım, gatti dutar! Bizim eşşeğin ipidir, dutar ne olsa! Hemi de borunun boynu biraz kertikli. Şükür Allahımıza ki kertikli! Tam bu kertiğinden dolayacaz ipi! Annadın değil mi adamım? Hadi bakalım!..»

«Yalınız, elini eyi goru, kırçar biyol!»

«Su felân derkene bir elden olmayalım adamım!»

«Eeee olmasak eyolur, ne nüzümü var?»

Sarmaya, dolamaya başladılar eşeğin ipini. Biraz da sıktılar. Sonra bağladılar. Musa da, Hıdır da ter içinde kalmışlardı.

Birazcık sızıyordu ama o kadar olurdu! Hele çoğu dursun da, o sızıntının zararı yoktu. Hıdır hafif çekilmişti. Musa, hâlâ borunun boynunu tutuyordu. Birden bir sessizlik çöktü kırın oralarına. Musa'nın bilmediği böceklerin sesleri geliyordu. Gecekuşları dönüyordu toprağın yüzünde. Hıdır sessizlikte titreyip ürperdi.

Musa da ürperdi birden. Bir guruldama geldi borunun içinden doğru. Sallandı boru, aşağıda motor dönüyor gibi sarsıldı. Tutmanın mümkünü yoktu. Ama tutuyordu Musa. Birden altı metre kadar yukarı çıktı boruyla birlikte. Sonra sanki beş metre kadar yere çakıldı.

«Hıdıır, noluyoruz adamım, sallanıyor bu?»

«Fırlayacak mı yoğsam? Sıkı dut bakalım!»

«Hıdıır, Hıdır fırlıyor bu adamım?»

Çekip giden traylerin üstündeki makinenin motoru kadar güçlü bir «motor» boruyu zorladı. Aşağıdan. Zorlayıp kaldırdı havaya, beş altı metre öteye uzatıverdi! Ardından da sular fışkırdı. Borunun boynunu bırakmamıştı Musa. Suların, çamurların içine yattı boruyla. Bereket boru üstüne gelmedi. Yanyana uzandılar. Battı çıktı üstü başı. Burnuna kulağına çamurlar doldu. Şapkası kim bilir nere düştü? Ceketi gömleği ıslandı.

«Hıdır goş! Hıdır goşsana, ne duruyon?»

«Nere goşayım yenge? Suyun içine yattı baksana!»

«Eeee goş gurtar, yatsın mı zabaha gadar?»

«Yatmasın emme bir düşünelim de ondan keri!..»

«Ohhoooo, gahbam Hıdır! Herif boğulacak, sen daha düşünecen!» Daldı girdi çamurlara. Müslüme girince Hıdır da girdi çaresiz. Sunacık bağırdı: «Övkelenme Allaşkına Müslüme abaaa!.. Böyle dalıvermenin âlemi var mıydı? İkiniz de batıp çıktınız! Bir akıl düşünür gurtarırdık Musa ağamı!..» Bir yanından Müslüme, bir yanından Hıdır, çekip aldılar Musa'yı. Bata çıka geldiler Sunacık'la Teslime'nin yanına. Har har soluyordu Musa. Gözleri büyümüş gitmişti korkudan. Üstünden başından sular çamurlar dökülüyordu. Hiç ara vermeden besmele çekiyor, 'İhlâs'ı okuyordu. Çöktü toprağa. Ay, saçları dökülmüş başının üstüne vuruyordu. Ama parlamıyordu kirden. Göğsü kö-

rük gibi inip kalkıyordu. Bıyıkları da ağzına, dudaklarına yapışmıştı.

«Hıdıır, bak adamım, yüzüm gözüm eğri mi?»

«Ağzından yel alsın Musaaaa!..» Kocasının yüzünü aya çevirdi Müslüme. O baktı, ötekiler de baktılar.

Hıdır: «Yok canım, eğri değil!..»

Sunacık: «Esgisi gibi duruyor maşşallah!»

Müslüme yeniden 'Ayetül Kürsü' okumaya başladı.

Teslime: «Esgisinden daha sağlam maşşallah!»

Musa, ağzının eğrilip eğrilmediğini merak ediyordu.

«Hıdır, bir de ağzıma bak bakayım adamım?»

«Aman Musa, deme böyle itin olayım!..»

«Deme'si var mı, bir tohaf duruyor gıı!»

Hıdır gene yüzünü aya çevirdi Musa'nın: «Aynan esgisi gibi, esgisi gibi duruyor! İstersen bir de ıslık çal!.. Islıktan eyi anlaşılır...»

«Olmaz adamım! Onu ben de düşündüm emme, geceleyin tevlikedir, annadın mı?»

Boşta kalan su, çevresini yara yara akıyor, tarlanın orası burası büngüldeyip duruyordu. Musa oturduğu yerden kalkamıyordu. Müslüme ile Sunacık da başını bekliyorlardı.

Teslime ayrı bir yere çökmüştü. Az ötesi Kahveci Mahmut'un tarlanın sınırıydı. Bir yavşan vardı orada. Topacık bir şey kıpırdayıp duruyordu yavşanın kıyısında. Teslime ona bakıyordu. Bakıyor, korkuyordu. «Hıdır ağam! Aay Hıdır ağam!..» Fısfıs geliyordu sesi. «Biraz buraya bak hele Hıdır ağam!..»

Baştan ayağa bir titreme geldi Hıdır'a.

«Hiiişt Hıdır ağam!.. Aay Hıdır ağam!..»

Titremesi arttı Hıdır'ın. İşaret parmağını dudaklarına götürüp «sust» yaptı.

«Hıdır ağam, gelsene beri! Ne gelmiyon Hıdır ağam?» Sürünür gibi Hıdır'a doğru uzandı, elini tuttu usulca. «Şunu görüyon mu şunu Hıdır ağam!..»

«Neyi görüyom mu gı gomşu?»

Yavşanın dibini gösterdi Teslime:

«Bi şey gıpırdanıyor orda, görüyon mu?»

Yürüdü o yana doğru Hıdır, eğildi.

«Dur! Sakın dokanayım deme, elini öpeyim!»

Geri geri çekildi Hıdır:

«Tosbaya benziyor... yuvarlak!»

«Sakın dokanma! Tosba gibi görünür de...»

Sunacık'ın da haberi olmuştu, geldi usulca:

«Ne var orda, ne görüyonuz Teslime?»

«Sus aman Sunacık aba! Hıdır ağamla bi şey görüyoruz! Tosbaya benziyor emme tosba değil... öyle göründüğüne bakmayacan!»

Sunacık Euzü'yü okudu. Üç sefer de 'İhlâs' okudu dudakları kıpır kıpır. Kalktı sonra. «Bakın ne diyorum Müslüme aba!» Hıdır'a, Teslime'ye döndü: «Hıdır, Teslime, bakın ne diyorum? Burdan hemen gidelim! Kalkıp usulca gidelim burdan! Musa ağam, işidiyon mu dediklerimi? Hemen gidelim. Az ötede ben de bi şey görüyorum! Gopey gibi, boz, gırmızı!.. gıpırdayıp duruyor...»

Teslime soluk soluğa sordu:

«Hani nerde gıı?»

Omzundan tutup kolunu kaldırdı Teslime'nin: «Bak deeeeha! Gıpır gıpır ediyor, görüyon mu? Bak, daş yığınlarının yanına dolandı... Bayâ yörüyor... Guyruğunu da görüyon mu? Çakala benziyor, tıpkı çakala...»

«Çakal değil gı Sunacık aba!»

«Çakal gibi görünüyor emme çakal değil!»

Teslime, Hıdır'ın elini, sonra kolunu tuttu sıkıca:

«Hıdır ağam, gurbanım! Hemen gidelim burdan, nolursun gidelim! Hadi, hadi enistemi al, Müslüme abamı al, gidelim burdan noolursun? Hıdır ağam, işidiyon mu dediğimi gurbanım!..»

Musa kalktı usulca. «Çuval ney galsın mı? Eşşeğin ipi felân? Yoğsam girip alacanız mı biriniz?» Baktı karısının, Hıdır'ın yüzlerine.

«Galsın, aman galsın!» Ellerini savurdu Müslüme. «Zabahlayın gelir alırız, eğerkine yerinde durursa... Durmazsa nâpalım, gidiversin bir ip, bir çuval... fazla değildin emme!..»

Teslime çekti ablasını:

«Benim de önülcek galıyor ya! Bir tek önülceğimdi! Emme galıversin, hemen gidelim burdan!..» Başını çevirip taş yığınlarının dibindeki karaltıya baktı. Yavşanın dibindeki de yürüyordu.

Hıdır, Musa'nın koluna girdi. Müslüme de öbür kolundaydı. Hıdır'ın da, Müslüme'nin de batmadık yerleri kalmamıştı Musa'nınki gibi. Ay ışığında yürümeye başladılar. «Şapgam da gitti biliyon mu adamım?»

«Yenisiydi değil mi?»

«Yenisiydi, bir yıllıktı... daha!»

«Zaralı yok... bir daha alırız Musa ağam! Tek buradan gidelim, bir yanımıza bir şey olmadan gidelim de!»

«Ne bu bizim başımızdaki çile çeki Sunacık?»

«Allah ne gadar belâsı varsa yıkmış üstümüze!..»

Gidiyorlardı öyle. Birden gezinen karaltıları görünce çöküverdiler oldukları yere. Karaltılar da onları görünce çöktü. Ay ışığında yaprak kıpırdasa görünecekti. Çöktükleri yerde kaldı karşıdaki karaltılar. Toprağa toprağa sarılıyorlardı. Bir yaklaşıp bir uzaklaşıyorlardı birbirlerinden.

Hacı Okkalı serildi yerin yüzüne. Dili de tutuldu. Okuyamıyordu dua mua. Çekirge Hasan'la Mestan da onun yanındaydı. Yüz aşağı kapandı. Nefes alabilmek için göğsünü biraz kaldırmaya çalışıyordu, ama kaldıramıyordu. İbrahim Hafız sapır sapır besmele çekiyor, okuyordu. Çapaklı Bayram kulağını vermiş, yerdeki çıtırtıları dinliyordu. Yaklaşıyor mu, yoksa uzaklaşıyor muydu çıtırtılar? Topal Galip, Hacı Okkalı'nın yanındaydı. «Tebbet yeda» okuyordu. Bir yandan da, gece yarısı böyle yolculuğa çıktıklarına esefleniyordu içinden. Arada bir okumayı kesip karaltıların olduğu yere bakıyordu. Bakıp anlamaya çalışıyordu. Ama anlayamıyordu. Bir süre yattılar öyle. Sonra Hacı Okkalı kıpırdadı usulca.

«Galiba! Hiiişt Galiba! İşitiyon mu sesimi?»

«Sus» işareti yaptı İbrahim Hafız.

«Sus'u musu bırakın! Hemen gidelim burdan! Hafız, hiişt hafız!.. Hemen buradan gitmenin bir çaresi gardaşım?»

Topal Galip kıpırdadı:

«Gara bi şey geçiyor, hemen önümüzden, gördünüz mü? Yaban tavuğuna benziyor emme değil tabii! Yani tavuk gibi göründüğüne bakmayın! Bayraam, hiiişt Bayram, sakın daş maş atayım deme! Mesdan, sen de atma!..»

«Atmam, korkma...» Fısıldadı Bayram.

Çekirge Hasan'a seslendi Galip:

«Hasaan, sen de yeğenim, daş maş atayım deme!»

Başını toprağa yapıştırdı Hasan: «Atmam, korkma!»

«Yani atar matarsanız, iş açar başımıza!..»

Hacı Okkalı kalktı usulca: «Havıuz!..»

Hafız okumayı kesti bir ara:

«Havız Havız... noluyon Hacı?»

«Havız, burdan hemen gitmenin çaresi?»

El etti Hafız hepsine: «Sokulun, beni dinleyin!»

Usul usul kalktılar, sokuldular Hafız'ın yanına.

«Herkes, yedişer sefer 'Ayetül Kürsü' okuyacak! Ben de üç 'Gulfü', bir bir 'Elham' okuyacam. Sonra yedi kere de 'Ayetül Kürsü'yü okuyup üfürecem! Hepiniz beni bekleyeceksiniz! Ben kaktım mı siz kakacaksınız! Galip, yarım adım sağımdan! Bayraam, yarım adım solumdan! Hacıı, sen de ardımdan! Hasaan, Mesdaaan, siz de önümden! Çok değil, yarım adım önümden! Dediğim düzen içinde yörüyeceksiniz! Yörürken 'Ayetül Kürsü' okuyacak, üfüreceksiniz. Şaşırıp başga şey okumak yok! Sade yörünecek! Şaşırıp da goşmak da yok! Haden bakalım!..»

Gökyüzünün çilli yıldızları, kimi kayıyor, kimi düşüyordu. Kaydıkça bir nüfus azalıyordu dünyadan. Ay, göklerin gözü gibi bakıyordu havadan. Caminin, minarenin üstlerine nurlar dökülüyordu. İyi köylü ölülerin üstlerine üstlerine dökülüyordu nurlar. Kantarma'nın öte yanlarına bir şey yoktu. Kantarma kara bir yazının içine batmıştı. Daha da kötü olacaktı. «Aaaah ah, dinlemediler ki dediklerimi, dedirttiklerimi!..» Okurken arada bunu düşünüyor, okumanın sayısını şaşırıyordu Galip. «En sonunda bir fazla okurum, azcık bekleyiverirler...» Bir de böyle düşünüyordu.

Uzunca bir süre geçti. Karşıdaki karaltılardan hiç bir işaret, nam, nişan yoktu. İbrahim Hafız kalktı. Yönünü köye dön-

dü usulca. Galip, Hacı, Bayram, Hasan, Mestan, hemen dediği düzeni aldılar. Yarımşar adım araları vardı sözde ama birbirlerine yapışmış gibiydiler. Askerlikteki gibi kama düzenindeydiler. Askerliği en çok Çekirge Hasan anımsıyordu, çünkü en uzun o yapmıştı. Öyle gidiyorlardı.

Müslüme, gözlerini kısıp bakıyordu karaltıların olduğu yere. «Ben bir şey göremiyorum, sen görebiliyon mu Sunacık?»

«Gittiler Müslüme yenge, gayboldular!..»

Teslime de bakıp mırıldandı: «Gayboldular!..»

«Yörüyelim mi adamım?»

«Yok, biraz daha bekleyelim gurbanım!»

Kocasının batık pantolonundan çekti Müslüme:

«Temelli gaybolsunlar, çök biraz daha!..»

İbrahim Hafız'la çevresindekiler köy içine girmişlerdi. Köpekler ürüşmeğe başladılar. Köpekler ürüşünce Musa'ya, Müslüme'ye bir cesaret geldi. Kalktılar. Gene okuya okuya yürüdüler.

«Cenaballah bu işten bizi hayırlısıyla bir ayıklarsa yok mu adamım, vallaha bir gara goyun gurban edecem!..»

Köye yaklaştıkça cesaretleri artıyordu.

«Sakın bu geldiğimizi ona buna söylemen!..»

«Söylemeyelim emme gurbanım, nolacak benim önülcek?»

«Öyle ya, noolacak çuval?»

«Eşşeğin ipi ney?»

«Ben onların hepicini toplarım erkenden... yumun ağızlarınızı!»

22

GÖL ZAMANI

Topal Galip herkesten önce kalkıp Kaplan Harmanı'na gelmiş, tarlasının içine içine vuran suyun durumunu, bu arada ipi, önülceği, eski çuvalı, yıkılmış boruyu görmüş, geceleyin cinlerin yaptığı «çetin mücadala»yı oğlu Salim'e, Hacı Okkalı'ya falan anlatmıştı.

Musa, yorgunluktan geç kalktı. Uyanıp İsli Cemalgil'in evden aşağı yürüdüğünde gün doğdu doğuyordu. Onun için de kucağında yünmüş sıkılmış öteberilerle dürülmüş ipi görenler, Musa'nın cinlerin bıraktığı ip, çuval, önülcek biçimine girmiş öteberileri kapıp getirdiğini düşündüler. Çünkü Galip'in anlattıkları, sanki radyodan duyulmuş gibi, bir anda bütün köye yayılmıştı. Komşuların kulakları o kadar duyarlanmıştı ki, bu konuda çıt olsa, ufacık bir çıt, hemen birbirlerine taşıyorlardı.

Her şeyi daha iyi duyabilmek için kadınlar köşe başında, duvar diplerinde, çeşmenin orada, erkekler caminin orada, Mahmut'un kahvede, yolda, toplanıp duruyorlar, konuşmadan, ses çıkarmadan, sadece birbirlerine göz ederek, çiğin çekerek bildiklerini aktarıyorlardı. Bazen biraz açılıp «doğrudan doğruya bir uğursuzluğa mı uğradık?»larını, yada «öyle yeraltında çok acı su vardı da sondayı vurmakla onu açığa mı çıkardık?»larını konuşup gene susuyorlardı.

Teslime, önülceğini sermiş kurutmuş, takmıştı önüne. Ne yapsın? Hayata dikelmiş, karşıda bulaşık yıkayan Sunacık'a bakıyordu. «Hıdır ağam üyüyor mu, daha kakmadı mı, yoğsam hasta mı?» soruyordu. Hıdır ağan azcık keefsiz Teslime, canı sıkkın, üyümüyor emme öyle gözaçık yatıyor!..» Karşılık veriyordu Sunacık.

Musa, gidip getirdiklerini güne sermiş, Müslüme de eşeğin kuruyan ipini dürüp sarmış, gidip hayattaki direğe asmıştı. Musa, başka günler uyuduğu kadar uyuduktan sonra hemen

kalkmış, fazladan yatmaya gerek görmemiş, kalkıp biraz Mahmut'un kahveye çıkmış, sonra Hıdır'ı anımsadığı için, «Heç görünmedi, heralda yatıyordur!» düşünerek arkadaşının evine doğru yürümüştü.

«Sunacık hatuuun, nassın bakalım?»

«Eyiler eyi, sağol muhtar, sen nassın?»

«Ben de eyiyim de, Hıdır'dan bi habar alamadığım için bakayım deye geldim. Nâpıyor bizim arkadaş?»

«Arkadaşının biraz keefi yok! Üyümüyor emme öyle gözaçık yatıyor. Çık biraz yanına...»

Çıktı geldi muhtar.

«Yani Sunacık, bu bizim başımızdan geçenler, vallaha destanlık oldu hısımım! Yani böyle bir şey, düşümde görsem inanmazdım! Düşümde de görmezdim ya, nerden göreyim? Hıdır öteygün düşünde Başganın yaverini görmüş, naneyi sevdiğini felân gonuşmuşlar. Bizim Bozgır nanesini metetmiş. Gaç yıla varıyor, ben böyle arı duru düş görmüyom Sunacık!»

Sunacık kalktı bulaşığın başından:

«Gafan sağolsun da Musa ağam, varsın düş müş olmayıversin! Geç geç bakalım!..»

Pabuçlarını dışarda çıkardı Musa. Üstünü başını temizlemiş kurulamıştı. Gömleğini falan değiştirmişti. Başını eğip girdi Hıdır'ın yattığı odanın kapısından.

«Selâmaleyküm! Nassın adamım?»

Yattığı yerden yavaşça kalktı Hıdır. Yer verdi Musa'ya. Eliyle işaret etti, «Buyur otur!..»

«Ta dün ağşamdan beri yatıyon mu yavu adamım? Heç kakmadın mı? Çıkmadın mı köy içine felân?»

Konuşmadı, sadece «cık» etti Hıdır.

«Çok mu marağ ediyon adamım? Sakın öyle suçukayım felân deme? Beri baak, ne suçun var senin bunda? Satın mı alıp geldin? Sen ne gayaya goştun? Zırf köye bir eyilik, bir yenilik değil miydi senin de, benim de derdimiz? Emme sonu böyle oldu! Nerden bilecez? Ayna dürbün mü var gözlerimizde? Amerika'da müyendiz mekdabında mı okuduk yoğsam? Müyendiz mekdabında okuyanlar da bilemediler gördün ya? Boşver, heç

suçukma adamım! Daha bizi bu hallara düşüren dürzüler suçuksun... ki, önümüze düşüp ne hallere soktular, ne yanlış yerleri deldirdiler.»

«Tarlalardan habarın var mı? Hepsi batıyor mu?»

«Boşver! Tarlasının içine tüküreyim adamım! Zaten ekin mi oluyordu? Bırak batsın...»

«Sade gendiminki batsa bi şey demem de muhtar...» Yutkundu Hıdır. «Gomşularınki de batacak... Topal Galip'inki felân gidecek! Asılım bundan suçukuyorum. Çok istedim eyi bi su çıksın, sulansın hepici... Emme böyle oldu...» Başını düşürdü dizinin üstüne. «Yani heç böyle olacağını bilmezdim! Dapdatlı, dupduru bir su gelecek sanıyordum! İçmeye doyamayacaz, mallar içecek, ekinler ganacak, ganacaz eyice sanıyordum...» Başını yastığa koydu gene, yumdu gözlerini, inledi.

«Nooluyorsun, başın mı ağrıyor Hıdır?»

«Ağrıyor biraz! Yani ben gendimizi nasıl görüyorum bak. Garanlıık bir yarın dibinde galmışız. Gomşularımız da yanımızdalar. Emme yokarda, çok yokarda bir düzlüğe çıkmış âlem. Yiyor, içiyor, heng ediyor. Bahçaların bostanların içinde safa sürüyor... Seninlen ikimiz dürtüyoruz yanımızdakilere: 'Kakın birbirimize dutuna dutuna çıkalım yokarı! Ondan keri birbirimizi çekelim! Birer evlek de biz çevirelim ordan, eller nasıl çeviriyor! Haden kakın...' Kimse sözümüze uymuyor. Boyna uyuyorlar. Zaten de ağır dabanlıdırlar... İkimiz, yalnız başımıza çıkmaya çalışıyoruz. Çıkıyoruz biraz. Emme tam yarın yarı yerine varınca gücümüz tükeniyor. Düşüp yığılıyoruz. Bir de bakmışın esgisinden daha aşşalardayız. Yokarısı gine öyle uzak bize. Uzaklarda insanların gülmeleri, çalıp çığırmaları... Böyle bir haldayız seninlen ben...»

«Heç marağ etme adamım! Bir gün çıkacaz! İşallah çıkacaz! Bir gün her yakaya alettirikler dikecez. Şeherin çarşısı gibi yanacak önümüz ardımız... heç korkma!»

«Bu gidişle... görüyon halimizi!»

«Üzme gendini... sakın!»

«Musa ağam, az gelsene beri!» Birden Sunacık muhtarı ça-

ğırdı «Şu tomafil o Şaşı'nın tomafili değil mi? Bakdım da benzedemedim...»

«Tomafil mi gelmiş?» Sordu Hıdır.

«Gayfanın önüne doğru geçti emme...»

Musa kalktı çabucak: «Gidip bakayım kimdir?»

On beş dakika kadar geçti, Musa önde, Cafer arkada, geldiler. Musa çıkarınca Cafer de çıkardı pabuçlarını. Girdiler içeri. Hıdır doğruldu. Kalktı ayağa. Hoşgeliş etti Cafer'e. Ama sönüktü. Eskisi gibi boynuna atılması, sarılması falan yoktu. Yer gösterdi Cafer'e, Musa'ya. Oturdu kendi de. Başını bıraktı yere.

«Eee nasılsın bakalım yahu?»

Seslenmedi Hıdır.

Cafer de durdu biraz. Sonra sigara çıkardı cebinden. Bir tane taktı kendi ağzına. Filtreli bir sigaraydı. Paketinin üstünde süslü bir 'taç' resmi vardı. Yeşilli kırmızılı sarılı bir paketti. Yabancı sigaraydı. Bir tane de Musa'ya verdi. Sonra Hıdır'a tuttu bir tane. Hıdır almadı. Almadı, elini göğsüne götürdü: «İstemez!» Sonra Musa çaktı çakmağını. Hem kendininkini, hem Cafer'inkini yaktı. İçip savurdular. Sustular bir süre daha.

«Su acı çıkmış haa?»

Garip bir soruydu. Sanki içinde değildi konunun. Belki o da çok üzülüyordu, çok bozulmuştu, konuşurken sözlerini iyi seçemiyordu. Bir ara dikti başını yere, kızarıp bozardı. Üst üste çekti savurdu, çekti savurdu sigarasını.

«Tahminime göre bir yeraltı denizi var aşağıda! Bir iç denizi belki çok eskiden. Üçüncü zamanın sonlarına doğru çökmeler oldu. O çökmelerde alta geçti deniz. Bir de bir buzul geldi kuzeyden, tâ Akdeniz'in güneyine kadar gitti. Çok toprak getirdi tabiî. Yeni kütleler getirdi. Kaldı bir uzun süre, sonra çekilip gitti. Anlayabilir musun? Birazdan gidip görelim, bakalım nasıl bir acılıkmış? Eğer deniz suyu gibiyse dediğim doğrudur. Değilse başka yorumlar yapılabilir...»

«Andırıyor deniz suyunu andırmaya da adamım, bu birez daha acı! Çok acı! Yani deniz suyu bu gadar acı olabilir mi? Bilemiyorum gali!..»

«Neyse, mühim değil. Tarıma yaramaz bir sudur çıkan! Zaten bu bir araştırma kuyusudur. Başka sondajlar yapmak lâzım. Raporuma yazarım bunu... Sen rahatsız mısın Hıdır?»

Seslenmedi Hıdır.

«Bu böyle yatıyor bugün! Gapanıyor evde! Yani bu mesele çok zoruna gitti. Çok suçukuyor!..»

«Ne demek suçukuyor?»

«Yani gendi yüzündenmiş gibi... tabii bütün oradaki tarlalar batıyor şimdi! Durmadan akıyor su! Yudacak tabii tarlaları... belkim bütün köyü, ovayı...»

«Ne diyorsun? Bir görelim hadin!..»

Musa kalktı, tuttu Cafer'in elinden, kalkmasına yardım etti. Ama Hıdır oturuyordu. Oturuyor, öyle de yere bakıyordu.

«Sen gelmiyor musun?»

«Ben keefsizim biraz, siz gidin...»

«Gelsen eyolur be adamım, açılırsın...»

«Yok muhtar, sen git göster Cafer Efendiye...»

Onlar gitti, Hıdır yattı.

«Başta Topal Galip! Onlar, en çok onlar şirinleyecekler! Biraz daha basacaklar omuzlarımıza! Sonra gelip bana bun verecek ayrıca: 'Tarlam battı, tarlam senin yüzünden battı!..' Batacak onun tarlası. Öteki gomşularınki de batacak. Çok zarplı geliyor aşşadan. Dün boruyu fırlattı!..»

Galip, Hacı Okkalı'yı, Hacı Yusuf'u alıp şehre gitti hemen. «Durulur mu, durulur mu? Tarlalar batıyor, hemen gidelim. Zaman Amat'ı, Hacı Şavkı'yı, Hüsnü Şifa'yı görelim. Vali'ye mi habar verilecek, kime habar verilecekse versinler çabuk, buna bir çare bulsunlar! Tarlalar batacak, köy batacak, batacak büttün ova!»

Yeter kız beşiğini ambarın ardına bir yere saklamıştı. Bebeğini de giysi selesinin en altına tıkmıştı. Oynayamıyordu. Evin içinde çok ciddî bir tatsızlık olduğunu biliyordu. Babasını hiç böyle pusuk görmemişti. Duran oğlan da büktü boynunu, buruştu gitti. Treni ambarın üstünde duruyordu. Birbirine kancalarla eklenen vagonlar karmakarışık duruyorlardı. Dışarda hayatın direğinin dibine oturmuş, ikindin gününün annacında

düşünüyordu Hıdır. Somurtup duruyordu ve soluyordu gittikçe. Sunacık da of puf edip duruyordu. «Sankim gendi garnına akıyor acı sular herifimin! Sen neden üstüne alıyorsun gurbanım? Çıktıysa çıktı, dünya gapanıp galmadı ya!»

«Değil hatunum değil! Senin bildiğin gibi değil bu! Zaten yılı yıla gavuşturamıyorduk, şimdi temelli açığız. Biri battı tarlanın, ötekiler de temelli yarılıp çatlayacaklar. Nereden ne bulup da doyuracaz garınlarını çocukların? Mallara ne yedirecez? Gendimiz ne yiyecez?»

«Eller ne yidirecek, ne yiyecek? El noolursa biz de ondan oluruz. Var mı daha ötesi? Daha fazla sıkma allaşkına gendini... bırak!»

Epey bir süre sonra Musa'yla Cafer geldiler.

«Evet çok gür akıyor! Ve galiba bir göl meydana geliyor sizin buralarda! Belki turistik bir göl olur. Suları tuzlu, arsenikli? Yani bir tahlil ettirmeli, kim bilir neler var içinde? Yeraltında hapsolmuş bir denizin suyu! Düşün, uzuuuun yıllar sonra, milyon yıl falan sonra yeryüzüne çıkıyor, gene tuzlu! Çok enteresan!.. Birçok turistik kuruluşlar yapılabilir... yani çok ilgi çeker. Eeee Hıdır, hep böyle yatacak mısın? Ayıp ama bu yaptığın! Ben sanıyordum ava gideriz. Neydi o köyün adı, hani çok keklik avlamıştık? Apacık mı, Saraycık mı, neydi? Haa evet Apasaraycık... Hadi gene gidelim, kalk! Kırmamı da getirdim biliyor musun? Malzeme de getirdim. Boş kapçık çok getirdim!..» Bileğini büküp saatine baktı. «Vakit erken daha, hadi noolursun?» Eğilip gülerek baktı Hıdır'ın gözlerine; gözlerinin içini görmeye çalıştı. «Neden ama bu kadar çok üzülüyorsun? Ve... bizi de üzüyorsun? Ayıp değil mi?» Sonra döndü Musa'ya: «Bak Muhtar Bey sana anlatayım, gittim buradan doğru Bursa'ya. Bursa'da araba arızalandı. Verdim onarımcıya. Turist sandılar beni. Çok para aldılar. Verdim... neyse, geçtim oradan Yalova'ya. Yalova'yı görme! Çok çok çok güzel olmuş!.. Başkan orada diye gireni çıkanı durdurup soruyorlar. Arıyorlar falan. Ama çok neşeli bir yer. Bütün ağaçlar patlamış. Bir gün Övezpınarı köyüne gittik. Baktık Başkan gezmeye çıkmış. Bizim kayınpederle selâmlaştılar. 'Nasılsınız Sadık Bey?' Sor-

du kayınpedere. O da gidip elini öptü. Ben öpmem. Ne kadar alaturka! Kat'iyyen öpmem. İşte biz bunun için gerilikten kurtulamıyoruz. Herif tâ Cumhuriyetin müteahhidi, kaç yıllık, hâlâ el öpüyor! Başkana da esef ettim, öptürmeyecek! Neyse... Havuzlar da gerçekten çok güzel. Yani hem otelin odalarında var bu sıcak sulardan, hem de ayrıca banyoluklar var. Genel banyoluklar olduğu gibi, ikişer kişilik yerler de var aile için...»

«Gittiniz mi tini mini hanımla?» Musa sordu.

«Bu tini mini hanım sözü nereden çıkıyor kuzum? Yani çok şaşıyorum, benim özel hayatıma söz atıyorsunuz, olur mu ama? Neyse girdik tabiî Tülin'le. Gerçi bende romatizma yok. Tülin' de de yok. Sırf fikrimiz olsun için girdik. Kayınpeder gidip ormandan bülbül sesleri almış banda. Dereden kurbağa seslerini falan. Onları dinledik biraz. Kayınvalde de Marlon'la, Kerimhan'la falan işte! Bir hafta iyi vakit geçirdik...»

«Başgan yemeğe çığırmadı mı sizi?»

«Bizi mi? Yooo... Niye çağırsın bizi?»

«Hıdır'la ikimizi çığırmıştı Meram'da!»

«Yok hayır, bizi çağırmadı...»

«Nane yiyor mu gine? Bunu nerden taktım? Hıdır düşünde görmüştü galiba?»

«Anlamıyorum bunları! Şimdi Hıdır, sen kalkıyor musun benimle? Geliyor musun o gittiğimiz köye avlanmaya? Bir, iki üç, dört... Dokuza kadar sayacam. Yok gelmiyorsan ben yalnız gidebilirim! Tabiî gelsen çok neşeli olurdu, ama gelmiyorsun!»

Hıdır başını kaldırmadı: «Gelmem!»

«Öyleyse biraz gaveye çıkalım adamım?»

Gene kaldırmadı başını: «Çıkmam!..»

«Öyleyse bize müsaade?»

«Güle güle...»

Musa'yla Cafer çıkıp gittiler. Hıdır kaldı evin içinde.

Bazı kadınlar ottan geliyorlardı. Otun ekinin gene tadı yoktu, ama iyi kötü bulup geliyorlardı. Örmelerle sırtlarına sarınıp geliyorlardı. Yarım çuval otu, yarım günde, on dereden, kırk tarladan anca buluyorlardı. «Çöl oldu gahbenin köyü çööööööl!..» Kırlar, çöllerin kırları gibi otu çiçeği esirgiyordu

artık!.. Bazı kadınlar daha gün gitmeden ocakları yakıp bulgur aşlarını vuruyorlardı. Adamlar işten dönüyor, kimi kahvenin, kimi caminin önünde, lâfa vererek kuvveti, akşamın olmasını bekliyorlardı. Gün boyu, bostan ekerken, soğan çaparken yorulan kadınlar, şimdi de evlerin işleriyle yoruluyorlardı. Kırlangıçlar, bir yerden, bir gökten uçarak, köy içini ölçüp duruyorlardı. Hıdır oturuyordu.

Arada Hüsnü Şifa olunca Galipgil beklemediler konağın kapısında uzun uzun. Kolay gördüler Vali'yi. Kolay da aldılar sözü. Assıldı telefonu hemen, çıkıştı Ziraat Müdürüne: «Hemen git, hemen o Kantarma köyündeki durumu gör, vahim bir hal varsa tedbir alalım. Köylüler gelecek sana. Haydi dostum, neticeyi bekliyorum!» Yarım saat sonra Hacı Okkalı, Hacı Yusuf, Topal Galip, Müdürün kapısını tıklattılar. Hemen kalktı Müdür. Hazırdı zaten. çıkacaktı yola. «Ben ancak birinizi alabilirim! Arabamda iki, dur bakayım, yok yok, üç kişilik yer var. Teknisyen arkadaşlardan da alırım bir tane, bir o, bir ben iki, bir de şoför üç, yok yok, ikinizi alabilirim! Biriniz fazlasınız!»

Topal Galip şaşırdı: «Yani biz zatına, bizi arabana bindir felân deye gelmedik. Köyümüzün arazisinde acı su çıktığından, onu bir görmeni rica ediyoruz. Hüsnü Şifa telefon etti Vali Beye. Vali Bey de Hüsnü Şifa'ya telefon etti, onun için geldik...»

«Tamam baba, anladık! Bir iyilik edeyim size' dedim; döneceksiniz... neyle döneceksiniz?»

«Biz mi? Bize bakma sen! Biz bekleriz Gara Mustafa'nın Handa. Kelesdecilerin oradadır. Çumra, Hadim, Bozgır, o yana giden arabalara bineriz. Garaman arabaları da olur, emme elli guruş fazla isterler. Denk gelen arabaya bineriz biz...»

Müdür kızdı. Safi sinir bir şeydi zaten:

«Hadi hadi hadi! Ben hemen gidiyorum, çok sıkıştırdı Vali Bey... Hanginiz gelecekseniz götüreyim... Sizi bekleyemem iki saat!..» Hacı Okkalı'ya baktı, «Sen kal, çok şişmansın!» Onu bıraktı, öteki ikisine işaret etti, çabuk çabuk yürüdü önlerinden. Yan odaya geçti, «Nevzat Bey, hadi Kantarma köyüne gidiyoruz! Vali Bey telefon ettiler. Çok ivedi bir durum varmış...»

Nevzat Bey gözlüklü bir mühendisti. Kâğıtların içine gömülmüştü. Kalınca bir dosyayı okuyor, not çıkarıyordu. Gözlüğünü düzeltip kalktı. Kolçaklarını da çıkardı. Ardındaki askıdan ceketini aldı:

«Süne mi varmış, neymiş?» Sordu.

Sanki bir devekuşu tiyatrosunda sahnedeydi Nevzat Bey, 'Yabancı'yı oynuyordu. Hanım gibi ağır ağır, kibar kibar soruyordu: «Süne mi varmış, neymiş?»

«Bi su konusuymuş! Yani bu bizim devletin işleri! Bak, şimdi, biz şunun şurasında Ziraat Müdürü değil miyiz? Ankara'dan mühendis geliyor, sonda geliyor, ekip geliyor, il merkezinin kulağındaki bir köyde araştırma kuyusu açılıyor, Valinin haberi var, Ankara'da Başkanın haberi var, benim haberim yok! Bu nasıl bir iş kardeşim? Neyse hadi çabuk... çabuk ol bakalım!»

İndiler konağın eski merdivenlerinden. Arkaya dolandılar. Şoför Kadir başka bir şoförle tavla oynuyordu. Müdürü görünce toparlandı.

«Arabayı çek Kadir, hadi kardeşim!»

«Başüstüne Müdür Bey, nere gidiyoruz?»

«Kantarma'ya varıp gelecez, ivediymiş!»

İnip gelmiş köylülere baktı Kadir. Koşup arabayı çıkardı. Karoserisi değiştirilmiş, yeşil çuha kaplı koltuklar yerleştirilmiş, biraz da genişletilmiş bir 'Land Rover'di. Kız gibi bir binek arabası olmuştu. Bu model sadece bu ilde geliştirilmişti. Gelip Müdürün ve yardımcısı Nevzat Beyin önünde durdu.

«Geçin bakalım ikiniz!» Hacı Okkalı'ya bir daha baktı. «Bu kadar şişecek ne vardı be adam?» Sordu: «Sen de aynı köydensin değil mi? Aynı iş için geldin? Peki biz gideceğiz, sen neyle geleceksin? Senin tarlana da vurdu mu su? Keresteciler arasına gideceksin, çok geç olur, hadi sen de bin, bin bakalım, pek de şişmansın be kardeşim! Bu kadar yemenin, hem de uyumanın âlemi var mı? Şuna bak, bizim karakoldaki komser gibi! Şuna...» Birer birer tuttu omuzlarından, tıktı arabanın içine. «Sür çabuk Kadir Efendi! Hadi kardeşim!..»

Bir anda şehri çıkıp Hasanköy'ün, Harmancık'ın oradan

Çumra şosasına girdi araba. Göz açıp kapayana kadar Keremin Kuyu'nun ordaydı. Sonra köyün altına vardı.

«Sapalım mı köye?» Sordu Müdür.

«Gaplan Harmanı dediğimiz yer şu yandadır beyim!» Kolunu uzatıp gösterdi Galip. «Köye sapıp nâpacaz? İstersen doğru ora gidelim, yani gendi arzın bilir...»

İyice ikindi oluyordu. Gün sallanıyordu.

«İyi ya... sür madem!»

Kadir, Kaplan Harmanı'na sürdü arabayı. Biraz gittiler yoldan, sonra gene saptılar. Çok gitmeden, boş tarlaların birine bıraktılar arabayı. Sonra yürüdüler. Topal Galip önden önden gidiyordu. Topal bacağı güçlüydü. Bir çiftçiye değil, alışverişini doğrudan doğruya devletle yapan tüccara benziyordu. Topaldı ama iyi vuruyordu.

Vardılar sonda vurulan yere. Su fışkırıp duruyordu hâlâ. Batmış çıkmıştı Hıdır'ın tarla. Galip'in tarla da batmıştı. Yer yer göller olmuş, sonra öteki tarlalara geçmişti. Mahmut'un, Musa'nın, kaynının, Çil Ümmet'in tarlalar da batıyordu.

«Ahacık bu benim tarla! Otuz dölümden fazladır beyim! Bizim dölüm 50x50 malumunuz. Hep batacak göreceksin! Senin olsa, yüreğin dayanabilir mi buna? Şu yandan gidersek suyun başına varabiliriz. Yol bile galmamış! Hep batmış görüyorsunuz! Öyle gür... Hemi de acı beyim, sanarsın zeher, dıpkı zeher! Ne mal içiyor, ne insan! Zabalayın ırbığı doldurup götürdüm, döktüm eşşeğin önüne, eşşek bilem içmedi! Goyunun önüne döktüm, o gadar avanak olduğu halde goyun içmedi!..»

Dolanıp öbür yandan yürüdüler.

«Önce borudan akıyordu bu su! Nolduysa, geceleyin boruyu da atmış! Öyle tazyıklı ki Müdür Beyim, görüyorsun fışgırışını!..»

Dolandılar ama başına varamadılar. Sular yayılmıştı iyice. Eğilip bir çukurdan avuçladı Müdür. Aldı ağzına, hemen tükürdü. «Bir de sen bak bakayım Nevzat Bey! Sanırım arsenikli! Yani sakın içmeyin! Zehirlenme yapabilir!..»

Galip, Hacı Yusuf'a, Hacı Okkalı'ya baktı.

«Ne dedin beyim, bi daha de bakayım, annamadım?»

«Arsenikli dedim, ama kesin değil! Esas bunu alıp tahlil ettirmeli! Fakat bakınca da anlaşılıyor, tarım suyu değil. Hayvan da içmediğine göre kapatmak lâzım. Yani iptal! Bir de levha asalım başına: *Danger!*»

«Nasıl gapanır beyim bu? Buna güç mü yeter?»

«Ben Vali Beye arzederim. Zaten rapor bekliyor. Hemen bu gece bilgi veririm kendilerine. Meram'dadır o şimdi. Arabayı oradan süreriz. Yarın da bir tedbir alırız, üzülmeyin...»

Hemen döndü Ziraat Müdürü. Yardımcısını da çekti kolundan. Arabanın başına vardılar. Galip'le ötekiler bata çıka geliyorlardı. Gelmelerini beklemeden bindiler arabaya. Ellerini salladılar sadece. Sonra Kadir 'Land Rover'i döndürdü. Yeniden çıktılar şosaya. Sürdü.

Galip'le ötekiler de dolanıp köye geldiler.

O kadar çabuk oldu ki, Galip de şaştı. Ertesi gün bir kamyon kum, yarım kamyon çimento, biraz çakıl, biraz taş; bidonlarla, küreklerle... iki tekniker, dört yapı işçisi, Kantarma'nın Kaplan Harmanı denen yerine gelip işe başladılar. Vakit ancak kuşluktu. Hemen çimento torbalarını yırttılar. Boca ettiler kumun çakılın üstüne. Kardılar küreklerle. Taşlarla da ördüler suyun başını boğazını. Teknikerler lastik çizme giymişlerdi. Yapı işçilerinin sadece ikisinde çizme vardı. Ötekilerde de olsa iyi olacaktı. Teknikerin biri çıkarıp ayaklarındakini verdi. Öteki işçiler de paçalarını çemreyip girdiler. Bu arada, yanlarında getirdikleri bir damanacayı da doldurdular acı sudan. Bir yandan taş örülüyor, bir yandan çimento karılıyordu. Harıl harıl bir çalışmadır gidiyordu.

İki kişi, iki kişi daha göründü köyden yandan. Topal Galip geliyordu koşarak. Muhtar, Bekçi Ahmet geliyorlardı. Üyelerden İdris geliyordu.

«Heç bunlara lüzum yoktu heeeç!..»

Muhtara bakıp bakıp sokuşturuyordu Galip.

Teknikerlerden biri de soruyordu:

«Angaralı mıydı burayı deldiren mühendis?»

«Böyüüüük sonda makinesi geldi!» Açıklıyordu Musa.

«Bizim köyden bigaç akıllı buna sebap oldular!»

Musa, burnundan burnundan soluyup duruyordu. Eliyle tabancasını yokladı belinde, duruyordu. «Galibaa adamım, sen biraz gonuşduğun sözlere dıggat etsen... eyolur! Yani muhtar değilsin, Gurul üyesi değilsin, burada mazifen de yok!..» Gene yokladı tabancasını.

«Üye olmam şart mı? Batan goca tarlanın sahabıyım!»

«Batan tarlan gadar gonuş, işte gapatıyoruz!»

«Ben getirdim arkadaşları! Valiye ben habar verdim!»

Boynunu büktü muhtar, «cık cık cık» etti. Geçip gitti harç karılan yere doğru.

«Döğüşmeyin bakalım, ayırmayız sona!» Sigara çıkardı teknikerlerin biri. «Yakar mısın?» Muhtara da uzattı. Musa aldı bir tane. Galip'e uzattı tekniker: «Sen de alır mısın? Elini göğsüne koydu Galip: «Gullanmam! Ben gullanmam da... dutacak mı şimdi bu harç bunu? Öyle tazyıklı geliyor ki!..»

«Şu çimentosudur bu çimento, tutar! Dozunu ona göre koyduk, karıştırdık. Oksicen kaynağı gibi yapışıp kalacak göreceksin!»

«Allah sizden razı olsun! Yani sizden de, Müdür Beyden, Vali'den de... Hüsnü Şifa'nın felân çok faydası dokandı bu işte bize!.. Yani böyle bir felâket nerden gelip çöktü böyün başına?.. bilemedik!» Muhtara baktı. Muhtar da tabancasını yokladı. Bunu yaparken Kurul üyesi İdris'e de bir şeyler fısıldadı. İdris gelip Galip'i çekti biraz öteye. Tuttu boynundan, fısfıs etti kulağına: «Hadi ağam, bak ağam diyorum, hadi buradan çek git! Sivilceyi gaşıyıp gaşıyıp bir sakametlik çıkarmayalım annadın mı? Muhtar senin gonuşmalarına gızıyor, dabancası da var belinde! Yani bakarsın parlayıverir birden... hadi ağam! Kötü bir işe sebap olmadan çekil de gidiver hadi!..»

Galip baktı etti, direnecekti, İdris iyice asıldı boynuna: «Hadi ağam! Hadi sana gurbanım! Bir sakametlik çıkarmayalım, gidiver şurdan!..»

Yürüdü Galip: «Başgası dese gitmezdim! Senin hatırın için İdris! Bak vallaha gitmezdim...» Hem Musa'ya baktı, hem yürüdü.

«Git de benim hatırım için git!» Güldü İdris.

Teknikerlerin baş olanı, «Elimizi biraz çabuk tutalım arkadaşlar!» Bağırdı, çırptı ellerini. Kocaman taşlardan iki üç tanesini koydurdu tam suyun ağzına. Sonra çakılları döktürdü. Hazırlanan harcı getirip boca ettiler arka arkaya. Kürek kürek atıyorlar, tezgerelerle döküyorlardı. Ne kadar kum çakıl, çimento varsa karılmış, karılmamış, hepsini döktüler.

Hıdır'ın tarlanın yarım evleklik yeri çimentoyla kapandı. Kaşla göz arasında donuverdi orası. Su da sustu. Muhtar baktı, dişini gıcırdattı: «Dürzü suu!..» Başını salladı: «Hadi bunu da fırlat bakalım!» Kendi kendine homurdandı. «Dün gece beni felân galdırıp atıyordun, olanca efeliğin üstündeydi! Hadi bunu da fırlat bakalım! Hemi de fışkır göreyim bundan keri! Hadiii ne duruyon? Kitlendin galdın işde bak!..» Çıktı betonun üstüne, tepindi, vurdu ayaklarını betona betona. Dönüp teknikerlere, yapı işçilerine gülümsedi: «Yani hepiciğinizden Allah razi olsun! Sayanızda köy batmaktan gurtuldu. Çok değil şöyle bir iki ay akıverseydi, tarla marla galmayacaktı... ova da gidecekti! Hepiciğinizden allah...»

«Bununki tamam muhtar!..»

«Haggaten tamam... sağolun!»

Harcın batığını bulaşığını sıyırıp vurdular üstüne. Sonra toparlandılar. Küreklerini, tezgerelerini, kalaslarını, varillerini koydular kamyonlara. Çırptılar üstlerinin tozunu toprağını.

«Biz gidelim, bize müsade!» Muhtara ellerini uzattılar. İdris'in Bekçi Ahmet'in de ellerini sıktılar. Toplanan köylülere el ettiler. «...ısmarladık!» Kamyonların ardına çıkmış olan işçiler de el sallayıp «...ısmarladık!» çektiler. Yarı yeri ıslak tarlanın içinden batarak çıkarak, yerleri yararak, çıkıp gitti kamyonlar. Muhtarla İdris baktılar arkalarından: «Bu da bitti!» Ellerini bir daha salladılar. «Haden gali, gidelim köye!..»

Muhtar, Hıdır'ı düşünüyordu. «Çok marağ ediyordu... hemen gidip habar vereyim! Nooldu, çok çok yarım evlek toprağın başına geldi! Eh ona da şükür! Az cereme çok belâ savarımış, nâpalım?» Saptı Hıdır'a.

«Ağamı bi göreyim...» Bekçi Ahmet de saptı.

23

BİR SU GEM ALMIYOR

Yatsı okundu, yerinden kalktı Hıdır. Şapkasını alıp çıktı usulca. Sunacık, kapının önünde kolunu tuttu kocasının: «Nere böyle Hıdır? Heç gonuşmuyorsun, bi şey de söylemiyorsun!..»

«Gidip bi bakacam şuna! Ay da var nasolsa!»

«Tek gidiyorsun, zabah gitsen olmaz mı gurbanım?»

«Ağzını dıkamışlar ya, marağ ediyorum!..»

«Öyleyse ben de gelem! Barabar gidelim!»

«Ne nüzümü var Sunacık! Gendim varır gelirim...»

«Barabar da varır geliriz bubam!»

Önülceğini taktı hemen. Düştü kocasının yanına. Usulca çıktılar avludan. Köyü geçtiler. Yolun kıyısından, ekili tarlaların içinden sine sine gittiler. Süzüle süzüle iniyordu ayın şavkı. Hıdır kolunu karısının boynuna koydu:

«Beni bir dereye götürmüşler, dövmüşler dövmüşler...» Fısıldıyordu Sunacık'ın kulağına. «Bırağıvermişler oraya! Her yanım çürük çarık içinde. Dayak yimiş dürzüler gibi mahçubum Sunacık! Kimsenin yüzüne bakamıyorum. Dahi çocukların. Ne gıza bi şey deyesim geliyor, ne oğlanlara. Sana bile mahçubum, bakamıyorum gözlerine! Dayak yimişten beterim. Götürüp bir dereye, donumu monumu çözmüşler... dere uzak ve derin!.. Dürzüler de çok!.. Çok ağır bir hakaret görmüşüm Sunacık!»

«Amaaan Hıdır! Yani gaç oldu sana söylediğim? Yapma, deme böyle gurbanım! Bırak bunları bubam! Bak Musa'ya, o da seninlen birlik idi, o heç maçup oluyor mu? Yime gendini gurbanım, yiyip bitirme... bak Musa'ya...»

«Ona ne bakıyon? Onu da yellendiren bendim!»

«Köyün önünde muhtar olduğu halde...»

«Onu Meram'a sürükleyen, Başgandan suyu isteyen, olmaz deye direttikçe, olur olur deye üsteleyen, köyün önünde Topal

Galip'le direkleşen... hep ben idim. Gayam köyün eyiliği idi Sunacık, emme eyi sonuç vermedi!»

Kolu karısının omzunda, yürüyordu ayın altında.

«Ben de bugünece hep senin yüzün gülsün, heç olmazsa bi kerecik gülsün deye bekledim a bubam, emme gülmedin a gurbanım! Havaslandığın her şey garnında galdı, bu sefer de böyle oldu, şaşırdım a gurbanım!..»

Birbirlerine tutuna tutuna gidiyorlardı. Köyden epey açılmışlar, şosaya yakın bir yere varmışlardı. Kıvrılıp Kaplan Harmanı'na döneceklerdi. Göllenip duran suyun üstüne üstüne vuruyordu ay. Hıdır'ın, Musa'nın, kaynının, Kahveci Mahmut'un, Çil Ümmet'in, Topal Galip'in tarlaların yüzü kalaylanmış gibi parlıyordu. Durgun, sessiz, sinecen bir suydu. Daha karşıdan korkutuyordu.

«Sulara batmış bütün tarlalar gördün mü? Bizimki temelli gitmiş! Nasıl doğrultacaz bundan keri idarayı Sunacık? Zaten doğrulmuyordu, bundan keri nasıl doğrultacaz?»

«Onun orasını düşünmüyorum gurbanım! Aç mezeri yok heralım dünyada. Bak iki dene goçumuz böyüyor! Yarın birer ucundan dutarlar. Sen de, ben de gazanırız eyi kötü! Gaygı mı bunlar?»

«Bunlar... goley olsaydı dediğin gadar?»

«Goley zor... başga çare var mı?»

Vardılar tarlanın başına. «Nerelerden geldiniz?» Sulara böcüler toplanmıştı, ötüyorlardı kıyılarında. Arada bir de fokur fokur fokur, sanki gargara yapıyordu «namıssız,» öyle fokurduyordu! Boru, dünkü yerinden azıcık ileri alınmış, boylu boyunca yatıyordu. Suyun ağzı da adamakıllı kapatılmıştı. Taze beton, pütürlü pütürlü yatıyordu. «Keşke biz gidip getirseydik adamları, biz yaptırsaydık bunu! Bi goz daha vermeseydik Topal Şeytan'ın eline. Bazan öyle gızıyorum muhtara, bir bunları akıl edemiyor! Emme eyi govalamış, eyi korkutmuş bugün!»

Çöktüler oldukları yere! Gene birbirlerine yaslanıktılar. O kadar zaman olmuştu, hiç elini elinin içine almamıştı Sunacık'ın. Aldı şimdi. Alıp sıktı usulca. Başını da iyice yasladı karısının omzuna. Bir süre durup baktılar suya: Fokurduyordu!

«Yanmış eyice... acı macı yuduyor!»

«Ne?»

«Toprağı diyorum...»

«Gurbanım...»

«Beton baya yarım evleği batırmış. Emme öte yanlarını da battı say. Her yanına acı sular sinecek yarın, çoraklanacak adamakıllı... Bundan keri ekin molur buralarda?»

«Heç mi olmaz gurbanım?»

«İlâzım bir beş altı yıl geçsin! Yağmurlar, gar suları yörüsün...»

«Şaşı gözlü nâlet! Doğru dürüs durmadı başında! İşine dıkkatli bi müyendiz yollasalardı bunlar gelir miydi başımıza?»

«Doğru dürüs müyendizi yollarlar mı? Artar mı gendilerinden? Boooyuna ev üstüne ev yapıyorlar, apartuman üstüne apartuman! Onların başında kim duracak? Bizi adam yerine goyan mı var?»

Sunacık bir aya, bir suya baktı... konuşmadı.

«Bazan öyle gızıyorum Sunacık! Birini elime geçirip boğmak, boğazını sıkıp öldürmek istiyorum. Emme o dürzü kim? Eyice bilemiyorum. Parti marti, hökümet mökümet, vekil mekil, heçbirini gözüm dutmuyor! Gelip gidiyorlar, gandırıyorlar bizi. Bösböyük Başganımızın da gördük hünerini. Topal Galip'e Guran Gorsu, bize şaşı bir sucu! sonuç meydanda!.. Emme bu gonuştuklarım doğru mu? Onu da seçemiyorum. Yani bu Gorsu bizden kimlerin istediği belli. Verenler dersen onlar da belli. Acaba onlarlan bunlar şirket mi? Onlar şeherde, bunlar köyde, delme dakma, Böyük Başganımız felân de Angara'da, ortak mı çalışıyorlar? Yıl sonunda gazançlarını ortaya goyup bölüşüyorlar mı, anlayamıyorum! İlâzım bir okul, başga heç bir şey değil, sade bunları okutsun, sade bunları belletsin! Canım evden çıkmak istemiyor. Çıkabilseydim, Sefer öğretmene gider sorardım, belki bilirdi!..»

Kocasına baktı Sunacık. Sakallı yüzünü, boynunu, kulaklarını okşadı, öptü. Bir daha okşayıp öptü ayın altında. «Gurbanım... Yiyip bitirme gendini bubam... öğrenirsin! Ondan so-

rarsın, bilenlerden sorarsın, sorar öğrenirsin, düşünür öğrenirsin. Yiyip bitirme gendini gurbanım!..»

Daha fazla fokurdadı tarlanın bir yerleri, duydular.

«Doyma, doymayası! Yetmedi mi daha!»

«İnsan içmiyor, mal içmiyor, emme toprağı görüyon mu, acı duzlu diyor mu? Zeherli deyi burun gıvırıyor mu?»

«Daha bir de burun gıvırsın?»

Hıdır: «Ne gabatı var toprağın?»

«Onun yok, bunun yok, kimin gabat?»

«İşte onu arayıp bulmalı, onu öğrenmeli!»

Ayın şavkı suya vuruyor, sudan da Hıdır'ın yüzüne yansıyordu, gündüz gibi ışıktı oralar. Sıkılmaya başladı Hıdır.

«Kakalım mı gali Sunacık?»

«Kakalım gurbanım!..»

Usulca doğruldu Sunacık. Yeniden, geldikleri gibi, birbirlerine tutuna tutuna yürüdüler. Ağır ağır köye vardılar. Avludaki malları kattılar ahıra. Çocuklar serilmişler, açıkta uyumuşlardı. Onların da üstlerini örttüler.

Kaplan Harmanı'nın oralarda bir serinlik vardı. Hıdır'ın tarlasında su göllenip duruyordu. Rahat bir duruşu vardı suyun. Önce bulanıktı, şimdi durulmuştu. Bir yerden değil, pek çok yerden fokurmalar oluyordu. Erik iriliğinde hava kabarcıkları, yukarı yukarı fırlayıp, yüze çıkınca kırılıyorlardı. Arada, «Gurk! Gurk! Gurk!..» sesler geliyordu. Sanki durup dinlenmeden gargara yapıyordu toprak. Suyun altındaki ufacık gözenekler ışıklanıyor, sanki oralardan büngüldüyordu su.

Musa, elini ardına bağlamış, gezinerek çıkıp geldi. Durdu suyun başında. Baktı bıkıntıyla. Baktı daha çekilmemiş. Azalmamış da. «Eeee, anca azalır, dabanı suya doyacak tarlanın!.. Bundan böyle yutmaz gali! Güneş gurudur bunu... Bigaç havtaya uçar gider... Isıcağın etgisi sorar alır bunu. İşallah alır, uçurur alır...» Betona baktı dün döktükleri. «Nasıl da yetiştiler vaktında! Gapatıverdiler ağzını sımsıkı. Fışkırıp çıkamıyor gali! Çok şımarıktı çoook!.. Ulan bu gadar şımardığına göre, işe yarar bi su olaydın!..» Dikiliyor, gargara'lara kulak veriyordu.

Gün kuşluk yerine gelmişti. Ekinler toprağın yüzünü bazı yerde örtüyor, bazı yerde örtmüyordu. Bostan eken, soğan çapan komşular vardı sağda solda. Buradan yürüyerek Osmanölen'in oralara gidecekti. Müslüme oradaydı. Oğlu çocukları oradaydı. Onlarla birlikte akşama kadar didinecekti. «Hele şöyle yavu! Hele azcık başımızı dinleyelim! Gendi işimize felân bakalım... Yarın eller gavun garpuz yirken biz garşılardan yutgunmayalım. Haşşöyle yavu...» Galip'in tarlasına doğru vardı biraz. Suyun altında yatıyordu toprak. Köstebek yığınları, sıçan delikleri, oyuklar, yarıklar kapanmıştı. Kimi yerler aşınıyor, kimi yerler doluyordu. Görünmez bir düzlenme oluyordu. «Eee haggaten hakkı var Galip'in. Batmış tarlası. Fakat çekilir işallah! Yakında çekilmese bile, ısıcaklar bastırınca çekilir... fakat... burada epey bi zaman ekin de olmaz yavu! Hakkı var Galip'in...» Döndü, yürüyüp gidecekti...

«Gourrk!..» etti birden su. Yeniden fokurdamalar oldu. O sırada Galip göründü. Köyden yandan geliyordu. Ürkeklik içindeydi. Biraz da korkuyordu, anladı Musa. Elini kaldırıp çağırdı:

«Ge ge!.. Korkma ge!..»

Yürüyüp geldi Galip:

«Eeeeeh, gendi tarlamızın yanına gelirken de korkar olduk gali!.. sayanda! Yani Musa, dün sanki kötü bi söz söyledim gibi, öyle nargımı gırdın elin yanında! Ben seni bu gadar hesapsız, bu gadar gudümsüz bilmezdim! Yani çok gücüme gitti yaptığın...»

«Övkeliydin adamım!»

Kalktı Musa. Elindeki fiske taşını attı suya. Su fokurdadı.

«Sen olsan övkelenmez min yerime?»

«Sen'i ben'i mi var Galiba adamım?» Bakındı köye, suya, toprağa, şehre giden şosaya: «Hepimiz aynı belânın içinde değil miyiz?»

«Neyse! Vaktinde geldiler de dıkadılar!»

«Eee, eyi oldu, fena olmadı! Yani bunun için teşekkür ederim! Gittin müdürü müyendizi getirdin, yani köyün ağa dakımı, bunların gelmesine sebep oldunuz...» Betonu gösterdi.

Su fokurdayıp duruyordu.

«Gork gork gork!..» Sesler geldi birden.

«Nooluyor buna yavu adamım gork gork?»

«Yuduyor işte suyu... gudurası!»

«Doymadı mı daha dersin?»

«Doydu emme doyduğunu bilmiyor! Bunları da yudacak!» Suyu gösterdi, gölü.

Birden, betonun kıyısında hafif bir bulanma oldu. Bulanıklık, duru gölün ortasında bir süre kaldı. Tam dağılmak üzereydi, daha büyük bir bulanma peydahlandı ve sesler çıktı: «Gorrrrk!.. hıışşşş!..» Sonra yarılıp çıktı gölün altındaki toprağın orası. Havuzun hünerli fıskiyeleri gibi üç dört yerden su fışkırmaya başladı. Üç... dört fıskiye, birleşip ikiye indi, sonra bir oldu. Kalınlaşıverdi birden. Dipten ite ite geliyor ve suyun yüzüne çıkıyordu fışkırma. Bir buçuk metre kadar yükseldi birden.

Galip Musa'ya, Musa Galip'e bakıyordu. İkisinin de benizleri soluverdi. Korkuyla birbirlerinin ellerini tuttular. Galip, dudakları kıpır kıpır, «Ayetül Kürsü» okuyordu. Musa da onu tutup iki üç adım geri çekmeye çalışıyordu ne yaptığını bilmeden.

«Cin orduları hücuma mı geçiyor adamım, noluyor?»

Galip okumasını kesmedi, çöküp ellerini açtı.

«Hem baksana, gittikçe de güreliyor adamım!»

Fışkırmanın boyu şimdi iki metreyi buluyordu. Zerreleri birbirine çarpıp kırılarak oluşan ak bir hortumdu bu. Durdurulmaz bir öfkeyle geldiği sanısını veriyordu. «Heralım yeraltı yılanı iki başlı evran, gendi ağzıyla püskürtüyor bunu!» Galip anlamaya çalışıyordu. «Acı olduğunu biliyoruz, bir de gaynar olursa... bakıver gali!» Gözleri gittikçe büyüyordu.

Muhtar, Galip'in yanına çöktü:

«Annıyon mu olanları Galiba, ne bu?»

Galiba başını salladı: «Vaktinde çok söyledik!»

«Yani şimdi beton meton kâr etmedi mi buna?»

Elini salladı Galip: «Eder mi? Edebilir mi? İki gamyon harç, gum, çimento nedir ki? Barmakla sayılmaz, vurmakla gı-

rılmaz bir ordu var aşşada...» Yeri gösterdi. «Çin ordusundan böyük cin ordusu!..»

«Eeee biz köycek boku yidik öyleysem!» Yarım adım geri çekildi Musa. «Dediğin gibiyse, sade bizim köy değil, bütün ova hapı yuttu!..»

«Göç düşer bundan keri buralardan göööööç!..»

Topal Galip kalktı ayağa. Önce kıçını, sonra ellerini çırptı. «Göç düşer!..» Musa'ya baktı yan gözle. «İki üç akılsız, goca köyü maffetti 'Muhtar Bey' maaaaf!..» Diliyle dişi arasından mırıldandı. Baktı Musa'nın yüzüne bilmiş bilmiş: «Annadın mı adamım?»

Musa yarı anladı, yarı anlamadı, yokladı tabancasını.

«Bu meseleden dolayı ne gadar canın yandığını biliyorum Galiba! Emme gomşu arasında gırıcı gonuşma istemiyorum, sen de bunu annadın mı adamım?» Elini atıp tabancasını gösterdi. «Yani korkutuyor felân sanma! Korkutmuyorum, ciddi söylüyorum. Ne derler, hani bi lâf vardır, ölmüş eşşek korkmaz! Heç kimseden korkum yok gali! İki üç dürzüyü devirip girerim mapusa. Dışarda sürüneceğime, içerde yatar ıratıma bakarım...»

Galip kollarını indirdi yana: «Kimseylen dâvam dalabam yok benim! Kimseye garşı da değil sözlerim... İçimin acısını söylüyorum. Çünküm harlı harlı yanıp durur yüreğim...» Suyu gösterdi: «Baksana şunun haline!» Tarlasını gösterdi: «Baksana batıp giden tarlama! Otuz dölüm idi 50x50!..»

Muhtar da köyü ovayı gösterdi: «Şimdi hepsi batacak! Çaresini bulamazsak hepimiz batacağız! Sade sen değilsin, sen zenginsin, zenginlerle birlikte yoksullar, herkes...» Ovayı taradı gözleriyle: «Eğerkine bir çare bulamazsak hepimiz...»

Tuttu Topal Galip'in kolundan:

«Sen istersen gez buralarda, bakın suya muya... ben gidiyorum! Dediğimi annadın işallah adamım!» Durdu, suya baktı, fışkırtı biraz daha güreliyordu. Üst üste fokurdamalar oluyordu. Toprağı yara yara, betonu ite ite fışkırıyordu su. «Bu canına yandığımın habire güreliyor adamım!»

Uçup gitmiş bir benizle baktı suya Galip: «Güreliyor!.. Gürelmeye güreliyor da Musa...» Kalkıp Musa'nın omzuna yaslan-

dı usulca, «Güreliyor da... biz nâpacaz o belli değil, onu bilemiyorum...»

«Sunacııık!.. Aaaa Sunacık!..»

Çatma kapıyı açıp girdi Musa. Ses soluk yoktu yukarda. Kapı da kapalıydı.

«Hıdıır, aaa Hıdır! Evde yok mun ulan?»

Başını çevirip Çil Ümmet'in hayata baktı, kimse görünmüyordu.

«Hıdıır, aaa Hıdır! Ses ver adamım!..»

Cansız, umutsuz çıktı merdivenleri. Yürüdü hayattan. Kapının dibine vardı, «Hıdıır!..» Beklemeden bastı irzeye. Karanlıktı ama kıpırdayan seçiliyordu. Camdan ve bacadan giren ışık alartıyordu içeriyi.

«Hıdıır, hâlâ yatıyon mu adamım?»

«Hıdır, yüzyukarı yatıyordu. Şapkası başındaydı. Elleri şapkasının altındaydı. Doğruldu usulca. Oturumunun üstüne geldi. Önüne koydu ellerini. Açık kapının aklığında dikilen boyuna baktı Musa'nın. Uzunca bir kavak gibi aşağıdan yukarıya bölüyordu kapının boşluğunu.

«Ulan ağşam evdesin, zabah evdesin, gece gündüz evde... hambiti mi oldun adamım?»

Eliyle çağırdı Hıdır: «Gel şöyle muhtar, geç!..»

«Yavu adamım, bu nâlet su gine fışkırdı! Betonu metonu yardı attı! Yani öyle afat bi şey ki, belimden galın! Gölün içi de fokur fokur, gorrk gorrrk!.. Büngüldüyor boyuna...»

Yorgun gözlerini kaldırıp indirdi Hıdır:

«Şaka yapmıyorsun değil mi muhtar?»

«Şaka zamanı mı yavu adamım?»

«Öyleyse ne demek bu?»

«Bilemedim ki Hıdır, bilsem söylesem?»

Girip geldi, Hıdır'ın yanına çöktü Musa. «Yani biraz yokardan aksa da bir değirmen bali döndürsek... ona da yaramaz! Ap-acı bi su! Köye belâ olmaktan başka işe yaramaz!..»

«Öyleyse biz öldük muhtar?»

«Öyle gibi adamım...»

«Gibisi fazla muhtar!..»

«Haklısın heralda adamım...»

«Bu su bizi yıktı muhtar!»

«Çok direndik emme yıktı...»

«Su mu yıktı, yoğsam başgası mı? Emme yıkıldık...»

«Yıkıldık adamım...»

«Topal Galip duymasın bunu!»

«Ohhoooo, duydu bile! Hemi o da yıkıldı!»

«Şaşı Bey... gitti mi dersin? Gelmez mi daha?»

«Gelse de gelmese de, ona dokancası yok Hıdır! Herif avında guşunda! Ardındaki de Sadık Can, gayınpederi!»

«Gidip Başgana arzetmeli, bulmalı yerini...»

«Termal'deymiş. Söylüyordu ya... Çiçeklerin, ısıcak suların içinde, pirzula kebap, lop yumurta, salata, çacık yiyormuş, cacığın içine guru nane üfeliyormuş... Hacer gızı da çığırıp gamını dağıdır ara sıra... Bize nâpıverecek Başgan?»

«Nolacak böyle pekey... muhtar?»

«Nolacamızı bilmem de, kes bunlardan umudunu, düşün, düşünelim. Gendi göbeğimizi gendimiz keseceğiz heralım, bunu biliyorum. Daha eyisini bilemiyorum adamım... Sunacık nerde?»

Kollarını düşürdü Hıdır, «Offf» çekti: «Çapayı, çocukları alıp gittiydi! Osmanölen'in orada bostan ekiyor. Boşa ekiyor tabii! Yarın su göl olunca, orayı da örter, ekip nâpacak?»

Musa durup düşündü:

«Haggaten örter mi adamım?»

«Topal Galip orda mıydı?»

«Dikildim bakıyordum, ardımdan gelmiş, önce eyiydi, sonra... fışkırmaya başlayınca saçmalamaya kalktı. Dabancayı gösterdim ben de: 'Beri bak Galiba, ağzından çıkanları gulağın işitsin bundan keri! Bildiğin gibi değilim, alnının ortasına sıkarım, iki üç dürzü öldürür girerim içeri, ırat ederim... heç tanımam sıkarım!' Sıkar mıyım, sıkmaz mıyım, anlattım buna...»

«Battı onun tarlası da bizimkilerle...»

24

BİR TERMAL GECESİ

Cafer, 80'le götürüyordu arabasını. Bursa'da falan eğleşmedi, doğru geçti. Kırmasını yanıbaşına koymuştu, elini sürüp okşadı. «Aman aman şunun güzelliğine! Güm güm güm! Aman şunun güzelliğine, güm güm güm! Hiç boşu yok!.. Hiç boşu yok, helâl olsun!..» İbre 80'den 90'a doğruluyordu. O zaman çekiyordu ayağını gazdan. «Seksen iyi! 'Sürat felâket!' Hep böyle seksen, anladın mı?» Arabanın kanapesini, direksiyonun göbeğini okşadı. «Ve memleketin yüzde sekseni... İyi ki bozulmadın!..» Hızla sürdü Gemlik'e doğru. Gürelmiş yeşilliklerdi çevresi. Toprak kuduruyordu yeşilden.

Umurbey köyünü sağda, Gemlik kasabasını solda bıraktı. Orhangazi'yi geçti. Karamürsel yönünden Amerikan arabaları geliyordu. Başları alaburus traşlı çavuşlar, zenci erler vardı içlerinde. Geçip gidiyorlardı. Oraya bir yerlere radar üssü kuruluyordu.

Hep öyle 80'deydi araba. Bir dakika sürmedi. Yalova'yı geçmesi. İskeleye araba vapuru yanaşıyordu. Alanda minibüsler, otobüsler yığılmış, yamaklar «Bursa'ya! Bursa'ya! Bursa'ya!» bağırıyorlardı. Ellerinin sepetleriyle göçmen köylerinden çarşaflı kadınlar, kocalarının peşi sıra koşuyorlardı. Belki doktora gidiyorlar, belki doktordan geliyorlardı.

Denizi sağına, bahçeler içindeki şirin yazlıkları soluna alıp aktı yalı boyundan. Gazi Çiftliği'ni geçti. Çınar ağaçlarının koridoruna girdi. Gazi'nin diktirdiği çınarlardı, kocaman olmuşlardı. Gökyüzü görünmüyordu yapraklarından. Samanlıköy'ü, Kadıköy'ü, Yeniköy'ü geçti. Bir daha okşadı otomobilin kanepesini, direksiyonun göbeğini. «Ve memleketin... bozulmadın...»

Gökçedere'ye sapmadı. Doğru Termal üstüne vurdu. Sağı ağaç, solu ağaç bir dereye dalıyordu. Kestane, meşe, gürgen, daha pek çok türden ağaçlar, göğe göğe yükseliyordu bayırlar-

da. «Ve memleketin...» Yolları tek tek asfaltlamışlardı: Darını, genişini, düzünü, yokuşunu...

Resmî giymiş bir polis düdük çaldı, kaldırdı kolunu:

«Dur bakalım, nere böyle yıldırım?»

Hemen fren yapıp sağa aldı arabayı.

«Bu kadar süratin gereği ne?»

«Seksenle geliyorum hep?»

«Bu yolda 50'den fazla olamaz!» Uzanıp arabanın içine baktı polis:

«Bu tüfek ne? Kimi vuracaksın?»

«Av tüfeğimdir, ruhsatlıdır!»

«Burada işin ne? Ne istiyorsun?»

«Bizimkiler burada, Termal'de yani... geliyorum!»

«Kim... sizinkiler... burada?»

«Müteahhit Sadık Can... ben damadıyım!»

Güldü, göz etti polis:

«Haa damadısın? Söylesene damadıyım... geç!»

Güldü, teşekkür etti polise. Amerika'daki kadar nazik, bambaşka bir insan olmuştu. Selâmladı. 50'yle sürdü arabayı. Kaplıca asfaltında, inerek çıkarak Büyük Otel'in önünde durdu. Büktü arabayı, garaja alıyordu,

«Ayyyy... anne Ceyf geldi! Ceyf geldi anne!..»

Balkonun parmaklıklarında çırpınmaya başladı Tülin.

«Çıkma arabadan Ceeeyf! Bekle beni, geliyorum!»

Tapır tapır tapır... inmeye başladı merdivenlerden. Babasıyla annesi oturuyorlardı balkonda. Ağaçların arasından erken bir günbatımı görünüyordu. Önlerindeki Japon tepsilerin üstünde porselen çaydanlık ve çay bardakları duruyordu. Koştu Tülin. Cafer'in üstüne, öptü, öptü öptü! «Öyle özledim seni Ceeyf! Gelmeyeceksin diye ödlerim eridi, ödlerim, ödlerim!..» Sonra önünden dolandı arabanın, geçip yanına oturdu. «Haydi Ceyfocum, gezdir beni!.. Bay Ceyfo, sen yoksun diye öyle canım sıkıldı, öyle canım sıkıldı... hep ağladım! Bu annem çok geri zekâlı! Hep babama fitledi beni...»

«Tülin, ama çok yorgunum şekerim?»

«Aman Ceyfocum, biraz dolaştır noolursun?»

Büktü gene arabayı, asfalta çıkardı. Sürmeden durup balkondaki kayınpederine, kayınvalidesine el salladı: «Çok keklik vurdum, bagaj dolu bagaaj!..» Sonra gaza bastı. Yokuş yukarı sürüp Gökçedere'ye çıktılar.

«Arabanın içinde de keklikler Ceyf! Nâptın böyle?»

«Vurdum Tülin, doldurdum doldurdum...»

Yayla Palas'ın önünden, çarşıdan, Pansiyon Koru'nun önünden geçerek Yalova yoluna girdiler. Yeniköy'ü, Kadıköy'ü, Samanlıköy'ü, karanfil fideliklerini bir anda geçip çınarlara geldiler. Yalıboyu, deniz, Yalova, iskele, tur yaptı, bu sefer Termal'e doğru sürmeye başladı arabayı. «Ve memleketin... Oooh *darling!*..» Gene çınarlar... «Ata'nın eserleri bunlar...» Köyler...

«Canım Ceyfocum, hayatım!..»

Başkan özel köşkünde kalıyordu. Hemen bayırın eteğinde, önü çiçeklerle süslü, ardı koyu yeşilliklerle kaplı, sessiz, hele bekçilerin, koruma görevlilerinin, Termal hizmetlilerinin titizliği yüzünden kuş sesinden başka sesin çıkmadığı bir köşesiydi yurdun. Yemeklere, otelin büyük salonuna geliyorlardı. Çünkü orkestra vardı. Koca otel tıka basa doluydu. Ama sürekli olarak yer bulunuyordu Müteahhit Sadık Can'la karısına, kızına. Ara sıra Vali, Ordu Komutanı, Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği Başkanı gelip gidiyorlardı İstanbul'dan. İki eski bakan, üç milletvekili, bir emekli general kalıyorlardı aileleriyle. Bir Amerikalı karı koca da müşteriler arasındaydı. Eşleri, kadınları... banyolarını odalarında alıyorlardı.

Başkan, biraz buğulama balık, iki de keklik yedi Cafer'in getirdiklerinden. Kıvırcık salata ve rakı aldı yanı sıra. Sayın eşi içmedi. Kızları babalarına eşlik ettiler. Orkestra valsler çalıyordu. Ayrı yemekten sıkılıyordu Başkan. Onun için buraya geliyordu. Toplum içinde, «halkın arasında» olmayı seviyordu. Kahve için daha küçük bir salona geçiyordu sonra.

Bu gece bir de film vardı. USİS'in İstanbul Şubesinden alınmış bir dokümanter ve yarı öğreticiydi: «*Birleşik Amerika'da Bir Çöl Nasıl Canlandırıldı?*» Tülin seyretmiyordu. «İşim yok öyle saçmalarla!..» Cafer'in ellerini avuçlarına almış, habire sıkıyor, sıkıyordu. «Bilemezsin ne özledim, ne özledim Cey-

focum? Seni bir daha bırakmıcam, anladın mı? Alıcam kollarımın arasına, sıkıcam sıkıcam, kırıcam kemiklerini!..» Ama öyle fısıl fısıl söylüyordu ki, sadece Cafer işitiyordu. Başkan ve Müteahhit filme dalmışlardı. Şeyma Hanım da şöyle böyle seyrediyordu. Kerimhan, Marlon'la uğraşıyordu hâlâ. Etini, lâpasını yedirmiş, ağzını sabunlu bezle silmiş, başının tasmasıyla, yularıyla birlikte çekip getirmiş, en arkaya, camın dibine oturtmuştu. O da Birleşik Amerika'daki çölün canlandırılışını görmek istiyordu. Utah ve Dakota topraklarında yerleri kemiren kum fırtınaları... Çobanlar sürülerini kaçırıp duruyorlardı. Çoban köpekleri dillerini birer karış sarkıtmışlar ve bitmişlerdi sıcaktan. Marlon dikti kulaklarını. Neredeyse havlayıp atılacaktı. Kerimhan çekti tasmasından, çıkıştı usulca: «Uslu dur Marlon, atarım bak!..» Görüntü değişince yatıştı Marlon. Şimdi de bir barajın yapılışı gösteriliyordu. Taşkınlar önleniyor, kuraklıklar gideriliyordu. On sekiz yirmi kadar sonda makinesi çölün başka bir köşesinde araziyi deliyorlardı. İlgiyle izliyordu Başkan. Sonra sular fışkırıyordu. Çöl çiftçileri durup suskuyla bakıyorlar, derinlerden, tâ derinlerden gözyaşı döküyorlardı. Sonra çöl yeşermeye başlıyordu korkunç bir istekle. Ürünü çok büyük ambarlara dolduruyorlardı. Ve çok bakımlı domuzlar yetişiyordu sonra. Daha sonra da bir «Thanks Giving Day»de çiftlik halkı toplu yemek yiyorlardı. Ve kır okullarından birinde çocuklar teneke çantalarını açıp öğle için paketlenmiş yiyeceklerini çıkarıyorlardı.

«Senin de böyle mi çalıştığın yerler Ceyfocum? Böyle yeşerdi mi sevgilim? Görevini bitirdin mi oralarda? Sen sıranı savdın artık değil mi hayatım? Bir daha gitmeyeceksin artık değil mi? Sensiz yapamıyorum, duramıyorum buralarda Ceeyf! Çok sıkılıyorum Ceyfocum! Bir daha bırakıp gitme beni noolursun?»

Elektrikleri açtılar. Yalova Jandarma Komutanı film makinesini, perdeyi kaldırttı. Sonra esas duruşa geçip selâmladı. Sonra çıkıp gitti yardımcılarıyla. Başyaver Nurettin de çıktı komutanın ardından. Bir iki dakika sonra geri döndü. O sırada Sadık Can kalktı, odasına gitti usulca.

«Babam tuvalete mi gitti annecim?»

Şeyma hanım baktı, «sus» yaptı parmağıyla.

Başkan, geçen dönem bakanlık yapan politikacıya haber gönderdi. Başyaver Nurettin, Şeyma Hanıma geldi sonra: «Başkan Hazretleri soruyorlar, Sadık Bey yada Zatıâliniz bir bezik partisine katılmaz mısınız?»

«Ayy bizim için büyük şeref! Sadık Bey odasına kadar gitti, şimdi gelecek... ve... işte geldi! Soralım kendisine, gerçi ben de oturabilirim... Sadık Bey, bakar mısın hayatım? Nurettin Bey soruyorlar: Başkan Hazretleriyle bir bezik partisine katılır mısın?»

Sadık Can, ses makinesiyle bantlarını tutuyordu elinde, onları gösterdi: «Sen otursan daha iyi olmaz mı? Ben bunları dinletmek istiyorum kendilerine. Ne kadar sabırsızlanıyorum bilemezsin!..»

Sözünü bitirir bitirmez Başkan'a doğru yürüdü Sadık Can. Eğildi önünde: «Refikam katılsın müsade buyurursanız... Benim Zatı Devletlerine başka bir sürprizim var, onu takdim edeyim izniniz olursa?»

Başkan, «çok memnun kalacağını» ifade buyurdu.

Büyük masada karşı karşıya oturdular. Şeyma Hanım, Başkanın kerimeleri, kendileri ve eski bakan. Sadık Can da başka bir masaya ses makinesini yerleştirdi. Pilli bir teypti. Bandı taktı. Kapattı akımı. Sonra gelip eğildi bezik masasının önünde: «Şimdi sunmak istediğim parça, rekordunu yeni yaptığım, biricik Termal'imizin bazı adsız sanatkârlarının meydana getirdiği harikulâde bir orkestradır efendim! Bakalım nasıl bulacaksınız?»

«Hadi bakalım Sadık Bey, aç bakalım!.. Biz de, darılmazsan, hem oyunumuzu oynayalım, hem senin eseri dinleyelim...» Güldü Başkan.

Sadık Can gene eğildi beline kadar. Sonra geri geri çekilip ses makinesinin yanına geldi, çıt etti düğmesine. Önce şarlayarak akan bir suyun sesi. Ama belli olmuyordu su sesi olduğu. Rüzgâra da benziyordu. Biraz çok açılmıştı. Hemen kıstı Sadık Can. Sonra «Vırak! vırak! vırak! vırak!»lar başladı uzak-

tan. Bu seslerin Başkan Hazretlerinde nasıl bir etki yaratacağını görmek için gözlerini dört açtı Sadık Can. «Vırak! vırak! vırak! vırak!..»

Eski bakan sordu:

«Dışardan mı geliyor kurbağa sesleri bu kadar lâtif?»

«Kık! kık! kı-kır!» Gülmemek için kendini tuttu Tülin.

Şeyma Hanım: «Termal'imizde ne harikalar var efenim?»

Başkanın kızı gülümsedi: «Harika!..»

Daha kalabalık bir kurbağa kümesinin sesleri:

«Vurak! Vurak! Vurak!.. Vurak! Vurak! Vurak!..»

«Bunları mı kaydettin Sadık Bey? Aşkolsun!..»

«Bunları kaydettim Başkan Hazretleri... sağolun!»

«Yahu vallahi aşkolsun, çok hassas mizacın var!»

«Saağolun efendim, vaarolun efendim!..»

«Virik! Virik! Virik! Virik! Virik!..»

«Cik cik cik cik!.. Cik cik cik cik!..»

«Cik! Cik! Cik! Cik! Cik! Cik! Cik!..»

«Cik cike! Cik cike! Cik cike cike!..»

«Cik cik cik cik cik cik cik... cik!»

«Harika harikaa!.. Ennnnfess! Şuna bakın!..»

«Sağolun vaarolun efendim!..»

«Hakikaten güzel değil mi ama babacığım?»

«İnsan dolaşırken bu güzellikleri farkedemiyor galiba?»

Başkanın kızı sordu: «Sadık Beyfendi, renkli resimler de çekiyor musunuz efendim? Renkler de çok güzel burada? Hele bu mevsimde?»

Eğildi gene Sadık Can: «Bir *Miranda* kameram var efendim, Capondur. Ama bu sefer almadım yanıma. Fakat arzu buyurursanız hemen yarın getirtebilirim efendim! Yazıhaneye telefon ederim, alır gelirler efenim... Evet efenim... Film falan da getirirler bolcana...»

«Yok... ben ilgi duymuyorum da efenim, sizin için soruyorum. Bu kadar sensetif olduğunuza göre, renklere de ilgisiz kalamazsınız, böyle düşünmüştüm...»

«Saağolunuz vaarolunuz efenim! Yarın getirtiyorum efenim...»

Bantta, kurbağa sesleri bülbül seslerine, bülbül sesleri serçe seslerine karışıp gidiyordu. Sonra birden acı bir kuş sesi duyulmaya başladı. Çırpınan, döğünen, kaçıp kurtulmaya çalışan bir kuşun sesi. Telâş, korku, acı... «Vik! Vik vik vik vik... Vik! vik vik vik vik!..»

«Allaşkına Sadık Bey, anlatır mısın bu ne?»

«Buna tarlakuşu diyorlar efenim...»

«Noolmuş böyle, sanki çırpınıyor?»

«Evet, çırpınıyor efenim! Köyün yumurcakları efenim... ne derler ona? tuzak kurmuşlar efenim... Şimdi bu naylon ipler var ya, onlardan bir ökse yapmışlar efenim... Baktım çayırda çırpınıyor bu... Dönüyor kendi ekseni çevresinde efenim... Dedim buna nooluyor, ne dönüp duruyor? Hem dönüyor, hem de ötüyor, ip çok ince, şeffaf... görünmüyor da efenim... Neyse yaklaştım yanına, uçup kaçmıyor da... Meğer ökseye tutulmuş efenim... Böyle feryad ederekten çırpınıyor efenim...»

«Aman babacııım, ne kadar acı... öf çok acı?» Tülin kalktı, «Dayanamıcam... Ceyf, kalk beni götür şekerim!.. Bu kuşun çığlıklarına...» Devirdi gözlerini... «Dayanamıcam!»

Cafer çıktı Tülin'in ardından...

«Kızınız da çok hassas Sadık Beyefendi!»

«Çok içlidir efenim! Böyle durumlara dayanamaz... hemen ağlar efenim...»

«Buna hakikaten ben de müteessir oldum, baksanıza! Bıraksaydınız bari Sadık Beyefendi?»

Güldü ve eğildi Sadık Can:

«Bıraksam kaçar gider efenim, kaçar gider, ben de bu harikulâde sesi kaydedemem o zaman, değil mi ama efenim?»

«Ay yapmayın noolursunuz, yazık değil mi?»

Band dönüyordu, boyna feryat ediyordu öksedeki kuş.

Şeyma Hanım sordu: «Hep bunu mu dinleyeceğiz Sadık?»

«Eee sürüyor biraz... Bir daha bulamazdım ki!..»

«Ayy içime fenalıklar geliyor, bayılıcam!»

Hemen düğmeye bastı Sadık Can. Çevirdi bandı. Geçti biraz. Sonra çıt etti. Keçiler dönüyor kırdan. Çan sesleri... Arada gene kurbağalar... Bir köpeğin sesi... Gene kurbağalar...

«Nâptınız sonra tuzaktaki kuşu Sadık Bey?»

«Sesini kaydettikten sonra alıp okşadım biraz, sonra salıverdim! Salıverdim ama hep yara bere içinde kalmış ayacıkları efenim!..»

«Şeeyy... Kırçılmıştır. Öyle derler değil mi? Getirip burada pansuman yaptırsaydınız... ondan sonra salsaydınız?»

«Tabiî tabiî! Öyle yaptım! Getirdim efenim buraya... biraz oksijen... biraz stroptomisinli pudra... sardım efenim güzelce... biraz da plâster yapıştırdım efenim... ondan sonra saldım! Tabiî tabiî, buyurduğunuz gibi yaptım efenim...»

«Bravo Sadık Bey! Gerçek bir sanat ziyafeti bizim için! Teşekkürler!..»

Gene eğildi Sadık Can: «Saağolun, vaarolun efenim!»

Tülin'le Cafer girdiler. Tülin annesinin yanına dikildi: «Annecim, çok üzüldüm! Ne kadar üzüldüm, bilemezsin...»

«Kuşa mı kızım?»

«Hangi kuşa annecim?»

«Şu tuzaktaki tarlakuşuna, baban sesini almış...»

«Hayır anne başka bi şi! O köy var ya Cafer'in gittiği, hani su çıkarmak için? Su acı çıkmış! O kadar üzüldüm ki!..»

«Onu kapasınlar, bir daha açsınlar kızım...»

Eski bakan: «Tabiî tabiî, onu kapasınlar, bir daha açsınlar! Hiç üzülmeyin evlâdım...» Elinden tutup bir de okşadı Tülin'i.

«Cafer yorgundur, hadin yatın isterseniz kızım!»

«Evet, yatıciz annecim... müsadenizle annecim...» Eğilip iki yanağından öptü Şeyma Hanımı. Sonra Başkana ve kızına selâm verdi eğilerek, «iyi geceler» diledi. Geçip babasını öptü. Cafer de iyi geceler diledi hepsine. Çekildiler.

Şeyma Hanım, Kerimhan'ı çağırdı:

«Kerimhan, hadi evlâdım, sen de Marlon'u odasına götür, yatır güzelce. Kendin de yat istersen, hadi bakalım, iyi geceler ikinize de...»

Başkan, Şeyma Hanıma sordu:

«Termal'i sevdiniz galiba, daha kalacak mısınız?»

«Eeee tabiî, gerçekten güzel bir yer. Eşi emsali yok. Romatizmalarıma o kadar iyi geliyor ki efenim... kalırız daha!»

«Beyefendi de çok hoşlanıyor tabiattan...»

«Evet efenim, görüyorsunuz ne kadar eğleniyor! İşleri de var gerçi ama telefonla idare ediyor efenim. Büyük damat, eksik olmasın, yazıhanenin başına geçti. İki ortaklığı birleştirdiler efenim. Tabiî bu *Nadge Radar Üsleri Projesi* inşaatlarını alınca işin çapını halile büyütmek gerekiyordu efenim...»

«Eliniz iyi mi Şeyma Hanım?»

«Affedersiniz, söylemem efenim...»

«Termal hakikaten çok güzel yer! Atatürk'ü bilmem yakınen tanır mısınız? Haa öyle ya tanıyorsunuz, zevk sahibiydi efenim!.. Biz de iki gün sonra Florya kumlasına geçmek istiyoruz. Malum, deniz mevsimi de gelip çattı. Azıcık da kuma girmek gerekiyor efenim...»

«Şimdi iyisiniz değil mi efenim, şikâyetleriniz bitti artık?»

«Hiç kalmadı... ama ihtiyaten kaplıcayı, kumu tam almam gerekiyor...»

«Çok doğru buyuruyorsunuz efenim...»

«Rahmetli Atatürk de hem kaplıcayı, hem kumu ihmal etmezlerdi...»

«Bilhassa kaplıcayı, kumu, değil mi efenim?»

«Ata'nın meziyetleri çoktu, saymakla bitmez...»

Bezik biraz sürdü. Bitirdikten sonra balkona çıkıp temiz havada çay içtiler. Gerçi Başkanın kızı biraz üşüyordu, ama hemen zile bastı Sadık Can. Başgarson koşup geldi içerden. Çağırıp kulağına fısıldadı Sadık Can. Başgarson gitti. Bir hırka getirdi. Koydu omuzlarına. Balkonda söyleşiyi sürdürdüler. Tülin ile Cafer, Kerimhan'la Marlon da odalarına çekilmişlerdi. Termal, ormanın, sessizliğin ve tıpkı Meram'daki gibi renk renk ışıkların içinde, gerçekten güzel gecelerinden birini daha yaşatıyordu «koynundakiler»e.

25

VALİNİN HUZURU

Vali'nin kapısının önünde Hıdır başını eğip duruyordu. Kim geliyor, kim geçiyor görmüyordu. Musa da tavana, tabana bakıyor, ezilip büzülüyordu: «Yavu adamım, bırağ allaşkına! Galdır şu yüzünü, şimdi herif bizi çığırdacak!..» Ama duymuyor, işitmiyordu Hıdır. Zaten gelmek istemiyordu. Zorla getirmişti Musa, âdeta sürüye sürüye.

«Ne nüzumum var, ne gidecem, git gendin anlat!»

«Annatmaya annadırım da, sen olursan daha başga olur...» Belki bir can yoldaşı olur, biraz da cesaret verir kendine. Umudu buydu. Ama hâlâ kafasını kaldırmıyordu. Hâlâ acı suyun çıktığı günkü yıkıntının içindeydi. Bunalıyor, bocalıyordu. Ne düşündüğü, ne kurduğu belli değildi.

Kapıdaki şişman polis dikkatle bakıp sordu Musa'ya: «Siz daha önce de bir gelmiştiniz değil mi? Hatırlar gibiyim...»

Musa güldü: «Gelmiştik de görüşememiştik!»

Belleğinin gücüne hayran, tok, güldü polis:

«Bu sefer görüşürsünüz. Sabahtan olmazsa akşamüstü kesin. Çünkü Meram'da Kadınlar'ın çayı yok bu sefer! Fırsatını bulur sokarım sizi!..»

«Gözünü seveyim, çok bunaldık gali!..»

«Bir siz mi bunaldınız... millet!»

Musa şaşırdı. Her halde ağız arıyordu polis. Konuşturacaktı hükümetin aleyhinde, sonra da, «Gelin bakalım içeri!» Tam Vali'nin kapısında... «tevgif!..»

Hıdır kulağını dikti, «Ne diyor bu şişko?»

Musa önlem-bilir olurdu böyle durumlarda:

«Millete ne var? Milletin keyfi gıcır! Asıl bunalan biz. Su aldı üç yanımızı. Tarlalar battı. Heç olmazsa bi grayder verse Vali Bey, velemyulet bi ganal açıp akıtsak bi yanlara! Bi de eyi müyendiz...»

«Konuşursunuz bugün...» Boş verdi polis.

«Doktur Zeyni Beye de gittik. Telefon etti. Habarı var geleceğimizden. Ağşama gomazsan memnun oluruz. Yani varıp bir habar versen geldiğimizi, belkim hemen çığırır...»

Birden toparlandı, diklendi polis: «Demek haberi var geleceğinizden? Kesin biliyor musunuz, telefon etti mi Doktor?»

«Etti... yanımızda! Mayenehanasına gittik zabahtan!»

Düzeltti üstünü başını, tabancasını, tokasını...

«Girip sorayım...»

Daldı içeri.

Kapının önü kalabalıktı gene. Salonun orasına burasına dağılmış gruplar vardı. Bekliyorlardı. Ilgın, Kadınhanı, Seydişehir Belediye Başkanları, Mahrukatçılar Derneği, Nakliyeci ve Otomobilciler Derneği, Komünizmle Mücadele Derneği, Yeşilay Derneği Yönetim kurulları vardı, bekliyorlardı.

Yarım dakika sonra çıktı polis.

«Geçin!..» Göz etti Musa'yla Hıdır'a. «Bunu gelir gelmez deseydiniz ya! Sormasam aklınızdan geçmeyecek! Geçin, sizi bekliyor. Lan lun, van vun deye lâfı uzatmayın yalnız, kısa kesin. Çabuk...» Kapıyı da açtı polis.

Musa, Hıdır'ı çekti kolundan. Yarım adım attı, bir kapı daha çıktı burnuna. Yüzü meşin kaplıydı kapının. Yorgan yüzü gibi dikişliydi. Süslü başlı çiviler çakılmıştı. Polis, omuzlarının üzerinden kolunu uzatıp bunu da açtı. Girdiler. Bu sefer bir paravana çıktı önlerine. «Hayy paravanalarınız bata!..» Gene görünmüyordu Vali. «Ulan adamım, bunlar neden böyle sırların içinden saklı?» İçinden geçirdi. Vakit yoktu söylemeye. Sağa doğru yürüdü. Sonra durup karşıya baktı. Geniş odanın dibinde, masanın başında oturuyordu. Yüksekti tavan. Oda genişti. Ufacık kalıyordu oylumun içinde. Musa tanıdı Valiyi. O günden bugüne biraz daha mı küçülmüştü ne?

Hıdır Musa'ya Musa'ya siniyordu. Şapkasını eline aldı. Musa da kaldırıp göğsüne bastı kendininkini. Başıyla da selâmladı. Eğildi biraz da. Hıdır da selâmlasın diye azcık sağa çekildi. İster istemez Hıdır da bastı şapkasını göğsüne, eğildi hafifçe.

«Buyrun, sizi dinliyorum!..»

«Allah ömrünü çoğaltsın Vali Bey!»

«Kantarma'dan geliyorsunuz... buyrun!»

«Sağolasın varolasın... Kantarma'dan...»

«Evet su işiniz vardı, acı çıktı, söyleyin!»

«İşte bildiğin gibi Beyim acı çıktı, köyü yutmak üzere! Bir deryanın ortasında galdık, batıyoruz dibine... imdat!»

«Meseleyi anlatın meseleyi... ne istiyorsunuz?»

«Önce sağlığını Vali Beyim...»

«Bırakın benim sağlığımı! Benim sağlığımdan size ne? Vır vır vır! Kocakarıları gibi! Ağıt dinlemek istemiyorum anladınız mı? Avare hiç değilim... Çabuk anlatın, çıkın! Kapıda çok adam var! Bir siz değilsiniz derdi olan...»

Çok bozuldu Musa. Ne diyeceğini şaşırdı. Hıdır'dan da hiç yardım yoktu. «Çok affedersin Vali Beyim, yani lâfı ağzımıza dıkadın birden. Yani ben şimdi zatına de diyem? Ben geldim ki arkadaşım Hıdır'la, köyümüzün derdi için, sen de beni yere çaktın, eferim!»

Ellerini yana açtı Vali:

«Tövbe yarabbiiii...m! Yahu lâfı ters anlamayın. Şimdi size bir şey diyen yok... Benim sağlığımı bırakın da isteğinizi söyleyin. Ama çabuk söyleyin. Hemen girin konuya. Vır vır etmeyin. Yoksa atarım dışarı. Basarım zile, jandarma gelir, bırakır kapının dışına...»

«Sağol Beyim! Köyde biliyon acı su çıktı...»

«Yahu sen muhtar mısın?»

«Evet Beyim!»

«Ne biçim muhtarsın sen?»

«Valla Beyim...»

«Sus! Köyde acı su çıktığını biliyorum! Köyü su alıyor... onu da biliyorum. Şimdi benden ne istiyorsun? Onu söyle. Zihni Bey anlattı bana. Sen isteğini söyle. Ne dolaştırıp duruyorsun lâfı?»

«Bir ganal açıp akıtmak istiyoruz suyu. Bunun için bi grayder, bi de eyi müyendiz vermeni saygılarımla arz ederim Vali Beyim!»

«Kim söyledi akıtın diye?»

«Eeee Beyim iki defa beton döküldü, ikisinde de... yardı çıktı! Yani bu suyun zaptolacağı yok. Bir kere delindi mi delinmedi mi yerin yüzü. Onun için akıtacaz. Başka çare yok Beyim!..»

«Kim söyledi yok?»

«Yani gendi cahil aklımız...»

«Cahil aklınız... olmaz öyle! Zaten baştan beri yanlış yunluş tuttunuz işleri! Hükümetin bir planı porguramı var mı, yok mu, dinlemeden, hemen Başkana yapıştınız: Su da su! Ne bilir Başkan sizin köyün suyunu? İsteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü. O da peki dedi. Geldiniz gittiniz, Doktor Zihni'yi, partiyi araya soktunuz, bizim de iki ayağımızı bir pabuca soktunuz! Bu memleketin bir valisi, bir idaresi yok mu? Partiyi ne sokuyorsunuz araya? Bakın bu sefer bile, doğrudan gelmiyorsunuz bana, Doktor Zihni'ye gidiyorsunuz, telefon ediyor, ardından geliyorsunuz... ne demek bu? Beni baskı altına almak mı istiyorsunuz? Kim öğretti bu yolları size?»

Hıdır çıktı yarım ayak:

«Affedersin Vali Beyim! Biz araya parti purtu sokmadan da geldik senin gapına da, zabahtan ağşamaca bekledik, sona Meram'da Gadınlar'ın çayı var deyi çekip gittin. Biz de bakınıp galdık ardından. On saat bekletiyorsun gapıda! Doktur Zeyni'ye gitmesek huzuruna çıkmanın oluru yok...»

Elini masaya vurup kalktı Vali:

«Küstah! Bir de küstahlık ediyorsun! Bir cümlenin içine neler neler karıştırıyorsun! Kadınların çayı diyorsun, ne çayı Kadınların?»

«Gadınlar'ın çayı deyi polis söyledi gapıda!..»

Zile bastı hemen: «Soracam şimdi!»

Anında gelip tak etti polis.

«Bu adamları biliyor musun?»

«Bunlar Kantarma'lı efendim...»

«Geldiler mi daha önce buraya?»

«Geldiler, beklediler efendim...»

Hıdır titriyor, söylemez gerçeği sanıyordu.

«Madem beklediler niçin almadın içeri?»

«Vakit olmadı efendim. Beşte çıkmak zorundaydınız. Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin çayı vardı, ona çağrılıydınız...»

«Haaa!..» Güldü Vali. «Çık» işareti yaptı polise. Sonra muhtara baktı yer gibi: «Yahu siz adam olur musunuz?»

Hıdır: «Umudum yok Beyim!»

«Cık» etti Musa: «Benim de yok!»

«Sen askerliği nerde yaptın?»

«Karabük'te yaptım Beyim!..»

«Sen?»

«Trakya Çakmak Hattı'nda...»

Başını salladı Vali: «Yahu, ben Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin çayına gitmişim, siz diyorsunuz, 'Kadınların çayına gittin!' Daha ikisini ayıramayıp beni bühtan altına sokuyorsunuz. Bir yandan bu kadar bilgisizlik, bir yandan da ülkenin Başkanıyla kadeh tokuşturuyorsunuz!.. Böyle demokrasi olmaz!..»

Musa pofladı: «Esef ederim Vali Beyim!»

«Neye esef ediyorsun?»

«Meram'daki yimeği diyorsan, biz gendimiz gelip oturmadık. Sümdük felân değiliz şükür! Başgan gendi sesletti, ayıbolmasın deye oturduk!»

«Başkan sesletebilir, oturun diyebilir, ama sen oturmayacaksın! Kim kiminle oturabilir? Dengi dengiyle. Sen başkana denk misin? Değilsin. Öyleyse bu küstahlık ne?»

«Hata etmişiz! Biz böyük sözü dutulur biliyorduk!»

«Başkan nezaketen öyle dedi, oturun diye demedi!..»

«Böyüklerin sözü bir anlama gelir sanırdık...»

«Şimdi de her sözüme karşılık veriyorsunuz!»

«Neyse Beyim, bizim grayderi, müyendizi...»

«Yok grayder, yok mühendis...»

Hıdır: «Canın sağ olsun!»

Musa: «Canın sağ olsun!»

«Olmayınca nerden vereyim?»

Musa: «Olmayınca vermek Allaha masus!»

Hıdır: «Yoktan yonga bilem gopamaz!»

Ayakta duruyor, arada bir geziniyordu Vali. Bir iki sefer

daha gezinip dolaştı. «Sıranızı bileceksiniz sıranızıı!..» Bağırdı sonra: «Binden fazla köyü var bu ilin! Avrupa'da sekiz devletten geniş! Türkiye, Kantarma köyünden ibaret değil! Sıranızı bileceksiniz! Niçin böyle çırpınıp bütün köylerin önüne geçmek istiyorsunuz?»

Musa: «Bir yanışlık yapmışız... bilememişiz!»

Hıdır: «Cahilliğin gözleri kör olsun!»

«Sizin bu yaptığınıza 'açıkgözlük' derler. Amma yağma yok! 'Kapan da kaçan mı?' derler adama. Bekleyeceksiniz. Etütler, rantabilite hesapları yapılacak. Raporlar yazılacak. Plan porguram yapılacak. Bütçeye paralar konacak. Yeni müdürlükler, bölge müdürlükleri kurulcak, ondan sonra işe başlanacak. Önce hangi köyden başlanacağını Vali söyleyecek. İlin Ziraat Müdürü falan köyünüze gelecek. Koordinasyon olacak. Bunlar olmadan sonda yapılır mı? Sözde askerlik de yapmışsınız ama hiçbir şey bilmiyorsunuz! Ho ho hooop, durun yahu, bu ne acele?»

Hıdır patladı: «Allahtan kork Vali Beyim! Ben Çakmak Hattı'nda...» Durdu birden, çünkü Vali de patladı:

«Çakmak Hattı ne? Neler konuşuyorsun?»

«Bize söyletmiyorsun, gendin virallah bağırıyorsun Vali Beyim! Demokraside bağırmak olmazkine! On söz söylüyorsun, bir tek cuvap dinlemiyorsun, olmazkine!..»

Geçip masasının başına dikeldi, güldü Vali: «Ukalâââ!..» Baştan ayağa süzdü Hıdır'ı: «Zavallı ukalâ!..» Oturdu koltuğuna. «Ne olmuş Çakmak Hattı'nda? Nerede bu Çakmak Hattı?»

«Çakmak Hattı, Alaman Harbinde, Trakya'da, ben orda askerlik ettim. Gomşum Çil Ümmet de Seferberlik'te, Millî Mücadele'de çarpıştı. Kırk yıl oluyor, daha sıramız gelmedi. Kırk yıl sabır az mı, allahtan kork!..»

Elini uzatıp kesti Hıdır'ın sözünü: «Dur bakayım dur dur! Kim bu Çil Ümmet? Çil Ümmet bu hani Başkana beni fitleyen adam? Bunak bir ihtiyardı hani? Sordum öyle söyledilerdi. Götürüp atacaktım iki üç gün nezarete, vazgeçtim...»

Musa: «Öyle fit mit bilmez efendim, gayınpederimdir!»

Hıdır: «Demir çelik gibi adamdır, gayadır... gomşum!»

«Susun! 'İneklerin başındaki boncukları yolduk, Vali candarma yolladı!' Böyle konuştu. Fit değil mi bu? Soran mı vardı ona? Bunamış olduğu için affettim. Beni mars etti Başkanın yanında. Bir ilin Valisine bu yapılır mı?»

«Gayınpederimdir, doğru sözlüdür!..»

«Böyle doğruluk olmaz!..» Uzanıp duran kolunu geri çekti. «Neyse! Daha, çok çok yontulmanız gerekiyor. Çok fırın ekmek yemeniz, eğitilmeniz falan gerekiyor...»

«Eeee okulumuz var, gendimiz yaptık!»

«Sadece okul yetmez!..»

«Ne lâzımsa alır gabul ederiz, yeter ki siz verin!»

«Verin'le olmaz, kendiniz yapacaksınız! Hazırcı olmayacaksınız!»

«Delilsiz tekkeye girilmez imiş!..»

«Şimdi bakın söylüyorum, Doktor Zihni'ye de söyleyeceğim, çağırıp konuşacağım, demokrasiyi yanlış anlıyorsunuz! Kendiniz yan gelip yatacaksınız, her şeyi devlet yapacak, olmaz bu! Siz de çalışacaksınız. Kanal mı açılacak, alacaksınız kazmaları kürekleri, kendiniz açacaksınız!..»

Hıdır biraz yüreklendi, konuşacaktı, Musa dürttü.

«Çalışıp kendinizi sevdireceksiniz. Kahvede oturup kadınları çifte yollamak yok. Yeni bilgileri bilimleri öğreneceksiniz. Avrupa'nın, Amerika'nın çiftçileri gibi girişimci olacaksınız. Kanalı da kendiniz açacaksınız.»

Musa: «Oluru yok Beyim! İnsan guvatiylen olacak iş değil! Hele mühendiz de olmazsa temelli zor. Nereden furacaz, nereden çıkacak, elde terezi, dürbün, ölçüm biçim olacak...»

«Belki bir fen memuru yollarım. Ama iki de jandarma yollayacam başınıza. Bütün köylü çıkacak, kazma kürek, ne varsa alıp kazacaksınız. Ben de göreceğim. Demokrasi tembellik değil...»

«Aman Beyim, kimin tarlasından geçecek kanal? Bunu müyendiz söylemeli. Değilse açtırmaz herif. Sokmaz tarlasına...»

«Nasıl açtırmaz, nasıl sokmaz? Ben geleyim de göreyim o açtırmayacak babayiğidi!..»

«Emme bizi çok ihmal ediyorsunuz Beyim!»

«Ne ihmali? Her işi bırakıp size mi çalışalım?»

«Su felân istemiyoruz, bu acı sudan gurtarın yeter!»

«Acı su, ne yapalım acı suysa? Kaderinize küsün. Acı çıkmış bir kere!»

Hayal kırıklığı içinde ne diyeceğini bilemiyordu Hıdır. Hele Musa temelli bozulmuştu. Çok vardı içinde, ama söylerse polisi jandarmayı çağırır diye korkuyordu. Konuşamıyordu bu yüzden.

«Hadin bakalım, doğru köye! Dediğimi yapın. Ben de işte buraya not ediyorum: 'Kantarma tahliye kanalı için imece!' Ve 'Fen memuru ile jandarma gönderilecek!' Hadin bakalım...» Zile bastı. Polis girdi. İşaret etti. Dövülmüş gibi çıktı Hıdır'la Musa. Çıkıp yürüdüler.

Vakıf Hanı'nda Doktor Zihni'yi göreceklerdi. Ama bir faydası olur muydu bu durumda? Musa umudunu iyice yitirmişti. Hıdır da çökmüştü temelli. İkinci kata çıktılar. Bastılar zile. Kadın çıktı kapıya.

«Hasta bakıyor bi dene. Şimdi boşalır...» Oturttu köylüleri salona. Gide gele kendilerini tanıtmışlardı. Biliyordu kadın.

On beş yirmi dakika beklediler, doktor geldi. «Siz Doktor Hıfzı Beye gidin, ben telefon ederim...» Cihanbeyli köylerinden bir karıkocayı savdı kapıdan. Sonra, «Merhaba, nasılsınız?» selâmlayıp telefonun başına geçti. Dr. Hıfzı Beyle konuştu. Sonra sigara tuttu Hıdır'la Musa'ya.

Musa anlattı başlarına geleni. «Ne böyle Vali gördüm, ne böyle söz işittim Zeyni Beyim! İnan eşşekten düşmüş garpıza döndüm...»

«Bunlar İsmet Paşa devrinin valileri! Onun etkisinden kurtaramadılar kendilerini. Ama göreceksiniz, bir bir hizaya gelecekler, yada birer birer atılacaklar. Sırası var. Hepsi birden olmuyor. Bunu da atacağız. Gitsin nere giderse. Ama şimdilik sesimizi çıkarmıyoruz. Siz de çıkarmayın biraz. Jandarma gönderecekmiş... göndersin! Peki deyin, çıkın köycek işe. Ben bir yolunu bulur alır gelirim, orda söylerim kazma kürekle olmaz...» Birer de çay ısmarladı, aldı gönüllerini.

Akşam bastırıyordu köye geldiklerinde.

«Yani bu Zeyni Bey var ya, doygun avrat gibi, endiriyor insanın şişini... Değilse, insan infilâk edecek adamım...»

Hıdır sesini çıkarmadı. Yolda da konuşmadı zaten. «İki kere beton döktürdük, ikisini de galdırıp atan suyun altında bir iş mi var yoğsam Topal Galip'in dediği gibi?» Gülerek, kendi kendisiyle eğlenerek bunu düşünüyordu. «Vali'yi de, Doktur Zeyni'yi de, tarlamın içinden çıkan suyu da... al birini, fur öbürüne...» Düşünüyordu boyna.

Musa, Hıdır'a bir parça avuntu vermek için bağırdı:

«Düzelir be adamım, düzelir beee! Garabük'te gol gibi demirler düzeliyor, bu da düzelir...»

26

ŞEHİR KULÜBÜ

Özel İdare'nin yıllardan beri köylerden toplayıp biriktirdiği parayı «en faydalı amaca kullanmanın yolu» demek ki böyle bir yapı yaptırmakmış şehrin ortasına: Betonarme, yedi kat bir apartman! Her katta dörder daire. En üst katı da, neyse...

Köylerden toplanmıştı paralar. «Köyler Birliği» gelişecek, gelişecekti. Yirmi otuz yıl önceki valilerin hevesiydi bu. Köy ürünlerinin satışı için pazarlar kurulacak, su yolları yapılacak, damızlık hayvanlar sağlanacaktı. Gidenler bunları tasarlıyordu, ama gelenlerin hevesi başka oluyordu.

En son vali büyük bir apartman yaptırılmasını kârlı ve kestirme buldu. «Nene gerek, yarın biri tırtıklar mırtıklar, bütün valilerin adı kirlenir. Yap bir bina, dursun herkesin karşısında dağ gibi. Herkes desin Köyler Birliği'nin parasıyla yapıldı! Hem de eşek ölür semeri, insan ölür eseri kalır... değil mi?»

Şehir Kulübü, üst kata taşındı hemen. Orda burda «süründuğü» yetti böylece. Kirasını da «sembolik» yaptılar. Özel İdare Müdürü, Valinin emrinden çıkabilir mi? Hem memurlar kim için çalışıyor? Köylüler için. Bina kimin? Köylülerin. Üç aşağı, beş yukarı olmuş, ne fark eder? Taşındı Şehir Kulübü. Yeni kornişler, perdeler, bazı odalara jaluzeler, masalar, koltuklar, oyun takımları, bilardo masası, buzdolabı, büfe, halı, halı, halılar, avizeler, çiçek saksıları... Yedi katın üstünde tek kat, geniş, ferah, tarla gibi bir kulüp oldu. Böyle bir tanesi yalnız Maraş'ta varmış, başka yerden haber gelmiyor. Bir de İzmir Ticaret ve Sanayi Odası'nın... Doğu, güney ve batı yönlerine üçer metrelik «teras»lar bırakmışlar. İsteyen çıkıp orada oturuyor, hasır koltuklar, şezlonglar, oyun masaları, tavla, bezik takımları da taşınıyor. İsteyen içerde, isteyen dışarda açık havada, otursun, oynasın, hoş geçirsin vaktini...

Kaloriferler yanıyor kış gelince. Asansör var kalbi olanla-

ra. Bundan iyisi gerçekten can sağlığı. Daireden çıkan buraya geliyor, burdan da eve gidiyor. Bazıları gitmek istemiyor hatta. Sadece memurlar, müdürler değil, doktorlar, tüccarlar, avukatlar, eczacılar, adliyeciler, bazı subaylar çıkıp buraya geliyorlar. Bir büyük salon, iki yönetim odası, dokuza on iki genişliğinde şirin bir konuk salonu, üç oyun odası, alaturka, alafranga tuvaletleri... Konuk salonunda çuhadan yeşil örtüleriyle üç masa. Koltukları da geniş ve rahat. Ara sıra Vali de geliyor. Ankara'lı konuklar da burada oturuyor bazen. Ocak sadece çay kahve için değil. Kebap, köfte, ızgara falan da veriyor. Buzdolabında her zaman böbrek, koçyumurtası, hatta pirzola, mevsimine göre domates, kıvırcık salata, kavun, peynir, üzüm, elma, meyva... Büyük salonun köşelerinde, konuk odasında, oturup ufak ufak demlenmek de olanaklı işlerden.

Doktor Zihni sık gitmez buraya. Vakti yoktur. Vakıf Hanı'ndaki muayenehanesinden partiye, partiden oraya, eve, ara sıra çoluk çocuk Meram'a, karısıyla Alâaddin'deki lokantalara, arada bir sinemaya, binde bir de Ankara'dan, İstanbul'dan gelen tiyatrolara... Şehir kulübüne «maaile» gitmek «âdet değil» zaten.

Bu gece gidişinin nedeni var, Vali'yle bezik oynayacaklar. Telefonla konuştular. Hıdır ile Musa'dan sonra açtı: «Ne oldu Sayın Valim, neye bağladınız Kantarma'lı arkadaşların işlerini?» sordu. Vali de anlattı biraz telefonda. Kızdığını, öfkesini, tembelliklerini, şımarıklıklarını söyledi uygun biçimde, uygun ölçüde. Nasıl olsa duymayacak mı? «Azarladım bunları! Yok grayder dedim! Yarın da jandarma göndereceğim dedim! Bozum tozum gittiler...»

«Tabiî canım!..» Dr. Zihni traşladı Vali'yi. «Ne de olsa tabanları köylü! Gerçi iyi arkadaşlar ama, şımarabilirler, iyi etmişsiniz! Biz bunların şımarmadan gelişmelerini sağlamalıyız! Öyle değil mi efendim? Çok iyi yapmışsınız, buyurduğunuz gibi ara sıra kulaklarını çekmek lâzım!..»

«Kulüpte konuşuruz ya, çok iyi ettim, azıcık burunları kırılsın kerataların!..»

Torunoğlu sonra gelecekti. Asansörden, Ağır Ceza Yargıcı

Dündar, Avukat Şadi Ardalı ve Eczacı Ramiz'le çıktılar. Doluydu içerisi. Sigara ve puro dumanı havayı almıştı. Yönetim işlerine bakan İbrahim, Amerikan barda oturuyordu, kalktı görünce: «Ooooo Zihni Abi, hangi rüzgâr attı? Yüzünü gören cennetlik valla! Hoş geldin...» Sıktı elini. Ötekileri de selâmladı ayrı ayrı.

Fısıldadı İbrahim'in kulağına, «Vali Bey gelecek! Torunoğlu falan bezik oynayacağız. Nasılsın bakalım? İyisin ya? Hiç işin falan olmuyor mu yahu? Sen de aramıyorsun beni. Zerrin çalışıyor mu bankada? Rahatı iyi mi? Memnun mu?» İş Bankası'na yerleştirmişlerdi liseden sonra okumayan kızını.

«Ellerinden öper, hörmetler eder! Madem Vali Bey gelecek, size konuk odasını açayım Abi! Tertemiz! Bir şey alır mısınız?»

«Yok, yemek yedim. Belki sonunda, Vali Bey gelince...»

Geçip gitti duvarın dibinden. Altıoklar'dan Halil'le, Dr. Muammer Hızal'la, tüccardan İsmet Kalfa'yla selâmlaştı. Doktor Hıfzı da gelmişti, el sıkıştı. «Zihni Bey, gönderdiğin hastayı yatırdık! Basit bir ameliyat gerekiyor, yapacağız. Fakat benim de size işim düşecek, bir gün geleceğim! Bizim derneğe yardımlarınızı rica edeceğim! Değil değil, para yardımı değil! Daha çok manevî müzaharet... rica edeceğim.»

«Teklif yok, beklerim her zaman...»

«Bir miting düşünüyoruz, tel'in mitingi!..»

«Destekleriz, kahrolsun komünistler!..»

«Sağol Abi, Tanrı Türk'ü korusun!..»

Savcı Uğur oturuyordu konuk odasında. Şeker Fabrikası Müdürü Kâmil Orcan vardı yanında. Savcı Uğur gelmezdi kulübe. Belki bir konuyu konuşacaklardı. İbrahim buraya aldı onları. Belki çıkar giderler birazdan. Çıkmasalar da genişti oda.

Yanı sıra gelmişti İbrahim. «Gaven nasıl olsun Abi? Azşekerli? Tamam! Kendi elimle yaparım Abi... binde bir geliyorsun!»

Günlük gazeteleri getirdi sonra gidip. Okudu birinci sayfa haberlerini bir çırpıda. Kaldırıp koydu yanıbaşına. «Hepsi bir-

birinin aynı! Başbakan Sıvas'ta Nasrettin Hoca fıkrası anlatmış...»

İl Ziraat Müdürü Cevat Bey geldi on dakika sonra. El sıkıştılar. Emniyet Müdürü Hikmet geldi. Jandarma Alay Komutanı geldi Vali Beyle. Torunoğlu geldi. Dört kişi oturdular beziğe. Emniyet Müdürü ile Torunoğlu seyredeceklerdi. İbrahim kahveleri getirdi az sonra.

«Yahu bir ufacık sondaj bize nelere patladı?»

«Çok da değil efenim, 17 ¼'lük bir makkap!»

«Ama buradan kapıyorsun, oradan tepiyor!..»

«Yeraltı sularının doğasını bilmiyoruz efenim! Daha doğrusu «su»yu bilmiyoruz. «Su» büyük bir konu. Suyun yaptığı işler o kadar büyük ki! Jeolojik ve jeomorfolojik açıdan yeraltını iyi bilmek gerekiyor. Kayalar kayalar kayalar... Bunlar çeşitli tuzlarla yüklü olup, sular bunları devamlı olarak eritirler. Bu yeni bir görüştür efenim... Amerikan üniversitelerinin ve Jeomorfoloji Cemiyeti'nin yayınlarından anladığımıza göre bizim bu konulardaki bilgimiz oldukça azdır...»

Torunoğlu güldü: «Araştırma ciddî ve pahalı iştir! Kim yapacak araştırmayı? Büyük kadroların geliştirilmesi ve büyük paraların yatırılması gerekir. Ayrıca ciddî bir sistem ister. Özel sektör ve kamu yatırımlarının araştırmaya dayandırılması halinde, araştırmaya duyulan ihtiyaç daha çok kendini hissettirecektir...»

«Çok iş yapmak lâzım memlekete... çok!» Dr. Zihni.

«Yalnız devletin gayreti yetmez...» Vali.

«Tabiî, vatandaşlar da çalışacak!..»

«Köylüler, bilhassa köylüler...»

«Köylü kentli, hepsini çalıştırmalı!» Emniyet Müdürü.

«Biz bu havanın içinde kimseyi çalıştıramayız!»

«Kendimiz de çalışmasak olur mu olur...»

«İçtimaî sınıf ve zümreler arası tezatlar...»

«Komünizmle Mücadele Cemiyeti'ni desteklemeli...»

Savcı Uğur Beyle Şeker Fabrikası Müdürü, «iyi geceler» dileyip gittiler. Oyun hızlandı. Çıt çıt çıt edip duruyordu mar-

köz. Az sonra iki kişi çekildi. Vali'yle Zihni vidolu beziğe geçtiler.

«Bu Halk Partisi'ne nooluyor yahu Doktor?»

«Dökülüyor...»

«Sen yirmi yedi yıl iktidarda kal...»

«On beş yılı Atatürk'ün...»

«Eserler de O'nun eseri...»

«Çok ciddî operasyonlar gerek Vali Bey!»

«Münevverler köye gidecek...»

«Bu Kantarma'ya bir grayder...»

«Kaç tane var koca ilde biliyor musun?»

«Yenilerini almak lâzım Ankara'dan...»

«Amerika'dan...»

«Her neyse...»

Vali sordu JKK'a: «Hatıp Karakoluna telefon ettiniz mi?»

«İki jandarma köyde efendim yarın.»

«Benim de niyetim var iki üç gün içinde!»

«Haberim olursa bendeniz de gelirim efendim.»

«Otur şehirde işine bak yahu Doktor!»

«Hay hay efenim, nasıl tensip buyrulursa?»

«Ama mutlaka gelmek istersen...»

«Gelmek arzu ederim...»

Vali vido çekti, Doktor kabul etti.

Çıt çıt etti marköz gene.

Yönetim işlerine bakan İbrahim geldi: «Çay emreder miydiniz?» sordu.

«Eeee... birer çay, iyi olur. Doktor yeniliyor nasıl olsa!»

Ziraat Müdürü: «Kumarda kaybeden aşkta kazanır efendim!»

Emniyet Müdürü: «Buldun aşkta kazanacak adamı!»

Vali: «Siyasette kazanıyor!..»

«Yahu Doktor, ne zaman yolluyoruz seni Ankara'ya?»

«Eee yaklaştı seçimler, bu sefer işallah!..»

«Bizim için hizmet her yerde kutsaldır...»

«Daha büyük hizmetler için efenim...»

«Doktoru bakan olarak göreceğiz işallah!»

«Muhakkak Sağlık Bakanı, İçişleri Bakanı...»

«Bir bakan olsun da...»

«Daha çok yararlanır ilimiz!»

«Ülkemiz yararlanır efendim!»

«Kızınızdan haber var mı Vali Bey? Nasılmış dersleri?»

«Kaydoldu efenim, *School of Economics*'de okuyacak...»

«Londra'da değil mi efendim?»

«Tabiî, *London School of Economics!..*»

«Tebrik ederiz efendim, zeki çocuktu zaten!»

«Evet evet, yeniliyorsun Zihni Bey, teşekkürler...»

«Kaç ay oluyor, özlemediniz mi efendim?»

«Evlât... özlenmez olur mu?»

«Arada bir gidersiniz inşaallah!»

«Bakalım, bir fırsat çıkarsa?»

«Fırsat ne demek efendim sizin için?»

«İşler de çok şu sıra...»

«Kantarma'ya bir fen memuru emretmişsiniz...»

«Evet, birini göndermeliyiz, iyi olur!»

«Kanalın geçeceği yerlerde ihtilâfa düşerler!»

«Asıl onun için lâzım, birini gönderiverin...»

«İki üç gün de kalsın, tensip ederseniz?»

«Eeee tabiî, iyi olur...»

Dr. Zihni «rubikon» oldu, verdi oyunu. Çaylar geldi.

«Politikada kazanacaksınız, bu ona işaret!»

«Biraz asabım bozuk Vali Bey, ondan...»

«Bak şuna, asabım bozuk diyor, iyi oynuyorsunuz demiyor da!»

«Siz iyi oynuyorsunuz da efendim, benim asabım bozuk!»

«Hayrola bakayım? Neden bozukmuş asabın? Kantarma'ya grayder vermedik diye mi? Merak etme, veriz iki üç gün sonra. Beyşehir'den gelecek, başka yere vermez, Kantarma'ya yollarız...»

«Saağolun efendim, ama bundan değil asabım.»

«Allah allaah! Neden peki, söyle bilelim?»

«Özel bir mesele efendim, apartmanın kapıcısını koğmuş bizimkiler!»

Bir gülüşme oldu. Zihni'nin esmer yüzü parladı.
«Amasya'nın bardaa, bir olmazsa bir daa!..»
«Değil ama, buna alışmıştık, bizim hanım beğeniyordu!»
Gene gülüştüler. «Beğeneceği birini daha bulursunuz...»
«Ev alma, komşu al... apartman hayatı sıkıcı!..»
«Biri verir kömür parasını, biri vermez!..»
«Biri gelir toplantıya, biri gelmez!..»
«Boşuna dememişler ortak malda hayır yok!»
«Tekelci Sabri Bey tutturmuş Balkon çıkacam!»
«Bütün maliklerin rızasını alması lâzım...»
«Müstakil eve alışmıştık, belki satıp çıkacaz...»
«Tabiî, müstakil ev başkadır...»

«Dannn dunnn!.. Gu-guuk guk, gu-guuk guk!..» Ötmeye başladı duvardaki saat. Vali Bey kalktı. Emniyet Müdürü ondan önce davrandı. Jandarma Alay Komutanı kalktı, yürüdüler. Büyük salona uğramadan çıkma olanağı yoktu. «Bu Şehir Kulübünün her yanı iyi de, konuk odasının çıkışı kötü. Ayrı bir çıkışı olsa iyi olurdu...»

«Bir tadilât mümkün efendim!» Atıldı İbrahim.
«Yaptırabilirseniz hoş olur...»
«Emredersiniz efendim... derhal!»

Oyun oynayanlar, oturup seyredenler, teker teker doğruldular, kalktılar. Sağından, solundan, selâmları eliyle başıyla ala ala yürüdü Vali. Doktor Zihni kapıda uğurladı Vali'yi, ötekileri. Torunoğlu'yla kaldılar. Dönüp Avukat Şadi'nin masasına geldiler. Salonun köşesindeydi masa. Oturup satranç seyrettiler. Altıoklar'dan Halil, Şadi'nin vezirine bindirmişti. «Kiş dedim, sakın bakalım vezirini Şadi Bey!» Şadi, sağ yandan boş bir kareye aldı veziri. Halil koydu elini çenesine. Şadi paketini çıkardı. Sigara tuttu Zihni'yle Torunoğlu'na. Kendi de yaktı bir tane. «Düşünür gayri! Kahve içer misiniz? Olmazsa birer oralet yaptırayım... İsterseniz rakı getirteyim? Emredin bir şeyler...» Garsonlardan Cengiz geldi.

«Birer oralet içelim...»
Torunoğlu tembihledi: «Ilık olsun benimki!»
«Benimki de ılık olsun oğlum...»

«Yahu Zihni Bey! Noolacak bu Kantarma'nın hali böyle? Perişan olmuş adamlar! Topal Galip gelmiş Zaman Ahmet'e, Hüsnü Şifa'ya: 'Ankara'ya kadar gidip şikât edecez, bakmıyorlar, ilgilenmiyorlar!..' Yazık değil mi adamlara be dostum? Su içinde kalmış tarlaları! O da bir suya benzese? Acı mı acı! Ne ota ekine yarıyor, ne mala hayvana...»

«Bir çaresine bakacaz o işin Şadi! Yarın köylüler kazma kürek bir kanala başlayacaklar. Ardından bir grayder yollamaya çalışacağız. Vali Bey'den yarım söz aldık. Belki öbürsü gün bir gideceğiz oraya kadar...»

«Tabiî yahu, seçimler de geliyor! Bir koz daha vermeyelim Halkçılar'ın eline. Herifler alırlar ele, girerler yola... yarın!»

Elini salladı Zihni: «Nâpacaklar alıp da ele? Daha olmadı bütün zararını ziyanını tanzim ederiz köylülerin! Hiç bir şey diyemezler!»

«Demeseler de meseleyi öyle bırakmamak lâzım...»

«Haklı olmaya haklısın, biraz ihmal ettik...»

At'ı sürdü Altıoklar'dan Halil. Şadi anladı, piyon koydu önüne. Halil gene koydu elini çenesine.

«Ne zaman gideceksin Kantarma'ya Zihni Bey?»

«Yarından sonra belki! Vali Bey de gelecek gibi. Eğer gitmezse ben ayrıca giderim iki üç gün içinde...»

«Çumra yolunda galiba, yakın değil mi?»

«Yakın... on beş kilometre kadar!»

«Eğer istersen haber edeyim, bir görmüş olursun?»

«Bilmem ki? Bakarsın bir iş çıkar...»

«Ben gene haber edeyim de...»

«Memnun olurum!»

Halil, bir fil aldı Şadi'ye atını verip. Şadi atı aldı. Vezirle sokuldu, «Şah!» Bağırdı Halil: «Şah diyorum şaaaah!..»

Şadi güldü: «Anladık şah diyorsunuz!» Oynattı şahı.

«Üç el sonra matsın dikkat et!..»

«Bireh bireh bireh! Ne keskin oyuncu bu yahu?»

Oraletler geldi. Zihni'yle Torunoğlu içip kalktılar.

27

ESKİ ZAMAN KAZMALARI

Çok çok iki karışta kaldı en iyi yerlerin ekini.

«Mamır yağış olmadı ki!» Omzunda kazma, yürüyordu Musa. «Otlar çöpler gurudu. Ne yiyecek bu yıl mallar... gullar? Birer torba dakınıp çıkalım en eyisi yılı yağdar giden yerlere. Afyon, Eskişehir yanları nasıldır acap? Isparta'dan öte, Buldur'a doğru, Denizli, Aydın yanları, Manisa'nın İzmir'in oralar. En kötüsü burdan eyidir bence... bırağıp gidelim bali!»

Üye İdris yanı sıra geliyordu.

«Sen de omzuna bi gazına aldın, yörüdün gomşuyla! Galaydın köyde bee! Candarmalar felân gelecekler!»

«Candarmalar gelecek, Hıdır gelmiyor biliyon mu?»

«Nâpsın gelip? Yıkıldı herif!»

Sığır sıpa çıkmış, çobanlar dağılmıştı yazıya.

Fen Memuru Hüsamettin geldi Ziraat'ın cipiyle.

«Hem de erkenden! Nooluyor acap bunlara? Bir de gendi çıkıp gelsin de Valimiz!..»

Yanına muhtarı üyeyi alıp kuşluğa doğru keşfini tamamladı Hüsamettin. Kaplan Harmanı'ndan, Cinligeriç'ten, demiryoluna doğru uzanacaktı kanal. Oradan bir köprünün altından geçip, kındıralıklara verilecekti. Ama kındıralıklarda nolacaktı acı su? İyi kötü köyün sığırı sıpası yayılıyordu. Orayı da batırırsa? En eyisi demiryolunun iki yanındaki şarampollara bırağıvermek değil mi adamım?» Çok sordu Musa, Fen Memuruna. Ama o tutturdu, «Kındıralıklara ulaşacak!» Bereket Ali'nin tarlası, Veli'nin tarlası çekişi olmadı. Upuzun, dosdoğru uzanacak kanal. Bakarsın iki üç yıl sonra kurur. Hep akacak değil ya böyle! Onlar da sürerler kanalın yerlerini. «Ah grayder geleydi!» Yok, o kadar da iş yok ama üşeniyor köylü. Üşençlerinden birbirlerine daklaşıyorlar.

Daha ilk kazmayı vurmadan öttü Topal Galip:

«Hani nerde adamın? Ne gelmiyor? Yaptı etti, koca belâyı sardı komşunun başına, şimdi de imeceye gelmiyor öyle mi?»

Güldü Musa: «Eksik yazıcı gibisin Galiba! Yavu heç halden hamırdan bilmiyon! Herif hasta! Israr ediyorsan birazdan Sunacık'ı sesleteyim. Emme hasta masta belkim öğleye gendi çıkar gelir. Eğer daha ısrar edersen, onun sehemini ayırır goruz bi yana, gelir gece gece gazar gider...»

«Utancından gelemiyor öyleyse?»

«Zevklenme Galiba! Utancından gelemiyor!»

«Şimdi utanmış neye yarar? Evelinden utanacaktı!»

«Türkün aklı sonadan gelir bazan, napcan?»

Tabancasını yoklayıp öksürdü muhtar. «Türkün içinde çeşit çüşüt soylar vardır, bazılarınınki heç gelmez, acaba sen onu da bilir min?» Öksürdü, yürüdü iki üç adım. Dönüp geldi sonra: «Sen gaz gendi sehemini. Başgasınınkine garışma. Daha olmazsa çek git. Biz gazarız...»

Sıcak bindiriyordu başlarına başlarına. Her evden birer kişi hesabıyla gelmişlerdi. Altmış üç kişiydiler. Nişancı Muzaffer «ev» değildi, o da gelmişti. Hıdır da gelirse altmış dört olacaklardı. Kazmaları ufak, kürekleri ufak, kazılıp atılacak toprak ise «dağ» gibiydi önlerinde. Gerçi boylu büyük tepeler yoktu. Ama kazacaklar kazacaklar, tâ demiryoluna ulaşacaklardı. Orayı da geçip kındıralıklara varacaklardı. «Haden bakalım hadeeen üşenmen! Üşenenin oğlu gızı olmazmış...»

Elinde bir kürekle Çil Ümmet geldi. Kâh kazıyor, kâh dolaşıyordu aralarda. Yürüyüp Topal Galip'in yanına varıyordu. «Sen ne geldin? Oğlun Salim gelse daha eyi olmaz mıydı? Ha bir gün galıvereydi tecaretten!.. Eksilir miydi hazinelerin? Topal bacağınla senin gazdığından noolur ula? Senin gazdığını ben sol elimlen gazarım soool!» Kızdırıyordu Galip'i. Sonra karşısına geçip gülüyordu. «Gızma Galiba! Hemi de yan yun gonuşup gomşuların guvayi maneviyesini gırma! Üç dört arkadaş verdiniz gafa gafaya, ikilik çıkarıyonuz köyün içinden. Ne nüzum var halbuysam ikiliğe? Hepimiz aynı bokun içinde değil miyiz?»

Galip kalmıyordu lâfın altında:

«Tek duranın teknesi devrilmemiş! Duragosaydık noolurdu? Kakıp gittik sular istedik Başgan köye geldiğinde. Neye istedik? Daha heç bi köyde böyle iycatlar yoğuken neye önlere geçtik? Ha duraydık biraz, öteki köylere geleydi de ondan keri dilekçeler vereydik!..»

Çekişe çekişe kazıyorlardı. Kıdım kıdım eşiyorlar, yığıyorlardı iki yana. O gün öyle geçti. Akşama İdris bir düşünce attı ortaya. «Yani iycat çıkarıyor felân demen de, iki üç çivt goşturalım, sabanla sürelim, sonra da küreklerle yanaşıverelim! Böyle gazmayla uğraşıp durmayalım...» İdris'in düşüncesini destekleyenler oldu. Gülenler oldu.

Ertesi gün üç çift koşup geldiler. Birini muhtar getirdi. Gidip geldiler fen memurunun işaretlediği çizi üzerinden. İnce uzun «tir»ler çizdiler. Sonra da atmaya başladılar kürek kürek. Öğleye doğru yorulup bittiler gene. «Anam anam, gadın anaaam!..» İnledi İsli Cemal.

İkindi zamanıydı, üç otomobil saptı şosadan. Muhtar koştu, ama yetişemedi. Arabalar geçip gittiler köye doğru. «Acaba seyirtsem mi arkalarından? Yoğsam bakıp dönerler mi bu yana?» Düşündü muhtar. Sonra Bekçi Ahmet'i yanına aldı, yürüdü köye. «Belki otururlar gavenin önüne. Varıp sahap olayım çıkıp gelen konuğa...»

Keseden gitme olanağı yoktu. Gölü dolanmalıydı önce. Göl bütün Kaplan Harmanı'nı kaplıyordu. Alt başından koştu. Bekçi yetişemiyordu. Uçuyordu. Ama daha İsli Cemalgil'in damın dibine varmadan arabalar geri söktüler. Burun buruna geliverdiler. Musa, âdeta bir içgüdüyle kollarını kaldırdı havaya. Birden fren yaptı öndeki araba. Bir sağa, bir sola yalpaladı Musa. Şoföre gitti. Vali arkadaydı. Dolanıp o yana geçti. Çıkardı şapkasını. Bastı göğsüne. Eğilip uzattı başını cama doğru. «Safa geldin Vali Beyim? Hoş geldin köyümüze!» Askerlikteki gibi bağırıyordu. Arabanın arka kapısını açıp çıktı Vali:

«Dur yahu nooluyorsun, ne bağırıyorsun?»

«Köylü aşşada Beyim! Ganal gazıyoruz sayanda!»

Musa'yı bağrından itti Vali: «Nerde? Göster bakayım!»

Arkadaki arabadan Dr. Zihni'yle Avukat Şadi indiler. Ko-

şup geldiler. Baktı olmayacak, ikinci arabadan Ziraat Müdürü Cevat Bey de indi. Vali gülüyordu. Musa kolunu uzatıp gösterdi: «Şu yandadır Beyim, Gaplan Harmanı mevkisi deriz!..» O yana uzatıyordu şapkasını, «Göstereyim efendim!»

«Hadi düş bakalım önümüze!..» Yürümeye başladı Vali.

Vali'nin arabasında JKK vardı, o da çıktı.

Ziraat Müdürü, yardımcısı Nevzat Bey yürüdüler.

«Uzak mı?» Vali sordu.

«Hemen şurda Beyim!» Şapkasını uzattı Musa.

«Kaç saat çeker?»

«Saat çekmez Beyim, bi çeyrek bile yok!»

«Araba gitmez mi?»

«Gider emme aşınır Beyim, ne nüzumu var?»

Güldü Vali. Ayaklarına çizme çekmişti. Elinde bir kamçı vardı. Çat çat vurup duruyordu. Ziraat Müdürü de bir golf pantolonu takmıştı bacaklarına. Nevzat Beyin kolçakları yoktu bu sefer. Fakat iki büklüm yürüyordu. Yan basıyordu, bükülüp düşüyordu ikide bir. Tarlanın kesekli yerlerine gelince daha çok düşüyordu. Tel saplı gözlükleriyle bol ışıklı kırlarda gözleri kıpır kıpır edip duruyordu. Camdan adama benziyordu Kantarma'nın kırlarında. Düşşe kırılacaktı. Elini her zaman burnunda, gözünün önünde gezdiriyordu. Ona bakarak Cevat Bey daha yakındı toprağa. Kaba kaba basıyordu. Ayakkabıları pek elverişli değildi ama köye düşşe iki günün içinde uyardı, öyle bir etki yapıyordu. Vali de yürümek istiyordu çizmelerini giymişken.

«Bütün komşular çıktı mı? Jandarmalar geldi mi?»

«Çıktı Beyim! Candarmalar da geldi!..»

«Jandarmalar gelmeden çıkamaz mıydınız?»

«Haşa Beyim, köyümüz çok usludur, candarmaya ne hacat? Hemen çıktı gomşular. Zaten gendi eyiliğimize bir iş değil mi? Gelip anlattım, grayder yoğumuş, Vali Beyimizin selâmı var, olsaydı verecekti, ne teklifi var deyi cuvap verdi, elinizle gazıverin diyor dedim, aleykümselâm dediler, gazmasını alan geldi! Gazıyorlar eyi kötü. Emme el işi ne de olsa. Küreklerimiz de gumpanya küreği olmadığına, iş üremiyor!..»

Muhtarın sözleri yumuşattı Vali'yi. Çıkışmak istiyordu halbuki. Gene de çıkışma yolunu açık tuttu. «Neyse gidiyoruz bakalım, göreceğiz! Köylü dediğin çalışkan olacak muhtar! Yatan köylü istemiyorum! Şımaran köylü hiç istemiyorum...»

«Haşa Beyim! Ne demek? Nasıl şımarabilir? Nasıl yatabilir köylü? Yatarsa gışın ne yiyecek? Dahi bu yıl bile düşünüyoruz, valla ahacık şu ekinleri görüyon, iki garış yok en eyisinin boyu! Gatti maffolduk bu yıl biz. Sade biz değil, heralım tekmil ova maffoldu. Koçasar yanları da böyleymiş. Gomşular diyorlardı: 'Bi yağmur dovasına bali çıkalım!' Emme artık geçti heralım deyi ben müsadetmedim!»

«Dur bakayım, neyi müsade etmedin?»

«Eee vakti geçti, bize yağmur şimdiye gadar ilâzımdı, şimden keri yağsa da bir faydası olmaz ki efendim!»

«Yok yok, başka bir kelime kullandın, onu söyle!»

«Rahmetin vakti geçti, ekinler eriyor dedim...»

«Yani muhtar sen varsın ya, seni alıp... okutmalı okutmalı, bayâ okula yazıp okutmalı!..»

«Vaktini geçirdik Beyim! Şimden keri okuyamayız gali!»

«İşte bu kelimeyi diyorum! Ne dedi size Başkanımız?»

Güldü Musa: «Haaa! Bu keleme bizim gadim kelememiz olduğundan, dil alışganlığı olaraktan gullanıyoruz, ayıp bi keleme mi acaba? Bilgimiz yok bu hususta...»

«Ayıp değil de biraz kaba, anlıyor musun?»

Başını kaldırıp «cık» etti Musa.

«Kaba olduğu için kullanmayacaksınız!..»

«İncesinin bize bek nüzumu da yoğ emme...»

«Bak bak! Sen ciddî mi konuşuyorsun? Benimle alay mı ediyorsun?»

«Töbe Vali Beyim, haşa! O nasıl keleme? Heç bir muhtar, bir valiylen alay edebilir mi? Ben zatına köyümüzün lisanını gonuşuyorum. Yani biz nezik kelemelerle hanım dili gonuşmayı bilmeyiz, onu diyorum zatına...»

«Ama Başkanımız dedi ki, kaba söz bunlar kullanmayın!»

«Esgiden, Atatürk'ün, İsmet'in zamanında, hattâ padişahların zamanında, hökümet, köylülerin kelemeleriyle uğraşmazdı

heralım. Yani ben o günlere bek gavuşmadım, gayınpederim Çil Ümmet de söylemiyor. Bunu yeni duyuyoruz. Eğerkine şimdi böyle bir ganun varısa, deral tatbik ederiz. Ulûemre itaat! Gökten ne yağarsa bizim köy gabıl eder işallah! O yandan heç kuşkun olmasın. Tabii biraz zorluk verir, gadim lisanımızın kelemelerini nezik kelemelere çevirmek goley olmaz, emme ne yapalım, biraz uğraşırız gali!»

JKK ceketinin ucundan çekti muhtarın. «Dikkat et be evlâdım! Hem çok konuşuyorsun, hem de hataları tekrar ediyorsun! Dinlesene Vali Bey ne buyuruyor? Şunun şurasında il merkezine on dakikalık bir köy, hâlâ 'gali', 'bali', 'goley' falan... olmaz böyle! Dikkat et, iyi dinle Vali Beyi!..»

Musa durdu, yutkundu: «Başüstüne! Bundan keri dikkat ederim! Ederim... edeceğim efendim!»

«Aferiin, işte bu kadaaaar!..»

«Bırak kumandan!» Koluyla «yürüyün» işareti yaptı Vali. «Öyle ayaküstü, iki üç derste bellemez bunlar. Bunlara uzun uzun anlatmak gerek. Radyoları falan var halbuki. Radyo çok etkili bir eğitim aracıdır. Bütün dünya kabul etmiş. Üyesi bulunduğumuz Birleşmiş Milletler'e bağlı UNESCO örgütü de az gelişmiş ülkelere bu yolda tavsiyelerde bulunmuştur. Fakat bunların dikkatleri zayıftır... Döndü muhtara: «Radyonuz yok mu sizin? Hiç dinlemiyor musunuz?»

«Dinleriz Beyim! Köyümüzün gavesinde olduğundan başga şahsan benim evimde de vardır söylemesi ayıp. Emme tabii pillen çalıştığına, türkülerde açıyoruz!»

«Haberler'i dinlemez misiniz?»

«Dinleriz... Garagöz Hacivat oynar, onu da dinleriz!»

«Bol bol dinleyin de konuşmalarınız düzelsin!»

«Şeytan Hasan deye bir çocuk var köyde, istersen hemen çığırtırım, yani aynan radyonun gonuştuğunu gonuşabiliyor. Eğerkine hökümete nüzumu varısa bu çocuğu verebiliriz Beyim... daha esgerliğini yapmadı! Anası bubabı da çok yoksul olduğuna heç naz edemezler: 'Sayın dinleyicilerim! Burası Londura! Günün siyasi manzırası şööle görünüyoor. Birleşmiş Milletler Arabulma Gomüsyonu Temsilcisi Mister Atakamani dün

akşam Amisterdam'da verdiği demeçte...' Yani bunları aynan söylüyor!»

Vali durup JKK'a, Dr. Zihni'ye, Avukat Şadi'ye, Ziraat Müdürüne, Müdürün yardımcısına ayrı ayrı baktı. Sonra muhtara döndü. Ona da baktı daha dikkatle. Sonra İdris'i gördü. Gözlerini ona dikti. İdris, tıpkı askerlikteki gibi esas duruşa geçti, yapıştırdı ellerini. Sımsıkı, dimdik, gözlerini Vali'nin gözlerine dikti, beton gibi...

«Rahaaaat!..»

Komuta uygun olarak sol ayağını fırlattı İdris.

Muhtar güldü: «Esgerliğini onbaşı olarak yaptı Beyim!» Durdu, «Evelisi gün makamına barabar geldiğimiz arkadaş vardı ya, o da çavışdı. Şimdi biraz keefi yok, yatıyor evinde. Yani daha açığı, bu su meselesine bozulduğu için, gaharinden çıkamıyor. Suçukuyor, utanıyor gomşulardan...»

«Neye utanıyor, noolmuş?»

«Hatırlamıyor musun? O istediydi Başganımızdan suyu! Şimdi de böyle acı çıkınca utanıyor. Sanki gendinin yüzünden böyle olmuş gibi. Çok diyorum emme dinlemiyor... Zekâlı arkadaştır. Mamirlik felân verilse yapabilir. Garısı da çok insanlıklıdır!..»

Elini başına götürüp parmaklarını çabuk çabuk oynattı, JKK'a göz etti Vali. İçinden ekledi: «Oynatmış galiba bu!»

JKK kızdı, öksürdü, yere baktı.

Tarlanın kesekleri arasından, an'larda kurumuş dikenlere, taşlara basaraktan, önden önden yürüyordu muhtar. Hem de kollarını büyük büyük açaraktan konuşuyordu. Vali'nin ve öteki konukların önünde, her zamanki olağan duruşlarını, sesini, bakışını yitirmiş, bambaşka bir insan olup çıkmıştı.

«İşte bu daşların dikenlerin arasında, açlıkla tokluk vede varlıkla yokluk arasında Vali Beyim, bizim köyümüz Kantarma, hemi de öteki köyler, Hatıp, Resül, Boruktolu, Hayıroğlu vesayire... adları başga tabii onların, yaşıyoruz efendim! Hıdır'ın hakkı var. Su olmazsa bizim işlerimiz küldür Beyim. Çok değil, bundan onbeş gün önce, birer ikişer saatcık yağıvereydi, bu yıl paçayı gurtarırdık. Emme yağmadı. Biliyon mu, zengin

olmak değil meramımız, sadece garnımızı doyurmak. Malın maşadın, çoluk çocuğun garnını... Emme bu yıl doymaz! Bu yıl gış çıkmaz...» durakladı, 'gali' diyecekti, hemen toparladı kendini, «çıkmaz bizim köyden!..» Kesti.

«Çok var mı daha suyun olduğu yere?»

«Az galdı, vardık olduk Beyim!»

Gölün kıyısında durdular. Tarlalar silinmiş gitmişti. Suyun çıktığı yerler görünmüyordu. Gittikçe yayılıyor, gittikçe çoğalıyordu su. Muhtar kolunu uzatıp gösteriyor, konuşuyordu. Ama anlatamıyordu. Birden akıl etti, eğilip taş aldı yerden, gerilip fırlattı: «Olmadı, dutturamadım Beyim!» Eğilip bir taş daha aldı, gerilip gene fırlattı. Gözüyle izledi taşın havada çizdiği yayı. «İşte o düştüğü yer var ya, ondan on metro gadar öteden çıktı ilkin su. Orayı betonla gapadık.» Eğilip bir taş daha aldı, bir daha gerildi, fırlattı. «Az solunu... orayı deldi bu sefer! İkinci sefer gamyonlar geldi. Ustalar felân... Çok beton döktüler. Emme bu sefer de beri yandan patlattı. Baksana gorrk gorrk gorrk... büngüldeyip duruyor imanı yok!»

Vali bakıyordu, şaşkın. Gözleri büyümüş, zaten büyük olan dudakları sarkmıştı. Suyun aldığı yerlerin genişliğini ölçmeye çalıştı gözleriyle. Sonra köye baktı. Yandaki yakındaki tarlalara baktı. El etti beraberindekilere. Yürüdüler.

Muhtar gene önden önden yürüyordu. Köylülerin kanal kazdığı yere vardılar. Dikilip baktı Vali. Kimi kazmayla, kimi kürekle, kimi de çifte koşulu öküzlerle daha sıkı bir çalışmanın içindeydiler şimdi. Durup uzun uzun seyretti Vali. Bir yaptıkları işe, bir dönüp epey uzakta kalan göle baktı. Sordu: «Nereye akıtacaksınız bunu?»

Kolunu uzatıp gösterdi muhtar:

«İlerde kındıralıklar var Beyim... oraya!»

«Otlak değil mi oralar?»

«Evet, mal güderiz efendim...»

«Orayı da doldurunca malı nerde güdeceksiniz?»

Sustu muhtar, başını eğdi yere.

Ziraat Müdürüne baktı Vali:

«Haberiniz yok mu bu durumdan?»

«Yok efendim! Bendeniz Fen Memurunu gönderdim. O da tabiî köylülerin arzusuna göre bir çizim yapmış anlaşılan...»

Muhtar başını kaldırmıyordu. Baktı Vali:

«Yahu muhtar, bana ciddî konuş evlâdım, o zaman malı nerde güdeceksiniz?»

«Emme akıtmazsak köyü alacak Beyim? Tarlaları alacak? Önce mal mı, can mı Vali Beyim? Biz tabii önce canımızı düşünüyoruz efendim...»

Vali de eğdi başını. Bir süre kaldı öyle. Sonra kaldırıp göklere baktı. «Daha ciddî tedbirler düşünmek gerekir, daha ciddî!» Yürüdü.

Ardından muhtar da yürüdü. Yürüyüp yetişti:

«Babana rahmat! Gözel dedin! Çok ciddi...»

Köylülerin eğilip çalıştığı dizinin ucuna vardılar. Durdu Vali. Durup seyretti biraz. Köylüler, kimi elindeki iyice kütelmiş kazmalarla kazıyor, kimi parçalanmış, ufalmış küreklerle atıyor, bir yandan da kollarının, bacaklarının arasından Vali'ye ve yanındakilere bakıyorlardı. Vali, elinde kamçı, dikiliyordu. Ayaklarında çizmeler, çizmelere şarp şarp vuruyordu kamçısını. Vuruyor, çalışan, çırpınan, çırpındıkça ter içinde kalan köylülerle bakıyordu. O kadar ince bir arık açıyorlardı ki, «Acaba alay olsun diye mi kanal diyor buna muhtarları?» Gölün yanında bu kanal şaşırtıyordu Vali'yi. Göl, büyük bir göldü köyün kıyısındaki. Bunu acaba nereye sığdıracaklardı ve bu incecik kanaldan götürüp nereye dökeceklerdi?

Hiç bir şey demedi. Selâm bile vermedi. Döndü izinin üstüne. Yürüdü. O yürüdü diye ötekiler de yürüdüler. Bir süre keseklerin arasından gitti. Sonra durup şosayı aradı. Epeyce vardı. Gene yürüdü. Vali yürüyordu. Çünkü ayaklarında çizmeler vardı. Ama ötekilerin böyle bir tedariği yoktu. Onlara zor geliyordu. Avukat Şadi falan batıp çıkmıştı. JKK da rahat değildi. Hele Ziraat Müdürü yardımcısı Nevzat Bey'in hali temelli bitikti. Bir kolayı olsa da arabalar çekip gelse çok makbule geçecekti. Ama Vali yürüyor, yürüdükçe arayı açıyordu. Muhtar da onun yanı sıra gidiyor, elini kolunu sallayarak bir şeyler anlatmaya çalışıyordu.

Konuklar o gün şehre döndüler. Birer banyo aldılar ve beğendiler yattıkları yerleri. Bu yüzden de rahat birer uyku uyudular. Deliksiz, titremesiz... Bir yandan açık hava, bir yandan kesekli tarlaların yorgunluğu... Özellikle Nevzat Bey'e çok iyi geldi. Vali de hoşnuttu bu yorgunluktan.

28

ÇOK SIKMIŞSIN DİŞİNİ

«Hıdııır, aaaaa Hıdıır!..»

Değneğini merdivenin ağaçlarına vura vura Çil Ümmet çıkıp geldi. Sunacık kapıya koştu. «Geç Ümmet emmi, geç buyur!» Elinden tuttu, içeri aldı yaşlı adamı. Çıkardığı pabuçları da döndürdü hemen. Çabucak yetişti, kolundan yede yede, Hıdır'ın başucuna getirdi. Altına bir koyun postu attı: «Buyur otur...»

Hıdır yataktaydı. Yorganı göğsüne çekmişti. Başını da yüzaşağı yastığa koymuştu. Kaldırıp baktı, gene eski biçimini aldı. Elinde mendil vardı, basıp duruyordu alt çenesine.

«Eeee, geçmiş olsun yavu! Yattın galdın, nooldun böyle? Yavu biz seni şaka ediyor felân sandık, neyin var, nerem deyon?»

Çil Ümmet yerleşmeden Musa çıkıp geldi.

«Yavu adamım, yatmanın goleyini buldun, heç kakmıyon biliyon mu? Yoğsam ciddi mi yavu? Nerem deyon söyle hele? Ulan eğerkine ciddi hastayısan bir araba goşturayım? En birinci dokturlara götüreyim. Zeyni'yi bırak, Hocanın oğlu Hıfzı Bey'e götüreyim. Muammer Hızal'a götüreyim. Söyle, nerem deyon?»

Sunacık, bir post da Musa'nın altına attı.

«Biz gomşularlan, eyi kötü, ganalı gazıyoruz. Akıdacaz o suyu. Vali diyor 'Mallar nerde yayılacak?' Malı batsın, o bir iki tarlayı gurtaralım da!.. En bari baştan Topal Şeytan'ın gaharinden... Benim bubalığın da tarlası gitti... Gaveci Mamut somurduyor. Sen de batan tarlanın marağından hastalandın bak! Gomşular da suyun marağından puntolacak! Eyisi mi eşelim bir ganal, aksın gitsin! Emme zor iş adamım! Öyle insan guvatıylan olacak gibi değil. Motur guvatı ilâzım. Hele şükür ki gomşular duttular...»

Teslime çıkıp geldi:

«Geçmiş olsun Hıdır ağaam! Yattın galdın, hayrola? Yoğsam gizli bir derdin mi var, bize demiyorsun?»

Teslime'nin altına da katlayıp namazla'yı koydu Sunacık.

Hıdır doğruldu, yastığı duvara dikti, yaslandı ardına. Elindeki kirlenmiş mendili alt çenesine bastı gene. «Hoş geldin Ümmet emmi, hoş geldin Musa, hoş geldin gomşu! Yattık galdık haggaten! Yavu bütün dişlerim zızlıyor, ne yapacağımı şaşırdım. Biri, ikisi değil, bütün çenem! Yumrukla furmuşlar gibi... Üyküyü düneği uçurdum...» Ağzında çaput tıkalı gibiydi, dedikleri zor anlaşılıyordu. «Gafam eyice gızdı, çığır Berber Nazif'i, ver çeneni eline, ne gadar zızlayan varsa çektir, dişler de gurtulsun, sen de gurtul! Zaten mamır diş yok ağzımızda... paklat hepicini...»

Musa sokuldu Hıdır'a doğru: «Aç bakayım şu ağzını adamım! Bakayım şu dişlerine! Belkim yaşlılığın alâmetidir... İnsanın çağı gelince dökülür bu imanı yoklar! Sonra yenileri çıkar... öyle derler! Aç bakayım...»

Güldü Hıdır: «Zevklenme yavu!»

«Valla zevklenmiyom, aç sen, anlarım ben!»

Açtı Hıdır. Eğilip baktı Musa. «İçerinin şavkı az geldiğine, bek göremiyorum, Sunacık da öyle sorudur, gı alettirikleri yaksanaaaaa (!) »

Gülüştüler.

Musa, gözünü alıştırıp bir daha baktı: «Yavu adamım, göğermiş senin ağzın! Hemi de gızarmış! Valla sen hapı yutmuşun! Ulan arapdaşşaa felân mi yidin yoğusam?» Sunacık'a döndü: «Gııı, senden habarsız geceleri Gaplan Harmanı'na doğru yayılmaya felân gitmesin bu?»

«Amaaaan muhtar! Evdeki otu bile yiyemiyor mamır, nere gidip de yayılacak?»

Teslime de güldü: «Yakın çayırlara dönüp bakmıyor, Gaplan Harmanı'nda ne işi var? Yaylım maylım değil de, maraktan Hıdır ağamınki. Sanki dünya yıkıldı, altında galdı. Bir suyun marağına gendini maffedecek!»

Musa, Sunacık'a baktı endişeyle:

«Bunu alıp gitmek ilâzım şehere. Ne Berber Nazif, ne okuma üfürme, dokturluk olmuş bu! Heç vakit geçirmeden, anladın mı adamım, hemen götürmek ilâzım!»

«Nasolsa yolunu biliyoruz!» Öksürdü Çil Ümmet. «Ganalı da gomşular gazıyor. Daha olmadı ben de her gün devam ederim. Siz gidin bugün. Yalınız gitmesin, ikiniz gidin...»

Sığır hergele çıkmıştı. Sunacık inledi: «Çapa çapılacak, çırpı gelecek, ekinler erişiyor bi yandan. Köy ganal açmaya bulaştı, varıp iki gazına furamadık bi yandan...»

«Dert dert üstüne, yaz gadı efendi! demiş. Üzülme Sunacık...» Kalktı Çil Ümmet. Teslime kalkmadı. «Ben oturayım biraz buba. Bir işi felân varsa Sunacık abama yardım edeyim...»

Musa da kalktı: «Ben de Gaplan Harmanı'na doğru bi varayım, bi tevtiş edeyim gomşuları. Sonra gelirim. Olmazsa barabar kakar gideriz şehere. Nasolsa Meram'ın safasına alıştık. Para yimenin dadını aldık. Bi de bu mahanaylan varır geliriz...»

Sunacık, muhtarın ardından çıktı. Hayatta fısıldaştılar: «Bu Doğan'ımın işlerini çok marağ ediyom. Öğretmeni demiş, 'Seni İvriz'e yazdıralım, imtanlara gir...' Havtaya o da şehere gidecek. İmtanlara girecek. Ha dedim, o güne gadar biraz dersine çalışsın. Değilse bir kürek verip eline, yollayacaktım eyi kötü, bu yüzden yollayamadım. Gomşular da homurdanır ya, kusura galma...»

Elini çırktı yere yere, «Ettiğin lâfa bak! Değme çocuk çalışsın! Eşşek sürüsü gadar köylü, başga ne işleri var, gazsınlar! Bir onun gücünden nolur? Ganalının Allah belâsını!..» İndi gitti muhtar.

Teslime Hıdır'ın yanına sokuldu.

«Unuttu sanma gomşu! Sözümdeyim. Gonuşacam Nişancı Muzaffer'le. Zaten biraz çıtlattım. Sona beni orta yerde gomak yok bak!» Gene ağrıyan çenesine bastı mendilini. «Gendi elimden bi şey gelmiyor, eyisi mi, gelecek bir arkadaş bulmaya yardımım olsun! Bak oğlan gitti geldi, köyün örfünden çıkmıyor. Yani meselâ yarın ya eğleşir burda bi iş dutarsınız, yada çeker

Manisa'ya Menemen'e gidersiniz. Şimden keri bizimki doğduğun yer değil, doyduğun yer! Bana ona göre bi cuvap ver de sözüm yerde galmasın...»

Elinde dört şiş vardı. Bir erkek çorabının topuğunu aşılıyordu Teslime. Dürtüp duruyordu şişleri. Dastarını çenesinin altından toparlayıp sıktı, bir daha sıktı:

«Bana bunları ne söyleyon Hıdır ağam? Ben sana gelip gendi derdimi açtım, sen de bana bi şey demedin. Çok yücelere yığdın yükünü. Şimdi de diyorsun ki, 'Seni Nişancı Muzaffer'e...' Ben Nişancı Muzaffer'i gendim göremeyom mu? Madem beni biraz düşünüyordun, neye bokumun üstüne oturtagodun? Ben sana gendi dilimle, gendi ayağımla geldim. Heç duydun mu şimdiye gadar başga birine vardım mı böyle? Başga demem, Allah belânı versin! Daha beter ol, bütün dişlerin dökülsün. Dışımdan acıyorum sana emme, içimden böyle diyorum...»

Titremeye başladı Hıdır:

«Gı sen matufladın heralım? Valla bak, sen çıldırıksın Teslime! Yani senin aklın yok gızım. Benden sana ne hayır gelir, hesapladın mı? Gı ben başıbağlı bi herifim! Saklı gaçamak, ne dat anlayacan deli? Halbuysam bak Nişancı Muzaffer mis gibi oğlan! Ben senin dipli eyiliğini düşünerekten gonuşayım diyorum. Gafanı çalıştır serseri! Gelip geçici havasları at garnından. Bak dünya nere gidiyor? Sen de o yandan yörü, nene gereeek?»

«Ağzına sıçayım dünyanın! Dünyadan bana ne? Daha yaşım yirmiki! Dünyayı nâpacam? Demiyorum ki orosbu olayım! Demiyorum ki sen de Sunacık abamı boşa beni al. Demiyorum ki gece günüz evimden çıkma. Emme gözünü aç da edirafına bak, eller ne yapıyor, dünya ne yapıyor? Sen dikmişin kör olası gözlerini yere, su su su su... işte buldun suyu! Ben sana soruyom, senin gendin serseri min, değil min?» Kolunu göğüslerinin altına tutup kaldırdı yukarı: «Bak!» Dastarını çözüp boynunu kulaklarını açtı: «Bak!» Sonra gene bağladı dastarını. «Boyum bosum mu yok? Etim budum mu yok? Bak... Saydığın yerler varımış. Batsın saydığın yerler! Beni heç saymeyon mu sen? Heç saymaya değer yanımı göremeyon mu?»

Soluğu kesildi kaldı Hıdır'ın: «Allah belânı versin Teslime!» Kapıya baktı.

«Asılım senin belânı versin Allah! Sen beni yanış, çok yanış anladın. Sandım ki ben gızgınlığımdan ölüyom da, önüme gelenin altına yatmak istiyorum. Onun için sana geldim... Asılım senin belânı versin Allah! Köyde ne ipsiz herifler var, gördüler mi yutgunuyorlar, yüzlerine bakmıyorum. Sen beni öyle yanış belledin ki, dutup seçip sana geldiğimi anlayamadın, asılım senin belânı versin Allah!»

«Nere gitti Sunacık? Ahır kürümeye felân mı? Bak, şu dişlerim böyle olmasaydı, hamırını çıkarırdım şimdi! Yuğurur yuğurur, bişmiş bazlamaya çeviririrdim!» Uzanıp tuttu Teslime' nin elini, sıktı var gücüyle. Çok sıktı farkında olmadan. Ama Teslime de sıktı Hıdır'ınkini. İkisinin de titriyordu elleri. Bıraktılar. Gene yatağa gömüldü Hıdır. «Pekey... Öyle olsun Teslime!.. Vadim olsun... Sil süpür harımını hayadını, iki üç güne gadar sendeyim, pekey... Dünyada yapmadığımı... pekey!..»

«Goca gafalı eşşek! Ben yaptım mı... pekey?»

«Ağşama dönersem şeherden ağşama, gecede günüzde...»

«Pekey!..» Kalktı Teslime. «Gelmezsen ben gelirim bak!..» Çıkıp yürüdü hayata. İndi merdivenlerden. «Sunacık abaaaa!..» Seslendi ahıra doğru.

«Gidiyon mu? Kusura galma Teslime! Küreyiverem dedim...» Çıkıp geldi elinin küreğiyle Sunacık. «Gine gel, güle güle...»

Hıdır kalktı bir dolandı evin içinde. Gerneşti. Kollarını, gövdesini kütletti. «Ulaaaan!» Kütletti gövdesini. «Ulan emme çattık haa! Ulan getirmiş ağzımıza dutuyor, biz de avanak avanak, ulaaan!.. Pekey Teslime bayan, pekey ağşama zabaha, marağ etme, alırım ifadeni, pekey!..»

Musa çıkıp geldi: «Kak adamım... gidiyoruz!» Tutup kaldırdı kollarından. «Gomşulara söyledim, İdiris'e felân tembeh ettim. Kak çabuk, varıp geliverelim! Çekilecekse çektirelim, sökülecekse söktürelim... kak! Zeyni Bey'e uğramaya nüzum yok. Dooğru Dişçi Şükrü'ye varalım... Düggânı Saray Çarşısı'nday-

mış, doğru ona gidelim. Para mara tasa etme, var bende... kakıver!»

Sarhoş gibiydi Hıdır. Sallanıyordu ayakta. Tutundu Musa'ya. Birlikte çıktılar. Avluda Sunacık'ı buldu Hıdır. «Bir işin sahabı ol avrat, ben gidiyom gine. Gali benden hayır yok. Bak, virallah şehere daşınıyom... Hade hoşçagal...»

Uzun boylu Musa'nın yanı sıra yürüdü şosaya.

Fazla beklemediler. Karaman'dan gelen otobüse bindiler.

İş Bankasının önünden geçiyorlardı. Bir otomobil durdu yanlarında. Sert bir fren yaptı, kapıyı açıp çıktı Doktor Zihni: «Vatandaş! Kör müsün? Gözünü aç, önüne bak! Tarlada yürümüyorsun ya!» Tam bozum oluyordu, birden Doktur'u farketti Musa.

«Yavu Zeyni Bey, akibetin hayrolsun! O gadar eytacımız vardı ki zatına!» Kolundan tutup Hıdır'ı gösterdi. «Bizim arkadaşın alt çene gitti. Zızlıyor iki gündür. Dökülüyor dişleri. Dişçi Şükrü'ye gidelim diyorduk...»

Açtı arabayı: «Binin çabuk, binin götüreyim!..»

«Yavu ne binelim, Saray Çarşısı'nda değil mi?»

«Dişçi Şükrü'yü benden iyi mi bileceksiniz? Ne işi var Saray Çarşısı'nda? Muhittinler'le küstür o!» Tıktı ikisini de arabaya. Geçip direksiyona oturdu. «Ben sizi götürüm... Hem de iyi haberlerim var! Grayder geliyor akşama. Yarın köydedir. Vali Bey çok üzüldü. Yani öyle kızdı, yedi içi içini... Yavu bu Şükrü'yü kimden duydunuz? Ankara'da bir dişçi ahbabım var, adı Engin, onun gibidir. Yemeyi uyumayı sever... Şükrü ise paracıdır ilâveten: Ağrısın ağrımasın, çeneni ver eline, pampak etsin. 'Çekelim, altın kron yapalım!' Onun için sizi ben götüreyim...»

Alâaddin'e doğru gidiyordu araba.

«Allah senden razı olsun Zeyni Bey! Yani bu şeherler noolmuş böyle? Aracısız iş görülmüyor! Yavu bizi her yerde soyacaklar ellehem!.. Valla aşkolsun!..»

«Soyarlaaar! Elini ver kolun gitsin! Daha bunu belleyemediniz mi? Şehir demişler buna, boşa dememişler! Siz de çok

köylüsünüz canım! Dün öyle saflığa mı vurdun, yoksa ciddî mi konuştun Vali'yle?»

«Boşver Zeyni Beyim! Vali bizi temelli yânış bellemiş. Bir övkesi var, sorma. Heralım benim gayınpedere gızıyor. İneklerin başındaki boncuklar için candarma yolladığını Başganın yanında söyledi ya... herif barut!»

Hıdır seviniyordu. «İnsanın ehbabı olsa, işler sahat gibi gidiyor...» Kolunu kaldırıp kulağına tuttu: «Tık tık tık...» Saatı çalışıyor. Musa'ya baktı: «Bir de adamım olmazsa, sürün caddalarda hanlarda paçalı tavuklar gibi...»

Kuzucu Apartmanı'nın yanında eğledi Doktor arabayı. Sonra çıktılar. Yukarı yukarı yürümeye başladılar bu sefer. «Araba çok, park yeri kalmıyor yakınlarda... Sizi tanıştırayım Dişçiyle... belki bir kavesini de içerim. İşiniz uzarsa çıkar giderim. Kusura bakmazsınız...»

Dişçi Şükrü'nün ziline bastılar. Kalfa Nebi açtı kapıyı.

«Meşgul mü Şükrü Bey?»

«Buyrun efendim, haber vereyim...»

Bekleme salonuna oturdular. Doktor Zihni elinde bir zincir sallıyordu. Zincirin ucunda «Shell» anahtarlığı vardı, avucuna almıştı. Dişçi Şükrü çıkıp geldi: «Oooooo!..» El sıkıştılar Zihni'yle. «Yahu nerelerdesin?» Gözlerinin altı morarmış, hem de sarkmıştı. Uykusuz kalmış gibiydi. «Öteygün kulübe gelmişin, gördüm yitirdim... Neye hiç uğramıyorsun?»

«Sen neye hiç uğramıyorsun?»

«Valla işten... ayrılamıyoruz!»

«Biz de ayrılamıyoruz. Bir yandan meslek, bir yandan parti... Senin uğraman lâzım. Ama bak, ben geldim gene. Bu arkadaşlara bakacaksın. Başka yere gideceklerdi, sana getirdim. Yabancı değiller. Hıdır, akrabamdır. Yolayım deme eline geçmişken!»

«Biliyorum, bütün köylüler akrabandır. Biz de burayı kapatalım en iyisi. Neyse, kaveyi nasıl içersiniz?»

«Ben içmem, işim var! Sille'li bir arkadaşı tutuklamışlar, JKK'ı göreceğim. Sen Hıdır'a bakıver. Ben sonra uğrarım...» Kolunu kaldırıp saatine baktı.

«Dünyada bırakmam! Bir kavemi içeceksin! Nebi!.. Gel oğlum!.. Kaveleri sor. Sen içerken ben de arkadaşın dişine bakayım. Bu kadar çok koşma, kalp hastası olursun sonra. Bak, Ayzanhover bile yıkıldı, görüyorsun! Siz politikacılar sağlığınızın değerini bilmiyorsunuz...» Elini Hıdır'ın omzuna vurdu. «Kalk bakalım Hıdır Efendi!..»

Zihni saatine bir daha baktı. «Telefon edeyim madem!» Yürüdü telefonun bulunduğu yere. «Albay Selâhattin Bey'i arıyorum. Ben Doktor Zihni!..» Birkaç saniye bekledi. Bağladılar Albayı. «Albayım, ben Doktor Zihni, arzı hürmet ederim. Yirmi dakika kadar geç geleceğim. Haber vereyim dedim. Kusura bakmayın...» Kapattı telefonu. Musa'nın yanına geldi. «Kaveyi içip gideyim! Siz de işiniz görüldükten sonra doğru köye gidin. Bugün olmazsa, yarın gelir grayder. Yah, iyi oldu bak, işiniz görüldü...»

«Allah mesnedini artırsın...»

«Haa bak, sana ne diyorum? Yavu şöyle köyden eli ayağı düzgün bir karı koca, fakir olacak, bizim apartmanın kapıcısı çıktı, böyle bir iş var, uygun bir arkadaş varsa, yollayıver. Fena para vermiyoruz. Güvenilir bir arkadaş olacak. Biraz da açıkgöz olacak...»

Hıdır, dişçinin koltuğuna oturdu, açtı ağzını.

Görür görmez hımmm etti Şükrü: «Boşamış bu dişler seni ahbap! Sökeceğiz bunları! Altın kron yapacağız. Bak hepsi sallanıyor...» Tutup teker teker salladı ön dişlerinin üçünü dördünü.

Kahveler de gelmişti ama, duyunca duramadı Zihni: «Yavu bırak kronu mronu! Yolunacak kimse değil bunlar! Ne söyledik sana gelir gelmez?» Kalkıp dişçiye doğru yürüdü.

«Gel bak, gel! Alt üst, baştan başa piyore!»

«Tedavi et piyoreyse?»

«Yahu gitmiş?»

«Gitmiş olur mu? Hekimlikte benim prensibim, en sonuna kadar mücadele! Sen de uygula bunu. Tedavi et, hemen söküp boşaltma Hıdır'ın ağzını!»

Hıdır kıpırdadı: «Eskiden bi şey yoktu, beş on gündür ağrıyor altları.»

Şükrü Bey sordu: «Gıcırdatır mısın geceleri?»

Çiğnini çekti Hıdır: «Bilmem ki?»

«Çok sıkmışsın! Asabın bozuk mu? Bir şeye mi kızıyorsun? Üzüntün mü var? Hem de temizlemek gerekiyor. Kefeke içi dışı!..»

Zihni Bey atıldı gene:

«Ne gerekiyorsa yap, ama çekme...»

«Yahu uğraştıracaksın, sonuç alınmaz!»

«Alınır alınmaz, tedavi et sen...»

«Fırça yapar mısın?» Sordu Dişçi.

«Çok esgiden, esgerken... yapardım!»

«Şimdi yapmıyorsun?»

«Nasıl yapacan köyde?»

«Peki, bir deneyelim...» Bir şeyler istedi kalfadan. Gargara yaptırdı, diş etlerini açtı biraz. İlâçladı. Sonra kefekeleri almaya koyuldu. Törpü taktı aracın ucuna. Törpüyü çıkarıp sert fırça taktı. Beyninin içi burgulanmaya başladı Hıdır'ın.

Doktor Zihni, kahvesini içti.

«Bak, rica ediyorum, iyice tedavi et dişlerini arkadaşın. Ücretini de hesaplı al... Hadi eyvallah! Beklerim, sen de buyur, bir kavemi iç... Hem biraz da konuşacaklarım var seninle. Beni çok yalnız bıraktın. Politikaya girerken sizlere güvendik, en iyi arkadaşlarım yanımda yoksunuz. Gerçi karşımda da değilsiniz ama, insan hiç olmazsa ara sıra uğrar, bir moral verir...»

El sıkıştılar. Doktor Zihni, Hıdır'ın omzuna vurdu. «Geçmiş olsun!» Musa'nın da elini sıktı. Hızlı hızlı yürüdü arabasının bulunduğu yere doğru.

Bir saate yakın uğraştı Dişçi Şükrü. Takvime baktı. «Dört gün sonra bir daha geleceksin. Sert bir şey ısırmayacaksın! Sıcak soğuk yok! Yumurtayı bile rafadan yiyeceksin. Yoğurt, süt, çorbayla falan idare et biraz. Dişlerini de sıkmayacaksın. Azılara tampon koydum, onları da çıkarmayacaksın, haydi bakalım...»

Musa sordu: «Borcumuz?»

«Borcunuz sonra... haydin!»

Çıkıp Kara Mustafa'nın Hana doğru gittiler. Oradan bir otobüs, kamyon, ne rastlarsa binip gideceklerdi.

«Biraz ıratladın mı adamım?»

«Eeh, fena değil! Sert ısırmayacaksın dedi, bu fena! Hep onu düşünüyorum...»

Onu düşünüyordu Hıdır.

29

TESLİME'NİN KUYTUSU

Teslime, anasına göstermeden bir haba indirdi samanlığa. Hayvanı oruzu kendi yeygiledi akşam olunca. Habayı da saman selesinin içine bıraktı. Sonra Hıdır'ın geldiğini gördü dar vakit. Koşup vardı: «Geçmiş olsun Hıdır ağam, çektirdin mi? Ben de ahıra endim, işleri bitirdim, tam çıkıyordum, seni gördüm. Varıp bi bakayım dedim. Marağ ediyordum, geçmiş olsun!»

Sunacık bulguru indirdi ocaktan.. «Geç otur Teslime! Burda akşamlayalım. Şimdi geldi Hıdır ağan. Çekmemiş doktur. Dört günden keri bi daha gidecekmiş... Geç otur...»

«Zeyni Beyin çok faydası oldu, gurtardı dişlerimi. Yavu gendi gardaşı gibi, panganın orda gördü bizi, görgap oldu! Bindirdi tomafiline. Alıp götürdü. Çekecekti... çıkıştı dişçiye. Yani çok yavız adam!..»

«Gaz gelecek yerden tavuğu esirgemez Arap Zeyni!»

Güldü Teslime de: «Seçiiiiim seçim!..»

«Eh... yarın da grayder geliyormuş! Avrat, yemeği yiyelim de bi gidip bakayım usulca Gaplan Harmanı'na. Nâptı gomşular? Teslime, sen de kimseye deme! Bak bak, saklı gizli gidip dolaşıyor derler. Ona da bi gulp dakarlar...»

«Demem kaç! Ne üstüme ilâzım? Sunacık aba, ben gideyim, hadi hoşçagal! Bubam namaza gidecek olur, beklerler...» Kalktı çabuk. «Ekmeği aşı yidirip bulaşıkları yuyacam daha. Amaaan, bıktım şu evin işlerinden valla!..» Kalktığı gibi gitti.

Gürp gürp gürp ediyordu Hıdır'ın yüreği. Göğsü körük olup çıkmıştı.

«Zeyni Beylerin apartumanına da bi gapıcı ilâzımmış, 'Uygun bi garı goca varsa yolla!' dedi Musa'ya. Utanmasam, biz gelelim deyecektim. Köy yerinin irezilliğinden eyolurdu...»

«Ne gapıcılığı? Kakıp gidip gapıcı mı duracan şehere? Ağ-

zından yel alsın! Bir yol bunalmaylan kaldırıp goyverme bakalım gendini! Sabret, gün doğmadan neler doğar... Hep böyle gidici değil ya...»

«Ayran, çorba, süt, yumurta, o da rafadan! Sert ısırmak yok dedi...»

Biraz süt getirdi, içine ekmek ufaladı Sunacık. Koydu kocasının önüne. «Bir senin mi dişin ağrıyor köyün içinde? Eyoluverir...»

«Çok sıkmaktan olmuş, öyle dedi...»

«Sıkmayıver sen de!..»

Oturdular sofraya. Bulgur konuldu ortaya. Hıdır, içine ekmek doğranmış süde kaşık çalıyordu. Yeter kız elini uzattı: «Ondan ben de isteriim!» Hıdır'ın da aklından başka bir şey geçiyordu: «Bir bununlan doyar mıyım?»

«Ben de isteriiim!..»

Mahçup oldu Sunacık: «Getireyim hatunum!..» Kalktı, ambarın üstünden çömleği aldı, koydu ocağa. «Hele aşını bitir, onu da getireyim...» Okşadı Yeter'in, Duran'ın başlarını. «Tek siz yiyecek olan... sütler size gurban olsun yavrularım!»

Hıdır da Sunacık'ın başını okşadı: «Efferim! Avradın ferişdahı! Ben bunu bitirdim Sunacık! İki gaşık da pilâvdan alsam nasolur? Doktur sert bi şey ısırma dedi. Bulguru boğazımdan aşşa aşşa yuvarlayıversem olmaz mı?»

«Yuvarla gitsin, doyur garnını...»

Yuvarlayıp kalktı Hıdır.

Sunacık çocukların südüne ekmek ufaladı. Onu da bitirdiler. Sofra kalktı, çocuklar uyuklamaya başladılar. Sunacık da bulaşığın başına oturdu. Hıdır'ın ağzı ağrıyıp, acıyıp duruyordu. Keçeleşiyordu hafif hafif.

«Ben biraz dolaşacam!..»

«Geceleyin nere böyle? Destur de, bastığın yerleri tanı!»

«Suyun başına doğru varacam. İşini bitirdikten sonra yat. Marağ etme beni. Cinlerin köyünü dinlerim belki biraz, gecikirim...»

Ağır ağır indi merdivenleri.

Teslime saçaktaydı. Kapları önüne almıştı, onlarla uğraşı-

yordu. Avlu kapısından çıktı Hıdır. Saçağın dibinden geçerken öksürdü. Teslime de öksürdü. Topladı hemen kapları. Şükrü'nün yatağını yaptı usulca. «Yat goçum!?» Tap tap etti yorganın üstünden. «Ana ben gomşulara gadar gidecem biraz!» Kirman aldı eline. Nalınlarını taktı ayaklarına. Çıktı hemen. Dışardan içeri doğru bağırdı: «Bubamın abdas suyunu unuttum, goyuver ocağa!..» Döndü, «O da unudur şimdi, en eyisi gendim goyayım!..» Hıdır ilerde, kendi damının çenesinde bekliyordu. Tap tup, tap tup, inişlerini izledi Teslime'nin merdivenlerden. Kaydı duvarın dibinden usulca. İnce ince yürüdü. Çatma kapının orada karşılaştılar. Hıdır'ın soluğu yüzüne doldu Teslime'nin. Ay vardı havada. Gölgeden gölgeden ahırın kapısına doğru çekildiler. Teslime anahtarı çıkardı belinden. Açtı ses etmeden. İçeri aldı Hıdır'ı. Çıkarıp anahtarı içerden soktu. Kitledi hemen. Hıdır diklendi. Küçülmüş gibi, bir tuhaf büzülmüştü Teslime. Ahırın içi ılık, hayvan soluğu kokuyordu. Elinden çekti Hıdır'ın. Öküze ineğe sürtünerek geçtiler. Samanlığa ahırdan geçiliyordu. Kapısını açıp o yana yürüdüler.

«Kibritim yok, anahtarı gaybetme!..»

Fısıldadı Teslime: «Bende var, çakarım!..»

Elyordamıyla kilimi buldu. Aldı selenin içinden. Titriyordu. Samanlığın sadece bir köşesinde saman kalmıştı. Öte yanları boştu hep. İnsanın boğazını yakan koku baskın değildi. Açtı elyordamıyla, serdi kilimi. Bir iğne başı kadar ışık yoktu. Nalınlarını çıkarıp kilime bastı. «Sen de çıkar babuçlarını, ver!» Fısıldadı. Aldı Hıdır'ın pabuçlarını. Koydu nalınların yanına. Tuttu elinden. Çekti kilimin üstüne. Atıldı kucağına. Başından kulaklarından tuttu. Hıdır da sarıldı. Var güçleriyle sıktılar birbirlerini. Dişlerinin acısını unuttu Hıdır. Öpmeye başladı. Ağda gibi bir ateş bastı Teslime'nin her yanını. Fısıldıyordu: «Eşşşek! goca gulaklı eşşek!..» O da Hıdır'ı öpüyordu, yalıyordu yüzünü. «Bakıttın garşılardan... anlamadın... zeyinsiz eşşşek!.. Başga ne deyim, goca gulaklı eşşşek?!.» Çıkarıp attı başındaki örtüyü. Hıdır'ın şapkasını attı. Isırmaya başladı boynunu kulağını. Çöktüler... «Seni bu samanlıkta öldürsem Allah günah yazmaz! Çok günahlarıma girdin, goca gulaklı eşşşek!..» Arayıp

elyordamıyla burnunu buldu Hıdır'ın. Sıktı parmaklarının arasında. Kulaklarından da ateş çıktı Hıdır'ın. Çöktü olduğu yere. Boynundan aşağı bastı, Teslime de çöktü. İki elinin arasına aldı başını, öptü. Gözleri su içindeydi. Tuzlu tuzlu geliyordu diline. Uzandı solunun üstüne. Yakasını çözdü, sıkmasını çıkardı. Durmadan titriyordu. Sanki kış ayları içindeydi. Zemheriler esiyordu, ova çatırdıyordu dışarda. Göğüslerini çıkarıp, birini eline, birini ağzına verdi Hıdır'ın. Hıdır durdu. «Aman haaa!.. Doktur sert bi şey ıssırma dedi bak!..» Teslime vurdu başına: «Eşşşşşek nâlet!..» Daha bir sokuldu: «Eşşşşek... Gurudum tamtakır, nerdeyse geçiyordum, kesildi amanım, başını çevirip bakmadın eşşşşek!..» Ilıyıp ılıyıp gidiyordu Hıdır okşadıkça. Alnından, saçından öpüyordu, öpmeyi bırakıp yalıyordu. Titremesi de artıyordu. Sol göğsünü çekip ötekini verdi ağzına: «Em bu öğsüzleri, eşşşşek!..» Hıdır kıvranıyordu yattığı yerde. Zelzeleler oluyordu gövdesinde. Dışarda yatsıyı okuyordu İbrahim Hafız. Birini bırakıp ötekini alıyordu, emiyordu. Yukarda evde güpürtüler oluyordu. Sokaktan erkekler geçiyordu. Teslime kendinden geçiyor, inliyordu. «De gali, çabık gali!..» Karanlığın içinde uzadı sevişmeleri. Teslime arada bu tattıklarının gerçek olup olmadığını araştırmak istiyordu. «Çoktaaaaan... çoktan böyle bir şey... bilmiyordum... böylesini... heç... heç bilmiyordum!» Geçiriyordu içinden. Sık sık da, «Eşşşşşek, eşşşşek, goca gulaklı eşşşşşek!..» İnliyor, uzatıyordu. «Madem bu gadar datlıydı... da... ne geç galdın... a goca gulaklı... eşşşşşek!?»

Ayılıp kendilerine geldikleri zaman ortalık ıssızlık içindeydi. Hıdır dişlerini yokladı. Ağrıyıp ağrımadığını anlayamadı. Sırtı başı ter içindeydi. Teslime de ter içindeydi. Sıkmasını bulup giydi usulca: «Bu gece seni burdan bırakmayacam, istersen kes beni!..»

Sarıldı, sıkıca kollarına aldı Teslime'yi Hıdır. «Bırakma, ben de gitmem!..» Sıktı sımsıkı.

Bacaklarını bacaklarına sardılar. Yeniden girdiler birbirlerine. Yeniden seviştiler. Gene sokaktan erkekler geçiyordu. Gene yukarda güpürtüler oluyordu. Çok uzaklarda, belki tâ Hacı Okkalıgil'in oralarda köpekler ürüyordu. Bir de gürültü

işitiliyordu. Belki çok yukarlardan bir uçak geçiyordu, seçilmiyordu sesi. Bazen dudaklarını, göğüslerini öpüyor, titretiyordu Teslime'yi. Kendi de yitiyordu.

«Eşşekliği bıraksan eyolur. Gel dediğim zaman gelsen hep böyle olur. Bıraksan eşşekliği Hıdır ağam! Bak ne datlıymış? Ben du datlardan heç dattım mı sanıyon sen? Bi daha beni inletme! Gel dediğim zaman geli-geliver... Bunlar senin... Bak balları duruyor, balları senin... Vereyim deme ellere...»

İliklerine kadar ürperti içinde, bir o yana, bir bu yana dönerek, yatıp yuvarlanarak kilimin üstünde, bazen kendini çekerek, bazen daha çok, daha çok vererek sevişiyor, yılların meydana getirdiği bir açığı kapamaya çalışıyordu. O böyle yaptıkça Hıdır delleniyor, daha çok dikleniyordu. Yeniden zelzeleler, sarsıntılar duyuyordu bedeninde. Yeniden yumuluyordu, sarılıyordu.

Sonra toparlandılar. Teslime'nin başını göğsüne aldı Hıdır: «Eyi emme nereye gadar gider böyle? Hadi beni bırak, gendini düşünmeyon mu? Bana göre hava hoş, evim, ocağım, garım, görüyorsun, emme sen nolacan? Ben gördüğün gibi, korkak eşşeğin biriyim, hem de hoca gulaklıyım. Gündüzleri gelemem yanına. Gelsem bile süremem elimi. Sen gendini neye gurban ediyon, neden ediyon Teslime?»

Kapatıyordu Hıdır'ın ağzını. «Sus! Sus bakayım, bu dediklerinin heç birini deme bir daha! Neçe evli garılar, neçe evli erkekler, bi gıdımını alabiliyor mu bunların? Sen alabildin mi şimdiye gadar? Ben de evliydim bir zaman alabildim mi? Aklına gelirse sor Musa enişteme, o alabilmiş mi? Dünyalara değişir miyim şu yattığımızın, yatacağımızın dadını? Dünyaları verseler acap bir tekini verir miyim?» Yumulup öptü gene gözlerini, yüzünü, yaladı boyunlarını. «Susss!..» Elinin biriyle kapadı ağzını. «Sus, cuvap verme, cuvap istemiyorum, sussss!..» Sürdü elini aşağı yukarı. «Senden yalnız...» öptü, «Bu datları, datları isteyorum... sus...»

«Şimdi horozlar ötecek, onu da biliyon mu? Şimdi şafaklar sökecek onu da biliyon mu?» Usulca kaydı aşağı doğru. Fısıldadı Teslime'ye doğru: «Bul öteberilerimi...»

Mızırdandı Teslime: «Aşgolsun Hıdır ağam!.. Hemen gidecen mi? Bu halle goyup gidecen mi beni?» Elleriyle göğüslerini tutup kaldırıyordu. «Bunları goyup gidecen mi?»

«Gelirim gine...»

«Gandırıyorsun, gelmezsin!..»

«Gandırmıyorum, gelirim gali!..»

«Gittin mi gelmezsin, gandırıyorsun!..»

«Gandırmıyorum, iki güne galmaz gelirim!»

Dizlerini kırıp çöküyordu gene üstüne: «Gelirim der de gelmezsin, geleceğine yemin et... 'Gelmezsem Sunacık ölsün!' de, yemin et!..»

«Susss!.. Sunacık'ı garıştırma!..»

«Yemin et öyleyse!..»

«Etmem yemin...»

«Ben de bırakmam öyleyse!..»

«Bırakma, ben de gitmem! Hadi bakalım!..»

Yeniden sarıldılar, yeniden yatıp yuvarlandılar. Kopmak zor oldular. Bazen sesini çok yükselterek, bazen haykırır gibi çığlıklar atarak inliyordu Teslime. O zaman Hıdır daha çok sarsılıyor, daha çok titriyordu. «Gidecem Teslime, ama gelecem!» Kalktı usulca. Teslime toparlandı. Fısıldadı: «Sen biraz dur olmaz mı?» Elyordamıyla giyindi. Kibriti buldu. Çaktı, avucunda gizledi ışığı. Hıdır'ın öteberilerini buldu. Koydu önüne. «Kakıver! Kakıver benim ağam! Geyin git çabık! Çok canını yaktım mı bubam? Dillerim şişsin, çok eşşek dedim mi? Al, babuçcuklarını da geyiver! Şapkan da burda! Al bu da ceketin, geyiver...» Bir kibrit daha çaktı, baktı yerlere, kilimin uçlarına, altlarına. «Bir şey bırakmayasın...» Nalınlarını giydi ayaklarına. Kilimi topladı. İki ucunu Hıdır'a verdi, iki ucunu kendi aldı. «Çırpalım da tozu samanı gitsin! Hadi bubam, hooooobba!..» Usulca çırptılar. Sonra çekip aldı Hıdır'dan. Katladı ikiye, dörde, sekize. Koltuğunun altına kıstırdı. Anahtarı da aldı. «Yörü benim bubam!.. Bi daha geleceğin zaman yanına çakmak al... Hadi bubam...» Elyordamıyla kapının yanına kadar geldiler. «Dur bir daha öpeyim gözlerinden. Dur bir daha sarılayım boynuna...» Öptü gözlerinden, sarıldı boynuna. «Çok eyi yuğur-

dun, bişmiş bazlamaya döndürdün beni, benim bubam!..» Fısıldadı kulağına. Kulağını öptü. Ne yapacağını şaşırdı Hıdır, gözlerini öptü. «Sağol Teslime, mekânın cennet olsun, sağol gomşum! Çok sağol...» Teslime arayıp ellerini buldu Hıdır'ın. Tutup bir sağını, bir solunu öptü. «Hadi benim bubam, git sağlıcağlan... Güle güle benim bubam...» Açtı kapıyı usulca. Fısıldadı kulağına: «Çatma gapıyı, tıkılatmadan çekiver usulca...»

Karanlığın içinden bir gece kuşu gibi kaydı Hıdır. Teslime de çıktı, nalınlarını eline alıp yürüdü merdivenlerden. Açtı hayatın ucundaki odasının kapısını, Şükrü'sünün yanına uzatıverdi kendini.

Hıdır aşağıdan seslenecekti. Çocukları uyandırmaktan çekindi. Hayata çıktı: «Sunacık hatuuun!.. Yatıp üyüdün mü gıı? Anahtarı alayım da bir ahıra bakayım ben, mallar nâpıyorlar?»

Uyanıkmış Sunacık: «Gapının ardındadır, ordan alıver! Kibrit burdadır, dur bakayım...» Kalkıp kibriti buldu, getirip verdi kocasına.

Hıdır aşağıya indi. Ahırda fenerleri vardı. Bulup yaktı. Mallara baktı. Baktı bir bir. Küreği alıp birkaçının altındaki pisliği köşeye çekti. Çıktı kitledi kapıyı. Hayatın ucunda durup havaya baktı. Yükselip çıkmıştı ay. Çil çil yıldız olmuştu gökyüzünü. Çil Ümmet'in evi kilden bir kutu gibi görünüyordu ay ışığında. Gerneşti Hıdır. «Dünyada ne ataşlar, ataşlı gancıklar varımış, burnumun dibinde, yıllardır habarım olmamış!» geçirdi aklından. Sonra açıp kapıyı girdi evine.

Sessizliğin içinde Sunacık kıpırdadı:

«Bakdın mı suya, nasolmuş? Ne var, ne yok oralarda?»

«Gudurmuş gibi harlayıp durur namıssız!..»

«Heç dineceği yok mu, annayamadın mı?»

«Heç dineceği yok Sunacık, belkim artacak!»

Sunacık, kocası soyunup örtünün altına girinceye kadar oturdu, hem de ilendi suya: «Gudursun gudurasıca! Heç kimselere zarar ziyan vermesin de gendi başcazını yisin işallah!..»

30

AZGIN OTLAR

Bahar gelip geçiyor, yaz çöküyordu iyice. Kantarmalılar bilmezlerdi ama bu ova kocaman bir havzaydı. Vede kapalıydı. Doğuda Niğde'den, batıda Akşehir, kuzeyde Haymana, Kırşehir toprağı, güneyde Toroslar'a dayanırdı. Karadeniz'den esen nemli yeller buralara ulaşamaz. Doğudan hiç imdat gelmez. Batıyı dağlar keser. Akdeniz'den esen yelleri de Toroslar tutar. Bitki, hayvan, insan ve bütün topraklar, dereler, çay kıyıları, köyler, bütün doğa kakırdar kalır bu çukurda, bu çanakta. Yıllık yağışın 25 santime düştüğü olur. O da mevsiminde düşmez. Genellikle kuzeydoğudan esen yeller kurudur. Hem de serttir, kazır toprağı, sürer oradan oraya... Orta Anadolu düzlükleri, bozkır sınırını aşmış, çöl sınırına varmıştır. Yıllık yağışın 25 satimden de aşağı düştüğü, hele bu yağışın kışa ve baharın ilk ayına dağıldığı yerlerde kertenkelenin bile ayakları yanar yazın. Toprak tohumunu ödemez. Durulmaz olur oralar. Ne kadar yağmur duasına çıkarsan çık, ne kadar ceketleri ters giyersen giy, okunmuş taşları çaylara doldurursan doldur ve ellerinin parmaklarını ne kadar aşağı aşağı sarkıtıp dua edersen et, gelmez başka yerlere gelen yağmurlar. İnsanların «amel»inin kötü oluşundan değildir bu, havzanın dört yandan kapalı oluşundandır. Çatırdar, yarılır toprak.

Bir çare? Ne gibi bir çare? Hıdır'ın istediği oydu. Ama o da acı çıkıp geldi. Trakya'da bir çiftçi, tarlasını su bastı diye kendini ağacın dalına asmıştı, anımsar Hıdır. Bilenler der ki, bu ovanın insanları her yıl, her yıl, umutlarının azını alırlar, her yıl, her yıl umutlarının tümünü verirler ve dayanırlar. Otu da dayanır, hayvanı da dayanır. Direşken olurlar. Çetin ceviz-lere benzer hepsi. Dayancını yitirenleri kınarlar. Kırlı olmak zordur, bozkırlı olmak daha zordur. Zor derler değil mi? Kendini asmasa da o Trakya'lı adama sorabilseydiniz, zor dedikçe

kaç zor çıkıyordu ağzından? Bu havzanın insanı, hayvanı vede bitkisine sorun, bir «zor» desin, «Zor zor zoorrrrrrr!..» Bakın kaç «zor» çıkıyor ağzından, ağızlarından!..

Bahar geçiyor, yaz çöküyordu iyice.

Ve otlar çoktaaan kavrulup gitmişti. Şimdi de evinleşmeden kuruyordu ekinler. Mallar sabahtan akşamlara kadar yeliyor yeliyor, bir otun başına onu birden çokuyor, akşamları dişlerinin kovuğunu bile dolduramadan dönüp geliyorlardı yaylımdan.

Bilenler çığlık atarlar: «Meralar da sürüldü! Ne yamaçlarda, ne düzlerde yavşan kalmadı! Otlaklar azaldı, ama azalmadı sığırlar koyunlar... onun için şaşmayın bunların ölmelerine!..» Ama ne köyde, ne şehirde, ne başkentte bunu anlayan çıkmaz! Çıkanların da elinde yetki yoktur, bilmeleri, anlamaları kendilerine zararlı olur.

Kantarma'dan üzüle bozula dönüp gitti ilin valisi. Ufacık araçlarıyla toprağı kazmalarından; kiminin kolları, kiminin bacakları arasından bakmalarından korktu... gitti. Onun için varır varmaz Beyşehir yanlarındaki graydere haber yollattı: «Gelip çabuk Kantarma'ya yürüsün!» Ziraat Müdürü Cevat Bey'e de perçinli emir verdi: «Bu işi bizzat izleyeceksin, sonucu bildireceksin!» Üç gün sonra grayder geldi, ertesi gün de köye geçti. Şosadan sapıp köyün içine kadar vardı koca makine. Muhtarla birlikte beş on adam koşup sapakta karşıladılar onu. Kaplan Harmanı'nı, Cinligeriç'i gösterdiler. Ama sürücüsü Gelendos'lu bir demokrattı, gösterişi seviyordu. Soktu grayderi köyün içine, caminin, çeşmenin, okulun oralarda dolaştırdı, sonra yere atlayıp sordu: «Bir ganal varmış açılacak? Nerdeyse gösteriven açalım!..»

«Muhtara git de gösterivesin!..»

Savuşturdu kadınlar. Böyle zevzekleri sevmezlerdi.

Hangi dağın domuzuna kul olacağını bilemiyordu Musa. Har har soluyarak köye kadar çıkıp geldi. Açılacak kanalın ötede, uzakta olduğunu söyledi sürücüye.

«Öyleyse sen önden yörü, ben ardından geleyim!»

«Sağ yap, sağ yap, sağ yap...»

«Gel gel gel gel gel...»

Kekeme şoför yamakları gibi, çeke çeke alıp götürdü grayderi Kaplan Harmanı denen yere. Komşuların çoğunluğu oradaydılar. Bugün Hıdır da gelmişti. Elini yüzüne alıp gitti. Hem kazma, hem kürek yüklendi. Ağzının acıları azalıyordu. Acıları azaldığı gibi tadı artıyordu! Kıvrak kıvrak çalışıyordu çaresizliğinden.

Grayder geldi, Fen memuru Hüsamettin'in çizdiği doğru üzere, girdi kanala. Önce köylülerin açtığı oyuncağı bir biçime soktu, genişletti, aldığını attı sağına soluna, hem iş yaptı, hem de bozdu boyadı oraları. Tarlası bozulanlardan iki kişi muhtara geldiler: «Yavu şuna bir söz anlatalım, gerekli de bozuyor, gereksiz de...» Canı burnuna gelmişti Musa'nın, kovaladı gelenleri: «Çekilin yavu adamım! Değirmeni gitmiş, çakıldağını mı arıyorsunuz? Ne yağmur var, ne yaş, bozulsa noolur şu tarlalar, bozulmasa noolur? Gerçi gözün garnı yoğ emme, dikelin seyredin, heç olmazsa bu kârınız olur! Başga köyler bunu da görmüyor!..»

Komşuların çoğu kazmayı küreği attılar. Hıdır geldi Musa'nın yanına. «Dağılan dağılsa da beş on arkadaş galalım. Belki nüzüm olur. Makinenin girmediği yerleri açarız...» Fakat çoğu gitti diye kalanlar da yürüdü gidenlerin ardından.

«Hatırında mı adamım? Doktur Zeyni, 'Bizim apartumana bir gapıcı ilâzım!' dediydi? İçimden ne geçti o zaman biliyon mu? Bırak köyünü, çivtini çubuğunu, git Arap Zeynigil'in apartumana, dur gapıcı, çoluğu çocuğu da götür... Burda it gibi sürüneceğine, orda mis gibi yaşa!.. Emme arımdan ağzımı açıp deyemedim herife. Gine de fikrim odur emme kime ne deyim? Yarın öyle demezler, bak bak, muhtar olduğu halde bıraktı gaçtı derler... Adımız gaçtıya çıkar. Yani benim içim pes etmiştir annadın mı adamım?»

Hıdır, aynı konuda kendi düşüncelerini söylemedi. Başka lâflar etti. Sonra Musa'nın sözlerini anımsadı: «Boşveeeer adamım, Garabük'te gol gibi demirler düzeliyor, bu da düzelir!..» Hem kendini kandırdı, hem Musa'yı.

Grayder dört buçuk günde açıp bitirdi gölden demiryolu-

na olan arayı. Sonra dönüp geldi, gölün önünü açtı. Boşandı su. Yuvarlana yuvarlana akıp gitti. Demiryolunun orada bir köprüye bağlamıştı Hüsamettin ucunu. Köprünün altından geçip kındıralıklara yanaştı. Doldurdu oraları. Bir yandan da, bir uğrun çay gibi akışını sürdürdü yeni açılan kanalın içinden.

Topal Galip'in şişi indi biraz. Musa'yla Hıdır da durup baktılar. Hıdır akıp giden suyu seyrediyordu. «Ak gali hayın hayın! Batırdığın yerler güze gadar gurusun da hayırlısıyla, biz de güzün sürüp duzunu pisini arıdalım işallah!..»

Hafta sürmedi, çekildi sular. «Bir kere akıntısını buldu ya, eyleşmez adamım!» Gerçekten eyleşmiyordu. Kındıralıklara varınca da dağılıyordu. Yüzeyi genişledikçe buğulanıp uçması artıyordu. Göl yerini de güneş emip kurutuyordu. «Tabii yavu, bu ısıcağa ne dayanır adamım? Olanlar anca bize oldu! İnsan şu suyun akışına bakıp bakıp punt olacak. Olduğuna göre bi arı su olaydı!..»

«Abaad ederdi köyü...»

«Şimdi berbaad etti!..»

«Düzelir beee!..»

Grayderciyi uğurladılar.

Dişçi Şükrü'ye iki sefer daha gitmesi gerekti Hıdır'ın. Üçüncü gidişinde yetmiş beş lira istedi. «Siz yabancı değilsiniz, arada Zihni Bey olmasa yüz elli alırdım, şimdi yetmiş beş verin...» Bir de ağız yaptı böyle. Verdiler, ondan sonra, «Bir de Zeyni Beye uğrayıp teşekkür edelim, çok işimiz düşüyor...» Vardılar muayenehanesine.

Seçimler geliyordu. Nasıl etekleyeceğini bilemiyordu Zihni. Fakat Musa'nın da, Hıdır'ın da, seçim düşünecek halleri yoktu. Yarım kulakla dinlediler söylediklerini:

«Bu işi burda bırakmayacaz işallah!..» Atıyordu Zihni. «Yeniden mühendis getirecez, yeniden sondalar vurduracaz, daha derinlerden, daha daha derinlerden iyi sular çıkartacaz işallah! Ankara'ya gidişimde İller Bankası'na uğradım. Devlet Su İşleri'ne vardım. Toprak-Su'dan tanıdıklarla konuştum. Bu işten fevkalâde anlayanlar var. Şimdi teknik kuvvetli. Bunun acı çıktığına bakmayın. Yeraltı suları büyük olanaktır. Sulu tarımın

yolunu bulmak zorundayız ovada. Değilse hapı yutar köylü tabakası. Biz bunun üzerinde duruyoruz. Moralinizi düzgün tutun...»

«Yeni sondajlar biraz zor olur gali!»

«Hiç de zor olmaz, bana güvenin siz!»

«Eeh, biz köydeyiz Zeyni Beyim, ne zaman istersen geliriz... Yani emrindeyiz...» Birer çayını içip, elini de sıkıp çıktılar. Zihni Bey Musa'yı durdurdu: «Hani bir kapıcı meselesi vardı, konuşuyorduk, Seydişehir'den birini yollamış arkadaşlar, senin yollamana *hacet kalmadı artık... zahmet etme!*»

Musa durup yutkundu. «Pekey Zeyni Beyim!» Doktorun elini bir daha sıkıp ayrıldı. Taşıta binecekleri yere doğru yürürken, farkında olmadan birbirlerinin ellerinden tuttular gene. Öylece yürüdüler. Yalpalaya yalpalaya gidiyorlardı. Gene öyle çamurluk bir tarladan geçer gibiydiler. Bir o yana, bir bu yana yatıyorlardı yürürken. Gittikçe ağırlaşıyordu ayakları. Sıcaklar bindiriyordu. Ekinler evinleşmeden kurumuştu. «Biçelim de heç olmazsa samanı olsun!..» Kendini böyle avutanlar vardı. Halbuki biçmeyip ne yapacaklardı?

Sunacık, her bunalımın içinde yıkılmadan duruyordu. Doğan, İvriz'in sınavına gidip geldi. Şehirde bir okulun salonuna doldurmuşlar. Müfettişler, öğretmenler aralarında dolaşmış. Ama Sefer öğretmeni almamışlar içeri. On soru Türkçe'den, on soru Matematik'ten... sevinç güvenç içinde geldi: Hepsini yazdım, çok güzel yazdım ana...» Güle güle geldi oğlan.

«İşallah emeciklerin zayolmaz! Sen gazanırsın, gardaşını da çekersin ardından. Bir evden iki öğretmen, iki aylık. Gendi başlarınızı gurtardığınız gibi, bize de faydalarınız olur...»

«Dahi Yeter'i de verim valla!..» Elini oğlunun başından çekmiyordu Hıdır. Sınavdan dönüp geldiği akşam Teslime'yle Şükrü de vardı. «Dahi iki yıl sonra Şükrü de girsin. Gazanıp barabar okusunlar. Gelcek yıl Doğan onlara okulda öğrendiklerini söyler, sınavda en eyi Duran'la Şükrü bilir...»

Teslime'nin gönlü pınarlar gibi çağlayıp duruyordu. Hıdır anlatırken dalıyordu. Hıdır'ın, Şükrü'yü de kendi çocuklarıyla birlikte düşünmesinden mutluluk duyuyordu.

Kendi çocuklarının başını bırakıp Şükrü'nün başını okşamaya başlıyordu Hıdır: «Akıllıdır benim dayışım! Zaten ben Sefer öğretmene soruyorum, o bana akıllı çocukları bir bir söylüyor. Onların içinde Şükrü de var. Şükrü'yü ikinci, bazan da birinci sayıyor. Doğan ağaları da İvriz'i gazanınca İvriz'in bilgilerinden verdi mi tamam, kimse dutamaz bileklerinden. Üçünüz birlikte, Yeter de gelirse dördünüz, gözel gözel okursunuz. Sizden bunu bekliyorum. Ben de analarınızın ördüğü gazakları, çorapları, gavurduğu gavurgaları, tahanlı gömbeleri heybeye doldurup sizi görmeye gelirim. Öğretmenlerinize selâm verir, ellerinden toka ederim ayrı ayrı...» Okşuyordu Şükrü'yü de. Hem Teslime, hem Şükrü, ılık ılık seriliyorlar, mayışıyorlardı. «Hatta bir seferinde Çil Ümmet emmiyi de almak isterim yanıma. Görsün okuduğunuz yerleri...»

Ekinleri biçtiler. Harman yerine çekmek, sürmek, savurmak mesele olmadı. On gün tutmadı samanların falan çekilmesi. Ambarın bir köşesiyle, samanlığın bir biceği ancak doldu Hıdırgil'in.

Bu arada çok kötü bir havadis, bütün köyü kastı kavurdu. Kaplan Harmanı'yla Cinligeriç'in oralardaki tarlaların hepsinde çağla rengi yapraklarıyla, dikenli, sivri sivri otlar çıkmaya başladı. Öyle otlar ki, bir günde bir karış büyüyordu. Süpürgelik gibi sık, kanyaşı gibi iştahlı, bayırçalısı gibi de azgın otlardı. «Ulan adamım, gel bak, nasıl bir ot bu namussuz?» Hıdır, çiğinlerini çekip, dudaklarını büzüp, düşünüyordu. «Bilemem ki Musa ağa, gördüğüm bildiğim otlardan değil! Bu yıl çıkar, yeniye defolur gider işallah!..» Hiçbir kötü olasılığı aklına uğratmiyordu.

Musa, bir yere bakıyordu, bir göğe:

«İşallah senin dediğin gibidir! İşallah kötü bir ot değildir adamım! Eğer kötü bir ot ise, Kantarma bu sefer haggaten boku yidi! Çünküm çok zarplı geliyor. Bu ot gali, acı suyu da gor geçer, asılım o zaman nere gideriz, nâparız, onun orasını bilse bilse Canaballah bilir! Biz bilemeyiz. Topal Galip'in hocaları da bilemez. Gurba Nuri de bilemez...»

31

SIKINTI GÜNLERİ

«Ey'emme bu nerden çıktı? Sırası mı şimdi? Ulan çileden başka pay yok mu bize dünyada? Hep çile mi çekecez biz? Vay anasına avradına... Yetmedi sanki çektiğimiz! Haydi bir de zenzele ver, bir de yangın ver, yağmuru yağışı temelli kestin emme daş gibi daş gibi tolular ver, göreyim!..»

Söylemiyordu içinden geçirdiklerini. Ama söylüyor gibi kıpır kıpırdı dudakları. Elinde kocorak, belinde çöte, ağır ağır göl yerine doğru gidiyordu. Daha uzaktan seçiliyordu, biraz daha büyümüş yayılmıştı otlar. Öfkeyle geliyorlardı. Yeşil değil, sarı değildi renkleri. Yangın yerlerinde çıkmış gibi bozdular. Külden çıkıp gelmişe benziyorlardı. Bu kadar gür, bu kadar koşa koşa geldikleri halde sağlıksız bir görünüşleri vardı. Şöyle bakarsan sulak yerlerin otları. Yüzlerine yapraklarına bakarsan, kıraçtan da beter topraklarda bitmişler. Anlaşılmaz, acayip otlardı.

Çil Ümmet'in tarladan girdi. Dizini aşmış, beline geliyordu. «Kaç gün oldu ulan? Ne tez böyüdün? Sakın yutma beni, benim gibi içine gelen gulu!..» Ayaklarıyla diplerinden diplerinden basıp yıkıyordu. Çok sert değillerdi. Kolayca yıkılıyorlardı, ama yaylı gibi kalkıyorlardı hemen. Hem de sıktı. Hasır gibi dokumuşlardı toprağın yüzünü, daha da kapatıyorlardı.

Kendi tarlasına vardı. Dolandı biraz sınırında. Sonra içine girdi. Korkuyla titriyordu. Önce gözüyle, sonra diziyle ölçtü otun yüksekliğini. Her yerde dizini aşmıştı; beline yukarı çıkıyordu. Kahveci Mahmut'un, Musa'nın, kaynının tarlalarına baktı, onlar da öyle çıvıyorlardı. «Emme en işdahlısı bizimki! Birinciliği aldık canım, aldık birinciliği!..» Durdu tarlanın ortasında.

Sonda yeri az ötedeydi. Ak ak büngüldüyor, sonra kanala kanala gidiyordu su, acı su!

«Meraba... beyefendi!» Güldü Hıdır.

«Meraba diyorum, küs müsün?»

«Küs müsün bize, goca eşgiya?»

«Biz küsecekken sen mi küstün?»

Bildiği üzere akıyor, selâm bile almıyordu.

«Eytacı yok ki alsın! Burnu böyük herifin!»

Geçti, beş altı adım daha yürüdü. Dört yönüne baktı usul usul. Beş dakika içinde biraz daha büyümüş gibiydi çevresindeki ot. Yüreği hızlı hızlı vurmaya başladı. Benzi uçtu. Az önceki gülmesi falan yitip gitti. Dikkatle baktı fırdolayına, gözün göreceği ölçüde büyüyordu ot!

«Sana da meraba! Meraba meraba!.. Selâmaleyküm!.. Hoş geldin safa geldin, safalar getirdin yeni eşgiya! Meraba, günaydın!.. Nasılsın?..»

Korkuyla baktı tarlaya, düzlüğe. Bir ot seçti, ölçtü oranladı boyunu. Yumdu gözünü, biraz durup bakacaktı hemen büyümüş mü? «Bakacam emme ne etgisi olacak? Helbet böyüyecek! Gaç gün oldu göl gideli? Gaç gün oldu yeri guruyalı? Çıvdı çıktı gahbanalı! Yani gahbanalı diyorum, daha beter, puşt puşt!..» Yumuktu gözü öyle. Birden açtı, ama bellediği ota bakmadı, çevresini taradı ivediyle. «Yani bir gelen giden var mı? Yani bizim sofu dakımının dediği gibi cinler felân yörüyor mu? Onların hekmeti mi bu... yiğit?»

Hemen toparladı kendini, az önce bellediği otu buldu. «Helbet, helbet; gözüm cetvel değil, emme besbelli böyümüş! Yarın daha böyüyecek! Muhtarımızın dediği doğru: Haggaten boku yidi köy! Sade ben, sen, burda tarlası olan değil, bütün köy, dahi köyler yidik, yayılır bu!..»

«Tû!» etti avucuna. Sağ elinde sıktı kocorağın sapını; belinden çöteyi çekti, «Bismillââ!..» Başladı sallamaya. Çok derinlerden, derinlerden bir öfkeyle, eski bir öç alma duygusuyla başladı biçmeye.

O dikenli otu değil, şaşıp yanılıp yıl iyi gelmiş, çok azman buğdaylar olmuş, o buğdayı biçiyor; uzaktan gören öyle derdi. Ama otu biçiyordu. Taş yoktu, kesek yoktu tarlada. Soluna soluna diziyordu desteleri.

Bir süre biçti, yan gözle baktı yıkılmış otlara: «Sana verimezler buraları itoğlu it!.. O gadar havaslanma bakalım...» Salladı kocorağı. «Açıkgözleri candarma yazıyorlar... havaslanma!..» Yıka yıka gidiyordu. Bir sıra, iki sıra... akşama kadar on eğnel çıkacaktı, öyle hızlı biçiyordu. Bir yandan da soluğu kabarıyor, kolu ağrıyor, terliyordu. Alnından akanlar gözlerine iniyor, koltuk altlarından yürüyenler de gömleğinin oralarını ıslatıyordu.

İki sırayı biçip götürdü. Yığdı destelerini ip çekilmiş de dizilmiş gibi. «Hay maşşallah!..» İçinden içinden kutladı kendini. Yürüdü, tâ baştan bir daha alacaktı. Vardı başa. Bu sefer yüksek sesle haykırdı: «Ebeeeeeh, ebeeeh!..» Durduğu yerden yarım adım, bir adım geri çekildi: «Ebeeeeh!..» İlk biçtiği otlar yeniden sürüyorlardı dipten. Hemen toparlanmışlar, yeniden büyümeye davranıyorlardı. «Ebeeh!..» Kocorağı da, çöteyi de tutan elleri gevşeyiverdi. Kollarını bıraktı yana. «Ebeh!..» Sonra kolları yana bırakmanın teslim olma anlamına geldiğini anımsadı, kaldırdı. Ama öyle canlı değildi bu kaldırış.

Kendi kendini denetliyor, gözetliyordu. Daha canlı kaldırdı kollarını, kocorağın sapını sıktı. Öfkesi güreldi birden. Yürüdü yeniden otların üstüne. Bastı her birine teker teker, çiğnedi, ezdi, ezdi. Sonra durup baktı. Usulca kıpırdıyor, toparlanıp kalkıyorlardı gene. Dikelip kalkıyorlardı. Ve bakıyorlardı Hıdır'ın yüzüne sanki inatla. Sanki ot değildi «gidi»ler, ot suretinde başka «şey»lerdi. Otsalar bile altlarında başka «şey»ler vardı. Altlarında, diplerinde...

Bir tanesinin dibini tuttu, çekmek istedi, çekip bakacaktı ne var? Ama kocorak hayli dipten sıyırmıştı, çekilmiyordu. Yürüdü, biçilmemiş yerlere vardı hemen. Kocorağı, çöteyi attı yere. Eğilip tutmaya çalıştı otun birinin dibini. Ama dikenleri engel oluyordu, tutamadı. Belinden yağlığını çıkardı, doladı otun dibine, onunla tuttu, tutup çekti. Kopmadı ot. Yağlıkla birlikte elleri sıyrılıp çıktı yukarı, ot öylece kaldı. Ama caymadı, eğilip bir daha tuttu, bir daha çekti. Gene sıyrıldı eli. Baktı böyle olmayacak, otu büktü. Karağaç dalı gibi yumuşak,

ve bükülüyordu kolayca. Doladı eline, ondan sonra çekti. Mendilin fazla yararı olmuyordu, ot kırçıyor, acıtıyordu parmaklarını. Ama katlandı. Katlanmasa ne yapacaktı, var mıydı çaresi? Katlandı. Çekti var gücüyle. «Ulan bu ne? Nasıl bir belâ bu?» Ne çıkıyordu, ne kopuyordu. Kayış gibiydi. «İstediği gadar gayış gibi olsun, çıkaracam! Ölüp düşüp çıkaracam! Çıkarıp bakacam ne var dibinde? Çıkaramazsam eşşeğim!..»

Özellikle böyle söylüyor, bağlıyordu kendini ki, zor diye cayıvermesin. Kökleyinceye kadar uğraşsın. Çıkmaz olur mu? Nasıl olsa çıkacaktı. Ot olur da çıkmaz mıydı? Bildiği bütün otların birer kökü vardı ve kökleri çok çok yarım karış, bir karıştı. Belki yılanyastığınınki biraz uzundu, iki üç karış. «Bununki de dört karış olsun... nasıl çıkmaz? Doladı eline, assıldı. «Nassıl çıkmaz?»

Ama çıkmıyordu. Gevşetti, biraz güç aldı, yekinip bir daha assıldı. «I-ıh!..» çıkmıyordu. Gene uğraştı. «Her halde gücüm temelli tükenmiş değil! Teslime gancığı çekip almış değil ganımı iliğimi içimden...» Assıldı var gücüyle. Birden «Küt!» etti. Tuttuğu yerden koptu ot, kıçının üstüne düştü. Kocorakla biçtiklerinin anızları kabalarına geldi. Olağanüstü acı içinde kaldı. Toparlanıp ellerini çırptı, bakındı dört yanına. Hem acı, hem de utanç içinde kaldı. İyi ki kimseler yoktu yakınlarda. «Bir çıkaramadın mı ulan? Emme gabagöt müşün haaaa!..» Aklına geleni söylerdi millet. Millet değil illet. Ama bilmiyorlardı ki! Aması vardı işin! Fakat durmadı üzerinde. «Evet öyleyim, gabagötün biriyim!» Durup lâf anlatacak hali yoktu kimseye. «Öyleyim!..»

Çabuk kalktı, çöteyi aldı, sapının olduğu yeri inceledi. Kocorağın sapı gibi küt değildi. Avşar'ın oralardan kesilmiş kürt ağacındandı. Çivi gibi sivriydi hatta. Ters çevirip başladı seçtiği bir otun dibini eşmeye. Kökün çevresinde otuz santim kadar bir çap ayarladı önce. «Çok ya, varsın olsun, otuz kırk santim eşecem nasolsa, goley eşilir... Eşer eşer, çekiveririm!..» Hiç soluk almadan eşti. Çötenin sapıyla kabartıyor, elleriyle avuçlarıyla atıyordu toprağı. «Bilsem bir kürek getirirdim!» Bir yandan da utançla güldü, «Ulan bir ot şunun dabanı, bir otun

önünde düştüğümüz hallere bak...» Eşti: «Bir ot, böyle yaparsa, yarın bacaksız sirken de yapışır yakamıza, ona da cuvap yetmez!..» Eşti. Dik, sert, şehirdeki yapılarda gördüğü demirler gibi, dimdik iniyordu otun kökü aşağıya. Ama nasıl olsa şimdi sonu gelecek, görünecekti gibi. Eşti. «Vay gahbanalı vay! Vay gidi vay!..» Eşti üşenmeden, eştiği toprakları da attı, serpti tarlanın oralarına. Kırk santimi buldu derinlik. Usulca doğruldu, yapıştı kökün uygun bir yerinden. Sımsıkı tuttu, «Bismillââ!..» Ondan sonra çekti, çekti, var gücüyle çekti. Ama ne koptu, ne çıktı ot... Soludu kaldı Hıdır: «Aşkolsun efendi! Aşkolsun, pravo!.. Valla pelivansın! Yiğitsin aşkolsun!..» Kakıp ellerini çırptı. Döndü hemen: «Emme beri baaak, pravo dedim deye sakın yânış anlama; heç de pes etmiş değilim, uğraşacam daha seninlen!.. Kürek getirip, çapa getirip uğraşacam...»

Kalktı, kocorağı, çöteyi aldı eline. Hızla yürüdü köye yukarı. Eve vardı bir solukta. Hayatta Sunacık. Teslime, kardeşinin karısı Güllü... çokaşmışlar değirmenlik tutuyorlardı. Çıkmadı yukarı. Bir şey de demedi hiç birine. Koyun damının köşesindeydi çapalarla kürek. Çatallı çapayı seçti. Küreği de aldı. Kocorakla çöte gerekli değildi artık. Bıraktı ikisini de... İzinin üstüne döndü. Koşar gibi gidiyordu. İsli Cemalgil'in oradan geçerken Babacık geldi önünden. Dar acele bir selâm verip geçti. Oyalanmadı hiç. Vardı tarlaya. Belirli olarak büyümüştü, fırlayıp çıkmıştı az önce biçtiği otlar. «Biz... böyle giderse... bulduk valla! Bulduk, eğerkine yitirmezsek...»

O dibini eştiği ota gitti. Eştiği yerin çapını 70-80 santimden aldı bu sefer. Vurdu çapayı. Vurdu vurdu, sekiz on başka otu kesti, kırçıttı, derinleştirdi kazdığı yeri. Toprakları da kürekle attı kolay kolay. Öyle, demir çubuk gibi, hiç incelmeden iniyordu kök aşağılara. «Yoğsam cinkentinden mi uzatıyor dürzüler bunları?» Yetmiş seksen santimi buldu eştiği derinlik. Durup çekti bir iki, çıkmadı. Ama direşkenliği tamdı daha. Gene kazdı... Kulaçlayıp kulaçlayıp vuruyordu çapayı. Sonra da kürekle alıp atıyordu toprakları. Bakınca yığın görünmesin diye tarlanın orasına burasına serpiyordu çıkardıklarını. Seksen santim gelirdi şimdi derinlik, kök gidiyordu daha...

«Ne yapmalı şimdi buna?»

«Ne mi yapmalı dedin Hıdır?»

«Evet öyle dedim, ne yapmalı?»

«Valla gazacaksın Çavuşum, eğer dibinde ne var bileceksen!..»

«Eh gazalım madem...»

Vurdu çapayı, kazdı sonra kürekledi kazdığını... yüz santime indi.

Tam o sırada bir öksürük duydu yanıbaşında. Dönüp baktı: «Musa! Doğruldu hemen.

«Goley gelsin yavu adamım!»

«Goleyse başına gelsin! Ne bildin burdayım?»

«Bildiğimden mi? Evden söylediler!»

«Hoş geldin... geç şöyle!»

«Geçip de... Eee, napıyon bakalım?»

«Gazıyom!»

«Hep bunu mu gazdın böyle?»

«Evet...»

«Ee daha gazacan mı?»

«Gazacam, bulacam dibini...»

«Uğraş bakalım...» Zorla güldü Musa.

«Enip gidiyor aşşa doğru. Enecem ben de onun endiği yere gadar. Bakacam cin mi var, evran mı? Yoğsam Cin gurduyla Sin gurdu mu?..»

Tabakasından bir sigara çıkarıp verdi Hıdır'a, bir tane de kendi yaktı Musa: «Yavu adamım çok derin bu! Gelirken köyün gıyılarına baktım, hemi de yayılıyor! Görüp bildiğim otlardan değil esgi yeni, valla Garabük'te bile tasadüf etmiş değilim, çöktü ümüğümüze napacaz?»

«Sirkenden, süpürgelikten sık, bayırçalısından berk!.. Ellerimi kırçtı kopmadı, kıçımın üstüne düştüm çıkmadı. Hemi de bak şu biçtiğim yerlere: Daha beter sürüp gelir diplerinden! Ot değil afat...»

Başını salladı, biraz da cık cık etti Musa: «Haggaten afat! Napacağımızı bilemiyorum adamım...»

«Gazalım diyorum ben!»

«Neyi?»

«Şunu!»

«Aha gazmışın ya?»

«Biraz daha diyorum gazalım...»

«Napacan gazıp?»

«Dedim ya görelim dibinde ne var? Hemi de gaç metre gidiyor kökü? Anlayalım Topal Galip'in hocaların dediği mi, yoğsam başka mı?»

«Gaz... Gaz bakalım, gücün yetecek mi?»

Biraz daha uğraştı Hıdır. Musa dikelip bekledi. Yüz on santim kadar indi. Kök hâlâ gidiyordu. Ve zor oluyordu artık çalışmak. Kürek girmiyor, çapa girmiyor, girse de işlemiyordu. O sırada üye İdris geldi yanlarına.

«Nerden böyle İdris? Nasılsın?»

«Dalamaz'dan geliyorum, eyiyim!..»

«Naptın Dalamaz'da, elinde kocorak?»

«Yavu muhtar! Burdaki tarla gibi ordaki tarlayı da almış ot! Zabah gittim biçeyim bari!»

«Ee, biçebildin mi?»

«Biçtim biçtim!..»

«Eyi valla, eferim!» Güldü Hıdır.

«Biçtim emme gine çıkacak...»

Güldü Hıdır: «Belkim çıktı bile...»

«Nee?» Sapsarı baktı İdris.

Hıdır sabah biçtiği yerleri gösterdi: «Bak! Ben de zabah biçtim kocorakla... Emme ikindin olmadı daha, yeniden yörüdü...»

Gözlerini kapayıp bir süre durdu, içinden içinden inledi İdris. Sonra sıktı kocorağın sapını. Beline soktuğu çöteyi yokladı. Döndü ardını, koştu otların arasından Dalamaz'daki tarlasına doğru.

Hıdır bakıyordu. Küreğin sapını çenesine koymuştu. Musa geldi, omzunu okşadı. Sonra sarstı usulca:

«Hıdır!.. Aa Hıdır!.. Yörü gidelim ardından...»

Belinler gibi uyandı Hıdır. Eğildi çapayı aldı. Dibini kazdığı ota baktı acıyla. Sonra düştü Musa'nın ardına: «Gidelim

muhtar, gidelim emme azcık yavaş yörü, soluğum daralıyor...» Musa döndü. Çapayı, küreği aldı Hıdır'ın elinden. Sonra koltuğunu koğalttı, girsin koluna... Topal Galip'in tarlanın üstünden ağdılar. Birbirlerine tutunarak gidiyorlardı. Sağ yanda köy duman içindeydi. İkindinin aşları vurulmuştu ocaklara. Kavrulmuş yağın yanık kokuları çıkıyordu bacalardan.

Musa: «Tehhoo... Tehho!..» Elini kaldırıp güldü Dalamaz'a varınca. El edip çağırdı İdris'i: «Gel, döneleme oralarda gel!» Gaplan Harmanında anlaşıldı işin noolduğu? Bu bambaşka bir afat! Suya felân benzemiyor...»

Topaç gibi dönerek geldi İdris. Tarlanın sınırında karşılaştılar. «Yani bu olacak dava değil. Dilim dişim kitlendi. Topal Şeytan'ın dediği çıkıyor heralım...»

Hıdır'ı bırakıp İdris'i tuttu Musa:

«Köyün içinde böyle demen! Biraz daha şımarır, temelli depemize biner dürzüler! O zaman köyden çıkıp gitmek düşer bize.»

İdris, bir tarlaya, bir köye bakıyordu. Bakmıyordu Hıdır'ın, Musa'nın yüzlerine. Biçtiği yerler yeniden yürümüştü. «Desek de, demesek de, bizimki bu! Onlar da görüyorlar, görecekler...»

«Görürlerse görsünler!..»

Çekti ikisini de Musa: «Görsünler emme üzerime de gelmesinler. Bu akşamdan tezi yok dabancayı dakarım belime.» Önce Hıdır'a, sonra İdris'e baktı... daha çok Hıdır'a yöneltti sözlerini: «Siz de boş gezmen; bir şeyler asın gelinize... garıncaysa da horsunman düşmanlarınızı...» Yürüdüler birbirlerine tutunarak. «Bizimkiler üstelik garınca da değil. Gartal gibi, gaplan gibi yaratıklar. Cin şirketine ortak dürzüler... eyisi mi boş gezmen!»

Ertesi gün, Kahveci Mahmut çift koşup Kaplan Harmanı'ndaki tarlasını sürmeye gitti. Babacık'ın oğlu Kurban'ı aldı yanına. Hem konuşsunlar, hem yardım etsin. Gün kuşluk yerine çıkmadan öküzler önünde, saban boyunduruğa ters geçirilmiş, dönüp geldi.

«Nooldun Mamıdâ, erken geldin?»

«Gaveciliğe alışalı çifti unuttun mu?»

«Yoğsam öküzlerin dutmadı mı, zor mu geldi?»

İsli Cemalgil'in çeneden evine varana kadar akla karayı seçti: «Yorandan değil, sorandan osandım şu köyde!» Öküzleri avluya bırakıp kahveye geldi, ocağı yakmaya başladı. Belli etmiyordu ama, besbelliydi. Daha karşıdan anlaşılıyordu bozuntusu. İki çizi çıkamamıştı doğru dürüst. Zorlayıp ederken çift kayışını kopartmıştı.

Ne evde gülüyor, ne kahvede konuşuyordu Hıdır. Kara yasın içindeydi. Dokunsalar ağlayacak, uysalar belâ çıkaracaktı. Durup kendini denetliyordu böyle zamanlarda. Bir yararı olacak mıydı ağlamanın, belâ çıkarmanın? «Olacaksa köycek ağlayalım, köycek belâ çıkaralım!..» Yutkunuyor, sıkıyordu gene dişlerini...

Bu arada Teslime'yle Şükrü günde bir iki uğruyorlar, akşamları mutlaka geliyorlardı. Doğan'ın İvriz sınavından konuşuyorlar, büyük umutlarını söylüyorlardı. Hıdır, Sefer öğretmenle görüşmesini anlatıyordu. «Ne diyor senin için biliyon mu? Benden çok çok eyi öğretmen olur! Doğan'ın hem kafası eyi, hem huyu gözel! Vede yürekli çocuk! Köylerin böyle öğretmenlere ihtiyacı var!..' İşidiyon mu?»

Sunacık biraz hayal kuruyordu:

«Hele bi gazansın girsin İvriz'e, bi okusun öğretmen olsun, çıkar çıkmaz oğluma bi öğretmen gız alacam, gendi gibi gafalı, gözel... ondan keri varıp okulunu, evini süpürecem! Çocuklar gelmeden camlarını silecem, zobalarını yakacam... Gravet dakacak oğlum, gumaş urba kesinecek, yoksulların çocuklarını okutup sınav gazandıracak...»

Sunacık'tan sonra Teslime alıyor, o da arzularını, umutlarını söylüyordu:

«Doğan'ı, evleneceği gızla bizim köye verirlerse, Duran'lan Şükrüm de Boruktolu'na, orası olmazsa Hayıroğlu'na giderler. Eğer derlerse ki bu köyler güccüktür birer öğretmen yeter, o zaman da birini bir köye, birini öteki köye verirler. Yakıncacık, ağşamda zabahta görürler birbirlerini...»

O zaman Hıdır söylüyordu:

«Hele bi okuyup çıksınlar, gendilerini yakın köylere ver-

dirmek goley! Musa'yla birlikte gideriz Zeyni Bey'e, deriz böyle böyle, o da gider Valiye, Marif Müdürüne gonuşur, şirrp olur. Zeyni Beyin sözü geçkin. Bizi de seviyor...»

Sonra sözü değiştirip, yağmayan yağmurları, olmayan ekinleri, dolmayan ambarı, boş samanlığı, açlıktan kırılacak malları konuşuyorlardı. «Gaplan Harmanı, Cinligeriç aktı boşaldı emme azgın otlar da sardı her yakayı. Suyun dutmadığı tarlalara da gidiyor. Yeniye bütün ekenekleri sardı mı sök sökebilirsen. Moturlar baş edemez...»

«Sen yeniyi düşünüyon! Bu yıl nâpacaz? Zemheriler çıkmadan un, saman bitecek. Köyün yarısı bizden beter. Kime gidecez, kime varacaz?»

Sunacık, gözlerinin ağını büyültüp susuyordu ondan sonra. Teslime, saygılı, sıcak davranıyordu ona. Bir işi falan olsa koşuveriyordu. Tarhanayı birlikte kardılar. Bulguru birlikte kaynattılar. Serip kuruttular birlikte. Çok yardımı oldu Teslime'nin. Ondan sonra değirmenlik tuttular. Eleyip kalburladılar tahılı, taşını toprağını, kavuz kapçığını seçtiler. Çuvalları doldurup dizdiler iyi kötü. Bazı öğünleri birlikte yediler. Teslime bulaşıkları yıkadı.

Sonra Hatıp Değirmenine gittiler çuvalları iki kağnıya yükleyip. Birer haba, bol azık, ikişer çuval da saman aldılar yanlarına. Hatıp Değirmeninde öteki köylerden de adamlar vardı. Nöbetlerinin gelmesini beklediler. Bol seçim yarenlikleri oldu.

İki gün, «İsmet harbe girmedi!» diyenlere kızdı, söğüp süpürdü Çil Ümmet. «Bolatlı'nın Garahamzalı köyünde herifin bacaklarını aynan benimki gibi pireler sardı, gulakları da Yonan'ın üsdüne gümm gümm topları atarkene sağır oldu. İsmet'e lâf söyleyenin ağzı eğrilir! Esger gibi geyinir, esger gibi yirlerdi. Onlar gibisi bi daha ne gelir, ne de gelmiştir! Önceleri böyle eyiydi onlar. Sonra... bozdular. Ya şimdikinler ne? Geçmişler milletin önüne, cami yaptıracaz, minare diktirecez, gors verecez, sakal darıyorlar. Çivtçinin derdine yarayışlı ossurukları bilem yok! Ben de oyumu İsmet'e verecem, istersem tek başıma

galayım... Köyde Topal Galip'in verdiği yere hele, ölsem de vermem...»

Hıdır, Çil Ümmet'in gönlünü yıkmak istemiyordu. Çil Ümmet zaten yalımlı adamdı, bazen böyle konuşur, bazen tersini söylerdi. Değirmende zaman nasıl geçecekti? Hıdır aslında hiç birini tutmuyordu. «Biri yitsin, biri bulunmasın! Ne yenilik oldu? Hani terakki? Ne ekin oluyor, ne mal yiyecek ot! Daş daşı yiyor, yıl yıldan kötü geliyor. Beylerimiz gözel Guran Gorsları açıyorlar...» Kafasının içinden söylüyordu bunları. Açıktan söylemiyordu.

Bazen Çil Ümmet'i dinlerken Teslime'yi düşünüyordu. Sunacık'a benzemiyordu hiç. Her sevişmede kuytularına kuytularına giriyordu. Sunacık usluydu. Sessiz sessiz sevişiyordu. Teslime yırtıcı, azgındı. «Bubaam! Gocca gulaklı bubam...» Kudurtuyordu Hıdır'ı. Hiç aklında yokken aklına sokuyordu. Bazen gündüzleri bile, Sunacık çıkıp gidince, aşağıda yukarıda, usulca *gözden yitiyorlar, kenetlenip kalıyorlardı. Görecekler*miş, sezeceklermiş, akıllarına getirmiyorlardı. Öyle sevişiyorlardı.

Değirmene vardıklarının ikinci günü özlemeye başladı. Aklının ortasına uzanıp yatıyordu yeni kadını. Soyunup uzanıyordu. Koluyla göğüslerini kaldırıyor, karnına, bacaklarına şap şap vuruyordu. Kasıkları sancılanıyordu Hıdır'ın. «Ümmet emmi, löbede girdik oturuyoruz, müsadenle ben köye gadar varıp gelem bi. Bakayım muhtar nâpıyor, çoluk çocuk ne haldalar? Bir isteğin varısa söyle. Ağşama gelemezsem zabaha yetişirim. Tütünün felân var değil mi? Al benim carayı da bırağayım...» Cebinden paketi çıkarıp veriyor, Hatıp'tan o hızla çıkıyor, bağların arasından, sel çukurlarından vurup koşuyordu yazıda. Usulca giriyordu köye.

Sunacık eski giysileri çıkarmış günün annacında yamalık yamıyordu. Teslime hayatı süpürmüş, avluya iniyordu. Bağırarak koşuyordu: «Çok canım sıkıldı, bi bakayım deye çekip geldim, ağşama dönecem... Nasılsın Sunacık? Nasılsın gomşuuuu?» Teslime koşup yukardan kilimi alıyor, samanlığa bırakıp çıkı-

yordu hemen. «Bubam nâpıyor Hıdır ağam? Daha löbediniz gelmedi mi?»

«Eeee güz zamanı, değmen galaba, belkim yarına...»

Akşamın olmasını bekliyordu. Uzanıp yatıyordu biraz içerde. Sonra kalkıp köyün içini dolaşıyor, muhtara bakıyor, kahveye varıyordu. Ekmeği yer yemez, daha Sunacık bulaşığı yumadan çıkıp saçağın ucunda öksürüyor, sonra iniyordu. Çatma kapıyı tıkırdatmadan giriyor, merdivenin altına, ahır kapısının önünde dikiliyordu.

«Gurudum bubam bekleye bekleye! Ne eyi ettin de geldin? Ne eyi ettin de geldin benim gıymatlı bubam?» Kapıyı açıp içeri tıkıyordu Hıdır'ı. Sonra samanlığa akıyorlardı. Bir yol sevişiyorlardı fırtına gibi, ne olduklarını, ne yaptıklarını anlamadan birbirlerine bakıyorlardı. «Daha bulaşığı yumadım, varıp bakayım, ortalığı derip çatayım... sona gine geleyim emi bubam!..» Öpe öpe, kopa kopa ayrılıyorlardı. «Sen uzan buraya, caranı iç usul usul, ben hemen gelirim...» Hemen geliyordu, gene sevişiyorlardı.

Sonra gene çıkıyordu Teslime. Gene iniyordu. «Kak, usulca kak! Yokarı çıkacaz! Döşşeği serdim, örtüyü örttüm. Şükrü ninesiylen yatıyor iki gündür, kak! Usulca giriveriz kak!..» Tutup çekiyordu Hıdır'ı. Kilim koltuğunun altında, nalınları elinde, hayata varıyorlar. Teslime kapıyı açıyor, gölgeden gölgeden yürüyerek, usulca giriyordu yanı sıra. Hemen kapıyı dipler diplemez sarılıyorlardı. Atıyorlardı üstlerinde ne var ne yoksa. «Bubam, benim ballı bubam! Daha ballarım duruyor, şerbetler yapıp zabahaca içirecem sana! Üyütmeyecem... Ne eyi ettin geldin? Göğsüme goy başını. Yasla istediğin gibi. Sür bıyıklarını. Üyürsen böyle üyü! Üyü ganrılıp ganrılıp ötenece horozlar...»

Birbirlerinin daha kuytularına inerek, birbirlerinin daha yücelerine çıkarak sevişiyorlardı. Hıdır, sonra başını Teslime'nin göğsüne koyuyor, tam onun istediği gibi uyuyup kalıyordu göğsünde. Teslime uyumuyordu, bekliyordu Hıdır'ı. Bazen kolunu uzatıp ocakta kısılı lambayı alıyor, bakıyordu uyuyuşuna. Sarsmadan, şapırdatmadan öpüyordu, okşuyordu usulca.

İlk horozlar ötünce yeniden başlıyor, okşaya okşaya, öpe öpe uyandırıyordu: «Hadi bubam kak, ilk horozlar öttü! Birazdan tan atar, cavır müslüman seçilecek olur sokaklar. Gırmızı şafak sökülür gelir. Gurtlar guşlar uyanır, ak saçlılar çıkarlar yataklarından. Hocalar ezene dururlar... Al donunu, göyneğini. Elemtere fiş olmadan, Topal Galip, Kel Kevser uyanmadan usulca çık da yörüyüver Hatıp'a doğru, hadi benim ballı bubam...» Öpüyor, oynuyor, «Öpülmedik yerlerin galdı mı dur bakayım, dur kakma, dur bir daha öpüvereyim... amanın şunun datlarına, amanın şunun ballarına...» Boynundan tutup doğrultuyordu sonra. İki üç dakikanın içinde giyinip çıkıyordu Hıdır.

Ay batmış, ama tan atmamıştı daha. Tıpırdatmadan indi merdivenleri. Bir atılımda avluyu geçti. Çatma kapıyı açıp çıktı. Teslime kapıyı aralamış bakıyordu ardından. Hıdır köyü dinledi. İn cin yoktu ortalarda. Tâ aşağıdan, kındıralıklardan doğru bir hışırtı geliyordu. Ova ıssızdı. Evi bir karaltı halinde görünüyordu. Yıldızlar silinmemişti daha. Horozlar kanrılıp kanrılıp ötüyorlardı. Yürüdü caminin önünden. Ellerini beline soktu. Mezarlığın oradan Hatıp yoluna çıktı.

Horozları ötüyordu Hatıp'ın da. Yürüse sabah ezanı okunmadan varırdı. Ama varıp ne yapacaktı? Bu kadar erken, ne diyecekti Çil Ümmet'e? Ağırdan aldı. Hatıp bağlarına kadar ağır yürüdü. Sonra sel çukurlarından kumluk bir yere ayakyoluna oturdu. Kalkıp bağlardan birine girdi. Arıkların içinde otlar kurumuş, kırılmıştı. Bozulmamıştı daha Hatıp'ın bağları. Üzümleri tozlu tozlu sarkıyordu.

Bir arığın içine uzandı. «Noolacaz bu yıl? Bu yılı geçirdik, gelecek yıl noolacaz? Nasıl geçecek bu kışlar? Gar yok, gatık yok, kâr yok kazanç yok, nasıl gayrılacak çoluk çocuğun sırtı boğazı? Üç şinik buğday satamadık. Satmamızın oluru da yok. Nerden beş guruş bulup astar gaput, çarşaf çaput alacaz?» Gözlerini yumuyor, gözlerini açıyor, bunu düşünüyordu. Tatlı, ağır bir yorgunluk içindeydi. Teslime'yi düşünüyordu. «İşler dipten bozulunca yoksullar sevişmeye mi dökermiş işi?» Çok sevişmelerinin nedenini arıyordu. Sonra hemen kaçıyordu, başka sorunlara, başka dallara konuyordu aklı. Köyü saran otları düşü-

nüyordu. Ne kadar arsız, ne kadar azgındılar! Gün doğuyordu az sonra. Uyumuş kalmış oluyordu. Bedeni ısınınca uyanıyordu. Kalkmadan biraz daha yatıyordu ısına ısına.

Karnının kazındığını, açlığını duyuyordu. «Evden geldiğime göre biraz ekmek, biraz katık almalı değil miydim yanıma? Çil Ümmet emmim sormaz mı? Emme boş ver, azığımız boldu daha. 'Almadan çıkıverdim, Sunacık gatayım dedi emme istemedim...' Köyün bakkalından bir tütün alırım Ümmet Emmiye...»

Gün iki övendere yükseldi, vardı değirmene. Hatıp'ın üst başındaki kayalardan çıkıp gelen suyun döndürdüğü ufacık taş, Hatıp'ın ve çevre köylerin zahiresini kırıp un etmeye çalışıyordu. Köylüler, kimisi çuvalların üstüne, kimisi ocağın önüne oturmuşlar, indir o partiyi, bindir bu partiyi, gene seçimi konuşuyorlardı sabah sabah.

Hıdırgil'e sıra o gün ikindiye doğru geldi. Tâ ertesi gün ikindiye doğru bitti unlarının üğünmesi. Değirmenci Abdullah'a, yirmi dört şinikte birer şinik *hak* verdiler. Sonra yükleyip kağnıları, köyün yolunu tuttular. «Biz adam olsak, köye bu dürzülerin heç birini sokmayız. Sandığınız da, seçiminiz de sizin olsun deyip oy vermeye bilem çıkmayız!» Bununla uğraşıp duruyordu Çil Ümmet'in aklı fikri.

«Ne faydası olacak bunun?» Soruyordu Hıdır.

«Hatalarını anlayıp düzeltirler...»

«Hata değil ki yaptıkları! Çıkarlarına geliyor. Biz de üyüyoruz nasolsa. Hemi de nerde buldun öyle köylüyü Ümmet emmi? Yarın senlen ben birer hastir çekelim gelen particilere desek, belkim muhtarımız başta, Topal Galip dakımı görgap olurlar adamları. Parası bir yere gidip de sözü bir yere gitmeyen köy bizim köy... köylerin çoğu!»

Bir hafta sonra Doktor Zihni bir kamyon yollamış. Şehirde miting varmış, dolup gelsinmiş komşular. «Bakanlar gelecek aman beni maçup etmesinler...» Musa çok çaba harcadı. Hıdır da kalkıp beş on kişiyi dolaştı. «Az eyiliğini görmedik, içimizden desteklemesek de dışımızdan destekler görünelim, yarın gene işimiz düşer Arap Zeyni'ye!..» Dolup gittiler kamyona.

Topal Galipgil, şosaya çıkıp başka bir taşıta bindiler. Çil Ümmet gitmedi, köyde kaldı. Seçime de, mitinge de sinkaf etti. Musa aldırmadı: «Benim bubalık matufluyor gali, şordan varıp bi habar veren olsa, atarlar içeri! Ağzından çıkanı gulağı duymuyor...»

Teslime saçaktan seslendi: «Hıdır ağam, sakın galabalıkta gaybolayım deme! Sunacık abam marağ eder!..»

Güldü Hıdır. Sunacık da güldü.

Paldır küldür gittiler. Açık kamyonun üstünde bir o yana, bir bu yana sallanıyorlardı. Şosanın üstü, böyle insan dolu açık kamyonlarla, balık istifi otobüslerle doluydu. Davulları döve döve, zurnaları boğa boğa gidiyorlardı şehirdeki toplantıya. Ermenek'ten, Hadim'den, on yedi ilçenin hepsinden, köylerden gelenler vardı. Çok ünlü horozlar dövüşecek, develer güreşecekti sanki! Savrula savrula geliyorlardı. Hızın yarattığı rüzgârda uçmasın diye şapkalarını ellerine almışlar sallıyorlar, habire bağırıyorlardı. Bakıp gülüyordu Hıdır: «Şapgalarınıza sahap olmayı bali akıl ediyonuz, eferim!..»

32

SEÇİM TÜRKÜSÜ

Hükümetin oradaki alan kaynıyordu.

«Elimi engastan furuyorum, essah sanıyor enayiler!»

Dr. Zihni'nin yardımcılarından biri kürsüye çıkmış, eline sesbüyülteni almış, habire bağırıyor, sesten baştan oluyordu.

«Essah sanıyor emme oyları da alıyorlar ne haber?»

İl Başkanının yardımcısı, arada durup dinleniyor, «üf! üf!» ederek sesbüyültene üflüyor, sonra gene bağırıyordu: «Alo alo! Diggat diggat!.. Birazdan sizlere partimizin yüksek Yönetim Gurulu üyelerinden, hemşerimiz, iftiharımız, gıymatlıı... Başkanımız... hitabedecek! Alo alo, birazdan sizlere hemşerimiz...»

«Devlet dediğin azcık yumuşak olacak...»

«Altı lira verdim gamyona, herif azırgandı!..»

«Yanına varırkene ayağın titremeyecek...»

«Öteygün bi öküz hastalanmış köyde...»

«Vardığın zaman da elinden dutacak. Dıkıp bodrum gata, zopaya yatırmayacak seni. O hatırlı, bu hatırsız, ayırmayacak. Devlet «buba» gibi, hepicine bakacak, hepicini goruyacak, iş güç verecek ellerine... ki, milet eselsin. Yani hep zenginlerin tekerini döndürmeylen olmaz!»

«Neyse, Garadamak İsmail'i getirmiş bunlar. Bakıttılar felân. Herif haza baytar. Atalarından görgülü. Emme söker mi görgü? Öküz bir zeherli ot yimiş. Dedi gidici. Nâpalım nâpalım? Bre gidi bıçak yetiştirin. Mundar bali gitmesin, yetiştirin. Neyse goştular. Yetiştirdiler bir bıçak. Destur deyip çaldı Garadamak. Eti bali mundar olmadı. Bu gırlardaki zeherli otlara da akıl sır ermiyor. Arapdaşşanı meselâ goyun yiyor ölmüyor, öküz yiyor mort! Allan hekmetleri çok...»

«Eveliki sene bubam yirmi gün gadar memleket hastanesinde yattıydı, bu yıl tarlamıza hacız geldi!»

«Neyse gali, on aya varıyordun, et yimiyorduk. Paylaştık

birer kilo, birer buçuk... sovanılan, nohudulan furdu garılar, çoluk çocuk toplanıp yidik arkadaş. Öküzü kesilince Garanın Emin düştü bayıldı. Etini yirken onun bayıldığını felân unuduyor tabi insan. Ben de unuttum. Kemiksiz yerlerinin birazını avradın önüne, birazını da çocukların önüne ittim. Gırıla gırıla yidiler...»

«Eeee etilen ekmek, eti ete dürtmek! Et gibisi var mı dünyada? Hemi de etin girdiği yere dert girmez demişler biliyon mu? Aha şu gonuşan dürzü var ya, hemi gendisi, hemi çoluk çocuğu, vede garısı, her havta et yiyor, hesabet! Onun için dürzünün yüzü mancar, hemi de nasıl kükrüyor bak!..»

«Her havta et yidiği halde gine de akılsız! Eline almış, üf! üfleyibbaa!..»

«Bu yıl bizim işler kesik hısım! Eti geç, unu ekmeği bulamayacaz. Birer tüfek dakınıp Soğla gölüne 'tir' sürmeye bali gidelim. Yok başga çaremiz. Ekinler olmadı, bağ bostan gurudu, mümkünümüz haggaten kesik!..»

«Aç it fırın deler demişler, demişler emme...»

«Nerde şimdi öyle azgın itler, çürük fırınlar?»

«Nerde şimdi Delibaş gibi adamlar?»

«İvriz'in imtanları diyorlar belli olmuş. Altı çocuk girdi bizim köyden, yok bi dene gazanan! Arpa ekmeği yiyerek çocuk mu okur? Anaları desen akılsız, bubaları desen fikirsiz. Tabiikine ot da kökünün üstünde bitecek biraz...»

«Öğretmenleri dersen onlar da bir âlem. Altı dene çocuk girer, bi denesi de mi gazanmaz? Azcık da adamım olacak adamıiiin!..» Adam, parmaklarıyla «Beş beş» işareti yapıyordu: «Biraz da barınakların işleyecek!..»

«Zaman Amat'a gittim öteygün! Herif dedi, okutup nâpacanız dölleri? Okuyan Allahı tanımaz. Hörmet etmez anaya ataya. Cima eder, yıkanmaz, çarşı bazar cünüp gezer. Mundar ayağıylan basar allahın çayırına çimenine. Bereket beş on İmam-Hatıp Okulu açıldı da...»

«Dürzü, a gara dinli dürzü! Gendin lisede, üniversitede okuduyon ya belinden enenleri, dahi sidikli gızlarını! Biri de Evgaf Hanında abukat!..»

«Demek İvriz belli olmuş? Bizim oğlanı da gattıydık...»

«Zabah günü sidikliye, ikindin günü gözele doğarımış. Güneş bi yaktı annımı hısım. Çok da sıkıştım burda, ciğerlerim gaburgama yapışacak...»

«Şapgamı da başıma furamıyorum, düşüp gaybolacak!..»

«Hişşş hiş, elini fur, Zeyni Bey çıktı!..»

«Ah Arap Zeyni aah, ah avradı gözel Zeyni!..»

«Dakdırıyormuş diyorlar, duydun mu?»

«Kim?»

«Avradı bunun... Emme bakınca görünmüyor!»

«Hısım, cebinde para mara varısa mukat ol! Çok yankesici dolaşır böyle yerlerde... çarpar marpar!»

«Ezilir ulan yankesici, şu hale bak!»

«Sen dıggat et, çarptırma! Herifler usta kemancı!»

«Aaaah kambur felek! Kimine gavun verdin, kimine kelek! Bize de bir acı düveleği çok gördün! Olaydı beş on guruşumuz da çarpaydılar!..»

«O kim Zeyni'nin yanındaki?»

«O işte gıymatlı hemşerimiz, iftiharımız!»

«Tarım Bakanı mıymış bu şimdi?»

«Öyle diyorlar. Herif on üç yıl abukatlık yaptı bizim gazada. Tarafları dakıştırır, iki yandan da para alırdı! Garısı gözel mevlüt okurdu. Gızının biri Amerikalı çavuşlan evlenmiş diyorlar!»

«Yalan! Halkçılar çekemedikleri için çıkartıyorlar. İller Pangası'nda müvettişlik yapıyormuş...»

«Kim?»

«Gızı bunun. Bi garış yarığıyla... biz de sürünüyoz ovada!»

«Öteki de Torunoğlu, tanıyor mun?»

«Yanındaki Muhittinlerden Halil, foterli...»

«Gabarıp durur... üykü hapı alırmış yatarkene...»

«El çırp, el çırp, başladı bizimki!..»

Hıdır'la Musa birbirlerini tuttular ellerinden. Kantarmalılar parçalandılar. Kalabalık bir o yana yumuluyor, bir bu yana. Akşehir'den, Ilgın'dan atlılar gelmiş, cepkenleriyle geziniyorlar durakların oralarda. Angara'dan Ahmet Ekmekçi'yi getirmiş-

ler, sekiz hoparlör gurmuş alana. Çın çın ötüyor, tâ Alâaddin' den duyuluyor sesi!

«Partisinin yaptıklarını sayıp döküyor. Ne nüzumu var halbuysam? Göz bakar, su akar. Gitti İsmet, geldi kısmet. Onların yüzünden değil mi bugünkü halimiz?»

«Alo alo! Dıggat dıggat! Üf! üf!.. Şimdi size hemşerimiz... gıymatlı... iftiharımız... Bakanımız hitabedecek!..»

Gözlerinde vapur dumanından daha kara bir gözlük. Körler okulundan yetişmiş gibi bakıyor kalabalığa. Sert bir çehre. Kaldırıp iki kolunu, döne döne, selâmlıyor. Tâ Medresenin oralara kadar yayılıyor alkış sesleri.

«Gül ulan azcık gül... de uğrumuz açılsın!..»

«Gaşınhanı'na yağmur yağmış diyorlar!»

«İş işten geçip gittikten keri... yağar!»

«Sayın ve muhterem hemşerilerim, sevgili vatandaşlarım!..»

«Niğde bize hudüt mü yavu hısım?»

«Tabii, Bor madenleri Bor'dan çıkıyor heralım!»

«Hepinizi... hörmet ve mohabbetle selâmlarım!»

«Bravo! Şak şak, şak şak şakşakşakşakşak!..»

«Herifi görüyon değil mi, ne gonuşuyor!..»

«Angara'da, merkez hökümetteki işlerimin çokluğu yüzünden... bugüne gadar... aranıza... gelemediğimin üzüntülerini... ilk olarak ifade etmek isterim!..»

«Bravo! Şak şak, şak şak şakşakşakşakşak!..»

«Sözlerime başlamadan önce... sevgili Başvekilimiz... gıymatlı liderimiz... aziz böyüğümüzün... ve parti Genel Yönetim Kurulu üyelerimizin... siz gıymatlı hemşerilerimize... selâmlarını ve sevgilerini... takdim etmek isterim...»

«Şak şak şak şakşakşakşakşakşak...»

«Gıymatlı Bavekilimiz hepinizin yegan yegan gözlerinizden öpüyor!.. Bizleri gönüllerinden çıkarmayan yurttaşlarıma teşekkürlerimi ibraaz... ederim,.. buyuruyor!..»

«Şak şak şakşakşakşakşakşak!..»

«Gaç yıl okudu acab ulan bu?»

«Orasını sorma gali! Satmadık tarla gomadı bubası diyor-

lar! Sonra da hepicini dönderdi abukat olunca. Dahi bir o gadar daha almış üstüne! Halbuysam herife tarla ne ilâzım?»

«Eeeee Tarım Bakanı...»

«Sayın ve muhterem hemşerilerim...»

«Bravo şakşakşak şakşakşak şakşak...»

«El çırpmasalar da bi dinlesek ne diyor?»

«Köye varınca avratlar sorarlar...»

«Bu seçimler çıktı da bir iki adam görüyoruz biliyon mu? Ben İsmet'i bi kere bile görmedim! Ömer Rıza da bizim vekilimizmiş, heç habarım yok!..»

«Sadece gendi ilimizde değil bütün Türkiye'de, çok esaslı... ve geniş... kalkınma çabalarına girişmiş bulunuyoruz!.. Şakşak şakşakşak!.. Asırlardan beri... bir damla su için... samavata el açan çiftçilerimizin! Şakşakşakşak!.. bu dertlerinee! çare bulabilmek için! Şimdiye gadarki mülkî taksimata!.. taksimat esaslarını bir yana iterek! bölgeler ve şubeler esasına uygun olarak! kısa adıyla DSİ olarak bilinen! Devlet Su İşleri teşgilâtını gurmuş bulunuyoruz! Bu teşgilât sayesinde! Bütün memleketin! küçük ve büyük sulama işlerini! ele almış olacağız! Şakşakşak şakşakşakşak... Sulama developmanı, çiftçilerimizin hayatında! esaslı inkılâplar yapacaktır!.. Bu inkılâbın muvaffak olabilmesi için! bürokraasinin! idareyi maslahatçı köhne zihniyetiyle! mücadele edeceğiiiz! İdareyi maslahatçılaar esaslı inkılâap yapamazlaar! Eşsiz gahraman öhho öhho pardon aziz ve kahraman atalarımızın buyurduğu gibi, bir işte muvaffak olabilmek için sabır ve sebat göstermek lâzımdır! Bugüne gadar çiftçilerimizin ektikleri topraktan yeterli ürün elde etmeleri mümkün olmamıştır. Moderen tarım, sulama başta olmak üzere! gübreleme! haşaratla mücadele! islââh! cins tohumlama ve damızlık! demek oluup, sulama developmanı en başta olmak üzere! birtakım moderen esaslara dayanır! Bugüne gadar, merkeziyetçi bürokrat zihniyetlen idare edilen tarımımızı kalkındırmak içiin evvelâ çiftçilerimizi fennî araç ve ekupmanlarla donatmaktan başkaa, yeni bilgilerle de teçhiz etmek ve bilhassa! sulama developmanını ele almak lâzımdıiır!..»

«Devenin dellâl olduğunu annadıyor...»

«Bu cümleden olmak üzere! Bütün Türkiye'de! pilot proce çalışmalarına başlamış bulunuyoruz! Yeterli teknik eleman kadrolarını teşkil ettikten sonra! proce çalışmaları! kendi ilimizde de başlamış olacaktır. Bu arada üzüntüyle ifade etmek isterim ki! bir talihsizlik eseri olarak! menfi sonuç veren Kantarma procesi! yeniden! ele alınacaak! ve! buradaki vatandaşlarımızın ihtiyaçları! yeni plân ve porguramların çerçevesinin içinde mütalâ edilecektir. Kantarma procesi...»

«Dinliyon mu adamım, bizim köy bu?»

«Bu muvaffakiyetsizlik bizim azmimizi kıramaaz!»

«Bravo!.. Şak şak şak şakşakşakşakşakşak!..»

«Seçimlerden sonra! yeni hökümetin teşgilini müteakip! üzerinde ehemmiyetle durulacak meselelerden biri! yüce milletimizin terakkisine mani her türlü ahval ve şerait ile mücadeleyi porguramlarımızn en başına koymayı kararlaştırmış bulunuyoruz. Seçim Beyannamemizin on sekizinci sayfasının üçüncü paragrafında yer alan Komonizimle Mücadele maddesinden sonraa yer alan İslâm dininin en büyük esaslarınaa ve bu yolda yapacaklarımıza bilâhare temas etmek üzere sulama developmanından başkaa...»

«Gamyonlar çıktı, devecilik öldü, hâlâ deve diyor!»

«Fenni esasata uygun tarımı yaygın ve örgün hale getirebilmek için bu alanda gelişmiş memleketleriin engin tecrübe ve bilgilerinden istifade edeceğiz! Üç buçuk ay önce davetli Tarım Bakanı sıfatıyla iştirak ettiğim gezide dostumuz Amarika Birleşik Devletleri Tarım Bakanı Mister Şuman'la birlikte dolaştığım çiftliklerde bütün sulama procelerinii gördükten başkaa, tohum islââh istasyonları ve sulu ziraat bölge merkezlerini de ziyaret ettim. Şunu hemen belirteyim kii gahraman Mehmetçiklerimizin Kore'deki muazzam başarıları dostumuz Amerika'da çok takdir ve memnuniyet uyandırmış bulunmaktadır! Şehitlerimizin anıtlarının yapımı işii süratle neticelendirilecektiiiir! Birleşik Amarika'da bütün sulama developmanı çalışmalarını yerinde gördükten sonraa çiftçilerimizin yetiştirdiği ürünlerin değer fiyatıyla satılması sorununu ciddiyetle ele almış bulunuyoruz!»

«Ürün var mı ki fiyatından gonuşuyon bee?»

«Ziraat Bankası vasıtasıyla tarımsal kredileri artırıp çiftçimizee daha fazla destek olmanın bütüüün tedbiratını almış bulunuyoruz! Her türlü haşaratla mücadeleyi plânlamış bulunuyoruz. Bitgi islââhı ve toprak analizleri ve ziraî ilâç sorununu önümüzdeki dört yıllık dönemde mutlaka çözmüş olacağız! Özellikle sulama developmanı çerçevesi içindee Kantarma köyündee yeni sondajlar yaptıktan sonra...»

«İss-te-mi-yo-ruuuuz!..»

Topal Galip'in sesiydi, kalabalığın arasından isli çıra gibi çıktı, söndü hemen. Hıdır duymadı, Musa farketti.

«Esnafımızın sorunlarını çözebilmek için bir Amerikan İktisat Heyeti'nin vermiş olduğu rapora istinaden Halk Bankası'nı ve Esnaf Kefalet Kopretiflerini yeniden reorganizasyona tabi tutacağımızı da huzurlarınızda müjdelemek isterim! Muhterem Başvekilimizin üç gün önce İzmir'de iraad buyurdukları nutukta belirttikleri gibi, orta sınıfı güçsüz olan memleketlerin kendileri de güçsüzleşmiş olacağından memleket dahilinde ve haricinde imal edilen bilumum mamul malların tevzii ve münakalâtında son derece üstün vazifeler ifa eden bu vatandaşlarımızın sorunlarına müessir çareler araştırmak ve bunları uygulamak hökümetimizin başta gelen görevlerindendir. Herkesle birlikte muhterem esnafımız emin olabilir ki...»

«Bakalım gine develeri söyleyecek mi?»

«İmam-Hatip Okullarının yeni baştan kurulması, İslâm dininin yücee esaslarını maarif nuuruyla birlikte vatandaşın ayağına kadar götürülen büyük kültür hizmeti telâkki ediyoruz!.. Evlâtlarımızı tamamen milliyetçi bir ruhla yetiştirebilmek için öğretmenliğin islââhını daa öğretmen okullarımıza daha milliyetçiii bir veçhe vermek suretiyle sağlamayı düşünüyoruuuzz!»

«Heralım bizim oğlan İvriz'i gazanamadı!»

«Yeni sondalar gelirse boku yidik adamım!»

«Dostumuz Amarika'dan alacağımız yeni kredi ve teknik teçhizat ile tıpkı ordumuz ve maarifimiz gibi ziraatımızın da reorganizasyonu tamamlandıktan sonra, turizm alanında esaslı

yatırımlarımız olacaktır. Birleşik Amerika'yla dosluğumuzu inkişaf ettirirken kuzey komşumuz Rusya'ya karşı da daima uyanık ve müteyakkız bulunmaya dikkat edeceğiz! Aziz milletimizin bu bahisteki hislerinin ne kadar uyanık olduğu bir an bile dikkatimizden kaçmadığı gibi, ilimiz dahilinde, merkezde ve ilçelerde kurulmuş bulunan Komonizimle Mücadele Cemiyetlerini takdir ve teşekkürle karşıladığımızı da beyan etmek isterim! Kendilerine her türlü müzahareti göstereceğimizden vatandaşlarımız emin olabilirler. Sözlerime son verirkeen Askerlik süresinin azaltılacağını da vatandaşlarıma müjdelemek isterim. Bu hususta Bakanlar Kurulu'nun almış olduğu karar yakında Resmî Gazete'de yayınlanmış olacaktır. Yüksek malumunuz olduğu üzere, kanunlar Resmî Gazete'de yayınlanarak meriyyete girmektedir. Bunu da seçimlerden sonra hemen uygulamaya başlamış olacağız. Bir genel af konusu üzerinde düşünmekteyiz. Şimdilik bu konuda fazla açıklama yapmaya mezun değilim. Partimiz, bütün engelleri aşarak, hedefine doğru hızla yol almakta, bugüne kadar başardığı hizmetlerde olduğu gibi, bundan sonra başaracağı hizmetlerde de aziz milletimize ve yüce Allaha dayanmayı başlıca şiar telâkki ediyoruz. Sözlerime son verirken hepinizi hörmet ve mohabbetle selâmlar, en derin saygılarımı sunarım aziz ve muhtarem vatandaşlarım, değerli hemşerilerim!»

«Bravooo! Çok yaşa! Şakşakşakşak!..»

«Bubası deveci miydi, deve deve dedi durdu!..»

«Nutuk böyle söylenir...»

«Kelemelere basa basa...»

«Hem basarak, hem de tekral ederek...»

«Basmaktan da bizim insanımız çok hoşlanır!»

«Eee basgı olmasa zaptolur mu millet?»

«Her şeyden önce rüşveti galdırmak ilâzım!»

«Amarika'ya da gapıları ardına gadar açıp... sona çıkarabilirsen çıkar!.. O zaman bi seferberlik daha yaparız be hısım! Zaten milletimiz üredi, biraz gırılmış olur!.. Görüyon, ne ot yetiyor, ne ekin!..»

«Hemi de bu yıl çok bitiğiz!..»

«Herifler develerlen su çekecekler, hemi de sonda furacaklar, yeniden her yakayı acı su alacak! O zaman köyleri Toroslar'ın başına alıp, hemi de hane başına birer gayık vermek gereğir!..»

«Eee, böyükler onu da düşünmüşlerdir. Birazdan Zaman Amat'a varır anlarız...»

«En başta gelen vazife! memleketimizde mevcut komünizmin hangi esas! ve! ilkelere göre çalıştığının ve! yeraltı illegal faaliyetlerini! nasıl düzenlediğinin bilinmesi! Ve! muzır propagandaların kültür ve sanat kanallarından bilhassa fukaralık edebiyatını volkanik olarak sürdürüp vatandaşlarımızın her türlü kutsal inançlarını ve! mukaddesatımızı alay mevzuu yaparak çalıştıklarını herkese anlatmak ve vatandaşlarımız arasında uyanıklık şuurunu geliştirmek zorundayız...»

«Fur elini fur, kessin şu dürzü!..»

«Daha çok mu gonuşacaklar acaba?..»

«Bravoo! Çok yaşa! Şak şak şak şakşakşak!..»

«Essah sanıp coşuyor yavuu!..»

«Elleme caşsun, birazdan Hüsnü Şifa'ya uğrayalım!»

«Altı lira verdim gamyona, şoför azırgandı!»

«Giderken de gamyon verecekler mi acabola?»

«Gamyon vermesinler, oyumu verirsem eşşeğim!»

«Vermeyip kime verecen? İsmet'i tanımadın mı?»

«Başga parti de yok! Asılarak mı ölecen, gazıklanarak mı?»

«Bir de Bölükbaşı var, datlı bülbül...»

«Bunun da adını 'neyse' goyalım adamım!»

«Yorulduk emme bir hava almış olduk!»

«Otura otura nâpacaktık köyde?»

«Köyde işler hava bu yıl!..»

«Cıvvvvvvv dedi mi bakalım nâpacaz?»

«Şu deyecek tezek de yığamadık!..»

«Ne yidi ki mallar, ne çıkarsın?»

«Allaha, goca Allaha galdı bizim işler!..»

«Develeri söyledi durdu, eyi anlayabildin mi?»

«Devesinin mına... derdim yok da onun devessini mi...»

«Neyse...»

33

SARI PEYNİR

İvriz'in haberi olumsuz gelince Doğan buruşup gitti. Hacı Yusuf gülmüş: «Haha! Okumak kim, Hıdır'ın oğlu kim?» Camiden çıkanlar da eklemişler: «Her okuyacam deyen okusaydı, dağ daş âlim olurdu!..»

Sunacık susuyordu. Hıdır da bozulmuştu. Teslime gelip gidip avuntu bulmaya çalışıyordu: «Hatıp'tan da altı çocuk girmiş, heç birini... Hatunsaray'dan yedi çocuk girmiş, heç birini... Çumra'da 43 çocuk girmiş, heç birini... gazandırmamışlar! Anam okullar da aslanın gaplanın ağzına geçti! Böyle giderse Duran da gazanamaz, Şükrü de gazanamaz! Yeter de gazanamaz! Bir zenaate balim verelim bunları Hıdır ağam? Gidip geliyon şehere, bir gulaklaş eyi kötü... nolacak bunlar?»

Hıdır bakıp boynunu büküyordu: «Biz noolduk?»

Şehirdeki mitingten dönüşte vurdu kafayı. Ertesi gün de yattı akşama kadar. Üç gün sonra partiden birkaç arkadaşıyla Dr. Zihni geldi. Çıkıp vardı Mahmut'un kahveye. Bir köşeye oturup dinledi. «Kantarma bizim! Kantarma bizi desteksiz komaz! Su işinde talihimiz yaver gitmedi... gitmeyebilir. Yeni sondaların vurulacağını Tarım Bakanımız söyledi, gelenler kulaklarıyla duydular. Bu işi mutlaka olumlu sonuca bağlamak kararındayız. Halk Partisi sınanmış parti. Sınanmışı bir daha sınamanın gereği var mı? Seçilirsem ilk ele alacağım işlerin başında sizin su işi gelecek. Gerçi adım listenin hayli aşağısına düştü ama bizim için hizmet mühimdir. Kazanamasam da bu işlerin takipçisi olacağımdan emin olabilirsiniz. Başka ihtiyaçlarımız için de elimden geleni yaparım. 'Seçilip gidiyorlar, bir daha görünmüyorlar...' Bırakın bu muhalefet ağızlarını. İlimizin bin köyü var. Her birine bir gün versen, bir köye üç yılda sıra gelir. Bugün ben buraya gelici değildim. Siz yabancı mısınız? Dinek'te, Belviran'da durum zayıf, oralara gideceğim...»

Duvara dayanıp dinledi Hıdır.

«Bu yıl bizim işler kül Zeyni Bey! Demesi ayıp, idaramız dar! Panga dersen, öteygün geldi, gine ikişer yüz lira verdi, ikişer lira geri aldı. Nâpacaz, nere gidecez, şaşırıyoruz. Yani muhtarımız daha eyi anlatır ya, ben de Gurul'da üye olduğum için...»

«İdiris'in sözü haklı... da, biraz yanışı var!» Topal Galip konuşuyordu. «Bet bereket azaldı. Neden azaldı? Diniyeyi ihmal etmemek ilâzım! Partinin esas üzerinde duracağı mesele bu. Bu yıl havalar yağdarsız gitti, evet, yağdarlı gitse de mahsulât az gelebilir. Bir sel gelir meselâ. Sel gelmez, başga felâket gelebilir. Bu işler hep itikatlan ilgili!»

«Galip ağa teşekkür ederim! Çok güzel söylüyorsun. Ama işin felsefî yanı ayrı. O yandan haklısın. Hepimiz birer müslüman çocuğu olarak... ama ben gine de söz veriyorum, komşuların tahıl açığını tamamlamanın da çaresini bulacağız. Mallara saman meselesine gelince, bu hususta bir şey diyemem. Belki hara'dan biraz ot alınabilir, ama önce araştırmak lâzım. Belki Bankadan biraz daha kredi sağlayabiliriz. Yeter ki siz bizi destekleyin. Halkçılara kapılmayın sakın. Onlara bunları anlatamazsınız bile. Onlar...»

«Tabiî canım, kibirli insanlar biliyoruz...»

O sırada Çil Ümmet bulundu geldi:

«Kibirli mibirli, partime daş atman!»

Zihni Bey kalkıp elini sıktı Çil Ümmet'in: «Hangi partiden olursan ol baba, İstiklâl gazilerine hörmetim çoktur. Nasılsın?»

«Çok eyiyiz de, tabiî gine gendimize göre...»

«Dertleriniz var...»

«Dertsiz insan molur? Fakat asılım gücüme giden, kaç yıl oluyor Cumuriyet? El elde, baş başta! Başganımız geldiydi Angara'dan. Bi gors verdi, hoca tüm siyaset! İvriz'e çocuklar giriyor, gazanamıyor. Gazananların da adını çıkarıyorlar, komunis! Su işini dersen, acı çıktı, neden acı çıktı, gönülsüz duttunuz. Gönülsüz bişen aş, ya garın ağrıtır, ya baş! Şimdi diyorsunuz, yeni sondalar... Emme ürktü millet! Bu ürküntüylen yeni sondalar zor...»

«Ürküntü mürküntü olamaz... devlet bu! Bi duttu mu olur! Devleti şaka sanmayın. Evet, baştan biraz gevşek tutuldu. Ama bu sefer sağlam. Tarım Bakanı gidip Amerika'da etüdler yapmış. Ve bütün memleketin küçük ve büyük sulama işlerini ele almak için kararlı bulunuyor...»

«Neyse! Biz aklımızdakini söyleyelim de, siz nâparsanız yapın. Bugün sizin borunuz ötüyor. Hocalar çok siyaset oldu. O komunis, bu komunis, bizim Sefer öğretmeni de damgalamışlar! Bu ölüzgeri gürelderek, herkesi birbirine duşman edip... bu doğru değil! Parti buna önem veriyor. Şimdi bir de çıkarmışlar, İsmet esgerlik yapmadı, harp etmedi! Bunlar külli yalan yânış...»

«Canım siyaset bu! Vatandaşın arasında bu gadar şeyler gonuşulur! Hepsini ciddî gabul etmeyin. Bazı şeyler öfkeden söylenir. İsmet harbetmemiş olur mu? Atatürk, tek başına mı kazandı yurdu o zaman? İsmet de yaptı, Karabekir de yaptı, Ali Fuat da yaptı, Rahmetli Çakmak da yaptı, Ali İhsan da yaptı, hep yaptılar, teşekkür ederiz. Bugün de memleketi imar etmek gerekiyor. Biz de ona çalışıyoruz. Siz de destek olun. Kendimiz için çalışmıyoruz. Çalışmamız sizler için...»

Kalktı ayağa. Köylüler de kalktılar.

«Sağol, allah razı olsun!..» Kalabalığı yarıp arabaya kadar yürüdü Hacı Okkalı. «Sizin gendi aranızdaki işleri biz bek bilmeyiz emme, Hüsnü Şifa'yı bek gerilere düşürmen. Önüne adam gonulacak deniyor. Yapman. Seçilsin çıksın, sen de seçil çık. Birbirinize destek olursunuz. Rekabeti bırağın aranızdaki. Biz böyle istiyoruz. Yani duyar işidirsek Hüsnü Şifa'ya oyun edilmiş, gırılırız... Nobalım boynuna... Bunu da sede sana söylüyorum, başgasına değil...»

«Vakit olsa da gonuşsak! Seçimleren sonra bir gün geleyim, uzun uzun anlatalım. Şimdi bana müsade! Bir daha gelmem gerekmesin. Bizi mahçup etmeyin. Hadi hoşça kalın, Allaha emanet olun...»

Halkçılardan da gelen oldu. Yarmalı Encümen üyesi Nurettin'le Kadınhanlı Fazıllah kavağın dibine oturdular. Fazıllah biraz daha şişmiş. Nurettin de Doktor Zihni'ye, mitingte ko-

nuşan bakana attı hep. Sonra geçti İsmet'i savundu biraz. İsmet'in her şeyden önce milleti ve hazineyi düşündüğünü söyledi. Fazıllah boyuna terini sildi. Üç motor almış, yedek parça bulamıyormuş. Böyle memleket mi yönetilirmiş? Gülbahar'ın oğlu Seyfi dağıtımcı olmuş şehirde, tarım ilâçlarını hep kendi partilerinden olanlara veriyormuş, bu da ayıp tabiî. İsmet memleketi İkinci Dünya Savaşı'na sokmadı. Bu büyük iyiliğini inkâr doğru değil. «Yavu sizin köy de bek guruyumuş bilâder! Heç mi başga ağacınız yok?» Bunu da söyleyip kalktı. «Bizim adayları desteklen. Siznen biz et dırnak gibiyiz. Bizi gine azınlıkta goman... falan!» Gittiler.

Oy atımına iki gün kala geceleri adamlar dolaşmaya, birbirlerini köşelere çekip fısfıs etmeye başladılar. Ova kaynadı ciple taksiyle. Bir gün tâ Karacaören köyünde konuşan partici, aynı günün gecesinde tâ Altınekin'i, Akıncılar'ı tuttu. Akşam sabah, evde, camide, kahvede, yolda, değirmende, pazarda seçimi konuştular. Sonra oylar atıldı. Eski seçilenlerden gene seçilenler oldu. Hüsün Şifa da seçildi. Halkçıların adı az okundu. Doktor Zihni gerilerde olduğu için kaybetti. Köyden sadece on üç oy çıktı Halkçılara. Son günde Musa da, Hıdır da «Kırat»ı desteklemenin daha uygun olacağına karar verdiler. Topal Galiplerle de sıkı işbirliği yapıldı. Köyde çekişmeli olduklarını, il çapında unuttular. Galip gitti ovanın başka köylerini, kasabalarını dolaştı. Partiden kendisine özel görev verilmiş. Gurba Nuri de Hatıp'ta, Çavuş'ta, Akören'de, Hatunsaray'da vaazlar etmiş. Galip izlemiş hepsini. Seçimlerden sonra da beş altı gün gelmedi. On beş gün sürdü hararet. Sonra tavsadı.

Tavsadı, Hıdır gitti Musa'nın yanına:

«Yokluk eyice bacayı sarmadan varıp bi gonuşsak Zeyni Beyle. Yani bu gışı nasıl geçirecez? Hem de azcık daha kredi alıp evlerin eytacını görmek gerek. Ben gitmeyem, sen uğra gözelce...»

Bankadan ikişer yüz lira daha verildi. Doktor Zihni un yardımı, tohumluk yardımı, yağ yardımı yapılacağını söyledi: «Türkiye'nin bazı bölgelerinde kuraklık nedeniyle kıtlık olduğunu duymuş Amerika, gıda yardımı yapmaya karar vermiş.

Bu cümleden olmak üzere gemilerle gelen ilk parti mallardan ilimize düşecek miktar hemen dağıtılacak. Ve ilk olarak Kantarma köyü dikkate alınacak. Bu yıl böyle geçsin, yeniye allah kerim!.. Gördünüz mü, çare buluruz diyordum da inanmıyordunuz? Gul bunalmayınca Hızır yetişir mi? Bunaldık, Hızır gibi yetişti Amerika! Neyse... biraz daha geçsin, Ankara'ya gideceğim. Köye yapılacak yeni hizmetleri takip edeceğim. Hemşerimiz gene Tarım Bakanı. Hüsnü Şifa'nın da ilk değişiklikte kabineye girmesi muhtemel...»

Malları gölyerine gölyerine sürdü çobanlar. O boz otları yemiyor sığırlar da, koyunlar da! Bir bu değil, kındıralıklar batıyor temelli. Oralardan da hayır yok sığıra, koyuna. Tâ ötelere, Hatıp'ın altlarına, Çomaklı, Boyalı, Yenibahçe yanlarına sürüyorlar sürüleri. O zaman da köy bekçileri gelip kovuyorlar. Geniş ovanın içinde dar bir «tokat» oldu köy. Güzlükleri ektiler, sonra kış geldi.

Kış geldi, Sunacık tezekleri yarım yarım atmaya başladı ocağa. Ve «Girin yorganın altına yatın!» Duran'la Yeter, biri sabahçı, biri öğlenci, okula gidiyorlardı. İkisi de birer tezek götüreceklerdi, ona da sınır koydu: «Yarımşardan fazla veremem! Daha buna gış mı denir? Yarın çıvvv deyince bacaklarımı yakacak değilim ya! Yok fazla. Bol olanlar ikişer versin, ben yarımşar veriyorum...» Hıdır pekiştirdi: «Gendim gelir gonuşurum, ananızın dediği gibi söylen Sefer öğretmene...»

Sefer öğretmen ellerini açtı: «Herkes böyle söylüyor, sen bari söyleme! Zaten çocukların çoğu Kuran Kursu'na kaydı, gelen az. Nasıl ısıtacağım okulu? Yarın tümü hasta olacak...»

«Muhtara söyle Sefer Efendi, ben üye değilim!»

«Muhtara göre hava hoş: 'Okutmayıver!' Muhtarınki bu!»

Sunacık, 'Gene bizimki bi türlü. İki çocuk da Guran Gorsu'na gitseydi. Şimdi yarımşardan bir tezek veriyoruz, o zaman iki tezek verecektik.» Sonra eğilip kulağına fısıldıyordu Hıdır'ın: «Eyi ki gebe mebe galmıyom şu sıra. O gaygımız bali yok, bunca derdin arasında!..»

«Aman Sunacıiık, aman hatunum!..»

Doğan oturuyordu evde. Bazen aşağı mahalleye teyzesigile, emmisigile gidiyordu. Bazen okulda Sefer öğretmenin yanına varıyordu. İvriz olmadı, başka okul olaydı! Hiç olmazsa, hiç olmazsa, Teslime yengesinin dediği gibi, bir sanat olaydı! Büyük insanlar gibi, içine dert etmeye başladı «eliboş»luğunu. Benzi solup gidiyordu.

Hıdır da, kahveye çıkıyor, kahvede sıkılıyor, eve geliyor evde sıkılıyor, sonra fırsatını kollayıp Teslime'ye gidiyordu. Yatıp kalkıp sevişiyorlardı. İlk günlerdeki gibi ateşli ve hızlı oluyorlardı. «Sönecek gibi değilsin!» Dürtüyordu Hıdır. Kıkır kıkır gülüyor, daha bir delleniyordu Teslime: «Sönen sönsün, ben sönmem, sönmeyecem de!» Sonra gene gülüyordu.

Bir gün kapkara, sevinci, şenliği uçup gitmiş, titriyordu: «Deli olacam... on gün... gecikti... deli olacam!..»

Sunacık'ta, Sağlık Müdürlüğünden gelenlerin muhtarın evde taktığı «kanca»lardan vardı. Köyün kadınlarının yarıdan çoğunda olduğu gibi... Ama Teslime nasıl taktırabilirdi? Kocası Kore'de kalmış karı, öteki kadınların yanında nasıl diyebilirdi bana da takın? Tenhalık olsa neyse. Ama hiç olmazsa ablası Müslüme'ye açıklaması gerekirdi, ona nasıl diyebilirdi bunu?

«Ah benim gadersiz başım!.. Öyle bi şey olursa düşürecem mi Hıdır ağam? Halbuysam ben...» Elini tutup vuruyordu karnına, «Senin çocuğunu doğurmalı değil miyim en çok? Çünküm senden çok kimi sevdim dünyada? Hemi de senden çok kim sevdi, kim yoğurdu beni ömrümde? Emme gel anlat köyün zillilerine! Hadi şimdi git bubam. Git de iki gün daha bekleyem. Hallolmazsa bir çare düşünem...»

Hıdır başını eğip kalıyordu.

«Şundan bir gurtulem de, daha olmadı bi gün senlen gidip şeherde dakdırem... Bana bu eyiliği yaparsın değil mi bubam?»

Susuyordu. Sonra uykudan uyanır gibi belinliyordu: «Haa? Ne dedin? Hele iki üç gün daha bekle, bi çare düşünürüz... İşin kötüsü ne biliyon mu? Senle ben nasıl gidecez şehere? bir. İkincisi, Musa enişden habar alır giderken gelirken. Üçüncüsü, anana bubana ne deyecen? Hasdalanmışım da doktura gideceksin

desek, o zaman da seni enişden götürür, buban götürür, uygunu...»

«Bubam gidemez, ihtiyar...»

«Enişten?»

«Bu dünyada sen eniştemden yakınsın bana!»

«Yakınım daa, el öyle mi der?»

«Ne diyorum bak: Sıçayım elin ağzına!..»

Susuyordu Hıdır. Of puf edip kalıyordu sonra. Geziniyordu samanlıkta: «Dünya ne kötü olmuş, şu halimize bak! Şu korkumuza bak!..»

Yılbaşından önce iki kamyon geldi köyün içine... dolu. İlk parti mallarmış Amerika'dan gelen. Altışar lira navlum alıyorlardı çuval başına. Beş çuval verdiler Hıdırgil'e. Kelle başına birer çuval. Teslime dul diye ona bir çuval fazla vereceklerdi. Çil Ümmet: «Bu yaşıma gadar Amarikan unu yimedim, bundan keri de sokmam eve, ölürsem tertemiz ölürüm...» Ne aldı, ne aldırttı. Gene de Musa tedarikli bulundu, gelen görevliye anlattı, ayırttı üç çuval, onları da Hıdırgil'e koydular. Unları bitince «ödünç» alacaktı Teslime.

«Ümmet emmininki boşa gabadayılık! Gönlüne galsa kim alır Amarikan ununu? Biz hoşnut muyuz? Sefer öğretmen diyordu hani. Aldık Amarikan traktörlerini, komadık mera süre süre, ölüyor şimdi hayvanlar. Traktörlerin de çoğu battal oldu parçasızlıktan. Daha bakalım neler gelecek başımıza? Yoğsam Amarika bize yardım değil duşmanlık mı ediyor gerçekte? Var işin içinde bir pislik emme gafamız galın annayamıyoruz. Annasak da elimizden bi şey gelmiyor...»

Hıdır kaygularını azalttı biraz. Beş çuval un, üç de Teslime'ninki, sağlam bir direk oldu koltuğunda. Baharı bulurlardı... Eğer temelli yetmeyecek olursa bir kamyon daha söz verdi Doktor Zihni... «Şimdi nene ilâzım, haggaten Hızır gibi yetişti Amarika!..»

Fakat yakacak böyle değildi. Başladı çocuklar küt küt öksürmeye köyün içinde, evlerde. Bir uçtan da ölümler. Musa koşup ekip getirdi Sağlık Müdürlüğünden. Ama gıda eksikliği, yakacak yokluğu... ne yapsın ekip? İlâç diye, iğne, şurup diye

reçeteler yazdı, aşı, serum birer iğne dürtüp gitti. «Bereket çocuklarımız ireldi, bereket biraz lâftan anlayıp çıkmıyorlar örtüden!» Selede sepette ne varsa çıkarıp giydiriyordu okula yollarken. Ama kıştı: Kışlığını yapıyordu, puştun puştluğunu yaptığı gibi. Yeter kız vurdu kafayı bir gün. «Deride çökelek yok eskisi gibi. Yumurta yok, tavuk galmadı. Süt yok inekte, yoğurt çalamıyoruz. Pekmez yok eskisi gibi. Ne yir de, gendilerini gorur bu çocuklar? Sade unla olur mu?» Saçını başını yoluyordu Sunacık.

«Hade bu yılı böyle geçirdik eyi kötü, gelecek yıl nâpacaz? Kime güvenecez, kime dayanacaz?» Dönüyordu Hıdır da.

Kardeşi Bekçi Ahmet'in Gülsüm de gitti. Dönüyordu Hıdır. Mezarlıkta baktı Gülsüm'ü bırakmaya gittiklerinde, onu aşmış kış gireli ölen çocuk sayısı. Tam yer demir, gök bakır oldu Kantarma, «vayy anassınaa!..»

Bereket bu arada Teslime savuşturdu başındaki belâyı. «Boşa korkmuşum, biraz gecikirmiş... gecikmiş! Aman bu gadar olsun!»

«Bu gadar olsun, eyi de... bundan keri?»

«Ne var bundan keriye, noolmuş?»

«Gine böyle olursa?»

«Ben gendimi bilirim. Gine de bi çare bulmalı tabii. Öteygün gelmişler gine. Bi deyem dedim abama, öz abamdan çekindim. Bi dedim gideyim şunların ardından Yenibahçe'ye, 'Beni unutmuşunuz! Şeherdeydim, habarım olmamış!..' Emme Yenibahçe'ye nasıl gidecem? Ne mahana bulup gidecem?.. Gine de bi çare bulup gitmeli! Ha noolur, azcık da sen düşün Hıdır ağam?»

Çil Ümmet camiye gidiyor, kahveye gidiyor, olmuyordu evde. Anası da Müslüme'ye gidiyordu. Evde tezek yanmasın diye Şükrü de kâh emmisigile, kâh teyzesigile sapıyordu okuldan sonra. Teslime de Hıdırgil'e geliyordu, oturuyordu Sunacık'la. Sonra eve varıp bir iş bari tutmak için kalkıyordu. Beş dakika sonra Hıdır çıkıyordu: «Sıkıldım, bi daha dolaşayım gaveyi, Musa'yı!» Çamura saplanmamak için zaten saçakların al-

tından altından gitmek gerekiyordu. Saçağın altından sapıveriyordu.

Bugün ben bir gözel gördüm
Cennet gadını gadını
Desem dile düşürürler
Demem adını adını...

Sular akar oymak oymak
Olur mu heç yare doymak?
Ne bal verir ne de gaymak
Yarin dadını dadını...

Bazen bunu söylüyordu sevişmenin ardından. Teslime de. «Bubam, ballı bubam!..» deyip öpüyordu. Üst başlarını çıkarmadan sevişiyorlardı soğukta. Samanlık, ahır kadar sıcak olmuyordu. Yukarıya da her zaman çıkamıyorlardı. Çıksalar bile yukarısı samanlıktan sıcak değildi ki!

En çok yeni doğanlar ölüyordu. Kıran gelmiş gibiydi köyün içi. Çevre köylerin çocukları da gidiyorlardı günde ikişer üçer. Gene ekipler geliyordu Sağlık Müdürlüğünden. Aşı, iğne, serum, şurup, reçete... geçip gidiyorlardı! Kim gidecek de reçeteyi alacak? Kaç kişi alabilir? Cep delik cepken delik. Köy tamtakır, kuru bakır. Hıdır gelmeden geleceği, kış çıkmadan baharı, yazı düşünüyordu. Gelecek yılı, yılları düşünüyordu. Birkaç sefer söylendi: «Doğan'ı bir yere çırak vereyim!» Ama kim alırdı bu kıyamette çocuğu? Bir seferinde soruşturdu, «Yaz olsa belki, şimdi görüyorsun durumu! Hal hale malûm, gusura bakma!..» Yazın da, vereceksin, hizmet edecek! Kış gelince «deh!» Hemi de yazın çocuk Hıdır'ın kendine gerek.

İşin kötüsü Yeter'in hastalığı. Bir ateş bastı, bir ateş bastı, eritti kızı. Hadi bakalım! Çöktü Sunacık başına: «Nooldun hatunum? Nooldun sen anam? Nooldun gözümün garası?» Bir yandan sirkeye batırılmış bezler alnına, bir yandan Musa'nın verdiği haplar. Teslime fır döndü Sunacık gibi. Eriyip aktı, akıp bitti üç günün içinde çocuk. «Olmaz böyle bu, eyolmaz!» Çuvala yorgana sardılar. Sırtlandı Hıdır. Çıktılar Sunacık'la Çumra şosasına. Ne varsa kıyıda köşede aldılar yanlarına. «Daha ol-

madı satarım sahatımı!..» Düşüne düşüne gidiyordu. Hotamış'ın oralardan esiyordu yel. Bir de ayazdı, bir de ayazdı ova! Çatırdıyordu yerler. Daha çok sardılar Yeter'e yorganı. Bastı Hıdır bağrına. «Aman Sunacık, sen de gendine mukât ol! Keşke gelmeseydin, otursaydın evde. Ben bakıdır gelirdim...»

Ökseye tutulmuş gibi çırpınıyordu Sunacık:

«Ciğer evlât! Nasıl dayansın ana yüreğim? Sen gelene gadar durabilir miydim? Çatlar ölürdüm marağımdan!» Yorganın ucunu aralayıp bakıyordu çocuğun solumasına, terlemesine. Sonra Çumra yanına bakıyordu bir an önce gelsin domuz makineler, kamyonlar!

Çok beklediler, nelerden sonra gelen birine atlayıp dooğru Zihni'nin oraya vardılar.

Yatırıp göğsünü, kalbini dinledi, döndürüp sırtını dinledi. Hıdır'a da, Sunacık'a da birer aferim çekti: «İyi ki getirdiniz, yoksa giderdi...» İğne yaptı. Şurup hap yazdı. Kendinde olanlardan verdi. Sordu başka çocuğunuz var mı? Eşantiyon şuruplardan bir fazla verdi. «Akşamda sabahta içirin. İki teneke de yardım peyniri verdireyim size, onları da yedirin, besleyin çocukları. Yok mu av tüfeğin, kopayın falan? Niçin vurmuyorsun günde birer ikişer? Kapanıp duruyor musun evde?»

Hıdır sordu ansızın: «Nasıl şey bu peynirler?»

«Yuvarlak tenekeler içinde, sarı! Tenekeler altışar kilolık. Amerika yolladı...»

Bir kâğıt çıkarıp yazdı. «Bunu, partiye gidip Salih Efendiye ver. Versin iki kutu. Yalnız herkese söyleme. Az geldi, sen yabancı değilsin diye böyle yapıyorum...»

Durdu, yutkundu Hıdır. Sunacık'a baktı.

«Ne var? Yazayım mı bir tene daha?»

«Bi gomşumuz var sahapsız. Onun da çocuğu ufak. Heç olmazsa bi gutu!..»

«Yazayım bir kutu daha...» Yazdı.

Hiç bu kadar küçüldüğünü bilmiyordu Hıdır ömründe!

Partiden kutuları aldılar. Çocuk da yorganın içinde. Yeter Hıdır'ın kucağında. Peynirler Sunacık'ın sırtında. Hıdır önden, Sunacık arkadan, yürüdüler eczaneye.

«Yanım sıra yörü, geri galma Sunacık!»

Sunacık uymuyordu. Bekliyordu Hıdır, yetişiyordu Sunacık, ama gene geri kalıyordu kadın. Birden caddenin ortasında: «Beri baak, yanım sıra yörü, ben zıddoluyorum böyle törelere!» Bağırdı. «Gördün değil mi bizim Arap Zeyni'yi? Yaptı adamlığını gine. Ne para verdik, ne bi şey. Bedava ilâçlar, peynirler. Hem seviyom dürzüyü, hem de gızıyom alttan alttan...»

Eczanede epey tuttu ilâçlar. Bir daha gereklik olursa gelemezlerdi şehre. Belki taşıda yetmezdi kalan para. Kaldırıp kulağına tuttu saatini. Bir şey demedi Sunacık'a. Ama saptı saatçi dükkânına usulca. Çıkarıp gösterdi kolundan: «Eytacım var, bir bakın da söylen, ne verirsiniz şuna?»

Kır bıyıklı bir Ermeni dönmesiydi saatçi.

«Çok kirlenmiş!» Baktı saate. «Yağsız, bakımsız galmış!» Evirip çevirdi. «Bazı parçaları değişecek. Olacağı da şüpheli ya... Emme bir otuz lira veriz. Razıysan bırak, değilsen al...»

Aldı Hıdır. Geçip yürüdüler. Başka bir dükkâna saptı giderken. Onda da «bir yirmi beş» uygun gördüler.

Kara Mustafa'nın Hana gidip Çumra otobüsünün kalkmasını beklediler. Handa oturacak yer yoktu, otobüse geçtiler zorunlu olarak.

«Teslime için de peynir istemekle kötü mü ettik yoğsam Sunacık? Teselli olacak bi lâf söyle, içim içimi yiyor. Ha dedim o Şükrü oğlan için... Yarın bizimkiler yirken o bakar. Yetim! Arada bir dürünür, baksana hastalığı da önler imiş... gorurmuş çocukları!»

Köyden çıktı çıkalı ilk olarak güldü Sunacık:

«Kötü molur, o nasıl söz? Daha bi dene de Teslime'ye alsan eyolurdu. Ayrı gayrımız mı var? Bizimkinleri de ortak yiriz...»

Yan yan baktı karısına: «Gomşuyuz şunun şurasında...»

Önüne baktı, kaçırdı gözlerini Sunacık: «Hemi de...»

«Hemi de ne gıı?»

«Anlarsın sen...»

Çocuk kucağında hırlıyordu. Otobüs boştu daha.

«Neyi anlarım ben?»

«Aman Hıdır şimdi sırası mı bubam? Ben sana bi şey diyor

muyum ne zamandır? İşine bak sen. Gattın önüne bir davar, güt güdebildiğin gadar. Demiyorum bi şey, demeyecem de. Keyfine bak gurbanım. Keyfine bak bubam. Teslime'ye de bi şey demeyecem. Bakın keyfinize gurbanlarım. Emme korkutman. Gün olur bu ataş farır. Bi şey deyip seni de, onu da azdırmak ister miyim? Şimdi de ağzımdan gaçtı. Kıskandığımdan değil... Aldığın eyoldu tabii bi gutu peynir. Teslime'yi ben de seviyom, mis gibi gancık. Keyfine bak...»

Göğsü inip kalkmaya başladı Hıdır'ın: «Ulan hangi dilden gonuşuyor bu hatun? Ne demek istiyor?» Başını kaldırıp sordu: «Gıı Sunacık, valla merem olacam, açık gonuş!..»

«Valla ağzımdan gaçtı gurbanım, hemi de pişman oldum. Töbeler olsun pişman oldum. Epeyden beri habarım var. Günde olmazsa, günaşırı görüştüğünüzü biliyom. Bi şey demiyorum. Gönül bu. Ya onunki sana aktı, ya seninki ona. Gaç yıldııııır dul... çok görmüyorum. Yok bir çaresi. Bak keyfine...»

Doğrudan sordu Hıdır:

«Biri mi dedi bunu sana?»

«Kimsecik demedi! Deyebilir mi? Sezdim. Garılar sezerler. Hem senden, hem Teslime'den sezdim. Bir gün gözetledim ardınızdan. İkinizi de samanlığa girerken, yokarı eve çıkarken gördüm. Emme hoş gördüm. Çok görmedim...» Gülüyordu. «Ciddi söylüyorum. Bak keyfine, al alımını. Çıkar dadını muhtarın baldızının...»

Baktı baktı, «Valla pravo!» bir şey diyemedi.

Nice sonra otobüs doldu, kalktılar.

Yeter hırlıyordu. Bulgur gibi de ter döküyordu. İyice sarıp sarmaladı, sıktı göğsünde Hıdır. Sapakta indiler. Hotamış yanından gelen yel gene öyle sertti. Gene öyle kılıç gibiydi ortalık. Toprak çatırdıyordu.

Şurupları, hapları içirdiler. Halkçı Ramiz'in Hasan'a iğneleri vurdurdular. Bir hafta çırpındı Yeter. Bir haftada dört çocuk daha öldü köyden.

«Ne böyle gış gördüm, ne böyle ölet!»

Çil Ümmet görmemişti, başka gören de yoktu.

Biçe biçe gidiyordu kış. Tezekler bitiyor, unlar samanlar

bitiyordu. Kalkıp iki sefer ava gitti. Birinde üç keklik, birinde bir tavşan. Yolup paklayıp vurdular ocağa. Teslime'yle Şükrü'yü de çağırdılar. Hıdır karışmadı, Sunacık çağırdı kendi.

«Böyle olurda daha eyolur gurbanım! Çıngıyı sıçratmamış oluruz. Sen daha beni bilememişin! Ben öyle gocasını yakalayan görgüsüz garılardan mıyım? Sen beni ne sanıyon? Ben Sunacık değil miyim? Ben seni köyün içinde irezil eder miyim? Hem seni irezil etmem, hem de senin sevdiğini...»

Gözlerini arıyordu karısının:

«Garı değil evliya, valla pravo!..»

Alıp elini öpüyordu, tutup sırtını yepiyordu karısının. Gözlerini, en çok da gözlerini öpüyordu şapır şupur.

«Heç olmazsa bu belâ gışı ağız dadıyla geçiriyoruz. Çok yaşa hatunum, çok yaşa Sunacık!..»

Sonra Teslime'ye açılıp anlatıyordu Sunacık'ın davranışını. Bir gün geldi, o da öptü Sunacık'ın elini. Madem biliyordu...

Hıdır ava gitti gene. Saçma barut parası yoktu. Olsaydı daha çok giderdi, az maz, her gün birer ikişer bir şey vurur gelirdi.

34

BİR OTUN İNCELENMESİ

Bahar görünmeden Kaplan Harmanı'ndaki otlar yürüdü.

Yandaki tarlalara, yollara daha çok yayıldı. Sokuldu köyün koltuğuna kadar. Gören bilen yoktu şimdiyece nedir bu? Girdiği tarlayı tutuyordu. Öteki otları, dikeni, ekini sürüp çıkarıyordu. Bir zorbaydı, yada dikenden, ekinden önce bu toprakların öz evlâdıydı. Geçici olarak sürüp kovalamışlardı, şimdi güçlenmiş, yeniden sahiplenmek istiyordu yurduna.

Çil Ümmet görmüştü galiba... Şimdi şimdi anımsadı, görmüştü... o da Kantarma'da değil... «Bi tarihte, tâ gençliğimde, Garacaören'e gittim. Adamlar Soğla gölünün oralarda 'tir' sürüyorlardı. Tarlalarını ot almıştı. 'Boku yidik, boku yidik!..' deyip ağlıyorlardı. O ot buna benziyordu...»

Durup belleğini yokluyor, anlatıyordu Çil Ümmet:

«Millî Mücadele'de, sadece Bolatlı'da, Garahamzalı'da değil, biçok başga yerlerde de bu otlardan gördüm. Tarlalar bırakılmıştı. Aynan böyle küllenmiş çağla irenginde, bazıları gamış gibi boylu, hafif dikenli, çiçekleri pamuk gibi savrulan, hasır gibi tarlanın dibini örüp gapatan, ayrık ne ki, ayrıktan beter, belâ bir ottu. Olmazdı bizim köyümüzde. Başgaca görmüş değilim, bilmiyorum...»

Bir günde birkaç santim büyüyordu galiba. Yolsan yolunmuyor, assılsan kopmuyordu. Bitmiyordu ayıklamakla falan. Otun girdiği tarlaya saban girmiyordu, sabanı soksan öküz çekmiyordu.

Baharın başında kara yas aldı herkesi. Benizleri soldu çoğunun. «Çok böyük, canavar moturlar olacak. Bizim öküzlerle, bizim sabanlarla fetolacak otlardan değil. Ardında gocca devlet olacak, yek başımıza başolacak dert değil. Musga, üfürük kâr etmez. Sökmez bugünece söken çareler...»

Hıdır'ın tarla gitmiş, Topal Galip'in, Kahveci Mahmut'un,

Çil Ümmet'in gitmiş, İdris'inki de batıp çıkmıştı bu boydan öbür boya.

Dalamaz'daki tarlalar sürüp geliyordu. Musa'nın evinin direği, yaşamının can damarı Dalamaz'daki koca tarla batıp çıkmıştı. Musa pısıverdi birden. Uçup gitti benzi. «Ulan adamım nooluyoruz? Bi şey annıyorsam kör olayım! Yoğsam cinler mi hücuma geçip, annadın mı, haddimizi bildirmek istiyorlar? Ne belâdır bu, öyle açıktan birer çuval un, saklıdan yarımşar gutu sarı peynirlen kalkılmaz altından... nere gidelim?»

Dalamaz'ın alt yanında, Çomaklı'ya varan yolun ucundaki tarlalar sürüp geliyordu. Hacı Okkalı, Hacı Yusuf, İsli Cemal, İbrahim Hafız'ın kardeşi Cemil'in tarlaları hep hep batıyordu.

«Kışın ölümler, baharın otlar, geçen yıl da sular... Ulan biz bu dünyaya çile için mi geldik? Nooluyoruz? Yoğsam Gurba Nuri'nin dedikleri mi çıkıyor? Uğursuz, gudümsüz adamlar mı geçti başa, sızdılar hökümetin içine? Bir anlayan, kitap açan, yıldızlamaya bakan, bakıp gören, bilen yok mu?»

Çarıklar, Boruktolu, Kaşınhanı, Dedemoğlu, Alemdar, Abditolu, Küçükköy, Hayıroğlu, Bakırtolu, Ovakavağı, Garkın, Eröldüren, Şatır, Yenibahçe, Çomaklı, Boyalı, Bayat, Sarıkız, Resül, Hatıp'ın, tâ Alkaran'ın tarlaları batıp çıkıyordu. Her dönümden, her evlekten arsız arsız sürüp geliyordu. «Emme en çıvgını Kantarma'da! Yakında onlarınki de örülür emme, Kantarma'nınki birinciliği vermez...»

Gören var, görmeyen vardı. Bilen var, bilmeyen vardı. Hiç korkmayan vardı. Ama Musa, Topal Galip'in tafrasının altında eziliyordu. «Yoğsam dünyanın sonu mu geliyor, bu ot bir işaret mi? Çekip gitmek mi düşüyor bize buralardan? Bir bilen, bir anlayan, hemi de anlatan yok mu heyyy ahali?»

Hıdır'a geldi. Sunacık da, Teslime de evdeydi. Oturuyorlardı kara kara. Çocuklar gülemiyorlardı. Sofra konmuş, iki alıp çekilmişler, sonra siniyi kaldırıp koymuşlardı. Teslime kalkıp bir koyun postu attı eniştesinin altına. «Sağol baldız, burda mısın? Babangil nâpıyorlar? Anan eyi mi? Sen nassın?» Çekip postu, oturdu üstüne, «Eeee Hıdır! Ne diyon bu işe adamım? Ya-

ni işler götün götün gidecekti, kötü olacaktı, gabul, emme bu da mı olacaktı? Ne diyorsun, ne teklif ediyorsun adamım? Çakmak Hattı'nın oralardan felân dolanırken böyle bir belâya ırasgelmedin mi? Bana sorarsan, ben Garabük'te ırasgelmedim. Gördüm bazı dertler, insanlar çekiyordu emme böylesi değildi onlar...»

Hıdır susuyordu.

«Ben galbimden geçeni söyleyim. Çekip varalım şimdi şehere. Bir daha çalalım başımızı en gatı daşlara. Biliyom şeheri sevmiyon. Emme şehersiz de olmuyor adamım. Belkim, bir bileni, göreni vardır vilâyetin, Ziraat'ın. Belkim başka köylerden de varıp soranlar olmuştur...»

Hıdır susuyordu. «Parası olmayan ne gonuşacak, hani para?» İçinden içinden alıp veriyordu, demiyordu Musa'ya. Musa da bilmiyordu demeyince.

«Böyle susmaylan olmaz adamım! Benim aklım durdu, fikrim dersen zaten yoktur, bi şey gonuş da ona göre izlenecek yolu bulalım...»

«Sen git şehere muhtar!..»

«Sen?»

«Ben gelmeyecem...»

«Neden?»

«Nedense neden... şart mı söylemem?»

«Söylesen eyolur! Yoğsam küsüp çekildin mi bu işlerden?»

«Zaten girdim miydi, bilmiyom ki?»

«Barabar gidip gelmiyor muyduk?»

«O zaman başgaydı...»

«Ne farkı var o zamanın bu zamandan? Daha da ilâzımsın!»

«İlle söyledecen mi muhtar?»

«Söyledecem...»

Başını çevirip Sunacık'a, Teslime'ye baktı Hıdır. Çocuklara baktı ayrı ayrı. Suyun acı çıktığı günlerdeki gibi titriyordu alt dudakları. Suçlu gibi utanıp bozarıyordu. Bütün olanlar kendi yanlışından türemiş gibi bir sorumluk içinde evdekilerin gözlerine bakamıyordu.

«Gonuş adamım, annayalım...»

«Param yok muhtar! Beş guruşum yok gamyona otoposa...» Durup yutkundu. «Erlik varlığınan. Neylen gidilir şehere? Eyisi mi sen git, ben seni burdan desdekleyem...» Gene yutkundu. «Söylemeyecektim, söylettin çoluk çocuğun önünde...»

Sunacık sapsarı kesildi. Teslime titredi. Kıvrandı olduğu yerde. Doğan, Duran, babalarının bir suçu varmış, birazdan karakol gelip götürecekmiş gibi ürperdiler.

«Yani bu mu mesele?»

«Bu...»

Musa durdu. Sunacık duvarın dibindeki sandığı deşti. Çıkının içinden çıkı çıkardı. Koyduğu yer hep aklındaydı. Yıllar önce boynundan çıkarıp tıkmıştı oraya. Takınmıyordu ne zamandır.

«Al bunu gurbanım! Durup nolacak? Götür bozdur...»

Sunacık'a bakıp uzattığını eliyle itti:

«Goy dursun, beterin beter günleri var!»

«Bundan beteri olur mu?»

Musa çekti Sunacık'ın elinden, uzattı Hıdır'a:

«Al al! Ak mal gara gün için, al!..»

Alıp Sunacık'a geri verdi:

«Goy dursun dedim!..»

«Öyleyse yol paran, her şeyin benden, kak!»

«Gusura bakma, istemiyor canım, gidemem!..»

«Eyi ya, ben nâpacam yalınız?»

«Yalınız malınız... git gonuş! Bir iki dene götür ottan, göster. Sor bakalım ne diyorlar?»

Ekinler tek tük kalıyordu ekilmiş tarlalarda. Bacaksız «sirken» bile alıp yürümüştü fırsat bu fırsat! Büyük küçük gelincikler, arapbaklası, karafiğ, tarla sarmaşığı, yabanyoncası, kuşyemi, tavşanmemesi, hezaran, akyıldızlar bile tek tük kalıyorlardı. Bu ot hepsini batırıyordu, hepsini yeniyordu.

Musa çekip şosaya dikildi. Baktı Topal Galip de geliyor ardı sıra. Gene elinde bir sepet. Topal bacağı aksaya aksaya yürüyordu. Tilki başı, orta boyunun üstünde yere yıkıktı. Selâmlaştılar.

«Nâpayım durup oturup muhtar? Gapanıp galdık. Varıp bir danışalım dedim aklı erenlere, bilenlere. Sen nereye?»

«Ben de bir danışmaya gidiyorum...»

«Gül gibi köyün içine sıçtık!..»

Ters ters baktı Musa. Sonra Çumra yanına çevirdi başını taşıt geliyor mu? «Yani sana göre, gabat bizde öyle mi? Bizi suçluyon öyle mi?»

«Sizi, gendimi, hepimizi...»

«Ne demek ulaa, öteki köylerde de var?»

«Biz 'Yeraltında cinlerin şeheri var, yılan evran var, daklaşman bu topraklara!' dedikçe, şirinleyip göklere çıkıyordunuz. Gendi sözümüzün etgisi azdır deye âlim fazıl hocalara söylettik... oturmadınız!»

«Yani bu otlar onun eseri öyle mi?»

«Ya ne? Sen başga bi şey mi sanıyon?»

«Yani sen bu gonuştuğuna inanıyon mu?»

«İnanmasam gonuşur muyum? İslâmın şartıdır inanmak, Cenaballah buyurmuş...»

«Cenaballah safsataya inan mı buyurmuş?»

«Sen Nuri Hoca'dan eyi mi bilecen?»

«Nuri Hoca sizin düdüğünüz değil mi?»

«İbiram Havız, Ermenekli Hoca...»

«Onları da etginize aldınız...»

Konuşmaları atışmaya dönüyordu.

Vursa yıkacaktı Topal'ı. O zaman da duyacaklardı duyanlar. Döndü sırtını. Üç adım kadar da açıldı, tek başına beklemeye başladı taşıdı. Bir köyden değiller gibi. Bir köydenmişler, ama küsüp ayrılmışlar gibi. «Ulan Hıdır, sen yanımda olacaktın şimdi adamım! Beni salıverdin bu yollara yalınız. Ardımdan da bu dürzü çıkıp geldi adamım!..»

Galip de esip savuruyordu kendine göre: «Tarlaları ot aldı. Düggânı dersen, cebine beş guruş girmemiş köyün ortasında ne değeri var? Ha açmışın, ha gapamışın? Şimden keri buralardan git düşer bize giiiit! Varayım, ona göre bi dakıp danışayım...»

«Mal da yimiyor nâleti, mal bali yise!»

Epey bir süre beklediler. Üstünde söğüt dalları yüklü bir

kamyon geldi. «Bekleyeceğimize binelim bali!» Tutunup çıktı muhtar. Galip kaldı. «Açık gamyona binemem! Çıkamam depesine...» Dönüp elini sallamadı, bakmadı yüzüne Musa: «Eyoldu galdığı Topal... Şeytan'ın!»

Keresteciler arasında indi. Otlar elinde, yürüdü sokaklardan. «Her sefer her sefer bu adama varıyoz, yüzüm de dutmuyor gali! Emme...» Elini yüzüne alıp Vakıf Hanı'na yürüdü gene. Hastası varmış, bekledi. Otları yanıbaşındaki sehpanın üstüne koydu. Çıkarıp bir sigara yaktı. Dikti başını yere.

Neden sonra çıkıp geldi Doktor.

«Merhaba!»

«Meraba...»

«Nasılsın?»

«Bizimkine bakma, sen nassın?»

«Bizimki de... işte!»

Yıkkındı yüzü, bir bakışta belli oluyordu.

«Senin de canın sıkkın Zeyni Beyim?»

«Sıkkın biraz! Destek olup seçtirdik, herif partinin içinde grup kuruyor! Bi şey değil, tutup kovacaz, aksi tesir yapacak memlekette. Gerici herifler bunlar yavu! Çok canım sıkılıyor. Gönül diyor bırak partisini de pırtısını da...»

«Sana göre ne var, elinde mesleğin!..»

«Biraz hizmet edelim diye çıktık ortaya, rezil olmaktan çekiniyorum. İki gün sonra Ankara'ya gidecem. Sonra da köyleri dolaşmak istiyorum. Bir karar verebilmek için...»

«Bizim işleri dersen daha berbat!»

«Sizde de mi ikilik var?»

«İkilik esgiden var da... ot bürüdü, tarlalar battı!»

«Duyuyorum aralardan, nasıl şey bu?»

Sehpanın üstündekileri uzattı Musa. «Görüp bildiğimiz otlardan değil. Gayınpederim de bilemiyor eyice. Gapladı her yeri. Sökülmesi olanaksız! Bütün tarlalar gittiği gibi, köyü de sardı imansız!..»

Alıp inceledi Zihni: «Acayiiiiip!..»

«Çok acayip, hem çok acayip!..»

«Eee nolacak, nâpacaksınız?»

«Gendimiz bi garara varamadık. Sormak için kakıp zatına geldim. Hıdır da öyle hasta gibi...»

Gene inceledi otu: «Ben bilemem! Mesleğim değil ki!»

«Ziraat'a felân bi sorsak?»

«Onların da bileceğini sanmam ya, git sor!»

Durup düşündü Musa, bunaldı iyice:

«Sen olmayınca bizim yüzümüze mi bakarlar?»

«Telefon edeyim, istersen beraber gideriz amma...»

«Yani hasta felân mı gelecek?»

«Ondan değil de, umudum yok. Bir yıl su, bir yıl bu otlar... Tadı kaçıyor sizin köyün!..»

«Gaçıyor değil gaçtı, gaçıp gitti bile!»

«Bırakın çıkın bari siz de! Ne kapanıp duruyorsunuz?»

Güldü Musa: «Nere çıkabiliriz? Kim gabul eder bizi?»

«Hep öyle diyorsun! Zaten köylerde fazlasınız. Çevrenize bakın. Birer ikişer, beşer onar, kopan geliyor. Sade bizimkine değil, Ankara'ya, İstanbul'a, Eskişehir'e, İzmir'e, İzmit'e, Tarsus'a, Mersin'e... Siz de bir yerlere sokun başınızı. Şehirlerden iş tutun. Tutanlar ölüyor mu?»

«Tutmaya tutarız da, bulunur mu?»

«Ararsanız bulursunuz...»

Dikiyordu başını gene, düşünüyordu Musa.

«Tabiî ayaküstü karar verilemez ama düşünün... Tâ geçen yıl söyledim sana, bizim apartmanın kapıcısı gitti, birini yolla... Yollamadın, başkasını aldık. O da çekip Mersin'e gitti, bacanağı çağırmış. İş bulmuşlar. Bugün yarın çoluk çocuğunu götürecek. Gene boşalıyor. Üç yüz elli veriyoruz ayda. Sigortasını da yaptırıyoruz. Köyde ne geçiyor eline? Hiç düşünme gel. Yada yolla birini. Burada bir iki yıl çalış, bul iyi bir iş, bırak bunu, ona geç...»

«Yani gafam vınlıyor...»

«Vınlasın, düşün gene...»

«Onca nüfus, çoluk çocuk, gadın...»

«Ev kirası vermek yok, kapıcı dairesi var, oturacaksın orada. Namusuyla çalışıp kazanmak ayıp değil...»

«Ayıp değil de...» Sesi karcıdı. «Köyün başında muhtarız

az çok. Göçüp gelmek, 'Ne iş yapıyon arkadaş?' 'Gapıcıyım!..' Gülerler buna!»

«Gelmez otururşan ne geçecek eline?»

«Şeherde geçen yetecek mi?»

«Köyde kazandığınız ne yılda? Toplasan tutmaz buradakini. Beş bine yakın para, az değil...»

«Burda her şey tereziylen... yeter mi?»

«Yetirenler yetiriyor... düşün!»

«Biz bi gidelim Ziraat'a gadar... Gomşulara bir hayır cuvap bulalım. Baktım Topal Galip de geliyordu. Dakıp danışmadan gendi başıma bir garar, bana yakışmaz. Gomşular gönül gor. Hemi de çoluk çocuğa açmak ilâzım bir...»

«Ben de sana hemen karar ver demiyorum, ama ver!»

«Hayırlısı... Yani heralda böyle galmaz!»

Kalkıp beyaz gömleğini çıkardı, ceket giydi Doktor. Çıktılar.

Yürüdüler geniş alandan. Çıktılar konağın merdivenlerini.

Ziraat Müdürü Cevat Bey tek başınaydı odasında. Kalkıp elini sıktı Doktorun. Zile bastı odacı geldi. «Kahveler nasıl olsun?» Zihni az şekerli, Musa şekerli söylediler. Cevat Bey de kendine bir oralet istedi. Otları uzattı Doktor. Bir şey demedi. Cevat Bey evirip çevirdi.

«Ne bunlar?»

«Biz de sana geldik, ne?»

«Nereden çıktı bunlar?»

«Tarlalarda, yollarda, köyü sarıyor desem yeri. Ekinleri gapladı. Sade bizim köyü değil, ediraf köyleri aldı. Yolsan yolunmuyor, söksen sökülmüyor, bir belâ ot, bilen tanıyan yok! Gayınpederim bile bilmiyor!..»

Beş on dakika sonra odacı kahveleri getirdi.

«Nevzat Beyi çağır bakayım buraya!..»

Çıkarıp birer sigara tuttu konuklara:

«Kahveleriniz imansız gitmesin!..»

«Sağol Müdür Bey...»

«Yani benim tanıdığım otlardan değil!»

«Ekini boğup atıyor Beyim! Öyle de sık çıkıyor ki, sanırsın hasır! Dutuyor tarlanın dabanını...»

«Boyu ne kadar, ortalama?»

«Boyu, ohhoooo, benim boyumu dutuyor bazı yerde!» Musa ayağa kalktı.

Müdür de, Doktor da şaştılar: «Yok canım?»

«Bazı yerde göbeğimde! Göl yerinde çıkanlar gamış gibi!»

«Çumra'daki Sulu Ziraat Deneme İstasyonu'na bir soralım. Belki oradan bilirler. Literatüre falan bakmak lâzım...»

Nevzat Bey geldi. Kolunun kolçaklarını çıkarıp eline almış. Gözlüklerini yerleştirmiş iyice. Önünü de düğmelemiş. «Buyrun...»

«Otur bakalım Nevzat Bey otur!..» Otun tekini uzattı önüne. «Biliyor musun bunu? Kantarma'nın tarlalarından getirmişler. Ekinleri boğuyormuş...»

Nevzat Bey bir ota, bir Musa'ya baktı: «Kökleri ne kadar?»

«Kökleri valla çok derin... eşemedik ki!»

Gözlüklerini düzeltip bir daha baktı Nevzat Bey:

«*Cynodon dactylon* mu acaba?»

Müdür güldü: «Yok canım, ayrık o!»

«Pardon, öyle ya, ayrıktı!..» Çevirip köküne baktı. Kökün bir yerini kırıp içine baktı: «*Turgenia latifolia*...»

«Pıtrak, o da...»

«*Falcaria revini*...»

«O da yılandili mi, kuzudili mi olacak?»

Bocaladı Nevzat Bey: «Bilemeyeceğim!»

«Ben de bilemedim de... nâpalım?»

«Zatıâliniz daha iyi bilirsiniz Müdür Bey!»

«Çumra Sulu Ziraat'tan bir soralım diyorum...»

«Belki bilirler, bilebilirler...»

«Sulu yerlerde mi oluyor, kurak yerlerde mi?»

«Sulu... gurak! Önce acı suyun çıktığı yerlerde, boşalan gölün yatağında düredi. Sona öteki tarlalara septi. Şimdi her yakayı almış durumda...»

«Çok acayip bir şey... hürp!»

Nevzat Bey kalktı: «Gidebilir miyim Müdür Bey?»

«Otursaydın, otur bir kahve iç...»

«Çok iş var, yazıları cevaplandırıyorum, sağolun...»

«Sen bilirsin, buyur öyleyse...»

Ellerini birbirine kenetleyip omuzlarını düzeltti Müdür: «Valla eksiğimiz çok. Gerekli bilimsel araştırmalar yapılmıyor. Toprak analizleri yapılmıyor. Ziraat daireleri de öteki dairelerimiz gibi bürokrasiye boğulmuş. Bütün müesseselerin reorganizasyonu gerekiyor Zihni Bey. Bir himmet etseniz de bunu yukarıya anlatsanız...»

«Siz bana bir rapor verin, Tarım Bakanımıza takdim edeyim. O da Bakanlar Kuruluna sunar. Yakında Ankara'ya gidiyorum...»

«Valla fena olmaz. Şöyle beş on sayfalık bir rapor hazırlatayım. Derim Nevzat Beye, arkadaşlarla konuşarak bir şey yazar. Yani bütün Türkiye'yi bu dertten kurtarmış oluruz efenim...»

«Hay hay! Yani şimdi biz bu otu Çumra'ya mı götürelim?»

«Yok canım! Resmi bir yazıyla biz yollarız...»

Musa kahveyi içip bitirmişti. Zihni Bey ağır içiyor, hem de sigarayı tüttürüyordu. Bekledi Musa. Sonra kalktılar. «Otu size bırakıyoruz Müdür Bey... Cevabı sizden mi alalım sonra, haa?»

«Evet...»

El sıkıştılar. Musa'nın da elini sıktı Müdür:

«Güle güle efendim, güle güle kardeşim...»

Dönüp geldi Musa. Kapıcılık için düşünmeye söz vermişti. Hıdır'a Müdürün dediklerini anlattı. Kapıcılık işini açamadı. Müslüme'ye de açamadı iki gün. Sonra açtı. Anlattı uzun uzun. Söyledi kaçını, beşini. Hiç sesini çıkarmadı Müslüme. Baktı yere.

«Bi şey demedin ya hatun?»

«Valla ne deyem? Gendin bilirsin... Haggı'ya felân da sor. Yetişkin oğlan. Gendin ver gararını. Gidelim de, gidelim, galalım de, galalım. Acaba bu gapıcılık nasıl iş?»

«Silecez apartumanın merdimanlarını. Sona çay may alacaz. Gışın galoriferi yakacaz. Çöp möp onları dökecez... Apartumanın altından bir yer verecekler, oturacaz...»

«Soğuk olmaz mı? Zızı mızı bulmaz mıyız hepden?..»

«Eee hazır galorifer var ya?»

«Gendin bilirsin, ben bilmem...»

«Acap eyi molur, kötü mü?»

«Eee bahtına, şimdiden belli olmaz...»

«Önceden gidenler olmalı da sormalı bi...»

«Yok... emme ilk atan okçu demişler!»

Çıkıp ekinleri dolaştı. Tarlaları gezdi Musa. Daha da örtmüştü ekinleri. Çayır teli gibi incelip kalmıştı buğdaylar ve hiç mi hiç eselmemişti arpalar. Eselecekleri de yoktu. Verim alınamazdı. Biçilemezdi bile çoğu yerler. Boylandıkça dikenleri serteliyordu otun. Kosayla biçsen zor biçiliyordu. Ama nasıl süreceksin, nasıl taşıyacaksın? Nasıl kucaklayıp kağnıya yükleyeceksin, gümül yapacaksın?

Bu arada Topal Galip'in şehirde Yavrudurna mahallesinde büyük bir bakkaliye açmak üzere olduğu duyuldu. Zaman Ahmet «maldan sermaye» vermiş hayli. Kendi sermayesi de çokmuş zaten. Köydeki dükkânı oraya taşıyacakmış. Salim'i de, Emin'i de oturtacakmış başına. Kendi de o cami, bu cami, namazlarını kılıp şükür çekecekmiş. Caminin önünde açıkladı. «Tabii gendim de bakarım düggânın işlerine. Doğduğun yer değil, doyduğun yer! Nasip kısmet nereden verildiyse arayıp bulmalı demiş, derip toplayıp gomalı çocukların önüne...»

Yirmi gün kadar sonra Çumra'dan iki mühendis geldi. Ottan örnek aldılar. Resim çektiler. «Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Botanik Bölümü'ne gönderip inceleteceğiz...» Dikkatle kesip, kartona benzer kâğıtların arasına yerleştirdiler aldıklarını. Birkaç tanesinin de kökünü eştirdiler. Bekçi Ahmet soludu kaldı. İki metreden fazla indi hâlâ çıkmıyordu. Assılıp kopardılar bir ikisini. Onu da koydular kartona benzer kâğıtların arasına: «Gönderelim, incelesinler!»

«Aman fazla incelemesinler gopar!»

«Koparmadan incelemeyi bilirler her halde!»

Topal Galip bir de ev tutmuş. Seksen lira kira. Daha çok getirdiği için kendi dairelerini boşalttırmamış. Bunu da konuştular Mahmut'un kahvede, caminin önünde. Kevser, kabı kaca-

ğı, örtüyü döşeği, soğanı, dığanı, un çuvallarını, keseyi köseyi, kalburu gözeyi topladı. Dükkânın öteberileriyle birlikte vurdular kamyona.

«Malı maşadı nâpacan Galiba?»

«Çekecem bazara onları da...»

Oğlu Emin sürüp götürdü. Bir kilit vurdular evin çift kanatlı kapısına. Gün ola, harman ola. «Alan olursa satarım, çok da ucuza verim, kelepir... Alan olmazsa yıkar kelesdesini daşırım. Gondu yapacak olanlara satarım, daha kârlıdır...»

Musa, Müslüme'yle, oğlu Hakkı'yla bir daha konuştu. Sonra kalkıp Zihni Beyi görmeye gitti ivedilikle. «Acap birini aldılar mı? Acep sözünde duruyor mu? Acap başga iş bulabilir mi? Haggı'ya da iş bulabilir mi?» Gidip vardı.

Apartmana geçici birini almışlar, ama yapamıyormuş.

Güldü Zihni Bey: «Hemen gelirsen olur! Ben komşularla konuşurum. Oğlanı da düşünürüz. Önce kendiniz bir gelin de... iş çok! Olmasa da yaratırız...»

«Gapıcı dayiresini bi görmemiz mümkün mü?»

«Akşamüstü gidelim gör...»

«Yani gusura galma, ilk olarak göçüyoruz...»

«Haklısın... gör!» Sonra haber verdi: «Ben de Ankara'ya varıp geldim. Tarım Bakanı yakında sondaj ekipleri yollayacak. Hem de Su İşleri teşkilâtının bölge merkezi bizim bura olacak. Çok yarayışlı işlere girişecekler.»

«Gaç para eder biz göçüp geldikten keri! Hemi de o imansız otun çaresi bulunamadı, bulunamayacak...»

«Sahi onu unuttuk! Keşke örnek götüreydim!»

«Çumra'dan gelip aldılar. Yolladılar Angara'ya, Fakülte bölümüne...»

«Neyse, köy kalkıp gitmiyor ya yerinden. İşleriniz düzelince isterseniz döner gidersiniz...»

«Yani biz bu sonda meselesinden ocuduk Zeyni Beyim! Bütün gomşular yılgın. Yani alan olsa evi damı, tarlayı tapanı satıp sıvışacaz. Yani bu işler bizi yıktı Zeyni Beyim. Hemi de Topal Galip felân göçünce komşuların guvayi maneviyesi gırıl-

dı. Heç durucu yok desem inan. Belkim benim gayınpeder, belkim Hıdır...»

«Hıdır, şu bizim Hıdır mı?»

«Bizim Hıdır ya! Heç gonuşmuyor! En yıgginımız o!»

«Ona da iş buluruz. Kemal Seli'ye söylerim, ahbabımdır. Fabrikasından iş verir. Söyle taşınsın. Hastaneden iş buluruz... Çalışmak ayıp değil. Dünya değişiyor, gözlerinizi açın... ağız açmanın yararı yok!»

Musa yutkundu: «Haklısın...»

Akşamüstü çıkıp arabaya bindiler.

«Partide iş yok bugün. Zaten her gün uğramıyorum. Seçimlerden sonra susuz değirmene dönüyor, gelen olmuyor. Şimdi varır, kapıcı dairesini görürsün. Bizim hanıma da müjdelerim, sevinir. Melâhat'ı tanıyorsun değil mi?»

«Bacım gardaşım olsun, Meram'da gördük...»

«Evet sağol... O da sizleri sever!» Alâaddin tepesinin sağından kıvırdı arabayı: «Bazen anlatırım, işlerinizin bozuk gitmesine çok üzülür. İçli kadındır Melâhat...» Assubay Hazırlama Okulunun yanına kadar indi. İstasyona kıvrıldı: «Sana bir şey soracağım: Senin hanım nasıl? Hasta değil ya? Çünkü biliyorsun, ona da iş düşecek. Bazen evlere temizliğe gidebilirse, ayda birkaç yüz lira doğrultur. Oğlun da işe girince yaşadın sen...»

«Benim hanım, ellerinden öper, annattım, sen bilirsin dedi. Annattım, tabii gelip çalışacak. Her iş gelir elinden. Belkim biraz acamılık çeker. Çünküm, ne olsa köy çamaşırı şeherinkini dutmaz. Biz tabii, killen, millen yuruz. Sizinkiler her daim sabun gullanır...»

İstasyondan yukarı döndürdü arabayı: «Sabun, deterjan... onları Melâhat gösterir. Sen de alışverişleri yaparsın her gün. Sabahları erkenden merdivenleri silip süpürmek gerekir. Satıcı matıcı, dilenci sokmazsın içerilere. Bir de kaloriferleri yakarsınız kışın...»

«O arkadaşın paprikasına bizim oğlanı gatamaz mıyız?»

«Bakarız, hele sen bir yerleş...»

Anıtın ardından dolandı. Zihni bakmıyordu taşın üstünde

kılıç ve buğday tutan adama. Musa da bakmadı. Apartmanın önünde durdu araba. Vağıl vuğul... vuğul! Kızlarla oğlanlar seksek oynuyorlardı karışık. Anıtla apartmanın arasını doldurmuşlardı.

Düşünüyordu Musa: «Eeee demek işin sonunda gapıcılık da varıdı adamım? Muhtarlıktan enip gapıcılığa gonmak kitapların gavli miydi?»

Seydişehir'in Nuzumla köyündenmiş Ali. Bıyıksız, uzun bir delikanlıydı. Yapamıyormuş burada. Seydişehir'e gidip bir leblebicinin yanına girecekmiş.

«Anahtarı getir Ali! Arkadaş senin orayı görecek.»

«Yeni gapıcı mı buldun Beyim?»

«Bakalım, öyle gibi... pek belli değil!»

Çıkarıp anahtarı verdi Ali: «Hayırlı olsun hemşerim!»

Bir tuhaf ürperdi Musa: «Nasip olursa gelecez...»

Üçü birlikte indiler. Ali açtı kapıcı dairesini. Gezip dolaştılar. Musluğuna, helâsına baktı Musa. Taban biraz aşağıdaydı ama zararı yoktu. Gece gece girer yatarlardı. Gündüzleri dışarda kapının önünde, duvarın dibinde güneşlenirlerdi. «Haggı çalışmaya girer...se, Müslüme temizliğe çıkar...sa evlere...» Geçip kalorifer kazanını gördüler. Trenin lokomotifindeki gibi saatler, ibreler... «Bunları biz yakacaz heralım, emme...» bir şey anlamadı Musa.

«Sorar öğrenirsin... zor değildir.»

Yeniden kapıcı dairesine geçti Musa. Pencerelere baktı. «Bunlara birer de perde ister tabii... alırız. Dabana sade çul olmaz, altına hasır ilâzım. Keçe kilim serecez ne varsa... Yani insan zızı bulur burda...»

«Alışırsınız...» Kolunu koydu omzuna Musa'nın. «Çıkalım yokarı. Melâhat'a haber verelim. Biraz istirat edelim. Ben gene çarşıya çıkacam zaten...»

Ali sordu kapıyı kapatırken:

«Beyim, arkadaş emşerin felân mı? Hısım mı?»

«Evet...» Güldü Zihni. «Sen bırakınca, haber saldım, geldi!»

«Hayırlı olsun...»

«Sağol...» Musa'yı tuttu gene kolundan, çekti yukarı doğru.

«On yedi daire var bizim apartmanda. Çatı katta iki daire, öteki katlarda üçer... Bizimki 8 Numara. Alana bakan yandadır. Anıtı görüz her gün. Evlerimiz rahat ama komşular vırvırcı. Alışırsın. Bağıran çağıran olursa aldırmazsın. Herkesin terbiyesi bir değil...» Zile bastı Doktor.

Kapı açılmadan sordu Musa:

«Yani insanı azarlayıp mazarlayıp... bozarlar mı?»

«Yok! Yapamazlar o kadar. Ama olursa aldırmazsın!»

Melâhat açtı: «Buyrun!.. Hoş geldin Zihni! Hoş geldin... Hıdır mıydı, Musa mıydı... Musa'ydı değil mi... Musa Efendi!..»

«Hoşgördük Melât bacı... sağolasın!» Sesi karcıdı Musa'nın. Baktı Melâhat'a, ama hemen indirdi gözünü. Bir insanın derisi bu kadar pırıl pırıl olur mu? Ve pembeliği yüzünün? Kolunun, boynunun? Her gün yıkanır, hamam evin içinde! İlk gözüne çarpan temizliği oluyordu. «Yüz gün yümek ilâzım ki ışılasın bizimkiler!» Düşündü kafasının içinden kaçamak gibi: «Şimdi nene ilâzım, azcık da hamurlu avrat... azcık değil, çok!»

Sordu Melâhat: «Tamam mı, kabul ettiniz mi?»

«Ettik Melât hatun, sayanızda...»

«A'a'aa! Neye sayemde olsun?»

«Yani Zeyni Bey olmasaydı nerden bulacaktık?»

«Haa evet, rahattır burası. İşi fazla değildir. Hanım da gelecek değil mi?»

«Eee tabii, niyetimiz var. Nasibolursa göçecez...»

«Temizlik bilir mi, ev temizliği, çamaşır...»

«Bilmezse de öğreteceksiniz. Tertiplidir tabii, emme ne olsa sizinkinler şeher çamaşırları... bigaç sefer gösterirseniz gapar...»

«Sağlam mı? Hasta falan değil ya?»

«Cık» etti Musa: «Demir beton gibidir, guru diridir Müslüme!» Yutkundu: «Eğer burda hasdolmazsa...»

«Neye?»

«Eee devamlı betonda oturacak...»

«Yok canım... biz de betonda oturuyoruz.»

«Siz yokardasınız, biz... daban gatta olacaz.»

«Korkma, yazları serindir, kışları da kalorifer... sıcak!»

Doktor sordu: «Çocuklar nasıl Melâhat?»

«Okuldan geldiler, süt içirdim, aşağıda oynuyorlar.»

«Sen nasılsın?»

«Ben de iyiyim. Biraz başım ağrıdı, kalkıp bir banyo aldım, geçti. Ne vereyim size?»

«Ne vereceksin, neyin var?»

«Meyve suyu var, Coca-Cola var...»

«Ben meyve suyu isterim, varsa şeftali ver.»

Kalktı: «Var... Musa Efendiye de Cola-Cola açayım.»

Emprime entari içindeydi. Gerdanı açık, kolları kısaydı. Kaçamak kaçamak bakıyordu Musa. «Bizimkileri de böyle geydirip guşatmak mı gereğecek?» Düşünüyordu bakıp bakıp.

Üç şişe, üç bardak, tepsiye koyup getirdi Melâhat. Açacağı da yanına almıştı. «Karyolanız falan vardır değil mi?»

«Eee yoğ emme alırız... alacaz tabii!»

«Çocuk kaç tane?»

«Dört dene var. Biri böyük, ikisi gız...»

«Büyüğü işe verirsiniz, ötekileri okula. Kız enstitüsü var şurda. Lise de çok yakın, burnumuzun dibinde...»

«Ohhooo, daha üniversite açacaz bu şehirde!»

Bakıp güldü Melâhat: «İyidiiiir! Hep köylü kalacak değilsiniz, kurtarırsınız başınızı!»

«Yalnız... işte... köyde biraz gülerler gali!»

Baktı Melâhat: «Ne gülsünler?»

«Gülerleeer, bizim köy güler!»

İçecekleri sehpalara koydu Melâhat:

«Buyrun... Gülünecek bir iş değil ki! Kınanacak bir iş de değil. Çalışıp kazanmak... herkes çalışıyor... yani hazır yiyici olmayan herkes demek istiyorum...»

İçip çıktılar. Doktor arabasını çarşıya doğru sürdü. Musa, Kara Mustafa'nın Hana doğru yürüdü. «Bu iş essahtan olacak mı, olmayacak mı?» Düşünüyordu gelirken. «Mühürleri kime verecez? Bizden keri kim sahap olacak köye? Hemi de gomşulara nasıl deyecez bunu?» Boyuna düşünüyordu.

35

«CİRSİUM ARVENSE»

Aklı başı yetmiyordu Çil Ümmet'in:
«Düggân gitti, muhtar gitti, İdris de gidiyor!»

Üye İdris, Kemal Seli'nin Sille'deki fabrikasına işçi oldu. Oradan bir uyduruk ev bulup attı çocukları. Ne biçilecek ekine baktı, ne kalan evi düşündü. Köy zaten gözünde yoktu. -Vardı da yok gibi gösteriyordu!-

Hıdır durmadan parmaklarını yiyordu. «Ganadını çırpan uçuyor Sunacık! Ümmet emmiye bakma sen. Biz ne bekliyoruz? Otları görüyon. Azalacaklarına artıyor. Köyün içinde, evlerin önünde bitecekler! Ne dersin? Bir yandan bir çare aramayalım mı hatunum? Geçen yıl kelle başına birer çuval un aldık yardımdan. Bu yıl verecekleri ne belli? Verseler de ne yeter? Sondaları dersen, kimbilir ne zaman gelecekler, hemi bakalım bu sefer ne çıkaracaklar?»

Bu sırada bir haber dolaştı: «Yarma'yla Sakyatan'ın arasında vurmuşlar bir sonda. Bel gibi fışkırıp çıkmış. Ama o da... Kantarma'nınki gibi... kör tapa vurup kapatmışlar. Fakat ardından olanı biliyonuz mu? Üç günden keri tapayı fırlatıp atmış. Şimdi o yanlardan da doluyormuş ova. Çok imansız su bu canım! Buradan kapatıyorlar, oradan tepiyor!..»

Kantarma'da kındıralıklar doldu. Yazın uçuyor biraz, ama güz gelince birikiyor gene. Malları dersen, onlara ot yok artık. Yeni türeyeni hiçbiri yemiyor. Ekinleri de otun dikenin arasında, biçilecek gibi değil. Tarlalara saban falan giremez yeniye.

Topal Galip, İsli Cemal'i, Çekirge Hasan'ı, Cukcuk Ali'yi, Çapaklı Bayram'ı çekti götürdü. Tayfasını taşımadan edemedi. Belediyede çöpçülüğe, tuğla fabrikasında işçiliğe, Meram'da garsonluğa... birer iş bulup yerleştirdi götürdüklerini. Yarışır

gibi göçüyor, ucundan başından, rasgelen yerinden sökülüyordu köy.

Kalkıp Hıdır Musa'yı görmeye gitti.

«Valla adamım, ne derlerse desinler! Müslüme yokarı, Albay Osman Beygil'e temizliğe çıktı. Zor mor, emme yıkıyor. Bazılarının makinesi var. Alışıyor. Pencerelerin camlarını siliyor. Evlerin dabanlarını siliyor. Ben de... işte, geliver gidiver. Bi yandan da gulağım kirişte. Yeni bir iş duyarsam, bırağır ona geçerim. Gafamdan böyle diyorum emme burda ev beleş. Müslüme'nin de işi var. Haggı'yı dersen, o da Sille'de çalışıyor Kemal Seli'nin paprikasında. Daha bize garada ölüm... yok dee, var dee... ne dersen de! Bir alıcı bulursam tarlaları veriverecem. Goydum gafama. Dahi evi de. Olmazsa yıkıp gelecem Topal Galip gibi. Âlemin enayisi ben miyim Hıdır? Yapamam adamım, boğaz yidiğinden galmıyor, sırt geydiğinden! Eyi kötü Müslüme onbeşer onbeşer alıyor günde. Emme her gün gitmiyor tabii. Gittiği gün öğlen yimeklerini ordan yiyor. Çocukları da verecez okuyacaklar bakalım...»

Hıdır, yere bakıp susuyordu köydeki gibi. Bıyıklarını yoluyor, üst üste sigara içiyordu. Dumanını savurmuyor, yutuyordu.

«Dahi bir yolunu bulursam bizim baldızı da getirecem! Gayınpederim ölür guyruğu dik dutar, gelmez. Emme Teslime gelir. Böyle gonuşuyoruz Müslüme'ylen. Tabii o Şükrü oğlanı öyle bırakmak olmaz yetimi. Teslime'yi de, bakarsın... hayırlı bi kısmeti çıkarsa veriveriz! Köyde bağlandı galdı...»

Başından beyninden vurulmuşa dönüyordu Hıdır.

«Yani adamım, çok düşünme! Düşüncemenin geçincemeye faydası yok demişler hani. Gararını ver, sen de gel, sokul bir yere. Gapıcılık olmazsa başga iş olur. Benimkine bakma, benimki piyango. Bir düşeş benimki. Emme bakarsın sana da çıkar böyle. Ben Zeyni Bey'e söylerim. Melât Hanıma da söylerim. Gulakları delik. Torunoğlu'na tembeh ederler. Bulunur bir iş...»

Yediği tokmağın etkisiyle dönüyor, sancıyordu başı. Bir şey demiyordu, diyemiyordu. Dese hangisini diyecekti? «Ver-

mem Teslime'yi! mi? «Ne hakla?» Düşünüyordu: «Varır hemen bu gece söylerim, enişten olacak böyle diyor abanla. Salmam seni!» Salmazdı. Teslime de ayrılıp gitmezdi. Ama işte yaz geldi geçiyor. Dönüp güz geliyor. Kış gelecek! Kendinde ne var da Teslime ne yiyip ne içecek? Çil Ümmet bile bir çare düşünecekti. Ölüp kurtulabilirdi ancak. Şükrü oğlan bu yıl bitirdi beşi. Doğan'la birlikte bir daha girdiler İvriz'in sınavına. Ama geçen yıl kazandılar mı ki bu yıl kazansınlar? Sefer öğretmenin de müfettişleri gelip gidiyor. Bir söz dolaşıyor belki kişeleyiverecekler öğretmenlikten. Solculuğu, komünistliği, dernekçiliği Doktor Hıfzı'nın diline kadar dolaşmış. Sürmeseler de kalsa ne yapacak beşten çıkardığı çocuklara, ne var elinde? Yani bu işin sonu gendini gösterdi. Çekip gelmekten başka çare... görünmüyor!»

Dönüp geldi köye. İkindi zamanıydı. Bir cip, kahvenin önünde. Ayaklarında süet pabuçlar, golf pantolonlar, başlarında yazlık hasır şapkalar, gözlüklü falan adamlar. Aralarında bir de bayan. Pantolon giymiş o da. Dört kişiler. Köyün çevresinden, gölyerinden ot getirtmişler, koymuşlar masalardan birinin üstüne. Çaylarını içiyorlardı. Mahmut, tembih üzerine bardakları birer sefer daha sudan geçirdi. Konuşmuyorlardı çaylarını içerken. Arada birbirlerine söz atıyorlar ve küçük espriler yapıyorlar, birbirlerinin esprilerine gülüyorlar ama, köylülere bir şey söylemiyorlar. Acayip bir durum.

Saçı dökülmüş, çenesinin altı gerdan bağlamış biri, ekibin başı görünüyordu. Botanik Bölümü şefiydi zaten. Profesördü. Çağırdı Mahmut'u: «Çok teşekkür ederim, aferin!»

Mahmut bir profesöre baktı, bir kendine, sustu.

«Çok teşekkür ederim, çay güzel olmuş!» Güldü: «İstersen birer tane daha getir, onları da içelim!»

Arkadaşları da güldüler. Köylüler bakıyorlar bekliyorlardı. Çil Ümmet de çenesini elindeki değneğe dayamıştı.

Hıdır, kapının dibine bir yere oturdu geçip.

Bayan bilimci bağırdı: «Hocam, müsadenizle ben içmiyim! Uykuma dokunuyor fazlası. Çok güzel olmuş...» Mahmut'a döndü: «Çok mersi!..»

«Getir getir... sen! O içmezse... ben içerim! Veyahuuuut Metin içer... içersin değil mi Metin?»

«Estağfurullah Hocam, siz dururken... ben?»

«Haa sahi öyle ya, pardon... affedersiniz!»

«Estafurullah Hocam!»

Mahmut birer çay daha getirdi.

Tam o sırada profesör hapşırdı: «Çok yaşa! Teşekkür ederim!» Kendi kendine. «Rica ederim, bi şey değil! Saağolun, vaarolun efendim, rica ederim! Estafurullah! Memnun oldum, güle güle, gene buyrun...»

Güldüler katıla katıla. Yurt gezilerinde «çok şeker» oluyordu Hoca. Biraz cıvıtıyordu ama tatlı cıvıtıyordu, hoşlanıyorlardı.

Gözlüklerini taktı birden: «Ev-veeeeeet! Gelelim fasulyenin nimetlerine!» Öksürdü. «Efenim! Bu otu göndermişler. Geldi bizim Bölüme. Ama gelinceye kadar bozulmuş, yani deforme olmuş. Baktık ettik, bir şeyler anlar gibi olduk ama, emin olmak için, arkadaşlarımla birlikte şunu bir de yerinde görelim, hem de mutazarrır olan çiftçi vatandaşlarımızı tenvir edelim gayesiyle kalkıp buraya kadar gelmeyi uygun gördük. Hakikaten çok memnun olduk. Büyük konukseverlik, efenim, büyük misafirseverlik gösterdiniz, şahsım ve arkadaşlarım adına teşekkür ederim. Şimdi bu ot! bu ot, işte gezip gördük, evvelâ bu otu anlatalım size. Sonra da onu yok etme çareleri var mıdır, yok mudur, konuşalım!» Öksürdü: «Efenim, teşhisimize göre, bu otuuuuun Lâtince adı, haa niçin Lâtince, çünkü bilimsel adı Lâtincedir de ondan! Malum, biz de bilim adamıyız, Lâtince söyleriz, Lâtince söylemek zorundayız. Bunun Lâtince adı, *cirsium arvense varietas incanum-Frisher!* Neymiş efenim? *Cirsium arvense varietas incanum!* O sonradan söylediğim de, yani *Frisher,* bu zıkkım otu literatüre kaydettiren gâvurun adı. Ettirmez olaydı! *Cirsium arvense varietas incanum!* Bu ne demek? *Varietas* çeşitler, türler anlamına. *İncanum:* Onu ben de bilmiyorum, ama *incanum türü* olduğu anlaşılıyor. Otun esas adı ise *cirsium arvense...* Neymiş efendim? *Cirsium arvense...* Anlaşıldı mı efenim? Anlaşıldı, çok güzel! Efenim, bu ot, Ana-

dolu'da, özellikle Orta Anadolu'da, çiftçilerimizin «arsız otlar» tabir ettiği geniş bir familyadandır. Arsız ot, çok enteresan: Hakikaten arsızdır kerata! İşte gözünüzün önünde, görüyorsunuz, bir buçuk iki yılın içinde, tarladan arpayı, buğdayı, baklayı, yulafı, fiği, efenim, daha başka ne ekiyorsanız hepsini sürer çıkarır! Daha da kafası kızarsaaa, sizi bile sürer çıkarır. Hakikaten çok enteresan! İsmiyle müsemma derler ya hani, tam öyle, çok arsız bir ot!»

Çil Ümmet kıpırdandı biraz: «Eeeee, dur gali!»

«Bu ot, efenim! Bütün dünyayı sardığı gibi, maalesef bizim memleketimizi de istilâ etmekten geri kalmamıştır. En çok görüldüğü yerler, Mısır'dan başlar, Anadolu'dan Rusya'ya, Orta Asya'ya kadar uzanan bir kuşak meydana getirir. Ama bele sarılan kuşak değil, bitki kuşağı. Bu ot, en çok nasıl memleketlerden hoşlanır bilir misiniz? Bilmezsiniz. Anlatayım. Bakın burası da çok enteresan! Çok şayanı hayret bi şey! Bakın söylüyorum. Bu ot, *cirsium arvense,* oldukça basit aletlerle, örneğin çapayla, örneğin sapanla, yani sizin kullandığınız karasapanla ve çok az bir cer kuvvetiyle, öküzle falan, öküz bulamadığı zaman inekle, eşekle, hatta bazan da affedersiniz karısını koşarak, kendini koşarak, efenim, geri usullerle çiftçilik yapılan memleketlerden hoşlanır. Nasıl memleketlerden hoşlanırmış? Geri memleketlerden. Bundan dolayı da, bizim memleketimizde, rahatça yayılmaya uygun muhitleri bulabilir efenim! Anlaşılıyor değil mi efenim? Bunları biz ekip yetiştirmeyiz. Biz ziraat etmeden kendileri yetişir bunlar. Ve bizim ekip yetiştirdiğimiz bitkilerin yerlerini alarak, çiftçilerimize geniş ölçüde zarar verirler efenim. Bu bitkiler efenim, genel olarak, birer yıllıktırlar. Fakat *chondrilla juncea,* çiftçilerimizin «karakavuk» yada «sakızlık» dediği, *Lepidium draba,* çiftçilerimizin «sakar kekre» dediği, *galium aparine,* çiftçilerimizin «yapışkanotu» dediği, *cynodon dactilon,* «ayrık»... gibi birkaç yıllık olanları da vardır efenim! Hatta hatta *genista jumberti,* «kadıntuzluğu», *ulmus campestris,* «karaağaç» gibi çalı halinde olanları da mevcuttur. Dikkat ediyorsanız, Lâtince bilimsel adlarıyla yerli adlarını birlikte söylüyorum efenim. Niçin böyle söylüyorum? An-

layasınız diye söylüyorum. Fakültede öğrencilerime de böyle söylerim efenim!»

«Bubana ırahmet!» Hoşlandı (mı?) Çil Ümmet.

«Sağol baba! Çok teşekkür ederim, mersi, sağol! Şimdi efenim! Bu familyadaki otların bazı ortak niteliklerini, ne derler ona, yani vasıflarını, sizlere saymak istiyorum efenim!

«Birincisi efenim! Bu otlar, ekseriya çok tohum verirler efenim! Üstelik bu tohumlar, en şiddetli soğuklardan ve sıcaklardan müteessir olmadıkları gibi, hatta bazıları, kuşların vesair hayvanların kursak, taşlık, mide ve barsaklarından geçerek hiç bozulmadan dışarı çıkabilirler efenim! Bunların bir kısımları, üç yıl kurak bir yerde kalsalar dahi, embriyomlarını muhafaza edebilirler. İki üç yıl sonra müsait bir nem, hava ve zemin bulduklarında yeniden çimlenebilirler efenim. Bunların ne kadar muannit ve mütehammül olduklarını tasavvur edebiliyorsunuz değil mi efenim? Bunların üreme organları da çok çeşitlidir efenim. Bunlar, rizomları, soğanları, tohumları, kökleri ve kök sürgünleriyle üreyip çoğalabilirler efenim...»

Profesör konuşurken yardımcıları çıt çıkarmıyorlardı.

«İkinci vasıflarına gelince efenim! Bunlar, bulundukları yere gayet çabuk intibak ederler, yani uyarlar efenim! Her zaman aynı iklim şartlarını ve aynı vasıftaki toprağı aramazlar. Bunlar, bizim yetiştirdiğimiz kültür bitkilerinin tahammül edemeyeceği şartlarda bile üreyip yaşantılarını devam ettirebilirler. Zaten baştan ne dedik bunlara? Arsız otlar dedik, değil mi efenim? Kötü iklim şartları içinde yaşayabildikleri için de, karşılıklı mücadelede bizim kültür bitkilerini yenerler, tıpkı Kantarma örneğinde olduğu gibi efenim! Ve neticede! köylünün kendi bitkileri için hazırlamış olduğu toprağı elinden alırlar, yani işgal ederler, gaspederler efenim. İşgal ve gasıp aynı şeydir, dikkatinizi çekerim, efenim!..»

Profesörün dersini en ilgiyle izleyen Çil Ümmet'ti: «Ya gahhhbanalı yalı! Görüyon mu Yonan'ı?»

«Evet evet, Yunan'dan daha beter efenim! Çok tehlikelidir efenim! Evet, vasıflarını saymaya devam ediyorum efenim. Şimdi de üçüncü vasfına geliyorum efenim. Bir, iki, üç diye sı-

rayla gidiyoruz değil mi efenim? Bunların üçüncü vasıfları 'rejenerasyon' efenim! Yani bunların yetenekleri çok fazladır efenim. İnsanlar ve hayvanlar tarafından bir zarar gördüklerinde, -ne gibi zarar? sapanla sürerken kestiniz, çapa vurup yaraladınız, koparmak için çekip zedelediniz, bunun gibi- hemen kısa zamanda toparlanarak yeniden yetişebilirler. Sabah dibinden kes, akşam üç karış falan sürmüştür. Bunlarla savaş zordur efenim! Onun için bu familyadaki otlara ve bilhassa *cirsium arvense* denilen namussuza karşı çok titiz davranmak lâzımdır efenim!..»

Pantolonunun arka cebinden mendil çıkarıp alnını sildi, sonra da boğazını temizleyip içine tükürdü.

«Bilhassa ektiğiniz tohumların çok temiz olmasına dikkat etmek lâzımdır efenim. Tâ baştan demiştik kii, 'Bunlar geri usullerle çiftçilik yapılan memleketlerde çoğalır!' İşte bu geri usulleri derhal terketmek lâzım efenim. Basit ve kifayetsiz âletlerle, zayıf cer kuvvetiyle yapılan ziraatı hemen, hemen hiç vakit geçirmeden terketmek lâzım...»

Hacı Yusuf, profesörün sağına yakın oturuyordu:

«Lâfın kısası Beyim, bu ot var ya, bizim köye Başgan geldi, bazı komşular bundan su istediler, o da dedi, 'Su da ilâzım, Guran Gorsu da ilâzım!' dutup bir sonda makinesi gönderdi, makine bir afat...»

«Dur dur, dur bakayım, ne başkanı, kim?»

«Basbaya, bizim partinin Böyük Başganı, Böyük Başganımız yani, Angara'dan, yaa! Baya kakıp bizim köye gadar geldi tâ Angara'dan! Sonda makinesi yeri deldi, bir acı su çıkardı efendim! Gaplan Harmanı'nın orda durmadan akar hâlâ! O acı su ortalığı gapladı mı efendim! Sonra grayder ilen, hemi de gendi gazına küreklerimizlen önünü yarıp bunu kındıralıklara akıttığımızdan oldu efendim bu ot. Allahın bir melâneti, nasıl annadayım, bir belâsı, köyü maffetti efendim! Yerlerin garış garış sahabı var değil mi efendim? Biz çok dedik, deldirmeyelim şu toprağın gabuğunu deye, emme tabii ne demişler, horazın bol olduğu yerde zabah tez olur değil mi efendim, o yüzden, şimdi üçer beşer, üçer beşer, şehere doğru... hemi de ge-

çen yıl yirmiden fazla bebeyi telef ettik, ölüp gittiler efendim! Yani bu otlar köyü maffetti sayın porfosörüm!..»

«Eder! Ben ne dedim? *Cirsium arvense varietas incanum!* Bu otun Lâtince bilimsel adı. Manası ne biliyor musunuz? Cemaati hicrete mecbur eden! Nitekim, Orta Anadolu'nun birçok yerlerinde bu otun mahallî adı nedir bilir misiniz? 'Köygöçüren!' Evet, aynen böyle, köygöçüren derler...»

«Çok doğru diyorsun sayın porfosörüm! Maffetti köyü!»

Hıdır dişlerini gıcırdatıp sövdü: «Şişgöbek dürzü!»

«Bir de *chenopodium opulifolium* denilen ot vardır, mahallî adı 'sirken'dir. O da çok fenadır...»

«Ohhhoooo! Biz onun otluekmeğini yapar yiriz. Hatta bükme deriz bu ekmeğin adına. O sirken'i diyorsun sen. Haha haha! Dediğin sirken, bunun yanında yünmüş arınmıştır efendim! Sürersin, ertesi yıl yoktur. Namuslu ottur sirken. Bu öyle mi efendim? Bunu oraklan, bıçaklan kesiyoruz, iki gün sona gine davranıyor! Bir tarlaya girdi mi, o tarlayı sürebilmenin imkânı mı var? Gayışı goparıyor, gendi gopmuyor. Öküzü felân da yıkıyor. Bu gadar mel'un! Ne yapsan etsen, arlaşıp gitmiyor. Çok ibne bir ot efendim!..»

«Evet öyledir, neyse! Sirken hafiftir, haklısın! Zaten otların tasnifini yaptığımız zaman sirken'i biz 'bir yıllıklar' arasına alırız. Ama *cirsium arvense* öyle değildir...»

Çil Ümmet doğrulur gibi yaptı:

«Havız gibi eyi sayıp döktün, sağol! Allah mesnedini daha da artırsın. Emme şimdi neticeye gelelim Bey Porfosör! Çaresi ne? Ne yapacaz şimdi buna? Biliyorsan bi de onu deyve gali! Tabii bilirsin! Bilmesen gafayı böyle... şeyin başı gibi çılbatman! Bir de çaresini deyve bakalım...»

Profesör tuhaf tuhaf baktı Çil Ümmet'in yüzüne, nasıl konuşuyor bu adam! Ama Çil Ümmet gayet ciddî. Köyünün dilini konuşuyordu. Yetmiş yıldır konuştuğu dili. Kızdı profesör. «Ne biçim konuşuyorsun baba? Hafız gibi, şeyin başı gibi... burda bayan var! Çok rica ederim terbiyeli olalım. Burada hem de görev yapıyoruz...»

«E Beyim biz böyle gonuşuruz! Senin dediğin Selâtentün-

cine'yi ne bilelim? Köyümüzün gadim lisanıdır, biz 'gali' deye gonuşuruz, sen çaresini deyve gali!..»

«Çaresini söyledim, dinleseydiniz!»

«Eyi dinledim emme farkedemedim...»

«Bilhassa tohumu temiz tutmak lâzımdır! Geri usulleri, basit ve kifayetsiz araçları, zayıf cer kuvvetiyle yapılan ziraatı hemen terketmek lâzımdır. Bunları duymadın mı?»

«Bir ilâcı yok mu?»

«*Anicon tripton* diye bir ilâcı vardır. Pompayla yaprakların a sıkılır. Yaprak büyüklüklerinin farklı oluşundan dolayı *cirsium arvense*'ye dokunur, ekine dokunmaz. Fakat Türkiye'de bulunur mu bilmem? Eczanelerden bir sorun: *Anicon tripton!* Pompayla, yani pulverizatörle sıkacaksınız. İçinde tarifesi bulunur, okuyup tatbik edersiniz...»

«Benim damat haklıymış...»

«Kim senin damat?»

«Musa, köyün muhtarı...»

«Niçin haklıymış, ne yapmış?»

«Topladı çuvalı çulu, çekti gitti!»

«Valla orası kendi bileceğiniz iş! Biz tabiî, yazmışlar, geldik... anlattık değil mi? Bu nümuneleri de götürüp koleksiyonlarımıza dahil edeceğiz. Ve aynı zamanda burada gördüklerimiz hakkında bir de travay raporu yazacağız. Bu rapor, Fakültemizin dergisinde İngilizce ve Almanca olarak yayınlanacak. Eğer bir de Türkçe olarak yayınlatabilirsek bir nüshasını sizin ilin Ziraat Müdürlüğüne yollarız. Önümüzdeki yıl İtalya'da bir botanik simpozyumu yapılacak. Orada *arsız otlar ve cirsium arvense* konusunda bir tebliğ verebilirim. Size yapabileceğim iyilik bundan ibaret. Evet bundan ibaret... Şimdi kaçalım artık. Hadin bakalım Sağolun... varolun! Allaha ısmarladıık!..»

Hemen kalktı, şapkasını taktı başına. İşaret etti arkadaşlarına. Hep birlikte cipe doluştular. Çekip gittiler.

Hıdır doğru eve geldi. Sunacık'la Teslime'yi önüne oturtup uzun uzun anlattı.

36

GÖÇÜN ARDI

«Gitmekten başga çare yok! Herif porfosör! Yutmuş dünyayı. Adını varana gadar söyledi otun. Gitmekten başga çare yok. Bir an önce gidip işimizi bulmamız, hemi de galabalık her yakayı gaplamadan yer yurt bulup içine girmemiz ilâzım. Çünküm otun adı Köygöçüren. Hemi de ediraf köylerin hepicinde var. Bugün yarın hepiciği sökülecek, yollarda görecez...»

Sunacık susuyordu. Teslime babasına anasına ne diyecekti? Nasıl takılıp gidecekti Hıdırgil'in ardına? Nereye gideceklerdi? Ne iş tutacaklardı?

«Doğrusunu sorarsanız, daha bir iş duttuğum yok. Musa'ya söyledim, o da Zeyni Beye, onun arkadaşı Torunoğlu'na söyleyecek, gulaklaşacaklar. Tabii bizim de hazır olmamız ilâzım. Yani Musa'yla gonuşurken gararım yoktu. Geldim buraya, porfosörü dinledim, aklım bokuma garıştı. Gitmesek de ot bizi goğacak. Adı selâtentüncine, ilâcı cavırca, nerden bulacan da hangi parayla alacan? Ot köygöçüren... göçecez!»

«Bir iş bulmadan mı gurbanım?»

«Bulacaz işi! Şeherde, öteki şeherlerde...»

«Edemez döner gelirsek gülünç oluruz!»

«Temelli gülünç olmamak için dutunacaz hatunum! Yapamayız edemeyiz yok. Ölecez düşecez edecez. Eller nasıl ediyorsa...»

«Çoluk çocuk temelli irezil olmayalım?»

«Olmayacaz! Çocuklar okula yazılacak. Yimeyip onlara yidirecez. Bizim çektiklerimizi çekmesinler, gaz ördek yerine gonmasınlar deye, her gaharlerini çekip okutacaz. Biz anlamadık, onlar anlasınlar, bilsinler...»

Sesi karcığıp duruyordu. Bir elini Sunacık'ın, bir elini Teslime'nin başına koydu: «Sen de bizimlen geleceksin Teslime. Gelmesen de enişten gelip götürecek. Sunacık bizi hoşgörecek.

Bubanı dersen, dedi bugün porfosöre, gidecez... Geleceksin bizimlen. Biz doyarsak doyacaksın, aç yatarsak aç yatacaksın. Bulabildiğimiz işi de işleyeceksin. Sunacık'lan birlikte sırt sırta vererekten, nâpalım, başka çaremiz var mı? Varsa söylen, dinleyelim vede yapalım...»

Sunacık susuyor, Teslime de susuyordu.

«Ben yarın gine gidecem. Zeyni Beylen gendim gonuşacam. Müslüme aban Albay Osman Beygil'de temizlikdeymiş. Günlük onbeş. Her gün değil, ara sıra gidiyormuş. Yüz, yüz elli de mi geçmez ayda? Üç yüz de ben gazansam, nâpalım, hemi de alıcısı çıkarsa satıııp savacam buradakileri... Bak herkes gitti, kim durdurabilir bu göçü? Mecbursun sen de gideceksin...»

Durup durup konuşuyordu:

«Zeyni Bey her gapıyı açıyor, adam maymuncuk. Şimdi bütün ilin mırmırı o. Parti purtu işleri, belediye, şeker paprikası, Hava Gurumu, Yeşilay, Gızılay... hepici elinde. Buraların satışı için ona söyleyecem. Bitli baklanın kör alıcısı demişler. Belkim guvatine güvenen motur sahapları havaslanır. Heç etmese bir dünek parası da mı etmez? Hazırlık görün. Geysi yunacaksa yuyun. Çocuklar soyulacaksa soyun. Saçınızı başınızı darayın. Ağşama bir hayır habarlan dönmeye çalışırım yarın. Ondan keri de, benim garnım acıktı, zufrayı gurun...»

Teslime içinin ayrı bir çıbanıydı, kanıyordu. Sunacık iyiydi ama, anası babası ne diyecekti? Musa ne diyecekti... arkadaşı? Şehre varınca nikâh edip alsın mıydı bir imam çağırıp? Yoksa gitmeden burada mı yapsaydı o işi elini yüzüne alıp? Burasını açamıyordu Sunacık'a? Sunacık belâ bir karı olsaydı şimdiye çoktan çözmüştü düğümü. Tatlı tatlı tutuyordu, «Heç ben senin gönlünü yıkar mıyım gurbanım?» Yıkmadığı için bocalatıyordu Hıdır'ı. İki arada, bir derede kalması bu yüzdendi.

Gece açabileceğini sanıyordu. Açamadı. Teslime'ye açtı da dönüp gelip Sunacık'a açamadı. Açamadan dönüp gitti sabah olunca şehre. Gene önce Musa'yı buldu. Merdivenleri, merdiven önlerini silip süpürmüş, alışverişi de bitirmişti. Müslüme Yargıç Ali Rıza Beygil'e çıkmıştı temizliğe. Elleri deliniyormuş. Ama ne yapsın Musa? Musa hoşnuttu halinden. Bıyıkları git-

mişti. «Gafayı değiştirdim adamım! Heç insanın on günde gafası değişir mi? Ben değiştirdim. Öküz gibi yaşamışım köyde öküüz! Öküzlüğü boşlayacam burda. Yani nâpacam biliyon mu? En birinci hovardası olacam şeherin. Olmazsam eşşeğim. Acılarımı böyle söndürecem. Bak aramızda galsın, en beri baştan aha bu yokardakinden. Ciddi söylüyom bak. Çok hamurlu avrat. Bitiyorum. Heralım o da bana bitiyor. Bak bıyıkları gırpıttım. Palabıyık değilim esgisi gibi. Dutturdu: 'Bıyıkların eyi değil kes!' Kestim ben de. Hemi de duş muş, ter kokularını dutmuyorum üstümde. Alettirik bedava, su bedava. Aç musluğu dökün. Ilıştır dökün, ılıştırma dökün. Tertemiz olaraktan, ana bir, bacı iki... hesabı... annadın mı adamım? Melât'ı önümüzdeki havta avucumun içine goyuyom, gomazsam eşşeğim! Bu şeherde var ya, içimin bütün hıncını, bütün öcünü... annadın mı adamım?»

Yutkunup sordu Hıdır: «Böyle şeyler gonuşulur mu yavu?»

«Sana gonuşuyorum. Ele gonuşmuyorum ki! Sen benim en birinci arkadaşım değil misin dünyada? Ben senin için ağşam çıkıp Zeyni Beye, Melât'a söyledim. «Ben asılım Hıdır da gelecek deye geldim...» dedim. Onlar da Torunoğlu'na telefon açtılar, hususi senin için, yah! Dedim, 'Hıdır gelmezse ben bu işte yoğum!' Ben böyle söyleyince Melât, Zeyni'ye dürttü: 'Kak Zeyni, kak, daha ilk ağşamdan üyüme! Telefon et. Hıdır'a iş bulsun Torunoğlu. Sen de bak... İlk ağşamdan üyür bu! Bunun huyu bu... ya Musa efendi!..' Dert yandı bana. Ben de ona dedim ki fırsandı bulmuşkene: 'Ben de heç üyümem Melât Hanım! Üyünmeyecek fırsantlar olunca zabaha gadar gözümü gırpmam, gendim gırpmadığım gibi, yanımdakine de gırpdırmam...» Valla annadı! Annadı, göz etti. Zeyni Bey horluyordu. Başında durup duttu gulaklarından, çeke çeke üyendirdi, ettirdi telefonu...»

«Yani ne zaman anlaşılır bu işin olacağı?»

«Melât işi mi? Bi havtanın içinde! Ben sana tekmili verim olunca. Emme ağzını sıkı dut. Saçmak, saçmalamak yok. Çok birinci hovarda olacam. Gelene git geri demek yok! Dersem eşşeğim!»

Kızdı Hıdır: «Sen deli olmuşun!»

«Melât bu adamım, sen olmaz mın?»

«Benim işi soruyorum. Yani göçüp gelecez mecibur! Tabii gelince hana enecek değiliz... Onca nüfus! Başımızı sokacak yer, ondan keri de, dutacak iş!» Yutkundu Hıdır. «Bak Musa!» Boğazını temizledi: «Dinle beni azcık. Madem arkadaşız, bir işim daha var. Bunu sona söyleyecektim. Emme açılmışkene söyleyip gurtulayım. Yani ben Teslime'yi de, Şükrü'yü de alıp geliyorum. Öyle garar verdim. Sunacık'a şöyle bi dokandırdım, açıkça itiraz etmedi, heralım etmeyecek de. Gayınpederiyin gönlünü de sen edeceksin. Belkim o da gelecek. Porfosör annadınca aklı yattı. Herkesin içinde seni doğruladı gayfada. 'Bizim damadın yaptığı doğruymuş, gitmekten başga çare yok!..' Yani o gelsin gelmesin, Teslime'yi getirmeye gararım gatti!.. bunu bil!»

Boynunu döndürüp baktı Musa:

«Habarım olmadan ne işler becerdin adamım?»

«Becerdin felân deme! Ciddi söylüyorum...»

Okşadı Hıdır'ın başını: «Halal olsun... senin gibi adama!»

Sesi karcık, başı da öyle eğikti. «Önce önce heç istemiyordum. Emme sona ikimiz de isteyiverdik. Sunacık'ın habarı yok sanıyordum, varımış. Olmuş nasıl olmuşsa... Emme yummuş ağzını. Görüyon ne gadar saygılı. Garı değil, evliya!..»

«Ben de biraz seziyordum adamım! Baldızım da az çok hamurlu olduğundan, bilirim duramaz. Melât'a senin iki avratlı olduğunu söylersem çok hazzeder. Seviyor hovarda adamı, öyle görünüyor! Tabii şimdi baldızımın başlığını isterim senden...»

Musa'yla konuşurken ilk kez güldü Hıdır:

«Alırsın bubam! Allah bana, ben sana...»

«Ulan köylülük irezillik emme bi yandan da safanın hasını sürüyon!» Durdu biraz. «Tabii baldızım da! Yani senin ne gadar eyi bir insan olduğunu bildiğimden bu işe pekey diyorum. Başga biri olsa mümkünü mü var? Valla furur, kölgesinin üstü yıkardım! Emme sen...»

«Sağol! Bakıyom, esgisi gibi cin gurdu, sin gurdu sözü et-

miyon. Ben de seni seviyom. Belkim bunun etgisi, daha fazla dayanamadım Teslime'ye...»

«Çakal dürzü!..»

«Zeyni'yle Torunoğlu'nu bugün görmek şart!»

«Burda bi öğlen ekmeği yiyelim de...»

Tam o sıra kapıcı dairesinin kapısı vuruldu:

«Musa efendi amucaaa! Musa efendi amucaa!..»

Gidip açtı kapıyı Musa. Hacer'di, Doktor'un kızı. «Annem işi yoksa az gelsin diyooor!..»

«Hemen mi gıı?»

«Hemen, hemen...»

«Varıyom, hemen varıyom!..»

Kız gitti, yüreği vurmaya başladı güm güm. Ufacık bir ayna vardı kapının yanında. Saçını başını düzeltti. Gömleğinin kıvrılmış kollarını, belinin kemerini düzeltti. «Sen otur adamım, görüyon halimi!..» Bir de göz kırptı.

Kalkıp dolaştı odanın içinde Hıdır. Su döktü ayakyoluna. Müslüme, yatakları kat kat yığmış, üstlerine kilim örtmüştü. Yerde hasırın üstünde çul yayılıydı. Bir de divan gibi bir şey uydurmuşlardı. «Böyle bi iş de bize bulunaydı!» Kap kacak ufacık mutfaktaydı. Öteki odada iki ufak somya duruyordu. Somyalar odayı hemen hemen kapatıyordu. Dar odalardı. «Köyde olsa serer toplarsın. Burda her dayim gurulu garyola...» Gelip sedire oturdu gene. Küçük masanın üstünde pilli radyosu. Köşeye duvarın dibine av tüfeğini dikmiş. «Benimkini satarım. Bu da satar, nâpacak şeherde?» Pencerelerden birinin önünde çocukların okul kitapları... atmamışlardı. «Oğlanları şimdilik çıraklığa gatabiliriz belkim...» Kalkıp dikeldi. Dışarlara bakmaya başladı. Başka bir apartmanın sırtı görünüyordu. Çok ötelerden çocukların çığlıkları ve şehrin kendine özgü gürültüsü geliyordu. «Müslüme temizlikte. Belki Sunacık da gider böyle. İş çıkarsa Teslime'yi de yollarız. Neden yollamayalım? Benimki gapıcılık olmasa da olur. Köydeki malı maşadı çekeriz bazara. Bir evyeri ayarlarız belkim. Bir de tarlalara alıcı bulabilirsek, bakarsın bir dünek yapabiliriz...» Durup düşündü. «En eyisi üç göz yapmak bizimkini. Teslime'ye ayrı oda olacak. Sona-

dan sonadan çok sardı Teslime. Ne var da bu gadar sardı bilemiyom...» Musa bıyıklarını paklatmıştı. Kendi bıyıklarını elledi, kıvırdı. «O dinine yandığım acı suyla bu otlar olmayaydı köyde daha eyi olurdu ıratımız! Acı su datlı çıkaydı, beş altı daha furduraydık sondalardan... Bir gapıcılık bulunursa keseriz bıyıkları gali... nâpalım?»

Musa girip geldi. Elinde kesekâğıdı. Gülüyordu. Gülüp göz ediyordu. «Görüyon mu adamım? Diyorum da inanmıyordun! Melât abılan bundan keri yengen! 'Haşşöyle bak, işte böyle olacak! Daha eyoldun bıyıksız!' Durdurup göyneğime, pantoluma, kemerime baktı. O verdi bunları biliyon mu? Ben de alıp geydim anasını satayım. Saçları da arkaya darıyoruz böyle!..» Kesekâğıdını koydu duvarın dibine. «Üç galıp gokulu sabun, üç bişirimlik makarna, iki paket otyağı. 'Götür bunları, banyo yaparsınız, çamaşır sabunu değildir dıggat et, makarnayı da bişirin yin...' Bir iki de entari ayırmış Müslüme'ye, ağşama verecek. Omuzlarıma, bıyıklarıma bakarkene beni gendine çekti. Göğüslerinin arasını gördüm. Açık biliyon mu önü? Yavu bunun gadar teni ışıldayan avrat olamaz adamım! Gördündü ya Meram'da! Nar gibi pembe, biliyon değil mi? Mis gibi de kokuyor! 'Eferim, işte böyle olacan!..' Az daha bağrıma goyacaktı başını. 'Hadi şimdi git, git, hemen git!..' İtti eliylen. Senin geldiğini, burda olduğunu söyledim ben de. Öğlene bi daha soracak gocasına. Biz de Torunoğlu'nun düggâna gidecez seninlen. Ordan telefon edip sesleyecekler Zeyni'yi. Zeyni benim 'ortak'. Daha değil emme olacak. Yani senin meselenin olurunu bulduk sayılır, marağ etme adamım. Eeee, hemi de Müslüme tamtakır olduydu biliyon mu? Köy, otuzuna varmadan gocadıyor garıları. Emme Teslime'ye deyecek yok. Teslime çağla gibi teze daha...»

Öğlen oluyordu Müslüme çıkıp geldi. Hoşgeliş etti. Sunacık'ı köyü sordu. Sonra mutfağa koşup gazocağını yaktı. Su koydu tencereye. «Haggaten tamtakır olmuş Müslüme yengem!» Kupkuruydu elleri hoşgeliş ederken. Teslime'nin ellerini düşündü, boynunu, göğüslerini... Musa kalkıp kesekâğıdını verdi karısına. «Bir şey ilâzım mı?» sordu. «İlâzımsa alayım, misafir

var...» Fısıldaştılar karı koca. Sonra Musa çıkıp yarım kilo helva getirdi bakkaldan. Çocukları da çağırdı alandan. Makarnanın başına oturdular az sonra. Bir bütün şehir ekmeğini parçaladı Müslüme. İkişer üçer dilim düştü önlerine. Musa, gözüyle ekmek aradı, bıçak aradı. Bir ara öteki ekmeği de alıp dilimledi. Çocuklar somura somura yiyorlardı. Dolu dolu atıyorlardı kaşıkları.

Refik durdu bir ara: «Buba?»

«Söyle goçum?»

«Manyak ne demek?»

«Manyak mı? Anası orosbu demek!»

Bomboz oldu çocuk, ekmek yemek yimedi istekle.

«Nooldun ulan, neden sordun?»

Hıçkırdı Refik: «Puştlar! Bana öyle dediler!»

Güldü Musa; elini başına koydu oğlunun: «Sen de yapıştırı-yapıştırıver çenelerine. Gendine manyak dedirtmeye mi geldin şehere? Yoğsam korkuyon mu enciklerden?»

Doğan'ın, Duran'ın, Şükrü'nün falan da göçüp geleceklerini düşünüyordu Refik: «Onlar da bu malleye yerleşir, çoğalırız garşılarında!..»

Torunoğlu'nun kalın parmaklarıyla, alnının kırışıklarını oğmasını seyretti Hıdır. Habire oğuyordu alnını Torunoğlu: «Hiç sanmam ki böyle batkın tarlalara alıcı çıksın şehirde! Üç beş kuruşu olan apartmana, dükkâna yatırıyor şimdi!..»

Zihni de başını salladı: «Arsa falan alıyor!»

«Gene de birisi bulunur belki... Bitli baklanın...»

«Adana Sulu Ziraat'ta bir hemşerimiz var: Yüksek Ziraat Mühendisi Dr. Bahri! Ayrılmış memurluktan, buraya dönmüş. Toprak alıp çiftçilik yapacağını söylüyordu geçen gün. Partiye uğramıştı kayınpederiyle...»

«Var mıymış parası?»

«Varmış, biraz kendinin, biraz kayınpederinin...»

Musa mırıldandı usulca: «Tabii önce Hıdır'a iş bulmalı Zeyni Beyim! Bu adam çıkıp gelecek. Daha fazla eğleşmek istemiyor o batkın köyde!..»

«Bir konuşmam lâzım Belediye Başkanıyla. Belki otobüslerde, belki başka bir yerde...»

Torunoğlu elini çekti alnından:

«Satış işini bir araştıralım. Kulüpte falan açalım birkaç kişiye... Tabiî çok ucuza gider, onu da bilin baştan. Yani tam kelepir...»

«Eeee nâpalım? Ucuz mucuz... Satılmadan dursa bir yararı olacak mı bize?»

«Müşteri çıkarsa ben de satarım Zeyni Beyim!»

«Evet, zaten birine müşteri bulduk mu, ötekileri rahat satarız. Bu iş öyledir, bir duyuldu mu...»

«Daha gelenler var köyden. Hacı'nın Emin'i gördüm dün...»

Başını eğdi Hıdır: «Çoook! Şükrü'nün Kâzım, Omar Çavuş' un Aziz... Babacık felân...»

Doktor, Torunoğlu'na baktı:

«İçerden bir telefon edebilir miyim?»

«Aa tabiî, sorman gereksiz!»

Zihni kalkıp kasanın ardındaki ufak odaya geçti. Orada paralel bir telefon vardı. Belediye Başkanını buldu, konuştu. Ses duyulmuyordu dışardan. «Sana çok işimiz düşecek Başkanım! Köylerden vatandaşlar sökülüyorlar, onlara iş!..»

«Şu sıra yalnız İtfaiye'de var! Ya biraz tecrübeli olacak, ya çok kabiliyetli! 'Ne iş olursa olsun yaparım' diyen aptal adamlardan istemiyoruz Doktor!»

«Değil, öylesi değil! Memnun kalacaksınız...»

«Öyleyse Tekin Bey'e baş vursun! Ben kendisine talimat vereceğim. Adı neydi, hangi köyden?»

«Kantarma'dan Hıdır! Soyadını... dur bakayım!»

Kapıdan başını uzatıp Hıdır'ın soyadını sordu.

«Öztürk, Hıdır Öztürk!..»

37

ÖRNEK ÇİFTLİĞE DOĞRU

Şehir Kulübü'nün konuk odasında Vali vardı iki konuğuyla. Yönetici İbrahim, özenle hazırlattığı kahveleri alıp kendi götürdü. Konuk odasının şimdi iki kapısı vardı. Biri büyük salona, biri doğrudan çıkış holüne açılıyordu. Vali Bey holden girip geldi konuklarıyla. İbrahim kapıda bekliyordu zaten.

Konuk, ünlü müteahhit Sadık Can idi. Öteki de büyük damadı Sami Bey. Kahveleri içip havadan sudan, bu mevsimde Meram'ın enfes bir yer olduğundan konuştular.

«Birkaç turistik otel yapılsa kurtarır mı acaba?» Sordu Sami Bey.

«Bu hususta bir fikir söylemek zor...»

«Bu *Nadge Radar Üsleri* yapımlarını da bitirdikten sonra taahhüt işlerinden çekmek istiyorum kendimi Vali Bey. Yoruldum artık biliyor musunuz? Tâ Atatürk gününden beri... Hattâ hemen iki üç yıl sonra, damatlara devretmek istiyorum sorumluluğun çoğunu. İkisi de mühendis biliyorsunuz...»

Vali güldü: «Otelcilik mi düşünüyorsunuz?»

«Yooo hayır! Dış ülkelere gittiğimde görüyorum, Türkiyemizin en aksadığı konulardan biri otel işletmeciliği. Çinlileri düşünün canım, boyları bizden kısa heriflerin! Ama bir görün işletmelerini! Caponları falan!..» Sonra ekledi: «Ben esasında çıftçilik yapmak isterim kocaldığımda. Bir iki de okul...»

«Bir bezik partisi çevirelim mi, ne dersiniz?»

«Valla çok özür dilerim, size arkadaş olmam imkânsız. Ara sıra oynadığım oldu ama pek zevk almam...»

«Nasıl tensip ederseniz...»

«Ben esasen, geçen gün Başkan Hazretlerine de arzettim, aydınlarla memleket meselelerini konuşmayı severim. Fakat aydınlar da... bilmiyorlar bu konuları. Çok esef ediyorum, ilgi de duymuyorlar. Başka zevklerim de var tabiî, doğadan bazı ses-

leri *rekırd* ediyorum. Çiçeklerin renkli resimlerini çekiyorum. En çok da kır çiçeklerinin... Bizim aile biraz değişik. Hanım oynar beziği. Geçen yaz Termal'de, Başkan Hazretleriyle oynadılar sık sık. Yani sırf vakit geçirmek için...»

İbrahim girip geldi bu sırada. Eğilip Vali'nin kulağına bir şeyler fısıldadı. «A'a'a'aa!.. Gelsinler tabiî, buyursunlar!.. Çok memnun oluruz! Konuklarımızla tanışmış olurlar!..» İbrahim geri geri yürüyerek eğilip çıktı. Sadık Can'a döndü Vali: «Efenim! Partinin İl Başkanı! Haber göndermiş. 'Rahatsız etmezsek gelebilir miyiz?' Çok girişken bir doktor. Çok memnunum kendisinden. Kötü işlere bulaşmıyor. İşsizlere, köylülere yardım etsin hep. Sizin küçük damadın çalıştığı Kantarma Projesi'yle falan da çok ilgilendi. Hâlâ da ilgilenir. Fakat o köyün de yüzü gülmedi Sadık Bey! Yapılan sondaj kötü sonuç verdi. Çok acı bir su çıktı. Tarıma yaramıyor. Bu sefer de tarlalarını çok muannit bir ot kapladı. Beşer onar, köyü terkediyorlar şimdi. Hemen hemen yarısı göçtü desem yeri...»

Doktor Zihni, Torunoğlu, Veteriner Turgut girdiler. Önce Vali'nin, sonra Sadık Can'ın, sonra damadının ellerini sıktılar, kendilerini tanıttılar. Vali yer gösterdi, oturdular. Kollarını koydular yeşil çuhalı masaya, sonra geri alıp önlerine indirdiler.

«Ben de konuklarımızı tanıtayım sizlere. Ünlü Müteahhit Sadık Can! Ve damatları Yüksek Mühendis Sami Bey! Sadık Beyi tanıyacaksınız belki. Kantarma Sulama Projesinde çalışan Mühendis Cafer Bey'in kayınpederi oluyorlar. Çok faydalı hizmetler ifa etmiştir yurda. Atatürk zamanının müteahhitlerindendir. Barajı, Havaalanını, Hava Hastanesini falan yapmıştır. Şimdi de *Nato Nadge Radar Üsleri*'nin yapım işlerini yüklenmiş bulunuyor. Gezmek için buyurmuşlar şehrimize. Meram'ı gördüler, Hazreti Mevlâna'yı ziyaret ettiler. Nasılsınız bakalım Doktor Bey? Siz nasılsınız Sayın Torunoğlu? Siz Turgut Bey?»

Fısıltı halinde çıktı sesleri:

«Çok teşekkür ederiz... Sağlığınıza duacıyız, iyiyiz efenim!.. Zatıâliniz nasılsınız efenim?»

«Sağolun, varolun!..»

Dr. Zihni ve Torunoğlu, yerli geleneğe uyarak, Sadık Can' ın ve damadının da hatırlarını sordular.

«Cafer Bey nasıllar? Bir daha haberini alamadık?»

«Teşekkür ederim. Cafer de iyidir. Şimdi kendi işlerimizle meşgul oluyor. O biraz genç tabiî. Tecrübesi yeter değil henüz. Kantarma Sulama Projesi'nin kötü sonuç verdiğini anlattı bana. Çok üzülüyor. Söylediğine göre elde yeteri kadar döküman yokmuş. Gerekli ön etütler yapılmadığı için biraz kararlamaya olmuş o sondaj. Çok üzülüyordu...»

Vali Bey öksürdü:

«Efenim, bizim ovanın altı bir eski deniz olacak. Öyle söyleniyor. Bu yakınlarda Yarma ve Sakyatan arasında da bir sondaj, aynı sonucu verdi. Bunun karşısında başka izahlar da yapılıyor. Yeraltındaki kaya tuzlarıyla vesair minerallerin sular tarafından aşındırıldığını ve eritildiğini söylüyorlar. Tabiî on binlerce, milyonlarca yıllık bir süre içinde meydana gelen bu olayın sonunda, yeryüzüne çıkardığımız sular acı oluyor... diyorlar! Bakalım, yakında yeni girişimler olacak. Tarım Bakanımız özel olarak duruyorlar konu üzerinde. Galiba biraz daha derinlere inilecek. Böylece daha aşağıdan iyi su bulmak ümidi kuvvetli. Fakat ne olursa olsun, dostumuz Amerika'dan alacağımız araç ve ekupmanlar sayesinde, fena tabiat şartlarını yenmede başarı sağlayacağımız ümidini muhafaza ediyorum...»

«Efenim! Hollanda'da, Caponya'da, Yugoslavya'da falan moderen sulama developmanlarını görmüş bulunuyorum. Bizdeki girişimler... henüz... başlangıç safhasında bulunuyor. Affedersiniz henüz çocuk oyuncağı derecesindedir. İstikbalin çok parlak olacağına ben de inanıyorum...»

«Şimdi bu ot fena bindirdi efendim bu ot! Köylüler korku içinde bırakıp kaçıyorlar. Yarıdan fazlası geldi efendim. Ankara'ya ve Mersin'e gidenler de var. Bugün bir tanesini İtfaiye' ye yerleştirdik. Kalan topraklarını satmak istiyorlar efendim. Turgut Bey bir miktar almaya niyetli bakalım. Moderen araçlarla teknik tarım yapmayı düşünüyor...»

Vali çok memnun oldu: «Öyle mii? Tebrik ederim...»

Sadık Can da kutladı: «Bravo! Tebrik ederim!..»

Veteriner Turgut ellerini oğuşturdu: «Sağolun efendim! Şansımızı deneyeceğiz bakalım, ya herro, ya merro...»

«Çok tebrik ederim Turgut Bey! Efenim, biraz cesur olmak lâzım. Yarın gelişir buralar. İmkânlar artar. Böyle kalacağını hiç tahmin etmiyorum. Yeni tasarıları var hükümetimizin. Şahsen de çok önemli buluyorum tasarlananları. Ama çiftçilerimizin çoğunluğu cahil olduğu için bunları idrak edemiyorlar... henüz!»

Sadık Can sordu: «Ne kadar aldığınız arazi?»

«Daha almadım efendim! Ama 100 dönüm kadar istiyorum.»

Torunoğlu hemen atıldı: «Yalnız, müsadenizle bir şeyi tasrih edeyim efendim, benim burada dönüm, 33x33 değil, 50x50' dir, 'ova dönümü' tabir edilir, yani Turgut Bey'in arazisi resmî hesapla 250 dönüm olacaktır. Bir hayli de ucuza geliyor tabiî efendim. Satıp kurtulmak istiyor köylüler. Ottan korktular iyice. Ottan, sudan...»

Dr. Zihni ekledi: «Bir de efendim, yeni sondaj istemiyorlar! Hep acı su çıkacak sanıyorlar...»

Vali güldü: «Bu ot efenim, geçen gün gelen bilim kurulu, ortalama sıklıkta bir tarladan, bir metre karede, 184 kök saymışlar. Buna karşılık buğday 16 kök meselâ. Bana bazı notlar bıraktılar. Başka otlar var, onlar da hayli yekûn tutuyor. Fakat hakim unsur bu ot oluyor, çok zararlı... efenim!»

«Ne otudur bu?» Sadık Can sordu.

«Efenim, Lâtince adını söylüyorlardı unuttum. Dikenli bir şey, *cirsium arvense varietas incanum,* köykaçıran mı, köygöçüren mi ne, öyle bir şeymiş Türkçesi...»

«Turgut Bey, kaça alabileceksiniz dönümünü?»

«Valla, resmî dönümü 100, 150 olur sanıyorum. Boş arazi efendim, kim ilgilenecek? Yatırım gerektirir. Malumunuz temizlenecek, iyi su bulunacak...»

«Efendim, Turgut Beyin imkânları geniştir. Tarım Bakanımızla da akraba olurlar. Sanırım çok istifadeleri dokunacak... tır!»

«Biz de ona güveniyoruz efendim, inşaallah!»

Doktor, müjdeledi: «Adana'da çalışan hemşerimiz Ziraat Yüksek Mühendisi Dr. Bahri Bey de alacak biraz. Söyledik çok ilgilendi...»

«Çok enteresaan!..»

Vali sordu: «Siz ilgilenmiyor musunuz Sayın Torunoğlu? Siz Zihni Bey? Yani tavsiye ederim, madem böyle kelepir topraklar, hiç kaçırmayın. Yarın çok kıymetlenecektir. İsterse kıymetlenmesin, elinizde biraz toprak bulunsa ne kaybedeceksiniz? Beşer onar bin lira nerelere bağlamıyorsunuz? Ben bir kooperatife üye olmak suretiyle kalkıp tâ Kuşadası'ndan sahil arsası aldım. Çeşme'de varmış başka bir kooperatif, şimdi ondan da bir hisse almayı düşünüyorum. Turizmin de geleceği parlaktır. Bence alın ellişer yüzer dönüm... Yani resmî dönümle demek istiyorum...»

Dr. Zihni: «Hiç düşünmedik efendim...»

Torunoğlu: «Hiç düşünmedik, belki alırız...»

Dr. Zihni: «Biz daha ziyade köylüleri dertten kurtarmak için çalışıyoruz efendim!»

«Ee şahsen de alırsanız bu kurtuluşa müzahir olursunuz...»

«Estağfurullah... evet, düşünebiliriz!»

«Düşünmelisiniz... düşünün!»

«Düşünmeli tabiî!» Sadık Can karıştı. «Yani ben de çok merak ediyorum. Buraya yakınmış galiba köy, değil mi?»

«On üç kilometre efendim...»

«Mümkün olursa yarın bir görmeyi isterim yani!»

Vali başını salladı: «Tabiî, derhal!..»

Torunoğlu, Dr. Zihni: «Tabiî efendim, biz de gösterebiliriz!»

«Çok teşekkür ederim, mersi, sağolun!..»

Vali: «Sayenizde bir örnek çiftlik olacaktır orası!»

«Moderen usullerle işlenmiş bir çiftlik!»

«Manidar bir nümune... Nümunei imtisal!..»

38

YENİ MÜLK SAHİPLERİ

Sadık Bey'in Kantarma'ya götürülmesi işini Dr. Zihni'yle Torunoğlu'ndan rica etti Vali. Geziye Veteriner Turgut da katıldı tabiî. Dr. Zihni, Musa'ya sabah erkenden haber verdi: «Bir iki saat ya sürer, ya sürmez...» Onu da aldılar. Hıdır'ı da bulurlardı orada.

Saat ona doğru çıktılar yola. Öğlen olmadan döndüler. Akşam olmadan da şehirde haber yayıldı. Ünlü Müteahhit Sadık Can, ova dönümüyle 200 dönüm toprak alıyordu. Kantarma'dan, resmî dönümle 500 dönüm. Veteriner Turgut 250 dönüm. Dr. Zihni'yle Torunoğlu 200'er dönüm. Yüksek Ziraat Mühendisi Dr. Bahri Bey 350 dönüm, belki 400...

Hüsnü Şifa 15-20 gündür şehirdeydi. Ara sıra ilçelere gidiyordu, ama geceleri dönüyordu. Haberi duyunca Zaman Ahmet'e telefon etti hemen: «Sen uyu daha! Bizim açıkgözler çevre köylerin topraklarını kapışıyorlar! İstanbul'dan bir müteahhit gelmiş, 500 dönümü kapatmış. Çabuk Galip Efendiyi bul, geç kalmayalım...»

Akşam yemeğinden önce Hüsnü Şifa, Zaman Ahmet, Topal Galip oturup birer oralet içtiler. Ertesi sabah erkenden Zaman Ahmet, Hacı Şavkı, Hüsnü Şifa'nın arabasına binip köye gittiler. Beş yüzer dönüm kapattılar her üçü. Zaman Ahmet, 250 dönüm de damadı için aldı.

Sonra Altıoklar'dan Samim, Tüccar İsmet Kalfa, Bağrıaçıklar'dan İlhan, Eczacı Ramiz, Doktor Muammer Hızal, Kadastrocu Bekdaş Bey, Avukat Şadi Ardalı köye gidip toprak aldılar. Evdireşeli Alâaddin Ağa'nın haberi olmuş, geldi 500 dönüm de o kapattı. Çok ileri görüşlüdür. Madem bütün beyler alıyor, o neye almasın?

On kuruştan, on iki kuruştan, çok çok on beş kuruştan gidiyordu metrekaresi. Dr. Zihni'yle Torunoğlu varıp 50'şer dö-

nüm daha aldılar. Hıdır'ın, Musa'nın Kaplan Harmanı'ndaki, Cinligeriç'teki, Osmanölen'deki, Dalamaz'daki, Yasinin Mezar' daki, Kadir Baba Hüyüğü'ndeki tarlalarını hep kapattılar.

«Yani bir iyilik olsun! Size iyilik için alıyoruz. Değilse nâpacağız toprağı? Bırakıp gideceksiniz. Belki kapanın elinde kalacak. Elinize ufak sermaye olsun. Bunları çarçur etmeyin de, birer evyeri alın, dükkân falan açın şehirde...

Tarla alımları göçü hızlandırıyordu.

Köydekiler: «O satmış, ben satamadım!..»

Şehirdekiler: «O almış, ben alamadım!..»

Alımlar, satımlar da hızlanıyordu.

Tarla alanlar, tarla satan köylüleri çeke çeke, önce Notere, sonra Tapuya, Özel İdare'ye götürüyorlardı. Takrir ve ferağ işlemleri görülüyordu. Sonra mahkemeye tescil davaları açılıyordu.

Yenibahçe'den, Boruktolu'ndan, Boyalı'dan, Çomaklı'dan da tarlalar satılıyordu.

Şehir Kulübü'nün yönetim işlerine bakan İbrahim de aldı 120 dönüm kadar. O da takrir, ferağ işlemlerini tamamlattı, mahkemeye gidip tescil davası açtı. «Bunca akıllı adam aldığına göre, ileride «parlak bir istikbal» vardır her halde, onlar alıyor, ben de alayım...»

Komünizmle Mücadele Derneği Başkanı Dr. Hıfzı Bey'in geç haberi oldu, üzüldü. Dr. Zihni'ye telefon açıp kafa tuttu. Fazla oyalanmadan 300 dönüm kadar da o aldı.

Bu arada Hıdır İtfaiye kadrosuna girdi. İkinci Dünya Savaşı'nda, Trakya'daki Çakmak Hattı'nda çavuşluk yapması işine yaradı. Depodaki hazır giysilerden verdiler. Karaciğan mahallesinden bir ev kiraladılar doksana. İki odası, bir holüyle basit bir yerli eviydi. Teslime falan bir günün içinde göçüverdiler. Sade yağ'dan kıl çeker gibi çözümlendi düğüm. Musa, Müslüme'yle konuştu. Müslüme köye kadar gidip anasıyla konuştu... anası da babasıyla. Sonra Musa gitti Çil Ümmet'e. Oldu iş. Hıdır, bir palto alacaktı «emmi»sine.

Bundan dört gün sonra da Musa, Hıdır'ı çağırıp tekmili verdi: «O iş tamamdır adamım! Hani bi lâf vardır: Angara, Bolu,

Gerede, Mengen... Melât Hanım bundan keri yengen!..»

Hıdır inanmaz göründü: «Yalansın serseri!»

«Yalanım varsa sen gibi olayım ulan!..»

«Eh, mübarek olsun, zatına garada ölüm yok gali!»

«Hem var, hem yok! Hem zevk, hem tevlike...» Alışkanlıkla bıyıklarının yerine götürüp getirdi parmaklarını: «Benim ortak şimdi kuracağı çivtliğin plânlarını yapıyor durmadan. Hemi de mayenehanesinde, partide, vatandaşların işlerinde çok yorulduğundan üyüyüp galıyor eve gelince... Vede Melât yengeni yoğurmak ağşama gadar benim boynuma galıyor. Ne de olsa tevlikeli bir iş...» Farkında olmadan gene götürüyordu parmaklarını oraya. «Emme ne gadar tevlike olursa olsun, yapacam. Dedim sana, alacam içimin hıncını, öcünü; dökecem içimde tâ Garabük'ten beri birikmiş ne gadar gurt varsa! Yani bildiğin gibi değilim adamım!..» Sonra da sıkıyordu dişlerini: «Yünecem yünecem kokulu sabunlarlan, bakacam garıların baygın gözlerine. Ondan keri cump! Tabii önce Melât yengenlen hesabımızı görecem! Biliyon nasıl hamurlu! Emme aramızda galsın gonuştuklarımız. Yani çıt çıkmasın ağzından... çıt!»

«Asıl gendin yum yum o yırtılası ağzını serseri!»

Götürüp Banka'ya koydular aldıkları peşinleri. Üstlerini de bir süre sonra Banka'dan alacaklardı.

Musa, Hakkı'yı nişanladı köyden Ömer Çavuş'un Aziz'in kızıyla. Bir ay falan sonra da şehir töresine göre basit bir düğün edip evlendirdi. Remziye'yi de soktular Sille'deki halı fabrikasına, aylık 180.

«Gayri adamakıllı lort oldum ağa! Parayı da bi tamam aldın mı pangadan, tamam! Bi yandan Müslüme yengemin gazancı, bi yandan gendinki, bi yandan Haggı, bi yandan gelin, bi yandan da... Melât yengemin yardımları, kokulu sabunlarına gadar... garı ardından Amarikan hökümeti gibi... sırtın yere gelmez gali? Haa bak, Amarikan hökümeti dedim de... habarım yoğudu, Amerikandan bizim köyün okuluna yardım gelmiş; bilye, bebek, kalem, silgi, aralarında ufak ufak sabunlar da var. Emme okulda öğrenci galmadı ne fayda!»

«Marif'ten beni çığırdılar adamım! Seçim torbasına ben-

zer bir torba verdiler. Ben de Sefer öğretmene yollayıverdim. Gendim gidemedim tabii. Burdan her zaman ayrılmak doğru olmuyor tabii...»

«Bundan keri heç olmaz gali! İş bırakmaz. İş bıraksa yengem bırakmaz. Yani Melât yengem demek istiyorum, annayıver...»

«Hıdır! Sakın Teslime'ye felân gaçırma ağzından. O da abasına söyler, her iş maffolur! Müslüme biraz sinirdir biliyon! Yum ağzını!..»

Nöbete girmediği zamanlar uğruyordu, oturup konuşuyorlardı apartmanın bodrum katındaki kapıcı dairesinde. Güneş görmüyordu biraz ama, iyiydi. Ayda doksan yüz lira kiradan kurtarıyordu bir, ikincisi, içinde suyu, dar mar bir mutfağı, bir de komşularla ortak kullanmadığın helâsı... vardı!

Hıdırgil, Sunacık olsun, Teslime olsun, çok sıkıntı çekiyorlardı bu konuda. Tuttukları evde üç aile kiracıydı. Bir de ev sahibi yaşlı karı koca vardı. Akşehir'den gelip bu evi yapmışlardı on yıl önce. Ev iki katlıydı. Alttan iki oda bir hol Hıdırgil'indi. Yanlarındaki bir oda bir holde Mardinli demiryolcular oturuyorlardı. Onların bir çocukları vardı. Kadın sabahlara kadar Kürtçe ninniler söylüyordu. İş dönüşlerinde Kürtçe sözlerle kocasını karşılıyor, sonra Kürtçe bir kavga tutturuyorlardı... Üst katın yarısını ev sahipleri, yarısını da Orman Bakım Memuru Necip'le karısı paylaşıyorlardı. Evin içinde helâ yoktu hiç, ne altta, ne üstte! Dışarda avlunun köşesinde tahtadan, tenekeden yapılmış, önü de yamanmış çuval eskileriyle örtülmüş bir kuyu vardı. Bir kanalizasyona falan bağlı değildi. Küçük bir kuyuydu, birikiyordu. Burayı ortaklaşa kullanıyorlardı. Herkesin başka bir huyu, ayrı bir titizliği vardı. Zor oluyordu. Hıdır başını eğdi düşünüyor, Sunacık buruştu gitti. Teslime öyle. Teslime'yle araları fena değil. Sırt sırta vermeyi kararlaştırdılar köyde. Ama içten içe yiyip kemirmeye başladı Teslime kendini. Sunacık, ne kadar iyi olursa olsun, Hıdır ne kadar hoş tutar ve sık sık yanına gelirse gelsin, bu evde bir sığıntı gibi durmak ve akşama kadar iş yok, kayıt yok, çorap örerek, kazak örerek, oturmak hoşuna gitmiyordu. «Köyde çok

mu işin vardı gı gancık?» «Aaaa, köy başga, köye lâf yok! Köy gibisi var mıydı?»

Koyu koyu düşünüyordu Hıdır.

Oğlanı götürüp Saray Çarşısı'ndaki Terzi Mehmet'in yanına verdi. Sabah yedide gidiyor Doğan, dükkânı açıp süpürüyor, akşam sekizde geliyor. Sabah simit alıyor giderken, öğlen lâhmacun getirtiyor ustası, akşam evde ne bulursa... Duran da, Teslime'nin Şükrü'yle, Musa'nın oğlu Refik'le Garajlar'da su satıyor, Torunoğlu'nun himmeti sonucu taşbasması kitaplar, âşık hikâyeleri, şarkı, türkü, namaz hocası, karınca duası satıyor, yüzü gözü toza toprağa bulanmış, yanmış kavrulmuş bulunup geliyordu eve. Paraları bazen düşürüyor, bazen üst üste gazoz içiyor. Dondurma yiyordu.

Köyden Sefer öğretmen geldi Musa'nın yanına:

«Çok dertte başım! Naklimi çıkardılar bil nereye?»

«Yavu adamım, öyle soruyon ki! Ben Gurba Nuri miyim gayıp bileyim? Söyle gendin. Hemi de heç üzülme, biz bile göçtük köyden. Seninse tarlan yok, tapanın yok, bir aban var atarsın, nerde olsa yatarsın. Alırsın garını gızını, hökümet tren paranı verir, binersin burdan, tıngır mıngır, gidersen gazaya, vilâyete, her neyse, oradan bir cip, bir gamyon her neyse, tamam mı? Bu sefer de o köyün çocuklarına başlarsın 'Gıraküs, bağaküs, köyeküs, Başganhazratlarınaküs...' ne marağ ediyon adamım? Bu bağ olmazsa o bağ, o bağ olmazsa, tosbağanın hesap, onun öte yanındaki bağ!..»

«Son bildirimizi gördün mü?»

«Yooo ne bildirisi?»

«Yavu sahiden haberin yok mu?»

«Günahını çekem yok! Hem bildiri ne?»

«Ayıp ayıp! Az mı okudum sana köyde. Bizim derneğin yayınladıklarından. 'Yabancı uzmanlar çekilip gitmelidir. Amerikan etkileri ulusal eğitimi bozuyor. Köy çocukları ilkokul üstü eğitim olanaklarından yoksun. Öğretmenlerin halkımızı uyandırma çabaları durdurulamaz. Öğretmen düşmanlığı, çıkar savaşının bir türüdür...' Bunları hatırlama çok ayıp!..»

«Haa şu kâatları diyorsuuun, annadım!»

«Kâatları diyorum, alay et bakalım! Beni sürdüler Adıyaman'ın Taşlıyazı köyüne, ne halt edeyim? Tren parası diyorsun, verdikleri para şurdan şuraya götürmez, hem de sürülmek gücüme gidiyor. Bu sefer bütün Yönetim Kurulu'nu dağıttılar. Pazar günü Ankara'dan Genel Merkez temsilcileri gelecek. Kapalı salon toplantısı yapacağız. Yeni bildirimiz köylülerin temel hakları üstüneydi. Kantarma'daki ters gelişmeleri ele aldı arkadaşlar. Polis bildiriyi toplattı. Bazı parçalarını yayınlayan gazeteyi de toplattı. Ara, bulamazsın «*Yeşil Meram*» gazetesinin bugünkü sayısını. 'Yedi yüz yıldan beri sömürülen Türk köylüsü ne zaman «efendi» olacak? Cumhuriyet'in kırkıncı yılına geliyoruz...' Böyleydi bildirimiz. Belki tutuklanacak birkaçımız... Ben ifade vermeye geldim.»

«Yavu adamım, madem böyle bi derdin var, ne söylemezsin bana, bizim Zeyni Beye fısıldarız!»

«Tam buldun üç kâatçı herifi!»

«Yok yavu, deme öyle! Melât Hanıma söylerim!..»

«Doktor Zihni'yle Doktor Hıfzı, biri partinin, biri Mücadele Cemiyeti'nin başkanı ilde. Demek varıp partinin başkanına söyleyeceksin. O da bizim işi düzeltecek? Aklın kesiyor mu? Bu kadar saf mısın?»

«Yavu Sefer oca, bilmiyorsun adamım, aram gayet eyi! Vallaha senin bildiğin gibi değil: Gendi de, hanımı da dutuyorlar beni. Merdimanda durdurur söylerim. Melât Hanıma söylerim, o söyler gocasına. Madem böyle bi iş var başında, çıtlat bana tamam!»

«Ben bir Derneğe varayım, ifadem öğleden sonra... hoşça kal!»

Doğan, teyeli, ütüyü öğrendi Terzi Mehmet'in orda. Mehmet, döküntü işleri öteki iki çırakla Doğan'a yıkıyor, kendi kol geçiriyor, yaka takıyor, arada bir gidip Şehir Kulübü'nde prafa oynuyor, etliekmek, lâhmacun yaptırıp getirtiyor, sürdürüyor işlerini. Çıraklar ikişer üçer yıllık. Rahim Çumra'dan, Cihat şehirli. Usta kulübe gidince onlar da Doğan'ı koşturuyorlar. İnceldi, süzüldü yüzü. «İvriz'i gazandırtmadılar. Sözde okuyacak-

tık. Güz gelince alsa bali bubam. Alıp bir okula verse. Değilse, askerliğim gelene gadar ölürüm burda...»

Kahveci Mahmut da kahveyi kapatmış, çıkıp geldi, Hıdır'ı buldu İtfaiye'de. Hıdır, hangarda arkadaşlarıyla oturuyordu. Ayaklarında çizmeler, başında başlık, varıp baktı bekçi haber verince. Mahmut şaşırdı...

«Hoş geldin köylüm!..»

«Hoş gördük köylüm!..»

«Hayrola, ne var, ne yok?»

«Ne hayırı olsun? Bi parça dadı duzu vardı, onu da süpürüp getirdiniz, galdık elimiz böğrümüzde. Gayınpederin Çil Ümmet'ten keri uğrayan yok gayfaya. Bir de Nişancı Muzaffer. Heralım o da iki üç güne gadar Emniyet'e girecekmiş, keskin nişancı nişancı olduğundan, «Alırız seni!» demişler. Angara Genel Müdürlükten goruma polisliğine istiyorlarmış...»

«Eee, nâpıyor gomşular felân?»

«'Gomşular' deme gali, gomşu galmadı! Bubalığın analığın eyi. Yani canları sağ. Ümmet emmi düşünüyor. Bi yandan diyor «Hıdır'dan Allah razı olsun! Aldı Teslime'yi, üstümden bi dağ kaktı!» Bi yandan da diyor, 'Kimsesiz evlerde galdık yalınız...' Camiye gidiyor, Bekçi Amat'tan, Babacık'tan İbiram Havız'dan başga gelen yok. Hacı Yusuf da göçtü. Dikildi galdı minaremiz felân. Şıh Sadık mahallesinden ev aldı Hacı Yusuf. Gırk bin lira vermiş. Yerleşmiş içine. Nolur noolmaz deye tarlaların da hepicini satmadı. Ermenekli Hoca'yı dersen gorsu kapadı. Varıp Müftüye demiş böyle böyle. Onlar da Seydişeheri'ne vermişler bunu. 'Git biraz da ordakilere anlat cinleri evranları!' Keçeli deye bir köy, dağın başında. 'Bigaç yıl çalışırım!' deye gitti. Beni sorarsan, nâpacağımı şaşırdım. Diyorum bir ev bulayım. Bir iş bulayım. Belkim burda gayfa açarım. Yavut biriylen ortak olurum. Bak bakalım, senin de aklında olsun, böyle birine raslarsan, bir de boş ev bulursan, habar salıver. Bunun için uğradım yanına. Tarlaları da verdik Bağrıaçıkların İlhan'a biliyon. Paraları gelmemiş daha emme bugün yarın diyorlar. İşte onunla bir donatım düzeriz. Bir buzdolabı fe-

lân alırız. Köy yeri değil ki herif gelsin buzdolapsız gayfaya şimden keri...»

Sigara çay içtiler, sonra kalkıp gitti Mahmut.

Hıdır'ın itfaiyeci arkadaşları güldüler. «Mahmudefendi sanıyor, sade gendi bu derdin içinde, sade gendi köyleri göçüp dağılıyor. Bizim köyden yirmi hane geldi beş yıldır. Garaciğan mahallesinde, Sadırlar'da, Beyhekim'de, Şıh Sadık'ta, Şıh Sadrettin'de, Topraklık'ta, Yavrudurna mahallesinde, hep birer ikişer adamımız vardır. Ucuz deye oralarda otururlar. İşçi, çöpçü, amele hepici. Çocuklarını veren var okula, gunduracıya, terziye, bakırcıya, tamirciye... vermeyen var. Kimininki de birdakım gaçak hocaların yanında havızlığa çalışıyor...»

«Eeee bizim köyden Angara'ya gidenler de var. Bi gomşumuz kakıp İzmit'e gitti. Bi gomşumuz Bolatlı'da. Bi gomşumuz Eskişeher'de... Tarlaları hep şeherliler alıyor. Panga gredi verince gapıyorlar!..»

«Bize iki yüzer, üç yüzer lira, tarla alan şeherlilere yüzer bine gadar kredi her ne hekmetse?»

«Bizim köyü alanlar şeherin öne geleni, kemik geveni... Şeherde adamları, Angara'da adamları...»

«Eeee bunu bilmeyecek bi şey yok şimdi! Dünya zenginlerin, okumuşların... Yoksullar ne bok yirse yisin! Cahiller gendilerini guyuya atsın!..»

«Atmazlar ki guyuya... sürünürler!»

«Bizim gibi, öyle ya!»

«Bizim gibi...»

39

YAPILMAYACAK BİR İŞ

Doktor Zihni, Ziraat Bankası'nın önüne, müdürün arabanın yanına eğledi arabasını. Kontak anahtarını alıp çıktı. Torunoğlu'yla Avukat Şadi arkada oturuyorlardı. Onlar da çıktılar. Kapıları kapayıp yürüdüler içeriye.

Odacı Sıddık, Erenkaya köyündendi. Bıyıklarını alabildiğine pala yapmıştı. Sırmalı giysileri içinde kasılarak selâmladı üçünü ayrı ayrı. Üçünün ayrı ayrı ellerine vardı. Zihni'ninkini öptü. Buraya Zihni yerleştirmişti onu.

«Nasılsın Sıddık Efendi, iyi misin?»

«Zabah ağşam sağlığına dovacıyım... Beyim!»

«Bir şikâyetin var mı?»

«Yoğ hamdolsun... sağol!»

Muhasebeci Burhan'la, Müdür Yardımcısı Gaffar'la, Vezneci Turan Beyaz'la selâmlaştılar. Müdür, geldiklerini odasının camlarından gördü, koltuğundan fırlayıp salona çıktı. Güler yüzünü takındı, «Buyrun buyrun, hoş geldiniz... buyrun!»

Teker teker tokalaştılar. Önden konukları soktu, sonra kendi girdi odasına, hepsini teker teker koltuklara buyur etti. Oturmadan sigara tuttu, önlerine sehpa çekti, kül tablalarını yanaştırdı. Geçip oturdu koltuğuna, kolunu dirseğini yerleştirmeye uğraştı camın üstüne. Sonra hal hatır sormaya geçti teker teker:

«Nasılsınız Zihni Beyciim?»

«İyiyiz Müdür, sağol arkadaş!»

«Nasılsınız Sayın Torunoğlu?»

«Teşekkür ederim Müdür Bey, sağol!»

«Şadi Beyciim, siz nasılsınız? Hiç görünmüyorsunuz! Ben de hamdolsun iyiyim...»

Çekmeceyi çekti, ince uzun ve yassı bir kutu çıkardı. Açtı kutuyu, jelâtinlere sarılmış şekerlemeler, tavşanbaşı, balık,

yengeç biçiminde çikolatalar... kalkıp teker teker tuttu. Bugüne kadar bunca önemli konuğu gelmemişti, yada yeni müdür olmuştu sanki!

«Yavu Müdürcüm, mahçup ediyorsun bizi! Daha sigaralarımızı içmedik, bu ne zahmetler? Biz yeme içme dostu değiliz, yorulma rica ederiz...»

Ellerini oğuşturuyordu masanın camında. Gülüyordu, güldükçe, üst çenesindeki altın köpekdişi parlıyordu. Tıraşlı dolgun yüzünün derisinde tavandan sarkan kristal avizelerin ışıkları oynuyordu. Kravatını düzeltiyordu arada bir. «Rica ederim, vazifemiz! Bin yılın başında bir geliyorsunuz. Ne zahmeti?» Biraz duruyor, ıkınıp sıkınıyor, sonra: «Kahve çay, ne emredersiniz? Yoksa soğuk bir şey mi olsun? Birer meyve suyu falan? Yoksa birer dondurma mı alırız?» Elini içeri doğru çekip zile bastı. O masadan bu masaya kâğıt taşıyan odacılardan biri geldi. Yeniden baktı konukların yüzüne. «Birer dondurma alıyoruz değil mi efendim? Teşekkür ederim, alıyoruz. Git oğlum, Maraşlı'ya, temiz servis...» Durdu, «Nasıl olsun dondurmalar? Sizin sade. Sizin... karışık! Sizin sade. Benimki de sade. Bir karışık, üç sade... hepsi de birer buçuk olsun...» Gene durdu: «İkişer porsiyon emreder miydiniz? Yok... Peki! Birer buçuk olacak. Tabaklar falan iyi olsun, tembih et... dört dondurma bize!» Odacı çıkıp gitti. Kalktı Müdür. Bu sefer kolonya şişesini aldı dolabın gözünden. Teker teker kolonya döktü ellerine. Odanın havası limonlandı.

Doktor Zihni de ona sordu:

«Siz nasılsınız Müdür Bey?»

«Allaha şükür, iyiyim!» Utandı, ellerini oğuşturdu.

«Ne haber bizim kredilerden?»

«Ben de onu arz edecektim efendim...» Ellerini oğuşturdu gene. «Genel Müdürlük, raporumuzun tetkikini bitirmiş, telefonla konuştum, Bakanlığa arzetmişler efendim... Bugün yarın bir haber gelir...»

«Çok teşekkür ederiz Müdürcüm amma...» Kaşlarını çattı Dr. Zihni. «Bu kırtasiyecilikten batacaz biz heralım! Yani kaç gün oldu kardeşim? Biz bu kredileri alacaz mi? Alacaz. Zorla

olsa da alacaz, şerle olsa da alacaz. Öyleyse niçin oyalıyorlar? Şunun şurasında hiç de hevesli değildik, bir yandan ilin valisi, bir yandan zatıâliniz, bizleri teşvik ettiniz, peki dedik, ama şimdi de kırtasiyeciliğe boğuyorsunuz işleri. Daha sondalar da gelmedi...»

Ellerini oğuşturmayı sürdürüyordu Müdür:

«Şimdi efenim, esasen, malûmunuz olduğu üzre, sondaların gelmesi de bazı formalitelere bağlıdır. Bizim Bankadan onu da sorarlar. Rantabilite hesapları yapılır. Çiftçinin yeni tekniklere intibak edip edemeyeceği araştırılır. Ondan sonra yatırım yapılır, kredi verilir. Bizim raporumuzda bunların hepsinin cevabı vardır. Olmaya olacak, bundan biz de eminiz, fakat çok ivedilik istemeyin. Çok da gecikmiş sayılmaz esasen. Ama isterseniz bir telefon daha açayım yarın. Malumâliniz, sadece sizlere verilecek kredilerden ibaret değildir yatırımlarımız. Sondaların gelmesi, çalışması da basit iştir. Asıl ondan sonra başlayacak yatırımlar. Evelsi gün Sadık Can Bey'den telefon aldık. Bir defa elektrik çekilecek. İkincisi, tesviye işleri yapılacak. Arazi toplulaştırması ve düzenlemesi gerekiyor. Kanallar, kanaletler ve savaklar tanzim edilecek. Bütün bunlar milyonlara yol açar, epeyce de milyon gider emin olun. Ama üzerinde bulunduğumuz kapalı havza, yani ovamız, Türkiye'nin buğday ambarıdır. Geleceği parlak. Onun için cesaretle giriyoruz bu işlere. Rantabilite hesapları hayli enteresan sonuçlar vermiştir...»

«Bu iş böyle olmayacak! Tarım Bakanı abimize gece bir telefon açalım. Evinden ararız. Bunu ben yaparım. Konuşurum kendisiyle...» Diklendi Avukat Şadi. «Zihni Bey, siz de Sadık Can Beyle konuşun, Başbakana bir daha rica etsin. O Eyaydi (*) uzmanları işini hatırlatmayı unutmasın. Onu Tarım Bakanına ben de söylerim ya, pekiştirmek fena olmaz. Olacaksa bir gün önce olsun. Olmayacaksa milleti kendimize güldürmeyelim. Bir işi yarım bırakmayı hiç sevmem şahsen. Başladım mı mutlaka bitirmeliyim!»

(*) Eyaydi (AID): Amerikan Yardım Örgütü.

«Türk gibi başla, İngiliz gibi bitir demişler değil mi efenim?»

Daha çok diklendi Şadi Bey: «Yok Müdür Bey! Türk gibi başla, Türk gibi bitir... anlamını da, söylenişini de değiştireceğiz bu sözün!»

«Çok münasip olur efenim, şaka yaptım!»

Dondurmalar geldi o sırada. Müdür kalktı gene ayağa. Dağıtıma gözetimcilik etti. Suları koydurdu. «Çık oğlum!» İşaret etti odacıya. Odacı çıkıp gitti. «Yani özür dilerim hepinizden. Tabiî ben elimden geleni yapıyorum, bunun farkındasınız sanırım. Fakat ancak bu kadar çabuklaştırabiliyorum. Telefonla iş yürümüyor pek. Kalkıp gitsem daha iyi olurdu ama buradaki işlerin aksamasından korktum. İlçelerin falan çok işleri oluyor inanın. Elimizde biraz plasman var, sürüm satış, çevirme, donatım, verimlendirme kredileri için vatandaşlar gelip gidiyorlar. Ara sıra bunlarla ilgili telefonlarınızı da alıyorum...»

«Aklıma gelmişken sorayım, oluyor mu o işler?»

«Oluyor tabiî efenim, mümkün mertebe!»

«Sağolun, varolun Müdür Bey!»

«Rica ederim efenim, vazifemiz...»

«Yahu bu Maraşlı'nın dondurması hoş!»

«Evet güzel yapıyor...»

«Yanık yanık geliyor insanın ağzına.»

«Sadesi daha lezzetli değil mi?»

«Gerçekten öyle...»

«Hiç Meram'da falan görmüyoruz sizi Müdür Bey?»

«Akşamları biraz yorgun oluyorum...»

«Ara sıra uğramak iyi olur, dinlendirir!»

«Meram gibisi var mı bu dolaylarda?»

«Bir akşam bekleriz, kafaları falan çekeriz!»

«Gerçekten... çoluk çocuğu da alırsınız!»

«Misafirimiz olursunuz...»

«Rica ederim, teşekkür ederim...»

«Alâaddin'deki yeni gazino da iyi!»

«Evet, geçenlerde bir uğramıştık...»

Masada bir gümüş çerçeve vardı. İki kanatlıydı. Birer ço-

cuk başı görünüyordu kanatlarda. Biri kız, biri oğlan. Sürekli olarak karşısındaydı her zaman. Başlarında ışıklar oynamıştı. Sağlıklı, gürbüz çocuklardı. «Büyüğünü Ankara'ya Fen Lisesi'ne yolladık geçen yıl. Sınıfını geçip geldi bu yıl. İyi bir okul. Amerikan metodları uygulanıyor. Uzmanlar falan var. Yatılı da aynı zamanda. Gerçi bizim Banka'nın da çok iyi yurdu var ama, tabiî okulun yatılı olması başka!» Çerçeveyi elden ele gezdirdi. Gene ayaktaydı. Gene ellerini oğuşturuyordu.

«Allah zihin açıklığı versin...»

«Allah başarılarını artırsın...»

«Teşekkür ederim... cümlemizinkilerin...»

Torunoğlu, Dr. Zihni'ye göz etti:

«Müdür Beyi fazla rahatsız etmeyelim!»

Avukat Şadi de kalktı: «Çok teşekkür ederiz!»

Dr. Zihni elini uzattı: «Dondurmalar güzelmiş gerçekten!»

«Afiyet olsun efenim! Gene beklerim! Ara sıra teşrif ederseniz memnun olurum...»

«Bir akşam Meram'da buluşalım, bizi kırmayın...»

«İnşaallah! Hanıma bir sorayım, memnun oluruz!»

«Teşekkür ederiz...»

«Rica ederim...»

«Şeref verdiniz, güle güle...»

«Estağfurullah! Allasmarladık!..»

Akşam yemekte kocasına konuyu açtı Melâhat:

«Bak Zihni, her şey iyi güzel de, bu köy öğretmenlerinden ne istiyorsunuz? Bugün Musa Efendi geldi, 'Abıla bir ricam var abimden!' Utana sıkıla bunu söyledi. Tâ Adıyaman'a vermişler köylerinin öğretmenini. Başka öğretmenleri de sürmüşler. Doğru mu şu yaptığınız? Bırakın adamlar çalışsınlar!..»

Dr. Zihni bu işlerde geniş adamdı, kızmadı:

«Musa Efendi bana da söyledi. Ama bu iş bildiğin işlerden hiç değil...»

«Nasıl bildiğim işlerden değil?»

«Gönderildikleri yerlere gidecekler... o kadar!»

«Yazık ama! Niçin kırıyorsunuz şevklerini?»

«Gitmeleri gerek, o kadar söylerim!..»

«Ama bir haksızlık varsa düzeltmek iyidir, düzeltin. Çok rica ediyor Musa Efendi, görsen nasıl, Zihni Abim bunu düzeltiversin, çocuk kalmadı zaten köyde, şehre aldırsın, yakın bir köye verdirsin diyor. Ben de rica ediyorum, kesin söz vermedim kendisine, ama yapsan iyi olur. Her iş bitti de öğretmenlerle uğraşmaya mı geldi sıra?»

«Başka bir iş söyle yapayım Melât, ama bunu söyleme. Musa Efendi de başka iş istesin, bunu hiç istemesin! Her şeyi yaparım, bunu yapmam, yapamam...»

«Ne suçları varmış, Halkçılık mı etmişler?»

«Halkçılık etseler aldırmazdım, daha fena!»

«Nasıl fena, ne yapmışlar?»

«İlle öğrenecek misin? Çok mu lâzım?»

«Merak ediyorum Zihni, insan değil miyim?»

Esmer yüzü karardı, kalın dudakları sarktı Zihni'nin. Bir süre sustu, düşündü. Karısının sorgulu bakışları gitmiyordu üzerinden.

«Başka bir şey iste... bunu isteme!»

«Ne isteyim başka? Ne istedim şimdiye kadar? Karışıyor muyum işlerine? Kırk yılın başında bir ricada bulundum. O da kendim için değil görüyorsun. Musa Efendi gelip yalvardı. Seni çok sayıyor. Biz de çok seviyoruz kendisini, onun için açtım...»

«Siyasî mesele Melât! Tehlikeli işlere yöneliyorlar. Rejim aleyhtarı çalışmaları var. İfadelerini aldı savcılık. Tutuklanacaklardı, tepkiler büyük olur diye önledik. Ama nakillerini durduramayız. Vali Bey de çok hassasiyet gösteriyor. Bir bildirileri var, görsen! Kantarma'nın öğretmeni dernek yöneticilerinden. Bir öğretmenin işi mi bildiri yayınlamak? 'Amerikan uzmanlarını istemiyoruz, köylüler sömürülüyor, falan...' Nesine onların? Oturup çocuklarını okutsunlar, a,b,c, öğretsinler, derslerini versinler, öyle değil mi?»

Sustu Melâhat.

«Daha bilmiyorsun! Bu pazara da büyük bir toplantıları var. Ankara, Afyon, Eskişehir, Mersin, Niğde'den öğretmenler geliyor. Bu nakilleri protesto edecekler. Ama aklın alacağı iş

değil, imkânsız! Köylülerin topraklarının yağmalandığını söylüyorlar. Ne ilgisi var? Ben bugün bırakmaya razıyım aldıklarımı. Ne olacak dura dura? Ot bürümüş, bırakılmış topraklar. Esasen köylerin nüfusu kalabalık. Bir memleketin % 80'i köylü olur mu? % 75'i çiftçi olur mu? Amerika'nın ne kadarı çiftçi biliyor musun? Yüzde sadece 8'i! Bırakıp gelmeleri lâzım şehre. Onlara iyilik olsun diye alıverdik topraklarını. Canımız çıkıyor Ankara'dan kredi getirteceğiz diye! Niçin çırpınıyoruz biliyor musun? Moderen bir tarım işletmeciliği kuralım, öteki çiftçilere örnek olalım. Öğretmenler Derneği daha bu işlere destek olacağına, köylü sömürülüyor, toprakları yağmalanıyor diye karşı çıkıyor. Tam demagoji! Asıl amaçları köylüyü kışkırtmak, iktidarı yıpratmak, sosyalist bir idarenin zeminini hazırlamak. Dillerinde bir söz! 'Köylüyü uyandırıyoruz!' Peki size ne köylünün uyandırılmasından? Hem uyuyor mu köylü? Uyuduğundan mı oy veriyor bize? Amaçları bu değil. Dedim ya, amaçları siyasî ve iktisadî rejim değişikliğinin fikrî zeminini hazırlamak! Eee olmaz ama, bu kadarına da müsade edemeyiz! Biz etsek Ankara etmez. Zaten çok titiz duruyorlar meselenin üstünde. İki güne bir şifre geliyor! Onun için gitmeleri, gidip akıllarını başlarına toplamaları lâzım. Tutuklanmadıklarına şükretsinler. Meslekten çıkarılmadıklarına sevinsinler. Sen de kusura bakma ve bunu bana söylememiş ol! Başka bir iş olsa, ne olursa olsun, yapardım, bunu yapamam, yani yapmamam lâzım, anla!»

«Ben yaparsın sanıyordum. Musa Efendinin kırk yılda bir işi düştü, onu da yapmıyoruz... kırılır adam!»

«Ben söylerim kendisine. Sen de söyle kırılmasın. Siyasî bir iş Melât! Hem de ideolojik! Bunu yaparsam her şey mahvolur. Zaten bir sürü muhalefet var içimizde... Doktor Hıfzı'yla Hüsnü Şifa'ya cevap yetmez inan. Musa Efendi söylesin öğretmenlerine. Madem çok seviyor, çeksin kulağını, uğraşmasın bu işlerle. Öğretmenliğe yeni icatlar mı getiriyorlar? Bir öğretmenin nesine Amerikan uzmanları, köylülerin toprakları? Memleketin başında devlet yok mu? Hökümet yok mu? Yoksa devlet içinde devlet olmak mı istiyorlar?»

Sesini çıkarmadı Melâhat.

«Bir su verir misin?»

Verdi suyu, gene sesini çıkarmadı.

«Noooluyor be? Darıldın mı?»

Hiç sesini çıkarmadı. Çocuklar da bakıyordu.

Kalkıp balkona çıktı Zihni. Şezlonga uzandı. Anıta doğruydu balkon. Alandan akın akın, sinemalara geçenleri seyretti biraz. Sonra kalkıp içeri telefonun başına geçti. Şehirlerarası'ndaki kıza, Müteahhit Sadık Can'ın İstanbul'daki ev numarasını yazdırdı.

Santraldeki kız sordu:

«Acele mi olsun efendim?»

«Yooo hayır, normal!»

Melâhat çocuklarla odaya çekildi. Çıkmadı balkona. Bir kahve de yapmadı. Yalnız başına oturdu Doktor. Sonra şehirlerarasını verdiler. Kalkıp konuştu. Çakırkeyifti karşıda Sadık Can. Uzmanların ve sondaların bir an önce gönderilmesi için Sayın Başbakan'a rica etmesini söyledi. Kantarma Teknik Tarım Planlaması ve Reorganizasyonu Etütleri için Eyaydi uzmanlarının vereceği rapor çok işlerine yarayacaktı ileriye doğru. Hem daha fazla krediler alabilmelerine, hem gerekli ne kadar ekupman varsa Amerikan Yardımın'dan getirtebilmelerine temel olacaktı bu rapor. Bunu konuştular uzun uzun. Sadık Can ikna oldu. Hemen arayacaktı Başbakan'ı. Bu gece bulamazsa yarın mutlaka konuşacağından emindi.

Bir ara Melâhat çıktı salona.

Zihni karısının elini tuttu:

«Melât! Darıldın mı şekerim?»

Tersledi Melâhat: «Bir de sorup duruyorsun değil mi? Tabiî darılırım! Kırk yılda bir ricamız oldu, geçmedi sözümüz!..»

«Darılmaman gerekir! Anlayış bekliyorum!..»

«Olur! Hep biz gösterelim, sen gösterme...»

Durdu düşündü Zihni. Alt dudağı iyice sarktı aşağı:

«Ama istersen darıl şekerim... yapamam!»

40

DERNEKTEKİ TOPLANTI

Saat ona geliyordu. Hükümet konağının önünden Alâaddin'e inen caddeden ve tepenin çevresindeki kaldırımlardan ağır ağır yürüyerek Öğretmenler Derneği'ne doğru toplanıyorlardı. Komşu illerden gelen öğretmenler salonda kendilerine ayrılan yerlere oturmuşlardı.

Geliyorlardı daha. Eşleriyle, kızlarıyla gelenler vardı. Köyünden komşusunu, arkadaşını alıp gelenler vardı. Liselerden, sanat enstitüsünden, eğitim enstitüsünden öğrenciler geliyordu. Konakta görevli memurlardan, ilköğretim müfettişlerinden, polislerden gelenler vardı. Saat ona on vardı, hâlâ geliyorlardı.

Öğretmenler Derneği'nin üç katlıydı yapısı. Merkezden ve köylerden kendi aralarından topladıklarıyla, yıllardır irkip biriktirdikleriyle yapmışlardı. Yapısında kendileri çalışmışlardı. Birinci kat toplantı salonu, ikinci kat Yönetim Kurulu odası, okuma ve oyun salonuydu. Üçüncü katın yapımı bitmemişti daha. Bitince Yönetim Kurulu odası, okuma, oyun salonu oraya çıkacak, şimdiki kat tiyatro olacaktı. Bütün yurtta böyle bir yapısı yoktu öğretmenlerin. Genişti.

Merkezdeki en büyük sinema kadar genişti aşağıdaki salon. Gelenleri alıyordu. Ama daha gelen olursa, yer bulunur mu, bulunmaz mı, belli değildi. İmam-Hatip Okulu öğrencileri gelmişler, sağda bir yere oturmuşlardı. Arkaya doğru kırk elli kişilik bir gruptular. Kapılar sonuna kadar açıktı. Günlerdir, gazete yoluyla duyuru yapılıyor, bazı vitrinlere çağrılar asılıyor, dünden beri de bir arabadan sesbüyültenle yayım yapılıyordu. İlim Yayma Cemiyeti'nden, Din Görevlileri Birliği'nden, Komünizmle Mücadele Cemiyeti'nden gelenler vardı.

Dernek yöneticileri kapının önünde, aralarında, kürsünün çevresinde, yardımcı olarak görevlendirilen üyelerle birlikte ge-

leni gideni kolluyorlar, kimler ne kadar geldi, nereye yerleşti, neler yapabilir, anlamaya çalışıyorlardı.

Sefer öğretmen, Hıdır'la Musa'yı gördü bir ara. Hemen yanlarına koştu. Göz etti. «Kalkın oturduğunuz yerlerden, yanıma gelin!» Hıdır'la Musa kalktılar. Sefer öğretmen, ikinci kat merdiveninin önüne doğru yürüdü. Sonra fısıldadı kulaklarına: «Birtakım adamlar geliyor. Eğer bir saldırı falan olursa, size görev düşüyor. Kürsüye yakın duracaksınız. İsterseniz ayakta olun, oturmayın. Kürsüye yönelenlere sahip çıkacaksınız. Sizlere yönetici arkadaşları göstereyim, onları kollayacaksınız. Kimler saldırı yapabilir, göstereceğim, onları da sürekli gözaltında bulunduracaksınız. Daha başka arkadaşlar görevlendireceğim bu iş için... Bizim köyden kimler var?»

Musa elini ardına attı: «Yavu adamım, dabancayı mabancayı evde goyup geldim. Bilmiyordum ki burda döğüş olacak!»

«Tabancan olmadığı iyi, tabancasız yapacaksın...»

«Öyleyse sen işine git. Biz arkadaşları bulur söyleriz. Dikeriz duvar diplerine. Yani heç gorkmadan gonuşun...»

«Gelin şimdi size dediklerimi göstereyim!»

Duvarın dibinden dibinden yürüdüler. İkisinin arasındaydı Sefer. Durmadan fısıldıyor, gösteriyordu. O sırada Memleket Hastanesinden Dr. Hıfzı'yla Şekerciler Derneği Başkanı Tevfik girip geldiler. Yürüdüler öne doğru. Yürürken iki yanlarına bakınıyorlar, tanışlarıyle selâmlaşıyorlardı. Yöneticilerden biri, gelenleri karşıladı, önden yer bulup oturttu. Sefer, Hıdır'la Musa'ya bunları da tanıttı.

Kürsünün ardındaki pencereleri açtılar. İçerde durmadan sigara içiliyordu. Daha gelenler vardı. İçerde yer kalmıyordu. Koridora yığılıyorlardı. Köşede bir hoparlör vardı. Bir hoparlör de dış kapının üstüne konulmuştu.

Dernek Başkanı Veli Çeliköz kürsüye geldi. Bir müzik öğretmeni istedi. İstiklâl Marşı'nı söylemek için salon kalktı. Sonra Atatürk ve eğitim şehitleri için duruş yapıldı. Toplantıya katılamayan uzak il ve ilçelerden gellen teller okundu, alkışlandı. Çeliköz, açış konuşmasına başladı.

«Öğretmenliğin özlük ve meslek sorunlarını, genel yurt sorunlarından ayrı düşünmeyen Derneğimizin yürüttüğü meslek mücadelesi yurdun temel çıkarlarına uygun olduğu halde, Yönetim Kurulumuzun bütün üyeleri ve başkanı uzak yerlere sürülmüşler ve haklarında koğuşturma açılmıştır. Bu durumu protesto için düzenlenen toplantımıza katılan meslekdaşlarımıza ve yurttaşlarımıza teşekkür ederim. Genel Merkezden bu toplantıda bulunmak için gelen temsilcilere teşekkürler. Programa göre hazırlık yapmış arkadaşlarımız konuşacaklar, ayrıca karşımızdaki sorunlar ve görevler üstüne tartışma açılacaktır. Genel Merkezden gelen temsilcilerle birlikte bizler, sorulacak sorulara cevap vereceğiz. Şimdi Yönetim Kurulumuzdan Sekreter Ömer Gölgeli, il çapındaki sorunlarımızı ve çalışmalarımızı anlatacak...» Alkışlar.

Ömer Gölgeli çıktı kürsüye. Notlarını önüne koydu. İl içindeki okul, öğrenci, öğretmen sayılarını, okula gelemeyenleri, okulsuz köyleri söyledi.

«Geri bırakılmış yurdumuzda öğretmenin görevleri genişlemiş ve eğitimin boyutları uzamıştır. Buna sınır çizmek zorlaşmıştır. Ülkemizin 200 yıldan beri birikmiş sorunlarını çözüp çağdaş uygarlık düzeyine çıkabilmek için, bir yandan okullardaki öğrencilerimizi değişiklik ve yenilik yanlısı, yani hayata karşı devrimci tavır ve davranışlı olarak yetiştirirken, bir yandan da, vaktinde eğitim olanağı bulamamış kadın ve erkek yurttaşlarımızı aynı tavır ve davranışlar yönünde uyandırmak ve bilinçlendirmek, genişleyen görevimizin ana çizgisini meydana getirmektedir. Özellikle köylerde çalışan arkadaşlarımızın, her bakımdan desteklenmeleri gerekirken, egemen güçler, ellerindeki her türlü yasal ve yasadışı olanağı kullanarak, onları baskı altına almakta, cesaretlerini ve etkinliklerini kırabilmek için yurdun en uzak köşelerine sürmekte, yuvalarını dağıtmaktadır. Açık bulunan kanun yollarına baş vurarak hakkımızı aramamız doğaldır. Bunun yanında, aramızdaki dayanışmayı pekiştirmek ve halkımızla dayanışmamızı da artırmak zorunluğu, hayatî bir ihtiyaç olarak kendini göstermektedir. Bunu yapmadığımız takdirde, örgütlü güçlerini gittikçe artıran tutucu-

lar, üzerimizdeki baskılarını sürdürecekler, bunun sonucu olarak, halkımızın uyandırılması, bozuk toplum düzeninin değiştirilmesi ve yenileştirilmesi, ülkemizin çağdaş uygarlık düzeyine çıkarılması biraz daha geciktirilecektir. En büyük gücü tarihten ve halkın desteğinden alan öğretmenlerimiz...»

İlim Yayma Cemiyeti'nden gelenlerle İmam-Hatip Okulu öğrencileri toptan bir öksürük tutturdular. Sekreter Ömer Gölgeli, görevli arkadaşların açık pencereleri kapamalarını söyledi. «Hava akımı dinleyicileri rahatsız ediyor!» Sonra konuşmasını sürdürdü. «Öğretmenlerimiz, ne pahasına olursa olsun, görevlerini başaracaklardır!..» Bitirdi, alkışlandı.

Genel Merkez temsilcisi Mehmet Cihan kürsüye geldi. Yurt ölçüsünde yapılan çalışmaları ve karşılaşılan güçlükleri anlatmaya başladı. «Öğretmen topluluğu üzerinde yoğunlaşan baskılar, çıkar savaşının değişik biçiminden başka bir şey değildir. Siyasal iktidar, tarihin gidişine ters bir tutum içinde, öğretmenin dört duvar arasına kapanıp kalmasını ve görevinin sadece okuma yazma ve hesap öğretmek gibi bir sınır içine alınmasını istiyor. Geri bırakılmış bir ülkede öğretmen, halkının sorunlarına sırtını dönemez. Dönerse, kendi özlük ve meslek sorunlarını da çözemez. Sorunlarımız arasındaki karşılıklı, zorunlu ve sürekli ilişkiyi gören her öğretmen, siyasal iktidarın bu baskılarını kırma amacında birleşmelidir. Halkımız düzenli bir yaşamadan, gereği gibi beslenme, barınma ve iş olanaklarından, özellikle eğitimden çoğunluğuyla yoksunken, öğretmenlerin sadece sınıf içi görevlerini yapmakla yetinen ve kendi aylıklarının artırılmasını isteyen bir meslek mücadelesi yürütmeleri hoşgörülemez. Yurdumuzda izlenen genel politikaya paralel olarak, eğitim programlarımız ve kurumlarımıza yönelen dış baskılar, özellikle yabancı uzmanlar, eğitimin ulusal niteliklerini bozmakta, uyandırıcı olması gereken eğitimi uyutucu bir biçime sokmakta ve onu alabildiğine faydasız hale getirmektedir. Bunu yurt çapında önleyemeyen öğretmen topluluğunun, görevlerini ana çizgileri ve ayrıntılarıyle başarması beklenemez. Açık bulunan kanun yollarına baş vurmakla birlikte, kendi aramızdaki ve toplum içindeki dayanışmamızı artırmamız, gerçekten

«hayatî» bir zorunluk haline gelmiştir. Evet grev hakkımız yoktur, fakat gerekirse yurt ölçüsünde uyarı boykotlarına girişmemiz gerekmektedir. Buna şimdiden hazırlıklı olmamız, yasa dışı baskılara karşı direnmemiz, önümüzdeki görevlerin başlıcasını meydana getirmektedir. Bezdirecek derecede koğuşturma konusu yapılmak, en uzak yerlere sürülerek yuvası dağıtılmak, durduğu yerde işten el çektirilmek, maaş kesimi cezası almak ve bunlarla da yetinilmeyerek dövülmek, sövülmek bir öğretmen için katlanılması zor baskılardır. Fakat öğretmen yılmamalıdır. Öğretmen yılarsa, halkının çilesi o ölçüde uzayacaktır. Bizler yoksul halkın parasıyla okuyup yetişmiş öğretmenleriz. Takındığımız kravatlar onun sayesindedir. Bunu unutmadan görevlerimizi yürütmemiz şarttır...»

Genel Merkez hukuk danışmanı avukat Emin Bakır çıkıyor kürsüye. Hukuk yollarını anlatıyor. «Danıştay nezdinde açtığımız davaların % 90'dan fazlasını kazanmaktayız. İdarenin hiçbir tasarrufu, yargı denetimi dışında değildir. Sürülen yada başka baskılara uğrayan arkadaşlarımız, her türlü belgeyi ve bilgiyi, bağlı olduğu dernek yoluyla Genel Merkeze ulaştırdığı takdirde onların da davalarını açmak ve idarenin haksız uygulamalarını bozdurmak olanağı vardır. Bazı arkadaşlarımız, koğuşturma yapan müfettişlerin savunma almadıklarını söylüyorlar. Savunma haktır. Müfettişler savunma için sizlere süre tanımak zorundadırlar. Çünkü bu hakkı size yasalar tanımıştır. Her arkadaşımızın cebinde birer Anayasa ve Genel Merkezce hazırlanmış birer Hukuk Kılavuzu bulunmalıdır. Anayasayı iyi okumak ve onun ilkelerini halkımıza belletmek gerekiyor. İktidarın haksız baskıları, ancak bilen yurttaşların çoğunluğu ile kırılabilir. Ayrıca, öğretmenlerimiz direnme haklarını kullanabilmek için de Anayasayı halka öğretmek zorundadırlar...»

Sigara dumanı gittikçe yoğunlaşıyordu salonda. Pencereler yeniden açıldı. Sürülen öğretmenlerden Sefer Yılmaz, köyünde yaptığı çalışmaları ve başına gelenleri anlatmaya başladı. «Her öğretmen gibi ben de öğrencilerimi yetiştirmek için çaba harcadım. Köy halkının uyandırılması yolunda, onlarla yakın ilişkiler kurdum. Ancak sorun son derece büyüktür. Bir yandan

ben halka çıkarlarını sezdirir ve öğretirken, bir yandan karşı devrimci akımları ve güçleri köye kadar sokuyorlar ve öğrencilerimizi elimizden alıyorlar. Benim asıl suçum, Derneğimizin Yönetim Kurulunda görev almamdır. Çalıştığım köy merkeze yakın olduğu için arkadaşlarım seçimlerde bana görev verdiler. Yönetim Kurulumuzun toplantılarına düzenli olarak katıldım. Ortak görüşlerimizi yansıtan bildirilere imza koydum. Dernek kurmak, kurulmuş derneklere girmek ve yönetiminde görev almak, Anayasal haklardan olduğu halde tutucu egemen güçler ve onlara dayalı siyasal iktidar, müthiş bir bağnazlık içindedir. Bizler genişleyen sorumluluğumuzu yerine getirmeye çalışırken ve halkın sorunlarına ilgi gösterirken, iktidarın öfkesi artmakta, hatta bu öfke çılgınlık derecesine yükselmektedir. Benim çalıştığım köyde iktidarın yürüttüğü hizmetler, ciddî tutulmadığı için fiyasko ile sonuçlanmıştır. Köylülerim, topraklarını bırakıp şehre göçmüşlerdir. Okulum, kapanma tehlikesinin en son sınırına gelmiştir. Köylülerimin topraklarını şehirdeki bürokratik burjuvazi, son derece gülünç karşılıklarla güya satın almış, şimdi bunlar üzerinde modern tarım uygulamalarına yönelmiş durumdadır. Bu yönelişi, başta devletin Ziraat Bankası olmak üzere, bütün organlar var güçleriyle desteklemektedir. Köylülere ikişer yüz lira krediyi çok gören Ziraat Bankası şimdi bu beylere yüz binleri hiç nazlanmadan sunmaktadır. Yasaların herkese eşitlikle uygulanması gereken bir ülkede, bir çiftçiye iki yüz lira kredi çok görülürken, asıl besleği çiftçilik olmayan bir doktora, bir avukata, bir tüccara yüksek tarımsal kredilerin verilmesi açık bir haksızlık hatta yolsuzluk değil midir? Niçin sürüldüğünü çok açık olarak gören ve bilen bir öğretmen olarak ben, iktidarın haksız baskılarına karşı direnmeye hazırım. Bunun için örgütümün alacağı kararlara uyacağım. Yeni görev yerime gitmek, yani sürülmek, meslek onurumu zedeliyor. Fakat bundan asıl utanması gerekenler utansınlar. Yeni köyümde daha çok çalışacağımdan, öğrencilerimi çağın gereklerine uygun olarak yetiştirirken, halkı uyandırma görevimi de aksatmayacağımdan bütün meslekdaşlarım ve köylülerim emin olabilirler. Benden önce bu mücadelede yer

almış ve sürülmüş arkadaşlarımın şanına hiç bir gölge düşürmeden, tıpkı onlar gibi çalışarak ve dişimi sıkarak, karanlığın duvarlarında açtığımız gedikleri genişletmeye çalışacağım, çalışacağız. Sözlerime son verirken, burada kalanlara ayrı ayrı hoşça kalın diyorum...» Alkışlandı.

Mersin'li konuk öğretmenler adına Ökkeş Gökdemir kürsüye geldi. «Yirminci yüzyılın yarısını geçtiğimiz halde halkımızın yarıdan çoğu hâlâ okuma yazma bilmiyor. İlkokul üstü eğitim olanakları, özellikle köy çocukları için son derece kıttır. Bugünkü toplum düzeni gibi eğitim düzeni de bozuk olduğu için, bu ikisi arasındaki ilişkileri bilen bizler, bozuk eğitim düzeniyle savaşırken, aynı zamanda bozuk toplum düzeniyle savaştığımızın farkındayız. Bu düzende çocuklarımız çoğunlukla ezilmekte, yetenekleri doğrultusunda yetişme olanağı bulamamaktadırlar. Özellikle kadınlarımız okutulmadıkları için bilgisiz, ve mesleksiz kalmakta, bundan dolayı onlar herkesten çok ezilmektedirler. Arkadaşlarımızın konuşmalarını dinledim. Söylenenlerin hepsine katıldığımı belirtmek isterim. Bizim çevremizde aynı baskılar ve aynı haksızlıklar, belki buradakinden yoğun olarak görülmektedir. Dayanışmamızı artırmak için kalkıp geldik ve toplantınıza katıldık. Burada dinlediklerimizi Mersin öğretmenlerine ileteceğiz. Belki bir teklif değil ama, kendi bölgemizde uyguladığımız bir yöntemi, konuşmamın sonunda söz konusu etmek istiyorum. Derneklerimizin yayınladığı bildiriler köylere ulaşmıyor, ulaşsa da köylülerimiz tarafından okunmuyor. Bunun yerine, sık sık sohbet toplantıları düzenlemeliyiz. Köylerde çalışan arkadaşlarımız bu toplantılara gelirken köylülerden birer ikişer kişiyi yanlarında getirsinler. Biz yapıyoruz ve bunun daha etkili olduğunu görüyoruz.»

Konuşmalar ilerledikçe, salonun havası ağırlaşıyordu. Hükümet komiserinin getirip koyduğu ses makinesi habire dönüyor, bant tekeri habire doluyordu. Sefer öğretmen konuşmasını bitirip indikten sonra doğruca Hıdır'la Musa'nın arasına gelip dikildi. Karışıklık çıkarma eğiliminde olanları gözaltında tutmaya devam ediyorlardı.

Niğde Dernek Başkanı Hüseyin Gülhan çıktı. «Ulusal eği-

tim üzerindeki emperyalist baskıların kırılması zorunluğu şimdi her zamankinden daha çok kendini duyurmaktadır. Yabancı uzmanlar, mevcut eğitim olanaklarını, ülkemizin endüstri alanındaki gelişmelerini durdurucu yönde kullanmada etkili oluyorlar. Bir yandan da verdikleri burslarla, en yetenekli gençlerimizi götürüp kendi ülkelerinde eğitiyorlar. Bunların çoğu dönmüyor. Dönenler de beyinleri yıkanmış olarak dönüyorlar. Ulusal çıkarlar yerine, yabancı çıkarlar için çalışıyorlar. Doktorlarımızın, mühendis ve öğretmenlerimizin yurt dışına akması için her türlü etkileme yapılıyor. Bir ülkenin henüz kendisine yetecek doktoru yokken, mevcut doktorların üçte birini dış ülkelere kaptırması acı bir çelişmedir. Gündelik görevlerimizi yaparken, yetiştirdiğimiz çocukların yurda yararlı olmalarını da gözetmek zorundayız. Burada konuşulanlara katılıyorum. Dayanışma gereğine inanıyorum. Genel Merkezde görevlendirdiğimiz temsilciler, herhangi bir direnme kararı alacak olurlarsa, uyacağımızı belirtiyorum.»

Bant tekeri dönüyordu. Dolan teker çıkarılmış, yerine yenisi takılmıştı. Yemek zamanı geçmiş, dinleyiciler yerlerinden ayrılmamışlardı. Toplantıyı yöneten görevli, bir saat ara vermenin uygun olup olmayacağını sordu. İki kişi söz alarak, uzak yerlerden geldiklerini, bu gece er geç yerlerine dönebilmek için toplantının erken bitmesi gerektiğini, bunun için ara verilmemesini önerdiler. Oylama yapıldı, ara verilmedi.

Genel Merkez temsilcileri ve Hukuk Danışmanı kürsünün çevresine oturdular. Soruların cevaplandırılmasına geçildi.

«İktidarın tutumundaki temel yanlışlık nedir?»

«Bugünkü siyasal iktidar, tarihsel gelişme kurallarına zıt olarak halkın uyanmasını ve bilinçlenmesini engellemek istiyor. Halbuki bu engellenemez. Bir süre geciktirilse bile, her türlü çağdaş gelişmenin de yardımıyla uyanma ve bilinçlenme kaçınılmazdır. Ancak şunu belirtmek gerekir ki, siyasal iktidarın tutumu, onun temsil ettiği burjuvazi çıkarları bakımından, son derece doğrudur. Başka türlü davranması yanlıştır...»

«Bazı arkadaşlar konuşurken 'gerici' terimini kullanıyor-

lar. Gerici kimdir? Namaz kılıp oruç tutan, din inançları derin olan yurttaşlar gerici midir?»

«Hayır, namaz kılıp oruç tutan köylüler içinde pek çok ilerici bulunduğu gibi, namaz kılıp oruç tutmayan kravatlılar içinde de çok gerici vardır. Ekonomi politik açıdan ilerici, bugünkü bozuk toplum düzeninin, tarihin gösterdiği yönde ileri doğru değişmesini isteyendir. Bunu istemeyenler, tutucu, eski düzenin kalmasını isteyenler gericidir. Eski düzen geri gelmez, bugünkü düzen kalmaz, gericilerin dediği olmaz...»

«Halkımız için doğum kontrolü öneriliyor, yerinde midir?»

«Bu soruya sadece kendi ulusal koşullarımız bakımından cevap verelim. Türkiye'de nüfus taşması yoktur, işsizlik vardır. Köyler ve şehirler arasında dengeli kalkınmanın çareleri uygulandığı zaman, bunun da ortadan kalkacağı kuşkusuzdur. Türkiye için doğum kontrolü yersizdir...»

Başka sorular soruldu. Sonra bir komitenin hazırladığı karar metni kabul edildi, göreve devam andı içildi. Veli Çeliköz, katılanlara yeniden teşekkür etti, toplantıyı kapadı.

Memleket Hastanesi'nden Doktor Hıfzı'yla Şekerciler Derneği Başkanı Tevfik, öfkeli birer yüzle ve şişmiş başlarla kalktılar. İlim Yaymacılar ve Komünizmle Mücadeleciler peşleri sıra gittiler. Hıdır'la Musa, dışarı çıkıp Sefer öğretmeni beklediler. Sefer öğretmen, yanında iyi giyimli, ince dalan, uzun boylu biriyle merdivenlerden indi. Yeni arkadaşın başında hasır şapka vardı. Gömleğinin yakasını ceketinin üstüne devirmişti. İncecik bir kemerle belini sıkmıştı.

«Sizleri tanıştırayım: Musa, Hıdır... Bu da Şeker Fabrikası'ndan Kerim Usta. Gidip bir yerde karınlarımızı doyuralım. Toplantı bitti, bir pislik olmadı. Çok da iş vardı, arkadaşlardan izin alıp geldim.»

«Çok sağol... da adamım, biz eyi kötü evlerimize varsak. Cebimizde tütün parası bile yok. Dışarda yimeye alışmadık. Köyden de yeni gelmişiz.»

«Merak etmeyin, yakında çok para alacaksınız! Şimdilik yarım milyon gelmiş Ziraat Bankası'na. Bu paranın birazı siz-

lere dağıtılacak. Biz de sürünelim orda burda halkı uyandıracağız diye...»

«Yavu siz neyimişiniz? Ne lâflar çarptınız baştakilere? Bu öğretmenler birer atom gardaşım!»

«Onun için teker teker sallıyorlar hepimizi!»

«Hem beri bak, ben gideyim, apartumanı goyup geldim, iş felan olur. Sizinki gibi tatil bazarım yok. Hıdır'la oturun yin gözelce...»

«Para için üzülme... Çok uzatmayız da... Hem de benim nakli durdurtacaktın, onu söylersin... gel!» Çekti kolundan.

Alâaddin caddesinden saptılar. Sokağın içinde bir kebapçıya girdiler.

«Yavu adamım, o işi sorma! 'Başga ne istersen yapayım, bunu isteme!' deyip terslemiş avradı. Eğer yanış bilmiyorsam, bu herif yılardı avrattan, her dediğini yapardı. Emme bunu yapmadı. Bunu yapmayınca daş gibi küstü garı. Nargım gırıldı deyi başı kakmıyor...»

«Eee tabiî, bu iş ciddî!»

Hıdır güldü: «Bugün annadık biraz, ciddi...»

«Yani çok okkalı öğretmenler var!..»

Birer kebap söylediler. Kerim Usta konuştu garsonla. 'Ortaya bir de salata... çoban salatası olsun! Önceden birer de lâhmacun getir...»

«Neyse! Bir pislik çıkmadan bitirdik toplantıyı!»

Kerim Usta az konuşuyordu: «Fırtınaların zamanı olur... Doktor Hıfzı nasıl çıktı gördün Şekerci Tevfik ile! Burjuvazi, varlığını tehlikede görünce kudurur. Siz, aydın güçler olarak, işçi ve köylülerle bağlantı kurmak istiyorsunuz. Bu ittifakı sevmez burjuvazi. İlk yapacağı iş, bunu kırmak olacaktır...»

«Kırabilir mi?»

«Henüz çok güçlüdür, kırabilir!»

«Kırılmamak için ne yapmak lâzım?»

«Mücadeleyi ustalıkla yürütmek lâzım.»

«Bugün nasıldı toplantımız?»

«Faul doluydu. Bir yandan hükümet komiserinin ses maki-

nesi, bir yandan burjuvazinin en uyanık habercileri, yarın ne yapacaksınız, öbürgün ne yapacaksınız, birer birer saydınız...»

«Burcuvazi ne yavu adamım?»

«Ben çekip gideceğim, Kerim Usta'yla konuşursunuz. Gerçekten öğrenmek istiyorsan sana anlatır. Burjuvazi, Doktor Zihni, Zaman Ahmet, Hüsnü Şifa, Ziraat Bankası'nın Müdürü, Avukat Şadi, Muammer Hızal, İsmet Kalfa, Torunoğlu...»

«Biz?»

«Kerim Usta'dan anlarsınız ne olduğunuzu...»

Lâhmacunlar geldi, yemeğe koyuldular.

41

ÇOBANIN GÖNLÜ

İki mühendis, üç tekniker, Amerika'lı iki uzman, bir de çevirmen, iki arabaya dolup geldiler. Öteberilerini Başak Palas'a indirdiler. Ziraat Bankası Müdürünü, Ziraat Müdürünü ve Torunoğlu'yla Avukat Şadi'yi buldular hemen. Konuştular teker teker. Sonra Dr. Zihni'yi çağırttılar. Öğle yemeğini Bomantı Lokantasında yediler birlikte. Sonra üç araba halinde Kantarma'ya gittiler.

Topal Galip'in evini yıkıyorlardı. Kendisi yoktu başında. Oğlu Salim'le Emin gelmişler, dört işçi çalıştırıyorlardı. Kerestesini, kapısını seçip malı malına yığıyorlardı.

Kuşu kurdu gitmiş, köy ıssız, orman beysiz kalmıştı. Caminin önünde İbrahim Hafız'la Çil Ümmet oturuyorlardı.

Arabaları döndürüp Kaplan Harmanı'na sürdüler. Otlar birbirine girmişti. Acı su, sokulduğu arkın içinden lıkır lıkır akıp gidiyordu. Kındıralıkların oralar sığ bir göldü. Ot, sürülmemiş tarlaların dibini örmüştü sımsıkı.

Elwis Carpanter, Nebraska'dan, Harry Mac Donald, Tenessee'den... Çevirmenliklerini de Kıbrıslı Selâhattin Ahmet yapıyordu. Yarım saat kadar dolaşıp konuştular. Sonra döndüler şehre. Doğruca Ziraat Müdürüne gittiler gene. Bir hafta kadar kalıp planları, haritaları ve gerekli etüdleri yapacaklardı. Müdürle konuştular bir saat kadar. Sonra çıkıp Meram'a gittiler yemeğe.

Ertesi gün 9.30'da, kısa kollu gömlekleri ve gözlükleriyle gene köydeydiler. Dört tane de yardımcı aldılar yanlarına. Mühendisler ve teknikerler golf pantolonlarını, koloniyal şapkalarını giymişlerdi. Öğleye kadar çalışıp gene şehre döndüler. Altlarında arabalar... Yemekten sonra uzmanlar otele çekilip biraz uyudular. Üçte kalkıp gene gittiler. Böyle giderek, gelerek, yiyip içerek ve yemeklerden sonra biraz da uyuyarak çalışı-

yorlardı. Maaşlarına ek olarak günlük ve yolluk alıyorlardı. Bir gün Çumra'yı ziyaret ettiler. Banka Müdürü ve Ziraat Müdürü kendilerine eşlik ediyorlardı. Bir gün de Beyşehir'e gidip gölü gördüler. Bir gün de Şeker Fabrikasını ve Hara'yı görmek için harcadılar. Bazen oteldeki odalarında çalışıyorlardı. Gerektiğinde salonda toplanıyorlar, tartışıyorlardı. Amerikalılar dördüncü gün Ankara'ya döndüler. Mühendisler üç gün daha çalıştılar. Sonra kalkıp onlar da gittiler. Ama iki gün sonra döndüler gene. Aynı gün Banka Genel Müdürlüğünden iki yetkili geldi. Gidip Kantarma Projesi'nin uygulanacağı alanı gördüler. Vali'yle Ziraat Müdürü ve mühendislerle konuştular. Gene Meram'da yemekler yenildi, Alâaddin'deki gazinolarda oturuldu. Soğuk biralar, rakılar içildi. Şehir Kulübü'nün konuk odasında oyun oynandı. Konuşuldu, tartışıldı.

Sonra, iki büyük sonda ile, iki grayder, iki dozer geldi. İşçiler ve ustalar için gezici mutfak, gezici yatakhane, aşçı, bulaşıkçı geldi. Grayder ve dozerler, Cinligeriç'le Yasinin Mezar'ın oradan girdiler. Osmanölen'e doğru gidip gelmeye başladılar. Ali'nin tarlası, Veli'nin sınırı demiyorlardı. Herkesin mülkü yazılıp çizilmişti. Hisseler belliydi. Topraklar toplulaştırılacak ve düzlenecekti.

«Toplulaştırma demek, kolhos demek değildir! Bir çiftçinin on dört parça toprağı varsa, ötekinin on beş parçası, berikinin on üç parçasıyle ve bütün öteki parçalarla karıştırılacak. Düzleme yapıldıktan sonra, herkesin parçaları niteliklerine göre hesaplanacak, çok çok iki üç büyük parça halinde geri verilecekti. Kârın ne bundan? Kârın çoook! Eskiden çok parçalıydı toprağın. Biri burda, üçü orda... idip geleceğim diye dünyanın vaktini ziyan ediyordun. Şimdi hepsi toplulaştırılıyor. Vakitten ve enerjiden kazanacaksın. Modern tarım başka türlü yapılamaz...»

«Bundan iyisi can sağlığı, ama köylü sevmez!»

«Onun için sizlerle, aydınlarla başlıyoruz...»

Dr. Zihni de bir golf pantolon yaptırdı. Dışları tüylü süet pabuçlar aldı. Bir de mont geçirdi sırtına. Sık sık otomobiline atlayıp çalışmaları izlemeye gidiyordu. Başında koloniyal şap-

ka değil, bir hasır şapka vardı. Eve gelince hemen banyoya geçip bir duş alıyordu. Sonra balkona çıkıp şezlonga uzanıyordu. Sekize doğru falan da karısını ve çocuklarını alıp Meram'a gidiyordu. Şehir Kulübü'ne çıkmadığı, yada konuklarla birlikte olmadığı akşamlar Meram'da oluyorlar, Torunoğlu'yla, Avukat Şadi'yle yiyorlar, dostlarıyle karşılaşıp konuşuyorlardı.

O yapay küskünlüğü sürdürüyordu Melâhat. «Musa Efendinin kırk yılda bir işi düştü, yaptırabileceğimi söyledim, beni mahçup ettin, adamın yüzüne bakamıyorum...» Düşünüyordu, açılırsa böyle desin, ama açılmıyordu. Kapatmıştı o konuyu Zihni. Öyle bir konu yokmuş gibi davranıyordu. Meram'dan gelip yatıyorlardı. Erkenden uyuyordu, uyurken horluyordu Zihni. Öpüşmek, sevişmek, birbirlerinin koluna yaslanıp konuşmak, böyle şeyleri eskiden az bilirdi, şimdi temelli kaldırmıştı.

Bazen Melâhat soruyordu:

«Noluyor böyle, işin gücün uyku?»

«Eeee çok yoruluyorum Melât!..»

«İyi öyleyse, uyu, dinlen...»

Uyuyup dinleniyordu. Sabah olunca dincelmiş kalkıyor, kolunu boynunu oynatarak, belini öne arkaya, sağa sola bükerek cimnastiğini yapıyor, biraz da kahvaltı ettikten sonra çıkıp gidiyordu. Öğleye gelmiyor, bazen akşama da gelmiyordu. Arada bir telefon ediyor, etmezse Melâhat tasalanmıyordu.

Saat dokuz buçukta bir banyo alıp kurulanıyor, saçını başını sarıyor, bazen daha bornozunu çıkarıp atmadan Musa uğruyordu. Çocuklar çıkmışsa, oturup birlikte kahvaltı yapıyorlardı. Sonra sevişiyorlardı. Azgın kurda benziyordu Musa. Karyolayı istemiyordu. Halının üstünde oradan oraya çekiyor, fırıldak gibi döndürüyordu Melâhat'ı. Boynunu gerdanını, pembe dudaklarını öpüyor, gittikçe sertliğini kaybeden ellerini şarp şarp vuruyordu kabalarına, baldırlarına. «Gözünü seveyim çürütme, kurbanların olayım morartma, noolursun yavaş sev, tatlı tatlı... sev!» Elini Musa'nın başında, boynunda gezdirip yalvarıyordu. Musa bazen dinliyor, bazen her şeyi unutup kabalığa varan bir saldırı düzeninde öpüyor, sıkıyor, hırpalıyordu. Arada bir kalkıp koltuğa, yada divana oturuyor, bir sigara ya-

kıyor, öksürüyordu. O zaman bir banyo havlusu koşturuyordu Melâhat, örtüyordu sırtına, «Aman üşüme, aman soğuk alma...» örtüp bastırıyordu.

«Bi gave yapsana gıı!..»

«Sütlü yapayım, ister misin?»

«Yap, sütlü olsun...»

«Dolaptan üzüm de getireyim istersen?»

«Getir...»

Soğuk üzümleri yiyip, sütlü kahvesini içtikten sonra kalkıp yatağa geçiyor, göz ediyordu Melâhat'a: «Ge bakalım!..» Dudaklarını, dudakları gibi pembe göğüslerini öpüp okşuyor, döşüne buduna gene vurmaya başlıyordu: «Yani beri bak, öyle bi gancıksın ki! Ayda yıldızda eşin menendin var mı bilemem! Emme ne fayda! Yani çok yazık. Armıdın eyisini...»

Ellerini uzatıp kapatıyordu ağzını: «Sust! Deme onu! Deme zavallıya!» Sonra sarılıyor, bazen hırsından ağlıyordu.

Bir buçuk iki saat sürüyordu sevişmeleri. Sepeti alıp çıktığı zaman öğle yaklaşmış oluyordu. Öğleden önce sevişmezlerse, öğleden sonra sevişiyorlardı. Bazen hem öğleden önce hem öğleden sonra seviştikleri oluyordu. «Musam seni yollayan Allaha şükranlarım sonsuz! Seni ilk istediğim zaman içimden adaklar adadım biliyor musun? 'Beni bu adamın kollarına verirsen adaklar üleştireceğim, yetimler giydireceğim, bir yetim kızı de gelin edeceğim Allahım!' dedim. Musam sana doyamayacağım...»

«Ulan ne nâlet gancıksın! Sordun bitirdin iliğimi... gıı! Valaha görmedim senin gibisini! Yok yok, heç görmedim! Tâ Garabük'te vatani vazifemi yaparkene, yani orda da böyle bir sefa geçti başımdan emme, onun seni dutmasına imkân yok... Görmedim, töbe görmedim!.. Erittin iliğimi gıı!..»

Bazen: «Hastayım... halsizim...»

«Öyleyse ben de biraz istirat edeyim!» Biraz oturup gidiyordu Musa. «Eyolduğun zaman gelirim, tasalanma bakalım!.. Gaçıp gittiğim yok nasolsa! Velâkin benim Refik'in okul işini heç kimseye değil, sana havale ediyorum bak. Oğlanı verdik camcılığa. Mamut Efendi ganını guruttu goçumun. Geri aldım

su satıyor. Onu bir okula goyalım okusun başa gadar. Ondan keri Hıdır'ın çocukları var, Doğan, Duran, Şükrü!.. Doğan orta'ya gidecek. Yani bunları yok mu, teker teker ellerinden dutarak, götürüp hocalarına teslim edeceksin, gendi çocukların gibi gözedeceksin. Sefer öğretmenin işi gibi yapmayacaksın bak. Eğerkine bunu da öyle yaparsan, vallaha bak sana ne yapıyorum, orası bellolmaz gali!» Tutup göğüslerini okşuyordu. «Annadın değil mi gıı?»

«O öyle bir oldu... Zihni inat etti. Ama bunları kendim yaparım. Ona bırakmadan kendim yaparım bunları. Yardım Severler Derneği Başkanı bizim Şadiye'dir, onunla konuşurum...»

«Hemen gonuşsan olmaz mı?»

«Merak etme, konuşurum!» Elini başına koyuyordu Musa'nın. «Yalnız niçin böyle saldırıyorsun?»

«Ben saldırım! Gurt gibi, gaplan gibi saldırım ben! Yap çocukların işini daha çok saldırayım!..»

«Abooooouuv, nere gideyim?»

Biraz daha okşayıp kalkıyordu: «Yani Melât, tam işdahımın gabardığı günde hasta oluyorsun, dıggat et...»

Vuruyordu ağzına burnuna: «Sabret... edepsiz!»

Sonra, içinde makarna, vita, kokulu sabun bulunan kesekâğıtlarını tutuşturuyordu eline. Veremiyordu, utanıyordu. Bazen Müslüme'yi çağırıp veriyor, «Götür çocuklara bişiriver!..» bazen çocuklardan birini çağırıp veriyordu: «Ananız bişirsin yirsiniz...» Arada bir zeytinyağı veriyor, peynir, pekmez koyuyordu. Bazen dolaptan soğuk su yolluyor, çocukların fazlalarını ayırıp veriyordu. Fazla diye iki sandalye, bir masa gönderdi. Fazla diye bir somya gönderdi. Fazla diye entariler veriyordu Müslüme'ye. Çocuklara diye erik, armut, kiraz gönderiyordu. Şadiye Hanıma da telefon ediyordu okul için. Devrim Ortaokulunun Müdür Yardımcısı Mesut Beyden rica ediyordu şimdiden.

Musa, Müslüme'yi falan da alıp Hıdırgil'e gidiyordu bazı akşamlar. «Melât Hanım, Mesut Beye söyledi telefonla, hazırlanın ulan galın gafalılar. Bakın bi okuman, valla hepinizi çırak verim dinsizlerini seçip ustaların. Beni maçup etmen ba-

kın. Okuyun ki şeherliler nasıl okuyor bakın. Her müdür onlardan, gafam bu işe çok bozuluyor bakın...» Sonra Hıdır'a dönüyordu: «Eeee sen nassın bakalım adamım? Duyduğuma göre çavuşluğu gapmışın İtfaye'den haa? Eferim...»

«İtfaye'nin çavuşluğundan noolur?» Gülüyordu Hıdır. «Müslüme abam maşşallah! Haggı çalışıyor bi yandan. Remziye gelin çalışıyor bi yandan. Ben tek başıma, reva mı? Dıktın İtfaye'ye, gendin gömüldün Zeyni Beylerin apartumanına. Melât Hanımdan da kesekâatları...»

«Allah için eyi gancık! 'Verme Melât Hanım, istemez!' dedikçe zorla veriyor. Emme asıl gayam şunları birer okula guydurmak. Guydurması goley de, acap bu dürzüler okur mu? İş burda. Bakarsın bir de zınıfta galıp bizi maçup ediyorlar mı? Ben gali o zaman gidip gendimi gındıralıklarda biriken göle atıvereyim! Yada Sakyatan'ın ordaki yeni denize gideyim...»

Bir yandan Sunacık, bir yandan Teslime, oğlanların başlarını okşuyorlar, «Çalışırlar emmisi, çalışırlar enişdesi! Heç bilem maçup etmezler seni, sen şunların bir baksana gözlerine, heç zınıfta galır mı bunlar?» Sonra geçip Yeter'in başını da okşuyordu Teslime: «Emme asıl bunu, bunu guydur sen okula! Okumanın pelvanı bu olacak kimse geçemez!..»

«Yavu onu ben havız gorsuna goyalım diyordum!»

Fırlayıp kalkıyordu Yeter: «Havız olmam beeen!»

«Ya noolacan gıı? Kötü mü havızlık?»

«Doktur olcam ben, liise okuluna gircem!..»

«Amanın başıma gelen! Amanın başıma gelen!..» Kucağına alıp okşuyor, seviyordu kızı. «Eğerkine garnelerin eyi gelirse, ben de seni lise okuluna goydururum. Bizim apartumanın gıyıcığında hemen... Yani ondan goley bi şey yok! İş ki sen oku... eyi oku!»

Teslime, Şükrü'yü tutuyordu kolundan: «Nasıl Namaz Hocası satıyordun Garacda, Alâaddin'de, Mevlâna'nın orda, kak bi satıve, hadi bubam!..» Okşuyor oğlunun başını.

Nazlanmadan kalkıyor Şükrü. Küpün üstüne yerleştirdiği tablayı alıyor, yeşil takkesini, kara kadife ceketini giyiyor, beli-

ne kuşağını kuşanıyor, açıp tablayı kitaplarını cüzlerini diziyor, sonra başlıyor dolaşıp bağırmaya:

«Esgi Türkçe, Yeni Türkçe Enamlar! Tam Açıklamalı Namaz Sureleri! Üç Türlü İlmühal, Mızraklısı da vaaar!.. Her eve ilâzım Yasinler, her Müslümana ilâzım Garınca Dovaları vaaar! Kunut Dovaları vaaar!.. Hedayesi bi lira Yağmur Dovaları, Zufra Dovaları vaar!.. Cin çarpmasına, şeytan çarpmasına, gün furmasına, soğuk almasına gılıç gibi şifalar vaaaar!..»

«Ömrün çoğ olsun anaaam!..»

«Ömrün çoğ olsun bubaam!..»

«Bi lira!.. Millet memfatına, matba fiyatına! Kâr için satmıyoruz bunları! Müslüman gardaşlarımızn ahiretlerini aydınlatmak için maliyet fiyatına veriyoz!.. Bilâkis başa baş geliyor!.. Hadin çok galmadı haaa!.. Hemen gidiyorum haaa!.. Bel ağrılarına, baş ağrılarına, hayırsız gadınlara, evden gaçan gocalara, gazalara, belâlara yazılacak musgaların tarifnameleri vaaaar! Her eve ilâzım Garınca Dovaları vaaar!.. Yeni çıkmış en son Rüya Tabirnameleri vaaar!.. Haydin az galdı gidiyorum: Haybar Galesi, Gan Galesi, Uhut Muharebesi, Kerbelâ Vaggası, Kerbelânın İntikamı, Şah İsmail, Sürmeli Bey, Adem ile Havva, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Tahir ile Züra, Elif ile Mamut, ağlatan kitaplar, Hurşut ile Mahmiri, Asuman ile Zeycaaan, Amme Cüzleri vaaaaar!.. Aşık Garip, Aşık Sümmani, Aşık Veysel, Garacoğlan, Pir Sultan Abdal'ın şiirleri vaaaaar!..»

«Ömrün çoğ olsun goçuuum!..»

«Allahın Aslanı Hazratı Ali Efendimizin gahrımanlıkları, Leylâ ile Mecnun, Beyböğrek ile Dünya Gözeli, Akgavak Gızının Maceraları, Bekri Mustafa'nın, İncili Çavuş'un, Nasrettin Hoca'nın destanları vaaaaar!.. Amarikan fıkraları vaaaar!.. Esgi Türkçe, Yeni Türkçe Enamlar, Tam Açıklamalı Namaz Sureleri, Üç Türlü İlmühal, Mızraklısı da vaaar!.. İbni Vaggas Cengi vaaar! Amme Cüzleri vaaaar!..»

Gülüştüler. Sunacık kucağına alıp öptü Şükrü'yü. «Ne gadar çabuk belledin bunları! Dersleri de böyle çabuk bellersin işallah da, garnen gırık gelmez işallah da, hepiciniz yatın kakın dersleri düşünün gali de!.. Ayak altında sürünmen bizim gibi

de. Allah hepicinize zeyin açıklığı versin gali de... Hemi de verecektir işallah da!..»

«İşallah, âmin!..» Ellerini yüzlerine çaldılar.

Duran kalktı usulca: «Elmaya bak elmaya! Paran mı yok almaya?»

Refik kalktı: «Garcııı!.. Garın gözel miii?»

Doğan oturduğu yerden: «Bi lira bi lira, çatal gaşık bi lira! Ne alırsan bi lira!.. Millet memfatına, paprika fiyatına!.. Bi lira bi lira, ne alırsan bi lira!..»

Şehrin kolayını bulmaya çalışıyorlardı eğlenerek.

Çok kere kahırlanarak, için için ağlayarak...

Kaplan Harmanı'ndaki suyun başına kırk metrelik bir boru geçirip içine beton döktüler. Yanından yöresinden ray parçaları çaktılar, şirp kesildi. Oraya bir şantiye kurdular. Araç gereç getirdiler, beton kanalet dökümüne başladılar.

Bir yandan da iki elektrik mühendisi geldi, bir tarımsal elektrifikasyon planı çizdiler. Sonra hemen direkler dikilmeye, hatlar çekilmeye başladı. Akım, Göksu'dan gelecekti. Şehre gelen akımdan. Trafo Kaşıhanı'nın oraya konuldu. Modern çiftlik yapıları yapılmamıştı daha. Ama eldeki planda yerleri belliydi. Oralara birer işaret yerleştirip tel bıraktılar. Ve asıl kuyuların başına konulacak santrfüjleri çalıştırmak için direkler dikilmeye başlanıldı. Çıkacak mı, çıkmayacak mı demiyorlardı. Planları ona göre çizilmişti. Mutlaka çıkacaktı ve bir tane, iki tane değil, tam 18 kuyu olacaktı. Hepsi akımla çalışacaktı. Kimi 80 metreden, kimi 90, kimi 110, 120 metreden çıkacaktı. Düğmeye basınca bir uğultu olacak, sonra fırlayacaktı sular. Beton havuzlara düşecek ve arıklardan koşarak, savaklardan bölünerek, kanaletler içinden tarlalara akacaktı. Her kuyu birbirini besleyecek, birinde bir aksama olsa ötekiler onu destekleyecekti. Dünyanın en modern sulama developmanıydı! Gerekirse yağmurlama bile yapılacaktı, ama ona gerek kalmıyordu, çünkü düzleme yapılıyordu. Grayderler, dozerler eşip küreyip duruyordu.

«En iyi devlet bizimkidir Orta Doğu'da ve Balkanlar'da!»

«Kendi başımıza olsak para mı yeterdi buna? Yalnız bir

kuyunun maliyeti 80-100 bin! Otuz yıl vadeyle, faizsiz! Verimlendirildikten sonra başlayacak ödemeler. Ve bakın şimdi: Tesis ve edindirme kredileri diyorsun, veriyor. Vadesi 20 yıl. Donatım kredisi diyorsun, veriyor. Verimlendirme kredisi diyorsun veriyor. Çevirme kredisi diyorsun, veriyor. Daha sürüm satış kredileri verecek. Yok denecek kadar faizleri! Ömrü uzun olsun devletimizin!..»

«Daha bunlar ne? Bütün kanallar, kanaletler, düzleme ve toplulaştırma giderleri de üstüne. Devletin altyapı yatırımı bunlar. Hatları da çekiyor efendim! Beş kuruş istemiyor geri! Sen sadece gelip işletiyorsun!.. Kredisini veriyor, sen de toprak aldığın adamlara veriyorsun biraz, sonra yatırımlar yapıyorsun. Bir koşulu var, faydalı alanlara yapacaksın yatırımı! Gelip görecek, bundan emin olacak...»

Ziraat Bankası'na son gidişlerinde kredilerin geldiğini öğrendiler. Dörder kalemden 120'şer bin lira aldılar üçer yüz dönüm toprağı olanlar! O gece Şehir Kulübün'de oturup kafa çektiler. Memleket Hastanesi'nden Dr. Hıfzı'nın derneğine 8'er, 10'ar bin lira çıktılar ucundan. «Devlet bize, biz derneğe. Bu da faydalı bir yatırımdır. Komünizmle Mücadele, millî bir görevdir bölgemizde...»

«Daha Hayvancılık, Tavukçuluk kredileri var. Birer dam, birer kümes yapacaklar yarın, neyle yapacaklar? En ufak ihtiyaçlarını düşünmüş çiftçimizin. En iyi banka, Ziraat Bankası! Ama bunları gelecek yıl alalım. Şimdilik var elimizde yeteri kadar. Efendim, bankanın vermezi olmaz, istemesini bilmek gerek! İstemesini ve almasını! Köylü biliyor mu? Alıp rakı parası yapıyor! Düğün parası yapıyor! Gidip meyhanede kafa çekiyor! Ama aydın müteşebbisler parayı santim santim harcıyor, nereye harcadığını biliyor. Bu sayede memleket eser kazanıyor. Türkiye biraz daha büyüyor. Bankamızın amaçlarından biri de budur zaten: Türkiye'yi büyültmek!..»

«Su ürünleri kredisi de var! Belki yapay göllerde buna da girişiriz. Alabalık üretimi bile mümkündür. Olur mu, olmaz mı demeden, uzmanların raporlarına uygun olarak hemen başlamak gerek. Deneme giderlerini devlet karşılıyor. Çamuru... vur-

dum duvara, tutarsa ne âlââ, tutmazsa ne âlâ! Tutmadı mı bir şey yok ki sana, ama bir de tuttu mu? Bir hesap makinesi al gayri, başka türlü nasıl sayacaksın parayı? O zaman bütün memleketin iştahı açılacak. Senin yaptığını başkaları da yapmaya kalkacak. Onlara da verilecek krediler. Memleketin en iyi bankası Ziraat Bankası değil mi, söyleyin!..»

«Arıcılık kredimiz de var! İsterseniz Arıcılık da yapın. Bunca ağaç dikeceksiniz, yonca, korunga ekeceksiniz. Sulayacaksınız, otlarınız çiçeğe duracak. Varsın balını da arılar toplasın. Arı yükü, karı yükü, darı yükü demişler... bunlarla kayığa binmeyin! Eh, bir o yoksunluk olsun binmeyiverin! Ama bal olsun da... İnsanın 300-400 dönüm toprağı olur da ve insan bunun üzerinde teknik tarım yapar da hiç Arıcılık yapmaz mı? Hiç olmazsa 50-60 kovan da arı yerleştirmeli. Yan ürünler konusu önemli. Bankamızın amacı sizi özendirmek, isteklendirmektir. İçinizden geliyorsa yapın, gelmiyorsa yapmayın, zorlama yok. Zorla güzellik olmaz demiş atalar... kötü mü demişler?»

«Ama isterseniz bu küçük kredileri gelecek yıl verelim!»

«Gelecek yıl alın, gelecek yıl! Derneğimizin bütçesi doldu bu yıl. Hele bu verdiklerinizi bir tüketelim, gelecek yıl da onar bin uzatırsanız yıkılmaz olur bizim dernek. Zaten bunların da yayımını yapacağız. Yarın gazeteler yazacak, kim ne kadar verdi, ne kadar destekledi? Öteki varlıklı yurttaşları özendirebilmek için buna gerekli var. Reklâm değil, sizin reklâma ne ihtiyacınız var efendim... rica ederim!»

Ve kuyular fışkırmaya başlıyor. Ve kuyular... İlki 90 metreden geldi. Hoş geldi, safa geldi! Safalar getirdi! Mis gibi tatlı su! Davullar çalındı başında. Birer tane de kurban kesildi. Bütün kuyular için birer kurban çok mu? Hem de boşa mı gidecek etleri? Feda olsun yedi işçiler, ustalar, teknikerler! Kavurma, külbastı, kebap yaptılar ovanın yüzünde. Torunoğlu'yla Zihni Bey, birer parça da İbrahim Hafız'la Çil Ümmet'e yolladılar, fakat onlar yemediler. «Belki dokunuyordur! Sürgün oluruz falan diye mi korkuyorlar kim bilir?» Onlar yemeyince sahipsiz dolaşan köpekler yedi sokaklarda. Sular ve sular... birbiri

ardından fışkırıp geliyor ve sular! Öyle beyaz, öyle karsuyu gibi soğuk ve saf!

Ve traktörler geldi Zirai Donatım'dan. Minnepolis Molin Türk Traktör Fabrikası yapımları, ayrıca Catarpillar, Massey Harris, Hamonaklar... dilimlemeye başladılar toprağı. «İlk yıl biraz az olur verim. Çünkü güneşlenmesi gerek toprağın. Azot gerek. Ama ikinci yıl göreceksiniz ne kuduracak buralar! Ve ağaçlandırmayı falan bu güz yapıp bitirmek gerekir. Bir yıl bir yıldır, niçin gecikeceksiniz? Dikim için üzülmeyin. Tarım Bakanlığı Bahçeler Genel Müdürlüğünden gelecek uzmanlar. Planlayıp gidecekler. Fidanlar da Eskişehir'den, Kütahya'dan, Niğde'den, Ereğli'den... İstediğiniz elma cinslerini bildirin. Armut? Siz armudu seviyorsunuz? Eeee o da mümkün! Yalnız kusura bakmayın pek iyisi yok! Nâpalım armudun da iyisi olmayıversin! Vişne de mi olsun, kiraz da mı olsun? Hay hay, peki, onlar da olsun! Tabiî efendim, karma fidanlıklar da yapılabilir. Dilerseniz ayva bile dikeriz, niçin dikmeyelim?»

«*Cirsium arvense varietas incanum*? Şu otu soruyorsunuz! En etkili ilâcı *anicon tripton*'dur. Size yeteri kadar pulverizatör vereceğiz Zirai Donatım'dan. Nasıl kullanılacağını da göstereceğiz. İşçilerinize öğreteceğiz, onlar gezecekler tarlaların içinde ve sıkacaklar. Zaten ne kaygulanıyorsunuz şimdiden? Düzleme sırasında kesildi bitti onların çoğu. Çoğunu da traktörler bitirdi. Yetkin araçların ve ileri tekniğin girdiği yerden kaçar gider arsız otlar familyası! Hele bir gelsinler de görelim...»

«Efendim, bizi çok evdiriyorsunuz: Ne zaman, ne zaman? Canımızı kurutuyorsunuz! Ama görüyorsunuz birer birer nasıl gerçekleşiyor dediklerimiz! Ve daha neler neler gerçekleşecek in...şaallah! Yeter ki Allaah, Cenaballah, maşaallah, devletimize, milletimize zeval vermesin, âmin, âmin, âmin!..»

«İnşaallah, gelecek yıl buradan sulu tarımın ilk ürününü alacağız. Buğday, bütün ülkeye örnek! Pancar, bütün ülkeye örnek! Asıl memnunluğunuz o zaman olacak. Bütün yüksek okulların, fakültelerin, çiftçilerin ziyaret yeri olacak çiftlikleriniz. Eeee, bir yandan da evlerinizi yapın artık! Önlerine kameriyeler. Dilerseniz onların planlarını da mimar ve mühendislerimize

çizdirebiliriz. Bizde bahçe ve peyzaj mimarı delikanlılar var, Avrupa yarışmalarında en parlak dereceleri toplayıp gelirler. Ama yeterli olanak bulunmadığından kendilerini göstermezler yurdumuzda! Biz onlara konuyu veririz, onlar da gelip şööyle bir görürler, sonra çizerler Ankara'da. En beğendiğiniz planları uygularsınız efendim. Mesele mi? Ve sonra, Tarım Bakanlığımızın çeşitli yerlerde el sanatları demonstrasyon çalışmaları var, döşemelerini de oralardan sağlamak mümkündür. Fiyatları makuldür. Taksitle vermek de mümkündür... tabiî!»

Ara yollar, ana yollar, yolların kumlanması bitti teker teker. «Yalnız, suyun yönetimi için bir kooperatif kurulması gerekiyor. Arazi sahipleri ortak olacak. Bir başkan, bir de yönetim kurulu seçilecek. Sadece bir formalitedir bu. Nasıl kurulacak, hangi form'lar doldurulacak, bütün bunları gösteren broşürümüzden birer tane takdim ediyoruz. Çok değil, yirmi sayfacık bir şeydir. Hatta bir sayfası da boştur. Tabiî tabiî, bizim DSİ Matbaası'nda basılmıştır. Matbaamız da var tabiî efendim. Neden olmasın? Zirai Yayın ve Tanıtma, başlıca çalışmalarımızdan biridir. Böyle güzel eserler ortaya çıktıkça, yarın bunları ve bunların kurucularını bütün yurda ve dünyaya tanıtmak gerekecek. Yazılanları nerede dizdirip bastıracağız, değil mi efendim? Evet, çok şahane bir organizasyon efendim. Aynen Birleşik Amerikanın Su İşleri Organizasyonu model alınarak kurulmuştur. Türk-Amerikan İşbirliği, özellikle Eyaydi'nin yardımlarıyla bu sonuçlara ulaşılmıştır. Onun için bunca fotoğraf çekiliyor. Yarın bunların da yayınları yapılacak...»

«Dost var düşman var, hoşlanan var, hoşlanmayan var bu işlerden... Hiç olmaz olur mu çekemeyen efendim? Göreceksiniz yarın daha neler söylenecek? Nitekim daha şimdiden homurtular başladı. Kulak verin çevrenize lütfen. Ama bütün bunları biz, çalışmalarımızla, sizlerin de en uygun mahallî yöntemlerinizle, evet işbirliği halinde susturacağız...»

«Köyde mi? Kalmadı sayılır pek kimse. Minaresi, camisi, imamı, kafadan piyade bir ihtiyarı, birkaç çürük insanı, bir de bekçileri işte... Eee, ne denir, akılsızlıklarına doymasınlar...»

42

BEKÇİ AHMET BÖLÜMÜ

Karısı Güllü'nün koyduğu sofraya dönüp bakmadı Bekçi Ahmet. Oğlu Akif'e de yüz vermedi hiç. Kızı Behice yürüdü geldi üstüne, onu da tersledi. «Ulan her şey aklıma gelirdi de bu gelmezdi! En baştan muhtar olacak kansızın, ardından bizim bilâderin çekip gideceği!.. Topal Galipgil gitti hadi. Onlar gidebilir, onlara ne bakıyonuz? Onların zaten gözü mü var köyde? Emme siz, siz ne gidiyorsunuz hemen?!» Atışıyor, tutuşuyordu kendi kendiyle. «Sizde heç düşünceme yok mu ulan? Hade siz çekip gittiniz, başınızı gurtardınız, pekey... galanlar noolacak pekey? Muhtar köyünü düşünmüyor, Hıdır gardaşını düşünmüyor... gördüğünüz görgüler batsın! Yidikleriniz zeher, içtikleriniz gatıran olsun! Neslinizi faslınızı cennetine almasın Allam! Hıdıır... heç Hıdır'dan insana gardaş molur? Benimlen aynı belden enen, aynı kasıkta yatan, aynı memeden emen, eyi günde yüzüme gülen, kötü günde alıp başını giden! O zaten öncelerden belliydi: 'Bi parça tarlaylan ne bok yiyim ben, yiyim ben?' deye döneledi durdu da, varıp Sunacık'ı alıverdik, oldu biraz toprağı. Beş parça toprağın üstüne oturdu, gözü bizi görmez oldu. Vay bizim de gardaşımız mı var, benim öz bilâderimin de derdi mi var? demedi. Oldu bitti öz çıkarından başga bi şey bilmezdi, şimdi de öyle yaptı!.. Emme Güllü çılbak, ben çılbağım. Bekçi oldum on dört yıl. Gıra bayıra goş Amat! Ekine bostana goş Amat! Tasıldarın atını gezdir, candarmanın yatağını ser Amat! Zatına garşı heçbi gusurum da yoğ emme, neden böyle yazılarımı gara yazdın ay Allam!? Göçüp gitti, bi teklifi bilem olmadı, şuna bak! Bir sefercik olsun, 'Benim gardaşım da benimle gelir mi?' demedi! 'Gendime buldum bir iş, ona da bulursam eyolur!» demedi. Sokuldu Arap Zeyni'ylen Gantarıbozuk Torun'nun oğlunun goltuğuna, hah etti, deh etti, anca başını gurtardı muhtar olacak Musa ilen! gayrıiyi dü-

şünmedi! Böylesini de esgerde çavuş edip goluna terfiye dakmışlar! Hedaye sahat geçirmişler bileğine. Onun yaptığı çavuşluk dursun, yoğumuş bi direm insanlığı! Yoğumuuuuuş, düşünmedi öz gardaşını...»

Alıp veriyordu altından üstünden.

«Neden bu gadar of puf ediyon Bekçamat? Dikme başını, Allan gücüne gider. Allah gardaşı gardaş yaratmış, nasiplerini ayrı yaratmış! O gittiyse seni bağlayan mı var? Kısmetine yazıldıysa sen de gidersin, ne tasalanıyon? Şeherin yolları gapanıp galmadı ya! Sat sen de eller gibi iki parça tarlanı, gulaklaş nerde iş var, nerde geçim? Nasibin ayrılmıştır heralım bir guytunun dibinde, bir daşın altında. Nasipsiz gul yaradır mı Allam? Arayıp bulmak sana düşer. Köyde bekçiliğe raz'oldun, şeherde çöpçü olsan da aç galman, ne korkuyon? Atlılar, itliler sığıyor, dünya geniiiş, bir sen mi sığmayacan?» Tuttu omuzlarından: «Kaaaaaak, kak gaharlenme! Gaharlenip de gendini yiyip bitirme bitirme! Yiyip bitirsen ne faydası var? Öldürsen ne faydası var? Kaaaaaak, kak da yi iki dıkım, ondan keri düşün goyu goyu, kak!..» Sürükledi kocasını sofraya. Çanakta bulgur soğumak üzereydi. Babacıkgil biraz yoğurt yollamışlardı. Özemişti onu. İçine sarmısak da ezmişti. Sarı boyalı kaşığı koymuştu. «Kaaak!..»

Haksız mıydı Güllü? «Nasipsiz gul mu yaradır heç goca tanrı? O gitti, ben galdım deye gendime ne buğuz ediyom? O gittiyse, ben de giderim! O bu şehere gittiyse, ben ötekine giderim, Bubacık'ın oğlu Gurban gelmiş diyorlar Angara'dan. O gendisine iş bulduysa başga işler de görmüştür, söyler bana. Vatani vazife yaptığı yer Angara. Sever beni tâ bebeliğinden. Şu gadarkenden gözetirdim ekin aralarında, elimi de galdırmadım bi sefer bilem. Bilir heralım eyiliklerimi. Yiyem de iki dıkım, kakıp bi gideyim. Sora sora Kâbeyi bulurmuş insan. Sorup soruşdurup işimi de bulurum...»

Hamle etti bulgura. Hamle etti ayrana. Arada bir oğlu Akif'e tuttu. Kızı Behice'ye tuttu. İki dakika sürmedi doyunması. Yumruğuyla ağzını bıyığını silip kalktı. «Güllü! Doyur sen de garnını! Çocukları doyur! Ben bi bakem. Eğerkine ço-

cuklar üyür, sen üyümezsen, çıkıp geliver Bubacıkgil'e. Angara' dan Gurban gelmiş, ona soracam. Esgerlik yaptığı yerden geldi. Altını üstünü bilir Angara'nın. Gitmem hayırsız Hıdır'ın gittiği yere, giderim daha uzaklara, ötelere... Varıp Arap Zeyni'nin, Gantarıbozuk Torun'un oğlunun götünü yalamam, öpmem mundar elini!.. Varıp bakem. Bunun başga çaresi yok mu?..»

«Durduğun hata Amaat! Bundan keri bu köyde galıp da beş vakitlerde camiyi mi dolduracan? Ören olacak buralar ören! Bayguşlar olacak gardaşın, arkadaşın! Bir an önce var da, hayırlı habarlar anla. Doğduğun yere bakma, doyduğun yere bak. Başına mı çalacan datsız duzsuz, hemi de ıpıssız köyü? Beyler öldü, soysuzlar bey oldu. Gün ağşam oldu otunu suyunu alamadı sürü. Başındaki çobanlar çoban değilkine!..»

Sarılmış tütün vardı tabakasında. Ocaktan ateş alıp yaktı bir tane. Değneğini koltuğuna soktu. Çıkıp vardı Babacık'ın evine. Selâm verdi, eline vardı Babacık'ın. Karısı Güssünce'nin eline vardı. Kızının da hatırını sordu nasıldır? Kurban'ın eline vardı, hoşgeliş etti, sordu nasıldır? Biraderi Mustafa'nın elini toka etti, sordu nasıldır? Ocağın bir yanını boşalttı Güssünce. Oturdu Bekçi Ahmet. Babacık, tabakasını attı önüne. «Dadımız dirliğimiz yok Bekçamat, tütünümüzü balim yak! Habarın var mı bilmem, ben de verdim gararımı, satıp savıp gidecem emmim! Çocuklar iş dutsun... Velâkin öz oğlum Gurban dinlemez sözümü. Ben derim, 'Ölüm olur, zulum olur, çoğun gittiği yere gidelim!' O der, 'Angara'nın üstüne yoktur!' Ceng ediyoruz gaç gündür. Kakıp gitti, dolandı kenti başkenti, gine diyor, 'Angara da Angara!..' İnadı inat...»

Ahmet'in meramı Kurban'ı dinlemekti, ön vermiyordu babası. Onun için susuyordu, bekliyordu. Konuş deyince konuşacaktı. Kurban'ın gözleri kararlıydı. Belkim işi bulmuş, belkim paralı bir herifin kızına da elini değdirmişti. O yüzden gözleri yanıktı, sönük değildi. Belkim kârı gölgesi olurdu. Sabırsızlık göstermeden bekledi Bekçi Ahmet.

«Birliksiz köy! Biri gidince hepiciği söküverdi. Halbuysam külliyen yanıştır tuttuğu. Bir acı su çıktı, ot çıktı deye insan öz köyünü terker mi? Hade deyelim terker, emme hepiciği ter-

kemez heralım! Önce beşi onu bir sınar, eyiyse ötekinler ondan keri gider. Bizimkilerde yok ki saygı! Sattılar varlarını yoklarını. Satsınlar bakalım. Biz de satarız, biz de gideriz, nâpalım Amat? Yarın Memleket Hastanesinden Doktur Hıfzı geliciymiş. Yanında Gadastocu Bekdaş Bey de olucuymuş. Tarla bakacaklarmış. Dedim İbiram Havız'a, 'Habar ver gelince!' Niyetin varısa ben de sana habar verem Amat! İşallah sen de Angara'ya Angara'ya çekmezsin Gurban'ım gibi! Düzensiz bi köykine, çıkmış çivisi, dökülüyor insanlar... Yarın memleketin de çivisi çıkar aynan böyle, gine dökülmeye başlar bakalım...»

«Eyisin hoşsun da Bubacık emmi, benim öz gardaşım Hıdır, bilirsin ne gadar insanlıklı gomşuydu garşıdan, aldı başını gitti bir habar vermeden. Galdım dalsız dutarsız. Sen diyorsun çoğun gittiği yere gidelim. Gurban diyor Angara'ya. Ben diyorum Angara'ya. Neden? Çünküm gitmem bundan keri Hıdır'ın gittiği yere, emme giderim Gurban'ın gittiği yere. O da, 'Gidelim dayı!' derse tabii. Bilir benim gendisini tâ güccüklükten beri sevdiğimi, seni de saydığımı...»

Terslendi Babacık:

«Ha gahbam Amat hah! Biz Allah Allah tay öğretiyoz, sen de gelmişin diken kıstırıyon guyruğunun altına! Biz diyoruz oğlan şehre gelsin bizimlen, sen diyorsun Angara'ya gidelim beraber...»

Vurmuştu bir yol baltasını taşa! Ne yapabilirdi, nasıl geri alabilirdi? «Eeee Bubacık emmi, sen de bu gadarcık kusurları hoş göresin. Esgilerden birine sormuşlar, vatanın nere? Yok demiş. Çünkü arkadaşı yoğumuş. Herkes gendine bi yoldaş arar. Ben de arıyorum. Hıdır'ın gittiği yere ölsem gitmem. Açık gonuşuyorum. Emme Angara'ya gelirsen yörü gidelim. Hemi de yükün yarını fur sırtıma. Burda yanında saklasam, dışarda açarım Gurban'a. Açığı, ben Gurban Angara'ya gidici mi değil mi, sormaya geldim. Buna gücenmen doğru değil. Bak şu günün haline, gardaş gardaşı beklemiyor!»

«Gardaş gardaşı bekleyenler, buba-oğul imtizaç edenler de var! Neye onlardan ibret almeyon da gelmiş habire ayardıyon benim oğlanı Bekçamat? Şu yaptığın sığar mı Müslümanlığa?

Emme dersen ki galmadı gali Müslümanlıklan felân elâgamız, onu gabul ederim...»

«Haklısın... galmadı!»

«Ben kakıp namaza gidem, siz gonuşun Gurban'la!»

Babacık kalkınca, karısı Güüsünce, oğlu Kurban'la Mustafa da kalktı. Babacık'la Mustafa çıkıp gittiler, abdestliymişler. Bekçi Ahmet, yatsı namazını «kaza» etmeye karar verdi. Tabakasını çıkardı: «Eeee yak bakalım Gurban! Yidiğin içtiğin senin. Anlat hele, bize bi gıymık iş var mı Angara şeherinde? Ne susuyon? Yoğsam buraya gelen Başganın yaverini gördün de gizli bir iş mi verdi, bizden saklıyon?»

Elini göğsüne koydu Kurban:

«Yok! Bilirsin cara içmem! Gizli işlerde gözüm heç yoktur. Bubam lâfı ters anlıyor. Bulduğum iş çoğ eyi halbuysam. Doktur Zeyni'den bi mektup alıp vardım Angara'ya. Tabii ki vatani vazifemi yaptığım yer, birez bilirim. Gördüm iki mebusla Tarım Bakanımızı tesadüf. Dedim böyle böyle, biz göçüyoz. Dediler gelin Angara'ya... Çankırı'da, Çorum'dan, Gars'tan, Erzurum'dan, Sivas'tan, Yozgat'ta Tokat'tan gelip gapış gapış ettiler. Akdepe'den, Evedikyolu'ndan, Garşıyaka'dan azcık da siz çevirin, sonunda tapı verilecek. İş derseniz yoğ emme size buluruz... Sordular esgerliğimi yaptım mı? Dedim Mamak Mabere'de yaptım, telsizciydim... Eeee ne susarsın be gardaşım, desen ya önceden! Telsizci polis ilâzım, bildiğin gibi değil! Mabere telsizci birinci ilâzım... Bir mektup da onlar yazdılar, gittim Saray diyorlar böyüüüük bi yere, gapılar merdimanlar polis. Biraz soruşturdular... Ataş gibiyim ben! Dediler getir nüfusunu, aşı kâadını. Dedim, köye gadar varıp geleyim... Gayam, bakalım ne deyecek bubam? Bubam da böyle diyor işte! Emme bak Amat ağa, dersenkine ben de gideyim, goma çoluk çocuğu, doooğru Garşıyaka, Evedikoylu! On Dördüncü Durak'ta bizim Akşeher'den Gabızın Camal namında bir hemşeri var, onu bul. Yanına bir adam versin. çevir iki gonduluk, üç gonduluk. Yavut Çangaya'nın üsdünde Fatih Mahallesi diyorlar ordan çevir, at içine çulu çuvalı. Çünküm hemşeriler zaten biriketini, kiremi-

dini, gapını pancereni verirler, yazarlar deftere, sen de dört ayın içinde parasını verebilirsen bu iş gına gibi un olur!»

«Tarlaları satmamız ilâzım Gurban... bir!»

«Satarsın yarın gelenlere!»

«İkincisi benimlen birlikte senin de gelmen ilâzım! Çünküm yalınız bu işleri döndüremem! Eğerkine polis dakımını da geyersen yok mu, böyük destek olursun Amat emmine, öteki emşerilerine. Buna az çok buban da memnun olur...»

«Almadan gidemem bubamın ırzasın...»

«Hayırlı adamın evlâdı böyledir!..»

«Benim gayam anam bubam gidelim. Onların gayası gendi şeherimizden başka şehere gidemeyiz!»

«Onlar da haklı! Velâkin, alırız buban ırzasın...»

«Bubamın ırzasın alırsam hemen çıkarım! Sat tarlanı neyini. Açık söylüyorum, beklemem seni şonu! İşini ırasgetirebilir de gelirsen benimlen, Gabızın Camal'a da, Fatih Mahallesi'ne de götürebilirim seni...»

«Bunlar oldu deyelim Gurban, iş nâpacak Bekçamat emmin? Bir pangada felân bekçilik bulunmaz mı dersin? Çünküm panga çoğumuş diyorlar Angara'da. Yada bi gece bekçiliği, çarşılarda, düggânlarda?..»

«Aramak ilâzım Amat emmi! Durmaylan iş bulunmaz onu deyem sana... Millet gelmiş Çangırı'dan, Çorum'dan, Gars'tan, Erzurum'dan, Sivas'tan, Yozgat'tan, Tokat'tan... her bir vilâyetten tonulan adam! Yapıda çalışanı, gapıda çalışanı, İş Bulma'nın guyruklarında duranları... varoğlu var! Sen de gidip soruşduracan! Değilse kırk yıl bekle Gantarma'da, Angara'daki iş kakıp ayağına gelmez! Burda bekçi değil, evliya olsan faydası yok!..»

Dikti başını Bekçi Ahmet:

«Gardaşın bıraktı gitti, sen de onu bırak git ulan Amat! Bırak git de, iki gonduluk yer çevir... Yarın dolanır gelir, isterse, verme birini dürzüye! Hemi de dal deryanın içine, iş soruştur Angara'da. Eller gapıp almadan bul bir iş... git! Gurban da sana bi destektir az çok... gardaşından ileri! Değilse evliya olsan faydası yok diyor, doğrudur...»

43

ISSIZ OVADA TELLER

Yüksek öğrenim gençliği, «*Köylünün Sesini Duyurma Mitingi*» düzenleyeceğine ilişkin bildirgeyi Vali yardımcılarından Mustafa Kozacı'ya verdiğinde, perşembe, saat 14.30'du. Aslında 48 saat önceden verilmesi yetiyordu, erken verdiler bir aksilik olmasın. Miting pazar günü...

Döviz yazılar Öğretmenler Derneği'nde hazırlanıyordu. «*Yeşil Meram*» gazetesinde gerekli duyurular çıkmıştı. İlçelere bucaklara haberler gitmiş, bazı vitrinlere kartonlar asılmıştı. Yarın sesbüyültenle bir otomobil bütün şehri, mahalleleri dolaşacaktı. Gençler, köylerden kamyonlarla adam getireceklerdi. Mitingte köylüler konuşturulacaktı.

«Memleketin sahibi hakikisi hakiki müstahsil olan köylüdür» dövizini en önde üç köylü taşıyacaktı. Sonra bayraklar gelecekti. «Beylere yüzbinler, hani bana kredi?» «Ben övey evlât mıyım?» «O topraklar benimdi, şimdi değil, neden?» Dövizleri hep köylüler tutacaklardı. Sonra bayraklar... Bayrakları da kızlı oğlanlı yüksek öğrenim gençliği taşıyacaktı. «Ben ne zaman efendi olacağım?» «Köylü köle midir?» «Köylüyle alay mı ediliyor?» Bunlar da bayrakların arasında gösterilecekti. Önce, elinde başak ve kılıç tutan anıta çiçek konacaktı. Sonra Alâaddin'in oradan, Mevlâna türbesinin önünden ayrı kollar halinde yürünecek, Hükümet Konağı'nın yanındaki alanda toplanılacaktı. Alanda konuşmalar yapılacaktı ve bitecekti.

Vali yardımcısı, Mevlâna türbesi yönünden gelişi uygun bulmadı. «Çarşı içinde sokaklar dar, esnafın işi aksayabilir. Amacınız yürüyüş değil mi? Çiçeğinizi çelenginizi koyduktan sonra, Lisenin ve Kız Enstitüsünün önünden yürüyün, Orduevi önünden geçerek, Alâaddin'i dolanıp Konağın yanına gelin. Konuşun ve bitirin...» Mantıklı mantıklı anlattı, gençler razı oldular. Hazırlıklarını buna göre yapıyorlardı.

Gazete yazıp sesbüyültenli otomobil dolaşınca, vitrinlere kartonlar da konulunca Doktor Hıfzı fırlayıp kalktı yerinden:

«Rezilliğin daniskası artık! Bu miting yapılmayacak! Engel olacağız!» Telefon etti Dr. Zihni'ye, Hüsnü Şifa'ya, sonra Vali'ye, Vali yardımcısına. «Meydanı boş sanıyorlar? Biz de bu memleketin evlâdıyız! Mutlaka engel olacağız!..»

Akşam oldu Tarım Bakanını buldu: «Görevini yapmıyor Vali! Komünistlere güzergâh gösteriyor. Gençler birer maşa. Asıl başı ezilecekler kim biliyor musunuz? Öğretmenler Derneğini yönetenler. Büyük olaylar çıkabilir Bakanım! Halk galeyan halinde. Ve zaptetmek zor. Mitingin iptali lâzımdır, haber veriyorum...»

«Ben Vali'yle konuşur, sizi ararım Doktor!»

Telefon telleri inledi durdu bütün gece. Bir kıran türküsü gibi uzayıp gidiyordu teller ovada. «Ama nasıl olur Sayın Bakanım? Anayasal bir haktır ve esasen izne bağlı bile değildir! Menetmek olamaz. Ben gene de bir çare düşüneyim. Konuşayım gençlerle. Akıllı çocuklara benziyorlar, her halde beni kırmazlar...»

Sonra İçişleri Bakanını buluyor Dr. Hıfzı: «Lütfen efendim, lütfen Vali Beye emir verin, tedbir alsın, yoksa kan gövdeyi götürür! Az önce Terziler Derneği Başkanıyla konuştum, 'Terzileri yatıştırmak zor!' dedi. Yağlı Boya ve Badanacılar Derneği Yönetim Kurulu da toplantı halinde. Emin olun bu galeyanı yatıştırmak zorlaşacak, hatta mümkün olmayacak!..»

Öksürüyordu İçişleri Bakanı: «Güvenirim size Hıfzı Bey. Arkadaşlarınıza çekidüzen verin. Milletin yüce menfaatlerine ve kutsal duygularına aykırı davrananlara karşı kamuoyunun asil tepkilerini takdir ediyorum. Siz tecrübeli bir arkadaşsınız Hıfzı Bey. Millî duyguların galeyanı doğru olarak kanalize edilmelidir. Rica ederim, vurun ama öldürmeyin!..»

Dr. Hıfzı'yı Tarım Bakanı arıyordu sonra: «İçişleri Bakanıyla konuştum. Vali'ye gerekli uyarı yapılmıştır. Kamuoyunun hassasiyetini anlıyoruz. Ama fazla taşkınlık olmasın. Bakanın size söylediklerini lütfen iyi değerlendirin. Her şey yasa sınırları içinde kalmalıdır. Gerekirse biz de geliriz. Şeker

Fabrikasında işimiz var zaten. Kantarma'daki çalışmaları da görmek istiyorum...»

İnleyip duruyordu telefon telleri ve kimsenin haberi yoktu gecenin olanaklarından. Geceler ıssız ve biraz da ayazdı bozkırın yüzünde. Otlar uyuyordu. Yerüstü suları, eski göller, yaşlı çaylar uyuyordu. Yollar ıssızdı. Çocuklar uyuyordu. Sadırlar Mahallesi, Şıh Sadrettin, Şıh Sadık, Beyhekim, Karaciğan, Topraklık, Yavrudurna mahalleleri uyuyordu. Beşiğe kalkmış analar vardı, emziriyorlardı. Gençler uyuyorlardı. Öğretmenler geç yatmışlar, uyuyorlardı. Çok, çooook eski bir alışkanlıktı uyku. Sular uyuyordu...

Dr. Hıfzı uyumuyordu. Elinde rehber, bir onu çeviriyor, bir bunu. Geç kalmış bir fısıltı gibi ondan ona, ötekine atlıyordu: «Vali silik herifin teki: Anlamıyor hassasiyetimizi. İçişleri Bakanına, Tarım Bakanına açtım. Uyanıklığımızı takdir ediyorlar. 'Belki biz de geleceğiz aynı gün, Şeker Fabrikasında işimiz var, iyi bir şey olsun yapacağınız...' Eeeee şimdi çıkar gelirse, biz de bunu bastırmazsak ayıp değil mi kardeşim? Bak gece yarısı uyardım seni, demedi deme. Sabah kalkar kalkmaz ilk işin bunun tedbirlerini almak olacak. Topla arkadaşlarını, konuş. Şuna bak, tâ Ankara'daki Bakan anlıyor, buradaki Vali anlamıyor! Çok sayıda üye ile çıkmalısınız meydana. Bir yandan da kendi aramızda toplanmamız gerekiyor. Ticaret ve Sanayi Odası salonunda 11.00'de buluşuruz. Evet Evet tam on birde. Sen de bazı arkadaşlara telefon et. Kalkar kalkmaz et. Hepsine ben yetişemem...»

Tan atmadan, şafak sökmeden, 18 dernek başkanının evini çevirdi. On sekiziyle de görüştü. Üç başkanın telefonu yoktu, onlara da telefonu olanlarla haber gönderdi. Tan atmadan, şafak sökmeden, «Köylünün Sesini Duyurma Mitingi»ni engellemenin önemini anlattı, benimsetti derneklerin uykudaki başkanlarına. Doktor Hıfzı hiç uyumuyordu.

Ve uyumadan etti sabahı. Sabahleyin bir duş aldı ılık. Sakalını sabunlayıp tıraş oldu. Kahvaltı yaptı. Yüzüne kolonya sürdü, kravat bağladı. Çocuklarıyla konuştu kahvaltıda. Karısının hatırını sordu. Sonra pabuçlarını bağladı, çıktı sokağa.

Otomobiline atlayıp Memleket Hastanesine gitti önce. Saat 7.45. İşine gücüne baktı biraz. Hastaları dolaştı. Sonra oraya buraya telefonlar etti. Sonra başhekime gitti 10.00'a doğru. «Biraz işlerim var, Vali'yi görecem, müsade!» Başhekimin sandalyesi sallanıp duruyordu. Hıfzı Beyi idare etmesi gereğini anlayalı çok olmuştu. «Ooooo tabiî! Tabiî gidebilirsin Hıfzı'cığım! Tabiî, güle güle... Başarılar dilerim kardeşim!..»

Toplantının Ticaret ve Sanayi Odası salonunda yapılmasına «Fahrettin abi» razı olmamış. Esnaf Dernekleri Birliği'ne yürüdü. 10.30'da oradaydı. Bakanlar birer ikişer geliyorlardı. Birlik Başkanı Necmi Bey de gelmişti. Gelenleri karşılıyordu.

Kunduracılar Derneği Başkanı, Terziler Derneği Başkanı, Bakkallar Derneği Başkanı, Yorgancılar Derneği Başkanı, Fotoğrafçılar Derneği Başkanı, Mahrukatçılar Derneği Başkanı geldiler. Gelenlerle teker teker el sıkıştı kalkıp. Hal hatır sordu. Ama açmadı konuyu.

Yağlı Boya ve Badanacılar Derneği Başkanı, Şoförler Derneği Başkanı, Demirciler Derneği Başkanı, Umum Otomobilciler ve Nakliyeciler Derneği Başkanı, Uncular ve Kepekçiler Derneği Başkanı, Seyyar Satıcılar Derneği Başkanı, İlim Yayma Cemiyeti Başkanı, İmam-Hatip Mezunları Cemiyeti Başkanı, Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı, Faytoncular Derneği Başkanı, Din Görevlileri Derneği Başkanı, Genç İdealistler Derneği Başkanı... geldiler.

Gelenlerle teker teker tokalaştı, hal hatır sordu. Sonra, «ev sahibi dernek başkanı» olarak toplantıyı yönetmesi için Necmi Beye ricada bulundu. Necmi Bey, kürsünün önündeki masaya geçti. Kapılar kapandı. Sunuş konuşmasını yapmak üzere Dr. Hıfzı'yı kürsüye çağırdı.

Dr. Hıfzı, şehir ve il dahilinde alıp yürüyen komünist tahrikleri ve bunların birleştiği hedefleri açıkladı. Komünizmle Mücadele Derneği Başkanı sıfatıyla buna kayıtsız kalamayacağını, aynı şekilde buna kayıtsız kalması mümkün olmayan vatansever ve milliyetçi dernek ve birlik yöneticileriyle ilişki kurarak, ortak tedbirler düşünmek amacıyla bu toplantıyı düzenlediğini, Ankara'yla yaptığı konuşmaları, Valiyle, Vali yar-

dımcısıyla olan telefonlarını özetledi. «Yapılmak istenen 'Köylünün Sesini Duyurma Mitingi'nin asıl amaç ve niteliğinin neler olduğunda kimsenin kuşkusu yoktur.» Ama onu da bir kere özetlemekte yarar gördüğünü söyledi. Sonra alınabilecek ortak tedbirlerin saptanması için görüşme açılmasını önerip yerine oturdu. Bu kadar olgun, açık ve az konuştu! Başkan öneriyi oyladı. Görüşme açıldı. Dr. Hıfzı görüşlerini en sonra açıklamayı uygun buldu. Dernek başkanları, komünizm tehlikesinin gittikçe azgınlaştığında birleşiyorlardı. Ne demek köylünün sesini duyurmak? Evet, yapılacak mitinge engel olmak gerekiyordu. Bunu da kabul ediyorlardı. Ancak neler yapılabileceğini somut olarak koyan yoktu. Sabırla dinliyordu Dr. Hıfzı.

Motosiklet Sürücüleri Derneği Başkanı Ali, öksürerek kalktı: «Yapsınlar mitinglerini, ardından bir de biz yapalım, görsünler miting nasıl oluyor! Dökeriz bütün esnafı, çırağı, çocuğu, yoksul mahallelerin halkını, görürler miting nasıl oluyor! Caddeler, meydanlar adam almaz... Ellerimizi de havaya galdırıp galdırıp atarız naramızı...»

Esnaf Dernekleri Birliği Başkanı Necmi Bey oturttu Ali'yi: «Herifler zehirlerini kusacaklar kusacaklar, o pisliğin üstüne miting yapacaksın. Asıl mesele onları konuşturmamak, kusturmamak zehirlerini! İşin inceliği burada, arkadaşlarımızdan buna göre teklif getirmelerini rica ediyorum...»

Şekerciler Derneği Başkanı Tevfik kalktı: «Gine esnafı, çırağı, hem de bütün mahallelerin halkını toplayıp çıkmalıyız karşılarına. Kamyonları, faytonları felân da cem edip kapamalıyız yollarını. Vede gücümüzü göstererek mani olmalıyız mitinglerine. Eğerkine bizimkilere daklaşacak felân olurlarsa o zaman biz de onlara daklaşmalıyız. Allah ya onlara vermeli, ya bize!»

Necmi Bey kesti Tevfik'in de sözünü: «Evet bu fikir biraz makul. Ama tesadüfe çok yer bırakıyor. Allah ya onlara vermeli, ya bize demek, işleri yarı yarıya tesadüfe bırakmak demektir. Biz ciddî olarak hazırlanmalı, çıkacaksak ondan sonra çıkmalıyız karşılarına. Benim görüşüm de budur. Bilmiyorum Hıfzı abimiz ne düşünürler bu hususta? İşin esası kendilerini

ilgilendirir. Biz vatansever guruluşların başkanları olarak kendilerini desteklemekle mükellefiz. Görüşlerini açıklamak üzere abimizi kürsüye davet ediyorum...»

Düzeltti kravatını falan. Boğazını da kazıyıp kalktı:

«Bendeniz... Ali Bey kardeşimizle Necmi Beyin muhterem fikirlerini tevhid etmek istiyorum. Sanıyorum en makul yol, ikisinin söylediklerinin muhassalasından geçiyor. Şöyle ki, burada temsilcileri hazır bulunan dernek, guruluş ve birliklerimiz, bütün üyelerine ilân ve tamim edip, hepsinin miting günü bir nizam içerisinde cadde ve alanlara çıkmalarını, yani düzenleyeceğimiz bir 'karşı miting'e katılmalarını temin etmeli. Mahallelerdeki halkı da haberdar ederek, onların da gelmelerini sağlamalıyız. Tabiî bu kâfi değildir. Aramızda kuracağımız bir komite, 'karşı miting' ve engelleme cümlesinden sayılacak ve ayrıca orada doğacak duruma göre davranış şekillerini tanzim etmeli. Bunları esaslı notlar halinde dernek başkanlarımıza bir gün önceden vermelidir. Komünizmle Mücadele Cemiyeti'nin bütçesi iyidir. Bütün halkın ve özellikle çırakların 'karşı miting'e iştirak edebilmeleri için kendilerine birer yövmiye miktarında, hatta büyüklere 20'şer, küçüklere 10'ar lira olmak üzere bahşiş de verebiliriz...»

Necmi Bey bir ekleme yaptı: «Ekipler teşkil etmeli değil mi efendim? Ekipbaşılığı yapacak olanlara da 40'ar, yada 50'şer vermeli!..»

«Benim teklifim şudur efendim!» Konuşmasını sürdürdü Dr. Hıfzı. «Eğer bu fikir benimsenirse, bir komite seçeriz. Komite, kime ne görev verileceğini ve ücret değil ama sembolik bir... bahşiş diyelim ona... kaçar lira takdir edileceğini kararlaştırmalıdır. Tabiî, seçeceğimiz komiteyi tam yetkili kılmak lâzım. Çünkü önümüzde fazla zaman yoktur. Bunun için vilâyetle temas gerekebilir, komiteye tam yetki vermek her bakımdan iyi olacaktır...»

«Anlaşıldı... anlaşıldı!» Konuyu toparladı Necmi Bey. Sonra öksürdü: «Oylamaya geçiyorum efendim. Komünistlerin mitingini engellemek için fiilî çareler uygulamak teklif ediliyor...

kabul edenler, etmeyenler... edilmiştir efendim! Karşı miting için, mensuplarımızın ve yoksul mahalle sakinlerinin iştirakinin sağlanması teklif ediliyor efendim... kabul edenler, etmeyenler... edilmiştir efendim! Bu işleri organize etmek için bir komite kurulması teklif ediliyor efendim, pardon, kaç kişilik olsun bu komite abimiz?»

«Beş kişi yeter efendim!»

«Beş kişilik bir komite... kabul edenler, etmeyenler... oybirliğiyle kabul edilmiştir efendim! Şimdi de komiteye girecek isimleri rica ediyorum efendim!»

«Hıfzı abimiz!»

«Biii... başka?»

«Tevfik Bey kardeşimiz!»

«İkiii... başka?»

«Mükremin Bey kardeşimiz!»

«Üüüç... başka?»

«Fahrettin Bey abimiz!»

Fahrettin Bey kalktı: «İstinkâf ediyorum, özür dilerim!»

«İstinkâf ediyorlar... başka?»

«Faruk Bey kardeşimiz!»

«Döööort... bir tane daha?»

«Ahmet Peker kardeşimiz!»

«Beeeeş... fazla namzet gerekli mi?»

«Hayır hayır hayır...»

«Öyleyse bu beş kardeşimizi oylarınıza sunuyorum... Kabul edenler, etmeyenler... oybirliğiyle kabul edilmiştir efendim... Komitemiz kurulmuştur, başkanlarını kendi aralarından seçebilirler, toplantıyı kapatıyorum, efendim!»

Hemen kolunu kaldırdı Dr. Hıfzı. Söz alıp, seçilenler adına teşekkür etti. «Yardımlarınızla bu görevi yüce milletimize ve sizlere lâyık bir şekilde bitireceğimizden eminim. Akşama, düşündüğümüz tedbirleri yazılı olarak dükkânlarınıza yollayacağız...»

Kalktılar. Seçilenler bir köşeye toplanıp Hıfzı Beyi komite başkanı olarak görevlendirdiler. Bu da bitti. Yemek saati geliyordu. Komite, Dr. Hıfzı'nın arabasına dolup Meram'a yollan-

dı. Yemekleri orada yiyecekler, tedbirleri orada sıralayacaklardı.

Nitekim öyle oldu. Tedbirleri daha masadayken kâğıt üzerine geçirdi Hıfzı Bey. Sonra şehre geldiler hızla. Birliğin bürosunda çoğaltarak dağıttırdılar odacıyla. Karanlık çökmeden başkanlar kâğıtları alıp okudular. Akşam yönetim kurullarını topladılar. İşbölümü yaptılar. Gerçekten etkili ve mantıklı tedbirler düşünmüşlerdi. Ertesi gün cumartesiydi. Sabaha kadar uyumayacaklar, her hazırlığı yapacaklardı. Ağızlarını da sıkı tutacaklardı. «Az lâf, çok iş!» ilkesine göre çalışacaklardı. Hele karşı tarafın duyup işiteceği boşboğazlıklardan temelli kaçınacaklardı.

44

DEVLETİN NE OLDUĞU

Şekerciler Derneği Başkanı Tevfik, saat 9.30'da, 24 dernek adına komitenin hazırladığı ortak imzalı bir dilekçeyi Vali'ye götürdü. Ama Vali yerinde yoktu. Geceleyin telgraf almış, İstanbul'a gitmiş. Kız kardeşi rahatsızmış. Çaresiz olarak Vali yardımcısı Mustafa Kozacı'nın kapısını çaldı Tevfik.

Vali yardımcısı, Özel Kalem Müdürüyle beraberdi. Elindeki işi bırakıp Şekerciler Derneği Başkanını dinledi.

«Biz, dilekçemizde yazılı 24 dernek ve kuruluş, pazar günü yapılacak komünist mitinginin durdurulmasını talep ediyoruz. Yetkili komite olarak dilekçemizi makamınıza sunuyoruz. Şehir kaynamaktadır. Miting durdurulmadığı takdirde doğacak olaylardan sorumlu değiliz. Bunu arza geldim efendim. Arkadaşlarım beni memur ettiler.»

Vali yardımcısı, dilekçedeki imzalara baktı. Derneklerin adlarına baktı. «Hıfzı Bey nerede şimdi?» Sordu.

«Hıfzı Bey hastanede. İşinin başında!»

«Ne zaman hazırlandı bu dilekçe?»

«Dün akşam efendim, müracaatlar çoğaldığı için...»

«Peki... aldım dilekçenizi, gereğini düşünürüm!»

Şekerciler Derneği Başkanı, dilekçenin bir eşini daha koydu Vali yardımcısının önüne: «Lütfen, aslını aldığınıza dair bunu imzalayın efendim!»

«Niçin bu? Buna ne gerek var?»

«Görevimi yerine getirdiğimi arkadaşlarımıza göstermek için. Dilekçemizi de sunmuş bulunduğuma göre!»

«Pekiii!» İmzaladı dilekçenin eşini yardımcı.

Başıyla selâmlayıp çıktı Tevfik.

Vali Yardımcısı, Özel Kalem Müdürüne baktı:

«Ne demek istiyor bunlar?»

Özel Kalem Müdürü dilekçeyi inceledi:

«Olay çıkaracaklar!..»

«Blöf falan mıdır?»

«Kararlı görünüyorlar...»

«Ama miting Anayasal bir haktır?»

«Parti adamları efendim! Ankara destekliyor kendilerini!»

«Yanlış ama! Basit bir miting için fazla telâş!»

«Belki gövde göstermek de istiyorlar...»

Vali Yardımcısı, Emniyet Müdürünü buldu:

«Hikmet Bey, sizi buraya rica ediyorum.»

On dakika sonra Emniyet Müdürü geldi.

Dilekçeyi uzattı Vali Yardımcısı:

«Şuna bir bakın da fikrinizi söyleyin!»

Hikmet Bey dilekçeyi alıp inceledi:

«Olay çıkarmak istiyorlar...»

«Blöf falan olmasın?»

«Değildir, yapabilirler. Bütün esnaf derneklerini etkilerinde bulunduruyorlar. Halk Bankası Partinin güdümüne girdi. Öte yandan hayat pahalılığı dolayısıyle işler de kesik biraz. Mevcut bunalımı antikomünist yöne kanalize edebilirler. Parti de arkalarında olunca...»

Vali Yardımcısı düşündü: «Bak seeen!..»

«Vahim olaylar çıkabilir sonuçta...»

«Tedbir alamaz mıyız, önleyemez miyiz?»

«Alırız, önleriz... ama bu da onların lehine sonuçlanır. İstismar ederler. Beşini onunu tutuklamak gerekse, Ankara'yı ve şehri ayağa kaldırırlar. Aradıkları ortam mevcut görünüyor...»

«Böyle düşünüyorsunuz?»

«Mamafih bir tetkik ettireyim. Birkaç memur çıkartıp havayı yoklatayım. İki saatte sonucu getiririm efendim!..»

Yardımcı, dilekçeyi Emniyet'e havale edip imzaladı.

Çıktı Hikmet Bey. Makamına geldi. Birinci Şube Müdürünü ve yardımcısını çağırdı odasına. Tahir Beyle Komiser Yusuf çıkıp geldiler. Dilekçeyi ellerine verdi Müdür: «Şunu bir okuyun, konuşalım...» Sigara yakıp beklemeye başladı. Memleket Hastanesi Başhekimini aramayı düşündü, vazgeçti.

Tahir Beyle Komiser Yusuf bakıyorlardı.

«Ne diyorsunuz?»

Tahir Bey: «Klasik Amerikan metotları...»

«Yapabilirler mi dersiniz?»

«Bakarsınız yaparlar... paraları bol bu sıra!»

«İki üç memur görevlendirin. Ortalığı bir yoklasınlar. Bir de ne gibi hazırlıklar var, araştırın. Bununla kendiniz ilgilenin. Vali Yardımcısı bilgi istiyor. Bir saate kadar gelebilirseniz iyi olur...»

Birinci Şube Müdürüyle Komiser çıktı.

Telefonu önüne çekti Hikmet Bey. Çevirdi: «Alooo! Fahrettin Bey? Ben Emniyet Müdürü Hikmet... Yoklar mı? Çabuk bulun, beni arasın...» Kapattı telefonu. Derin derin çekti sigarasını. Beş dakika sonra telefon çaldı.

«Haa evet sizi aradım Fahrettin Bey! Makama bir dilekçe geldi. Ticaret ve Sanayi Odası'nın da adı var... İmza değil değil, sadece adı var. Bir komite olarak veriyorlar. Nooluyor, pazar günü birtakım olaylar mı çıkacak?» Dinledi karşısındakini. Dinledi, sordu:

«Komünist mitingini nereden çıkarıyorsunuz?»

Hım hımmm etti, dinledi Emniyet Müdürü.

«Öğretmenlerin ve işçilerin desteklediği kesin mi?»

Dinledi, hım hımmm etti.

«Sloganları da komünist sloganları demek?»

Dinledi, hım hımmm etti.

«Bütün Türkiye'de ortak sloganlar diyorsunuz?»

Dinledi, hım hımmm etti.

«Lenin'in işçi köylü ve aydın ittifakı ha?»

Dinledi, hım hımmm etti.

«Ama Anayasa maddesi var ortada, Gösteri Kanunu var?»

Dinledi, başını salladı, kaşlarını oynattı.

«Hıfzı Beyden mi doğdu bu fikir?» Gözünü kırptı.

«Siz de aynı fikirdesiniz, ortak fikriniz...»

Dinledi, hım hımmm etti.

«Peki Fahrettin Bey, teşekkür ederim, güle güle... Gerekirse ararım gene zatıâlinizi... teşekkür ederim... efendim!»

Çıtt ederek kapattı telefonu, çevirdi gene:

«Öğretmenler Derneği Başkanını bulun bana. Okuldadır belki, oradan konuşabilirim...» Kapattı telefonu, bekledi.

Birkaç dakika sonra çaldı telefon.

«Alooo! Veli Beeey? Derste misiniz? Ne zaman çıkıyorsunuz? On ikiye on kala çıkıyorsunuz. Peki Veli Bey, Başöğretmeni verin bana... Alooo? Şerafettin Beey? Sayın Hocam, mümkünse, Veli Bey'in dersini doldursanız da, kendisi buraya kadar bir gelse. Çok memnun olurum, çok teşekkür ederim. Çok teşekkür ederim... Hocam!» Kapattı telefonu.

On beş dakika sonra Öğretmenler Derneği Başkanı geldi. Emniyet Müdürü kalkıp karşıladı öğretmeni. Elini sıkıp yer gösterdi. Şekerciler Derneği Başkanının getirdiği dilekçeyi uzattı önüne. «Bunu bir görün bakalım...»

Veli Çeliköz dilekçeyi okudu:

«Kaba kuvvet gösterecekler!..»

«Öyle mi düşünüyorsunuz?»

«Gayet açık efendim!»

«Sizin ilginiz var mı bu mitingle?»

«Gençlerin yapacağı mitingle mi?»

«Evet?»

«Bizim ilgimiz, sadece destekliyoruz. Dernek olarak bir karar almadık, ama öğretmenlerin çoğunluğu katılır sanıyorum...»

«Arkada sizin dernek var diyorlar?»

«Nasıl?»

«Mitingi düzenleyen sizsiniz, gençler kılıf!»

«Hayır! İstesek kendi adımıza, kendimiz düzenleriz. Yasalar açık! Bunu gençler düzenliyorlar. Fikir onların, girişim onların... biz de beğeniyoruz. Özgürlük var...sa memlekette, pekâlâ beğenebiliriz!»

«Bazı nahoş olayların çıkmasından çekiniyoruz.»

«Devletin kolu uzun, tedbir almak lâzım!»

«Almaya alırız da, sonuçta gene kârlı çıkabilirler. Beş on kişi tutuklansa yarın, Ankara'yı ayağa kaldırırlar. Partileri iktidarda, biliyorsunuz...»

«Orası sizin takdir edeceğiniz bir iş efendim.»

«Bize yardımcı olmaz mısınız?»

«Ne hususta?»

«Gençler yapmasalar bu mitingi, vazgeçseler?»

«Doğru olur mu bu?»

«Sanırım en doğrusu bu olur!»

«Ama zorbalık bu? Birkaç zorbanın gözdağıyla Anayasal bir hakkın kullanılması geri kalıyor demek? O zaman biz haklı olarak, memlekette yasaların değil, bunların egemen olduğunu bu örnekle de anlamış oluruz...»

«Zaten anlamıyor musunuz Hocam?»

«Bunun ne kadar acı bir durum olduğunu siz benden daha iyi takdir edecek durumdasınız...»

«Teşekkür ederim Hocam. Gidebilirsiniz. Konuştuklarımız aramızda kalırsa memnun olurum...»

Güldü Veli Çeliköz: «Kalmaya kalır da... yalnız, arkadaşlarım sorarlar, gerçeği söylemezsem kuşkulanırlar benden. Bir dernek başkanıyım, kimseyle saklı konuşmalarım olamaz. Takdir etmenizi rica ederim.»

Emniyet Müdürü Veli Çeliköz'ü geçirdi:

«Haklısınız, güle güle Veli Bey!»

Bir saat sonra Birinci Şube Müdürüyle Komiser geldiler.

«Bazı hazırlıklar var, görülüyor Müdür Bey!»

«Özeti?»

«Esnaf arasında para dağıtılıyor. Çıraklara 10'ar, kalfalara 20'şer... Gruplar meydana getiriliyor. Mahalle aralarında da adamlar dolaşıyor. 'Komünistler toplanıp camileri bombalayacakmış, pazar günü herkes Gonağın önüne toplanıp bunları önleyecek!..' Birkaç kişiyi tutup getirmemiz mümkündü. Fakat yanlış olur diye tereddüt ettik. Emir verirseniz çaresine bakarız...»

Düşündü Emniyet Müdürü, hım hımın etti. «Tutup getirmediğiniz iyi olmuş. Ortalığı hemencecik velveleye vermiş olurduk...» Düşündü gene, hım hımın etti. «Bu para dağıtma işi yaygın mı? Yoksa birkaç tane mi gördünüz?»

«Çok efendim, çarşı kaynıyor!..»

«Hemen şimdi memur çıkarın, bütün çarşıda ve mahallelerde izleme yapsınlar. İlgilileri isim isim saptasınlar. Siyasî şu-

benin bütün memurlarına işbaşı yaptırın. Büyük küçük her ilgili saptanacak!..»

Tahir Bey'le, Yusuf Bey selâmlayıp çıktılar.

Emniyet Müdürü, Vali Yardımcısını aradı telefonla. «Efendim, meşgul değilseniz, rahatsız edeceğim!.. Biraz bilgi toplamış durumdayız...» Dinledi, hım hımın etti. «Teşekkür ederim, geliyorum efendim...»

Yarım saat sonra Vali Yardımcısı, İçişleri Bakanlığı müsteşarıyla konuştu. Arzetti şehirdeki durumu. Müsteşar dinledi. Sonra, «Malumatım yoktu. Bakan Beye arzederim. Bir direktifi olursa sizi ararım. Elinizdeki kanunla göre hareket edin. Şimdilik söyleyeceğim bundan ibaret!..» Kapattı telefonu.

Teller, ofisten ofise, bürodan büroya, dükkândan dükkâna, yazıhaneden yazıhaneye, otelden bankaya, bankadan partiye yapılan konuşmalarla, bazen de şehirlerarası kanalların yüküyle inleyip duruyordu. Teller kaldırıyordu bunca yükü, bunca küfü. Adamlar hırsla, öfkeyle, kinle, kurnazlıkla, daha çok vurmak, daha çok güçlenmek istiyorlar, sıkıştırıyorlar, rica ediyorlar, özür diliyorlar, bazen de sövüyorlardı. Teller kopmuyordu. Koparsa PTT işçileri ve hatbakıcıları koşup bağlıyorlardı. Teller, okumuşların, varsılların evlerine, bürolarına, ofislerine, dükkânlarına, yazıhanelerine, muayenehanelerine bağlıydı. Teller iki dakikanın içinde birbirinin yanına getiriyordu koşulmaz, ulaşılmazları.

Vali yardımcısı yemeğe ayrılmadan Ankara aradı. Müsteşardı telefonun ucunda. «Sayın Bakanıma arzettim. Yetkilerinizi kullanmanızın gayet tabiî olduğunu, ancak sızlanmalara yol açacak girişimlerden kaçınılmasını rica ediyorlar. Doğacak olayları mümkün mertebe suhuletle önlerseniz memnun kalacaklar. Zecri tedbir istemiyorlar. Hele siyasî polemiklere yol açılmasını hiç istemiyorlar. Muhalefet konuyu istismar edebilir, son derece dikkatli olmanızı arzu buyuruyorlar. Pazar günü Tarım Bakanı Beyefendi gelecekler. Belki onunla birlikte Sayın Bakanım da gelebilir. Böyle bir ihtimalden haberiniz olsun. Haydi kardeşim, başarılar dilerim, bir ihtiyacınız olursa arayın beni. Akşama kadar burada olacağım...»

Özel Kalem Müdürü yoktu. Odasında yalnızdı Mustafa Kozacı. «Eeee, haydi bakalım Mustafa, nasıl çıkacaksan çık içinden! Ve tut nasıl tutacaksan bu iki ucu boklu değneği!..» Kalktı, gezinmeye başladı odanın içinde. Valininki kadar değildi ama gene de genişti odası. Gezinip adımlamaya başladı. «Çık nasıl çıkacaksan!..»

İstanbul'daki Üniversitede bir kızı vardı. Bir kızıyla bir oğlu da lisede okuyorlardı. Emekliliğine çoktu daha. Politikada gözü yoktu. Gözü olsa şansı yoktu. «Çık bakalım Mustafa!..»

Öğleyin çıktı odasından. Usulca indi merdivenlerden. Arabaya binip çarşı içinden geçerek şehri dolaştı. Sonra evine vardı. Bir saat sonra gelmesini istedi şoförün. Sinirleri gerildiği zaman vücudu dökülürdü. Varır varmaz çöktü koltuğa.

Karısı geldi başucuna:

«Yemek hazır efendi!..»

Üniversitede okuyan kızı geldi: «Nasılsınız babacım?» Eğilip öptü bir de. Derken ötekiler koşuştular. Hatır sordular, öptüler.

«Bu dönemde memurluk zoooorrrr!..» Geçirdi içinden.

Baktı karısına: «Ne yiyeceğiz?»

«Allah ne verdiyse onu, efendi!»

«Getirin madem Allah ne verdiyse?»

Kalkıp elini yüzünü yıkadı. Su çarptı alnına. Ağzını falan çalkadı. «Vali Bey de çekip gitti İstanbul'a, kaldı işler üstüne, haydi çık bakalım!..» Böyle zamanda sigarayı artırıyordu. Ağzını bir daha çalkadı. Acılığı gitmiyordu. Havluyu alıp kurulandı. «Nasıl çıkacaksan...» Çıktı lavabodan.

«Canın sıkkın görünüyor efendi?»

«Efendi efendi...» der dururdu, Bursalıydı eşi.

«Sıkkın biraz... gerçekten... sıkkın!»

«Sıkı can iyidir be baba, kolay kolay çıkmaz!»

Küçük oğluna bakıp güldü. Yeni öğrendiği bir şakaydı her halde.

«Vali Bey çekip gitti, güya kız kardeşi hastaymış! Kaldım bir sürü belânın içinde. Bazen gönül diyor, 'Bırak valiliklerini, kaymakamlıklarını, bas istifayı!..' Çekip duracağına...»

«Peki ne yapacaksın bırakırsan?»

«Eller ne yapıyorsa onu...»

«Eller sürünüyor efendi! Çocuklarımız var...»

«Üzülme babacım! Neresi inceyse oradan kopsun! Zaten bunlar ne kadar daha götürebilirler bu işleri! Öyle bir uyanma varmış ki halkta!..»

Bakıp güldü kızının saflığına.

Telefon çaldı. Kalkmak istemiyordu. Karısı telefonu yanına getirdi. «Buyrun, buyrun Hikmet Bey, gelin, buraya gelin.. burada konuşalım kardeşim! Yemekteyiz, daha yeni oturduk, buyrun kardeşim...»

Kapattı telefonu, eğildi yemeğinin üstüne.

«Emniyet Müdürü mü, yemeğe mi gelecek?»

İşitti ama başka bir şey vardı kafasında.

«Yemeğe gelecekse bekleyelim diyecektim?»

«Yoo, yemeğe değil, iş konuşacağız, açsa yer...»

«Nedir mesele? Canın neye sıkkın?»

«Solcular miting yapacak, sağcılar saldırı düzenliyor!»

«Amaaan, bu sağcılarla bu solculardan bıktık! Kim çıkardı bunları şu güzel memleketin başına?» Ellerini silkeledi karısı.

Beş dakika sonra Emniyet Müdürü geldi:

«Havadisler kötüleşiyor Beyefendi!»

«Vali Bey onun için mi çekip gitti İstanbul'a?» Durdu. Müdüre güvenebilir miydi acaba? Çeker söyler miydi gelince? «Yani insanın aklına her şey geliyor!..»

«Şekerci Tevfik, Terzi Mükremin, Foturafçı Ali Kalfa, birtakım komiteler, gruplar falan kuruyorlar. Umum Otomobilciler ve Nakliyeciler Derneği, ne kadar kamyon varsa köylere seferber ediyor. Hiç haberimiz yok, dün camilerde de antikomünist konuşmalar yapılmış...»

«Yemek yemiş miydiniz?»

«Ne gezer efendim, koşturmaktan?..»

Yer gösterdi yanından, karısına işaret etti.

Oturdu Emniyet Müdürü: «Hem de ölüyorum açlıktan...»

Çırpındı karısı: «Buyrun Hikmet Bey! «Pek bir şeyimiz de

yok, ama Allah ne verdiyse doyurabilirim sizi...» Koşup tabak, çatal, kaşık getirdi. Sebze çorbası vardı, ondan koydu.

«Jandarma Alay Komutanını çağırıp bir toplantı yapalım birazdan. Hep birlikte bir daha görüşelim durumu. Savcı Beyi de çağırtalım...»

«Meseleyi büyük almanın da sakıncaları var biliyor musunuz?»

«Benim de belimi büken bu ya! Değilse bir halt edemezler! Blöf bile sayılmaz yaptıkları. Ama dokunsan ciyak ciyak ötecekler. Ankara da hemen ayağa kalkacak. Belimi büken bu! Ankara, Ankara olsa...»

«Salatadan buyrun, kusura bakmayın...»

«Valla efendim, buyurduğunuz haklı galiba?»

«Ne gibi... hangisi?

«Vali Beyin çekip gitmesi...»

«İlk anda o geldi aklıma...»

«Bir kız kardeşi olduğunu bile bilmiyordum?»

«Var yok, çekip gitti ya!»

«Acaba daha karışık tertipler mi var Vali Bey haberli çoğundan?» Durup düşündü Emniyet Müdürü. «Acaba Dr. Zihni'yi, Torunoğlu'nu falan çağırıp konuşsak mı kendileriyle?»

«Varsa bile...» Acıyla burkuldu Mustafa Kozacı'nın yüzü. «Varsa bile, onlar arka planda dururlar, belli bile etmezler kendilerini... Bilgileri varsa da söylemezler...»

«Faydası olmaz mı konuşmamızın?»

«Verilmiş bir karar varsa caymazlar...»

«Daha olmazsa rica edilir kendilerinden?»

«Yahu bu ne biçim devlet, olur mu?»

«Ama ucunu vahim sonuçlara vardırmaktansa?»

Durup düşündü Vali yardımcısı: «Eveet...»

«Arabayla gelirken bakındım, tuhaf bir gidiş geliş içinde şehir. Sanki çok şiddetli bir deprem olacak, içlerinden bazıları bunu biliyor. Hani köpekler için bilir derler ya! Ve bazıları... çok müthiş bir yağmur yağacak, fırtına çok eski çınarları sökecek... bunun da farkına varmış, öyle!»

«Haklısınız: Belki sadece Doktor Zihni'yi çağırıp konuşmalıyız, 'Nooluyor, ayıp değil mi?' falan...»

Patlıcan musakka yiyorlardı.

«Salata buyurmuyorsunuz Hikmet Bey?»

«Alıyorum, teşekkür ederim...»

«Hanım nasıl, çocuklarınız nasıl?»

«Valla... gördüğüm yok hanımı, çocukları! Ne gecemiz belli, ne gündüzümüz, koşturup duruyoruz. Sanki madalya takacaklar göğüslerimize!»

«Yemekten sonra bir de beraber dolaşalım şehri. Ondan sonra çağıralım Komutanı, Savcıyı...»

45

VALİNİN YARDIMCISI

Cumartesi olduğu halde Hükümet Konağındaki odalarına geçip oturdular. Komutanı, Savcıyı karşıladılar, uğurladılar. Sonra Dr. Zihni'yi buldurdular, rica ettiler, üçe doğru çıkıp geldi. Dilekçeyi uzattılar ona da, okusun.

Fazla durmadı üzerinde, biliyordu.

«Nedir bu Zihni Bey?»

Sustu Dr. Zihni.

«Tasvip ediyor musunuz bunları? Bırakın şimdi resmiyeti, samimî olarak soruyorum. Bir parti başkanı olarak değil, bir aydın olarak fikrinizi öğrenmek istiyorum?»

İri dudaklarını sarkıttı, bocalamaya başladı Doktor.

«Rica ediyorum... Merak ediyorum fikirlerinizi?»

«Valla Beyefendi! Öyle bir sual tevcih ettiniz ki! Ben şahsen, hayatta katiyyen, yani hayatımda asla şiddet taraflısı değilim efendim! Yalnız bu öğretmenler de çok olmuyorlar mı yani?»

«Öğretmenler değil ki mitingi düzenleyenler!»

Güldü Dr. Zihni: «Bunu sokaktaki çocuk biliyor...»

«Yüksek öğrenim gençliği düzenliyor mitingi!»

«Resmen öyle! Ama arkada kim var?..»

«Yani gençler maşa mı?»

«Tabiî!»

«Olamaz, katiyyen!..»

Emniyet Müdürü girdi araya: «Veli Çeliköz'ü çağırdım, 'İlgimiz yok, ama bazı arkadaşlarımız katılabilirler, yasaya uygun bir mitingtir, ne sakıncası var?' Acı acı soruyor. Sanırım doğru söylüyor...»

«Evet! Acı acı sorar o! Görünüşte haklı! Görünüşte yasaya uygun miting!»

«Esasta da yasaya uygun, inceledik?»

«Belki haklısınız, iyi bilmiyorum...»

«Madem öyle, ne hakla karşı çıkıyor bu beyler? Bir suç işlenirse ortada kanun var, koğuşturma yapılır. Az önce Savcı Beyle konuştuk, o da böyle söylüyor. Daha miting olmamış, suç işlenmemiş, sizin arkadaşlar, sanki kanunların tatbikçisi kendileriymiş gibi, tedbir alıyorlar! Yasal bir mitingi önlemeye çalışıyorlar!..»

«Valla efendim... Malumaliniz, bizim partide birkaç fraksiyon, daima birbiriyle çatışma halindedir. Bu hareket daha ziyade, Hüsnü Şifa ve Doktor Hıfzı kanadından geliyor. Fahrettin'in de bunlarla birlik olduğunu tahmin ederim. Şahsen ben yoğum aralarında. Yalnız demem şu ki, öğretmenler gençleri tahrik etmeseler, böylece bunların eline bahane vermeseler iyi olurdu! Bir kere ele bahane geçirdiler mi, bunları frenlemek zor olur. Şahsen hiç arzu etmem şehrimizde böyle tatsız olaylar olsun ve bulansın siyasî atmosfer, emin olun, hiç arzu etmem...»

«Pekii, biz burada devletin kanunlarını tatbik edersek, jandarmayı silâhlandırıp üzerlerine yürütürsek, ordudan da ayrıca yardım istersek noolur?»

«Valla orası sizin takdir edeceğiniz husus! Ben arzu etmem kimsenin mutazarrır olmasını! Böyle bir yöne gidilirse işler kötü olur tabiî. Birkaç kişinin ölmesi, birkaç kişinin yaralanması, kara bir leke olur şehrimizin alnında. Ayrıca sizler için de iyi olmaz. Malumaliniz, demokrasilerde buna benzer toplum olayları her zaman görülebilir. Şeklen siz çok haklısınız. İki ucu batık bir değnek. Bir yanı Anayasal hakkını kullanacak, öbür yanı da buna karşı olay çıkartmak istiyor...»

«Evet böyle, tam böyle değil mi?»

«Şeklen böyle... ama işin esası?»

«Esası nasıl peki?»

«Hak kullanmak isteyenler suç işlemeye niyetleniyorlar!»

«Yani?»

«Yani işçiyi, köylüyü, aydınları tahrike... tam komünizan bir teşebbüs!»

«Rica ederim, siz bir hukukçu değilsiniz ama kanunları bi-

lirsiniz, daha ortada hiç bir davranış yok, niyetten bahsediyorsunuz, halkı tahrik edeceklerini söylüyorsunuz. Bunun böyle olup olmadığını yargıç ayırdedecek. Bir insanın niyetine göre ceza tasarlanamaz...»

«Ben kanaatimi söylüyorum. Şeklin altındaki gerçeği söylüyorum. Bilmem öğretmenlerin bundan önceki toplantılarından haberdar mısınız? Hükümet komiseri falan da vardı. Söylemediklerini bırakmadılar. Öğretmenlikle ilgisi yok konuştuklarının!..»

«Büyültmeyin rica ederim! Bir dernek toplantısında, mesleğin ve yurdun sorunlarını konuşmuşlar. İlgili arkadaşlar konuşmaları inceledi. Bir suç olsa, gerekli koğuşturma yapılır ve suçlular mahkemeye verilirdi. Siz bundan emin değil misiniz?»

«Beyefendi ben fikrimi arza çalışıyorum, takdir sizin!..»

«Teşekkür ederim, teşekkür ederim... de, bir aydın olarak ve aynı zamanda bir parti başkanı olarak bize yardımcı olmanızı bekliyordum...»

«Peşinen arzedeyim ki, bu teşebbüslerle resmî, gayriresmî, partimizin hiç bir ilgisi yok! Bunu bütün açıklığıyla dikkatinize sunmakta yarar görüyorum. İkinci olarak, benden nasıl bir yardım bekliyorsanız, onu da açıkça belirtin. Gücüm ve yetkim dahilindeyse hay hay, hemen koşayım, yapayım...»

«İkaz edin arkadaşlarınızı, olay çıkarmasınlar!..»

«Yapamam Beyefendi! Bir defa aramızda rekabet var. Parti içindeki fraksiyonlardan bahsediyorum. İkincisi bunların durdurulması için solcu mitingin iptal edilmesi lâzım. Bu yapılmadan nasıl onlara durun, oturun diyebilirim? Parti içindeki prestijim noolur o zaman?»

«Tamam Zihni Bey, anlaşıldı, teşekkür ederim...»

«Bi şey değil, kusura bakmayın rica ederim...»

Geçirdiler Dr. Zihni'yi. Dişlerini gıcırdattı, sövmemek için kendini zor tuttu Mustafa Kozacı. «Al birini, vur ötekine... Söyleyemezmiş, yapamazmış... Şu memleketin partilerini yöneten insanlara bakınız Hikmet Bey!»

«Tam buyurduğunuz gibi Beyefendi!»

Anlamadı Vali Yardımcısı: «Nasıl?»

«İki ucu batık değnek efendim...»

Odanın içini, köşelerini adımladı Vali yardımcısı. Sonra durdu: «İsterseniz bir de mitingin düzenleyicilerini çağırtalım ha? Gençleri diyorum... söz dinlemezler ama!»

«Siz bilirsiniz efendim...»

Öğle geçmiş, ikindi olmuştu. Öğretmenler Derneği'nin önünde bir cip durdu. İki sivil indi cipten. İçeri girip Veli Çeliköz'ü buldular hemen. Veli Çeliköz, sivilleri alıp Yönetim Kurulu odasına götürdü. Salonda konuşmak istemedi gelenlerle.

Birinci Şube memurlarından Cafer, «Hocam, miting düzenleyicisi gençleri Vali Yardımcısı istiyor. Sanırım bir görüşme yapacak kendileriyle. Alıp götüreceğiz dilekçede imzası olanları...» Ayaküstü anlattı.

Dernek Başkanı sordu: «Ciple mi götüreceksiniz?»

«Çabuk istiyor, mümkünse ciple götürelim...»

Dernek Sekreteri girip geldi.

«Miting düzenleyicilerini istiyorlar. Buldur şunları...»

İzinin üstüne döndü Sekreter. Beş gençle birlikte çıkıp geldi az sonra. Anlattı memurlar.

«İyi ya, gidelim madem...»

İndiler aşağıya. Bıyıklı Teknik Üniversite öğrencisi sordu: «Beşimizin de gelmesi gerekli mi? Sığmayız cipe?»

«Hanginiz başkan?»

Teknik Üniversiteli kendini gösterdi: «Benim başkan...»

Cafer, ötekilerden ikisini ayırdı. «Üçünüzü götürelim yeter!» Sonra ekledi: «Gerekirse gelip sizleri de alırız...»

Doldular, cip yürüdü.

«Çabuk dönün, ötekileri de getirin!» Sıkıştırdı Emniyet Müdürü.

Birkaç dakika sonra cip geldi, kalanları götürdü.

Vali Yardımcısının odasına alındılar.

Yardımcı, ayakta gezindi biraz. Sonra oturdu makamına. Gençler ayaktaydılar. «Buyrun, oturun koltuklara, sandalyalara... Biraz konuşmak istiyorum sizlerle...» Gençler oturdular.

«Bir müracaatınız var, miting yapmak istiyorsunuz. Peki

dedik, güzergâh gösterdik. Fakat dünden beri şehirde bazı tertipler dönüyor. Mitinginizi bastırmak için hazırlananlar var. Bunları biliyor musunuz?»

Teknik Üniversiteli konuştu: «Biliyoruz!»

«Peki, ne düşünüyorsunuz?»

«Mitingimiz yasaldır...»

«Biliyorum yasal...»

«Yasal bir miting engellenemez!»

«Biliyorum engellenemez...» Durdu Vali Yardımcısı. «Fakat saldırı esnasında nahoş olaylar çıkabilir...»

«Devlet yok mu? Hükümet yok mu? Durdurun saldırganları. Biz yüzyıllardır hakları çiğnenen köylünün sesini duyurmak istiyoruz. Yasalar buna engel değil. Ama birtakım zorbalar engel olmak istiyor. Bize sınıf mücadelesi suçlaması yapılıyor. Asıl sınıf mücadelesi, karşımızdakilerin yaptığı. Onların yaptıkları, apaçık halk düşmanlığı, köylü düşmanlığıdır. Biz işte buna karşıyız...»

«Aferin!.. Bravo!..» Gençlerin yüzüne ayrı ayrı baktı Mustafa Kozacı. Hikmet Beyin başı yerdeydi. Vali Yardımcısı işittiklerini anlamaya çalışıyordu. Başı uğulduyordu.

«Bir memlekette yasalar ya vardır, ya yoktur!..»

«Yasalar var da...»

«Varsa uygulanır...»

«Uyguluyoruz da...»

«Öyleyse biz de mitingimizi yaparız...»

«Siz mitinginizi yaparsınız, onlar da saldırırlar. Biz de buna engel olmak isteriz. Bütün bunlar nazariyatta kolay. Fakat birtakım nahoş olaylar çıkabilir. Memleketin durumu nazik. Bunu istemiyoruz...»

«Zorbalar aynı zamanda forslu... korkuyorsunuz! Belki Ankara'dan da destek görüyorlar. Polis, jandarma görevini tam yaparsa kötü olur, ucu size dokunur... bundan korkuyorsunuz!»

«Bize hücum etmeyin. Bundan ne kazanacaksınız?»

«Sizler kanun adamlarısınız. Memleket ne çekiyorsa korkak kanun adamları yüzünden çekiyor aynı zamanda. Meydanı bu zorbalara mı bırakıyoruz?»

«Sizler gençsiniz, heyecanlısınız. Bunu anlıyorum. Fakat çevrenize kulak veriyor musunuz? Dönen dolaplardan haberiniz var mı? İyice döküp düşünmeden böyle konuşmayın. Yer yerinden oynuyor. Yasaya göre ben sizin mitinginizi önlemek istemem, önleyemem. Fakat birtakım nahoş olaylara yol açacaksa, buna engel olmak görevimdir...»

«Ama bu nahoş olayları biz kışkırtmıyoruz?»

«Fakat mitinginiz halkın galeyanına yol açıyor!»

«Halk kim? Bunlar halk mı? Çıkmış üç beş başıdönük partici, çıkarcı, dümenci... bunlar halkı kışkırtıyor! Göreviniz buradan başlar, niçin bunlara engel olmuyorsunuz?»

«İşler büyüyebilir. Halk daha da galeyana gelebilir. Benim söylediklerimi serinkanla dinleyiniz. Beni suçlamakla elinize ne geçecek? Ben baştan beri mitinginize karşı değilim. Ama bazı olaylara yol açma tehlikesi belirince desteğimi çekmek zorunda kalırım. Kamunun huzuru da en az sizin miting hakkınız kadar önemlidir.»

«Kısa vadeli ve daracık bir kamu huzuru! Ama bu memleketin % 80'i yüzyıllardan beri huzursuz. Uzun vadede bu huzursuzluğu nasıl ortadan kaldıracağız? Bu sizi ilgilendirmiyor mu?»

«Ben burada, sizlerin yada kendimin kişisel görüşlerimizi tartışmak için değil, kanunları uygulamak için oturuyorum...»

Atak bir tay gibi sıçrayıp sıçrayıp kalkıyordu Teknik Üniversiteli: «Aynı zamanda bizlere örnek oluyorsunuz bu davranışlarınızla, değil mi? Belki vicdanınız da rahattır şimdi. Ve halkımız bunları hiç bilmiyor. Bildiği gün nereye gideceksiniz?»

Emniyet Müdürü başını kaldırıp diklendi.

Vali Yardımcısı güldü. Kalkıp gezinerek bıyıklı gencin başucuna geldi. Gene öyle gülüyordu. Elini kepçe yapıp genç adamın başına koydu. «Daha belki yirmi, yirmi iki yaşındasın. Pırıl pırılsın, inanç dolusun. Dopdolu bir gelecek senin. Fakat yarın olaylar önleyemeyeceğimiz derecede gelişir, bir tehlikeyle karşılaşırsanız, sizi, seni nasıl kurtarabilirim? Mitingin silâhsız ve saldırısız olması lâzım. Kendinizi kendiniz koruyamaz-

sınız. Karşınızdakilerin uzun deneylerle geliştirilmiş metotlarından haberiniz yok, deneyleriniz eksik... nasıl koruyabilirim sizi?»

Gene sıçrayıp kalktı bıyıklı genç:

«Bu sözlerinizi bize yazılı olarak verebilir misiniz?»

«Verirsem açıklama yapacaksın, beni rezil edeceksin... ama vereyim! Bunu mu düşünüyorsun? Eğer amacın sadece beni hırpalamaksa, beni rezil etmekse, ben buna razı olabilirim. Şahsî prestijim önemli değil. Fakat tahrik edilmiş kalabalıklara hâkim olamazsak, sizlerin başınız derde girer, yüzlerce gençsiniz, buna göz yummak istemiyorum...»

Okulda gibi ellerini kaldırdı ötekilerden ikisi: «Bir dakika... eğer izin verirseniz...»

İşaret etti Vali Yardımcısı: «Dinliyorum, konuş!»

«Bizim maksadımız sizi zorda bırakmak değil. Fakat ortada çok komik bir durum var. Siz zorbaları biliyorsunuz. Yapacaklarını da biliyorsunuz. Yaratacakları tehlikelerden haberiniz var. Ama bizi bağlıyorsunuz! Devletin polisi, jandarması, daha olmadı ordusu askeri, ne güne duruyor? Siz işte bunları kullanacak kanun adamısınız. Yoksa bunlar her zaman işçiye köylüye karşı kullanılır, fakat saldırgan burjuvalara karşı kullanılmaz araçlar mıdır?»

«Sen de arkadaşının söylediklerini söylüyorsun!»

«Akıl için yol birdir demezler mi?»

«Peki... ben size meramımı söyledim sanıyorum. Anladınız anlamadınız, başka. Şimdi sizden ricam şu. Buradan çıkın, şehri bir dolaşın. Etrafı bir dinleyin. Yapılan hazırlıkları bir izleyin. Sonra aranızda konuşun. Ben yasaklamadan, bu mitingi yapmanız doğru mu, değil mi, bir karara varın. Bunu iki saate kadar bana bildirin. Sizlerin sağduyunuza güveniyorum. Sizlerin yaşınızda benim de evlâdım var. Sizleri anlıyorum, anlamak istiyorum. Umarım bir gün gelir sizler de beni anlarsınız... haydin bakalım!»

Gençler kalktılar. Ellerini sıktı teker teker. «İki saat sonra mutlaka bir haber bekliyorum... Haydin güle güle!..»

Gençler çıktılar, postacı girdi. Bir «yıldırım» getirdi. Şe-

hiriçinden çekilmişti. Emniyet Müdürü «alındı»yı imzaladı. Okumaya başladı altı bol imzalı, uzun «yıldırım»ı:

«Komünizmin emperyalizmini ve onun vahşetini gizlemek için sözde köylünün sesini duyurmak ve onu uyandırmak için düzenlenen malum mitingin asıl amacı anarşi yaratmak olduğundan, tertipçileri ve tertipçilerin gerisindeki destekçileri, kanun önünde suç işlemektedirler. Huzur bozmaya matuf bu teşebbüs, milliyetçi halkımızı galeyana getirmiştir. Esasen siyaset dışı kalması lâzım gelen kişi ve kuruluşlarca düzenlenen bu mitingin durdurulmasını bir kere daha arz ediyoruz. Aksi halde doğacak olayların mesuliyeti şahsınıza ve makamınıza racidir. Şehir halkı adına... Saygılarımızla...» 24 Dernek ve Kuruluşun adları, Başkanlarının imzaları...

«Yıldırım»ı aldı katladı, «Şehir halkı adına...» Bir daha katladı, yırtacaktı, yırtmayıp açtı, sümenin altına koydu.

Üzgündü. Emniyet Müdürünün gözlerini arıyordu.

«Bir ülkede çok partili demokrasi, sadece seçimlerle olmuyor demek. Eğer o ülkede demokrasi sağlam dayanaklar üzerinde durmuyorsa, bir kısım yurttaşların siyasal ağırlığı öteki yurttaşların siyasal ağırlıklarından fazlaysa, yani! ekonomik ve sosyal eşitlik... yani «denge» yoksa... böyle oluyor demek!»

Üzgün ve bezgin, en yakındaki koltuğa çöktü.

«Şu yarını bir geçirseydik!» Elini başına koydu.

Hikmet Bey sordu: «Bir kahve alır mısınız?»

Sessiz oturdu bir süre. Sonra konuştu:

«İçelim birer kahve... fena olmaz!»

Kapıdaki polis memuruna emir verdi Emniyet Müdürü: «Benim odadaki kahveden, arkadaşlar kendileri pişirsinler...»

Kahveleri içerken öğrenciler çıkıp geldiler:

«Sizi dinleyeceğiz efendim: Mitingden vazgeçiyoruz...» Bir de yazı koydu masanın üzerine Teknik Üniversiteli. «Miting düzenleme komitesinin oybirliğiyle kararıdır.» Koyup birkaç saniye beklediler. Geri geri çekildiler sonra. «Bu davranışımızın değerlendirilmesini size bırakıyoruz. Halka da açıklayacağız yarın...»

Çıktılar.

46

ESNAFIN TEMSİLCİLERİ

Doktor Hıfzı, telefona gitti. Kaldırdı ahizeyi, dinledi. «Eevet, evet... anladım... peki!» Kapattı telefonu. Emniyet Müdürü Hikmet Beydi telin ucundaki. «Eveeeet!..» Evindeydi. Yemek masasının başına geldi. «Eveeet...»

«Ama bütün hazırlıklarımızı yapmıştık?»

Düşte gibiydi. Kime söylediği belli değildi.

«Noolacak peki? Ne diyeceğiz bunca insana?»

Tevfik sordu: «Nolmuş Hıfzı abi, söylesenize?»

Esnaf Dernekleri Birliği Başkanı Necmi Bey de sorguyla baktı yüzüne. Böğrüne kurşun yemiş gibi kıvrandı Dr. Hıfzı: «Noolacak şimdi? Yaptık bütün hazırlıkları, hem de dağıttık paraları! Vazgeçmiş dürzüler!..» Acıyla buruldu yüzü. Yeşile çalan mavi gözleri sulanır gibi oldu. Sivri burnu sızladı. Karısı, bir terslik olduğunu sezdi, fakat karışmadı söze. Çocukları yemeklerini bitirip usulca kalktılar. Çekildiler odalarına.

«Ankara'ya ne diyeceğiz sonra? Bunca insanı ayaklandırdık, onlara ne diyeceğiz? Vazgeçtiler, iyi! Korktular, çok iyi! Bu dürzüleri yıldırmak bile büyük prestij. Fakat bu kadar hazırlığın işe yaramadan kalması rezalet!..»

İlk aklına geleni söyledi Tevfik:

«Toplarız dağıttığımız paraları!..»

Necmi Bey elini savurdu Hıfzı Beyden önce:

«Olur mu be?! O zaman çingeneye çıkar adımız!..»

Tevfik düşündü: «Öyleyse deriz ki, ilerde başka bir işe gelirsiniz. Başka bir ihtiyaç halinde...»

«Belki kendimiz yaparız bir miting...» Necmi Bey.

Dr. Hıfzı, ellerini başına koydu, tuttu saçlarını, sonra kaşımaya başladı diplerini. «Toplum olaylarını şekercilik mi sanıyorsun? Eşşekler bile yılda bir kösnüyor!»

Necmi Bey yiyordu yemeğini. Tevfik de yiyordu. Eşi Lâti-

fe, «Haydin buyrun allaşkına, o kadar üzülecek ne var?» Konuşup duruyordu ama, tadı tuzu kalmamıştı sofranın. Rakılar olduğu gibi duruyordu önlerinde.

Düşünüp düşünüp duruyordu Hıfzı Bey: «Ne güzeldi planımız! Dürzülerin ikisini üçünü tutacaktık meydanda, tövbe ettirecektik halkın karşısında. Ankara bir miting baskını görecekti! Ne Adapazarı baskınına benzeyecekti, ne Düzce, Yozgat!.. Bütün gazetelerin manşetinde olacaktık pazartesiye... Gitti bütün planlar, hazırlıklar boşa... gitti!» Kalkıp telefonun başına geçti birden. Çekti önüne, çevirdi çevirdi:

«Aloooo! Fahrettin Beeey? Teşekkür ederim, iki akşamlar! Fakat duydunuz mu, Emniyet Müdürü telefon etti, mitingten vazgeçmiş dürzüler! İyi mi? Ne iyisi? Ne âlâsı yahu Fahrettin Bey? Onca hazırlık boşa gitti, farkında değil misiniz, mahvoldu planlarımız? A'a'aa! Valla aşkolsun size! Dağıttığımız paralar, ayaklandırdığımız insanlar... Bir işiniz yoksa, kalkıp bize kadar gelseniz, yada biz kalkıp size gelsek? Yok canım, vazgeçmek olur mu? Sadırlar'da, Şıh Sadık'ta, Şıh Sadrettin'de, İhsaniye'de, Yavrudurna'da, Karaciğan'da, Dere'de, Harmancık'ta, Hasanköy'de, Ardıçlı'da, her yerde ekiplerimiz kapı kapı dolaşıp adam ayarlıyorlar yarına. Kalıversin olur mu? Rica ederim, başka bir şey deyin, bunu demeyin! Ve bakın, büyük söylemiş olmayım ama, bu işi kongreye kadar götürdüm mü bırakıyorum. Tamam artık, benden kesik. Bir daha bu işlerin içinde yoğum. Mebusluk değil, bakanlık olsa gine yoğum! Şimdiden haber vereyim de, sonradan geç haber verdi demeyin! İhtiyarladım be!..» Dinledi, hım hımın etti. «Peki, buyrun, sizi bekliyoruz... Şeref verirsiniz... Rakımız var, sofradayız zaten!»

Lâtife kalkıp mutfağa gitti hemen. Biraz daha salata doğramaya başladı. Hünerli bir göçmen kızıydı. Sarı diri, çıtı pıtı bir şeydi. Sadece Hıfzı Beyle yetiniyordu, başkalarına kaymıyordu gözü. Ama bu işlerden hoşlanmıyordu. Aslında Hıfzı Beyden de hoşlanmıyordu fazla. Namaza oruca zorluyordu çok. «Bizim mevkiimiz... sen bu işleri anlamazsın hanım! Fazla dekolte gezinmek yok... kısa kol, kısa etek dolaşmak yok... kızın giyimine falan son derece dikkat edeceksin... yani bizim şehri-

mizin taassubu malum... benim de işlerimi biliyorsun... çok rica ederim yani...» Halbuki «Avrupa» doğumlu bir kızdı Lâtife. Bir doktorla evlenirken böyle kapanmaya itileceğini, namaza oruca zorlanacağını düşünmemişti. Fakat buna da şükür değil mi? Beterin beteri var. Gene de şükür! Zorluyordu ama iki gün sonra da unutuyordu Hıfzı.

«Bu bizim Fahrettin akıldan piyade yavu! 'Daha iyi değil mi? Maksat hasıl olmuş sayılır... rahat ederiz!' Şu kafaya bak! Neyse gelsin konuşalım. Ve asla gerileme yok! Planlarımızı biraz tadil ederek uygulayacağız. Tezimiz bu olacak. Fahrettin'i buna ikna edeceğiz. Vede... gene çok güzel bir gövde gösterisi olacak!»

Tevfik elini kadehe uzattı: «Yaşşa sen Doktor! Buldun gene formülü! Senin formüllü düşünmelerine bitiyorum. Sen bir dahisin abi! Söylüyorum inanmıyorsun! Haydin, kaldırın bakalım siz de! Yarınki başarımızın şerefine!..»

«Hıfzı abimizin şerefine!..»

«Vaarolun, nuurolun!..»

Dr. Zihnigil'in apartmanın kapıcı dairesi, hele bu dairenin oturma odası çok dardı. Ama Hıdırgil yabancı değildi. Kimi sandalyeye, kimi minderlere, kimi de somyanın üzerine ilişiverdiler. Müslüme mutfağa gidip çay suyu koydu. Teslime yanı sıra yürüdü.

«Vallaha eyi kötü geçiniyoruz aba. Sunacık'ı bilmez değilsin. Öte git dediği yok. Ben de onu hoş dutuyorum nâpayım? Onca oturdum bubamın evinde, ne geçti elime? Bugün Hıdır bi maltız almış. Mahallede herkesin var, bizim yoğudu. Yirmişer lira dağıtmışlar İtfaye'de. O parayı maltıza vermiş. Akşamüstleri üzerine furduk mu aşı, dışarda fokur fokur... gazocandan idareli! Sen nasılsın aba? Sen de eyi min?»

«Abaan Allah canını alsın! Şehere geldim gocadım! Enip çıkamıyorum merdimanları! Gollarım bacaklarım gopuyor. Bugün Albaygil'in çamaşırı, yarın Hakimgil'in süpürgesi, bürgün Abukatgil'in silgisi... Goca apartumanın merdimanlarını ben paklıyorum zabaha garşı! Abaan Allah canını alsın!.»

Sunacık, yatağın üstünde, dizlerini önülceğiyle örtmüş, kazak örüyordu. Doğan'ınkini bitirince Şükrü'nünkini örecekti. Söz de verdi. Duran'a ondan sonra. Şükrü Sunacık'ın yanında oturuyordu. Kolunu onun dizine yaslamıştı hafif. Doğan, duvarın dibinde, minderin üstündeydi. Melâhat Hanımın verdiği gazetelerden birini okuyordu. Yeter de onun yanında bir dergiyi karıştırıyordu. Dergide, güzel giysili gâvur çocukları, gâvur kadınları vardı. Bir giyim dergisiydi. Her ay alıyor, eskiyenleri ona buna veriyordu. Birikmişleri Müslüme'ye yükleyiverdi dört gün önce.

«Eeee adamım, bu işte siz yaşadınız! Yirmi sana, on Doğan'a, otuz! Bize beş guruş koklatmadılar. Nasip olursa yarınki mazife neyimiş?»

«Yarınki mazifeyi bimeyen mi var?» Gözünü Doğan'a kaydırdı: «Velâkin biz o işlerin heç birinde yoğuz, değil mi Doğan?»

Doğan, ezintinin bozuntunun içindeydi. Kıvranıp duruyordu: «Yavu buba, öyle diyon emme Usta çekişir!»

«Nerden bilecek senin gidip gitmediğini?»

«Öğlene hepimiz düggânın önünde olacağız. Yoklama yapacak. Ondan keri hep bir arada duracaz. Galfa Kâzim başımızda olacak. Bakarlar ben yoğum, belli olur. Ondan keri de getir bakalım aldığın parayı. Belkim işten çıkarır...»

«Görüyon mu bacanak! Ne muhkem işleri var şu dürzülerin? Yani şimdi bu oğlanın böyle tevlike işlere garışması eyi bi şey mi?»

«Yavu Hıdır, öyle saf gonuşuyon ki adamım! Sen bırak, Doğan varsın ora gadar, yoklamada bulunsun, barabar yörüyor gibi bigaç adım atsın, ondan keri tüyüversin! Asıl sen gendin nâpacan?»

«Ben gendim gitmem! Kesseler gine gitmem! Yani gitsem de, garışmam dediklerinin heç birine. Herifler 'Köylünün sesini duyuracaz!' deyi miting edecek, biz de onları dövecez... şahsıma, böyle bir alçaklığı yapamam!»

Musa bacak bacak üstüne attı:

«Yanış düşünüyorsun adamım! Yani ben bu mitinge gi-

derim. Bu dürzülerin paralarını da alır yirim. Emme bi direm onlardan yana çalışmam. Berikinlerden yana çalışırım! Destek olurum talebelere. Kerim Usta'yla gonuşduk azcık, onun da fikri bu. Seçimlerde de böyle. Alalım dürzülerin parasını, oyumuzu istediğimize verelim...»

Müslüme'yle Teslime çayları alıp geldiler.

Sunacık baktı. «Bu gupalardan bir dakım da bize ilâzım...» Geçirdi içinden. Çayını alıp pencereye, camın dibine koydu.

«Ulan bu dürzülerin aklına pravo! Hemi köylülere yapılan mitingi basacaklar, hemi bu işte köylüleri gullanacaklar! Heç heç gelemem bu işe adamım! Daha Haggı'yı gördüğüm yok. Yarın uğrarlar, sorarım. Ona da aynı tembehi yapacam. 'Ossuruğun şifa!' deseler, yok dürzülere...»

«Yarın erkenden İtfaye'deki arkadaşlara derim ben de! Yok öyle üç okka sovan beş guruş! Gerçi içlerinde beş altısı onlara eğik emme, çoğunun aklını çelerim...» Durup düşündü biraz. «Çelerim emme, çoğunluğu dakmışlar peşlerine, bacanak!»

«Orası öyle! Biz de çok mal gibiyiz canım! Herif gelmiş şehere, üç yıl olmuş, sekiz on yıl olmuş, hâlâ aynı kafa! Ulan, hade köyde ağzına gadar buz doluydu gafalarınız gabul, emme şeherde nooluyor, eritseniz ya onları!..»

«Şu masaya da bi örtü uydursak eyolacak!..»

Sonra birden konuyu değiştirdi Musa:

«Habarın var mı, gelmiş bizim paralar? Panga Müdürü demiş, bazartesiye vereyim. Şimdi mesele, alıp bu paraları birer ev yapmak eyi kötü... Boğazda bostan bitici değil adamım! Boğaza verdin mi yimem demiyor. En eyisi birer ev. Sokmak başımızı içine. Garaciğan'ın oralarda uygun fiyata birer evyeri bulalım yan yana, yapalım yan yana evlerimizi...»

Güldü Hıdır acı acı:

«Yitik değirmenin çakıldağı! Herifler bi katagulliye getirip sürdüler bizi, ondan keri de suları çıkardılar duru duru, hemi ne ganallar, beton arıklar uzattılar görüyon! Heç aklına gelir miydi böyle fenler düretecekler? Şimdi, 'Yirmişer liralarını aldık, emme dediklerini yapmayacaz!' Böbürleniyoz. Herifler suları başından avlıyor. Tarla bizim, para panganın, makine mü-

yendiz devletin... köylü kısmı, elli yıl düşünse baş edemez şeherliylen. Hem parası çok, hem aklı... şeherlinin!»

«Eeee, öyle! Onun orasını gurcalama gali adamım! Arap Zeyni şimdiden alma fidanlarının siparişini vermiş Angara'ya, övünüyordu düneyin! Angara'dan bissürü de yonca gorunga tohumu gelmiş, onları da saçmışlar. Hele o guyuların heç birinden acı su çıkmayışına ne dersin Hıdır? Bi Hacı Yusuf gadar olamadık. Herif yarısını sattı, yarısını alagodu tarlasının...»

«Bizim gayınpeder de alagodu. Neye yarar, imar görmedikten keri? Hemi senin benim gücümüzle, öküz inek guvatiyle sökülecek hali mi vardı o namussuz otların? Devletin motur guvvati onlara gelir, sana bana gelmez ki!..»

«Şimdi yapacağımız çok eyi bir iş var adamım! Birer tas soğuk su içmek tarlaların üstüne! Zeyni Beyin dolapta vardır.»

«Öyle, orası öyle! Onun için burda dutunalım biz!»

«Ge bakem Doğan, şunu bi ölçem sırtına!»

Doğan kalkıp anasının önünde durdu. Sunacık, kazağın örülmüş parçasını oğlanın sırtına koydu. Sonra karışladı. Parmaklarıyla falan ölçtü. «Var daha biraz...» Sonra elini Şükrü'nün başına koydu. «Şükrü'ye daha gözel örecem. Gara yünden örecem onunkini. Goyunlarımızın son yünü. Şimden keri gara yünü nerden bulacaz? Eyisi mi, örelim geysin çocuklar...»

Doğan geçip yerine oturdu. Yeter, Musa'nın kızları Şerfe ve Ümmü'yle yatak odasına geçmişti. Orada oynuyorlardı.

«Bi de şunların okul işini halledersek?»

«Eğerkine bir aksilik çıkmazsa, o iş tamamdır adamım! Melât Hanım, Şadiye Hanımdan söz almış durumda bakalım...»

Teslime, eniştesine baktı: «İşallah gali!..»

«Nolursa olsun, çocukları okutacaz Teslime! İş ki, gendileri, büzüklerini sıkıp... okusunlar! Bigaç ay varıp geldikten keri osanıvermesinler! Tütün içmem, gine okudurum benimkinleri! Hemi de sizinkinleri işallah!.. Yani başga çaremiz yok, biliyon mu?»

Teslime sustu: Hıdır konuştu yerine: «Yok gibi!»

«Gibi değil, gibi'si fazla: yok!..»

«Haklısın... yok!»

47

YIKIM POSTALARI

Türbenin çevre asfaltlarını çatır çatır söküyorlardı. Pazardı ama, altı işçi, kazmalarıyla, dört işçi kürekleriyle yeri eşiyor, dört kamyona yüklüyorlardı çıkanları. Asfalt kırıklarının «ele gelir büyüklükte» olmasına dikkat ediyordu kazıcılar. Başlarında, Belediyenin Bahçeler Parklar Müdürlüğü kadrosunda çalışan İlyas vardı. Otuzar lira idi günlükler. Kamyonlar öğleye kadar dolmalıydı. Dolmasa bile ikiye kadar mutlaka hazır olmalıydı. Şoförler Kerpiç Kahve'de «iskâmbil» oynuyorlardı. İlyas da gidip seyrediyordu arada bir.

Kazmacıların biri Kurthasan'dan, biri de Hacıpirli'dendi. Hem kazıyor, hem de dikilip konuşuyorlardı arada.

«İnsanın elinde para eğleşmiyor! Bir fayda anlamadım geldim geleli. Gafam diyor dön ulan İdiriz! Fakat utanıyom, ayaklarım gitmiyor geri...»

«Senin gine eyi! Tarlan torpaan duruyormuş. Benim o da yok! Dönsem ne yapabilirim? Belkim çoluk çocuğu alıp İzmir'e, Aydın'a aşşa gidecem biraz daha çalıştıktan keri. Söke'den arkadaşlar geldi öteygün. Diyorlar iş var biraz. Emme gışın da bulunur mu bilmem ki! Gidip bi soruşturayım desem, çoluk çocuğu nere goyacam, kime bırakacam? En sahapsız köylü bizimişiz dünyada!..»

Öğlen oldu, yarımşar ekmek, beşer yüz gram üzüm aldılar. İkişer üçer oturup yediler duvarın dibinde.

İlyas lokantaya kıymalı patates yemeye gitti şoförlerle.

Üzüm ekmek, suyu gerektirmiyordu. Değilse tâ Türbe Camisi'ne gitmek gerekecekti. Ekmekleri üzümleri bitirdiler. Çöpünü süprüntüsünü türbenin kapısındaki bidonun içine tepip geldiler. Birer tütün sardılar üstüne.

«Annadığıma göre bugün bidakım işler oluyor şeherde! Gomünisler camilere bidakım bumba mı gomuşlar, yoğsam goya-

caklar mıymış? Ağşamdan bidakım adamlar annadıyordun emme, yorgun olduğuma üyküm geldi, canım geçivermiş erkenden... Daha doorusu annayamadım...»

«Çok para dökmüşler, annadışlarına göre...»

«Bize furmaz sattımın piyangoları!..»

«Her mahallenin parasını bir adama vermişler goya. Bizimkini alan dürzü gendi yimiş heralım!..»

«Bu bizim insanımız adam olur mu be?»

«Heç bilemem! Bizde bu yime var mı yok mu!..»

«Şu memlekete yimeyen biri gelmeyecek mi?»

İlyas kalkıp geldi kahveden kolundaki saate bakarak: «Haden bakalım dayılar, ikindin oldu! Naptınız, haden çabuk!.. Küreyi küreyiven şunnarı... daha dört gamyonu dolduramadınız!..»

Kıçlarının tozunu çırpıp kalktılar. Tükürdüler ellerinin içine. İlyas bir daha ayrılmadı, döndü durdu başlarında.

«Başınızda gumanda veren olmazsa çalışmayı bilmez misiniz ulan? Goca zabahtır, dört gamyonu dolduramaz mı insan?»

«Daş efendi, daştan da sert! Gopmuyor asfalt!»

«Yidiğiniz arpa ekmeği mi?» Aldı birinin elinden kazmayı, ayırdı bacaklarını, kaldırdı havaya, vurdu! On kadar vurdu, sonra verdi Hacıpirlili işçinin eline. Soluğu kabarmış, yüzü kızarmıştı. «İşte böyle yavu! Çalışı-çalışıverin! İnsan bir işi aldı mı vaktinde bitirmeli...» Ellerini birbirine çarpıp yürüdü. Günlüğüne 100 lira vermişlerdi. Beş altı adım açılıp durdu duvarın dibinde. Gene saatine baktı. «Çabukun biraz!..»

İkiye geliyordu. İşçiler kazmalarını küreklerini alıp gittiler. Şoförler geldi kabak çekirdeği yiyerek. Geçtiler direksiyonların başına. İşlettiler motorları. Küllükbaşı'na doğru çektiler kamyonları. Arka arkaya dizdiler. Çarşıdan, Hükümet Konağının oralardan gürültüler geliyordu. Bir ara sessizlik oluyor, sonra çığlıklar yükseliyordu.

«Durun burada... bakıp geleyim!» Tembihledi öndeki şoföre. Yürüdü İş Bankası'nın yanından. Muhittinlerin büyük binanın önünü, konağın ardını, Torunoğlu'nun, Merkez PTT'nin oralarını doldurup taşırmışlardı. Öbek öbek öbek binlerce insan, oradan oraya, bazen gezinerek, bazen bekleyerek kaynaşıp

duruyordu. Çoğunluğu gençlerdi: Çıraklar, kalfalar, köylüler... Tuğla ocaklarının işçileri gelmişlerdi. Arada sivil polisler dolaşıyordu. Giyinik olanlar Sanat Okulu'nun, Vakıf Hanı'nın oralarda duruyorlardı.

«Gomünisler! Mosgova'ya!..»

«Gomünisler! Mosgova'ya!..»

Ayaklı sesler göğü deliyordu.

Ekipbaşları birbirleriyle işaretleşiyorlar, sonra yanyana gelip fısfıs fısfıs ediyorlardı. Adı bellilerden kimseler yoktu görünürlerde. Bir ara Şekerci Tevfik Vakıf Hanı'ndan Hükümet Konağı'na doğru yürüdü. Koşup çevresini aldılar:

«Teefik abii, hanı miting?»

«Hanı bu gidiler Teefik abii!?.»

«Teefik abii, göster şunları ufalayalım!»

Çiğinlerini çekerek yürüdü Tevfik. Ardı sıra gelenleri eliyle durdurdu. «Benim bi şeyden haberim yok, Hıfzı Beyi aradım, onu da bulamadım. Bir da vilâyete bakacam, belkim ordadır...»

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

Uzak bir öbekten başka türlü bağırıyorlardı:

«Müslüman Türkiye!..»

«Müslüman Türkiye!..»

Motosiklet Sürücüleri Derneği Başkanı Ali çıkıp geldi Konağın arka kapısından: «Yook yavu... İnekler vazgeçmiş!.. Miting felân yapmıyorlarmış!.. Gorkmuş orosbu çocukları...»

Bir grup koştu, çevresini aldı Ali'nin:

«Ne dedin ne dedin, yüksek sesle deee!..»

«Heeey, sesi kesin, adam gonuşuyooor!..»

«Bi daha de Ali abii, annaşılmadıı!..»

«Tuzaktır inanmaaan, nereden belli??.»

«Bizi savuşturacaklar, sona dolacaklar meydana!»

«Camilerimizi kirlettirmeyiz efendii!..»

«Gahrolsun gomünisler!..»

«Müslüman Türkiye!..»

«Müslüman Türkiye!..»

«Düneyin Sadırlar Mahallesinde noolmuş habarınız var mı? Bir gız çocuğu, başını örtmüş, dalında Gurani Kerim torbasıyla geliyormuş. Sormuşlar buna, 'Gız sen nerden geliyon?' 'Guran Gorsundan geliyom abey!..' Demişler ki buna, 'Gız sen daha bi lokmasın, ne çabuk gerici oldun?' Bakmış galmış gız çocuğu. Sormuş bunlar: 'Pekey bu başındaki ne?' 'Bürgüdür abey, örtünüyom!..' 'Şimdiden başını örter mi insan?' 'Ben Müslüman evlâdıyım abey örtünürüm!' Gızın başındakini almak istemiş bunlar. Gız da gaçıp gitmek istemiş. Emme goşup yakalamışlar. Bürgüsünü aldıkları gibi, dalındaki Guran torbasını da almışlar. Sayfalarını ayırıp yerlere atmışlar. Çocuk gorkusundan bayılmış oraya...»

«Ulan bu gomünislerden memleket zar ağladı gardaşım! Bunlar bize, bizim gız gardaşlarımıza gün dirlik vermeyecekler mi yavu?»

«Yavu Guran okuyan gerici mi oluyor?»

«Beyin bacısı gibi açalım mı bacılarımızı?»

«Ganı *halal, malı haram bu dürzülerin*!..»

Az öteden bir çığlık daha koptu:

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

Şekerci Tevfik göründü Konağın arka kapısından. Yol bulup Saray Çarşısı'na doğru geçecekti. Aldılar önünü:

«Nooluyor Teefik abii? Gorkmuşlar öyle mi?»

«Duyuşumuza göre miting olmuyormuş öyle mi?»

«Öyle felân deyip bizi gandırmasınlar?»

«Bunun aslını kim bilecek Tevfik abii?»

Tevfik, «sivil»lerin duyabileceğine göre ayarladı sesini: «Ben de onu soruyorum. Hıfzı Beyi aradım, ortalarda yok! Eğerkine miting olmayacaksa, dağılıp işlerimize bakalım. Yollarda galabalık etmenin faydası yok. Bizim maksadımız mitingin yapılmaması. Haggaten yapılmayacaksa ne duralım buralarda değil mi?» Bir de göz kırptı üstüne.

«Yavu bunun doğrusunu kimden annayacaz?»

«Müsadenizle geçeyim! Hıfzı Beyi bir de Şadi Beyin ya-

zaneden bakayım! Emme ben gelemem belkim, siz içeri bi adam yollayıp Müdür Beyden bi sordurun...»

Kalabalık büyüyor, koca alan kaynıyordu:

«Gomünisler! Mosgova'ya!..»

«Gomünisler! Mosgova'ya!..»

Ekipbaşlarından beş kişi toplandı birbirlerine göz ederek. «Eeee dikelişimiz eyi! Sahat ikiyi geçiyor!.. Az daha dursak üç olacak!.. Az daha dursak bu galabalık dağılır!..»

Şekerci Tevfik dönüp geldi.

«Teefik abii, galabalık dağılacak, var mı, yok mu?»

«Valla yok diyorlar, eyi bilmiyorum...»

«Yok deyip bizi tongaya bastırmasınlar?»

«Biz bu oyuna gelmeyelim Teefik abi!..»

«Valla Müdür gelip cuvap versin, ben bilmem!»

«Öyleyse bağıralım gelsin...»

Ekipbaşları el ettiler, adamları toplaştı. «Müdürü çağıracaz, miting var mı, yok mu? Cuvap versin!..»

«Baay-rak-tar!.. Baay-rak-tar!..»

«En aşşaya Bay-rak-tar!..»

«Bay-rak-tar!.. Bay-rak-tar!..»

Arada, «Müslüman Türkiye! Müslüman Türkiye!..» çığlıkları geliyordu. Uçlardaki öbekler başka başka bağırıyordu...

«Gurani Kerimi yırtanlar Mosgova'ya!..»

«Din duşmanları Mosgova'ya!..»

«Allahsızlar Mosgova'ya!..»

«Kitapsızlar Mosgova'ya!..»

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

Sonra değiştirip Müdürü sesliyorlardı:

«Baay-rak-tar!.. Baay-rak-tar!..»

«En aşşaya Bay-rak-tar!..»

Ekipbaşlarından biri ağzında boru yaptı elini:

«Susuuuun! Ben gidip sesleyecem Müdürü!..»

Konağın arka kapısına polisler yığıldılar.

«Miting var mı yok mu, Müdür gelip söylesin...»

Diklendi polis memuru: «Yok miting!..»

«Eyi ya, Müdür gelip söylesin!..»

«Müdür bubaan oğlu mu? Biz söylüyoruz, yok miting!»

«Ben bir eyilik için uğraşıyorum polis efendi, gelip söylemezse galabalık dağılmaz! Müsade edin, gidip rica edeyim, beni galabalık gönderdi deyim, ensin cuvap versin...»

«Olmaz, bırakamam... Angara'yla gonuşuyor!»

«Himinallaa himi nessabiriiin!.. Yavu bu galabalık Angara dinler mi polis efendi! Ben ne diyorum, sen ne diyorsun!..»

Ekipbaşının yanı sıra gelmiş iki kişi dönüp kalabalığa karıştı. Ortalardan doğru top gibi bir «Yuuuuuuh!..» yükseldi.

«Polise de yuuuh!..»

«Erife de yuuuh!..»

«Ne diyor bunlar?» Polis sordu.

«Yuh diyorlar, işitmiyor musun?»

«Kime diyorlar yuh ulan?»

«Heralde bana demiyorlar!..»

Elini tabancasının üstüne koydu, bir de içeri baktı polis: «Bana yuh deyen orosbu çocuğunu yirim ben!..»

«Sinirine biraz çüş desen eyolur efendi!»

«Bana nasıl yuh deyebilirler?»

«Biraz daha gızarlarsa dabancan da kâr etmez!»

Kalabalık bağırıyordu durmadan:

«Baay-rak-tar!.. En aşşaya Bay-rak-tar!..»

«En aşşaya Bay-rak-tar!..»

Sonra ellerini boru yapıyorlardı:

«Yuuuuuuuuuuuuuuuh!..»

Durduğu yerde dönmeye, kıpır kıpır dualar okumaya başladı polis: «Allahım, dört çocuk bubasıyım, elimden bi gaza çıkartma, sen bana sabır ver, sabır ver Allahım, Böyük Allahım, Allahım!..»

Ekipbaşı diretti: «İzin ver geçeyim!»

Kızan polisin arkadaşı girdi araya:

«Ben alıp götüreyim, gonuşur çıkar...»

«Tabii siz alıp götürün... Gonuşup döneyim... Yoksa galabalık zaptolmaz!.. Siz deli misiniz yavu polis abeyler, yoğsam delinin köylüsü mü? Maşa varıkene, şimdi elinizi ataşa atıyor-

sunuz, hemi de yangına körüklen varıyonuz... Alın götürün beni, gonuşayım Müdür Beylen...»

«Alıp götürelim canım...»

Kalabalık bir koca yumak olmuş, bekliyordu. Arada bağırıyordu: «Gahrolsun gomünisler!.. Gomünislere ölüm!.. Müslüman Türkiye!.. Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

Birkaç dakika sonra ekipbaşı dönüp geldi polisle. Karıştı kalabalığın içi. Kendi aralarında anlaşılmaz bir düzenleri vardı. Hemen çevresini aldılar. Konuşuyordu adam: «Yavu arkadaşlar! Miting iptal edilmiş göya! Şimdi gelip açıklama yapacak. Bir yandan da Angara'yla gonuşuyorlar. Herif Angara'ya gafa dutuyor yavu, gosgoca Angara'ya!..»

Bahçeler ve Parklar Müdürlüğünden İlyas bekliyordu. Kendilerine verilen planda bir aksama mı vardı yoksa? Dört yanını dikizleyip anlamaya çalışıyordu. Gözü bir yandan Konağın arka kapısında, bir yandan da ilk işareti çakacak olan ekip başındaydı. İlyas bekliyor, kalabalık kaynamasını sürdürüyordu.

Emniyet Müdürü göründü. Hızla yürüdü kalabalığın içine. Polisler çevresini kuşattılar. Bir alkış koptu kalabalıktan: «Gomünislere ölüüm!.. Allahsızlara ölüüm!.. Kitapsızlara ölüüüüm!.. Ya ya ya, şa şa şa, Mü dür Mü dür çok ya şa!..»

İçerden bir megafon koşturdular. Aldı Müdür eline:

«Arkadaşlar! Vatandaşlar!.. Beni dinleyin!.. Ben Emniyet Müdürü Hikmet Bayraktar! Size hitap ediyorum, beni dinleyin!.. Umumî arzu üzerine vee görülen lüzum üzerine, bugün yapılması düşünülen 'Köylünün Sesini Duyurma Mitingi' iptal edilmiştir. Arzunuz yerine gelmiştir. Miting yapılmayacaktır. Şimdi lütfen dağılın, heyecanlarınıza hakim olun!.. Hepiniz işlerinizin başına gidin. Haydin güle güle...»

Yerinde bir döndü kalabalık. «Bugün pazar! Ne işiymiş? Herif bizi gandırıyor!.. Ne malum iptal edildiği!..» Fakat çoğunluk: «Bravvooooo!.. Ya ya ya, şa şa şa, Mü dür Mü dür çok ya şa!.. Çok yaşa, bravooo!..» Çoğunluk başka ses çıkarıyordu.

«Rica ediyorum! İhtar ediyorum, dağılın! Aksi halde kanunu tatbik ederim! Dağılın, güle güle!..»

«Ya ya ya, şa şa şa...»

«Şehrimiz bir ilim şehridir arkadaşlar!..»

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..»

«Ortada sizi heyecanlandıracak sebep yok arkadaşlar!..»

Bir ses çelik gibi yardı havayı: «Gurani Kerim'i yırtanlara ölüüüm!.. Allahsızlara ölüüm!..» Kalabalık yankılanmaya başladı: «Kitapsızlara ölüm!.. Din düşmanlarına ölüm!.. Müslüman Türkiye!.. Müslüman Türkiye!..» Kalabalık sıkışıyor, öbekler eriyordu.

Müdür hemen döndü. Çevik adımlarla Konağın arka kapısından girdi. Torunoğlu'nun dükkânın önündeki bindirilmiş jandarma birliği, süngü takmış olarak Konağın ön ve arka kapılarına gelip kordon çevirdi. Bir Üsteğmen, bir Başçavuş, megafonla bağırmaya başladılar: «Beş dakikaya kadar bu alanda kimse kalmayacak! Haydin bakalım!..»

Kalabalık aniden ikiye ayrılarak kaçmaya başladı. Bir ucu İş Bankası'nın oraya, bir ucu Vakıf Hanı'nın yanına vardı. İlyas fırladı. İşareti almıştı. Koşarak kamyonların eğleştiği yere geldi. Bindi kamyona, yürüdüler.

Jandarmalar, Konağın çevresini boşalttıkları için sevinçliydiler. Kordonu bozmadan Konağı kollamaya koyuldular.

Kalabalık iki ayrı yerde, ayrı ayrı bağıran, ellerini kollarını sallayarak konuşan birilerini dinliyordu.

«Gomünizm tehlikesi alıp yürümüştür! Bunca gaflet bize nereden gelmiştir? Çocuklarımızın elindeki Gurani Kerim'i yırtan alçaklara dur demenin zamanı gelmiştir! Gecikirsek, iş işten geçmiş olacaktır arkadaşlar! Gün bugündüür!.. Bu Allahsızların haddini bildirmek için yuvalarını bozacağız arkadaşlar!.. Gün bugündür!.. Allahını seven yürüsün, bugündüüüür!..»

O sırada bir kamyon kalabalığın önünden geçti. Üstü kırılmış asfalt yüklüydü. Asfalt kırıkları eltaşı büyüklüğündeydi. Şehirden çıkıp Eski Meram Yolu'na doğru gidecek gibi görünüyordu. Kalabalıktan beş altı kişi fırladı üstüne. Kamyon durdu. Şoför atlayıp indi, sıvıştı oradan. Karoserinin kapaklarını açtılar. Dökülen asfalt kırıklarını kapıştı kalabalık. Eliyle koluyla konuşan adamın yardımcıları vardı. Bağırıyorlardı: «Gün

bugündür!.. Allahını seven yürüsün!.. bugündür!..» Koşuyorlardı ileri doğru. Kalabalık da peşlerinden akıyordu.

Bir anda «*Yeşil Meram*» gazetesinin yönetimevine vardılar. Asfalt parçalarını kapılara, camlara savurmaya başladılar. Bir şangırtı gitti ortalıkta. Pencerelerden atlayıp kaçanlar, saçaklara çıkıp sıvışanlar... Tam ana baba günüydü. Dört beş kişi kolaylıkla dalış yaptı içeriye. Kapıları ardınaca açtılar. Sonra on beş yirmi kişi birden daldı. Dolapları, kasaları, harf kutularını, kitapları, bez kaplı ciltleri, koleksiyonları savurdular yerlere. Yazı makinelerini vurdular... Bir büyük duvar aynasını, vurdular... Küüüt küüüt ses çıkarıyordu vurdukları. Beş dakika sürmedi yıkım. Başka iş yoktu. Yürüdüler.

Ekipbaşı olarak görevlendirilen kişiyle yardımcıları, bağırarak, ellerini kollarını sallayarak Güngör Kitabevi'yle Yeni Kitapçı'nın bulunduğu sokağa girdiler. Çıraklar, kalfalar, mahallelerden getirilmiş yoksullar, işçiler, köylerden getirilmiş işsizler, saldırılar kitabevlerine. Önce camlar ve kapılar kırılıyordu. Sonra raflar, dolaplar, yazı makineleri, kasalar yerlere fırlatılıyordu. Sonra kitaplara geliyordu sıra. Ciltli ciltsiz, yeni basılmış, eskiden kalma kitaplar, ucuz ve pahalı kitaplar... Dergi koleksiyonları... Ansiklopediler... Yırtılıyor ve çiğneniyorlardı... «Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!.. Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!..» Ayaklı sesler şehri inletiyordu.

İki kitabevinin ikisi de kırılmış yıkılmış ve kitaplar parça parça edilerek yerlere saçılmıştı.

Ekipbaşı, adamlarını çağırarak yürüyor, koşuyordu. «Gün bugündür!.. Allahını seven dağılmasın! Gün bugündür! Allahını seven peşimden gelsin!.. Gızlarımızı sokağa salamaz olduk, bürgülerini alıyorlar!.. Eveeeet alıyorlar!.. Camilerimize bomba koyuyorlar, eveeet koyuyorlar!.. Gün bugündür!.. Allahını seven, eveeeet Allahını seven... peşimden gelsin!» Karcımış bir sesle bağırıyor, sonra koşuyordu.

Hayat Lokantası'na vardılar. «İşte Allahsızların toplandığı lokanta! İşte kitapsızların kafa çektiği lokanta!.. İşte din düşmanlarının yimek yidiği lokanta!.. Gün bugündür! Allahını seven vursun!..» Önce kendisi vuruyordu, sonra ötekiler. Camlar

kapılar bir anda iniyordu aşağıya. Sonra dalıyorlardı. Levhayı indirip kırıyorlar, masayı sandalyeyi yerden yere vuruyorlar, buzdolabını yatırıp yuvarlıyorlardı. Pirinci, fasulyeyi saçıyorlardı. Tencere, tava, çatal kaşık, çanak, tabak, sürahi, bardak, bıçak, ellerine ne geçerse fırlatıyorlardı sokağa. Beş dakika sürmüyordu iş. Sonra çıkıyorlardı.

Koşuyorlardı bir düzen içinde. Önde çıraklar, sonra kalfalar, sonra işçiler, işsizler, köylüler ve arkada biraz yaşını başını almışlar... Ekipbaşı bazen sol önden, bazen sağ geriden, durmadan körüklüyordu topluluğu: «Gün bugündür!.. Ulan heç mukaddes dinimizin kitabı yerlere atılır mı kâfiroğlu kâfirler? Atılır da çiğnenir mi ganıbozuklar? Ulan bugüne bugün gâvurların bile bir kitabı var, bizim kitaaabımız neye olmasın ulaaan? İşte bu Allahsızlar bizi böyle irezil ediyor!.. Gün bugündür!.. Allahını seven yörüsün!.. Gün bugündür, Allahını seven ardımdan gelsin!..» O düzen içinde koşuyorlardı.

Bomanti Lokantası'nın önüne vardılar. Tepeleme bir kamyon daha! Hemen durdurup fırladılar üstüne. Şoför inip yürüyor. Karoserini açıp boşaltıyorlar. «İşte arkadaşlar, dinsizlerin zıkkımlandığı başka bir lokanta! Şuna bakın, Bomanti! Adı bile rezalet! Gün bugündür, Allahını seven vursun!..» Bir şangırtı, bir şungurtu... Merdiven bacaya, baca lavaboya... Giriyorlar içine. Masasını, sandalyesini, dolabını, tavasını, tabağını, tenceresini, varını yoğunu boşaltıyorlar sokağa. Hayat Lokantası kadar da dayanmıyor Bomanti Lokantası. Masaların bacaklarını, sandalyelerin saplarını, kepçeleri alıp yürüyorlar. Gene aynı düzen içinde... Önde çıraklar... Ekipbaşı haykırıyor: «Gün bugündür kardeşlerim!.. Dinimizi hakir görenlerin, milletimizin içine tefrika sokanların, yavrularımızın ahlâkını bozanların, bütün soyubozukların haddini bildirmek için ileriiii, marşş!..» Kolunu uzatıp koşuyor kendi. Kalabalık ardı sıra akıyor. Ana caddeden sağa kıvrılıyor ekipbaşı. Öğretmenler Derneği'nin önünde duruyorlar.

Ellerindeki asfalt parçalarını fırlatıyorlar. Kapılar kırılıyor, pencereler iniyor. Sonra saldırıyorlar içeriye. Fakat bir direnç var. Taşlar, şişeler, tuğla parçaları atılıyor dışarı. Pazar

günü bir kalabalığın toplanacağı, dernek yapısına saldıracağı, kırıp dökeceği biliniyordu belki de. Hazırlanmışlardı belki de. Ellerinde ne varsa atıyorlardı. Kimisi yaralanıyor, kimisi korkuyor, geriliyordu kalfalar. Ekipbaşları ok gibi fırlıyorlardı ileri, çocukları çekiyorlardı. Biri direğe tırmanıp ikinci kat balkonuna çıktı. Ardından biri daha. Levhayı söküp aldılar. Fırlattılar aşağıya. Kırıp parçaladılar. Sürüklediler parçalarını. «Gün bugündür!..» Saldırdılar. Çarşı Karakolu otuz metre. Pencerelerden bakıp çekiyorlar başlarını polisler. Derneğin kapısını hâlâ tutuyorlardı içerden. Balkonlara çıkanlar da püskürtüldüler. Kıyasıyla dövüş oluyordu yukarda. Dövüş sürüyordu. Girilemedi Öğretmenler Derneği'ne. Fakat cam adına bir şey kalmadı pencerelerde. Atılan asfalt parçalarıyla, taşlarla altüst oldu içerler.

«Allahsız öğretmenleri istemiyoruuuz!..»

«Din düşmanlarını istemiyoruuuuz!..»

«Stalin'in piçleri, gıpgırmızı içleri!»

«Müslüman Türkiye!.. Müslüman Türkiye!..»

Nil Pavyonu'na, Alâaddin Pavyonu'na, Teksas Pavyonu'na yöneldi kalabalığın ucu. Askerler Orduevi'nin önündeki kordonu sıklaştırdılar. Tam askerlerin önünde kıvrıldı kalabalık. Şimşek gibi gidiyorlardı. Gene çocuklar, gene çıraklar, kalfalar, işçiler, işsizler, köyden gelenler... Bozuldukları zaman hemen düzeliyorlardı.

İş Bankası'nın yanından ayrılıp gidenler de muhalefet partisini taşlayıp gelmişlerdi. Katıldılar büyük kalabalığa. Nil ve Alâaddin Pavyonlarını kısa sürede kırıp döktüler. Teksas Pavyonu'nda direnme oldu. Dışardan atıyorlardı, içerden atıyorlardı. Dışardan saldırıyorlar, içerden sopalarla, demir çubuklarla vuruyorlardı saldıranlara. Satırları ellerine almış, dikilenler vardı. Boş şişeleri fırlatıyorlar, nişan alıp vurasıya, kıyasıya atıyorlardı. Giremediler... ama camlarını indirdiler.

Geçtiler Karayolları Parkı'na. «Burada dinsizlerin kadınları oturuyor!.. Bet bereket bunların yüzünden galkıyor! Zelzeleler bunların yüzünden oluyor! Bunların yüzünden yağmaz oldu yağmurlar!.. Bunların yüzünden paramızın değeri... dü-

şüyor! Gün bugündür milleeeet! Allahını seven vursun, kırsın, mahvetsin!..» Parkın masalarını, sandalyelerini, salıncaklarını, gıncıraklarını, çiçeklerini, çimenlerini, çıtalarını, parmaklıklarını ufaladılar, darına dağın ettiler.

«Cünüp gezenleri istemiyoruz!..»

«Dinimizin duşmanlarını istemiyoruz!..»

«Abdes namaz bilmeyenleri istemiyoruz!..»

«Allahsızları, kitapsızları istemiyoruz!..»

«Türklüğün düşmanlarını istemiyoruz!..»

«Müslüman Türkiye istiyoruz!..»

«Müslüman Türkiye!..»

Bağırıp çağırarak, çığlık atarak yürüdüler.

«Öğretmen evlerineeee!..»

«Öğretmen evlerine!..»

«Gün bugündür, bugündür!..»

Yöneldiler İstasyon'a doğru. Ekipbaşının sesi kısılmıştı. Akşam da oldum oluyorum diyordu. O sırada süngü takmış askerler göründü. Polisler geliyorlardı birlikte. İki cip, polislerin yanı sıra kalabalığa gariyordu. Önce polisler saldırdı. Bir anda çıraklar şaşkına çevrildiler. Askerler süngü takmışlardı. Kaçan kaçanaydı bundan sonra. Üç kalfa, beş çırak, iki köylü yakaladı polisler. Tuttuklarını bırakmıyorlardı. Tıktılar ciplere, Merkez'e doğru sürdüler. İki cip daha geldi. Sokak aralarına dalan göstericilerin arkalarına düştüler. Sonra çıktılar ana caddelere. Yoktu görünürde kimseler. On dakika sürmedi, sütliman oldu sokaklar.

Ve geceleyin Garajlar'ın oradan köylere dolu dolu kamyonlar kalkıyordu. Mahallelerde komünistlere uygulanan saldırı konuşuluyordu.

Hıdır'la Musa, bir de Kerim Usta, Öğretmenler Derneği'ni savundular o gün. On kadar öğretmenle birlikte otuz kişi oluyorlardı. Çok cam kırıldı, önleyemediler. Kapının kullanılacak hali kalmadı, koruyamadılar. Bir başarıları işte, içeriye sokmamak oldu saldırıcıları.

Dernek Başkanı Veli Çeliköz, Ankara'ya üç tel çekti yıldırım. Otuz metre aradaki Çarşı Karakolu'ndan bile imdat gel-

memişti. Gayretin dayıya düştüğünü anladılar. Ama eksik, ama tam, savundular derneği. «Daha iyi savunabilirdik, geç kaldık! Bu kadar olabileceğini düşünmedik! Deney kazanmış olduk!..»

Hemencecik çekidüzen verdiler içeriye. Saat sekize geliyordu, kapıları kapayıp dağıldılar. Hıdır'ın alnında beş santim kadar bir yarık vardı. Camdan fırlayan bir taş sıyırıp geçmişti. Sekreter Osman Bey, ecza dolabına götürdü onu. Yıkadı oksijenle. Sonra melhem sürdü. Gazlı bezle, pamukla sardı, bant koydu. Eve o haliyle vardı Hıdır.

48

KÖPRÜDEN GEÇERKEN

Teslime, kuş gibi çırpınıyordu. «Eğer içine işledi de söylemiyorsan! Eğer gangıren oldu da bilemezsek!..» Sunacık da inliyor, kıvranıyordu. Sabaha kadar oturdular başında. Gözlerini kırpmadılar. Dalıp dalıp gidiyordu Hıdır. Daldıkça da sayıklıyordu. «Allahsız da sizsiniz, kitapsız da sizsiniz, dinsiz de ulaaan!.. Ulan sizin Allahınız olur mu, dininiz olur mu ulaan? Ulan gidiler!.. Ulan gavat dölleri!..» Ezanlar okunuyor, Hıdır sayıklıyordu. Sunacık'la Teslime, başını bekliyorlardı.

Sabahleyin dükkâna giderken Doğan, Musagil'in kapıyı dövdü: «Bubam ıratsız, seni çığırıyor!..»

«Ulan daş derine mi ildi yoğsam?» Ürperdi Musa. Müslüme'yle çocuklara bıraktı işi. Çıkıp koştu. Koşarak geçti alanı. Maltızlar yanıyordu evlerin önünde. Erkekler işe gitmiş, çocuklar sokakları almışlardı. Teslime avluyu süpürüyordu.

«Nasıl oldu... gıı?»

«Amaaan enişte! Zabah d'oldu, biz d'olduk!..»

Somyada yatıyordu, uyuyordu. Sunacık başındaydı. Çocuklar çıtırtı etmesin, uyanmasın... kaşıyla, gözüyle, dudaklarına götürdüğü parmağıyla yalvarıyordu doğurduklarına. Şükrü çıkıp gitmişti cüz satmak için. Duran daha gitmemişti su satmak için. Yeter, eline bir çay bardağı almış, içiyor, sofrada zeytinle ekmek yiyordu.

Musa'yı görünce kalktı Sunacık. «Geç buyur... İstersen şu yana buyur... Üyüyor biraz... Geç buyur...»

Yeter'in yanında bir tahta sandalye vardı, oturdu Musa. «Eee, yavu sardık sürdük, çıktık öğretmenlerin ordan.. Bi şey yoğudu ağşam. Nooluverdi birden? Ataşı var mı?»

«Bilemedik Musa ağam, bilemedik gurbanım! Sayıkladı zabahaca. Sövdü süpürdü. 'Ulan sizin Allahınız var mı? Ulan sizin dininiz var mı? Ulan gavat dölleriii!.. Ulan siz ne anlarsınız

öğretmenlerden? Ulan, siz medeniyetten bin yıl uzak herifler değil misiniz?»

Dizlerini dövdü Musa: «Tûûûûh!.. Doktura mı götürsek, yoğsam Doktur Zeyni'yi bura mı getirsek?» Durup düşündü biraz: «Hastaneye götürsek olmaz! Ulan ne yapsak şimdi?»

Hıdır uyandı az sonra. Koştu Musa:

«Nâpdın yavu adamım, geçmiş olsun bakalım!»

«Çok yanıyom bacanak... içim alaflanıyor!..»

«Çok mu acıyor yaran?»

İki yana salladı başını: «Yaramın gıymatı yok, içim yanıyor! Guruyor burnum boğazım... Yanıyorum, donuyorum... sıtma gibi bi şey!»

«Başın da ağrıyor mu?»

«Ağrıyor... heralım!»

«Yavu adamım, seninki sinir!»

«Bilemiyorum...»

Demi az bir çay getirdi Sunacık.

«Heralım mazifeden galacam bugün!..»

«Onun için marağ etme adamım...»

«Bi habar veren olsa diyordum ha...»

«İcabediyorsa ben giderim, bacanağım hastadır, tekmil verim...»

«Gidinin dölleri! Çok azgın geldiler. Çok gafil durduk!..»

«Kerim Usta'yı dinlemek varımış! Kerim Usta tecürbeli bu işlerde...»

Başını bir yanının üstüne yıktı. Bir süre konuşmadı Hıdır. Sonra soludu biraz: «Kerim Usta Allahkerim!.. Çoğ akıllı, cesur!..» Soludu gene. «Ben yatacam heralım bacanak! Sen habar ver Nuri Çavuş'a...»

«Eğerkine bi doktur ilâzım ise?»

«Bilemiyorum nâpsak?»

«Diyorum ki, anlatalım Arap Zeyni'ye. Galabalığın içindeydik, içerden daş attılar, şişe attılar, bize ildi, böyle olduk... Yalan boğazımızı mı alacak adamım? Hemen gidip söyleyem, oksicen tenturot alıp gelsin. İnne minne gereklise fursun!.. Hatta diyorum ki, İtfaiye'ye de o habar versin. Nuri Çavuş'a mı

deyecek, Etem Efendiyi mi görecek, nâpacaksa yapsın... dinsizin hakkından imansız gelirimiş adamım!..»

«Anlaşılırsa kötü olur, polise bile verirler...»

«Hepsini Zeyni Bey düşünsün. Daha olmadı Çakal Hıfzı'yı alıp gelsin, bir havtalık istirat şart deye rapor yazdırsın, sen gıprama yerinden...»

Teslime girip geldi, hemen diz çöktü. Dizinin üstüne koydu ellerini. Bir Hıdır'a, bir eniştesine bakıyor, dinliyordu konuşulanları.

«Dün bi zenzele olmuş adamım, biz boğuşurkene...»

«Oldu enişte!.. Çatır çatır, yıkılacak sandık buralar!..» Dizlerini dövdü Teslime. «Hangi camiyi bombalamışlar enişte? Söylüyorlardı sokakta?»

«Yalan bre Teslime! İnanma gızım!.. Hep o dürzüler uyduruyor!.. Öyle deyip ortalığı ayağa galdırıyorlar, sonra da gırıp döküyorlar... Netekim de yaptılar... Gırmadık gapı, dökmedik cam gomadılar...»

«Aslı yok mu bombanın mombanın?»

«Yok ya...»

«Ee hökümet dutup bi şey demiyor mu bunlara?»

Güldü Musa: «Herifler delma dakma! Hangisi hökümet, hangisi yalanı yayan, bilemiyorsun ki! Kerim Usta'ylan Veli öğretmen anlattılar da dün, ağızlarımız ayrıldı. Biz dünyaya dana gelmişiz, öküz geçip gidecez...»

Dövüyordu dizlerini Teslime:

«Şurda bir Hörü garıgil var, Hadim'den gelmişler. Gomünisler sarmış ortalığı, cavır Müslüman gayıp olmuş. Cavırlar İslâm gılığına girmişler. Bombalamışlar camileri. Müslümanlar toplanıp garar vermişler ayırd olalım. Hemi de Evliya Hazratları kalkıp türbesinden, garışmış Müslümanların içine, yörümüş birlikte. Ne daş iliyormuş bizimkinlere, ne zopa. Çok döyüş olmuş...»

«Biz de oradaydık be baldız?..»

Sunacık sordu can havliyle:

«Görebildiniz mi bali?»

«Neyi?»

«Evliyayı...»

Güldü Hıdır: «Görünmez ki göze!»

Eğdi başını Sunacık: «Öyle ya görünmez!»

«Müslümanlar biraz gaçışmışlar Musa ağam! O zaman da zenzele olmuş işte! Evliye demiş gaçman, nere gaçıyonuz? Allah sizi gaçasınız deye mi yarattı? Onun üzerine dengelmiş bizimkiler...»

«Doğan'ım felân da garışmış, emme bubasının yanına gelmiş hemen...»

«Eee gördük, Doğan bizim yanımızdaydı...»

«Eyi ki cavırların demiri felân ilmemiş!»

«İlemezdi, yanımızdaydı, gapıları duttuk!»

«Kimin cavır, kimin Müslüman olduğu nereden belli?»

«Belli değilkine!..»

Hıdır seslendi: «Bacanak, sen... git istersen!»

«Zeyni Bey çıkmadan yetişeyim!» Kalktı Musa. «Yalnız, ne zamana gadar böyle yalan ilen idara edecez?»

«Ben soracaktım senden?»

Düşündü Musa: «Onlar bizi çok idara ettiler adamım...»

Parladı gözleri Hıdır'ın: «Yavu bacanak, ben düşünememiştim...»

«Düşünürsen bu çıkıyor!»

«Belkim bubaları da... bubalarımızı...»

«Heralım bubaları da... tabii!»

«Belkim dünya...»

«Bu dürzüler yüzünden...»

«Çok özledim Kerim Usta'yı!..»

«Bir ağşam gidelim... bekliyor!»

«Hadi şimdi sen git...»

«Şimdilik yat sağlıcağlan... adamım!»

Çıkıp gitti Musa. Sunacık'la Teslime, kapıya kadar vardılar. «Selâm söyle abama...»

«Müslüme'ye... çocuklara!»

Biraz açıldı Hıdır. Kalktı, ceketini üstüne aldı. Irbığı aldı. Nalınları geçirdi ayaklarına. Teslime koltuğuna girecek oldu. «İstemez yörürüm...» Irbığı alacak oldu, onu da vermedi. «Yö-

rürüm...» Başını dinledi biraz. Ağrı duymuyordu derin. Sargı duruyordu bandıyla. «Eyi ki şapkayı daktım gafaya, gomşular sorardı...» Avluya çıktı. Köşedeki helâya vardı. Kaldırdı çuval eskisini. Girip çöktü.

Sunacık, Duran'ın başına geldi: «Bubam, kak! Ne zaman gidecen daha?» Okşadı başını, kulağını. «Kak da git biraz. Bigaç gün daha sat, başga satma. Çoğaldı paraların. Okul urbası kesinecen. Kak bubam. Grafet alacan boynuna. Gonçlu babuç alacan. Kitaplarını, çantanı... Kak gurbanım...»

«Herkes yazılmış, biz ne zaman yazılacaz?»

«Musa emmine söyleriz, bi daha bakar...»

Aldı testiyi, tası. Çıktı usulca. Avlu kapısından da çıktı. Vurdu sokaklara. Doğru Garajlar'a gidecekti. İkindiye doğru Alâaddin'in oralara gelecekti. Belkim İstasyon'a inerdi. «Sucuuuuu!.. Yandı bir ucu!..» Koşuyordu katarlar boyunca, bir o yana, bir bu yana. Bazen iniyordu, bakıyordu gelip giden trenlere. «Sucuuuuu!..» İlkin gazoza, dondurmaya veriyordu paraları. Epeydir vermiyor artık. Bazen iki lâhmacun yiyordu günde. Onun dışında kuruş harcamıyordu. Tutkuyla biriktiriyordu. Getirip anasına veriyordu. Şükrü de öyle... getirip anasına...

Sekiz buçuk falandı. Musa çıktı Zihni Beyin yanına. Kalkmış, kahvaltısını yapmıştı. Tıraş olmuş, dişlerini yıkamış, takmıştı kravatını. Bu odadan o odaya, o odadan bu odaya gidip gelerek dinledi Musa'yı.

«Yani, bizi böyle onun bunun üstüne sürerekten, ne istiyor bu Hıfzı Bey? Daha böyük bi sakametlik çıkaydı nâpardı onca çocuk? Hemi de iki dene gadın, şeherde, deryanın ortasında? Bomba momba deye de lâf çıkarmışlar, hepsi yalan... Yalan ile milleti birbirinin üstüne sürmelerinin gayası ne Zeyni Beyim?»

Zihni'den önce Melâhat sordu: «Yarası derin mi?»

«Melât Hanım, gafa bu, isterse derin olmasın! Herif yatıyor! Yani öyle ilmiş ki. Emme töbe ettim. Bi daha böyle döğüş, hücum... sülâleme töbe! İsterse Zeyni Bey gendi söylesin. Valla billâ gıpramam...»

«Esasında Musa Efendi, demokrat adamım. Gerçi öğretmenlere kızıyorum. Ama yapmam böyle kaba düzenekler. Hıfzı

ise... Hıfzı'ya bakman siz! Tâ öğrenciliğinden öyledir o! Biraz da Ankara'dan arka buldu. Değilse kabil mi? Dün gece çıkıp geldiler iki bakan. Şeker fabrikasında yattılar. Bilgi aldılar. Beni de çağırdılar, gitmedim. Ben tasvip etmem bunları. Fakat dedim ya, ikilik var partinin içinde. Bir yanı öyle, bir yanı böyle...»

«Şimdi zatından birinci ricam, ya Nuri Çavuşa, ya Etem Efendiye bir telefon, Hıdır'ın işe gelemeyeceğini... İkincisi de, herif yatakta yatıyor, önce bir mayene edip tevlike mi değil mi, ondan keri bir havtalık rapor...»

«Madem tasvip etmiyorsun, niçin engel olmuyorsun? Tâ Gözlü Devlet Üretme Çiftliği'nden adam getirmişler kamyonlarla. Millet bilir mi senin tasvip etmediğini? Yarın derler, Zihni de düzenekçilerin içinde...»

«Bilir bilmez konuşma Melât! Deyemezler. Herkes biliyor ki ben şiddet yanlısı değilim. Bununla ilgim olmadığını da bilirler. Nitekim, karşı olduğumu söyledim. Ama engel olamadım, olamazdım da. Koskoca Vali engel olamadı da üç gün izin alıp tüydü!»

«Oturuşumuz eyi Zeyni Beyim?»

«Merak etme... daha dokuz olmadı. Ben telefon ederim. Sonra da Hıdır'a uğrarım. Gerekirse akşamüstü Hıfzı'yı alır götürürüm. Raporunu da o yazsın, temizlesin pisliğini...»

«Musa Efendi bir çay!.. Şunları da yiyiver!..»

Bir tepsi getirdi Melâhat.

«Sağol Melât Hanım! Çay may düşündüğüm yok, goca zabahtır ayaktayım. Hıdır'ın oğlan çıkıp gelmiş altıda. Gidip baktım, yatıyor...» Çayı yudumladı, yağlı ekmeği de ısırdı.

«Dur öyleyse bir de yumurta kaynatayım sana. İki dilim daha yapayım ekmek...» Kalkıp mutfağa geçti. Ekmek yağlayıp getirdi. Bal sürdü üstlerine. «Yumurtan da geliyor...»

Zihni telefonun başındaydı. Ethem Efendiyle konuşuyordu. «Yok yok, yara bere değil, belki soğuk algınlığı. Terlemiş olabilir. Raporunu kendi getirir yada ben biriyle yollarım. Bizim tanıdık olur kendisi. Köyden tanırım, çok da severim. Dürüst adamdır, zekidir. Çavuşmuş askerde. Onu biraz terfi ettirirse-

niz memnun olurum. Bir gün uğrar, kavenizi içerim. Dünkü olayları ha? Onu telefonla konuşmayalım. Çok kızdım, çok sinirlendim...» Kapattı. Geldi Musa'nın yanına. «Şimdi bir uğrayalım mı? Müstacel mi o kadar?»

«Zatın bilir... uğrasak eyolur...»

«Eee haydi kalk öyleyse!»

«Dur, yumurta getirecem, onu da yiyiversin!»

«Peki madem!..» Oturdu koltuğa. «Yani Melât, sen bu işlerden dolayı kızma bana. Hayatta en yakınımsın. Sen de anlamazsan kim anlar?»

«Sırlı sırlı işleriniz var, onların da yakını değilim ki Zihni! Yanlış işlerinizi de beğenmek zorunda değilim ki! 'Fakirin fukaranın yanında bildiğimiz Doktor Zihni, kalkıp gitmiş «Köylünün Sesini Duyurma Mitingi»ni bastırıyor, Öğretmenler Derneği'ni bastırıyor!..' derlerse böyle işlerden nefret ederim...»

«Seni temin ederim ilgim yok!»

«İlgin olmaması yetmez, engel ol!..»

«İmkân nisbetinde... Daha fazlasını yapamam...»

Melâhat gidip yumurtayı getirdi, kırdı bir yanını. Bir de kahve kaşığı koydu yanına. Karabiber, tuz koydu, «Yiyiver...»

«Çok maçup ediyon... Melât Hanım, Zeyni Beyin yanında da söyleyim, hallarına bakan, senin bir zengin garısı olduğuna, valla da inanmaz, billâ da inanmaz!.. Yani öyle bi gönlün var ki, Allah her türlü muradını versin...»

Güldü Melâhat.

«Gine ikinizin yanına söyleyem, çok eyliğiniz dokandı bize. Emme asıl böyük eyiliğiniz, şu çocukların okul işinde olacak. Yani söylediğim zaman çok havaslanıyorlar. Bizim çocuklardan bi şey çıkacağı yok, heç olmazsa orta'yı bitirsinler. Nere varsan diploma soruluyor. Belkim demiryoluna felân girerler. Tarla tapan galmadı elde, birer diplomaları olsun...»

«Yüksek tahsile lüzum yok: Solcu oluyorlar! Ama liseyi okut! Yada sanat okuluna ver. Hazır ayağınızda okul...»

«Bizim Şadiye'ye söyledim, o da Mesut Beye söyledi. Bir akşamüstü götürüp kayıtlarını yaptıralım... başlamış!»

«Eeee telefon et... istersen ben edeyim! Ne lâzımsa hazırlayın, götürüp ben de yaptırabilirim...»

«Benim zaten adağım var: Üç çocuk giydirecem, üç çocuğun çantasını, kitaplarını alacam... adağım var!» Musa'ya bakıp güldü Melâhat. Zihni de kalkıp telefona gitti hemen. Devrim Ortaokulu Müdürünü aradı. Buldu. Halini hatırını sordu. «Bir kavenizi içmeye gelemedim. Pis pis işler oluyor şehirde. Asabım çok bozuk bugün. Öyle kızdım ki! Maalesef bizim eşeklerden de karışanlar olmuş. Sizi rahatsız edişim Müdürcüğüm, biliyorsunuz ben kendi işlerimle uğraşmam. Çok sevdiğim iki ahbabım geldi köyden. Yani şu bizim Kantarma'dan. Onların çocukları... Evet Şadiye Hanımın söyledikleri. Eksik olmasın benim hanım da ilgileniyor. Onun işi zaten böyle işler. Donatımlarını da yapacak. Çok kültürsever bir hatundur. Yardım Severler Derneği Başkanı esas bizim hanım olmalı. Ama çocuklar falan var. Neyse... şimdi mümkünse kayıt için neler lâzım, onları bir öğreneyim. Hazırlasınlar da getirip kaydettireyim. Allah sevap yazarsa bazı günahlarımıza karşılık olur. Ya ya, altı foturaf, altı zarf, altı pul, nüfus cüzdanı hem aslı hem sureti, ikâmet ilmuhaberi, ilkokul diploması... Yalnız oğlanın biri bir yıl ara vermiş. Ee artık onu da siz idare edeceksiniz. Kontenjanınız doldu mu? Benim hatırım için... hanım da çok rica ediyor. Çok memnun oluruz... Teşekkür ederim... gelirim. Mutlaka gelir bir kavenizi içerim. Ayrıca, elimizden gelirse sizin işlerle de ilgilenirim... Ne münasebet efendim, vazifemiz. Hoşça kalıın, güle güle, teşekkür ederim Müdürcüüm...» Döndü Musa ile Melâhat'a: «Bu iş de tamam!» Bir kâğıt çekti önüne. Müdürün söylediklerini yazdı. Verdi Musa'ya. «Bunları hazır edin, iki üç gün sonra yazdırıverelim...»

Musa elini ağzını sildi peçeteyle. Gözleriyle de kucakladı Melâhat'ı: «Ziyade olsun, Allah bereket versin, daha çok versin! Ellerine sağlık, her gelişimde böyle maçup ediyon Melât Hanım! Biz sizden çok memnunuz, çok maçubuz hepinizden. Zeyni Beyden de Allah razı olsun. Sayasında cefamız safa oluyor. Zeyni Bey olmasaydı ben buralara felân gelebilir miydim? O da, sen de eksik olmayın... Şimdi gidelim Hıdır'ın yanına,

hemi bir mayene etsin Doktur Bey, hemi de bu mücdeyi verelim...»

«Güle güle! Yalnız bak, hiç itiraz yok, seninkilerin birini, Hıdır'ınkilerin birini, bir de Teslime Hanımınkini ben giydirecem. Çantalarını, kitaplarını alacam. Hemen bugün çıkıyorum çarşıya. Foturaflarını yeni elbiseleriyle çektirseler iyi olurdu, ama artık o da sonra... Güle güle!..»

Zihni, kapının önünde karısıyla konuşmaya daldı, Musa önden yürüdü: «Müslüme'ye habar vereyim, apartumana mukât olsun. Hıdırgil'e gideceğimizi söyleyem... bakkala çakkala gidilecek olur...»

Dr. Zihni muayene etti, nabzını saydı, kalbini dinledi. Yaranın sargısını değiştirdi. «Önemli bir şey değil. Yat iki gün. Yara yüzeyde. Biraz heyecan geçirmişin. Korktun falan mı?»

Musa atıldı:

«Pravo! Valla pravo Dokturum! Yani ayna dürbün gibi bildin! Ben buna diyorum, 'Yavu adamım seninki korkudan!' Beni dinlemiyor. Dün haggaten korktu. Sade Hıdır değil, ben de... canım! Öyle daşlar demirler geliyordu ki üstümüze, aklımızı şaşırdık!..»

«Korkulmayacak gibi değildi Zeyni Beyim!»

Sunacık da açıldı biraz! «Aman bu gadar olsun!»

«Elimiz bolarınca gurbanlar keselim!..» Teslime.

«Raporunu da ben yazacam, merak etmen... Ama Hıfzı'ya söylerim bunu! Görsün hünerini!.. Siz de ağzınızı yumun. Ne de olsa parti arkadaşı... Kayıtlı değildir amma kayıtlıdan iyi çalışır. Adını fazla söylemeyin orda burda. 'Halkın galeyanı...' Her yerde bunu söylemek iyisi... Sen kalacak mısın Musa Efendi? Öğleye biraz da ilâç getireyim, kullansın onları. Kalkıp gezebilir, yatmasına lüzum yok. Kapanmasın evde. Üç gün istirat yazsam yeter mi... pekâlâ!..»

Musa, Zihni Beyle çıkıp gitti.

Müslüme'ye baktı, Tekelci Sabri Beygil'e çıkmış temizliğe. Sepeti aldı koluna. Her dairenin ziline basa basa ısmarışları sordu. Sekiz Numarayı atladı. On beş Numaraya kadar sorup

tamamladıktan sonra döndü Sekiz Numaraya. Bastı zile. Melâhat geldi kapıya. Musa'yı görünce biraz daha pembeleşti sevinçten. «Gel, çabuk gel, giriver hemen!..» Kolundan tutup çekti, «Giriver... nerde kaldın Musaa...m?»

49

KIRMIZI TREN

Doğan, Duran, Şükrü... gülüşerek girdiler avluya. Fotoğraflarını almışlardı. İkinci çekinişleriydi yaşamlarında. Evirip çevirip bakıyorlardı. İkişer tane fazla yaptırmışlardı. Pırıl pırıl bir karta basılmıştı. «Foto Şafak» diye bir damga vardı arkalarında. Altışar tanesini okula vereceklerdi. Zarfları pulları da Musa alacaktı toptan. Üzerlerine adres yazacaklardı. İkâmet ilmühaberleri, nüfus cüzdanı suretleri alınmıştı. Kalgıyıp tüngüyüp duruyorlardı.

Yeter, sessiz, belirsiz bir kıskanmayla bakıyordu evin kapısında. Sunacık, Teslime anladılar. Teslime kalkıp okşadı başını: «Benim gızım da çektirecek iki seneden keri! Bubası onu da yazdıracak orta'ya. Abeylerinin okullarında okuyacak. Benim gızım bu yıl ilk'te okuyacak. Benim gızım herkesten eyi okuyacak...» Okşadı.

Sunacık geldi kapıya. «Tabii yaşı gelince yazılacak. O hepsinden eyi okuyacak...» Sonra sesledi oğlanları yanına. «Getirin bakem!.. Hanginizinki daha gözel...» Koştular. Önce Duran'ınkini alıp baktı: «Amanın! Amanın ıldız gibi ışıldıyor!.. Anam sen ne gadar gözelmişin habarım yok! Amanın!..» Sonra Şükrü'nünkünü aldı: «Ummmp!» etti, öptü resmi. «Ge bakem ge! Sen bu gadar tosun muydun? Ge bi de gendini öpem!..» Çenesinden tutup kaldırdı, öptü yanaklarını. «Aynanın yanına goyacam! İliştirecem böyle... Biraz da çörekotu dikem göyneğine. Nazarlar ilmesin. Ummmp, nazarlar ilmesin goçuma!..» Doğan'ı çağırdı sonra: «Bir de sen getir bakem. Bir de grafet dakınmışlar, şunlara bak! Görüyon mu Teslime, üçünde de grafetler... Bunları kim daktı bubam? Bi deyve bakem, kim daktı?..» Tutup kulaklarını, başını okşadı. «Neden söylemeyon kim daktı?»

«Foturafçı...»

İnceledi. Üçünde de aynı kravat vardı, sırayla takmış çekmiş, takmış çekmişti.

«Musa emminin Refik'e de daktı mı?»

«Daktı... ortaokul foturafı böyle olur!»

«Ne gözel yakışmış, ummmp!» Tutup tutup çekti kollarından. «Geçin, geçin, bir de bubanız görsün! Görsün de güvensin...»

«Arabı duruyordur, ikişer daha yaptıralım!» İçerden konuştu Hıdır. «Dedesigile götürüz. Onlar da gorlar aynanın gıyısına. Getirin bakem...»

Çocuklar resimleri getirdiler. Hepsini yatağın üstüne serdi Hıdır. Baktı ayrı ayrı. Birinden sekizer resim. Her sekize ayrı ayrı baktı. Sonra topladı. Kardı kâğıt karar gibi. Sonra gene serdi. «Hepisi de çok gözel. Haggaten çok gözel. Ulan bu çocuklar... beri bak Sunacık, Teslime beri bakın... eğerkine bu çocuklar okusunlar, ayaklarına bir daş maş almasın, bir gatır oyunu felân çıkarmasınlar, vallaha fetolmaz bunlar! Bakın size söylüyorum, fetolmazlar...»

«Dağlara daşlara! Ağzından yel alsın! Ne daşı alacakmış? Ne gatır oyunları çıkarabilirlermiş? Töbe de, heçbi şeycikler olmaz... işallah!»

«İşallah! Öyle 'Yüksek tasıl yaptırman!' deyen dürzüleri dinler miyim? Solcu olurmuş, olsunlar! Yaptıracam, en yükseğine gadar, en depesine gadar... Bütün böyük zenginler göt atsın arkalarında gızımızı verecez deye...»

Doğan diklendi birden:

«Ben almam zenginlerin gızını!»

Çekip bir daha öptü oğlunu Sunacık:

«Zengin gızları bubama gurban olsunlar!..»

«Gurban olsunlar... Bizim oğlumuz, gendi gibi akıllı, gendi gibi gözel, gendi gibi yoksul gızlarından alır!» Tutup Teslime de öptü Doğan'ı.

Bir daha toplayıp, bir daha kardı, sonra verdi fotoğrafları Hıdır: «Eferim!..» Gözleriyle teker teker okşadı oğlanları. «Haggaten eferim! Okullar başlasın, carını geysin, Yeter'in de çektirelim. Foto Şafak... onunki kim bilir ne yakışıklı çıkar...»

Birden kendini bırakıverdi Yeter. Koşup gitti avluya. Teslime koştu ardından. Tutup getirmek istedi. Ama daha beter ağladı o zaman da.

Yukardan Mardinli Demiryolcunun karısı Gülnaz geldi:

«Dedim bunlar bir heng ederler, neyin hengidir?»

Teslime, Demiryolcunun karısına bakıp güldü:

«Geç Gülnaz aba!.. Oğlanlar foturaf çekindiler de, gız ağlıyor... Emme ona da çektirecez. Carını geysin, okulu açılsın, bubası götürüp çektirecek...» Tuttu Yeter'in kolundan. Okşadı, çekti içeri. «Buyur Gülnaz aba, sen de geç, buyur otur...»

Gülnaz konuşarak, bağırarak girdi. Baktı oğlanların elinde birçok resimler. Bağırdı: «Ha sen tasvir deyersin? Annirem! Tasvir çekinmek hoşdir? Derler günafdir! Yakardir cehennemde Tanri. Ha siz heç düşünmezsiniz?..» Geri geri durdu fotoğraflardan. Dudaklarını kıpırdata kıpırdata okudu içinden.

«Yavu Gülnaz bacı, tevatürsün! Bi günah bellemişin, foturaf da mı günah? Hökümetin emri hökümetin! Okuldan istemişler...»

«Ha sen bubamı bilmezsin? Hocaydı bubam çok derin! Bilirdi altını üstünü yerin. Sandık dolu kitapları vardı. O derdi tasvir çekinmek günaf. Nasıl vereceksin canını yarın?»

Teslime bir yandan, Sunacık bir yandan gülüştüler.

Yeter hâlâ ağlıyordu. Teslime avutmaya çalışıyordu. «Sen heç ağlama. Gara carını geyince alıp götürecek buban. Böyük foturaf çekdirecek. Beyaz yakanı dakacaksın üstüne... böyüük foturaf!»

«Yeter gıı!» Bağırdı Hıdır. «Ge bakem yanıma! Ge bakem buraya gurtlu! Eğerkine gafamı gızdırırsan, şimdi dutar götürüm golundan! Hemen çekinirsin foturafını, susarsın ondan keri, emme carın olmaz.» Kolundan tutup çekti kızını. Oturttu yatağın kıyısına. Sevdi biraz. «Gurtlu gızım benim. Gaynaşdı mı gurtların gıı? Sunacık, asfinik yok mu evde? Dökelim şunun gurtlarına gırılsın. Bak Gülnaz halası, bunun gadar gurtlu gız, datlı gız gördün mü?»

«Çok hoşdir gözleri. Çok gözeldir bakişi...»

«Maşşallah de halası maşşallah de!» Teslime.

«Maşşallah gırk bin...» Dua okuyup üfürdü. «Yok mudir gög boncugi? Ne durursunuz, daksanız sırtına...»

«Vaaar var!» Yakasının altından çekip gösterdi Sunacık. Çataliğneyle tutturulmuştu. «Güccükten beri vardır, heç endirmez...»

«Gög boncugi sırtında gezsin, melegler de gorusin. Çokdir gızlarin duşmani...»

Hıdır doğrulup kalktı, Gülnaz gördü başını:

«Ha gonşi nedir başin ikki şak?»

«Döğüştük garılarla... ortasından yardılar...»

«Ha bu yapdi, yoksam bu?» Teslime'yi, Sunacık'ı gösterdi.

«Bu yaptı, Sunacık yaptı Gülnaz bacı...»

«Desene ki gurtlandi! Hırlaşirler ikki gari başinda?»

«Geçinemiyorlar, beni de dövüyorlar gomşu!»

«Dogri söylersin yogsa yog?»

«Doğru söylüyorum doğru...»

Acıdı Demiryolcunun karısı Hıdır'a: «Almayacakdin ikki gari. Aldin birbirinin üstüne, şindik çek!..»

Teslime: «Haşşöyle! Yaşa Gülnaz aba...»

Sunacık: «Çok dedik emme dinlemedi...»

«Hanginiz öncedir, sen yogsa sen?»

Teslime: «Ben önceyim, baksana halime!»

Sunacık'a baktı Gülnaz: «Sen baştan çıkardin adami?»

«O beni çıkardı gomşu!.. O baştan çıkardı beni!..»

Sanki sağırdı Mardinli komşu, bağıra bağıra söylüyorlardı. Saf görüp işletiyorlardı. Birbirlerini çekiştiriyorlardı önünde. Hıdır'ı çekiştiriyorlardı sonra. Çok hovarda bir erkek gösteriyorlardı. Ayrı ayrı zamanlarda alıp kaçmıştı ikisini de Hadim Bozkır yanlarına. Birer ikişer ay dağlarda gezdirmişti. Sonra anlaşıp inmişlerdi köye. Köyde geçinemeyip şehre gelmişlerdi. Şimdi de geçinemiyorlardı. Çok kavga ediyorlardı. Bazen dövüşüyorlardı saç saça, baş başa...

«Takvim yokdir hanenizde?»

«Noolacak takvim Gülnaz aba?»

«Olacak size bir takvim, bir galem. Çızacaksınız bugün sen-

de bir çızık, yarın bende bir çızık... hak geçmeyecek ikisine de...»

Gülüştüler. Coştu Sunacık. Öldü güle güle.

Teslime Şükrü'yü çekti kolundan. Kulağına bir şeyler fısıldadı. Şükrü kalkıp dışarı gitti. Başına yeşil takkesini takıp, göğsüne tablasını alıp geldi. Üstünde cüzler, kitaplar... Birden başladı:

«Esgi Türkçe, Yeni Türkçe Enamlar! Tam Açıklamalı Namaz Sureleri! Üç Türlü İlmühal, Mızraklısı da vaaar!.. Her eve ilâzım Yasinler, her Müslümana ilâzım Garınca Dovaları vaaar!.. Kunut Dovaları vaar! Hedayesi bi lira Yağmur Dovaları, Zufra Dovaları vaar!.. Cin çarpmasına, şeytan çarpmasına, gün furmasına, soğuk almasına gılıç gibi keskin şifalar vaaaar!.. Millet memfatına, matba fiyatına! Kâr için satmıyoruz bunları!.. Bi lira! Müslüman gardaşlarımızın ahiretlerini aydınlatmak için maliyet fiyatına veriyoz! Bilâkis başa baş geliyor! Haden az galdı, gidiyorum: Hayber Galesi, Gan Galesi, Uhut Muharebesi, Kerbelâ Vaggası, Kerbelânın İntikamı, Şah İsmail, Sürmeli Bey, Adem ile Havva, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Tahir ile Züra, Elif ile Mamut, ağlatan kitaplar, Hurşit ile Mahmiri, Asuman ile Zeycan, Amme Cüzleri vaaar!.. Allahın Arslanı Hazratı Ali Efendimizin gahrımanlıkları, İncili Çavuşun, Behri Mustafanın, Nasrettin Hocanın destanları vaar!.. Amarikan fıkraları vaaar! Aşık Garip, Aşık Sümmeni, Aşık Veysel, Aşık Mahzuni, Aşık İnsani, Garacoğlan, Pir Sultan Abdal'ın şiirleri vaaaar!.. Esgi Türkçe, Yeni Türkçe Enamlar, Tam Açıklamalı Namaz Sureleri, Amme Cüzleri, İbni Vaggas Cengi, Gan Galesi, Billur Köşk, Arap Özengi, Yeni çıkmış kitaplar, Bekdaş ile Gülnaz vaaaar!..»

Yarıldı Teslime gülmekten. Kapandı yerlere, doğruldu bir daha güldü: «Ah öldüm aah!.. Bekdaş ile Gülnaz diyor, öldüm ah!.. Bekdaş ile Gülnaz da varımış, öldüm!.. Naha başcazın ağrımasın Şükrüüüüm! Öldürdün beni Şükrüüüü...m!»

Sunacık gülüyor, Hıdır gülüyor, çocuklar gülüyorlardı. Gülnaz Hanım bakıyordu şaşkın şaşkın. Dudakları kıpır kıpır, okuyordu. Sonra birden parladı: «Ha bu satıcıdir evlerin içine

gadar geldi? Başinda yeşili, önünde taplasi... heeey çocik, getir bakayım ki Enami Şerif diyorsun kaçadir?» Gene gülüştüler. Teslime'yle Sunacık yattılar bu sefer yere. «Naha Şükrüüüü, naha Şükrüüüüm!..»

Hıdır kalktı, pantolon ceket giydi:

«Bi sıcak su goyun tıraş olayım...»

«Haaa buba, Musa emmim dedi ki, ağşamüstü gelin, İsdasyona gidelim, gezelim biraz...»

«Emmin bilmiyor mu buban hasta?»

«Söyledim, eyolmuştur kaksın dedi...»

Maltızın üstünde duruyordu ırbık. Teslime hemen koştu. Tıraş tasını doldurdu. Aynayı, usturayı getirdi. Fırçayı, sabunu çıkardı. Hıdır oturdu duvarın dibine. Yüzüne köpük sürdü. «Hep barabar geyinip guşanın, çocukları guşadın, yörüyerek Musagil'e gideriz, ordan da geze geze İstasyon'a. Bi görelim bakalım akıllılar mı biniyor, deliler mi trene?»

«Varsıllar mı, yoksullar mı?»

«Üç gün, üç geceee geldik... Bize bi vagun verdiler, olaaan eşiyayi dıktik içine. Mardin'den burya üç gün, üç gecee... Bize permi var, Bölge veriyor, para almaz. Üç gün, üç geceeee geldik Mardin'den...»

«Sizin geldiğiniz treni de görüz belki...»

«Bi gara vagun, furgondan arkada bagliydi...»

«O zaman görüz öyleyse...»

Kazıdı yüzünü Hıdır. Teslime koşup leğeni, ırbığı götürdü. Yıkadı sabunlarını. Sunacık havlu tuttu. Alıp kurundu... Baktı, denetledi göz ucuyla Mardinli komşu: «Tehhoooo!» çekti. «Hıdir gomşi sen bu evde beysin yogsam agasin? Vay babom, biri su töker, biri peşkir tuter. Tehhoo!.. Sunacık leğeni ırbığı alıp çıkmış, Teslime de bir kolonya şişesini getirmişti. Sürdürdü Gülnaz Hanım konuşmasını: «Biri koki seper... Ha sen böyle nasin kösnittin bu gancikleri?»

«Musga yaptırdım musgaaaa!.. Sadırlar Mahallesinde Garabazarlı bi Efrayim Hoca var, dört yüz pannot verdim, bir musga yaptı, dakınıyorum aha burama...» Sırtını, ceketinin içini işaret etti.

«Dört yüz pannot verdin bir musga?»

«Tam dört yüz pannot verdim...»

«Sen verdin?»

«Ben verdim!»

«Ya neçin dögerler başin ikki şak?»

«Çok sevdiklerinden...»

«Üç yüz pannotluginden yapdiraydin, çog gelmiş!..»

«Makası alıp biraz gırpacam ucundan...»

«Götir gendi atsın mahasin! Garanlig basinca var, polis görmesin...»

«Bununki saklı değil, hökümetten izinli musgacı bu!»

«Gidecez mi haggaten trene?» Sordu Sunacık.

«Tabii yavu, hazırlanın çabuk... hadi Teslime!»

Yeter kız, hâlâ hıçkırıp duruyordu. Teslime, «Gel bak, trene gidiyoruz gel!..» Tuttu kolundan, dışarı çıkardı. Su çarptı eline yüzüne. Saçlarını da ıslattı. Bir tarak buldu, taradı. Sonra bir de kordele çıkardı kendi sandığından. «Haşşöyle!.. Haden bakalım... Gözel gözel yörürseniz yolda buban size gazoz alıverecek...»

«Heç sevmezim o gazuz dedigin gomşi! Sürgin edir beni! Parsaklarim çıkir dışari. Geçen havta gittik hasdahane ardı bazar. Bekdaş dedi iç bir gazuz. O içdi, ben içtim, oldim sürgin! Daha içmem...»

«Kakın, kakın çabuk!..» Önleri sıra yürüdü Hıdır. «Evi gapayıp gelin. Biz önden gidegoyalım...» Gülnaz Hanıma döndü sonra: «Hade gomşuu, ısmarladık şimdilik... ev sana amanat!»

«Allaha amanat gomşi! Er gelesiz agşama!»

Tam o sırada Ormancı Necip'in karısı inip geldi. «Bütün gonuşmalarınızı duydum yokardan. Şunların çekindiği iresimlere bi bakayım...»

Teslime başörtüsünü örtüyordu. Döndü. Çabuk bulup getirdi fotoğrafları. Gösterdi Necip'in karısına. Sonra alıp geri götürdü. Koydu yerine. Geldi kapıya, Sunacık'ın çıkmasını bekledi. Ardından kapıları kitledi. Koştu peşlerinden. Sokağın başında yetişti hepsine.

Dört çocuğu önlerine kattılar. Kendileri arkaya geçtiler.

Anıtın olduğu alana doğru yürüdüler ağır ağır. İlk olarak gündüz gözüyle çıkıyorlardı böyle. Merkeze doğru ilerledikçe apartmanlar, caddeler büyüyordu. En çok pencerelerin büyüklüğüne şaşıyordu Teslime. Bıdır bıdır bıdır, pencereleri konuşuyordu Sunacık'a, Hıdır'a. Öyle evler vardı, duvarları boydan boya cam, pencere...

Bekliyorlarmış... Musa dolaşmış kapıları, teker teker izin almış. Hıdır güldü kıs kıs: «Meramın izin almak değil senin, çocukları trene götürdüğünü dellâl etmek!..» Çıktılar birlikte. Çocuklar çoğaldılar, koştular önden. Anıtın önünü, ardını dolaştılar. Sunacık baktı dik dik anıta: «Heç enmeyecek mi bu, soğukta, ısıcakta?»

«Heç enmeyecek Sunacık hatun! Isıcakta yanacak, soğukta buyacak... biz de böyle bakacaz gelip geçerken önünden! Nâpsın enip? Ekmek istemiyor, su istemiyor, dursun orda...»

Top alanına doğru sarktılar. Alıştırma yapıyorlardı. Çocuklar oraya koştular. Sonra geçtiler aşağı aşağı. Faytonlar, taksiler silip geçiyorlardı. Kıyıdan kıyıdan giderek vardılar İstasyon'a.

Dolup taşıyordu kalabalık. Musa, Hıdır'ın koluna girmişti. Sunacık, Teslime'yle Müslüme'nin arasındaydı. Çocuklar habire koşuyorlardı İstasyon'da. Yeter'le Şerfe de koşuya katılıyorlardı. Pazen entarilerinin içinde, köyden dün gelmiş gibi, iki köylü kızıydılar. Ümmü de arkaları sıra yetişmeye çalışıyordu. Yabanıldılar daha. Oğlanlar anlamaya başlamışlardı şehri altından üstünden. Nerde ne var, koşuyorlardı.

Nişanlılar, yeni evliler, kimi el ele, kimi kol kola, durmadan geziniyorlardı. Çocuk arabasını sürenler, çocuğun düşen emziğini alıp muslukta yıkayanlar... Yüzbaşılar, yarbaylar... yürüyorlardı. Bazıları yolcu karşılayacaktı, dikildikleri yerde konuşuyorlardı. Bazıları yolcu geçirecekti, öbek olmuşlardı çevresine. Tepelerinin üstünde kocaman bir saat, arada bir, çat çat ederek atlıyordu zamanı. İstasyon görevlileri, kırmızı, yeşil şapkalılar, kimi içerlerde, masaların başında yazı yazıyor, telgraf alıp veriyor, kimi dışarlarda, o yapıdan bu yapıya, o odadan bu odaya girip çıkıyorlardı. Duvar diplerinde boyacılar...

Bekleme salonu boştu. Gün iyiydi. Dışarlardaydı yolcular, yolcusu olanlar... Sağ başta küçücük bir çay bahçesi vardı. Kimileri de oradaydı. Bir büfe yem yiyecek satıyordu. Gazoz, ayran, şurup şerbet satıyordu. Köylüler var mıydı? Bakındı Hıdır. İki üç erkek gördü. Büzülmüş gibi dikiliyorlardı uzakta bir köşede... Çok kadın vardı İstasyon'da. Ama köyden gelmişi yoktu Sunacık'tan, Müslüme'den, Teslime'den başka. Müslüme bir entari giyerek kılığını şehrinkine uydurmuştu. Ama yüzünden gider miydi köylülük? Sunacık'la Teslime, köyün bol donlarıyla, sıkmaları, kuşaklarıyla, başörtüleriyle dolaşıyorlardı hâlâ...

Çocuklar bir yitip bir çıkıyorlardı. Kovalıyorlardı birbirlerini. Yeter'le Şerfe de koşuyordu. Bir ara telgrafçıların çalıştığı odanın penceresinde durdular. Gözetlemeye başladılar içerisini. Tık tık tık'ları yeni çıkmış bir masalın parçasıydı, birkaç sefer işitmeliydiler anlayabilmek için. Gişenin önüne gittiler sonra. Sekiz on kişi vardı, bilet alıyorlardı.

«İstanbul'dan gelip! Adana istikametine gitmekte olan! Toros Mototreni! beş dakika sonra! peronumuza gelmek üzeredir!.. Sayın yolcularımıza! duyurulur!..»

«Ne dedi Hıdır?»

«Beş takka sona geliyormuş...»

«Kim?»

«Tren...»

«Gülnaz Hanımgil'in bindiği mi?»

«Orasını annayamadım...»

Musa karıştı: «İsdambol'dan geliyor!»

«Nereye? Buraya mı gelecek?»

«Buraya gelecek heralım!»

Yarım adım kadar geri çekildi Teslime, bir adama çarptı.

Sunacık, nişanlılara, yeni evlilere bakıyordu. Açık gerdan, kısa kol, kısa etek kadınlara dalıp dalıp gidiyordu. Temizliklerine hayrandı asıl. Hiç işe el sürdükleri yok muydu? Yoksa her gün, her saat çimiyorlar mıydı evlerinde sıcak sular akıyordu da? Sabunu falan bedavadan mı veriyordu hükümet? Erkeklerin de kadınlardan kalır yanı yoktu. Bazıları çok pisti gerçi. Ama azdı onlar. Şimdi İstasyon'dakilerin çoğunluğu pırıl pırıl-

dı. Musa'nın dikkatini çekiyordu, belki elliden fazla «Melât Hanım» vardı gezinen, duran, üç yaş aşağı, dört yaş yukarı... Yan gözle Müslüme'ye baktı. Uçup gitmişti adamakıllı. Sunacık? O sürerdi biraz daha. Ama Teslime'ye diyecek yoktu. Tam olduğunun üstüydü baldızı. Bir ona, bir Hıdır'a baktı yan gözle. «Ulan bu Hıdır'ı görüyon mu?» Sordu kendine. «Suyun harlamadan akanı keranacı! Nasıl gaptı baldızımı çaktırmadan?» Düşündü: «Emme gapmasa nolacaktı? Belkim araya gidecekti bekleyip ederkene. Allah razı olsun adamımdan. Gapıp aldı da o telâşeden bali gurtardı bizi! Yani Teslime de eriyip gidiyordu erim erim... eyoldu!»

Toparlanmaya başladı kalabalık. Sağa sağa bakıyordu herkes.

Büyüle büyüle geliyordu Toros Mototreni! Hızlı...

Raylar zangırdıyordu, hava yarılıyordu öttükçe.

«Doğan, goooş!.. Goş, dut elimden!..» Bağırdı Hıdır. «Duraaaan, Şükrüüüü, siz de goşun yanıma...» Zaten uzakta değildi çocuklar. Kolunun altına aldı hepsini. Birkaç adım yürüdü ileri doğru. Hıdır yürüyünce Sunacık'gil de yürüdüler. Yeter'gil de yürüdüler.

Ne suyu vardı, ne dumanı. Birden giriverdi. Mardinlilerin bindiği «garaa» vagonu arıyordu nedense Teslime, bu kırmızıydı! Çabuk çabuk geçti başlar, pencereler. Kâğıt oynayarak bir iki masa geçti. Yemek yiyenlerle doluydu kalabalık masalı bir vagon. Belki içki de içiyorlardı. Hıdır dikkat etti. Bira şişelerini anımsadı Meram'daki. Gözlüklü kadınlar, genç genç, yıpranmamış hanımlar, yetişkin kızlar... Yavaşladı, durdu katar.

Sunacık dürttü Hıdır'a: «Cavırların treni mi bu?»

«Cık» etti Hıdır başını çevirmeden: «Bizim...»

Baktı ilgiyle Sunacık, tıpkı Hıdır gibi, tıpkı ötekiler gibi. Tren gelmeden önce İstasyon'da gezinenlerden daha temiz, daha neşeli, genç, sağlıklı, açık gerdan, kolsuz entariler içinde kadınlar, saçını dökmüş, cam gibi kafalarla adamlar... çoğu bakmıyordu bile İstasyon'daki kalabalığa. Bazıları bıyıklıydı. Kadınların gözlüklü olanları çoğunlukta mıydı? Sigara içiyor, ciddî ciddî savuruyorlardı dumanını. Belki rasgele durmuştu tren.

Belki bir daha hiç durmadan, dünyanın öteki ucuna kadar akıp gidecekti. Tam tekmildi her şeyi. Yiyip içerek, oturarak, sigara dumanı savurarak, kâğıt oyunları oynayarak, irili ufaklı, bazıları kapakları resimli kitapları okuyarak akıp gidiyorlardı. Çok eğleşmedi, kaymaya başladı rayların üzerinden. Önce yavaştı, birden hızlanıverdi. Ve gitti küçüle küçüle...

«Haggaten bizim mi bu Hıdır?»

«Başga sahabı çıkmazsa... bizim!»

«Beni gandırma aman gurbanım?»

«İsdambol'dan gelip Adana'ya gidiyormuş... bizim!»

«Yani anla Sunacık, böyle sefaları da var memleketimizin! Allah için gonuşalım, öyle çalışıyor ki böyüklerimiz, onların bu gadar çalışmasına garşı, gıçlarını gıpırdatmıyor güccüklerimiz!..»

Teslime'nin soluğu kesilmişti sanki. Boğazı da kurumuştu biraz. Mototren geçip gidince açık ağzıyla yakalandığını sandı, mahçup oldu. «Bu gırmızısı demek? Garası da gelecek mi enişte?» Sordu Musa'ya... Hıdır'a da baktı aynı zamanda.

«Gelir... heralım. Gelmez olur mu? Beklersen garası da gelir emme ne nüzümü var... içinde olmadıktan keri! Yani çok bakarsa insan zevda gibi bir şey olur bu trenlere! Emme istiyorsan bi gün de gelir garasını görüz...»

Çocuklar hâlâ gözlerini küçültememişlerdi. Başları hâlâ trenin gittiği yöne çevriliydi. İlk olarak Şükrü konuştu: «Ya gahbanalı yalı!..» Ötekiler saklıyorlardı hayretlerini. Çok insan vardı İstasyon'da, görüp çekişeceklerdi belki. Belki de «Kime haber verdiniz de geldiniz ulan köylüler?» soracaklardı.

İki dakika sonra kimse kalmadı oralarda. Kimi taksiye, kimi faytona binip uzaklaştı. Trenden inenler öpüşecekleriyle öpüştüler, koklaşacaklarıyla koklaştılar, çekilip gittiler bir iki dakikanın içinde. Birkaç hamal ellerindeki paraları birinden ötekine aktarıp duruyorlardı.

«Aman, el demeyip, gün demeyip, şapır şupur, şu millete baak!» Aklından geçiriyordu Sunacık. Belki Müslüme de, Teslime de aynı hayreti duyuyorlardı, ama oynamıyordu dudakları.

İstasyon görevlilerinden başka kalan olmadı.

«Eeee bekleyelim mi gara treni adamım?»

Büktü boynunu Hıdır: «Gidelim şöyle!» Büfeye doğru uzattı kolunu. «Çocuklara birer gazoz bali içirelim! Söz verdik çıkarkene...»

«Soğuk olur mu burdakiler bilmemkine?»

«Ee orası da bizim bahtımıza gali!..»

«Yörün gidelim madem!» Sunacık'ı, Teslime'yi, karısını falan sesledi Musa: «Yörün şöyle varıp bakalım...»

Tenhalaşmıştı büfenin başı. Vardılar ağır ağır. Sokuldular ağzına doğru. Hıdır sordu: «Gazozun var mı emşerim?»

«Kaç tane istiyorsun?»

«Soğuk mu?»

«Buz... kaç tane?»

«Eeee... sayıver!» Eliyle harmanladı çocukları, kadınları, kendini... Büfedeki delikanlı, suyun içinden alıp alıp açmaya başladı şişeleri. Herkese birer tane veriyordu. Çocuklar dinlenip dinlenip dikiyorlardı. «Haggaten soğukmuş!..» En sonra kendi aldı Hıdır. Tam dikecekti, Şeker Fabrikası'nın o yandan doğru Kerim Usta'nın geldiğini görüverdi... Dürttü bacanağına: «Bak hele kim geliyor!..»

Musa baktı, Kerim Usta! «Ulaaaan!.. Uzattı içtenlikle. Elinin şişesiyle falan yürüdü Usta'ya doğru. «İki gün görmesem özlüyorum Kerim Usta!..» Uzattı elini, toka etti. Hıdır da yürüyüp gelmişti. O da tokalaştı. Bir ellerinde şişeler, bir elleri Kerim Usta'nın kolunda, durdular.

«Nâptınız yavu, nasıl geldiniz?» Hem sordu, hem yürüdü büfenin başına. «Cümbür cemaat mı burdasınız? Evleri kime goyup geldiniz?» Baktı çocuklara, baktı kadınlara, «Hoş geldiniz, hoş geldiniz... Yenge hoş geldin, bacı hoş geldin...» Çocukların başlarını okşadı: «Hoş geldiniz hepiniz...»

Musa göz etti çocuklara: «Öpseniz ya emminizin elini!..»

«Yok... istemez!»

«Müsade et öpsünler! Başka elleri öpmeye alışmazlar korkma!..» Döndü çocuklara: «İşte Kerim Usta emminiz bu! Eli öpülecek bir insan dünyada!.. bana göre...»

«Demez min ya!.. Yani öyle maçup edersin ki insanı! Bu gadar tıraş edeceğine, bir şişe gazoz ısmarlasan olmaz mı?»

«Heyecandan akıl edemedim! Emme ağamız Hıdır bugün. Ismarlar heyecanı geçince...» Baktı Hıdır'a.

Hıdır varıp bir şişe açtırdı büfeden.

Gazozu içerken başına baktı Hıdır'ın.

«Nasıl oldu senin kafa?»

«Ee zararsız! Biz bir de iş yaptık, çığırdık Zeyni Beyi ayağımıza, bir mayene olduk, üç günlük rapor aldık...»

«Hem oğlan evinde oynuyorsunuz, hem gız evinde!..»

«Geldik şehere, gafayı çalıştıralım diyoruz emme, her zaman bırakmıyorlar. Arada bir piyangomuz dutarsa ayağımıza doktur getirtebiliyoruz, dutmazsa zopa yiyoruz...»

«Onun için bugün çoluk çocuğu alıp trene geldik. Onun da gırmızısı tasadüf etti, garasını göremedik...»

Çocuklar şişeleri boşalttılar. Kadınlar boşları büfenin ağzındaki tahtaya koydular. Sunacık Hıdır'ı dürttü. Kerim Usta gördü, göz etti Hıdır'a:

«Hadi ver bakalım şunların paralarını da yörüyelim şehere yokarı!» Koluyla da ileri itti iki erkeği. «Eyi yapmışsınız... Bizimkileri de alalım evden, bir de Alâaddin'in çevresini dolaşalım, akşam akşam eyi sefadır...» Sonra dönüp çıkıştı Musa'ya: «Yavu hani, yengemgili alıp bize gelecektiniz bir akşam?»

«Valla, daha gendimize gelemedik ki size gelelim Kerim Ustam! Emme gelecez işallah! Gendimize de gelecez, size de gelecez... Yani benim gönlüme galsa, her gün, her sahat, senin dizinin dibinde olacam... ayrılmayacam!»

50

ALÂADDİN'İN IŞIKLARI

Kerim Usta'nın oturduğu evin önünde durdular. İhsaniye Mahallesinde, kerpiç avlunun içindeydi ev. Girdiler avluya. Bu sefer çocuklar arkadan geliyorlardı. Omuzlarından tutup birbirlerini ittiler. Kadınlar, iki erkeğin arasındaki Kerim Usta'yı hâlâ süzerek yürüyorlardı.

«Rebiiiş... Davran bakem, geliyoruz!»

Elinde bir çiçek saksısıyla Rebiş, odadan avluya uğradı. Başörtüsü başındaydı ama bağlı değildi. Saçları falan çözüktü. Eteğinin üstüne kocasınınkilerden çizgili bir gömlek giymişti, önü açıktı. Kara diri, taş gibi bir kadındı, Kürde benziyordu. Durakaldı elinde saksıyla. Sonra toparlandı. Saksıyı duvarın dibine bırakıp önce önünü kapattı, sonra başını... «Geçin buyrun, geçin buyrun!.. Kusura bakman, buyrun!..» Çağırmaya başladı gelenleri. Sonra da bağırdı: «Birseeeeen!.. Çıkıver anam!»

Kerim Usta gülüyordu kıs kıs.

On, on ikisinde bir kız çıktı kapıya.

«Konuk geliyor, içeriyi topla anam!..»

Kızın ayaklarında picama donu vardı basmadan. Gülerek koştu o da içeri. Rebiş kıpırdanıyordu telâş içinde: «Buyrun buyrun...»

Kerim Usta, konukların hepsini avluya aldıktan sonra kapıyı kapattı. «Geçin geçin... benim hanım çok telâşlı! Geçin de telâşı yatışsın biraz!» Kendisi yürüdü önden. «Geçin biz de sizler gibi sıkışık oturuyoruz.» Dik, dar bir merdivenden tırmandı. Öncülük etti konuklara. Musa, Musa'nın ardı sıra Hıdır, sonra Teslime yürüyordu. İkisi yukarıda, biri aşağıda, üç küçük göze yerleşmişti Kerim Ustagil. Aşağıdaki göz çok işlerine yarıyordu. Hem mutfak, hem yemek, hem oturma, hem de çocukların derse çalışma yeriydi orası. Yukardaki gözün birine sade-

ce bir yatak sığıyordu: Kerim Usta'yla Rebiş yatıyorlardı. Öteki göz ise çoçukların uyuduğu, çalıştığı yerdi. Birkaç konuk gelince düzen altüst oluyordu.

Çarpık, biçimsiz bir yapıydı. Öteki bölümlerinde iki aile daha barınıyordu. Bunun da helâsı ortaktı. Bir kuyu vardı avluda. Ama kullanmıyorlardı. Suyu mahallenin çeşmesinden alıyorlardı.

«Geçin arkadaş! Kiminiz oturun, kiminiz ayakta durun, kusura bakman, geçin sığışalım...»

Musa hem çıkıyor, hem Kerim Usta'yı çekiştiriyordu: «Hani Alâaddin'e doğru gidecektik çocukları alıp? Ne çıkıyoruz?»

«Eeee buraya kadar gelmişken kapıdan dönmek olur mu? Hemi de çoluk çocuk hazırlanıversin. Malum, asri bayanlar çabuk çıkamazlar evden...»

Rebiş, eteği atmış, kocasının gömleğini atmış, sırtına bir entari geçirmiş, başını da açıp taramış, koşup geldi. Teker teker tokalaştı konuklarla. Kapının dibine dikildi sonra: «Çocuklar ayakta galdı, onlar da şöyle oturuversinler!» Sedirin yanındaki koyun postunu, yer minderlerini gösterdi.

Ensiz, fakat uzun bir masa vardı. Okul sırasına benziyordu. Yarı duvarını kaplıyordu «konuk odası»nın. Masanın yanındaki duvarın alnına iki küçük lokum sandığı oturtulmuştu. Kırmızı, mavi ambalaj kâğıtlarıyla kaplanmıştı sandıklar. İçlerinde okul kitaplarıyla, birkaç çeviri roman diziliydi. Mürekkep şişeleri, kalemler, dolmakalem kırıkları bir çay kutusunun içine toplanmıştı. Lokum sandığının yanına bir cetvel asılmıştı. Hıdır en çok bu «kitaplık» buluşuna dikkat etti. «Böyle bi şey buluşturup bizim çocuklar için de asmalı duvara. Bu sıra gibi masadan da almalı. İki dene almalı ki, ikişer ikişer çalışsınlar. Evi biraz daraldır emme nâpacan? Kerim Usta çocukların okumasına gıymat vermiş... belli!»

Birsen çıktı geldi, toka etti konuklarla.

«Bize toka yok mu gıı?» Sordu babası.

Birsen durdu, onunla da tokalaştı.

«Konukları tanıyor musun Rebiş? Bunların hepsi köylü! Köylü bunlar! Şuradan, Kantarma'dan geldiler. Bu, Musa. Bu,

hanımı Müslüme yenge. Bu, Hıdır, bu hanımı Sunacık, bu da hanımı Teslime bacı. Hıdır gardaşımız iki hanımlı...»

Hıdır güldü, Teslime'yle Sunacık da güldüler.

«Bunlar da çocukları! Herkes adını söylesin bakalım!»

Çocuklar adlarını söylediler güç belâ.

«Hoş geldiniz hepiniz... memnun olduk!»

«Şimdi biz Rebiş, İstasyon'da raslaştık. Treni seyre inmişler. Dedim bize gidelim, alalım bizim çocukları, çıkıp bi dolaşalım Alâaddin'i falan. Hemi de tanışmış oluruz şöyle...»

Bakındı Rebiş: «Çok eyi etmişiniz, emme böyle tanışma olur mu? Oturur yimek yirdik. Çay bişirirdik. Ondan keri gezerdik. Nasıl edecez bilmem ki! Gerçi çorba var, taze fasulye var. Çorbanın içine biraz daha su koysam (!) hepimize yeter mi acap?» Konuşuyor, gülüyordu.

«Senin hazırda başka yemeğin varsa onu söyle! Bunlar köylü, çorbayı her zaman içiyorlar...»

«Aman Kerim Ustaaaa, köylü deyip durmasana! Köylüler insan değil mi?» Kalktı Rebiş: «Şimdi ben bi çay goyem! Çocuklara çorba verem! Biraz da peynir ekmek, çok değil, şöyle tutacak gadar, ondan keri çıkıp gezelim. İsteyen fasulyeden alır. Hemen beş dakkada yaparım...»

«Beşir'len Barış nerdeler? Başak uyuyor mu?»

«Onlar sinemaya gittiler, Başak uyuyor...»

Gitti Rebiş. Biraz durup ardından Müslüme de indi usulca.

Kerim Usta anlatıyordu: «Biz de buraya kısıldık kaldık Hıdır gardaşlık! Gün gazanıp gün yiyoruz hesabı. Kiralar da gittikçe artıyor, yeni eve çıkamıyoruz. Dar geliyor emme nâpalım? Aşağıda var böyle bir masa. Bunları ben bir marangoza yaptırdım. Çekmeceleri de var. Çocuklar çalışıyor. Kışları ısıtmak zor tabii, nâpalım? Irakı mırakı içmiyoruz Musa gardaşlık. Yapındırıp gidiyoruz eyi kötü...»

Teslime'yle Birsen kalktılar. Yanları sıra Yeter de gitti. Şükrü gitti. Gazocağını pompalamış, çay suyunu koymuştu Rebiş. Müslüme'nin ardından Teslime gelince, sedire buyur etti onları. Birsen'le Yeter'i bakkala yolladı hemen: «İki paket 'sana'yla, beş ekmek alın çabuk!»

Teslime sordu: «Dört mü çocuğunuz?»

«Dört! En böyükleri bu giden gız. Orta ikiye geçti. En güccükleri de şu yatan gız. Üçüne girdi yeni. Arada iki daha var, onlar oğlan. Biri bu yıl ilkokulu bitirdi, öteki üçe geçti. Başka selvendimiz yok...» Demliğe çay koydu bu arada. Demledi çayı. Bez koydu üstüne. İki kâsenin içine reçel çıkardı. Büyükçe bir kavanozdan iki kafa peynir çıkardı. «Acap biraz da turşu gatsam mı? Yiyen olur mu?» Çayı indirip çorbayı koydu ocağa.

Birsen'le Yeter koşarak geldiler.

Teslime aldı ekmekleri. Sofra bezinin üstüne dilimledi ince ince. Rebiş, çorba taslarını, kaşıkları dizdi siniye. Müslüme, çay bardaklarını, kaşıklarını ayarladı, koydu tepsiye.

«Yokarı çıkarmasak... onlar eniverseler!» Rebiş'in yüzüne baktı Teslime.

«Enerlerse daha eyi olur tabii...»

«Ben çağırem öyleyse!» Koştu Teslime.

«Çaput yolluklarla, hasırla, kilim eskileriyle kapatılmış yere, yatak çarşafı büyüklüğünde bir sofra bezi serdi Rebiş. Siniyi, tepsiyi, ekmekleri, tabakları, reçel kâselerini, peynir tabaklarını koydu. Sonra çorbayı aldı ocaktan.

Hıdır, Musa, Sunacık, Kerim Usta, Duran, Doğan inip geldiler. Şükrü avludaydı, çağırdılar. Bir oturdular sıkış tepiş.

«Yerimiz dar, kusura bakman...» Rebiş özür diliyordu.

«Yan yan oturun... asker tertibi!» Kerim Usta güldürüyordu.

Çocuklar aralara, önlere oturdular... O sırada yataktaki uyandı. «Islatmamıştır işallah!» Rebiş, Birsen'e göz etti: «Bakıver!» Birsen varıp kucakladı kardeşini. Baktı eteklerine, kuru. Hemen götürüp piş tuttu avluda. Sunacık, çorba tenceresini almış önüne, birer kepçe, birer kepçe veriyordu herkese. Teslime ayaktaydı: «Seninle ben de şuraya ilişiverelim!» Sedirin ucunu gösterdi Rebiş'e. Birer kepçe de onlara koydu Sunacık. Sonra Birsen oturdu kardeşiyle. Onlar da çorba aldılar. Çorbayı bitirenler, ekmeğe yağ sürüp üstüne reçel almaya başladılar.

«Guruluğuna bakman, peynirden alın...»

«Konuk dediğin umduğunu değil, bulduğunu...»

Evin öteki bölümlerinden başka sesler geliyordu.

«Gomşularımız zararsızdır... geçiniyoruz.»

«Sen eyi olunca...» Sunacık baktı Rebiş'e.

«Şu yanımızdakiler Un Fabrikası'nda çalışıyorlar. Karısıyla, bir yıl gadar oluyor, çekiştik, heralım çocuk yüzündendi. Baktım bu küsüyor. Ben küsmedim. Bi gün gittim tencere istedim, bi gün gittim tava istedim. Biliyor da tenceremizin tavamızın olduğunu. Anlıyor ben barışmaya gelmişim. Nazlanacak oldu bu! Tuttum yaşmağından bir gün: 'Enayiliğin nüzümü yok gıı, ne senin kimsen var, ne benim, ikimizin de gocalarımız zabah gidip ağşam geliyor, yığma yükünü yüceye, ben sana muhtacım, sen bana... Gomşuluk arasında çekiş gavga olabilir, emme küsmek olmaz!' Ondan keri orda burda gonuşmuş: 'Bu garıda heç gönül kibir yok mu?' Namazını orucunu da gaçırmaz, eyidir...»

Kerim Usta küçük kızını aldı Birsen'den. «Bizim hanım da ne namaz bilir, ne oruç... eyidir!» Güldürdü sofradakileri. Sonra Doğan'a takıldı: «Ne bu yavu şapır şupur? Heç gonuşmuyorsun şapır şupur? Yonan mı geliyor ardından?»

«Şimdi 'Boğazlar Meselesi'ylen uğraşıyorum!»

«Bak sen! Çok erken başlamışın... eferim!»

Rebiş, taze fasulye tenceresini koydu Sunacık'ın önüne. «İsteyen olursa...» Sunacık çorbasını bitirenlere verdi birer kepçe, yarımşar kepçe...

«Beşir'le Barış da geliverseler...»

«Acelesi yok, gelirler!»

Sonra kalkıp çayları kattı Rebiş. Teslime aldı tepsiyi, dağıttı. «Zufra bezine dökmek yok... dökene bi daha gatmam!..» Tembihledi Rebiş.

«On beş yıldan fazla oluyor köyümüzden çıkalı. Biraz Uşak'taki fabrikada çalıştık. Sonra buraya sürüldük. Bakalım buradan nereye sürülürüz? Tosbaya demişler evin nerde? Demiş sırtımda. Onun hesap, pırtımızı yükleniverip gidiyoruz. Bir kârımız, işte çocukları okutuyoruz...»

«Başa gadar okurlar işallah!» Birsen'e baktı Müslüme.

«Okuyacaklarından umudum var yenge!»

«Her gün ağşam onlarla derse çalışır! Ne gayfa bilir, ne sinema! Arada bizi alır şöyle bi gezdirir, ondan keri gine gapanırlar derse. Komşuların çocukları bizimkilerden gelip sorarlar. Şimdiye gadar heç galmadılar...»

Fincan gibi açmış gözlerini, dinliyordu Doğan, Şükrü.

«Biz de işallah, iki üç güne gadar gayıtlarını yaptıracaz. Foturaflarını çektirdik...»

«Alacak mı okul? Zeyni Bey gonuşuverdi mi?»

«Yaaa, o eyiliğini gördük işte! Telefon etti Müdüre. Hanımı da götürüp gayıt yaptıracak. O eyiliklerini gördük yani...»

«Bugün mahkemenin sonucunu öğrendiniz mi? Tutukladıklarını hâkim salmış. 'Onca yıkımı dökümü bunlar yapamaz! İki çırak, üç köylü... Asıl suçluları getirin bana... sersem herifler!' Çıkışmış polislere! Polisler de göğe bakmışlar: 'Asıl suçluları getirmek kim, biz kim?' Savcı demiş tahkikatı derinleştirecem. Savcı tahkikatı derinleştirmekte olsun, Adliye Vekili alır uygun bir yere fıydırıverir yarın. Belkim Koyulhisar'a, belkim Çerkesköy'e... Belkim Silvan'a, Bismil'e...»

Avlu kapısı takırdadı, Rebiş cama baktı:

«Bizim efeler geliyor, Beşir'le Barış...»

«Sofra kakmadan onlar da yiyiversinler...»

Kapıya durdu iki çocuk. İkisi de karayağız, cin. «Geçin, geçin ellerinizi yüzleriniz yün bakem! Acıkmışınızdır, biraz peynir, biraz ekmek yin. Ondan keri çay verem size!..»

«Önce konuklarımızla toka edin. Garınlarınızı doyurun, Alâaddin'e gidecez. Hadin bakalım. Gine kovboy filmi miydi gittiğiniz?»

Beşir ellerini kurulayıp herkese hoşgeliş etti, başıyla da selâmladı ortayı: «Filim gözeldi baba! Keşke siz de görebilseniz. Denizlerin altından çekmişler. Renkli! *'Sessiz Dünya...'* Bir Fransız filmi baba. Şimdiye kadar böylesini görmedik...»

«Hangisinde oynuyor?»

«Saray'da oynuyor, fakat çok güzel...»

«Ee bakalım, yarın çaresine bakarız.»

«Yarın son...»

Barış geldi, ellerini kuruladı, hoşgeliş etti.

«Sen de beğendin mi filmi, efe?»

«Çok müthişti baba!»

«Çorban bereketliymiş Rebiş hatun!»

«Su goydum Sunacık Hanım...» Güldü.

«Tahkikatı derinleştirse bulabilir mi suçluları?»

«Asıl suçlu bilinmeyen bi şey mi? Kayıp mı? Ben desem şimdi asıl suçlu Doktor Hıfzı'ya para verenler başta olmak üzere, bu iş sizin Büyük Başkandan Tarım Bakanı hemşerinize, buradaki Fahrettin'e kadar gelir. Belkim Arap Zeyni de girer, Torunoğlu falan... Hele Şekerci Tevfik temelli içinde... Amma kim yakalayıp hâkimin önüne dikebilir bunları? Bravo hâkime, gene adaletliymiş, salmış çırakları, köylüleri...»

«Emme heç olmazsa bir azarlamış mı? 'Bir daha akılsızlık etmeyin, böyle işlere girmeyin!' demiş mi?»

«Demiştir belki, emme bu işte öğüdün bir yararı olmaz ki! Onlar şimdi, 'Hâkimi gandırdık, gurtulduk, yutturduk...' sevincinin içindedirler...»

«Yani bu işin sonu nereye varıyor?»

«Bu işin sonu, senin benim, bizim kafadan olanların gözünü açmasına, burcuvaların garşısına dikelmesine varıyor. Bunu yapamazsak bizim anamızı her zaman...» Sözcük aradı.

Hıdır buluverdi aradığını: «Ağlatırlar...»

Musa: «Zaten de ağlıyor!..»

«Temelli ağlatırlar... sürgit!» Sonra değiştirdi konuyu: «Nooldu, paraları çektiniz mi? Gelmiş diyordunuz...»

«Gelmiş de... çekmedik daha! İki güne gadar çekecez. Emme ne yapalım bu parayla? Bir ev diyoruz...»

«Siz köylüler evsiz edemezsiniz. Ben istemem. Ben böyle kiracı gelip geçemem. Emme siz birer evyeri alın. Köydekileri yıkıp taşıyın, yapın birer dünek. Oturun içlerinde. Vermen kira şu bu...»

Kadınlar sofrayı toparlayıverdiler çabuk. Teslime bulaşıkların başına geçti, üç dört dakikanın içinde pakladı ne varsa. Sonra soğuk suya daldırıp ters ters kapattı sininin üstüne. Su-

nacık çocukların ellerini ağızlarını sildi. Erkekler birer sigara yaktılar.

Ortalık karardı dışarda. Yıldızlı bir güz gecesi geliyordu.

«Çıkıp dolaşalım mı, yoğsam oturalım mı?»

Hıdır: «Hanımlar işlerini bitirsinler!»

Sunacık: «Bitti bizim işimiz...»

Rebiş: «Bitti bitti...»

Kerim Usta: «Öyleyse kakın...»

Musa, Ümmü'yü kucağına aldı, Şerfe'nin de elinden tutup yürüdü. Hıdır, Şükrü'yle Yeter'i aldı ellerinden. Kerim Usta Başak'ı kucakladı. Yürüdüler. Hanımlar kapıları kapattılar arkadan. Çocuklar az sonra babaların ellerinden kurtulup öne geçtiler, tortop gitmeye başladılar. Doğan, Duran, Şükrü, Beşir'i hayranlıkla dinliyorlardı. Bütün bilgileri yutmuş bir çocuktu Beşir onlara göre. Refik de bu hayranlığı duyuyordu.

Rebiş, sokağa çıkınca daha serbesledi. «Eviniz biraz yakın olaydı bize! Daha sık görüşürdük. Gine de uzaklığına bakmayın, gelip gidelim birbirimize. Bizimki bek hazzeder böyle arkadaşlıklardan. Ben de tabii. Köylüyüz deye çekinmenin nüzümü yok... bizim de dabanımız köylü...»

«Ne çekinecem?» Dastarını açıp sıktı Müslüme. «Köylüyüm emme kimseden aşşa değilim çok şükür! Ekmeğimi terime batırıp yiyorum!» Sıkıp bağladı dastarını.

«Çıkıp geldiniz, burda da çalışırsınız...»

«Çalışıyoruz! Goca apartumanın çamaşırını yüyorum, temizliğini yapıyorum. Belkim Teslime'ye de bir iş olacak, o da çalışacak işallah!..»

Kerim Usta kulak kabarttı konuşmalara. «Çalışmalı emme gözünü de açmalı insan. Ellerinize eldiven aldırın. Tursil, vim... kimyalı detercanlar çıktı ya, eldivensiz olunmaz. Aranızda konuşun, eldiven almayanların işini yapmayın. «Gel bize çamaşıra, temizliğe...» Sorun önceden: «Var mı eldiven?» Eldiven yoksa siz de yoksunuz...»

«Haggaten bak! Melât Hanımgilde ırat ediyom da, ötekilerde zor oluyor. Onlar almadılar daha...» Yürüdü Kerim Usta'ya

doğru biraz daha. «Emme bir eldiven canım, insan gene de alabilir...»

«Alabilir başka! Eldiven bir misal. Kendileri alsınlar. Açın gözünüzü... Birer şişe süt. Öğlen yemeği. İkindinleri gavaltı... açın! Yumurta... peynir... açın gözünüzü!»

Memleket Hastanesi'nin önünden geçtiler. Faytonlar duruyordu. Bütün lambaları yanmıştı sokakların, evlerin, arabaların. Parka doğru ilerlediler. Arttı kalabalık. İstasyon'daki gibiydi bu saatlerde ortalık. Nişanlılar, yeni evliler. Kazınmış, paklanmış erkekler. Güveylikleri içinde kalfalar, kollarına asılmış mantolu mantolu gelinler. Çocuk arabalarını sürüp giden yeni analar, yeni babalar... Alâaddin'in çevresinde harmanlamaya başladılar.

«Buba bak! Buba bak!..» Hıdır'ın elini çekti Yeter.

«Ne o gııı, ne gördün?»

«Bak... Foto Şafak!»

Neon ışıkları yanıyordu fotoğraf stüdyosunun. İki vitrinin ikisi de büyütülmüş fotoğraflarla doluydu. Gelin güvey resimleri, ışıklı kız başları, yakışıklı erkekler, yaşlı adamlar, kocakarılar, grup fotoğrafları, öğrenciler... Onbaşı, çavuş terfiyelerini öne vermiş asker fotoğrafları... Anası, kızı, kocası... aile fotoğrafları, şoförlerin fotoğrafları, 4,5x6'lık belgelikler, fiyat listesi... Babasının elini tutup o yana, o yana çekti Yeter. Hıdır kıvrıldı. Kerim Usta'yla Musa da kıvrıldılar. Caddeyi geçip stüdyonun önünde durdular. Altı belgelik bir kartpostal kaça, 13x19'luk, 18x24'lük ağrandizmanlar kaça, fiyat listesi...

«Buba çektirelim...»

Güldü Sunacık: «Şaybıllanma gızım!»

Hıdır: «Gızım şimdi gapalıdır!..»

«Gapalı değil, içinde insan var!..»

«Sen daha orta'ya gitmiyon gızım?»

«Olsun... çektirelim!»

Kerim Usta baktı Hıdır'ın gözlerine.

«Oğlanları çektirdik, okul için... bu da istiyor!»

«Giderim okula, nasolsa giderim, çektirelim!..»

Sunacık elini yakaladı kızın: «Yeter! Ayıp değil mi gurba-

nım? İnsan sokağa çıkınca böyle mi yapar? Şunu bunu mu ister? Ayıp değil mi hatunum?»

«Ben bi şey istemiyorum... çektirelim!»

Ağlamayla yalvarmanın arasındaydı kız.

Musa atıldı: «Girin çektirin, biz dolaşalım adamım!»

Sunacık diklendi gene:

«Gıuz hani yakan tokan? Napacan yakasız resmi?»

«Girin çektirin, varsın yakasız olsun!»

Çocukların hepsi toplandılar. Rebiş, Teslime, Müslüme, Birsen, Beşir, Barış, Duran, Doğan, Refik, Şerfe, Ümmü, Başak... bir öbek oldular fotoğrafçının önünde.

«Yaa yaa gandırıyorsunuz... çektirelim!»

Bu sefer yere yere atmaya başladı kendini: «Çektirelim!»

Yolu tıkıyorlardı. Tutmuşlardı kaldırımı. Gelip geçenler yanlıyorlardı. «Yoksa bir olay mı çıktı?» Durup bakanlar oluyordu.

«Çektireliiiiim!..»

«Ulan valla pravo! Çocuk dediğin böyle mi olur be? Eğerkine biz her gördüğümüze böyle yumulursak nasıl buluruz evin yolunu gızım? Şuna bak, var mı, yok mu, heç sormadan 'Çektirelim!' Ulan bu nasıl şeher?»

«Yaaa, çektireliiim!..»

Musa: «Çektirin çektirin girin çektirin!»

Kerim Usta koluna girdi Hıdır'ın, Yeter'in de elini tuttu: «Gelin madem çektirelim!» Musa'ya göz etti. «Siz gezinin şuralarda, biz çektirelim...»

Girdiler fotoğrafçıya üçü. Teslime koşup geldi arkalarından, «saçlarını düzelteyim!» Fakat açamadı kapıyı. Zorladı etti, açamadı. Vurdu güm güm dışardan. Kırılacaktı camlar falan. Fotoğrafçının çırağı koşup açtı, daldı Teslime.

Sunacık Rebiş'in gözlerine baktı: «Her şey paraylan! İnsan bir de foturaf mı zorlar? Ermiyor işte aklı!»

«Ermediğinden tabii, nâpsın?»

Gelen giden çarpıyordu. Bir akasyanın dibine çekildiler. Hızlı hızlı yürüyenler vardı arada. Bisikletle akıp gidenler vardı. Çocuklar bakıyorlardı. Çocukların birazı Beşir'in çevresin-

deydi hâlâ. Musa, Müslüme'ye, Sunacık'a baktı, Rebiş'e baktı: «Haden biz yörüyelim...»

«Yörüyelim mi, bekleyelim mi? Gelirler şimdi!»

«Bir Hıdır'ın aylığıyla olmayacak, bizim birimize de bir iş!.. Bir iş bulup çalışmalı...» Hem Müslüme'ye, hem Rebiş'e baktı Sunacık.

«Bir iş olacak gibi... bakalım!»

«Biriniz evin işini döndürürsünüz, biriniz gidersiniz temizliğe!»

«Öyle anlaşılıyor baksana... su gibi para!»

Hıdırgil çıktılar. Gülüyordu Yeter. Teslime yanı sıra geliyor, o da gülüyordu. Kerim Usta en arkadaydı, gülüyordu.

«On dene foturaf gösterdiler: 'Gızım şöyle mi, gızım böyle mi?' Tutturdu: 'Duran ağamınkilerden isterim!' Başını öne dikti, gözlerini yukarı kaldırdı, 'Böyle isterim!' Neyse, iki gün sona gelip alacaz...»

«Boyun devrilmesin işallah! Garaltın gaybolmasın!» Uzanıp Yeter'in elini aldı Sunacık. Hızla uzaklaştılar fotoğrafçının önünden. Bir süre aynı kaldırımdan gittiler. Sonra gene Alâaddin'in eteğine geçtiler. Orduevi'nin oralar çiçek tarlasını andırıyordu. Her renkten ışıklarla göz alıyordu tepedeki gazinolar. Yıkılanların önü ardı paklanmıştı. Gene dolup taşıyordu. Açıkhava gazinoları, bahçeler doluydu. Sinemaların önleri taşıyordu.

«Gözün gamaştı mı gıı?»

«Çıt deyince içine baktın mı gıı?»

İtti Yeter'i Sunacık: «Git ağangillen yörü azcık!»

Teslime, enistesine sokuldu: «Heç yok bizim gibi!»

«Bi galbur çocuklan, köylü geysileriylen...»

«Çiçekler gibiyiz şeherin caddalarında!..»

«Köylü de, şeherli de, kendi geyimini geyer! Nazilli'nin geyimi Erzurum'unkini tutmaz...»

«Haklı gonuşuyon...»

«Bundan böyle kendiniz örüp dokur musunuz bilemem? Belkim dikmezsiniz de. Köyünki köyde kalır, bundan böyle şeherden geyinirsiniz hep. Ama eskitmeden bunları atmayın!..»

«Nasıl atacaz, neylen atacaz? Bizimki örtünmek için...»

«Bizimki de öyle...»

Tepenin çevresini döndüler, bir daha döneceklerdi. Otobüs duraklarının oraya gelince Rebiş önerdi: «Şurda banklar var, çıkıp oturalım!.. Azcık da oturduğumuz yerden seyredelim...»

«Eyolur tabii...»

«Ge bakalım adamım...»

«Yörü bakalım bacanak...»

Beşir babasının kolunu tuttu: «Biz şöyle gezecez biraz. *'Sessiz Dünya'*nın resimlerini göstereyim arkadaşlara...»

Çocuklar ayrıldılar, Hıdırgil çıktılar. Boş bank yoktu pek. Ama kadınlarla falan yönelince, bir bankı tutan iki delikanlı kalktılar. Kadınlar oturdular. Erkekler yere çöktüler. Bu sefer Hükümet'e doğru giden Alâaddin Caddesi'ne bakıyorlardı.

«Bizim de dört! Birini everdik, Sille'de çalışıyor, belkim Angara'ya gidecek yakında... Elimizdekileri okutalım diyoruz. Hıdır'ın da... dört oldu! O da okutacak. Okumayan galmayacak, galsa da az galacak bu gidişle...»

«Ee tabii, okuyanlar artıyor, okumayanlar da artıyor! Göründüğüne bakma sen. Köylere okul felân yapılıyor, evet, ama ilerisine kim gidiyor? Köyde kalsanız sizinkiler de gidemezdi...»

«Orası öyle de okuyan çok!»

«Evet, eskiden heç yoktu, şimdi artıyor...»

«Okuyanlar, müdür... müyendiz... öyle ya?»

«Tabii... bizimkilerden müdürler, mühendisler...»

«Bütün okumuşlara müdürlük, mühendislik yetecek mi?»

Güldü Kerim Usta: «Öyle değil! Okuyacaklar, ama hepsi müdür, mühendis, doktor olmayacak...»

«Noolacak?»

«Çoğusu da işçi olacak!»

«Nasıl işçi?»

«Bayâ... okumuş işçi!»

Hıdır sordu: «Ciddi mi bu dediğin?»

«Ciddi tabii! Kim çocuğunu okutmadan durabilir? Belki işçi olacağını düşünmüyorsun okutmayı isterken, ama okuyanların çoğu işçi olacak, kesin! Beğenmedin mi bunu?»

«Yok yavu, beğenmez olur muyum? Eğerkine okuyanların çoğusu işçi olursa okurlar çarkına dünyanın!..»

«Öyle olacak... tabii!»

Durdu biraz Kerim Usta. «Öyle olacak amma, öyle kolay olmayacak! Biraz da dünya onların çarkına okuyacak! İşçiyi eziyorlar ya şimdi, okumuş işçiyi daha çok ezecekler...»

«Ezen ezilen her zaman olacak mı yani?»

«Hayır! Ama bir süre olacak... Ezilenler eyice bilenip birleşene kadar... olacak!»

«Neyse! Okutalım da biz...»

«Yalnız çok eyi okullar olmalı...»

«Orası öyle... bizde olanlar bu!»

«Yani ilerisi daha çetin olacak!»

«Hem çetin, hem güzel olacak!»

«Biz de görecez mi dersin?»

«Birazını görecez, birazını görmeyecez...»

«Duranlar, Doğanlar hepsini görecek...»

«*Beşirler, Barışlar...*»

Çocuklar soluk soluğa geldiler.

«Yavu buba, yeşil mi, mavi mi deniz?»

«Deniz mavidir, İstanbol'da gördüm!»

«Sinemanın resimlerinde yeşil ama?»

«Bilmem? Belkim yeşili de vardır?»

«Yeşil deniz olur mu Kerim amca?»

«Belki bazan yeşil görünür, olabilir...»

Şükrü, anasının koltuğuna sokuldu: «Biriktirdiğim paradan ver, o sinemayı görelim. Yarın son'muş. Hemen görelim. Kocamaan balıklar, adamın elinde ok gibi dabancalar var, dabancaymış, öyle diyor...»

«Kim öyle diyor?»

«Beşir ağam...» Koluyla gösterdi.

İnsanlar bayrama çıkmış gibi, eşleriyle, çocuklarıyla, Alâaddin'in çevresini dönüyorlardı durmadan. Çok az köylü vardı aralarında, tek tük. Belli belirsiz üşüten güz havasında, ağır ağır yürüyorlardı. Mavi, sarı, yeşil, beyaz ışıklar, pembe, turuncu, bir yanıp, bir sönen reklâmlar, yerlerin tozunu kaldıra-

rak geçen otomobiller, insan dolu otobüsler... görülmemiş bir âlem şehir! Açık hava gazinolarında çaylarını, şuruplarını içiyorlar, dondurmalarını yiyorlardı hâlâ. Camların ardında pirzola, kebaplar, köfteler, biftekler, kıvırcık, domates, çoban salatalar, dumana dönmüş rakılar... Çalgılar çalıyordu bazısında. Yeni cazlar... Kiminin kapısında çalgıcıların, şarkıcıların resimleri... En açık, en fıkırdak kadınlarıyla pavyonlar. Harman sonu paralarını zengin köylülerin külçe külçe alan barlar... yeni biçimlere dönüşen ünlü oturak âlemleri. Hıdır bir Kızlı Kahve'i bilirdi, Sulu Han'ın yanındaydı... Ağaçların altında kadınların kaşık dövdüğü Meram bağları: «Meram bağları... vay!..»

«Yavu bir Hacer gız vardı hani, Başganımız geldiğinde görmüştük Vali'nin Meram'daki konağında... heç adı geçmiyor adamım?»

«Haaa, biliyorum!» Hıdır'dan önce karşılık verdi Kerim Usta. «Alıp götürdüler, soktular Ankara'da bir okula, şarkıcı yapacaklar kendi zevklerine göre.»

«Yoldan felân çıkarmadılar ya?»

«Nasıl yoldan?»

«Geceliği yüz lira, üç yüz lira felân?»

«Eee okuyor biliyoruz, yapamaz öyle şeyler. Bildiğimize göre kafalı gızdı, basmaz çürük tahtalara heralım...»

«Gümüş gibi gızdı, dinledik Hıdır'lan...»

«Biz de işittik, gözel söylüyormuş!»

«Gözel felân ne? Bi daha doğmaz!»

«Neler neler doğurur daha analar...»

«Dünyayı galaylı gaba çevirir doğanlar... telef olmasalar!»

«Gine çevirirler... böyle gidemez!»

«İnsan seninlen gonuşunca umut doluyor Ustam!»

«Her yanım umut! Bir gün bile kesmemişim!»

Yıldızlar belli belirsizdi. Bir büyük ışık çiçeği gibiydi şehrin buraları gecede. Sadırlar'da, Şıh Sadrettin'de, Şıh Sadık'ta, Yavrudurna'da, Topraklık'ta, Karaciğan'da yoktu bunlar. Ama buralardakiler bir gözdü, bir kaynaktı, fışkırıyordu yukarı yukarı. Hıdır bakıp mutlanıyordu. Bir yandan seviniyordu kalkıp geldiğine. Bir yandan da Ankara'ya, İstanbul'a doğru

akıyordu gönlü. Belkim oraların itfaiyelerinde bulunurdu bir iş. Oraların apartmanlarından bir kapıcılık, Musa'nınki gibi. Çamaşır, temizlik, oralarda olmaz mıydı kadınlar için? Ve muhakkak daha gürdü oralarda ışıklar. Gönlü gittikçe kapanıyordu köyden yana. Kaynatası Çil Ümmet, kardeşi Bekçi Ahmet... belki bir çıkıp varmalıydı bir tatil günü, belki bir yolunu bulup alıp gelmeliydi hepsini? Köyde kalıp ne yiyecekler, ekin yok, un yok, tezek yok, odun yok, onca irezilliğin içinde sahipsiz!

«Kakalım isterseniz haa?»

«Kakalım Kerim Ustam...»

Merdivenleri indiler. Hükümet Konağı'na doğru giden caddeden yürüdüler. Az sonra sola saptılar. Yıkılan Bomanti Lokantası'nı temizlemişlerdi. Azalmıştı müşterisi. Garsonları korka korka duruyorlardı. Zelzeleden kurtulmuş insanların hali vardı üstlerinde. Yürüdüler sokağın içinden. Öğretmenler Derneği levhasını yenilemişlerdi hemen. Üst katın camlarını takmamışlardı ama silinmiş süpürülmüştü önleri... pislikler temizlenmişti.

«Sefer öğretmen çekip gitti habarsız!»

«Gitti başladı Adıyaman'ın köyünde, adı neydi?»

«Yanıbaşında Şambayat vardır, bizim akrabaların köyü. Adı... Taşlıyazı olacak. Çetin yerlerdir, anlattım biraz.»

«Çoluk çocuk olmasa da girseydik Derneğe!»

«Başka sefer geliriz... yörüyelim şimdi!»

Karakolun, Şahin Sineması'nın önünden geçtiler. Karakol sapasağlam duruyordu, Şahin Sineması'na da dokunmamışlardı. Geçtiler. Ana caddeye çıktılar, yeniden Alâaddin'e geldiler.

Teslime: «Çok eyi bir seyran oldu...»

Sunacık: «Eyoldu heç böyle görmemiştik!»

Hıdır: «Gözün garnı yok, garnı olsa...»

Aşağı doğru indiler gene. Karayolları Parkı'nın oradan yürüdüler. Kırılan dökülen yerlerini onarmışlardı. Dolmuş taşmıştı gene her yanı. Kaldırım kıyılarında faytonlar, bekleyen taksiler, gezinen insanlar, koşan çocuklar...

Ağır ağır yürüdüler Kerim Ustagil'e doğru.

51

ÇİL ÜMMET ile SELVELCE

Hıdır, Teslime'yle geldi köye. Gene Kerestecilerin yanından, Kara Mustafa Hanının önünden Karaman arabalarına binmişler, sapakta inmişlerdi. Devrilip dövülmüş, hallacın pamuğu gibi atılmıştı topraklar. Düz, alabildiğine düzdü ve genişti tarlalar.

Evlerin yarısı yıkılmıştı. İnsanı sanki baykuşlar karşılayacaktı. Köy öyle bir duygu veriyordu karşıdan.

Dört ayın içinde tanınmaz olmuştu tarlalar. Otun imi timi kalmamıştı. Kaylan kayıp olup gitmişti. Kanaletler birbirine eklenerek diziliyordu. Elektrik direkleri dikilmiş, kuyuların başlarına şarteller takılmıştı. Kitleyip çelik dolaplara almışlardı şartelleri. Tarlalar düzlenmiş, toplulaştırılmıştı. Büyük büyük, geniş geniş bölünmüştü. Muammer Hızal'ın koşu atları vardı. Birazına yonca korunga ektirmişti. Birazına da güzlük buğday ekeceklerdi. Elmalık yapılacak bölümleri ölçüp biçiyordu teknikerler. Bazılarının aralarına yollar uzatılmıştı, yolların kumları dökülmüştü. Bazılarında mavi, kara, kırmızı otomobiller duruyordu. Hıdır, dili tutulmuş gibi bakıyordu. Teslime'den de çıkmıyordu çıt.

«Cavır eli mi değmiş buralara, nooluvermiş biz gideli? Nerden gelmiş bu değirmenin suları? Angara'nın musluklarını hep bu yana mı çevirmiş dürzüler? Kerim Usta bilir mi acap bunları? On yedi, on sekiz kuyu! Heç olmazsa sekizini bizim için açsanız ölür müydünüz? 110, 120 metrelere kadar eniyordunuz, ne bıraktınız bizimkini kırkta, kırk ikide? Azcık da bizim için gazsanız cavır mı olurdunuz?»

Burgu gibi oyuyordu başını sorular. Ama sormuyordu. Aklından geçenleri de demiyordu Teslime'ye. Belki aynı sorular Teslime'nin de başını oyuyor, o da demiyordu Hıdır'a. Bakına bakına çıkıp vardılar köye.

İsli Cemalgil yıkmışlardı. Hıdırgil'inki duruyordu. Bir toz çökmüş gibiydi merdivenlerine, merteklerine. Girilip çıkılmıyordu kapısından. Çiti çalısı öyle duruyordu. Çil Ümmetgil'inki öyle duruyordu. Teslime içinde değildi, Teslime şehirden geliyordu... Hıdır'la!

«Amanın Hıdııır, burnumun direkleri zızladı! Şurada bulaşıkları bitirir, deliler gibi beklerdim. Çıldırık gibiydim o zamanlar. Geldin mi gırmızı demire değmiş gibi olurdu ellerim. Gelmesen çıkar giderdi aklım depemden. Heç öyle azgın, heç öyle guzgun olduğumu bilmiyordum, amanın Hıdııır!..»

Hayatta, kapının dibinde oturuyordu Çil Ümmet. Selverce içerde miydi acaba? Görünmüyordu. Ağır ağır çıktılar merdivenleri Teslime'yle Hıdır. Tel saplı gözlüğü gözünde, değneği elindeydi. İki dizini dikmiş, başını dizlerinin arasına gömmüştü. Tanır gibi tanımaz gibi baktı merdivenlerden çıkanlara. Bazen, kalan köpekler çıkıp hayatta gezinirdi, dolanırlardı damı, saçağı. Köpekler de takırdatırdı böyle. Bazen bir kedi, bir tavuk... böyle takırdatırdı. Ama insan takırtıları belli oluyordu. Yoktu ne zamandır. Usulca doğrulmak istedi. Doğrulamadı. Hızını alamıyordu. Yetmiyordu gücü.

Teslime koştu hemen, «Bubam!» varıp çöktü önüne. Çöküp ellerini aldı. «Goyun bubam!» Tutup öptü bir sağını, bir solunu. «Gadın bubam, nasılsın? Geldim... Hıdır'lan geldik... nasılsın?»

Güldü Çil Ümmet: «Müslüme miiin, Teslime mi, hangısı?»

«Teslime, Teslime... Teslime'yim buba!»

«Teslime? Sen min gızım?»

Bir daha öptü ellerini: «Benim buba!»

Hıdır bakıyordu. Değneğini koydu yere Çil Ümmet. Elini destek yapıp doğruldu. Kalktı ayağa: «Sen min gızım? Geldin mi? Nasıl geldin? Temelli mi geldin? Yapamadın mı şeherde?»

Hıdır vardı yanına, tuttu ellerinden öptü.

Teslime, bir eli babasında, bir eli Hıdır'da: «Hıdır, buba! ikimiz geldik!»

Hıdır: «Seni alıp götürmeye geldik buba!»

«Çocukları getirdiniz mi? Musagil de geldi mi?»

«Onlar gelmediler, sizi götürecez...»
Kulakları duymuyor gibiydi. «Bizi miii, kimi?»
«Sizi! Sizi!.. İkinizi de alıp götürecez...»
«Evleri mi yıkacaklar? Nasıl? Bunu da mı sattınız?»
«Satmadık satmadık! Sizi götürecez! Ordan alcaz ev!»
«Sular çıkmış... datlanmış gali!»
«Başlarına galsın suları... anam nerde?»

«İsdambol'dan bi herif gelmiş, hep almış buraları. Evleri de alacam diyormuş, hökümetten emir var, alacam, tam tüm alacam diyormuş!»

«Doymasın! En ilkin aldığı yer mezeri olsun! Anam nerde buba?»

«Ne dedin, anam mı dedin?»
«Anam dedim buba, nerde anam?»
«Hıdır da geldi mi gı Teslime?»

Teslime'yle Hıdır bakıştılar. Titremeye başladı Teslime. Hıdır'ı da, babasını da bırakıp içeri koştu. Aradı baktı, anası yok. İzinin üstüne dönüp geldi. Öbür evin kapısına yüklendi, açtı. Daldı içeri. Aradı baktı, yok anası. Gelip babasının ellerini tuttu:

«Buba! Anam nereye gitti, anaaaam?»
«Musa gelmeycek mi gali?»
«Gelecek gelecek! Anam nerde?»
«Tomafillen mi geldiniz? Çumra'ya da gideceniz mi?»
«Anamı bi yere mi yolladın buba?»
«Sahat kaç?»
Hıdır kolunu tutup dinledi saatini, sonra baktı.
«Çok var mı daha ezeneee?»
«Çok var daha çoook!»

«Abdasımı alırım, gider açarım camiyi! İbiram Havız da şehere gitmiş, habarınız var mı? Öyle diyordu, dur! kim diyordu? adını bilemedim, kim diyordu? Topal Galip mi diyordu? Torunoğlu mu diyordu? Onun bubası var ya, bubası birinci hırsızdı! Bütün ovanın buğdayını o toplardı. Bozuk dartardı gantarı. Eskideeeen beri bozuk dartar ya gantarlar! En eyisi

terezi, gözünün önünde... iki tarafı tuttu mu tamam. Eeee, ne satıyorsunuz gali?»

«Anam nerde buba?»

«Sular datlanmış!»

Hıdır tuttu, kolundan omzundan, oturtmaya çalıştı. Diklendi adam. Bağırdı Hıdır: «Otur da öyle anlat!» Daha fazla bastı omuzlarından. Daha çok diklendi Çil Ümmet. Yürüdü yarım adım.

«Neden basıyon omuzlarımaaa? Enecem aşşaya! Bostana gadar gidecem! Tâ Bolatlı'nın Garahamzalı köyündeykene bir herif vardı, adını unuttum, bostan ekmiş harıma, onu da gurt kesmiş, danaburnu var ya hani, bambıl dediğinden. Halbuysam onun goleyi var bak. Güzün bir guyucuk gaz tarlanın içine, yanmamış gübreyi dık guyucuğa. Üstünü topraklan ört. O gış öyle geçsin. Bahara doğru açıver ağzını. Ne gadar varsa içindedir... danaburnuları diyorum yani. Birikmiştir. Elini çabuk tut, gaçarlar. Birer birer öldür hepicini. Bir ataş yakıp ataşta öldürsen de olur... Yüzde dokuzanı gırılır böyle. İki üç guyucuk açsan daha yavuz olur. Tabii o Garagamzalı'daki herif bilmiyor bunu. Almış tarlanın her yerini danaburnu. Neyse, biz tarif ediverdik gali! Emme gafasına girdi mi bilmem ki! Esgi usullerin eyisi çoktu...»

Yürüyüp merdivenin başına kadar vardı, Hıdır seslenmedi. Teslime de bakıyordu öyle. Durdu orda. Değneğini kaldırıp döndü. Yarım adım yürüdü Teslime'ye doğru: «Var Hıdır'a var, var da çocuğun olsun! Gaç dene ötekinden?»

Şaşırdı, sapsarı kesildi Teslime.

«Öteki garısından gaç dene, Sunacık'tan?»

Ayıt beyit oldu Teslime.

«Üç dene üüüüüç!»

«Üç de sen yap! O bir *ganca* varımış! Godururmuş garılar! Sen godurma! Üç daha çocuğun olsun, selâm söyle Hıdır'a. Bi daha sefer o da gelsin. Biraz tütün yollasın. Bir müyendiz var, içiyor, ona verecem. Bir burgu salacak bizim harıma. Bana söz verdi: 'Gatti çıkardabilirim, hemi de bu sefer datlı su! Nasıl olsa ilmini anladık gali!' Söyleyip duruyordu öteygün. Eğerki-

ne Hıdır gendi gelmek istemezse, Gamyoncu Haydar var, yapıların gumunu çekiyor, onunlan felân salıversin...»

Teslime geldi gene önüne:

«Hıdır'ın bi çok selâmı var, 'Gelsin şeherde barabar oturalım!' deye habar yolladı. Gendi işe gitti, selâm yolladı. Tütün yolladı.»

«Yolladı mı?»

«Yolladı yolladı!»

«Hani nerde?»

«Burda, torbanın içinde...»

Torbadan tütünleri gösterdi: «Seni şehere istiyor!»

«İki odası mı var evinin? Bi göz daha yaptı mı? Eğerkine bi göz daha yaptıysa, bigaç gün galırım. Çok severim Hıdır'ı. Bu köyde en sevdiğim adamdır. Topal Galip'i sevmem. Hacı Okkalı'yı sevmem. Musa biraz dabansızdır, emme severim. Hacı Yusuf'u sevmem. En zıddolduğum kim biliyon mu? Gurba Nuri! Torunoğlu'nu sevmem. Başganı sevmem. O Vali duruyor mu? Onu da sevmem. Hıdır'ı heç birine değişmem. Şükrü'yü ganadının altına alsın, onu söyle. Üç dene daha yap, onları da alsın. Hıdır'dan umudum vardır, işallah ganca godurmaz! Haaa bak, o müyendizin adını buldum: Müyendiz Safa! O çıkaracak bizim tarlanın içinden suyu. Söz verdi, burgu salacak. Para ney demedi, hatır için salacak...»

Ağlamaya başladı Teslime:

«Anam nere gitti, söylesen ya bubaaa!..»

«Yaz altı ay anan benden sordu 'Teslime nere gitti? Şükrü nere gitti?' Ben gayıpbilici miyim gıı? Cehennem oldu gitti Teslime! Şükrü de onunlan! Hepisi de Hıdır'lan! Ben Hıdır'ı öyle mi bilirdim? Ben Hıdır'lan değmene gittim, o bıraktı köye geldi. Galleş herifin biriymiş. Neyse, gine de mert çıktı. Öpüp öpüp bırakmadı Teslime'yi. Alıp gitti şehere, emme gitmesin de ne yapsın? Yoktu ki çaresi. Olur o kadar. Yiğitliğin dokuzu gaçmak, biri garşı varmak. Çok acayip: Yaşlandım sidiğimi dutamıyorum yavu Teslime! Tabii Hıdır da dutamayacak. Ben de çok garıcıydım bi zamanlar. Ohhhoooo, benim elimden gelip geçen garılar, gelip geçen garılar!.. Herkes sanır ki yalnız Sel-

ver'len idare ettim dünyayı. Topal Galip bana neden gızar? Bak bir o bilir bunu, bir ben. Kel Kevser de geçti çünküm elimden. Kel Kevser'iiiii, Kel Kevser'i zor aldı Galip elimden. O zaman göbekli harmanlarımız olurdu. Harmanların goynuna yatardık. Ay dolanır gelir, dolanır giderdi gahbanalı. Esginin eyi yanları çoktu. Çok hoştu Kantarma köyü o zaman. Şimdi çeşit çüşüt moturlar çıktı, şeherlere doğru akıp gitti köyün nezzeti! Ben diyorum bizim Musa çok hovarda. Dürzüyü bi de muhtar seçtik. Çok hovarda şeherin yarısını elden geçirir. İşittiğime göre bıyıkları yületmiş, hazzetmemiş avratlar. Neyse bakalım, şu müyendize bi paket tütün vereyim de... dürzü, almadan furmuyor sondayı, vereyim da çıkarıversin suyu. Bizim tarlanın başına da gosunlar bir demir dolap, aynan ötekiler gibi! Hemi bizim tarlaları da düzleyecek belkim. Emme bir de tavuk kesmem ilâzım, tavuk diyor. Neden böyle bu dürzüler yiyici oluyor? Ben de bu bizim adamlarımızın yimeyenini görmedim. Herkes gendini, sülâlesini düşünüyor, milleti düşünen yok! Burnun altında ağız, bi de en alttaki delik, habire yisin, habire çıkarsın imansız! Sankim yimezse örümcek bağlayacak! Yavu bunların yimesine dağ daş dayanır mı? Benden tavuk istiyor tarlamı düzlemeye! Su çıkarmak için de tütün aldıracak! Ya gahbanalı müyendiz yah! Ya gidi yah!..»

Avluda, tam merdivenin dibinde bir çatırtı oldu. Bir yük yıkıldı sanki. Sanki dal yüklü bir eşek, ansızdan, sap yüklü bir gelin falan, çöküverdi! Hıdır koşup vardı saçağın ucuna. Teslime de koştu ardından. Saçağın ucundan bakakaldılar. Ağızları açıktı dört beş santim. Bir süre geçmedi Teslime'nin şaşkınlığı. Koşup indi sonra merdivenleri. Vardı, urganı başından, boynundan çıkarıp aldı anasının. Sırtındaki eski kereste parçalarının, yarılmış odunların üstüne devrilmişti kadın. Boynundan urgan alındığı halde kalkamıyordu. Önüne geçip ellerinden tuttu Teslime, çekip kaldırdı. İnce uzun bir «Bismillââââ...h!» çekti Selverce kalkarken. Kolları, bilekleri, alabildiğine incelmişti. Ayakta zor duran bir hali vardı. Ama duruyordu. Eğilip urganı aldı yerden. Dürdü düzenlice, merdivenin ağacına astı. Hiç konuşmadan, odunları üçer beşer alarak örtme'nin altına

yığmaya başladı. Yalnız odunlara, bir de, odunlarla örtme arasındaki yola bakıyordu. Bir söz denecek hali yoktu. Teslime durup baktı uzun uzun. Hıdır yukardan seyrediyordu hâlâ.

Çil Ümmet kalktı, değneğine dayanarak merdivenin başına geldi. Hıdır'ı silerek inmeye başladı aşağıya. Teker teker ve dura dura iniyordu basamakları. Alabildiğine çürümüş, hem de aşınmıştı yaşlı merdiven. Bir eliyle merdiven ağacına tutunuyor, bir eliyle de değneğini tahtaların budak yerlerine falan basıyordu. Bunun için uzun uzun aranıyordu. Bazen boşluklarlarda geziniyordu değneğin ucu. İnmesine üç adım kala yuvarlandı birden. İniverdi çabuk. Teslime yetişip kaldıracaktı. Ama babasının yüzü ona bu cesareti vermedi. Yavaş çekilmiş bir film gibi usul usul kıpırdadı Çil Ümmet, kollarını karnına doğru getirdi, ellerini yere koydu, kalktı. Değneğini dayadı merdivene. Odunların başında durdu. Eğildi, üç dört tane aldı, örtme'nin altına doğru yürüdü. Selverce kocasının elinden çekti odunları, koydu yığma'nın üstüne. «Sen zaamat etmeseydin Ümmet! Ben daşırdım eyi kötü!» Çil Ümmet baktı, yürüdü. İkisi birlikte sürdürdüler yerdeki odunu taşıyıp yığmayı.

Eski, çok eski yılların ardıç, çam ağaçlarıydı. Yıkılmış evlerin taşınmış kerestelerinden kalan döküntüleri seçip toplayıp getiriyordu Selverce. Bazı yerleri çürümüş, bazı yerlerini kurt yemiş, yandığı zaman da ısı vermez ağaç artıklarıydı. Belki üç yüz yıllıktı, belki daha eski. Köy kurulurken kesilmişti Dalamaz'ın üst yanlarından. Oralar ormandı, şimdiki gibi kel değildi o zamanlar. Tozun toprağın arasından seçip bulup getiriyordu Selverce.

Karı koca beş altı sefer yapıp taşıdılar yerdeki odunları. Sonra urganı aldı Selverce. Çil Ümmet de değneğini aldı. Yürüdüler yan yana, ağır ağır. Çatma kapıya kadar vardılar. Çatmasını açıp çıktılar. Sonra hemen kıvrılıverdiler yandaki yıkıklara doğru. Hıdır'la Teslime bir süre baktılar arkalarından. Hıdır, az durup indi aşağıya, Teslime'nin yanına doğru. Çarpılmış gibi bakıyordu anasıyla babasının gidişine Teslime.

«Gel bakalım, varalım arkalarından...»

Omuzlarından tuttu Teslime'yi. «Varıp bakalım usulca...» Yürüyüp onlar da çıktılar. Topal Galipgil'in yıkık, Hacı Yusufgil'in yıkık yan yana duruyordu. Topal Galipgil'in yıkığa girdiler iki yaşlı. Ağır ağır, eğilip doğrularak «odun» seçmeye, seçtiklerini oradaki bir düzlüğe yığmaya başladılar. Bir yandan çalışıyorlar, bir yandan da bıdır bıdır konuşuyorlar, bir şeyler anlatıyorlardı birbirlerine:

«Köyde mal yokkine esgisi gibi tezek yakalım? Seçelim de eyi kötü bunları, soğuklar bastırmadan yığalım örtme'nin altına. Yarın zemheriler hamsinler «Çıvvvvv!» edince yakarız birer ikişer. Bacaklarımızı yakacak değiliz ya ocakta! Gış bastırmadan tedariğimizi görelim eyi kötü...»

52

ZORUN DERİNLİĞİ

Ne Selverce'nin, ne Çil Ümmet'in yüzü cesaret vermedi. Teslime'yle Hıdır'a. Konuşamadılar. Dönüp geldiler evin hayatına, oturdular günün altına. Çıt etmeden, sözcük konuşmadan oturdular uzuun bir süre. Torbada biraz ekmek, biraz helva, zeytin, üç paket tütün, bir yazma, birkaç metre hümayun vardı. Bir paket şeker, beş altı pişirim kahve vardı. Karınları acıkmıştı, ama yemenin içmenin sözünü etmeden oturdular.

Aldı verdi, aldı verdi Teslime'nin içi.

«Napacaz bunları Hıdır... bubam?»

Hıdır, başını iki dizinin arasına gömmüş, hayatın sıvasına bakıyordu. Kurumuş çamurun arasında saman çöpleri görüyor, tırnağıyla bunları kırıyor, çıkarıyor, ocağın önünde kül eşer gibi oyalanıyordu. Duymuştu Teslime'nin sorusunu. Belki kırık dökük bir karşılık da geçirmişti kafasından. Ama o karşılığı söyledi mi, söylemedi mi, farkında olmadı. Daldı gitti saman çöplerine. Koca traylerin üstünde çıkıp gelen ilk sonda makinesini, makinenin başında günler geceler boyu bekçilik edişini, bazı geceler dalıp uyumasını, uyurken ovanın ayazında üşümesini, bir ara yılandan, böcekten korkmasını, korkusunu yenmek için dualar okumasını düşündü. Teslime'yle konuşmalarını, ikinci, üçüncü konuşmalarını, ilk sevişmelerini, göğüslerinin sertliğini, iriliğini, Sunacık'ınkinden çok başka olan kokusunu, sevişirken çılgın çılgın sarılışını, hırsını, 'Eşşşeeeek! goca gulaklı eşşeeek!..' deyişlerini, uzun uzun inleyişlerini, Sefer öğretmenin sürülüşünü, sonra, Kerim Usta'nın nasıl değişik bir arkadaş olduğunu, olabildiğini, Doktor Zihni'den Mühendis Bahri'ye kadar kendilerinden toprak alanların otomobillerini, Chevrolet, Buick ve Plymouth'larını ve karılarını, Melâhat'ı falan düşündü. Delimsek bir Meram kuşu gibiydi düşüncesi. Sekip duruyordu. Uğulduyordu başı. Acılarının en arttığı zaman-

da Teslime'yle yatma isteği duyuyordu. Yatmakla acılarının biraz azaldığını, içinin biraz rahatladığını, «Çok eyi bir gancıkmış şu Teslime, en delireceğim bir zamanda yattı benimlen, gendini de, beni de gurtardı!» belki Musa'nın da Melâhat'a bunun için sarıldığını, belki onun da içinde gizli acılar çöreklendiğini, Melâhat'la yatmasaydı Musa'nın belki eşkiya olacağını, «yek başına eşkiyalık olur mu, yanına beni de alırdı, gel dese gelmem mi deyebilirdim, ovanın yüzünde saklanacak yer ararduk artık, belki aylar sonra dağı tutardık emme kim ekmek aş verirdi... tabii iki başımıza eşkiyalık olmaz, Nişancı Muzaffer'i de alırdık, Şeytan Hasan'ı, Kurban'ı alırdık, Musa'nın Hakkı'yı alırdık, sonra Doğan büyür gelirdi ardımızdan... dağlarda yaşlanırdık, yada bir gün birimiz, bir gün birimiz, birer birer furulurduk. Kuşlar gelir yirdi gözümüzü, beynimizi...» Düşünüyordu. Sessizliğin içindeydi, saatinin tık tık'ları duyuluyordu.

«Ne gonuşmuyorsun bubam?»

Belinler gibi başını kaldırdı:

«Haaa? Anlamadım?»

Acımayla baktı Hıdır'a: «Nolacak bunlar?»

Gözleri kan çanağına dönmüştü Teslime'nin. Gözyaşlarının geçtiği yerlerin tozu arınmıştı. Hâlâ da döküyordu acı acı. Döküyor, düşünüyordu. «Hıdır'ı goyup gelsem ne bok yirim? Şükrü'yü nasıl zaptederim? Ne yirim, ne içerim yıl on iki ay? Nasıl beklerim, nasıl sabrederim: Başolur mu yıllar süren geceler gündüzler Hıdır olmadan? Bunları desek götürelim, bubam çakmak, anam kav! İnek almaz, dana emmez! Ne çekilmez çilelerim varımış şuna bak! Ağladığıma gızar mı, sorduğuma gücenir mi Hıdır?»

İki göğsünün arası yanıyordu. Tuz basmışlar gibi yanıyordu gözleri. Ellerden de utanıyordu. «Herkes çekti yaşlısını gocasını, bizimkiler burda! Ne bok yirim bu utancın altında? Mardinli Demiryolcunun garısına cuvap yetmiyor zabah ağşam. 'Ne yirler, ne içerler köyde ikki ehdiyar?' Açsam Hıdır'a, olur dese, dönüp gelsem, ardımdan Hıdır da gelse: 'Tamam Teslime, gayıl oldum, ben sensiz yapamı bilirim? Deli min sen?' Yada bir hasdir çekerse: 'Gidersen git ulan şeherde garı mı

yok? Bak enişden bile balın peteğini yiyor her gün, her gün, istesem ben ondan eyisini bulurum, isdesem on beş daireli bir apartumanın gapıcısı olurum! On beş dairenin birinden olmazsa öbüründen benim de kısmetim çıkmaz mı?' Nasıl ederim, nasıl zaptederim gendimi?» Düşünüp kalıyordu.

Dürttü dizini Hıdır: «Hadi kak!»

Kalktı birden Teslime: «Sen de kak!»

Elini Teslime'nin omzuna koydu, yürüdü merdivene doğru. İndiler tutuna tutuna. Avludaki kereste çürüklerine baktı Teslime. Örtme'nin altına baktı. Ağlamasını tutamadı. Salıverdi kendini iyice. Sonra sokuldu Hıdır'ın kulağına doğru: «Hıdır? Bubam? Erkeğim!» Titredi. «Nâpacaz bunları? Beni gurtardın, bunlar noolacak? Basdığın topraklara gurbanlar olayım Hıdır. Yi dersen bokunu yiyem!»

Hemen elini uzatıp Teslime'nin ağzını kapattı: «Gonuş emme böyle gonuşma. Gidecek olsunlar sırtımda götüreyim. Gamyonlar gırılmış, otoposlar bozulmuş, alayım sırtıma önce birini, sona birini götüreyim. Gendim çıkıp avluda, gapının dibinde yatayım, içerde bunları hıfzedeyim. Hay hay, hemi başım, hemi gözüm üstüne! Beni bilmemiş insan mısın Teslime? Giderler mi? Deyebilir misin haden? Ben korktum bubandan, çok korktum anandan. Ben korktum gendimden. Guşlardan gartallardan korkmadım, trenlerden, goca tanklardan korkmadım, heç bir duşmanımdan korkmadım, gocca şeherden korkmadım... Emme bubandan korktum! Çok korktum anandan! -Gardaşım Bekçamat heç beni görmeden, bana olan övkesinden, çünkü biz Musa'ylan, Doktur'un, Torunoğlu'nun köpekleri olduk ona göre, gidip vardık birer dümen çevirerekten, başlarımızı gurtardık emme köyü batırdık. Ona göre bu göçe biz yol açtık. Benim suçumdan goca köyün yüzüne bakamadı da, habarsız felân çıkıp gitti Angara'ya! Hemen bir gondu yeri gaptı, sonra da Aşşa Ayrancı'da Feza Apartumanı'nın gapıcısı oldu, çalışır garısıylan aynan Musagil gibi. Emme onun hovardalığı yoktur. Hemi de her adama vermez her gancık. Neyse, bizim oğlan bana bozuk şimdi. Duşmanın yoğusa anan da mı doğurmadı? Şimdi gardaşım bana duşman. Onun için görmeden, görünmeden

çekip gitti, habarını Gurban'dan aldım!- Ben gardaşım Bekçamat'tan da korkmadım, korkmam! Emme bubandan korkuyorum, anandan çok korkuyorum. Elini galdırıp ağzıma mı furacak? Ayağının ucuyla guyruğumun altını mı depecek? Dabancası var da onu mu çekecek? Bir tas suyunu içersem içine zeher mi goyacak? Heç gonuşmadı, bakmadı yüzüme. Biliyorum beni suçluyor. Ben köyü verdim, gızını aldım. Gomşum Teslime'yi ayartıp sıvıştım, ben galleş bir adamım... Halbuysam ben ne bok yiyem? Ben ne gadar çırpındım köy için? Ben ne gadar yeldim dolandım köy için? Sor Sunacık'a, başkasına sormak hacat mı, gendin de biliyon, ben sıka sıka dişlerimi zızlattım, dinden imandan çıktım, Topal Galip'in, Gurba Nuri'nin gan duşmanı oldum köy için; ne geçti elime, elimize? Şimdi arıyorum ne gabatım var gendimin? Bunlar böyle kereste çürüklerini topluyorlar şimdi, sen de zengin evlerinde temizlikçi oldun aban gibi, ben çok düşünüyorum, benim aklım yetmiyor, çıkamıyorum içinden bunlar nolacak? Sahatım çalışıyor tık tık, emme gafam duruyor. Bu gafamın almadığı o gadar iş var, usul var, o gadar hile var, şaşıyorum! Ben tren olsam düzde giderken devriliyom, ben adam mıyım? Ben eşşek gibi çalışayım, çivti süreyim, öküze mala bakayım, soğukta ekin ekeyim, temmuzda biçeyim, süreyim savurayım, dört gün beş gün değirmenlerde löbet bekleyim, gine de işlerim ters gitsin, aklım almıyor! Gafam almıyor! Benim ıras giden işim bir sen oldun gıı! Senin için geceden geleyim Hatıp'tan, zabahtan gideyim Hatıp'a, sonunda sede yağdan kıl çeker gibi Teslime göğsümün üstünde, Teslime goynumda... Sağolsun Sunacık! En beri baştan sen sağol... Heçbi şey olmasa, zırf senin ısıcak, datlı, yüksek hatırın için, yalnız bunun için, dilerseler sırtımda değil, depemin üstünde alıp götüreyim iki yaşlıyı, emme nasıl elimi yüzüme alıp deyim haden? Haden biz sizi götürmeye geldik? Bak oturdun galdın yerinde. Bak dutmuyor dizlerin. Emme bak bakalım benimki dutuyor mu? Bana desin ki Çil Ümmet, 'Eferim oğlum Hıdır, heç bir çaren yoğudu, bir uygunu buydu, sen de yaptın! Şimdi herkes çekip gitti ben galdım, ben de arımdan inadımdan galdım, şimdi sen gelmişin, diyorsun ki gidelim. Gidelim be oğlum! Gı-

zımın gabul ettiği herifi ben de gabul ediyorum be bubam!' Depemin üstünde o zaman... Derse ki bu şeher olmaz, bırağayım İtfaiye'yi, alayım çoluk çocuğu, hemi de onları, atayım hepicini bi gamyonun üstüne, varıp bir gonduluk yer de ben gapayım. Satayım golumdaki sahatı, panganın verdiği paranın yarısını rüşvet verip bir iş bulayım. Buranın itfayesi olacağına, oranın itfayesi olsun. Ben insanlıktan hariç değilim ki! Ben gızını alıp anasını bubasını depenlerden değilim ki!..»

«Yeter sus... sus gali bubam!..»

Elini atıp kapattı Hıdır'ın ağzını. Kaldırdı onu merdiven basamağından. Yürüdüler. İn cin yoktu. Köy içi ıssızlıktı. Mahmut'un kahvenin kapısı kapalı. Önündeki kavak pamuklanmış. Çok çetin olacaktı kış. Baktılar Topal Galipgil'den doğru gelenler var. Selverce önde, Çil Ümmet arkada. Yükü gene Selverce yüklenmiş, Ümmet ardından dayıyor. Hıdır durup baktı. Teslime, ellerini ince kuşağına soktu, sonra böğründe birleştirdi.

Çil Ümmet, karısının sırtındaki yükü sol eliyle dayıyor, sağ eliyle de, körler gibi değneğini taak taak vuruyordu yere. Teslime'yle Hıdır'ı görmemiş gibi geliyorlardı. Onlar tak tak ederek geldikçe Hıdır'ın korkuları artıyordu. «Çökseydik şuraya bir yere de görmeselerdi keşkem!» Teslime'ye de bir şey diyemiyordu. Taak taak geliyorlardı.

Birden Teslime koptu Hıdır'dan. Kopup koştu anasıyla babasına. Anasının göğsüne atıldı birden. Yıkıldı Selverce. Atıldı üstüne, öpmeye, ağlamaya başladı. «Beni böyle mi garşılayacaktın? Benimlen böyle daş gibi mi duracaktın? Beni gözden gönülden çıkarıp atacak mıydın?» Kereste çürüklerinin üstüne devrildi Selverce. Kolları urgandaydı. Sırtı boynu ağrıyordu. Teslime de bütün ağırlığıyla çöküyordu.

Elindeki değneği Teslime'nin böğrüne dürttü usulca Çil Ümmet: «Gııı, kak anaan üstünden! Gı sana diyorum, kak anaan üstünden!» Eğilip almak istedi Teslime'yi. Dartındı Teslime. Dartınınca Çil Ümmet de yıkıldı. Köyün içinde tortop oldular. Teslime sesini yükseltti: «Bana bunu mu yapacaktın? İtlere köpeklere davranır gibi mi davranacaktın bana?..» Yas

eder gibi söylüyordu. Çil Ümmet toparladı kendini. Yarım adım kadar geri çekilip dizinin üstüne durdu. Sonra gövdesinin ağırlığını eline verip doğruldu ağır ağır. «Teslime gıı! Çekil üstünden, boğacan ananı yavrum!»

Hıdır işitiyordu. Duramadı, koştu hemen. Bir solukta yığıntının üstüne vardı. Kaptı Teslime'yi kolundan. «Gıı sen deli min Teslime? Öldürecen ananı gıı!..» Kapıp kaldırdı. Sonra Selverce'nin üstüne eğildi. Kolları yanlara ayrılmış, boynu da odunların üstüne devrilmişti. Usulca urganı gevşetti. Çıkardı kollarından boynundan. Kucakladı yaşlı kadını. Kaldırdı ayağa. «Amanıın, amanıın, amanın...» İnliyordu Selverce. «Gözleriniz kör olmasın! Boğacaktınız beni!..» Teslime atılıyordu, gene sarılmak istiyordu.

Çil Ümmet çöktü olduğu yere. Teslime ona atıldı bu sefer. «Sen benim başımda böyük değil min? Beni gadın başıma sürdün ovanın ortasına, gendin galdın bu veranelerde. Sen benim bubam değil min? Ben gendimi guyulara mı atayım? Sen bana ne küsüyon?» Hıdır, Selverce'yi kucaklayıp yürüdü eve doğru. Sımsıkı bastı kucağına, avludan girdi, çıktı hayata. Sonra evin kapısını açtı, koydu içeriye. «Bak analık! Dünyanın zulumünü birbirimize çektirmenin nüzümü yok. Otur burda bubalığımı alıp geleyim!» Birden değişti, içinin kuytularından biraz cesaret buldu Hıdır. «Otur şurda! İnsanlıktan dışarda bir iş mi duttuk? Bir yanışımız varsa söylen düzeltelim. Bizi doğru sözden anlamaz sanman. Söyle bubalığıma küsmesin bize!.. Sen de küsme...» Boynunu iyice kırmış, hep önüne bakıyor, susuyordu Selverce. Yürüdü Hıdır.

Gün de öğlenin üstüne gelmişti iyice. Nereden çıktıysa bir köpek çıktı, koşup geldi, sürtünmeye başladı. Kimin köpeğiydi, hangisiydi, bilemedi Hıdır. Erimiş akmış, ölmüş de yeniden kalkmıştı. Moğukluyordu durmadan. Gözlerinden sular inmiş, burnunun ağzının oralarda kurumuştu. Durmadan moğukluyordu. Geçip gitti Hıdır. «Dur şimdi orada! Bir de sen dolaşma ayağıma!» Alçak sesle söyledi, Çil Ümmet duymasın, Teslime, Teslime duymasın. Yürüdü vardı yanlarına. Teslime, babasının kucağına atmıştı gene kendini. İkisi de yerdelerdi. «Bubam de-

ğil misin? Yoğsam evlâtlıktan iret mi ettin? Bubası gızına bunu yapar mı? Varısa gabatim, goy önüme. Yanlış adımımı geri alayım. Ben senin sözünden çıkıcı değilim. Gitme desen gitmezdim, varma desen varmazdım. Şimdi de dön gel de dönüp geleyim. Herkesler gitti, sen neye böyle anamı da, gendini de yanıldıyon, inlediyon bizi?» Adamın üstüne abanmış, öpüyordu kulağını, boynunu, o da durmadan gözlüğünü sakınıyordu. Hıdır tutup kaldırdı Teslime'yi. «Dikil şuraya, gendine sahap ol Teslime! Bana zorluk çıkarma hatunum!..» Doğrulttu Çil Ümmet'i. Şapkasını, değneğini alıp verdi eline. Gözlüğünü de düzeltiverdi. Girdi koluna, itti ileri doğru. «Sen de odunları sarın Teslime! At örtme'nin altına...» İleri doğru itti, yürüttü Çil Ümmet'i. «Eğerkine biz, bubalık, eğerkine biz, bir yanış iş duttuysak, sen bizi hoşgörecektin. Ne olsa senin tecürben bizimkinden fazla...» Yürüttü eve doğru. «Sen beni bilmez değilsin. Ben senin doğru sözüne garşı gelemem. Daha öper başıma gorum! Senin bana küsmen, Teslime'ye küsmen, haksızlık bubalık. Eğerkine ben şehere gitmekle, seni, aslımı unuttum da beylerin goluna geçtim sanıyorsan, yanışın var, heç bir zaman o boku yimem! Teslime'yi dersen o da yimez, ne sizi unudur, ne aslını! Senin gızın bu dünyada tek! Ben de az çok insanım...» Çil Ümmet'i ileri ileri itiyor, iterek merdivenlerden çıkarıyordu, ama göz yaşlarına egemen olamıyor, ağlıyordu Hıdır. «Eğerkine ben kakıp şehere gittiysem, heç kimse bilmese sen biliyon içimi. Bu köyde bana en yakın herif sendin. Gitmese miydim? Gitmese de gurutsa mıydım o çocukları? Gitmese de ne bok yiseydim bubalık? Bir başıma, yada Sunacık'la gendim, Teslime'yle gendim değilim ki! Nüfus var başımda. Gitmese de Amarikan unuylan peynirine el mi açsaydım her gış? Gitmese de senin gibi yıkıklardan kelesde çürüğü mü toplasaydım? Bakmadın mı gavak gine pamuklanmış, gış azgın olacak. Bakmadın mı sizden başga galan yok...» İte kaka içeri götürdü, oturttu Selverce'nin yanına. Sonra çıktı Teslime'ye baktı. Duruyordu yükün yanında. Kapanmıştı yere. Bağırdı: «Teslimeee!..» Kalkamıyordu. Koştu, vardı baş ucuna. Tutup kaldırdı: «Gendine

sahap ol Teslime, sahap ol da yüklen şunları hatunum! Ağlamayı da kes hemen...»

Teslime çöktü gene dizlerinin dibine. Ayaklarına bacaklarına sarılmaya başladı Hıdır'ın. «Bubam, benim bubam! Benim erkek bubam! Öl de ölem... Gurban olam kesip attığın dırnağa! Gurtar beni bu utancın içinden. Heç bu ıssızlıkta galınır mı? Ben de dönüp gelmeyem. Kepek yiyelim, sovan yiyelim, oralarda duralım. Buralar gapanmış bize. Gonuş anamlan. Gonuş sen, onlar ne derlerse desinler, gonuş kölen olayım...»

«Kak hatunum!» Öfkesini zor tuttu, çekip kaldırdı Teslime'yi. «Kak yüklen şunu. Varalım yanlarına da gonuşalım. Çabuk yüklen...»

«Yüklenirim gurbanım! Yüklenmem mi heç? Öl de ölürüm...» Attı kendini yükün üstüne, kollarını açtı, geçirdi urganlardan, sıktı sonra. Ağır falan değildi yük. Kalkıverdi kolayca. Yürüdü Hıdır'ın ardı sıra. «Ne nâlet çileyimiş başımızdaki? Azıcık seviniyordum aha oldu deyi, ham armut gibi aldı boğazımı! Ne nâlet çileyimiş? Gonuş şunlarla! Onlar böyleykene, heç bir şeyden dat almıyorum, herkeslerden utanıyorum, gonuş da beni gurtar. Gonuş, gendini de gurtar... gurbanım!»

Avlu kapısında durup Teslime'ye yol verdi. Yükü attılar örtme'nin altına. «Gonuşurum, sen gendine sahap ol. Kes ağlamayı, üstlerine atılmayı. Hemi de ben senden hırlı değilim, sen de gonuş...»

«Olur bubam... gonuşurum!»

«Gonuş usul usul...»

«Gonuşurum...»

Merdivenleri çıkarken eğilip öptü Hıdır'ın ellerini.

«Gurtar beni bubam...»

«Hacat değil, öpme elimi...»

«Senin ellerini öperim, gonuş...»

«Gonuşurum dedim, yalvarma... hatunum!»

«Yalnız sana yalvarım, yirim bokunu...»

«Furacam ağzına Teslime! Deme bunların heç birini!»

«Fur gurbanım, hemen fur da gine deyim!»

«Deme hatunum, deme...» Kapattı ağzını, «Deme!..»

Hayata çıkınca durdular birden. Baktılar kapı örtülmüş. Odaları kapalı. Varıp bir itti Hıdır, sürgülenmiş ardından. Baktı Teslime'ye.

«Sürgülemişler mi?»

«Sürgülemişler...»

«Aaaah, alnımın nâlet yazıları!..» Yaslandı duvara. Gene ağlamaya başladı. Tutup okşadı başını Hıdır. «Ağlama... hatunum!» Okşadı. «Ağlama açtıracam. Hemi de bunlar çocuk gibi olmuşlar, bunlarınkini bunlara gomayacam. İsterse zorlan olsun alıp götürecem ikisini de. Bir hile düşünecem, alıp götürecem. Sen ağlama yalınız...»

Çırpındı Teslime:

«Açtır noolursun?»

«Sabırlı ol... açtıracam!..»

53

BEYLERİN BAHÇELERİNDE

Çok beklediler, yalvardılar. Eridiler kapının önünde. Açtıramadılar. Teslime'ye göz edip bağırdı Hıdır: «Açmadınız madem, biz de gidiyoruz! Nâpalım gidiyoruz? Yörü Teslime!..» Bileğini kulağına verip saatini dinledi bir, «Gün akşam oluyor, kak Teslime! Açsalar da gonuşsak eyiydi. Barabar gitsek eyiydi. Emme açmıyorlar, sevmiyorlar bizi. Öğsüzler gibi yalınız dolaşalım şeherde, kak...»

Takırtılar, gürültüler, yaparak indiler. Çıktılar avludan. Hıdırgil'in evin önünden, İsli Cemalgil'in evin önünden, arkalarına baka baka yürüdüler. Ağlıyordu Teslime. «Heç ağlama hatunum!.. Biraz dolanırız şuralarda. Bakarız beylerin bahçalarına. Ondan keri gelir birden basarız. Bu sefer gatti gonuşuruz, ağlama...»

«Bubaaam... aslan bubam!»

«Hatunum... ağlama!»

«Nâlet yazıları annımızın...»

«Yazısından başlarım, ağlama!»

«Cavırlardan inat olmuşlar inaaaat!»

«Belkim haklıdırlar, gınama...»

«Yüksek insanlığına gurban olayım!»

«O senin insanlığın hatunum!..»

«Ciğerimi delmişler gibi...»

«Sahap ol gendine, ağlama...»

«Ağlamıyorum gali bubam!»

«O saçlarını felân çek ağzından, ıslanmış!»

Santrfüjlerin kasetleri sıralanmıştı tarlalıkların üstüne. Kasetten kasete gidiyordu elektrik direkleri. Telleri gerilmişti. Cinligeriç'in oralarda işçiler çalışıyordu. Koloniyal şapkalı bir çavuş dönüyordu başlarında. Arada otomobiller vardı. Kamyonlar gelip gidiyor, indirip bindiriyorlardı. Toplulaştırılmış,

düzlenmiş geniş tarlalıklardı. Bazılarında kırmızı traktörler dönüyordu. Uzaktan ufak, çok ufak gelinböcekleri gibiydiler.

«Sapalım azcık şu yana. Eğerkine yasak değilse biraz görelim dürzülerin hünerini...»

«Görelim bubam...»

«Çok canım ılıyor sana Teslime! Çok seviyorum, sarılmak istiyorum zabah ağşam. Alıp dudaklarını ısırmak, göğüslerini... biliyon mu? En çaresiz zamanımda gelip göğsüne gapanmak istiyorum...»

«Gurbanım sana bubam...»

«Ilıyor canım!»

«Ne böyük destek oldun, yetim gibiydim!..»

Eski su çıkan tarlasının üstünden geçti Hıdır. Bir küçücük tümsek görünüyordu, yerinde. Dizi dizi kanaletleri sıralamışlardı. «Nerelerden getirdiniz, nasıl daşıyıverdiniz çabuk!» Kanaletler fırdolayını dönüyordu tarlaların. Darları, genişleri vardı. Derinleri vardı. Dizip gitmişlerdi. Yürüdüler oradan. «Hepicini betondan dökmüşler bak. Şu böyük dolaplara bak, içlerinde moturlar. Akımı verince sular şaaarr!» Bir kasetin yanında durdular. Boynu eğri bir boru, beton havuza döndürülmüş. Havuzdan öteye bir kanal çıkıyor. Kanal savağa uzanıyor. Hepsi betondan, demirden. Şükrü'nün belinin kalınlığındaydı boynu eğri boru.

Üç yüz metre kadar ilerdeydi işçiler. Başı koloniyal şapkalı çavuş gezinip geliyordu. Yaklaşıyordu Hıdırgil'e doğru. Kanaletleri birbirine ulayarak, çimento bileziklerle tutturuyordu işçiler. Yeri, kanaletlerin sığacağı kadar eşmişlerdi. Hıdır'la Teslime durdular. Çavuş geldi yanlarına.

«Merhaba kardaşım hoş geldin!»

«Merhaba efendi...»

«Hoş geldin bacım!»

«Sağolasın...»

«Nasılsınız, ne var, ne yok?»

«Eyiler eyi... sağolasın!»

«Sen nasılsın arkadaşım?»

Hıdır baktı adama. Kısa kol gömleği vardı kareli. Ayaklarına çizme giymişti körüklü. Külot pantolon bacaklarında. Belinde kemeri pahalı.

«Biz de işte... itten irezil!»

«Kantarma'dan mıydınız?»

«Burdan...»

«Sattınız toprakları gittiniz... ha?»

«İlkin su acı çıkınca... ondan keri de her yakayı o gök dinli ot bürüyünce... öyle yaptık.»

«Beyler gelip aldılar.»

«Aldılar, alıverdiler...»

«Siz de paraları aldınız bankadan?»

«Eee tabii, birer gondu parası... Kimimiz de bakkaliye açtı... Angara'ya, Mersin'e, Esgişeher'e giden var...»

«Sen?»

«Ben İtfaye'deyim.»

«Nasıl girdin? Bak sen...»

«Eeee Zeyni Beyin yardımıyla...»

«Çok iyi...»

«O gadarcık bir yardımı oldu işte!»

«Memnunsun ha?»

«Nasıl memnun... olurum?»

«Daha rahattır şehir...»

«Eyi işi olana, parası olana... ırat!»

«Köy mü daha rahattı yoksa?»

«Değildi emme baksana şimdi!»

«Çok değişti sizin topraklar!»

«Topraklar bizim değil gali...»

«Beyler örnek bir çiftlik kuruyorlar buraya!»

Sustu Hıdır. Belki çok bile konuşmuştu.

«Hem de kendilerinin olmayan paralarla! Kredilerle... Bu kuyular, bu kanallar, kanaletler, santrfüj kasetleri, direkler, teller hep devlet yatırımı oluyor. Toplulaştırma, düzleme... devlet yatırımı! Yalnız kuyu bedellerini otuz yılda geri alacaklar. Faizi yok. Toprakların parası da yirmi yıl vadeli kredi. Onun da faizi yok...»

«Hepicini panga mı verdi?»

«Banka verdi, yani devlet...»

«Biz istedik alamadık... da!»

«Ne demektir biliyor musunuz bu? Buralardan bire yüz alacaklar, iki yüz alacaklar iki yıl sonra. Ve üç dört yaşında fidanları getirip dikiyorlar, iki yıl sonra onlar da meyveye duracak. Basacaklar gübreyi, verecekler suyu, kuduracak ürün buralarda. Mücadele'sini yapacaklar, ne sinek, ne böcek. Ondan sonra getir kamyonları, doldur kamyonları... Bunların bütün giderleri kredi. Bütün yatırımları beş altı yılda çıkardıkları gibi, isterlerse uzun vadeli borçlarını da ödeyebilirler. Çünkü satış mesele değil. Şehir şurada. Kamyonlar alıp Kars'a kadar götürebilir, yollar asfalt. Dahi sürüm satış kredisi alacaklar, dönüme 75 lira, yüz elliye çıkacak, hem de vadeli...»

«Biz alamazdık, sade 200 lira verirlerdi...»

«Bir söz vardır duydunuz mu?»

«Duymadık heralım, nasıl söz?»

«At, derler hani, sahibinin altında kişner!»

«Kimmiş atın sahibi?»

«Beyler... binince kişneyiverdi bak!»

«At?»

«At da banka... devlet... ne dersen de!»

Hıdır yanaştı adamın yanına: «Adını bağışlar mısın Beyim?»

«Ne yapacaksın adımı? Teknikerim bu işçilerin başında. Kanaletleri döşetiyorum. İyi bir iş. Ama size yaramamış! Öyle bir şebeke yapıyoruz ki 18 kuyu çalışacak, sulayacak araziyi. Diyelim bir kuyu istop etti, hatta sekiz kuyu istop etti, kalan kuyuların suyu bütün kanaletlere gidecek. Birleşik bütün bir sistem!..»

«Sistem ne?»

«Sistem... düzen gibi bir şey!»

«Açıp savağını sulayacak haa?»

«Birkaç sucu tutarlar. Hepsini birden sulayıp geçer sucular. Kendileri gelip uğraşacak değiller! Kimi doktor, kimi mühendis, kimi tüccar, veteriner... adam tutup işletecekler. Yani

örnek tarım yapacaklar!» Durdu biraz tekniker. «Öyle bir örnek ki, bütün köyler bu örneğe göre tarlalarını beylere satıp şehre gidecek! Yeni yeni çiftlikler kurulacak, bunlar modern tekniklerle işletilecek... baştakiler böyle istiyor, ben böyle anlıyorum.»

«Beyim sen daha önce neredeydin?»

«Menderes Söke sulamasında çalıştım. Manisa Gediz sulamasında çalıştım. Adapazar Hendek sulama etütlerinde çalıştım. Kayseri sulamasında çalıştım...»

«Hep beylere mi?»

«Hep beylere... tabiî!»

«Bizim köye daha önce ne gelmedin?»

«Dedim sana ki at sahibinin altında...»

Teslime dikiliyordu, olduğu yere çöktü. Adam oturdu yan yatmış bir kanaletin üstüne. «Çök... sen de çök! İşin yoksa konuşalım azcık...»

«Gonuşalım Beyim de... bizim işler kül!»

«Nasıl kül?»

«Üttüler bizi! Bizi sürüp gendileri... görüyon işte!»

«Ütenlerin ütülenlerin çağı; yeme kendini!»

Hıdır baktı adamın parlayan gözlerine. «Gönül diyor al çivteyi, git fur dürzülerin bigaçını. Satmadım daha, duvara asdım duruyor...»

«Hangisini vuracaksın?»

«Fur toprakları alanları...»

«Yüksek apartmanlarda otururlar. Çalarsın zili, kapılarında göz delikleri var dürbünlü, bakarlar elinde çifte sen gelmişsin, açmazlar... bir. İkincisi, bunu vursan ötekine vuramazsın. Yolda çevirirler önünü. Üçüncüsü, hangisi asıl düşmanın? Toprakları alanlar mı? Sen sattın onlar aldı. Hatta sana iyilik ettiler Anlaştınız...»

Yere baktı Hıdır: «Zorunluktan sattık! «Gene baktı yere. «Yada gidip panganın başındakini...»

«O bir memur...»

«Varıp Angara'ya, onu tayin edeni!»

«O da memur...»

«Başlarını, başganlarını!..»

«Kendi seçtikleriniz...»

Baktı gene, kaldırıp doğrultamadı başını.

«Her seçimde sandıklar dolusu oylarınızla...»

«Gaç yıl okudun Beyim sen?»

Güldü: «Beni... okulu bitirmeden attılar!»

«Kim?»

«Sandıklar dolusu oylarla seçtikleriniz!» Gülüyordu kıs kıs. «Miting olunca alkışladıklarınız. Kitapçıları, dernekleri yıkıp dökerken desteklediklerinizi... Gel deyince gittikleriniz, beyim beyim diye etekledikleriniz... attılar!»

«Yavu Beyim sen...»

«Beyim beyim deme bana. Ekmeğimi alnımın terine batırıp yiyorum, bey değilim. On iki ayda on iki ay çalışıyorum. Amma beylere çalışıyorum... sayenizde!»

«Sen bu şeherde mi oturuyon, yoğsam Angara'da mı?»

«Şimdi burdayım, sonra giderim başka yere...»

«Tanır mısın bizim Kerim Usta'yı?»

«Nerde çalışır?»

«Şeker'de...»

«Başka Usta'ları tanırım...»

«Yani şimdi gabat bizde mi sana göre?»

«Gabat sizde... demeğe dilim varmıyor! Ama sizde... bizde... aklını başına toplamayan hepimizde! Dünyayı beylerin elinde bırakan... bilmem daha sana ne desem, nasıl desem?»

«Demesen de anlaşılıyor... gali!»

«Gezmeğe mi geldiniz özleyip topraklarınızı?»

Eğdi başını Hıdır: «Yok...»

«Eee, işiniz de var şehirde?»

«Gayınpederi, valideyi görmeye geldik...» Teslime'ye baktı.

«Kim, Ümmet emmi mi? Ondan başka yok! Musa mı adın?»

«Yok!»

«Dur, seni de biliyorum, dur...»

«Hıdır'ım ben...»

«Tamam Hıdır'sın, biliyorum.»

«Gelir gider mi buralara?»

«O gelir, ben giderim. İyi bir ihtiyar... İyi ihtiyarlar, iyi gençler... tam beylerin istediği!» Ciddileşti. «Amma sen bana bakma! Belki benim dediklerim de yanlış. Ben de yanlışım. Benimki dışardan türkü çağırmak size! Siz kendiniz dökün düşünün. İşte mesele önünüzde. İşte topraklarınız, işte beylerin yatırımları, işte bankanın paraları... işte hayat. Şehri de görüyorsunuz gözünüzle. Olacağı olmayacağı, doğruyu yanlışı, gerekliyi gereksizi ayırdedin kendiniz...»

«Öyle!» Kalktı Hıdır. Hıdır kalkınca Teslime de kalktı. «Bekâra garı boşamak goley demişler! Emme çok hıssalı sözlerin... sağol!»

«Ümmet emmiyi almaya mı geldiniz bacımla?»

Baktı Hıdır: «Sorma! Geldik emme gitmiyor... Gonuşmuyor bizimle... Bakmadı yüzümüze!»

«Bakmaz! En çok ona koymuş!..»

«Kime goymadı ki!» Adamın yüzünü inceledi Hıdır. «Müyendizin biri de, 'Sonda furup su fışkırtalım sana!' demiş. Ganal açmaya felân söz vermiş. Azcık da ona yaslanıyor...»

Güldü adam: «Benim o! Ama biliyor bunların şaka olduğunu, bilmez görünüyor. Kör bir öfkenin içinde. Gelip bu kanaletleri falan kıracak oldu. O zaman konuştum kendisiyle. Kırsa kırsa kaç tanesini kırar? Beş altı. Kırdığı kadar fazla dökerler tamam! Senin çifteyle beylerden birkaçını vurmayı düşünmen gibi... Mesele nedir? Sizin meseleniz, bugünkü, yarınki çıkarlarınızı bilebilmektir! Sizin çıkarınızla onların çıkarları arasındaki ilişkiyi görebilmektir... anladın mı?»

«Cık» etti Hıdır: «Anlamadım...»

«Zordur birden anlamak, ama anlarsın. Vaktin var...»

«Şimdi uğraşsak biz bu yerleri geri alamaz mıyız?»

«İlerde bizim yemek vagonu var, içinde dolabımız da var. Sürahiyle bir bardak getirteyim mi?»

«Nâpacam sürahiyi?»

«İçersin tarlaların üstüne...»

«Haa, evet! Ferağı verdik bir kere desene!»

«Onlar da imar ihya eylediler!..»

«Evet...»

«Evet yaa Hıdır Efendi! Memleketin gerçek sahibi, gerçek üretmen Hıdır Efendi! Ufacık kafalı Hıdır Efendi!..»

Hıdır'ın sesi karcıdı, bir gariplik çöktü üstüne: «Ben askerde çavuştum. Trakya'da Çakmak Hattı'nda yaptım vatanî vazifemi...»

«Yapabilirsin, istersen İtfaiye'de çavuş da olursun. Ama topraklarını kaptırdın, var mı faydası çavuşluğunun? Hem de, Zihni Beyler, Torunoğlular, Veteriner Turgutlar, Doktor Bahriler, Avukat Şadiler, Muammer Hızallar da hep zabittiler askerde!»

«Evet...»

«Evet ya! Ne yapacaksın şimdi kayınpederini? Ölecek burda? Kış geliyor, ne yiyecek, ne yakacak? Doğru düzgün giysi bile yok üstünde?»

«Sen bir eyilik etsen ya bize?»

«Ne gibi?»

«De ki git Hıdırgillen... Madem seviyor seni!»

«Olur... deneyelim!»

«Gidelim mi şimdi?»

«Hemen olmaz. Uzun uzun konuşmak lâzım. İki üç gün sonra bir uğrayın bakalım. Daha işimiz çok burda. Mühendisler çizdi planları ama, kanaletleri yapıp bitirdikten sonra iyice bir denememiz lâzım. Kasımın sonunu bulur. Sonra fidanlar gelecek. Onları da dikeceğiz ziraatçı arkadaşlarla. Bakan gelip görecek sonra. Bakan ve mal sahipleri...»

«İki üç güne gelemeyiz. Anca havtaya, izin günü...»

«İzin günü gelin... o zamana konuşurum...»

«Çok sağol efendi...»

«Güle güle Hıdır Efendi!»

«Hoşcagal...»

«Güle güle bacım!»

Hıdır Teslime'yi yanına düşürdü gidiyordu. Durup döndü: «Sen bizim adımızı felân belledin, gendi adını bağışlamadın bir!»

«Israr ediyorsan söyleyim: Safa!..»

«Sağol Safa Efendi, hoşcagal...»

«Uğurlar olsun...»

Yürüyüp köye çıktılar, eve uğradılar gene. Ama Çil Ümmet hayattaydı. Uzaktan görür görmez Selverce'yi alıp içeri girdi, sürgüledi kapıyı ardından. Görüşemediler. Biraz beklediler, düşündüler... yoktu görünür bir çaresi. Dönüp şosaya doğru yürüdüler.

54

«BU BİR MUCİZEDİR!»

«Zevzek herifin biriydi gurbanım! Güvenme, hep eğlendi seninlen: Efendiymiş de, akıllanmazmış da... Efendiysem efendiyim, gendimin efendisi! Cuvabını veremedin sen de... baktın hayran hayran!»

Teslime'nin gözü tutmamıştı adamı.

«Madem öyle, boşver hatunum! Ortak mı olacağız, boşver! Emme bizim işlerimiz haggaten kül!..»

«Heç bilem kül olamaz! Şu bubamgili bi yumuşadalım, bak nasıl yoluna giriyor? Veriz çocukları okula. Bi yandan da bir ev düzeriz. Gondu mondu. İki oda bi yana, iki oda bi yana. Veriz ihtiyarlara birini. Birini Sunacık'ımıza... Biri çocuklara, biri ikimize... Ondan keri benim bubam, ben giderim temizliğe havtada dört beş. Sunacık'ımız evi döndürür. Sahat gibi olur işlerimiz, ne kül olsun? Sen dersen, eyi kötü çalışıyon İtfaye' de. Allah öteki sahapsızların işlerini düzeltsin, bizim gibi göçüp çıkanların, göçmeyip galanların, temelli yoksul, temelli yalınız olanların, deryalarda çırpınanların...»

«Gardaşım Bekçamat'ı marağ ediyorum Teslime, bilemezsin ne gadar!»

«Azcık işlerini yoluna goyunca olmadı bi gidersin! Bi bakar gelirsin. Bunlar felân gaygı değil. Gaygı şimdi bu anamla bubam. Onlar da gaygı değil ya, elin arı işte. Daha olmadı, yem yiyecek getiriz nâpalım?»

«Gafayı değiştirmezse almaz yemi yiyeceği!»

«Değiştirir işallah!»

Bazen konuşuyorlar, bazen kafalarından geçiriyorlardı. Tozutup tozutup geçiyordu cipler otomobiller. Otobüs kamyon yoktu. Geçenler de durmuyorlardı. Oturdu yolun kıyısına Teslime. Havaya bakıyor, yere bakıyor, uzaklara, tâ gerilerde görünen Toroslar'a bakıyordu. Çok uzaklarda, duman gibi silik-

tiler. Bazen katarlanmış turnalar geçiyordu yukarlardan. Hatıp'ın üstündeki tepelerde koyun sürüleri dönüyordu. Kındıralıkların suları çekilmişti. Ve Hatıp'ın bağları bozulmuştu. Ocaklarda pekmezler kaynıyordu bir yandan. Şıranın kokuları duyuluyordu bazen.

«Gaaaart!» etti bir araba, yolun kumunda durdu. Eli ardında geziniyordu Hıdır. Dönüp baktı. Teslime kalktı usulca. Ardı sıra bir araba daha geldi, o da durdu. Bulut rengi ince uzun bir Plymouth'tu ilk duran. Dart dart dart korna çaldılar içinden. Hıdır baktı, tanış birini göremedi. Teslime yürüyüp geldi usulca:

«Var bi bak, seni sesliyorlar...»

«Cık» etti: «Varmam ne varayım?»

«Dart dart dart...»

«Sesliyorlar emme gurbanım?»

«Seslesin dürzüler!»

Plymouth'un sol kapısı açıldı, eğri biri çıktı: «Heey hemşerim, heyy Hıdır Efendi, az gelsene beri!..»

Hıdır baktı, gülüşünden tanıdı. «Şaşı Bey gelmiş gıı! Hani vardı ya, Müyendiz Cafer, o gelmiş!..»

Cafer, iki üç adım yürüdü Hıdır'a doğru.

«Var da hoşgeliş et, somurtma bubam gibi!»

Hıdır yürüdü, ama gülmüyordu yüzü.

«Yahu dostum nasılsın?»

«Hoş geldin!..»

«Hoş bulduk, hasta mısın?»

«Değilim emme dadım yok!..»

«Bırak yahu, neşelen biraz! Gel bak kimler var arabada? Gel tanıştırayım...» Çekti Hıdır'ı. Arkadaki arabanın da kapıları açıldı o sıra. Torunoğlu, Doktor Zihni, Avukat Şadi indiler. Arkada da Melâhat Hanımla Kübra Hanım vardı. Çıkmadılar.

«Merhaba yahu Hıdır Efendi!»

«Meraba Zeyni Bey...»

Cafer çekti Hıdır'ı: «Tülin bak, Hıdır bizim!»

Arabadan elini uzattı Tülin: «Nassınız?»

«Hoş geldin... eyiyiz!»

Müteahhit Sadık Can uzattı elini: «Merhaba evlât!»

«Babam Hıdır, öteki de Nalân Hanım, babamın arkadaşı!»

«Hoş gelmişsiniz!»

«Hoş bulduk efendim, nassınız?»

«Eyiyiz şükür...»

Etine dolgun, mavi gözlü, çok saçlı biriydi Nalân. Kirpikleri gözleri eni konu boyalıydı. Tırnaklarını da bir acayip uzatmıştı, baktı Teslime.

«Hadi bakalım Cafer, bin evlâdım!»

«Hıdır! Biz şöyle bir dolaşacaz. Musa nâpıyor? Selâm söyle görünce...» Karşılık beklemeden bindi arabaya, çalıştırdı motoru.

Doktor Zihni geldi yanına Hıdır'ın: «Biz şöyle bir dolaşmaya çıktık. Sadık Bey işleri görecek. İyisin değil mi? İşe gidiyorsun? Bugün izinli misin? Hadi bize müsade. Şehirde görüşürüz...» O da karşılık beklemeden bindi Torunoğlu'nun yanına. Arabalar peşpeşe yürüdüler. İşçilerin çalıştığı yere doğru gittiler. Tam o sırada bir Karaman arabası geliyordu, el kaldırdı Hıdır. Durdu araba. Bindiler Teslime'yle.

Müteahhit Sadık Can, bir 'arayol'da eğletti Plymouth'u. Elinden tutup Nalân'ı indirdi.

Cafer'le Tülin, Zihni'yle Melâhat, Torunoğlu'yla Kübra, eş eş yürüdüler bir süre. Hoşnutlukla bakıyorlardı düzlüklere.

«İşte şekerim bizim çiftliğimiiiiz!» Yürüdüler. «Tabiî şimdi pek bir şey anlaşılmıyor. Ama çok para gömdük buraya. Gerçi bizden bir şey çıkmış sayılmaz, tarımsal kredilerden yararlandık. Fakat iki üç yıl sonra göreceksin çok müthiş şeyler olacak. Çöllerin ortasında mucizeler falan... Bu büyük parça bizimdir. Öyle değil mi Zihni Bey? Tam beş yüz dönümdür burası. Planlamasını Amerikalı uzmanlara yaptırdık. Ama bizim peyzaj mimarları da çalıştılar tabiî. Çok hoşlandım çocukların işlerinden. Esasen bütün sahayı onlar planladılar. Bak o köşedeki kaseti görüyor musun, onunla bu kaset arasına bir ev yapılacak. Basit bir şey istiyorum, ama içi mükemmel olacak. Ben yoncayı pek severim nedense! Sonra elmalıklarımız... Sonra kavaklık biraz. Kavağı da severim. Sonra zerdaliler, armutlar,

vişneler... Biraz da mısır ekeceğiz. Patates, pancar, arpa buğday. Yirmi atlık bir tavla... Göreceksin ne atlar olacak! Yani tam örnek bir çiftlik, ama çok kullanacak değilim. Ancak canım sıkılınca falan geleceğim...» Eğildi kulağına Nalân'ın: «Beraber geliriz! Atlarız uçağa, bir saat, bir çeyrek sonra burdayız. Hafta sonlarında...»

«Ama daha ev falan yoook, yoncalar yok?»

«Eeee dedim sana, bir yıl sonra...»

Torunoğlu atıldı: «Hatta gelecek bahara!»

Kübra: «Bence boşa para gömdünüz buraya!»

«Beyefendi tebrikler! Hakikaten iyi bir iş yaptınız! Buralar fışkırır bir iki yıl içinde!» Kübra'nın zıddına konuşmayı seviyordu Melâhat.

«Fakat arazi çok güzel, çok geniş!..» Hiç de beğenmemiş görünmek istemedi Nalân. «İyi işlenir, iyi bakılırsa olur...»

Tülin ile Cafer, yönlerini şehre çevirmişler, günbatımını seyrediyorlardı. Torunoğlu da işçilere doğru gidiyordu.

Sadık Bey anlatıyordu Nalân'a:

«Yani ben övünmeyi sevmem! Fakat burası hakikaten bir mucizedir! Çölde bir mucize diyebiliriz hatta!..» Doktor Zihni'ye döndü birden: «Resmen çölleşiyordu burası, değil mi Zihni Bey? Ama bak kurtuldu şimdi!.. Yazmaz ki bizim gazeteler! İzrail'de el kadar yeri yeşerttiler diye dünya matbuatı, onlarla birlikte bütün bizimkiler, seferber olup göklere çıkardı Yahudileri! Ama asıl mucize budur, görmez bizim siyonistler!» Eğildi Nalân'ın kulağına: «Bakın bu sistem çok enteresan! Amerikan mühendisleri düşündüler. Ama Rusya'dan da literatür getirttim ben. En son gelişmelere dayanır. Biraz da orijinaldir desem yeri. Bizim mühendislerin yaratıcılığı yoktur... Baharda buraya Başkan Hazretleri geliyor kısmet olursa. Kuzu çevireceğiz...» Gene döndü Zihni Beye: «Bence evleri hemen yaptırmalı Doktorcuğum!» Torunoğlu'na döndü: «Bahara bırakmasak iyi olur! Prefabrik malzemeden yararlanmak mümkün olduğu gibi, duvarları da hemen çıkartırız olmazsa... Doğramalarını şehirden getirtiveririz hemen. Elektrik de var nasıl olsa! «Gene Nalân'a döndü: «Elektrikli çiftlik evi, ışıklı ahırlar, ince bir

zevke göre döşenmiş odalar... düşünüyorsun değil mi? Sıcak suyu, şofbeni, her komforu olacak, üstelik temiz hava... seveceksin!»

«Harika bir şey olacak desenize?»

«Olmuş bile, olmuş bile hanfendi!»

«Zevkinize hayranım Melâhat Hanım, çok teşekkür ederim! Zihni Bey, tebrik ederim! Hanımınızın zevkine diyecek yok...»

«Efendim, eksik olmasın, Vali Bey de çok ilgileniyorlar! Bir ihtiyaç var mı, sorup duruyor...»

«Kendilerini ziyaret edeceğim efendim! Zaten Bakan Beyin de selâmlarını getirdim. Çok anlayışlı davranıyorlar. Öyle olması da lâzım tabiî. Çünkü biz bunları kendi çıkarımız için yapmıyoruz. Yapılanlar memlekete yapılıyor. Keşke herkes bunun yarısı kadar eser armağan etse memlekete! Rahmetli Atatürk'ün en şayanı hayret tarafı, kurduğu çiftliklerdi bence. Yaptı yaptı, büyükbaş, küçükbaş, bütün hayvanları üretti vede ıslah etti vede geliştirdi, ama alıp götürdü mü sırtında? Hayır, memlekete armağan etti. Tabiî en büyük eseri Türkiye Cumhuriyeti'dir. Fakat kurduğu çiftlikler de yüce eserlerdir. Zaten Rahmetli'nin hangi eseri büyük değildir? Görüyorsunuz Mısır'da Necip O'nun yolundan yürüdü, Nasır da O'nun yolundan yürüyecek. Habip Burgiba... o da öyle! Atatürk... Atatürk gibisi var mıydı? Hakikaten çok büyük bir dahiydi! Dehası kabili münakaşa değildir!»

Adımlarını geniş geniş açarak yürüyor, açılıyordu bazen. Sonra bakıyor hanımlar beyler arkada kalmış, duraklıyor, yada olmazsa geri gelip bir daha yürüyor, geniş geniş adımlıyordu.

Tekniker Safa geldi yanlarına. Hoşgeliş etti hepsiyle teker teker. Kendini tanıttı. Sorulacak sorular varsa, bilgi sunmaya hazır olduğunu söyledi. Elini yelek cebine sokup dinledi Safa'yı Sadık Bey. Sonra dönüp ardına, «Nalân, gel!» el etti dostuna. «Gel bak şekerim! Delikanlı, yapılan çalışmalar hakkında bilgi verecek. Yani ovada moderen tarımın başlangıcı. Bizim burası büyük bir kapalı havzadır Nalân. Kapalı havza olduğu için yağmur düşmez. Bütün yıllar kurak gelir. Kuraklık, kültür

bitkileri için elverişli ortam olmadığından, arazinin mutlaka sulanması gerekir. Bunu nasıl halledeceğiz? Osmanlı döneminde Çarşamba suyunu getirmeyi düşünmüşler. Eksik olmasın Avlonyalı Ferit Paşa, Bağdat Demiryolu yapımını vede imtiyazını verirken Almanlara iyi bir şart koşmuş: Beyşehir gölünün bir kanalla Çumra'ya kadar getirilmesi... Niçin? Çünkü arada irtifa farkı var ve mümkündür. Ferit Paşa valiydi burada, sonra sadrazam oldu. Yapmışlar bunu. Ama kâfi mi? Değil! Cumhuriyet döneminde, özellikle son dönemde, yeraltı sularına önem vermeye başladık. Şimdi bu delikanlı sana onu anlatacak. Başla! Haydi anlat bakalım delikanlı!..»

Safa durdu: «Neyi, neyi anlatacağım efendim?»

«İzahat ver işte... çalışmalar hakkında bilgi!»

«Şimdi kanaletleri döşüyoruz efendim...»

«Çok güzel! Noolacak bu kanaletler?»

«Betondan dökülmüştür bunlar, su zayiini önler!»

«Teşekkür ederim, çok güzel... mühendis misin sen?»

«Hayır... bitiremedim!»

«Nesin öyleyse?»

«Teknikerim...»

«Eh o da fena değil, aferin... başka?»

«Başka ne öğrenmek istiyorsunuz bilmem ki?»

«Şu görünenler ne?» Koluyla işaret etti.

«Bunlar kuyuların kasetleri! 'Köşk' de deniyor bazen. Şarteller var içlerinde. İndirince motorlar çalışmaya başlıyor. Santrfüj yöntemiyle suyu çekiyorlar kuyulardan...»

«Kuyular hazır mı? Çıktı mı sular?»

«Çıktı efendim... hazır!»

«Randıman?»

«Her bir kuyudan 50-60 litre saniye!»

«Akım bağlandı mı?»

«Bağlandı efendim, istediğimiz zaman kullanabiliriz...»

«Çok güzeeel! Nereden alıyoruz elektriği?»

«Göksu'dan efendim... genel şebekeden.»

«Aferin! Teşekkür ederim! Adın ne senin? Bir daha söyle bakayım!»

«Adım Safa!..»

«Aferin... memnun olduk Safa evlâdım!» Elini uzattı birden. «İyi çalışın çocuğum! Dışarı çıktın mı? Bulundun mu Avrupa'da, Amerika'da?»

«Hayır efendim!..»

«Yaaa... bulunsaydın anlardın o ülkelerden ne kadar geri olduğumuzu! Gene de anlayabilirsin... oku araştır! Sizlere çok görev düşüyor. Çok çalışın da kurtaralım şu güzel memleketi gerilikten...» Nalân'a döndü gene: «Gördün mü Nalân, neler oluyor çölde?» Gene önden önden gidiyor, sonra dönüyor, düzlenmiş tarlaların arasındaki yollarda geziniyordu.

«Bakar mısın bir dakika Sadık Bey?»

Sadık Bey, Nalân'ın yanına vardı yeniden: «Söyle hayatım! İhtiyacın mı var?» Gözleriyle Cafer'i aradı hemen. «Ohhoooo!» Kalmıştı. «Heves yok ki sersemde, şuna bak, almış karısını dibine, grubu seyrediyor!» Eğdi başını, kulağını verdi Nalân'a: «Söyle canım?»

«Çok sıkıştım beeen?»

«Çok mu sıkıştın?» Bakındı iki yanına Sadık Bey. «Eeee biraz uzaklaş da yapıver bir yere!»

«Aşkolsun ama şekerim, olur mu?»

«Olur be, neden olmasın?»

«Bunca insanın arasında...»

«Büyük mü?»

«Hayır... küçük!»

«Olur ama sen yapamazsın! Sen bugüne bugün oldukça sosyetik falan...» Döndü hemen. «Neyse, gidelim, yürü gidelim şehre!» Arabaların bulunduğu yere doğru yaklaşırken Cafer'i de çağırdı: «Haydiiiin gidiyoruz! Gidiyoruz, gelin arabalara!..»

Melâhat: «Hiç üzülme Zihni! Fena bir yer değil! İstikbali parlaktır. İyi etmişsin, iyi etmişsin de almışsın. Keşke biraz daha alsaydın!» Bugün bu Kübra karıyı çatlatmak istiyordu. Sonra Nalân'la Sadık Beye de takılıyordu: «Sayın Çiftlik Sahibi! Sayın Çiftlik Sahibesi! Acaba dönüşte bize buyurup birer çayımızı alır mısınız efendim? Arzu buyurursanız kendi elcezimle yaparım...»

«Gidelim gidelim... Nalân sıkışmış zaten, hemen gidelim!» Nalân'ı da, Melâhat Hanımı da arabalara doğru itiyordu Sadık Bey.

Arabalar Çumra şosasına çıktılar hemen.

Çıktılar ve... aktılar şehre doğru.

55

YAĞAR ESER YOLCU GÜNÜ

«Hani bubamgil Teslime?»

«Bubamgil gelmiyorlar aba! Daş gonuştu, el iken el gonuştu, bubam gonuşmadı bizimlen, anam heç gonuşmadı! Ne varsa arada, küsmüşler! Halbuysam datlı datlı, gülüm balım ayrıldık, gördünüz. Yıkıklardan keleste çürüğü daşıyıp örtme'nin altına yığıyorlar, gışın yakacaklar. Gayfanın önündeki gavak da pamuklanmış, çürük kelesteylen geçecek gışlardan olmayacak. Ne sorduksa seslenmedi bubam. Anam da bubamın yolunda. Gapadılar gapıları, saklandılar bizden...»

«Daha var bacanak! Gaplan Harmanı'yla Cinligeriç'in oralara, kanalet döşüyor işçiler. Başlarında müyendis gibi biri. Akıllı adama benziyor emme zevzek! Eylendi durdu benimlen. O gonuşmuş bubalıklan bizim. Ben diyorum galbimden, çelmiş aklını: 'Sonda salayım, su bulayım... kanalet döşeyim... onlar gitti, sen de burada yeni bir bey ol...' Başka ne olabilir? Bunca yıllık gomşum, rufunu bilirim, gururlu heriftir! Keser yir hacatını, minnet etmez kasaba. Çok gücüne gitti bırağıp gelişimiz, köyü bırağıp gelişimiz! Halbuysam ermiyor aklı! Eriyor emme esgi usullara eriyor, yeni filimlerden habarı yok!..»

«Hemi de deli gibi bi şey olmuş bubam! Dereden tepeden gonuşuyor, ödüm eridi! Sen Ali soruyon, o Veli'yi de geçiyor da, Hasan Üsen gonuşuyor! Bazan dalıp göğe bakıyor, bazan guşlara gunduzlara sövüyor...»

Saldı göz yaşlarını siyim siyim, ağlamaya başladı Müslüme: «Bubam zaten inattır: Gelinecek yere gelmez, durulacak yerde durmaz! Anamın aklını çelen de o. Dese kak, kakmam mı der anacım? Onlar ordayken biz burda nasıl bakarız elin yüzüne? Bu işin neyise çaresi gurban olduğum Musa, bul hemen! Bir daha gidin Hıdır'lan. Bir daha gidelim barabar. Yarın 'Çıvvvv!..' deyince buyarlar orda. Sığır sıpa yok, tezek olsun.

Çürük kelesteylen ısınır mı goca ev? Isındı deyelim ne yiyip içecekler? Hemi de gülmez mi görenler? 'Gendileri gitmiş, ehdiyarlarını bırakmışlar!' demeşler mi? Gülmezler mi?» Dönüp dönüp aynı sözleri söylüyor, ağlıyordu.

«Kes bakalım Müslüme! Bir ölüme çare bulunmaz! Kes de düşünelim. Ben onun ilmini bilirim. Ben onun golundan dutar getirim. Derim ona ki, gidip gışı geçirelim, bahar olunca geri gel. Derim ona ki, tarlalardan suyu çıkaran da, kanaletleri döşeten de hökümettir, beylere nooluyor? geri alacaz hepicini!.. Derim ona ki, bir dalgınlık etmiş hökümet, bize vereceği krediyi onlara vermiş, şimdi yanışını düzeltecek! Bir yanış ikrar vermeylen bir köyün toprağı alınır mı? Angara'ya varanaca uğraşacaz. Yanış hesap döner gelir Bağdat'tan, Basra'dan... böyle derim. Dönmez şu zamanda emme ona umut veririm. Umut! Umudu görünce nâpacak gelmeyip? Yalan boğazımı almıyor ya Müslüme? Siz de azcık dıggat edin. Sorarsa böyle gonuşun önünde. Gelsin otursun bize, isterse size. Sizlen biz, etlen dırnağız gali. Çekelim pangadan paraları, yapalım iki dünek. Siz de oturun, onlar da otursunlar. Biz eyi kötü apartumanda oluruz. Zaten günleri ikindiye devrilmiş. Onları orda öldürmek olmaz. Onların galbi şimdi sırçadan sürayi... düşünce gırılır. Gönüllerine göre gonuşuruz nâpalım? Burdan yana heç üzülmen Teslime, Müslüme. Sunacık, sen de üzülme! Hıdır sen heç üzülme adamım! Üzülüp de yimen gendinizi, hemi de birbirinizi. Gara gün gararıp galmaz, bunalan da bun'da galmaz dedikleri budur bakın. Arka gale olalım birbirimize de goley çıkalım kötü günlerin içinden. Şimden keri biz, ne umarız da ne buluruz dünyadan? Bizimki kötü günümüzü eyetmek, çocukları bakıp gayırmak, gendimizi ezdirmemek adamım! Ezdirmeyiz de işallah! Çünkü ezile ezile ezilecek yanımız galmamış değil mi? İş ki şu gonduları yapalım. Çocuklar da aksatmasınlar okulu. Biz de eyi kötü, girdik bi yola, haydi yiğidim uğur ola!..»

Sunacık, hayranlıkla baktı Musa'ya:

«Ne doğru gonuşuyon Musa ağam!..»

Hıdır: «Sağol... muhtar!»

Müslüme: «İşallah olur bu dediklerin!»

Teslime: «İşallah... maşşallah... enişde!»

«Yavu bacanak, yavu sen bi zamanlar hamsalak bir adamdın, ne akıllanmışsın yavu! Geldin şehere, gafan sahat gibi işlemeye başladı. Senin aklın, Gaplan Harmanı'nda kanalet döşeten herifinkinden eyi. Senin aklın Kerim Usta'nınkini aratmaz bak. Yalınız, şora varıp unutuverme dediklerini. Ben bir havtadan önce izin alıp gidemem. Gondu yerini gulaklaşalım şu yakınlardan. Kerim Usta felân barabar görelim bir akşamüstü. Ondan keri de yıkıp gelelim köydeki evleri...»

«Haa bak, Arap Zeyni Angara'ya gidip geldi. O da diyor, 'Bir çivtlik evi yapacam, tarlanın ortasına. Sadık Beyinkiylen hemen başlayacaz bugün yarın...' Herif şeherde evi var ne geniş görüyon, bir de çivtlik evi yapacak... hemi de tarlanın ortasına. Ulan heç değilse köşesine bali yap da fazla yol açmak icabetmesin!»

«Her fırsant ellerinde gali!..»

«Halbuysam bak adamım, ne üstünlüğü var şu Arap Zeyni'nin senden benden? Her gün görüp duruz hallarını. Haklısın, **devir** onların! Ben böyle devrin içine goyum, yani sözüm mencilisten dışarı...»

«Elini az çabuk dut bacanak, bi de ben goyum!..»

«Sana bi habar daha adamım! Meram'da dinlediğimiz Hacer gız vardı ya, dutuklamışlar! Angara damında eyleşirmiş üç aydır!»

«Ne dedin ne dedin, anlamadım?»

«Şu bizim Hacer gızı dedim...»

«Ne yapmış Hacer gız? Birini mi öldürmüş?»

«Demişler bırak bu türküleri! Neyimiş, çek deveci develeri engine, şimdi ırağbet gözel ilen zengine... Demişler zengini fakiri garıştırıp durma!.. Neyimiş, ormandan yol açarım... Bırak yolu ormanı! Senden keri yol açacak galmadı mı? Başka türkülerden söyle. Şart mı türkü söylemen? Şarkı söyle. Do re **mi** fa sol lâââ... müzük söyle! O da demiş geçmem benliğimden, boşlamam türküleri bütün köyler söyler, belledim tâ çocukluğumda!.. Demişler seni atarız okuldan... Demiş o da, zaten sizin bana bellettiğinizi ben şu gadarken belledim bacım-

dan bibimden... Demişler sen bizi dakmıyon mu? Demiş dakmıyom heç birinizi!.. Atmışlar adamım okuldan. Gazinolara... gazinolar almamış. O da gitmiş açık yerlerde söylemeye. Çok irezillik çekmiş. Açık yerlerde söylerkene halk doluşmaya başlamış. Doluşanları püskürtmüşler. Plak çıkarmış, toplamışlar. Neden toplamışlar bak, demiş böyle böyle, gara toprak bey ganıylan yoğrulur... bunu dedin deyi. Halbuysam ovanın gadim türküsüdür. Angara Cezasında makemesi görülecek diyor Zeyni Bey...»

Sunacık: «Yazıık! Yakın olaydı bir yoklardık!»
Hıdır: «Uzak, yakın, yoklamak gereğir mapısları!»
Teslime: «Bi türkü söylemeylen insan mapıs molur?»
«Gızı görmedin! Gız değil gıvılcım!»
«O gadar türkücü var, hergün söylüyorlar!..»
«Türkü var, türkücük var...
«Yakın olacaktı...»
«Yakın olur bi gün, durun bakalım!»
«Çiçekler felân dermeli gırlardan...»
«Sen bizim gızımızsın deyi!..»
«Bizim türkücümüzsün deyi...»
«Tâ buralardan gendisini arkaladığımızı bilmeli!»
«Bilmese de dayanır o! Onu gör, erkeği nâpacaksın?»
Elini kulağına attı Musa, çok eski türkücüler gibi:

Zulf olak dedim de devran olmadı
Beyde insaf gulda sabır galmadı
Habar gitti candarmalar gelmedi
Gara toprak bey ganıylan yoğrulur

«Öf ulan ööööf! Gahbanalı felek! Kimine garpuz gavun, kimine bir acı düvelek! Bir acı düveleği de çok gördüklerin var...» Durdu Hıdır. «Yavu bacanak, sesin bayâ gözel! Ne diyorum bak, heç olmazsa bi mektup atalım gıza. Temelli yetim gibi yatmasın onun orasında...»

«Yazalım adamım! Heç olmazsa bilsin ki gendini düşünen arkadaşlar var. Köyden gopup gelmişler, gondu yapacaklar, çocukları var, garıları gadınları gelmişler...»

«Hemi de plağını bulup dinlemeli her zaman!»

«Çivtelerin birini satıp gramofon alalım be?»

Teslime güldü: «Dünya yıkılsa gam etmez eniştem!»

Müslüme sildi gözlerini dastarının ucuyla: «Sana demeyi unutuyordum az daha Teslime. Yanımızdaki Guzgunlar apartumanının gapıcısı çıkıyormuş. İsdambol'a gidicilermiş. Emme yeni bi gapıcı bulagomuşlar hemen. Onu da garısı teze çocuklu deye beyenmiyorlarmış. Albay Osman Beyin hanımına demişler bir bildiğin yok mu? Bana açtı düneyin. Yarın barabar gidelim temizliğe...»

Müslüme'nin omuzlarını, başını okşadı Teslime: «Yaşşa gidinin abası! Gördün mü Cenaballah nasıl düşünüyor yoksul gulunu! Hemen gelirim...» Tabağın dibini sıyırdı. Hoşafın da kalanını dikti tasıyla. Sonra kalkıp sofrayı topladı. Bulaşıkları yıkamaya başladı kapının dibinde.

Sunacık da kalkıp çay suyu koydu gazocağına.

Yukardan Mardinli Demiryolcunun karının Kürtçesi geliyordu. Ormancı Necip'in kızı da bağırıyordu: «Sinemaya gideliiiim...»

Hıdır, Şükrü'yü çekti yanına: «Okullar başlıyor gali! Cüz müz satamazsın artık. O tablayı takın tukun arasına galdıralım...»

Bulaşığın başından seslendi Teslime:

«Galdır galdır! Emme bi daha satıversin evin içinde!»

Az önceki kasavet yavaş yavaş dağılıyordu.

«Melât gancık sözünün eri çıktı, çantaları almış. Kitapların birazını bulmuş, birazı gelmemiş. Gayıtları yapıldığına göre, gali bunlara garada ölüm yok!»

Sunacık: «Bizim çocukların kitaplarını Arap Zeyni'nin garının alması heç hoşuma gitmiyor Musa ağam! Öksüzlerinki gibi...»

«Boş versene hısımım! Dert mi şu söylediğin? Domuzdan ne gadar kıl goparırsan o gadar sevap demiş...»

«Neyse...» Güldü Sunacık.

«Hepisinin dakımlarını tamam edince verecem diyor. Hemi de heç üzme gendini Sunacık, bedavaya değildir aldıkları!

Hıdır bilir, ne gecemiz belli, ne günüzümüz! Fazlasıynan haket-tiğimize inan!» Durdu biraz. «Hemi de gocca köyü onlara bıra-ğıp geldik. Biz onlardan alacaklıyız daha!..» Öksürüp göz kırptı Hıdır'a.

«Gururludur Sunacık! Minnetini istemez kimsenin!»

«Halal olsun! İnsanın hasıdır öyle düşünen. Allaha şükür, biz de girmiyoruz. Bir lokma ekmeklerini yiyorsak çalışıp ödüyoruz bedelini. Pırtı mırtı bi şey veriyorlarsa, onu da garşılıyoruz sanımca...»

«Sana da halal olsun bacanak!..»

Çayları katıp geldi, verdi Sunacık. Teslime de elini kurulayıp şekerliği getirdi tuttu.

«Her şey eyi hoş da adamım, gine bir sıkıntı var içimin şurasında.» Yüreğinin altını gösterdi Musa. «O Guzgunlar apartumanının gapıcılığını size alabilirdik istesek. Avanak davrandık biraz. Yakın gomşu olurduk. Eyolurdu ağşam zabah gonuşmamız...»

«Heç üzülme Musa ağam!» Kendi çayını da alıp oturdu Sunacık. «Gelip alanlar da bizim gibi sahapsızlardan değil mi? Hıdır'ı dersen, eyi kötü işi var İtfaye'de. Bizimki yeter bize şimdilik. Teslime'nin de fırsandı çıkıyor temizliğe. Bigaç gün o gider, bigaç gün ben giderim gereğirse... oluruz!»

Çok hoşlandı Sunacık'ın sözünden, gönlü doldu Hıdır'ın. «Gonuşunca daşşaklı daşşaklı söyler gidinin garısı! Şunun dediklerine bak!..» Sonra takıldı Musa'ya: «İstersen bi şirket gurup kimseye iş bırakmayalım, ne dersin bacanak?»

Musa mahçup oldu:

«Yok canım, ha ben dedim, yan yana olurduk! Emme böyle diyorsanız, arzınız bilir...» Belki içindeki sıkıntıyı giderici bir yol arıyordu. Belki bu dediği değildi demek istediği. Biraz durdu, çayını içip boşu verdi. «İsterseniz kakıp Kerim Ustagil'i bi yoklayalım nâpıyorlar?»

Gözleri parladı Hıdır'ın: «Valla fena olmaz!..» Sunacık'ın yüzünü yokladı. Teslime konuştu Sunacık'tan önce: «Bek hazzettim avradından! Çocukları felân da terbiyeli terbiyeli maşşallah!»

Doğan, Duran, Şükrü, Refik fısfıs ettiler aralarında. Hıdır sordu: «Nooluyorsunuz efeler?»

Refik açtı konuşmalarını: «Öyle gafalı ki oğlu Beşir! Okula başlarsak bize de gösterecek... söz verdi!»

Yeter kız, gidip fotoğraflarını getirdi öbür odadaki sandığın gözünden; Musa, Müslüme kapıştılar.

«Ulan ulan ulan...»

«Aman aman aman...»

«Gıı böyle ne diktin başını yere?»

«Şimdiden dünyaya diş mi gıcırdatıyon gıı?»

Sunacık, içeri gidip başörtüsünü bulup geldi: «Vay gidinin gara inadı vaaay! Yapacam dediğini yapıyor! Çekinecem deye dutturdu, çekindi. Hırsından çok dik çıkmış iresimleri!.. Salıversen ağalarından öne geçecek!.. İlk'i bitirmeden orta'ya yazılacak...»

«Ellemeeen ellemen!..» Müslüme okşadı Yeter'i: «Bek gözel çıkmış maşşallah! Ellemen gızın böylesi eyidir! Omuzlarını düşürsün de basılsın mı bizler gibi? Ellemen yapacam dediğini yapsın, goparsın duttuğunu!..»

«Yavu adamım, gaç dene çektirdiniz? Fazla varısa bi denesini goyalım bizim aynanın yanına...»

«İsterseniz gendini götürün bacanak!»

Gülüştüler evin içinde.

Sunacık: «Gideceksek kakın... bir an önce varalım. Goğmak gibi olmasın emme!..» Sonra Hıdır'ı çekti bir kıyıya, fısıldadı kulağına: «... alayım mı?»

«Ne diyor o Hıdıır? Cömaat içinde böyle fısfıs olur mu adamım? Neyi alıp satıyorsunuz?»

Dartındı Sunacık: «Sen duymayıver Musa ağam!»

Karısına göz etti Hıdır: «Al al, eyolur!» Sonra Musa'ya döndü: «Biraz cinmısırı varımış evde, soruyor, alayım orda gavuralım mı, sevinir çocuklar? Hastaya gar mı sorulur? Kerim Usta da sevinir...»

«Tavaları felân yoksa neylen gavuracaklar?»

«Tavaları yoksa tepsileri vardır, gazocağında olur. O gadarcık şeyi düşünemeyecekler mi!» İçinde cinmısırının bulunduğu

keseyi kolunun altına aldı Sunacık. Açtı kapıyı. Önce adamlar, sonra çocuklar, sonra da Müslüme çıktı. Tam o sırada Hıdır döndü dışardan:

«Yavu!.. Yeter'in foturafından alalım bi dene! Onlar da gosunlar aynalarının yanına. Eğerkine bize ilâzım olursa yeniden çıkardırız arabından...»

Sunacık dönüp fotoğraf aldı.

Harman gibi yusyuvarlak bir ay vardı yukarda. Güzün ılık gecelerinden biriydi. Sunacık'la Teslime kıvrayıp Müslüme'ye yetiştiler. Çocuklar en önden gidiyorlardı. Anıtın bulunduğu alana vardılar bir solukta. Çocukların hızına yetişmek için belli belirsiz bir çaba vardı içlerinde. Oradan da İhsaniye Mahallesi'ne doğru vurdular. Kerim Ustagil'in kerpiç avlu, yunup kurunmuş gibi görünüyordu ayın şavkında. Tıpkı köyde komşu komşuya giderken yaptıkları gibi vurmadan, tıkılatmadan açıp girdiler avluya, avludan da Kerimgil'in oturma odasına...

«Geçin geçin geçin...»

«Buyrun buyrun buyrun...»

Kalkıp karşıladılar konuklarını, görkap oldular. İçlerinin derinlerinden gelen bir sevinç doldu havaya. Hıdırgilin, Musagilin, çocukların yüzlerini yaladı sıcak hava.

«Geçin buyrun, geçin buyrun! Hoş geldiniz!..»

1972

Fakir BAYKURT diyor ki:

"Epeyden beri kafamda gezen bu romanı
Mamak Askerî Cezaevinde yatarken geliştirdim.
Bitmedi, Ankara Sivil Merkez Cezaevine geçtim.
Yapacak başka iş yok. Yazma olanağı yok. Ne yapayım?
Vurdum voltamı, saatin zembereği gibi
kurdum kurdum romanımı. Çıkınca da hemen yazdım...

Gerçi bu romanda doğrudan doğruya cezaevi geçmiyor.
Ama halkımızın macerasına cezaevinden bakıyorum.
Ne rastlantı, hem de Cumhuriyet'in 50'nci yılında!

Ve başka bir rastlantı, bu notu yazdığım gün,
kesinleşmiş bir cezayı çekmek üzere gene cezaevine
giriyorum. Yeni voltalara, yeni romanlara..."

Fiyatı 30 Lira